

91-3
L189✓

✓ ALEKSANDRS
ČAKS

VAJSC

ANTIKVARIĀTS

ALEKSANDRS
ČAKS

L

KOPOTI
RAKSTI
SPLUMOS

IZEJA, IZRODINĀ

ZINĀTNE

11226

ALEKSANDRS
ČAKS

KOPOTI
RAKSTI
6 SĒJUMOS

 ZINĀTNE

91-3
189

Latvijas Nacionālā
bibliotēka

UDK 821.174(081)
C 300

ALEKSANDRS
ČAKS

Teksts sagatavots un komentārs VALDIS RŪMĪNĒKS
Izjaukt un izdot
Mākslinieci INARA JĒGERE

Vēla zīmējumu izstrādājis draudzības saraksts no
gimnāzijas "A. Čaks" mākslinieku grupas "Grimušu Draugs"

**KOPOTI
RAKSTI
5. SĒJUMS**

DZEJA, LIROEPIKA

KULTŪRKAPĪTĀLĀ FONDA
Izdevums

© 2001 Valdis Rūmīnēks, izdevums
komiteja, 2001
Izdevums "Zinātne", 2001

 ZINĀTNE

ISBN 9984-628-13-3
ISBN 5-306-03288-3

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

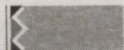
UDK 821.174(081)
Ča 300

1125-1e
281
0301044226

Tekstus sagatavojis un komentējis VALDIS RŪMNIKS

Māksliniece INĀRA JĒGERE

Vāka zīmējumam izmantots Anšlava Eglīša draudzīgs šaržs no
grāmatas: A. Čaks. Mana mīlestība (Bruklina: Grāmatu Draugs,
1958)

Grāmata izdota ar
KULTŪRKAPITĀLA FONDA
atbalstu

ISBN 9984-698-12-2
ISBN 5-7966-0268-3

© Valdis Rūmnieks, sastādījums,
komentāri, 2001
© Izdevniecība "Zinātne", 2001

PATRIOTI

Dzejojumi un dzejoļi

Aleksandrs Čaks

PATRIOTI

DZEJOJUMI UN DZEJOĻI

LATVIJAS VALSTS IZDEVNIECĪBA

*Sāpēt, ņemt savu roku,
Kā visai brīvs un drošs.*

Latvian National
LIBRARY

92244010226

PATRIOTI

Dejotumi un dziesmi

PATRIOTI

DEJOTUMI UN DZIESMI

Alexandra Gals

ISBN 9984-695-12-7
ISBN 5-7966-0268-3

Latvian National Library
Riga, Latvia
"Zintars", 2001

Kadma lēnā ir baltu strādnieks,
 Darbs tā baltu nav vairs grūts:
 Rūpnieks tas ir latviskais,
 Vēlams tāks, spēks diec.

23. Brīvis ir zinatnieks, kopj viņš lauku,

Thras...

LATVIETIS STĀJĀNĀ LIKUMĀ

Griņ tas dāts tājā...

— šādas lēnās un...

Senāk bārs es soti bīķu...

Bijū sauss un bārs...

Tagad man jābūt...

Stājā, mūds kā...

maģis un...

3. Saulei devis savu roku,

45. Eju visur brīvs un drošs.

Atņem seft...

Dieņu straujums...

Liels...

Liels...

10. Kvel man pār...

46. Nexim es, kas...

Senais sūnms...

Liels...

Taga dzīvinošā...

Stāvu viss es...

12. Spēks man...

Darbs un pūles...

48. Senā...

Redzu, tautā...

Taga...

Liels...

20. Liels...

*Saulei devis savu roku,
 Eju visur brīvs un drošs.*

LATVIETIS STAĻINA LIKUMAM

Senāk bārs es soli liku,
Biju sauss un lūzis zars,
Tagad man tavs Zelta likums,
Staļin, mirdz kā rīta stars.

- 5 Saulei devis savu roku,
Eju visur brīvs un drošs,
Atņem sejai katru kroku
Dienu straujums vizmojošs.

- Lielsais likums! Tavi burti
10 Kvēl man pāri debesīs.
Nezinu es, kas vairs gurdums,
Senais sūrumš elpā dzīst.

- Tavā dzīvinošā gaismā
Stāvu viss es cēls un jauns:
15 Spēks man nokāpt katrā baismā,
Darbs un pūles nav vairs kauns.

- Redzu, tauta mana brīvā
Tagad lepna kalnup iet;
Līdz pat dziļēm sevī dzīva,
20 Līdz pat sirdij savai zied.

Redzu, brīvs ir latvju strādnieks,
Darbs kā senāk nav vairs grūts:
Rūpnīcas tam klausā rātnas,
Virpas šalko, spoles dūc.

- 25 Brīvs ir zemnieks, kopj viņš lauku,
Tīrus graudus lolojot:
Jo ar katru savu augu
Grib tas dzīvi atjaunot.

- Jaunieti, uz rosmi celies —
30 Brīva gaisma pāri blāv.
Celsmei visus spēkus smelies:
Taisnais likums sargos stāv.

- Stāv viņš sargos bērna soļiem,
Mūžam viņam nenoriet,
35 Kad tas pāri dzīves oļiem
Pirmās reizes nedrošs iet.

- Lielais likums! Tavi burti
Mirdz mums visiem debesīs,
Neesam nekad vairs gurdī,
40 Senais sūrumš sirdīs dzīst.

- Lielais likums vienā saimē
Padomjtautas brīvi sien,
Paceļ pasaulē un laimē.
Dziesmām līdzī gadi skrien.

- 45 Senāk bārs es soli liku,
Jutos sauss un lūzis zars,
Tagad man tavs Zelta likums,
Staļin, mirdz kā rīta stars.

Lai cietie pūkstī, gaudus skaujot, dzied.

Redzu, brīvs ir latvisi strādnieks,
Dards kā senāk nav vairs grūts,
Rūpniecība tām klāsta rītas,
Vīpās sāļko, spēles dūc.

35 Brīvs ir zemnieks, kopj viņš lauku,
Tims graudus loļojot,
Lēnām, lēnām savā dārdā,
Grip tas dzīvi atņemot.

30 Jaukti, uz rosmi cietis —
Brīva gaisma pāri blāv,
Cēlmei visus spēkus savā,
Taisnais likums augos stāv,
Stāv viņš augos bērns soļiem,
Mūžam viņam bēdīgi.

35 Kad tas pāri dzīves oļiem,
Pamūs rēķus, nedrēķos jet.

40 Liekais likums! Tavi dūri,
Mirdz mums vīstam dohāstā,
Necam nekād vairs gūdi,
Sēnais sēnais sēnais dzīst.

45 Liekais likums vienā sēnē
Padomjuņā, brīvs sēnē,
Pacel pasaulē un laimē,
Dzīsmām labvēlīgākā sēnē,
Sēnē kārs es soli liku.

*Tu esi klāt, lai kur mēs katrs būtu,
No tava spēka visi spēku smeļ.*

STAĻINAM

- Tu esi klāt, lai kur mēs katrs būtu.
No tava spēka visi spēku smeļ.
Tev spožumu no Daugavas es sūtu
Teikt: — atkal brīva mana tauta zeļ.
- 5 Tu stāvi klāt, kur strādnieks stipru roku
Liek veserim un asam svārpstam dūkt.
Tu viņa vaigam atņem katru kroku,
No stingrām lūpām noraus to, kas rūgts.
- 10 Viņš jūt — tu vēro viņa dienas darbu,
Kā virpa lās un skrienot valgi šalc,
Kā grieztais tērauds maigāk skan par arpu,
Viss veiktais sirdī slīkst kā elpa salds.
- 15 Tu esi klāt, kad zemnieks dodas sējā
Pilns zemes smaršas, sirdī cēls kā ošs,
Kad dzīvie graudi, mirdzot siltā vējā,
Kā zelta josta viņu maigi jož.
- Lauks kvēls un brūns zem vīra soļiem garo.
Virš galvas gaisma sārta kalnup iet.
Tu stāvi klāt, lai viņa rosme zaro,
20 Lai cietie pirksti, graudus skaujot, zied.

Tu esi klāt, kur jaunietis ar smaidu
Pār augstu sliekšni pirmo soli liek,
Pilns karstu ilgu, viegluma un gaidu,
Lai viņam ceļā solis neiestieg.

- 25 Tu esi klāt, kur upēm stāvos krastus
Ar lepniem tiltiem cieši kopā sien.
Tu esi tur, kur, pacēluši mastus,
Uz jūru kuģi kajām līdzī skrien,

- 30 Kur urbjas dzīlēs, ceļas augstu gaisā,
Starp pola lediem iezilganiem brauc,
Kur rūdu meklē baigā kalnu plaisā,
Tu esi tur un tālāk visus sauc.

- Tu mūsu priekos, dziļās nāves briesmās,
Kad vadi drošs mūs pretim dzīvībai,
35 Lai atkal darbā raženā un dziesmās,
Skan mūsu lielās zemes brīvais klaijs.
Kvēl pāri Kremlim zvaigznes piecstarainās —
Tur noris darbs tavs mūžos vienīgais,
Kur esi tu, tur viss uz labu mainās,
40 Tu esi mums kā saule un kā gaiss.

PIRMAIS KANDIDĀTS

- Jau atmirdz mūsu lauki zaļi,
Pret zilgmi jauni nami trauc:
Uz uzvarām mūs cēlis Staļins,
Mēs ejam turp, kur viņš mūs sauc.
- 5 Skrien vilcieni ar līksmu dārdu,
Un urbji kalnus vaļā šķir;
Kā medu tveram katru vārdu,
Ko saka viņš, kas darāms ir.
- 10 Vēl darba mums atliku likām,
Bet cēlās pūlēs daudz kas krāts:
Tāpēc no visām republikām —
Viņš mūsu pirmais kandidāts.
- 15 Ar viņu ejot vienu ceļu,
Mums dzīst un sadzīs katra vāts:
Tāpēc es laimīgs roku ceļu —
Viņš mūsu pirmais kandidāts.
- No Urāla un saldās Krimas,
No ziemeļiem, kur ledu daudz,
Kā putni balsis trauc bez rimas
20 Un lidodamas priekā sauc:
- Tev, lielais Staļin, steidzam pretī
Kā viena saime visi mēs:
Tu mūs uz jaunu laimi vedi,
Plaukst mūsu dzīve Padomēs.

25 Par tevi balsot ejam droši,
Līdz dzīlēm sniedz tavs skaidrais prāts,
Tev rokās dzīves zelta groži —
Tu mūsu pirmais kandidāts.

Tu zini katra bērna čukstu,
30 Kam mātes skūpsts guļ pāri klāts.
Tu dzirdi katru elpas pukstu
Un vienmēr īstā brīdī nāc.

Kas noglāstīts ar tavu roku,
Kam pretim vēries ir tavs smaids,
35 Tas pārcietīs pat nāves moku
Un viņa muti neskarš vaids. —

No putotās Vladivostokas
Līdz Latvijai, kur Gaiziņš zied,
Es redzu celtas augšup rokas:
40 — Par Staļinu! — Un telpa dzied.

PAR STAĻINU

Par Staļinu es balsot eju,
Viņš mūsu pirmais kandidāts.
Pret tālēm cēlis savu seju,
Es jūtu — mierīgs zied man prāts.

- 5 Es redzu jaunus sliežu ceļus,
Kur vilcieni kā brieži skrien.
Es lidmašīnām līdzi ceļos,
Kas jaunas tāles kopā sien.

- Es redzu: jauni kuģu bari
10 Šuj kopā jūras ūdeņus;
Nāk pretīm augļiem pilni zari
Un aizklāj acīm vakarus.

- Es redzu — milzu kombains staigā,
Kur tagad arkls vagā stieg,
15 Kur vilks kauc, apmaldījies taigā,
Un sausās smiltis kāšēt liek.

- Es redzu kalnus, cirstus vaļā, —
Tie savas spožās sirdis sniedz.
No zemes dzīlēm balsī skaļā
20 Šļāc nafta — melns un mirdzošs zieds.

Es redzu jaunus kviešu laukus,
Kur tikai kosa vien vēl dīgst,
Kā lielus medus pilnus traukus —
Sirds mana līdzi priekā tvīkst.

25 Es redzu rūpnīcas no drupām
Pret sauli dunot ceļamies.
Un līksmi plūst no manām lūpām:
Par Staļinu — es zinu — ies,

Ies visa latvju darba tauta; —
30 Pēc ilgām asins ciešanām
Tā, lielas brīvas gaismas skauta,
Stāv skaistā darba svētdienā.

Jūt katrs zemnieks rokās tvīksmi,
Kad sētuvi pār plecu liek.
35 Uz darbu strādnieks ceļas līksmi:
Viņš nav vairs dzīvē sūrs un lieks.

Iet jaunietis ar drošu skatu
Un nākotni kā elpu tver,
Jo ceļu rosmīgu un platu
40 Tam jaunā dzīve vajā ver.

— Par Staļinu es balsot eju,
Viņš mūsu pirmais kandidāts, —
Viņš sauc un laimīgs paceļ seju,
Mirdz kvēla sirds un drosmīgs prāts.

LIELAIS PIEPILDĪJUMS

No spožā Kremļa pāri tālēm zilgām,
Kur putna ceļš mirdz pavasaros plats,
Nāk piepildījums visām mūsu ilgām:
Ir kandidāts mums kļuvis Staļins pats.

- 5 Viņš devis savu piekrišanas vārdu,
Viņš mūsu vidū, jauki smaidot, nāk
Un dara katru mūsu dienu sārtu,
To vēršot cēlā celsmes svētdienā.

- Es, latvieši, ar jums — viņš it kā runā.
10 Ar Gauju mums tas ieplūst asinīs,
Ar Gaiziņu tas ceļas debess dunā
Un pāri mums kā mūžu gaisma līst.

- Šķiet, katra stunda kāpj no saules stara.
Viss senais sūrumš pirkstos maigi dzīst.
15 Vēl dziļāku viņš mūsu darbu dara,
Kur katrs top kā kausēts sudrabs īsts.

- Būs katru brīdi klāt mums viņa padoms,
Viņš gudri nokāps katrā sīkumā,
Lai katrs sārnis mūsu siržu vados
20 Rit ātri prom un elpu nenomāc.

Mēs iesim balsot priecīgi un viegli,
Vējš visas ielas pacels savīļņots.
Ar sauli kopā vīsies mūsu prieki:
Par Staļinu būs latvjiem balsot gods.

- 25 No spožā Kremļa pāri tālēm zilgām,
Kur viz un margo zvaigžņu dzidrais pliens,
Nāk piepildījums visām mūsu ilgām —
Par Staļinu mēs balsosim kā viens.

No spožā Kremļa pāri tālēm zilgām,
Kur purns cēls mūžs pavasara plāns,
Nāk piepildījums visām mūsu ilgām:
It kādā brīdī mums kāviņš šajās pētīs
ānāstāvs mūsā tālās vīs.

3 Viņš devis savu piekrišanu vārdū,
Viņš mūsā vārdū, jūkt, smaidot, tālū
Un dars katru mūsā mūsā sātūpā,
To vērsot cētā cētā sātūpā, U
kā, katlū un rūsā sātūpā sātūpā.

10 Es, latviski ar jūns — viņš it kā tūns,
Ar Gauju mūsā sātūpā sātūpā,
Ar Gauju mūsā sātūpā sātūpā,
Un pāri mūsā sātūpā sātūpā.

12 Šķiet, kāta sātūpā kāpi no sātūpā sātūpā,
Viss sātūpā sātūpā sātūpā sātūpā,
Vēl dātūpā viņš mūsā sātūpā sātūpā,
Kur kārtē sātūpā sātūpā sātūpā.

20 Būs kārtē sātūpā kārtē sātūpā sātūpā,
Viņš gudri nokāpa kārtē sātūpā sātūpā,
Lai kārtē sātūpā mūsā sātūpā sātūpā,
Rit sātūpā sātūpā sātūpā sātūpā.

Mēs iesim balsot priekšī un vīeģī,
Vējē visas ielas pagēls sātūpā sātūpā,
Ar sātūpā kopā vīeģī mūsā sātūpā sātūpā,
Par Staļinu dars latviski balsot gods.

18
Nacionālās
BIBLIOTĒKA
03 020 44226

- 25 Lielā Valtī...
 Vāc...
 Kazarn...
 Lāz...
 Glum...
 10 Izlād...
 Gald...
KREMLĪ LĒJINĀ
 Šautens...
 Šautens...
 25 Barons...
 Guf...
 Dāg...
 Māg...
 Krēsl...
 10 Vāc...
 —Kabi...
 Ulrains...
 Beidzot...
 Tīsim...
 25 Krēsl...
 Mēsl...
 15 Vāc...
 Iet...
 Galv...
 —Lēn...
 Krēsl...
 20 Lēn...
 Balt...
 25 Lēn...
 Vīd...

Mierīgs vaigs ir Ļeņinam

25 No sportā Krievijā cāri tīlām mīļām,
Kas uz un margo spaižņu dzidrais plūns,
Nā, papildināt viņu mūsu ilgām —
Par šīs mēs beģerim kā viens.

KREMLĪ PIE ĻEŅINA

Barons Mirbahs, vācu sūtnis, nošauts
Guļ kā smaga indes pilna elpa
Dārgā zārkā sūtniecības sirdī.
Margo sveces.

- 5 Krēsla.
Smaršas aužas.
Vācu sejas sastingušas smīnā:
— Labi darīts. Pretim pasniegts šķīvis:
Ukraina kā melone guļ tajā.
- 10 Beidzot, beidzot mēs tiem boļševikiem
Tiksim klātu —
Berzē rokas Bļumkins,
Kreissais esers, nodevējs un šāvējs.

- 15 Maskava dreb satraukuma pilna,
Vecie torņi kāri klieudz kā dzilna.
Ielas miglā tā kā rītos selga.
Galvu cēlis esers, darba ļaužu
Ienaidnieks, kas, lekdams nāves akā,
Krievu zemi grib sev līdzī pakampt.
- 20 Jaroslava — visa viena liesma:
Baltgvardi tur izcīna sev nāvi;
Uguns gredzens uzmaukts viņiem skostā,
Iežņauti tie aso ložu jostā.
Viņu drūmos negantnieku liķus

- 25 Lielā Volga saņem niknu seju.
Visos stūros, laukumos un tirgos,
Kazarmās, kur karavīru drūzma,
Ložņā veikli tarakānu bari —
Glumie eseru un vācu kalpi
- 30 Izdabājot. Asinīm un naidam
Galdā liekot saldo melu vīnu:
— Nost. Mums jāsaceļas. Nāciet ārā.
Šautene lai pagarina rokas,
Šautene lai atņem visiem mokas.
- 35 Pilna dzirksteļu ņurd krievu zeme.
Mūsu darbs. Tā deg kā vatēts vamzis.
Būsim lāči, būsim asi vilki.
Tie, kas plosa Maskavu kā briedi. —
Nodevējus vada Popovs, mēle.
- 40 Viņa štābs sēd lepnā savrupmājā,
Ko reiz cēlis bagātnieks Morozovs
Triju svēto šķērsielā pie upes.
Karaspēks, kas salasīts no visiem,
Tautīdamiēs iziet tuvās ielās.
- 45 Kvartālu pēc kvartāla kā ogu
Mezdams sev uz kārās, skaļās mēles.
— Lūk,... Jūs, kas vēl esat šaubu dēles,
Kļūstat vanagi, kas reibst no peles.
Kremlis draud kā spēka pilna dūre.
- 50 Tieši pusnakts.
Mēness — izēsts arbūzs —
Padebeši — balta auna vilna —
Lielām saujām sabērti guļ zilgmē.
Latvju strēlnieki dzied līgo dziesmas:
- 55 Jāņu nakts.
Ar roku ņemt var smaršas.
Plecus vainagi un sirdī ilgas.

- Kremļa gaitenī bez vārdu
 Soļo divi.
- 60 Komandants un blakus
 Strelķu pulkvedis. Tāds redzams, arot
 Tīrumā: zems, platu, druknu stāvu.
 Soļo, viegli kājām segas skarot.
 Spuldze met uz leju gaismu blāvu —
- 65 Rožu krūms, kas kaktos vāji zaro.
 Rokā spēks.
 Sejs bāls un ass bez smaidu.
- Pirksti likti dūrē kopā cieši.
 Acis veras telpai sejā tieši,
- 70 Izmetot no galvas katru skaidu.
 Elpa pilna atbildes un gaidu.
 Pagrieziena. Vēl. Mazas durvis priekšā.
 Sargkareivim izstiepjoties riekšā
 Šautene ar atvēzienu slaidu.
- 75 Komandants:
 — Te ir viņš. Lūdzu iekšā. —
 Durvis ver un ieliek pirmais soli
 Istabā, kur biedrs Ļeņins strādā:
 — Piedodiet, Vladimir Iljič, biedrs
- 80 Pulkvedis, ko pavēlējāt atsaukt. —
 Ļeņins strauji paceļ augšup galvu.
 Acis laipni smaida. Noliek spalvu.
 Seja mundra gluži vēl kā dienā.
 Istabā stāv pulkvedis kā akmens.
- 85 Tikai jāpaceļ, lai triektu sejā
 Katram ienaidniekam, Ļeņins raugās
 Īsu mirkli tā, kā asi pārlūst ciedri,
 Jautājot par stāvokli un pulkiem.
 Klusums. Pulkvedis stāv ciets un domā,
- 90 Smadzenēs kā savā kara somā
 Iegrimst, aizturējis elpu.
 Mierīgs vaigs ir Ļeņinam.

- Viņš rokas 125
- 95 Sakrustojis pirkstos. Stāvs uz priekšu
 Mazliet saliecies kā bulta ceļam,
 Atspere, kas tūdaļ pakamps telpu,
 Vējš, kas izrausies un pārklās zemi.
- 130
- 100 Liekas, visu Krieviju viņš šodien
 Izstaigājis krustām šķērsām vērīgs,
 Liekas, ņēmis katru nieku acīs,
 Tepat sēdot istabā pie galda,
 Šahtās nokāpis,
- 135
- Ar kuģiem braucis,
 Lokomotīves vadījis un kāvies,
- 105 Aris atmatas un ļaudis glābis.
- 140
- Saprātis un redzējis, ko vajag,
 Labi zin, kur cieš un mokas norij,
 Zin, kur badā, tomēr tic un nemirst,
 Zin, kur lād, kur nodod un kur cīnās.
- 145
- 110 Maskavu viņš, liekas, izstaigājis
 Visu šodien lēni, klusiem soļiem,
 Neredzams kā gaiss un kāra smarša,
 Tikai jūtams katrā mirklī, vārdā,
 Katrā atsmaidā un grūtā darbā,
- 150
- 115 Tvēris rokas, sirdīs paskatījies,
 Visu atradis un sevī licis.
- 155
- Liekas, viņš šai mirklī, klusi smaidot,
 Nokāpj pulkvedī līdz viņa dzīlei,
 Satrauc, paceļ to un noliek vietā
- 120 Kaujai, uzvarai un nemirstībai.
- 160
- Visas lietas virmo viņa galvā.
 Notikumi ielido un sēstas
 Smadzenēs kā lieli, sārti putni.
 Pagātne stāv krēslā gluži skaidra,

- 125 Neslēpdama savu īsto mirdzu,
Savu brīnumu un bagātību
Atspīdumu gados, kas vēl atnāks.
Kāda slaida, neskatāma roka —
Sakarība, stars, kas caurdur visu,
- 130 Pārvērš dzīvi, viņas straujo plūsmu,
Pārvērš lielā, skaidrā rasas lāsē,
Lai to skatīt var ar dzīvu aci.
Un to klusi Ļeņinam liek plaukstā.
- Biedri Ļeņin, dodiet divas stundas
- 135 Laika man, un pateikšu es brīdi,
Kurā sakauti būs nodevēji, —
Atbild pulkvedis, pilns dziļas jausmas.
Piekrītot ar galvu pamāj Ļeņins.
Lūpās smaids, mirdz gudrās acis jautri.
- 140 Pieceļas.
Māj laipni karavīram.
Sveiciens.
- Durvis.
Koridors un balta
- 145 Jāņu nakts. Piens saliets visās ielās,
Laukumos līdz pašiem namu jumtiem.
Ne to izsmelt, nedz to arī izdzert.
Iekrīt komandieris steidzīgs miglā
Tā kā pūka milzu baltā ziedā.
- 150 Divas stundas.
Pie tā paša galda
Atkal pulkvedis. Kā gurdāks Ļeņins.
Vai viņš sekojis ir komandierim
Viņa gaitās? Devis viņam spēku,
- 155 Asumu un savu lielo drosmi?
Droši devis.
Dzīvs, pilns dziļas alkas
Saka pulkvedis — balss asi tīra:

- Esmu abbraukājis visu fronti.
- 160 Stipri mani vīri. Latvju strēlnieks
 Dosies kaujā, Jāņu dziesmas dziedot,
 Blakus saviem draugiem, maskaviešiem,
 Orlas sarkangvardiem, kara skolām,
 Jūrniekiem un metālistu pulkam.
- 165 Viņi tic kā viens jums, biedri Ļeņin,
 Jūsu partijai un jūsu varai,
 Kas ir arī, biedri Ļeņin, mūsu.
 Mazā latvju tauta un tās strēlnieks
 Dzīvot var un elpot savu zemi
- 170 Tikai tad, kad padomēm būs vara,
 Viņas ienaidnieki arī mūsu.

Rītā divpadsmitos, biedri Ļeņin,
 Ziņošu par uzvaru un dzīvi. —

- Ļeņins pieceļas un izstiepj roku
- 175 Pulkvedim — viņš uzvarai tic droši.

- 125 — Esmu apburtējis visu laiku
 160 Stipri mani vīr' izspūstēnīks
 Dosis kāpis jān' dūsmas dārdā
 Blakus savim draugim, maskaviešim,
 Oļas sarkangārdiem, kāns skotānā
 Jūnīkiem un mēnīšim, pūlīšim,
 165 Vīr' tie kā vīrs jomā, diebī, Lēnī, vīr'
 Jān' partīš' un jān' vīr'is, aīn' švīr'is
 Kas ir ar diebī, Lēnī, mēnī, aīn' oīn'
 Maza līnī, jān' un nās stīnīks oīn'
 Dīvot var un eļot savu xomī
 — Biedrī, vīr'is, vīr'is, vīr'is, vīr'is
 170 Tīkri tad, kād' nādomim, kas vīr'
 185 Vīrs ienānīks, ar mīnī, ar mīnī,
 Kurā sakaut' un tūskas tūskas
 Rīn' divpānīnī, diebī, Lēnī, vīr'
 Xīnōn' par vīr'is un dīvī, vīr'is, vīr'is
 190 Lēnī, vīr'is, vīr'is, vīr'is, vīr'is, vīr'is
 175 Pulkvedim — vīrs vīr'is, tie dīvī,
 Sveicis.

Durvis

Korīdors un baltā

- 145 Jān' naktī, Pīn's salīcs vīr'is, vīr'is,
 Laukumīs bīz pasim nām' jumtīm,
 Ne to vīr'is, nēz to sīn' tūzīn'
 Iekrī komandieris vīr'is, vīr'is,
 Tē kā pīn' mīn' baltā vīr'is, vīr'is
 150 Dīvot vīr'is,
 Pīn' tā pāt' vīr'is,
 Aīn' pulkvedī, Kā vīr'is, Lēnī,
 Vai vīr'is sekons vīr'is, vīr'is,
 Vīr'is pāt'is? Dīvot vīr'is, vīr'is,
 155 Aīn' un savu dīvot vīr'is,
 Dīvot vīr'is.

Ceļam. Uzcelsim. Un būs mums labi

SARUNA AR MAZO ATSLĒDZNIEKU

- Darbā. Savā istabā pie galda
Sēdu... Grīdā maigi smaršo vasks.
Mašīnas dun. Spuldzē zelta gaisma.
Pēkšņi klauvējiens. Es saku: — Iekšā! —
- 5 — Durvis paveras, un zēns uz sliekšņa
Gadu desmit, divpadsmit, ne vairāk;
Darba drēbēs, rokās rīku maisiņš,
Paklanās un piebilst: — Atvainojiet,
Man te slēdzene ir jūsu skapim. —
- 10 — Stūrī skapis plats kā lieli vārti.
Pieiet milzim zēns, sāk savu darbu.
Asie rīki viņa mazās rokās
Veikli staigā, darot visu likto. —
Gaišie mati slīd pār zēna pieri,
- 15 — Zilās acis stingri raugās lietā.
Krietnu brīdi vēroju es zēnu,
Viņa darbu, lielo nopietnību;
Un tad gluži nemanot man izsprūk:
— Tu no kurienes šurp sūtīts, puisi? —
- 20 — Es no rūpnīcas. No Metālista
Sarkanā. Tur tagad praktizējos
Otru gadu kā FRA skolas skolnieks.
Jums jau šefība pār mūsu klubu:
Sūtāt grāmatas. Par to jums paldies. —
- 25 — Vai tev patīk grāmatas? — Jā, ļoti.

- Zinu Upīti un Annu Saksi,
 "Dullo Dauku" lasījis es esmu!
 Tagad zinātniskās vairāk tīkas:
 Kur par rūpnīcām, par basketbolu,
 30 Šahu un par mūsu zvēru dzīvi.
 Tā, nu slēdzene ir arī vietā. —
 Nosaka viņš svarīgi un saliek
 Savus rīkus maisiņā, lai ietu.
 — Cik tad ilgi jāiet tev vēl skolā? —
 35 — Ilgi vēl, es inženieris būšu.
 Tikai strādāt gribu, kur jau tagad.
 Ziniet? — Un viņš pienāk gluži klāt man.
 — Mūsu rūpnīcā ir ļoti jauki:
 Visi vecie sirsnīgi un mīļi,
 40 Māca mani, kā vien katrs spēdams.
 Un kā strādājam mēs, paklausieties! —
 Zēna acīs zila zilgme zaigo,
 Vaigi sasarkuši, lūpas sausas.
 Tās viņš ātri apveldzē ar mēli.
 45 — Paklausieties! — Maisiņš noskan rokās
 Tā kā zvans pie durvīm kādreiz steigā.
 Vai tā spuldze? Savāds glāstošs gaišums
 Istabā man ieplūdis un staro:
 — Darba plāns mums izpildīts pirms laika,
 50 Darba zemniekiem mēs dodam arkus,
 Ecēšas un skaistus, spožus cirvjus.
 Lejam čugunu, bet mūsu lepnums —
 Alumīnijs, vieglais tā kā putns:
 Izkausēts tas kvēlo līdzīgs rozei,
 55 Viņa mirdzums apreibina katru.
 No tā lejam sidrabainus traukus,
 Vieglākus par maigām zosu dūnām.
 Jaunu cehu mēs šim darbam ceļam.
 Telpas vidū kausējamās krāsnis
 60 Stāv kā divi lieli, brūni vērši;
 Ragus noliekuši, vērsmi sprauslo.
 Drīz mēs dosim savus jaunus traukus

- Visai Savienībai. Būsim pirmie. —
Zēnam balss skan satraukta un skaidra,
65 Augums saspringts, kā uz augšu pacelts.
Teiktās beigas zēns kā priekā izkļiedz.
Bet tad saraujas un klusi smaidīgs
Sažņaudz rokās cepuri un atsāk:
— Piedodiet, es tagad tomēr iešu.
70 Mani gaida. Man vēl šis tas darāms. —

- Paklanās un pazūd tā, kā nācis;
Bet man sirdī ilgī kaut kas smaida.
— Labi, zēn, paldies par taviem vārdiem!
Cejam. Uzcelsim. Un būs mums labi,
75 Un tu nāksi vienmēr vairāk talkā.

LIELĀ AUDEĀJA

(Salomeja Babre)

Stelles divās rindās
Skaitā divpadsmit;
Ķlaudzienos un šķindās
Darbs bez rimas rit.

- 5 Ieklausies un dzirdi
Skrienam atspoles.
Viņas savu sirdi —
Balto dziju — nes.

- Ritmiski un gudri
10 Valda piesitiens.
Audums viz kā ūdris,
Vāri tvan kā siens.

- Babre steļļu vidū
Uzmanīga slīd.
15 Acs kā putns lidū,
Skats kā zvaigzne spīd.

- Vēro katru metu,
Katru vietu dzird:
Rūgtā kļūme retums
20 Viņas darbā ir.

Tikko kaut kur pārtrūkst
Metos pavediens,
Babre žestu ātru
Nīti kopā sien.

25 Zib kā bezdelīgas
Viņai atspoles.
— Manas sirmās Rīgas
Darba jaunietes,

Mācieties no viņas,
30 Rosmē sekojiet,
Lai bez sāpju miņas
Dzīve krāšņa iet.

To, ko Babre dara,
Spēj tik liela sirds,
35 Rada gaismas staram,
Kas no tālēm irdz.

Visu sevi atdod
Viņa Dzimtenei;
Babre īstos rados
40 Lielai piecgadei.

Brīva viņa pati,
Brīvs zied viņas darbs,
Sauli vaļā attin,
Atmet to, kas skarbs.

25 Vēlā mēģinājumā
Viņas alūnā
Rūpniecībā
Nestānā...

AKMENOGLĒ

Spožā, sakaltētā liesma,
Zemes siltums kvēlākais,
Nāk pār tevi mana dziesma,
Tevi teikt man mute kaist.

5 Spožām acīm tevī skatos,
Kā tu garām ielās skrej,
Likta lielos, ātros ratos
Mūsu namu apkurei.

10 Tev es pretim rokas ceļu,
Siedams vārdus vainagā:
Nākusi tu tālu ceļu
Šurp no tautām brālīgām.

15 Varbūt Donbass tevi deva,
Varbūt Urāls mūžīgais,
Salda tava uguns deva,
Zemes siltums kvēlākais.

Jaukām neredzamām saitēm
Tu mūs visus kopā liec.
Nevar vairs mums ziemas kaitēt
20 Tad, kad plaukst tavs sārtais zieds.

Vai mēs strādājam vai smejam,
Jūtam tos, kas tevi dod:
Visi vienu dzīvi ejam,
Vienu laimi izkarot.

25 Spožā, sakaltētā liesma,
Zemes siltums kvēlākais,
Mūsu brāļu darba dziesma.
Viņu sirds tev līdzī kaist.

IELU BRUGĒ

Ielai priekšā sastatnes un sprosti,
Zilā ripā zīme — garām braukt.
Ne te nāsij benzīnu ko ostīt,
Ne kur steigā riepām tālāk traukt.

- 5 Ielu bruģē. Smiltīs iedzeltēnās
Rindās noliek kaltos akmeņus.
Vāri ņirb tie liepu lapu ēnās,
Vēl to rievās rīta miglas dus.

- Ielu bruģē. Lauznis skan. Un kaplis
10 Taisa gultu katram akmenim,
Kas ar smilti valgo viegli aplīp,
Šķelts un kalts vēl tagad sevī dim.

- Darbā liktās rokas staigā naski.
Bālā zilgmē celtās muguras
15 Rudens gaismas atspīdums kā vasks
Dzeltēns skar, bet nesilda nemaz.

- Ielu bruģē. Rāmās zelta smiltīs
Drīz būs vesels līdzens akmens lauks,
Un tam pāri, smagu kravu pildīts,
20 Auto steidzīgs viens pēc otra trauks.

Trauks kā ātras, bagātīgas rokas.
Rūpnīcām, lai darbs tur neapstāj,
Vedīs ogles, čugunu un kokus,
Tēraudu, ko liesmas mirdzums klāj.

- 25 Vedīs mantu, vedīs veikto darbu,
Visu to, kas mūsu mutēm salds.
Rimsies rūgtais kara dienu skarbums,
Neskars elpu rudens tukšs un salts.

Auto trauks celt augšup mūsu dzīvi,
30 Lai tā zied kā saulē rožu koks,
Lai virs galvām atviz zilgmē brīvi
Uzvaras un mūžu laimes loks.

Kūpēs dūmeņi vēl varenāki,
Visas naktis dzirkstīm piebārstot,
35 Zeme atvērsies kā zelta vāki
Sevī slēpto labvēlīgi dot.

Ielu bruģē. Sastatnes un sprostus
Drīz vien novāks. Varēs atkal braukt,
Liekot ielā jaunai rosmei mosties,
40 Lielam darbam visus kājās traukt.

JAUNĀ VIRPOTĀJA

- Saules pilni mati
Tvan kā rudzu laiks.
Saule arī pati.
Cēls un skaidrs vaigs.
- 5 Virpa ceha telpā
Skrienot klusi šalc.
Viņas gaitu elpo
Spodrais darba galds.
- 10 Griežas metāls, koši
Gaismā vizmojot.
Maigie pirksti droši
Savu lietu prot.
- Sidrabaina skaida
Silta lobās nost.
- 15 Sprogojoties slaida,
Grib tā telpu jozt.
- Kaut ko gluži smalku
Meičai virpot prieks.
Svārpsta asaais valgums
- 20 Telpā dzirkst kā sniegs.
- Virpo mana virpa,
Ūdens pāri irdz.
Spuldze, zelta irbe,
Pāri galdam mirdz.
- 25 Virpo, virpa mana,
Vairāk tautai sniedz.
Sirds man laimē zvana,
Sirds man — vēries zieds.

Virpas zilgā ziba
30 Tā kā dziesma skan.
Strādāt tāda griba,
Tāda alka man.

Strādāt dzīves labā
Tā kā vēl nekad,
35 Lai mums solis abām
Ietu kalnup tad.

Mīlu jauno dzīvi
Tā kā visi mēs,
Brīvi, mūžam brīvi
40 Savās Padomēs. —

Saules pilni mati
Darba jaunietei.
Sārta saule pati
Visai pasaulei.

ELZA BAIDEKALNE

VEFa vārti rītos salni,
Ielas migla tin,
Elzu, Elzu Baidekalni
Visa tauta zin.

5 Telefona aparātiem
Viņa laku klāj.
Miglotāju pirkstiem ātriem
Vadīt neapstāj.

To neviens tā neprot darīt,
10 Darbā nav tik spējš:
Viņas rokas zib kā stari,
Plūst kā rīta vējš.

Desmit darba normu dienā
Baidekalne veic,
15 Un, kad vakars logos ienāk,
Klusa mājup steidz.

Tur to gaida mirdzošs pavards,
Azaidis gards un sāts,
Kā to darbā gaida slava,
20 Veiksmes spožums krāts.

Dzīve ātrāk skrien par alni,
Darbs ir tas, ko min.
Lakotāja Baidekalne
Savu lietu zin.

25 Strādā mierīgi, bet veikli:
Katrai kustībai,
Katram mirklim tai savs veikums
Vajadzīgs un skaists.

Labi aplēsts katrs sīkums,
30 Lakas plūdums rāms,
Tikai vaigu galos tvīkums
Pašai samanāms.

Miglotāja šalkā, liekas,
Baidekalne mīt,
35 Katrā lakojamā niekā,
Kas tai priekšā spīd.

Tā kā dzelmē savā darbā
Visu dienu līkst.
Trokšņi, lakas elpa skarbā, —
40 Viss tai vienaldzīgs.

Savā darbā viņa visa,
Visa kvēl un kaist.
Viņai tas kā medus misa,
Elpa, saule, gaiss:

45 Viņa tagad atkal brīva,
Brīvs ir viņas darbs.
Kalnup soļo jaunā dzīve,
Nometot, kas skarbs.

Tāpēc desmit normu dienā
50 Baidekalne veic
Un, kad vakars logos ienāk,
Smaidot mājup steidz.

Darbs nav lāsts vairs, darbs ir svētums,
Laime sevi gūt:
55 Kaut vēl vairāk visi spētu
Darbā krietni kļūt.

Vajag pārspēt vienam otru, 82
Tālāk veiksmē tikt.
115 Kas no rosmes sevi attur,
60 Dzīvē — lieks un slikts.

Darīt vairāk, paveikt labāk
To, kas katram dots. 90
Lai iet sauļup dzīve labā,
120 Pienākums un gods.

65 Mūžam nerimstoši strādāt.
Sirds kā putns skries,
Pati dzīve dzīves vārdā 95
Nāks un pateiksies.

Desmit darba normu dienā
125 Baidekalne veic
70 Un, kad krēsla logos ienāk,
Lepna mājās steidz. 100

Nolakotie aparāti,
Dienā sešdesmit,
75 Paliek vizuļojot rātņi:
Gaisma pāri rit.

Strauts iet upē, upe — jūrā, 102
135 Jūra tāles šķir.
Viss tas izturībā sūrā
80 Celts un panākts ir.

Prātā nāk šā gada jūlijs —
140 Ziedu plīvuris. 110
Laiks bij saules zelta kūli
Zilgmē iemetis.

85 Toreiz darbā vairāk spēja
Kantons¹, lakotājs.
Veiklāk, ātrāk laku lēja
Viņa miglotājs.

Tas bija Baidekalnei kodiens:

90 Kantons vairāk dod
Valstij. — Mazliet laika dodiet
Darbu uzlabot!

Pārspēšu, lai tur vai kas ir, —
Baidekalne tad

95 Apņēmās un stājās asi
Vietā kā nekad.

Dienas sacensībā spraiģā

Skrēja nemanot.

Viena alka bij tik vaigā:

100 Vairāk veikt un dot!

Vairāk, labāk! Beidzot pirmā

Baidekalne bij.

Telpa lakas skarbā vormā

Viz un prieku vij.

105 Piecgadē kas viņai darāms,

Pirmā gadā veikts.

Lielums — brīva darba varā.

Tas lai visur sveikts!

Sievietei, kas kvēlu darbu

110 Veic, lai sveiciens mans!

Galvu noliecu kā vārpu,

Vārds man skan kā zvans.

¹ Cits VEFa stahanovietis.

Saule savā kaislā zibā,
Vējš, ko rīti sēj, —
115 Sieviete, kas savā gribā
Visu tver un spēj.

Slava viņas sirdij cēlai,
Dienai bagātai.
Viņu teikt es mūžam vēlos,
120 Spožs kā kalnu gaiss.

Tālēs nebeidzamu vizmu
Redzu, laimes skauts:
Tas ir ceļš uz komunismu,
Kas mūs visus sauc.

125 Pāri viņa gaišiem oļiem
Baidekalne iet
Karstiem, apņēmīgiem soļiem,
Rokas darbā zied.

Viņa zin: no tā, ko dosim
130 Vairāk dzīvei mēs,
Tauta atzels, pilna rosmes,
Savās Padomēs.

Puteklis un auzu skara
Aizlido tāpat.
135 Tas, ko Baidekalne dara,
Nezudīs nekad.

Desmit darba normu dienā
Baidekalne veic
Un, kad maiņa telpā ienāk,
140 Smaidot savu beidz.

VEFa vārti rītos salni,
Saule spuldzes šķin,
Lakotāju Baidekalni
Visi, visi zin.

FURKISTI

Ieskaņa

- Padomju cilvēka prātam,
Brīvam un atziņas krātam,
Tādam, kas spožāks par liesmu,
Dziedu es savu dziesmu.
- 5 Padomju cilvēka gribai,
Līdzīgai saules zibai,
Tātai, kas nevairās briesmu,
Dziedu es savu dziesmu.
- 10 Padomju cilvēka sirdij —
Mūžīgi ziedošai mirtei,
Kļūdams pats kvēlāks par liesmu,
Dziedu es savu dziesmu.

**Kas tie —
sarkandaugavieši?**

Sarkandaugavieši —
Īsta darba cilts,
15 Darbā turas cieši,
Rokas spiediens silts.

Vaigs tiem darbā staro,
42 Galds kā sliekšnis tīrs.
Katrs no tiem karos
20 Bija īstens vīrs.

Kāvās Nāves salā,
50 Kāvās Oktobrī,
Putenī un salā,
Kamēr naidnieks krīt.

25 Kāpēc tagad asfalts
Vizmo kvēls un košs?
Tāpēc, ka pie Nasvas
Trieciens bij tiem drošs.

Sarkandaugaviešiem
30 Tādu vīru daudz,
Pretim saules griežiem
Visur augšup trauc.

Kā tie karos gāja,
Tagad darbā iet,
35 Skaidra viņu stāja,
Rosmē acis zied.

- Visi tuvāk nāciet,
Lai to katrs dzird:
Starp tiem slavenākie
40 Stiklinieki ir.
- Slava viņiem liela
Visā pasaulē:
Mašīnām un vielai
Prot tie pavēlēt.
- 45 Stiklu ātrāk ražo,
Ražo kā neviens,
Stikls plūstot dvašo,
Gaismu sevī sien.
- Gorkijai lai sveiciens:
50 Pirmā Padomēs
Astoņdesmit veica, —
Simtu metru — mēs.
- Simtu desmit vēlāk
Un pat piecpadsmit.
55 Apņēmībā kvēlā
Darbs kā straume rit.

**Fabrikas galvenais
inženieris Čeredņičenko**

Visai lietai enkurs,
Vējš un ērglis kārs
Ir Čeredņičenko —
60 Pirmais fabrikā.

Viņa doma tā ir,
Sirds un sārtais rīts:
Strādāt tā, lai sairst
Gausums tā kā krīts.

65 Stikla vajag valstij
Vairāk kā vēl kad.
Furko valči valstās
Pamazām, tāpat.

Liesmu zilais sārtums
70 Skarbi telpā sit.
Stundā vecais ātrums —
Metri sešdesmit.

Kā lai palīdz tautai
Logus iestiklot,
75 Lai tur, gaismas skauta,
Diena solu rod?

Vajag stikla ražu
Spēji kāpināt,
Kūtrumu kā važu
80 Noraut rāvienā.

Simtu metru stundā
Ražot tā, lai plūst —
Divi simti. Un tā
Vairāk stikla būs.

- 85 Jā, bet kā to darīt,
Kā to izdarīt?
Domas dur kā stari,
Te kā zvaigznes spīd.
- Veras inženieris,
90 Sevī kluss, bet dzīvs.
Uguns viņa pieri
Apskauj sārts un spīvs.
- Grūta doma gara,
Lēmums spalgs un īss:
95 Iznāk, ka no svara
Ir te lietas trīs:
- Valčus palaist žiglāk
Straujos vēzienos,
Tad tie vairāk stikla
100 Savā galā dos.
- Izejvielu glumo —
Šihtu uzlabot:
Vairāk stiepīguma
Visai viņai dot.
- 105 Tad kā medum metriem
Jāstiepjas, un trūkt
Valčos viņa nedrīkst,
Lai cik gājums rūgts.
- Spraugu, tur, kur mikla
110 Masa valčos plūst,
Palielināt. Stikls
Vienmēr darbam būs.

Tad šīs visas lietas
Ritmā apvienot.
115 Un tūlīt uz vietas
Vairāk stikla dot.

Inženieris darbā
Jaunā aizrāvās.
Neveiksmes tam starpā
120 Tomēr gadījās.

Neveiksmes tam ilgi
Neatstāja nost
Tā kā nikni vilki
Un kā negants posts.

125 Nakšu nepazina
Inženieris vairs.
Režģu režģos tina
Uzdevums to kairs.

Tomēr neatstāja
130 Inženieris spīvs.
Droši līdz tam gāja
Darba kolektīvs.

Beidzot bija rokā
Dārgais noslēpums.
135 Likās, staru lokā
Rūpnīcai ir jumts:

Valčiem ātrais skrējiens
Nava velts vairs. Līdz
Stikla masa spēja
140 Plūst kā vizošs zīds.

Līgana un ruda,
Netrūkst vairs kā mats,
Spraugai cauri gluda
Plūst kā plūdums plats.

145 Notika, kas šķita
Tik pēc pasakas:
Ātrāk sāka ritēt
Furko mašīnas.

150 Ātrāk, ātrāk! Un tā
Līdz simt piecdesmit
Metru vienā stundā
Stikls ārā rit.

Lija tik daudz prieka
Katram dvēselē,
155 Cēlās diena liega
Līdzī gaviļēt.

Divdesmit un otrais
— Slavēts — septembris!
Padomjciļvēk modrais,
160 Lai vēl augstāk ris

Darbs tavs cēls un derīgs
Lielai Dzimtenei!
Laimes vārtus veri
Visai pasaulei!

165 Tāds — Čeredņičenko,
Pirmais fabrikā,
Visai lietai enkurs,
Vējš un ērglis kārs.

**Par tiem, kas pie mašīnām:
par Tereiķi, Kidžu un Zuimaču**

170 Valmierā un Slokā
Stiklu spīdīgo
Turu savā rokā,
Ne jau tajā kost.

175 Ielu straujā dunā,
Lauku klusumā
Gribu par to runāt
Kā man mute māk.

180 Sarkandaugavietis —
Furkists slavenais —
To caur valčiem spiedīs,
Dzidsrs tas kā gaiss.

Cietāks vēl par sakni,
Salam pretīm spīvs:
Smiltis, soda, magnijs —
Savienojums dzīvs.

185 Tā kā putni vidžu
Vārdi steidzas klāt
Tereiķi un Kidžu
Skaļi slavināt,

190 Zuimaču kā īsto
Uzspurdz cildināt,
Cēlām vārsēm līstot,
Ilgi godināt.

Viņš visātrāk spēja
Palaist mašīnas;
195 Tā kā diža vēja
Sagrābts, stikls nāk.

Īstie vīri tie pie
Furko mašīnām,
Šķidrais stikls, stiepies,
200 Cauri spraugai nāc!

Naktī, dienas vidū,
Rīta agrumā
Zin, kāds īstais ritums,
Stiklu pielaist māc.

205 Rokas viņiem drošas,
Acs kā vanagiem,
Stiklu kaudzes košas
Aug. Jūs laimīgie!

Valsts un visa tauta
210 Redz un slavē jūs.
Lielas saules skauta
Jūsu dzīve plūst.

Jūsu darbs un māka
Neatsverams ir.
215 Tumsu liek zem vāka,
Salu projām šķir.

Jaunieti, vai dzirdi?
Celies, pacenties
Ielikt savu sirdi
220 Darbā tā kā tie!

Steidzies viņu soļos —
Mūsu dzīve augs.
Nesaļodzi oļos
Savu kāju, draugs!

Valči, skrejiet žiglāk
225 Savu sauli dot, —
Daudz mums vajag stikla
Logus iestiklot.

Redzu milzu rindu
230 Namu, kas jau aug,
Dzirdu stiklu šķindu:
Rūtis logos plaukst.

Rūts ir dzidra roze,
Ko mums stikls sniedz.
235 Tajā saules goze,
Spīts, kas salu liec.

Slavēju es namus,
Kas vēl celšanā,
10 Skajāk uzceļamus,
240 Tos, kas tikai nāk.

Sveicu rūtis, kas tur
Brīvi atmirdzēs,
Redzot laimes krastu,
15 Kurp jau esam mēs.

232 Savu kārt, draugus
 Nesalīdēt oļos kā WT
 Mūsdienu mīļā
 — 233 Savu sniegt, —
 Valērijs, tēvs, zīdītājs
 230 Namu, kas jau nūgā
 Redzot stikla šķūnā
 Rūpās iēģos pīnā
 232 Rūpās iēģos pīnā
 Spīdēt kā sniegtā
 240 Tos, kas tādā mērā
 Šajā uzdevumā
 Kas vēl ceļamā
 Slavju es nūgā
 245 Rūpās iēģos pīnā
 Būvniecības
 Sveicināt, kā mē
 246? Iepazīt, vai tēvā
 Ceļamā, kā mē

Iznāk lemess, mazu zvanu
 Piekarot pa ceļam olim.
 Arājs ved to; spēks un dižums
 Katram viņa darba solim.

ODA AUGLĪBAI UN DARBAM

Zeme, zeme, tavu smaršu
Jūtu es uz savām lūpām.
Acis vēris, tevi redzu
Saulē nosarkstam un kūpam.

- 5 Brūnie koki, zaļās rokas
Stiepjot pāri, tevi glāsta;
Zilās miglas, upju putni,
Sēd uz tām un kaut ko stāsta.

- Zeme, zeme, tavu smaršu
10 Jūtu es, lai kur es būtu.
Kaut par vienu maigu asnu
Es uz tavas irdnes kļūtu!

- Mākonis man slīd pār galvu,
Nesot tevī savu seju;
15 Rītā agri cēlies eju, —
Zeme, tev es pretim eju.

- Cauri ielām, garām namiem,
Pāri kuprim, Gaisa tiltam,
Kur uz stūriem rītos jāstāv
20 Vējam auglīgam un siltam.

Vienā pusē “Vairogs” paliek,
Dimdot dziļi sirdī savā;
Otrā — “VEFs” ar sārto torni
Nerimstošā darba skavā.

25 Spogulis starp brūnām pļavām,
Rāma zivs, tu mana Jugla,
Kas no lediem un no saules
Kļuvusi kā sieva tikla.

30 Govis kūtīs paceļ purnu,
Jūtot tavu valgmi labo,
Ziniet, govīs, asais cirvis
Jūsu aploku jau labo.

35 Ziniet, aitas, Juglas krastā
Drīz jūs plūksit pirmo zāli,
Un jums mīkstā, baltā vilna
Sajauksies ar balto tāli.

40 Grāvji, grāvji, pļavu mutes,
Druvu ūdens kausi garie,
Jums es lieku savas rokas
Klējpos līdz ar saules stariem.

Vizbule pie manām kājām —
Zemes acs ar tvīksmi vāru.
Zeme, zeme, tagad redzu
Apkārt tikai tavu āru.

45 Paceļu es savas acīs
Augstāk vēl kā koki zarus.
Un es redzu dunam laukos
Traktorus kā vēršu barus.

Iznāk lemess, mazu zvanu
50 Piekarot pa ceļam olim.
Arājs ved to; spēks un dižums
Katram viņa darba solim.

Zeme, zeme, viss tavs augums
Tinas vagu zelta miglā.
55 Un tavs gaiss, kas skar man seju,
Skan kā sidrabs, iemests stiklā.

Visur, visur redzu darbu,
Jaunu dzīvi, padomjlaiku;
Un jau jūtu rudzu vārpu
60 Noglāstam sev silti vaigu.

Arāj, pieliec savu soli,
Traktor, ātrāk steidz pār druvu.
Saule, kāpjot zilgmes priedē,
Stāsta — sējas laiks ir tuvu.

65 Dzīvie graudi klauvē durvīs:
Grib tie kamzoli sev zaļu —
Asnu smaršaino un maigo,
Alkst sev briedumu un vaļu.

Lemes, neesi vairs kurmis,
70 Spurdz kā sidrabota sloka,
Sējējam jau kvēlo acis,
Nenorimst kā avots roka.

Steidzies, zemniek, lai tev nava
Neaparta liesa stūra,
75 Lai mums visa, visa zeme
Viļņojas kā zaļa jūra.

Zeme, zeme, tavu smaršu
Nesu es uz savām lūpām.
Nomodā vai miegā — jūtu
80 Tevi sev uz delnas kūpam.

ARKLS

- Esmu atbraucis pēc sava arkla:
Valsts to piešķīra man. Gribu saņemt. —
Saka draugs mans, Bebru darba zemnieks.
Lēni kukņā atsēstas pie galda.
- 5 Pasmaida un atver ceļa saini.
Ceļa sainim balta stipra drāna.
Izņem laukā bļodiņu ar sviestu —
Maza saule, liekas, nokāpj galdā.
Sviests ar biezopienu jauki caurausts.
- 10 Garda smarša ieplūst manās nāsīs.
- Drauga drēbēs slēpjas tīkams aukstums,
Tāds, kāds ir starp bērziem ceļa malā.
Āboliņa tvīkums aužas pretim,
Kad es draugam liecos mazliet tuvāk.
- 15 Kaltis Jāņu vainags, liekas, bijis
Ilgi turēts blakus viņa svārkiem.
- Tagad sēdam mēs pie galda kopā,
Kā mēs kādreiz viņos, senos laikos
Līdzās kāvāmiem pie zelta Penzas,
- 20 Sītām bandas, baltgvardus un budžus.
- Izņem draugs no saiņa abām rokām
Maizes klaipu, nelielu, bet skaistu.
Maize saziēdējusi un tvirta,
Mutē likta kūst kā ievu medus.
- 25 Gribas ilgi turēt to pie lūpām,
Tā kā sengaidītu maigu skūpstu.
Acīs ataust rudzu lauks ar vēju,
Klusa dziesma, rudzu puķu zilums.

- Tad mēs abi cepam krietnu kāli,
- 30 Viz kā lasim viņa sārtā miesa;
 Un, kad kūpošs mirdz tas mūsu galdā,
 Lēni atsāk draugs mans savu runu:
 — Mūsu pagasts meža darbos, liekas,
 Būs pat izvirzījies pirmā vietā.
- 35 Esmu izpildījis savu normu,
 Varbūt pārbraucis vēl kaut ko spēšu.
 Nesen ciema priekšsēdētājs kļuva.
 Kaut jau vecums, tomēr strādāt gribas:
 Liekas, senā jaunība kāpj kaulos.
- 40 Spars šķiet tāds kā, atceries, pie Penzas. —
 Un nāk prātā, iemirdzoties acīm,
 Bijušais un tālie kauju lauki.
- Laiks; mēs abi ceļamies un ejam.
 — Zirgs man iebraucamā vietā, — piebilst.
- 45 Draugam sakustoties, iesmaršojas
 Trāna zābaki ar divām peļķēm.
 Ejam turpu ielā stingriem soļiem,
 Ceļā pūlos sevī atcerēties,
 Kad vispēdīgi es jūdzis zirgu,
- 50 Grožus turējis un kāpis ratos.
 — Tas mans paša audzēts, — tīksmi runā
 Draugs mans, gļaudot sava zirga galvu.
 — Noglabāju, neatdevu fričiem,
 Tagad būs ar ko man art un ecēt. —
- 55 Braucam spriežot saņemt jauno arklu.
 Noliktava. Ieejam. — Lūk, būs jums, —
 Vērojot pār brillēm stingrām acīm,
 Saka večuks sirms. — Uz goda arkls. —
 Zila vizma nāk no arkla stāva,
- 60 Lemesī deg sudrabs, ilgi kausēts.
 Draugs mans noliecies tam uzpūš elpu.
 Tā kā plēve miklums pārklāj mirdzu,
 Bet tad ātri rauties sāk un noplok,
 Paliek tikai sīki dzidra lāse.

- 65 — Tiešām labs, — draugs priecājas un sagrābj
 Rokturus kā spīlēs abās rokās,
 — Pavasaris! Nu to jūtu sevī.
 Liksim ragavās! Es gribu ātrāk
 Mājās tikt! Vēl apspriede man šodien:
- 70 Jāgādā par sēklām un par sēju. —
 Arklis ragavās kā briedis. Abi rāgi
 Skatās smaidot sārtā marta saulē.
 Draugs mans arklu rūpīgi ar salmiem
 Sausiem, mīkstiem, dzeltēniem un siltiem
- 75 Pārklāj. Tad vēl zirga segu uzmet:
 — Tā, nu došos. Paldies tev par pūlēm.
 Pavasarī atbrauc gan pie manis,
 Doto arklu redzēsi tad šķeļot.
 Sveiki. Sāksim, bērī. — Tad viņš aizbrauc.
- 80 Un es ilgi noskatos, kā draugs mans
 Dodas pretim jaunam, skaistam darbam.

JAUNĀ TRAKTORISTE

- Skrīveru vilcienā iekāpju ātri,
Nostājos tuvumā logam un redzu:
Neliela auguma meitene vamzī.
Muguras soma uz pleciem; pie kājām
- 5 Pagarens čemodāns krāsā kā zilgme.
Meitenes acis ir pievērstas stiklam.
Vai viņa vēro vai grimusi domās?
Tā kā kur redzēta, lūkojos pazīt.
Kaut viņa pagrieztu galvu pret mani!
- 10 Lakats slēdz seju kā mākonī sārtā,
Saule uz vamža mirdz zeltainiem ziediem,
Gaiss, kļuvis stiklam klāt, sacietē lāsēs.
Te viņu pagrūž kāds, meitene galvu
Atsviež ar zibīgām iezajām acīm,
- 15 Šķiet, it kā dzirksteles iešķeltos gaisā.
Pilnīgas lūpas; un rožainā gaisma
Apvējo seju ar mirdzošu vizmu.
Jā, viņa pati, es nekļūdos tiešām;
Lavīze mazā no Pērnavas ielas;
- 20 Grīziņkalns audzēja viņu un pagalms,
Sūruma un vecāku pārāgrā nāve.
Viena tā palika dzīvē kā vējā,
Kurp viņa dodas, kas kvēl viņai sirdī?
— Lā, — tā es saukāju viņu reiz īsi.
- 25 — Lā, — tagad saku, un Lavīze mazā
Pamana mani, sāk kvēlot un smaida.
Lavīze mazā no Pērnavas ielas,
Kuru es mācīju lasīt un dziedāt,
Spēlēt uz ģitāras, smieties un pazīt
- 30 Kastaņus, ūdeni, putnus virs galvas,

Smaršas, kas plīvo no ziediem un sveķiem,
Darvotiem jumtiem un rūpnīcu logiem.

- Lā, kurp tu dodies? — es saku. — Uz laukiem,
Darbā, — man Lavīze atbildot smejas:
- 35 — Salaspils pagasta traktoru vadīt. —
— Tu taču strādāji kantorī kādā? —
— Strādāju; tagad uz laukiem ar dziesmu
Valdišu traktoru. Nobeidzu kursus. —
Diploms man kabatā. Traktoru savu
- 40 Saukšu par Miku. Man gribas pie zemes.
Zemei trūkst roku, bet kantorim diezgan.
Gribas ar lemesi tieši celt dzīvi,
Sajust, kā iesētie graudi sāk elpot,
Skūpstoties liegi ar zemi un sauli.
- 45 Tas, kas man sirdī, to traktoram došu.
Pacelšu viņu sev liksmībā līdzī,
Kaismē un bezsāta veikuma gribā. —
Vamzī joprojām kā dzeltēnas tulpes
Šūpojas gaisma. Deg fosforā acis.
- 50 — Vai tu tā pati? — Jā, pati, — man pretim
Lavīze pamāj.
— Reiz sapulcē biju.
Brīnišķi stāstīja tur mums par VEFu,
Birutu Kreišmani minēja arī,
- 55 Kā tā no kantora stājusies darbā
Cehā un veikusi piecgades normu
Savu jau tagad. Ko, Lavīze, gaidi?
Tā vien man likās, kāds čukstēja ausī.
Traktoru kursus pirms Tēvijas kara —
- 60 Biju gandrīz es jau beigusi. Brīdis —
Īstais — es domāju — celties kā putnam.
To, ko var Biruta, — spēšu es arī.

- Tagad jau redzu es uzartās vagas
Tālu līdz zilgmei pat, aiziet pa viņām
65 Varētu droši līdz Altaju kalniem,
Tur, kur zied slaveno kolhozu lauki. —

- Pēkšņi mums blakus kāds: — Liekas, ka Salaspils. —
— Ko, tiešām Salaspils? — it kā no sapņa
Lavīze iesaucas. Čemodāns rokā,
70 Un klupus krišus pa kāpnītēm zemē.

Tikai uz platformas atjēdzas viņa,
Apstājas, uzmeklē mani ar acīm,
Pamāj un smaidoša gaida, līdz aiziet
Vilciens no stacijas, aizvedot mani.

SIENS

Šodien visās Rīgas ielās
Tālo siena dvesmu jūtu.
Gaiziņ, zilais, augstais Gaiziņ,
Kaut es tavās pļavās būtu!

5 Sešos ezeros tu skaties,
Diviem kalniem roku dodī —
Taču ne ar vienu aci
Mani tomēr neatrodi.

Aizdod baltos gārņa spārnus:

10 Atkal es pie tevis gribu —
Redzēt tavus rožu krūmus,
Lūkot tavu pļavu zību.

Gulēt tavā garā ēnā,
Strādāt tavā platā skatā,

15 Kur tu uzkalnus un bīrzi
Savus ceļus rādīt vadā.

*

Lazdas svītrainās pie kājām

Guļ tev tā kā avis barā,

Sūrābeles savus augļus

20 Tur kā zvaigznes katrā zarā.

Trekna zāle tavos līčos, —

Tur, kur strauti skaļā balsī

Dzied. Tur alkstu līdz ar citiem

Sapļaut sienu sev un valstij.

- 25 Agrs rīts. Aiz tuvām birzīm saule
 Guļ vēl lielā rožu sārtā grozā.
 Maurā rasa — baltās aveņogas,
 Kājās uzvelku es stulmeniekus,
 Pārrauju pār plecu zilo vamzi.
- 30 Mazā piedarbā man abi zirgi
 Pretim bubina un laipni raugās.
 Siltā zirgu vērsme aizdzen miegu.
 Paša — sirmis, otrs — brūns kā lapsa,
 To no sābra aizņēmos uz dienu:
- 35 Iešu atplaut parīt — tā mums sakrīt.
 Plāvējs stāv man ieeļlots jau vakar.
 Dobji skan pret dēli zirgu pakavs.
 Pusstunda. Un esmu darbam gatavs.
 Strinkšķēdams kā kokle iziet plāvējs
- 40 Man uz ceļa. Līdz pat gatves galam
 Kaķis čāpo līdzī, asti cēlis,
 Mēnesi no zilgmes bīdot lejup.
- Apkārt migla izirt sāk kā pūkas.
 Silta straume ierauj gaisos taku,
 45 Sveķu smaršas aptinas ap galvu.
 Ziedu aroms. Laidars sūta sīvi,
 Govju nopūtas un avju blējas.
- Nopļaujamā pļava meža malā,
 Tālāk grāvis, izrakts plats un lunkans,
 50 Tāds kā runcim aste, kust gar purvu.
 Tur uz ciņiem bērziņi kā stārķi.
 Tālē miglas mirdz pie kājām mežiem,
 Šķiet — tur izliets smags un trekns krējums.
 Pļavu pazīstu kā savu delnu,
- 55 Katru akmeni un cini zinu.
 — Sāksim, zirgi. — Izkopts ielīkst zālē,

Mirdzoša un valga kļūst kā lūpas.
Nav ne dundura, vien tīkams vēsums.

Zirgi sakustas. Sāk izkopts savu,
60 Liekas — milzīgs circenis čirkst zālēs,
Pļāvums paliek aizmugurē vizot
Tāds kā zaļš un gudri izklāts palags.

Rokās groži dreb. — Jūs, kaimiņmājas,
Klausaities, ko mana izkopts lulo,

65 Skūpstīdama sūnu sārto muti.
Smaršodama zemes bišu medu,
Stiebru tvirtos audus, irdnes dvingu,
Saules kaismi, paslēpto zem saknēm;
Viņa runā, sauc uz jums un zvana:

70 — Nāciet blakus pļavās, bērzaunieši,
Vestēnieši, Kāla ļaudis lepnie,
Sen jau gaiļi gurdās mušas meklē
Un ar knābjiem cenšas miglu pārcirst.

Latgale, tu, kas aiz ziliem klāniem —

75 Partizānu cietā, labā zeme,
Alūksne un magoņsārtā Bārta,
Sauc jūs skaļi jaunais laiks uz pļauju,
Mūsu laiks, valsts mūsu, mūsu brīve,
Uzvara, kas izcīnīta kaujās,

80 Sauc jūs, sauc jūs karā grautās mājas,
Kapu kopas, asins balss un dzīve.
Celieties. —

Tā zvana mana izkopts.
Mana sirds un augums, viss, ko jūtu.

85 Brīdis vēl. Un tad es tiešām dzirdu
Lielu skaņu dzidri plūstam pāri
Visai mūsu brīvai latvju zemei.
Izkaptis sniedz viena otrai roku,

- 90 Saplūstot par vienu plašu balsi,
 Darba kvēli, siena laika steigu:
 Padomes mūs aicina tvert dzīvi,
 Pacelt sevi, visu tautu, valsti.
- 95 Meža gali līgo vēdas,
 Jūtu viņu maigo vēsmu;
 Augstu cēlis kailo galvu,
 Pašas pļavas vidū esmu.
- 100 Zalgo vāli rītā pļautie,
 Kaut kur asi vērsmo vaivars
 Un virs galvas karstā saule
 Līgojas kā zelta laiva.
- Tik gar pašu meža malu
 Šur tur redzama vēl rasa.
 Stiebru siltumu un sūnu
 Sajūt mana kāja basa.
- 105 Platais pļāvums, zaļā zāle,
 Kalsti, zalgodama tāli,
 Lai par sausu dārgu sienu
 Kļūtu rindās gāztie vāli!
- 110 Pļava pļautā, izkopts saldme,
 Kalns tev nomet vēju siltu,
 Dienas saule nokāpj tevī,
 Nākdama pa zilgmes tiltu.
- 115 Meži, apkārt stāvot, tevi
 Klēpī tur kā bļodu zaļu,
 Putnu knābji pārlidojot
 Iesāk gaisā dziesmu skaļu.

- Tevi, pļava, rītā pļavu,
 Tagad nācu kvēlē skatīt,
 Vai nav kļuvuši jau sausi
 120 Zāļu smaršojošie mati.
- Treknais pļāvums, siena klēpji,
 Tveriet visu saules kvēli,
 Lai jūs ziemā siltā kūtī
 Govis sauc ar gardu mēli.
- 125 Lai jūs zirgu maigās lūpas
 Saņem bubinot kā prieku,
 Kad virs jumta baltā dūja
 Lidos — putenis ar sniegu.
- 130 Lai, jums ziedus ēdot, kazām
 Lāgiem kāja dobja piesit,
 Kur uz gludās kārts virs galvas
 Gailis snaž ar zelta piesi.
- 135 Leknais pļāvums, siena vāli,
 Tveriet visu saules medu,
 Pirms es jūsu kuplo vilni
 Mūsu valstij nodot vedu!
- 140 Tveriet, vāli, zilgmes kaismu,
 Zemes spožumu un dienu!
 Grābējas jau nāk gar upi
 Saņemt jūs kā pirmo sienu.
- Grābekļi no vadžiem klētīs
 Nāk pie jums pār plecu ciemā.
 Kopā vācot jūs, tie stāstīs
 To, ko sapņojuši ziemā.

- 145 Zibēs slaidās meitu rokās
Tie kā skaidri saules stari,
Līdz virs mežiem tāle noliks
Sārtu tulpi — novakari.
- 205 Grābekļi, kas darināti
150 Ziemā klusos sniega brīžos,
Kā ar jums, pret gaismu zibot,
Siena kupenās es tīšos.
- Upe, upe, savos līčos
210 Neaud miklo miglas audu.
- 155 Nesauc vēl pie sevis dzelmē
Sauli — plato zelta raudu.
- Grābējas ir visas jaunas,
Nāk no slaukšanas, un piena
215 Maigums mīt vēl viņu pirkstos.
- 160 Sejā zilgmes pilna diena.
- Viņu locekļi un augums
Nezin, nezin, kas vairs vājums.
220 Baltās takas karstās smiltis
Skūpstā meitu skaisto kāju.
- 165 Viņas brīvas ir kā sapnis,
Kvēr to ievu skurbums sirdī,
Kuru smaršā gans pie strauta
Savu ganāmpulku dzirdī.
- Grābējas kā liela dziesma
170 Plūdīs pār par visu pļavu.
Pūnes, kūtsaugšas un šķūnis
Gaida jūs ar savu skavu.

Plautā plava, zemes deva,
Tavu skurbumu un elpu!
175 Dziļa, tīra siena dvesma
Apņem tagad visu telpu.

Vezumi ar svaigu sienu —
Smaršu kalni — mājup dosies,
Noglāstot ar karsto plaukstu
180 Vēl pa ceļam kuplo osi,

Nometot uz baltā ceļa
Vienu otru siena vīkšķi
Un ar pārlicamo bomi
Durstot zilgmei kā ar īkšķi.

185 Grāvju malās dadži sirmie,
Nokaisītie kā ar sāli,
Savā īgnumā un sūrsme
Tieksies noķert kādu zāli.

Rudzi, rudzi viņpus tilta
190 Visās savās vārpās zvanīs,
Tikko noslīdam no kalna
Pirmo vezumu tie manīs:

— Siens, tu zemes pirmais devums,
Viņas sakaltētais vieglums,
195 Saules spēks un gaismas vizma,
Vārpas trīs mums pilnas smieklū.

Zinām — drīz būs mūsu kārtā,
Drīz mēs kāpsim jūsu ratos,
Sen mums zilās rudzu puķes
200 Iespraudis laiks gaišos matos. —

Ceļa galā dižs es stāvu,
Plati plētis savas kājas.
Blakus suns ar kuplu asti
Labsirdīgi sevī rājas.

205 — Siena vezumi, vienmēr es
Esmu sveicis jūs ar prieku;
Nāciet man kā govīs rindā,
Lai uz kūtsaugšas jūs lieku.

210 Trīsžuburis manās rokās
Skan pret mūri tīrs kā kristāls.
Olu atstājot kā sirdi,
Aizspurdz lūkā kliezdot vista.

Vēl no pērnā purva siena
Augšai tumsā priežu grīda
215 Gluda viz kā nopulēta,
Mirdz kā izšūta no zīda.

Siena klēpis slīd pēc klēpja.
Augšas durvis plaši vērtas.
Ilga govju vērsme pretim
220 Tā kā zobins griezīgs cērtas.

Vēl pirms mākoņa un tumsas
Jāsaved viss rīta plāvums.
Nakts jau nāk aiz meža, nesot
Pāri pleciem mēnessāvu.

AICINĀJUMS

Ko stāsta kalendārs pie sienas?
Vien atlikušas divi dienas,
Lai visu valstij nodotu,
Ko solījies kā zemnieks tu.

- 5 Kam slepus savos pirkstos vētī
Sen nododamos graudus klētī,
Ko gaidi dienu pēdējo?
Steidz tautai savu daļu dot!

- Kāp nost no sakaltuša zara!
10 Nāc, paskati, ko kaimiņš dara:
Viņš savu vārdu turējis,
Ar uzviju vēl nodevis.

- Viņš zin, grauds dzīvei savu iedos,
Plauks mūsu zeme jaunos ziedos.
15 Zels druvas, zvaigžņos dūmenis,
Ies cilvēks, galvu pacēlis.

- Tik labi padomā: tu arī
Vēl nokavēto pagūt vari.
No kakta cēlies, saņemies,
20 Maz, maz ir laika atlicies.

Ko stāsta kalendārs pie sienas?
Vien tikai divi īsas dienas,
Lai visu valstij nodotu,
Ko solījies kā zemnieks tu.

TUKUMNIEKAM

Rudens saulē atviz sēta,
Brašā solī strādāts daudz:
Arta zeme, sēkla sēta,
Izkults gards un zeltots grauds.

5 Lab 5 Tad tas guldīts baltā maisā
Pārvērš Sauss un maigi izvētīts;
Stājina Ratos likts, kad vēsā gaisā
Paver miglu rudens rīts.

10 Darbs 10 Rati plūda rindās dzīvās,
Sīk 10 Karogs dega augstu celts.
Tieciņš Atmaksājās dienas sīvās,
Nebij darba grūtums velts.

Veiksm 15 Tagad vari sēdēt godos
Spraud 15 Lepni, galvu pacēlis:
Kulm 15 Sabērtuvēm laikā nodots
Tā 15 Viss, kas valstij nākas — viss.

Dzied 20 Sveikas tev un tavām mājām,
Pirkst 20 Tavam godam, tukumniek.
Baltc 20 Abava tev zied pie kājām,
V 20 Sebris zivis galdā liek.

Vilk 25 Tavi darbi saulē kāpa,
Solis 25 Tagad tevi visi redz:
Jūras 25 Rīgas līča zelta kāpa,
Vējos 25 Zaļais Gaiziņš, mūža plecs,

25 S 25 Latgale un sēļu zemes,
Mārc 25 Alūksne, kur sniegs jau viz,
Balā 25 Cik tu liels, cik ass tavs lemess,
Darbs 25 Cik tev gaitas veikli ris.

Rudens saulē smaida sēta,
30 Sīkstā solī strādāts daudz:
Kopta zeme, sēkla sēta,
Nodots gards un zeltots grauds.

TALSINIEKIEM

- Laimīgs es paceļu balsi
Kā sārtu:
Klausies, Madona,
Viļaka,
- 5 Liepāja tālā ar Bārtu, —
Labības sagādi veikuši Talsi,
Pārvēršot zeltainos graudos,
Staļinam doto vārdu.
- Vēl pirms tuviem sniegiem
- 10 Darbs ir padarīts.
Slava talsiniekiem.
Tieciet viņiem līdz!
- Veiksmes astru plūca,
Sprauda sev pie krūts.
- 15 Kuļmašīnas rūca,
Tā kā bites dūc.
- Dzidro graudu zeltu,
Pirkstiem noglaužot,
Baltos maisos smeltu,
- 20 Veda valstij dot.
- Vilka ratus salnis —
Solis karsts un tvirts.
Jūras kāpu valnis
Vējos pacelts mirdz.
- 25 Sveika, putu Roja,
Mērsrags zivotais,
Balsi sabalsoja
Darbs tavs veiksmīgais.

- Kursa senos kokos —
- 30 Magone un smaids —
 Katrs lauks tavs nokopts,
 Dižs tavs graudu skaits.
- Slava talsiniekiem.
 Centies viņiem līdz:
- 35 Tur bez vārdiem liekiem
 Viss tiek padarīts.
- Savās gaitās dodies:
 Dzīve kalnup ris.
 Smaida karogotais
- 40 Lielais Oktobris.
- Priecīgs es paceļu balsi
 Kā liesmainu sārtu:
 Klausies, Valmiera,
 Jēkabpils,
- 45 Liepāja tālā ar Bārtu:
 Labības sagādi valstij ir veikuši Talsi,
 Pārvēršot zeltainos graudos
 zemnieka godavārdu.

JAUNAIS SĒJĒJS

- Atnācis bija atkal pavasaris,
Rūtīs sitās vēju spārnu gali,
Koki cēlās saulē gluži brūni;
Ausi noglaudot uz viņu stumbriem,
5 Dzirdēt varēja, kā klusi dūca
Stiprie, augumi ko saldi maigu.
- Tad man vectēvs kādu agru rītu,
Rūti noglaužot ar raupjo delnu,
— Teica:
10 — Skaties, dēls, laiks kāpj pret sauli,
Ūdens mirdzēs drīz pie mūsu sliedīšņa,
Zeme modīsies kā abrā java.
Manas rokas kļuvušas jau gurdas,
Manos pirkstos stīvums radis māju;
15 Sēt vairs nespēšu, bet vajag labi.
Sirdi došu, arī māku līdzi:
Šoreiz tev lai solis sējas birzī. —
- Klāt man pienāca un paskatījās
Manās acīs, jauki sevī smaidot.
20 Sīksts un kalsns, tāds kā priedes sakne,
Tvirts un ciets kā vesels rieksta kodols:
— Esi jau kā zēns tu izkarojies,
Atgriezies ar uzvaru un slavu;
Pilna trūdu, pilna karstu siržu
25 Zeme tagad labi, kvēli ziedēs —
Mutēm gardums būs un rokām stiprums.
Lielo istabu, kas sapņo tukša,
Krietni izslauki ar bērza slotu,
Izmazgā ar tīru linu drānu!
30 Atnes sētuvi no klēts pie sienas,
Uzvilksim tad abi svētku zeķes,
Un es pateikšu, kā labāk darāms. —

- Veicu teikto,
 Vecamtēvam zeķes
- 35 Kājās mirdzēja kā balti sniegi.
 Kūja vienā rokā, otrā — maisiņš,
 Aplipis ar vērmelēm un dūnām,
 Vara krāsā, pirkstos mazliet gurkstošs.
 — Te man vecu vecie rudzu graudi,
- 40 Ar tiem mācīju jau tavu tēvu
 Sēt es.
 Iesim, iemācīšu tevi.
 Lai es varu mierīgs aizvērt acis,
 Zemē būt un dzirdēt tavus graudus
- 45 Šalcam vējos, gulstam pāri irdnē. —
 Lielā istabā mēs stāvam abi.
 Uzliek sētuvi sev kaklā vectēvs,
 Liek man iebērt drusku rudzu graudu
 Sētuvē. Guļ maza saules kaudze.
- 50 Aroms lēns, bet stiprs — tāds, kāds medum.
- Un tad māca vectēvs sējas soli,
 Rāda pamīšus sēt abām rokām;
 Gaudi mirdzot pārklāj tīro grīdu,
 Rokas zib kā divas zelta dūjas,
- 55 Un no graudu pilnās baltās grīdas
 Jaunā gaisma pretim viz un šūpo.
 Melnie baļķi, tie kas sienas veido,
 Tagad blāzmo tumšā vīna kvēlē.
- Margo grīdu graudu zelta lietus,
- 60 Kaktā vectēvs apsēžas uz ķebļa.
 Ievelk elpu: — Dēls, kā būs ar prasmi?
 Saslauki un pamēģini roku! —
 Nedēļu es kustējos kā sapīts,
 Beidzot rokas man ar soli rakstā
- 65 Plūda pāri istabai un gaismai.

Noņurd vectēvs smaidot sevī: — Labi,
Labi, varēs tagad īstos graudus
Likt tev sētuvē un palaist laukā. —

Bija gaiša, iezalģana diena.

- 70 Saule zilgmē — liela zelta krūze,
Malām pāri siltas valgmes pilna.
Vēji spurdza līdzī jautriem putniem,
Mēs aiz šķūņa, kur tāds lēzens uzkalns,
Blakus tīrumam ar graudu maisu.
- 75 Vectēvam plīv mazliet sirmie mati,
Atliecies viņš ievēl tīro gaisu.

— Jauki. Laiks ir. Nospraud sējas birzis! —
Izdaru un sētuvī sev plecos
Lieku pilnu elpojošu graudu.

- 80 — Lai tev roka laimīga un dzīva! —
Uzsauc vectēvs, kad man pirmais solis
Iegrimst irdnē, izkoptā kā dūnā.
Vai tie ūdeņi zem manām kājām?
Sašūpojos viss kā liesma vējā.
- 85 Dīvains siltums apņēm manu soli,
Rokas ietrīcas, bet tad kā spārni
Pašas ceļas, raujot mani līdzī.
Gaudi līst — es jūtu — maigā straumē,
Kaut ko čukstot, kaut ko labu solot.
- 90 Elpa ātri cilājas kā laimē.
Vectēvs sauc ko. Kā lai es to dzirdu?
Nebeidzama radīšanas alka
Mani pacēlusi, un es steidzu
Darbu darīt, sevi celt un visus.

*Es dzirdu darba dimu,
Es dzirdu spožu šalku.
Tās nepazīs vairs rimu,
Bet tikai rosmes alku.*

JAUNAIS GADS

Vējš spēlē zaros arpu,
Nes zilgme zvaigžņu sieku,
Viņš nāk ar jaunu darbu,
Viņš nāk ar jaunu prieku.

5 Es redzu saules loku
Pār viņa ceļu spīdam.
Cels strādnieks savu roku
Vēl dzižāks pretim rītam.

10 Es dzirdu darba dimu,
Es dzirdu spoļu šalku.
Tās nepazīs vairs rimu,
Bet tikai rosmes alku.

Nāk varens viņš un bagāts,
Ar tautas kvēli sakrāts.
15 Ies zemnieks savā vagā
Vēl rosīgāks kā agrāk.

Tvīks vārpas savā briedā
Un klusi vēsmās skanēs.
Tur bites savā spietā
20 Kā tālas kokles sanēs.

Es tevi sveicu ļoti
Un eju pretim droši:
Tu jaunu spēku dodī,
Tu smaidī uzvaroši.

- 25 Lai kāds mums nāktu grūtums,
Mēs spēsim pārkāpt viņu,
To es līdz dzīlei jūtu,
To es līdz sirdij zīnu.

- 30 Viens gads mums otru maina,
Laiks rit kā upe plata,
Bet zvaigzne piecstaraina
Mūs mūžam vizot skata.

- Vien uzvarēt mēs varam,
Ne padoties, ne iemigt:
35 Mēs kāpjām līdzī zaram,
Kas tikai saulē iemirkst.

DZĪVE, CIK TU TAGAD LIELA

Jūtu pāri savam plecām
Pavasara lietu līstam:
Savā gribā, savos priekos
Uzvaram mēs to, ko nīstam.

5 Cēlušies mēs savam darbam,
Savu jauno dzīvi ceļam.
Mēs no katras zelta vārpas
Dzīvību sev lielu smeļam.

10 Uzveikt, uzcelt kopā varam
Visu, ko mums rokas dara.
Mums no katras virpas zibas
Saule lec uz augsta zara.

15 Maija saule visām zemēm
Šinī gaišā svētku rītā,
Zaļo pasauli es jūtu
Tītu sārtā vēja zīdā.

20 Mūsu kvēlo, gaišo dziesmu
Visas jūras dzied un kalni.
Mūsu vārdus pāri klajiem
Redzu joņojam kā alni.

Vienā rokā mums ir dziesma —
Mirdzošs putns dziļi sauļā.
Otrā — veseris un alka,
Uzvaramā darba kauja.

25 Dzīve, cik tu tagad liela.
Dzīve, cik tu tagad plaša.
Kā pa bezgalīgām kāpēm
Steidzas mana elpa aša.

Vēl es nesu savās ausīs
30 Dunā rūpnīcas un tiltus.
Un ap saviem pirkstiem jūtu
Asnus plaukstošus un siltus.

Šodien gaišā svētku rītā
Maija saule visām zemēm,
35 Tīta sārtā vēja zīdā,
Atmirdz tā kā milzu lemess.

Šodien pāri savam plecam
Pavasara lietu jūtu.
Šalci. Lai no visiem sārnēm
40 Pasaule drīz tīra kļūtu.

UZVARAS OKTOBRIS

- Burzguļo upes, šalc meži, kūp lauks.
Upēs ņem zivis ar taci,
Augļus sniedz koki, ar vārpu san augš.
Kur vien tu pameti aci,
5 Rosībā kvēlā viss ceļas un ris:
Gadskārtā Uzvaras Oktobris.
- Visiem, kam Padomju Dzimtene rūp,
Novārtā nepaliek roka.
Lūko, kā dūmeņi kvēlo un kūp:
10 Tēraudu veido un loka
Strādnieks, kam muguru atliecis
Varenais Uzvaras Oktobris.
- Priedes mirdz krastā un priecīgi māj.
Skaidru un vējotu seju
15 Zvejnieks tver tīklus un laivā sev klāj,
Traukdamies selgā uz zveju:
Jūrai un brīvībai pacēlis
Viņu ir Uzvaras Oktobris.
- Rītos zied sudrabā zeme un skan.
20 Vēji pūš zeltotu ragu;
Zemnieks tver arklu un steidzas, lai tvan
Irdne gar beidzamo vagu:
Zemi un dzīvību atdevis
Viņam sen Uzvaras Oktobris.
- 25 Niknā un varenā trieciēnā
Tēvi un brāļi mums gāja.
Jaunieti, pats tagad līdzī mums nāc,
Iet lai tev nepagurst kāja:
Ceļu uz laimi tev pavēris
30 Varenais Uzvaras Oktobris.

PADOMJU ARTILĒRIJAI

- Tu zibeņiem, tu kāviem rada
Un rītiem, kas pēc kaujām aust.
Nāk prātā lepnā Staļingrada,
Kur sākās slavas gājiens tavš.
- 5 No tavas liesmas izkūst metāls,
Mežš pajūk tavās šķēpelēs.
Tanks, kas tev draudot pretim metas,
Kā skaida dzelmē zūd bez vēsts.
- Tu ūdens stabos upes pārēj,
10 Kalns tavā priekšā galvu liec,
Pat šķemba, vieglāka kā spāre,
Tev ienaidnieku dūkstī triec.
- Dots, kuram kārtām pāri betons,
Guļ kājiniekiem ceļā rūgts.
15 Tu milzu rokā tver un met to
Pret zemi, kur tas kopā brūk.
- Kad rudens naktis drūmi melno,
Tu aizdedzini debesis:
Irst miglas vāli sartos pelnos,
20 Un tālu baigi skatāms viss.
- Kur nodun tavas lielās zalves
Un dzīles tricina tavš dārds,
Tu pasauli liec kā uz kalves,
Klūp naidniekam no bailēm vārds.
- 25 Cik reizes redzējis es esmu,
Kā bēg no tevis ienaidnieks,
Pilns āprāta un nāves dvesmu,
Kā niknos vējos viegls sniegs.

Balss tava tagad atmirdz skaļi
 30 Mums tikai slavas salūtos.
 Ko mācījis un māca Staļins,
 Sev mūžam sirdī glabā to.

Pie koka lapas plaukst un nobirst,
 Kad atnāk aukstums sīvs un bargs.

35 Vien tavi tēraudcietie stobri
 Ir mūsu Darbam īstais sargs.

Tu zibenim un kāviem rada,
 Tu — rīti, kas pēc tumsas aust.

Mirdz prātā lepnā Staļingrada,
 40 Kur sākās drosmis gājums tavš.

PADOMJU TANKAM

- No Staļingradas mūžam dzīvās,
No Kaukāza, kur saule kūst,
Jūs steidzāt šurpu kaujās sīvās,
Lai atbrīvotu visus mūs.
- 5 Jūs nācāt, pilni brīva vēja:
Jūs trieca šurpu ienaidis sens.
Ne kalni aizkavēt jūs spēja,
Ne slēptais purvu bezdībens.
Mežs zemu liecās jūsu priekšā
- 10 Ar kokiem tālāk ceļu klāt,
Un, kur jūs upēs kāpāt iekšā,
Kā diegu straumi pārrāvāt.
- Palss tērauds skāva jūsu stāvu.
Un jūsu zibens — lielgabals
- 15 Bij mūžam ienaidnieka nāve,
Bij vienmēr viņa sods un gals.
- Zem jūsu svāra vaļņi zuda,
Viss tapa katrā dotā kluss:
Tur zeme sajaukta un ruda
- 20 Starp saknēm slēpa kritušus.
- Kad tagad dzirdu jūsu dārdu
Un benzīns nāk un sejā kož,
Man mēle mostas, pilna vārdu,
Pats stāvu spārnots, kvēls un drošs.
- 25 No Staļingradas, mūžam dzīvās,
No Kaukāza, kur saule smeļ,
Tie nostaigāja kaujās sīvās
Līdz Vīnei un līdz Berlīnei.

LATVIEŠU STRĒLNIEKIEM — Gvardiem 5. GADADIENĀ

Sārts zaigo miers. Ir lauztas melnās varas,
Un šodien slavā atmirdz piektais gads
Jums varoņiem no Nasvas un no Naras,
Kur uzvarās jūs veda Staļins pats.

- 5 Aiz muguras jums kauju lauki sīvi:
Sals, purvi, nāve — pārvarēts tas viss.
Jūs atnācāt, lai atdotu mums dzīvi,
Lai pavērtu mums brīvas debesis.

- Jūs pārnācāt kā gaiši saules putni.
10 Viss atkal zeļ. Zem soļiem sadrūp posts.
Jums līksmībā smeļ pretim mana mute;
Kā ābolā man gribas dzīvē kost.

- Gul šautene jums lepnā rokā droši:
Jūs sargājat, pie darba steidzam mēs.
15 Šalc zemniekam pār kuplām druvām oši,
Kūp dūmeņi — tie laba darba vēsts.

- Ir atkal miers. Gul lauztas melnās varas.
Lai slavā atmirdz šodien piektais gads
Jums varoņiem no Nasvas un no Naras,
20 Kur uzvarās jūs veda Staļins pats.

LĀTVIEŠU RĪGAI 13. OKTOBRĪ
S. CADADINĀ

- Gaisma kā irbe pa zemi spurdz lidu,
Sasmaidās vēji un apstājas skriet:
Draudzīgo padomju pilsētu vidū
Mirdz atkal Rīga un laimīga zied.
- 5 Sarkanā Armija pirms divi gadiem
Atdeva to mums. Lai slava un gods.
Kalnā stāv kļavs saulē iemērktiemi matiem;
Vācieti parāva pekle un sods.
- Es gribu tikai vienu teikt;
10 Es gribu tikai vienu sacīt:
Sensenais ienaidnieks ir veikts,
Nekad vairs Rīgā nebūs vāci.
- Kas sagrauts ir, tas jāuzceļ,
To visu veiksīm, drosmes pilni.
15 Un Daugava lai mūžam veļ
Mums garām savu skaidro vilni.
- Ir mūrī jākāpj akmenim,
Ir graudam jāgulst mūsu zemē.
Es dziļi dzirdu: āmurs dim
20 Un savu darbu dara lemess.
- Kļūst Rīga skaistāka kā dārzs
Ar savu jauno celtņu plauksmi.
Es visam līdzī steidzu kārs
Un saucu mūsu darba trauksmi.

MASKAVAS RADIO

Kad mūs māca brūnā tumsa,
Šausmas, ciešanas un posti,
Kad mēs bijām nāves kosti,
Kad mums dienas kā no alvas
5 Gāja žņaudzošas un smagas,
Tad mēs nenolaidām galvas,
Plecu likām plecam blaku:
Gājām grūto cīņas taku.

Lai mums vairāk spēku būtu,
10 Sīvuma un naida jūtu,
Izturības, drosmes cēlās,
Tad mēs naktīs, naktīs vēlās —
Maskava, tu, mūsu elpa,
Dzīvība un alka lielā,
15 Kas tad bija mums vairs telpa,
Klausījāmieš tavu balsi.

Kādā mājā mazā ielā
Pilni trīsa, gluži slepu,
Nožņauguši savu klepu,
20 Klausījāmieš tavu balsi.
Pilnu trauksmes, cīņas sīves,
Pilnu mūsu īstās dzīves,
Nākotnes un jaunā darba,
Klausījāmieš tavu balsi.
25 Cik tā asa bij un skarba,
Runājot par ienaidnieku.
Cik tā bija pilna prieku,
Sveicot mūsu cīņas sparū
Satriekt pīšļos vācu varū.
30 Piepildītas mūsu vēlas.
Tagad pilni jausmas kvēlas

Klausāmieš kā zelta arpā,
Kā tu sauc mūs visus darbā.
Darīt visu dzīvi skaistu,
35 Grūtumi lai projām gaistu.
Maskava, tu mūsu elpa,
Kas starp mums vairs tālā telpa?

25 Es sveicu visu ticēšanu un jauzēnu,
Ka celsies tā ar Padomju reizi dzīva,
To darba lauda ar visu novienam,
Būs viņa brīva, ziedoņa un tuva.

30 Es ievēdīs, Mans zēns piepildīs:
Ar jūnu es, bērni, kopā un darbā —
BĒRNĪM PĪRMĀ MALĪĀ
Pēc cilvēka, kas dzīvo un mirst,
Mums ar visu un skatu un dzīvi —
Mēs, sūti, satoks, zūna — kāds mums sēdīs.

35 Mēs pūcām mūsu maņu sēdīs un cēlī mirdzēs:
Lai pūcām, lai pūcām, lai pūcām —
Ka sūcām, un sūcām, un sūcām —
Lai pūcām, lai pūcām, lai pūcām —
3 No pūcām, lai pūcām, lai pūcām —
Sauc katru, lai pūcām, lai pūcām —

40 Par Maskavu mēģinām dzīvot —
Vis Krievijas karogs saukans pūcās vējos:
Lai mēs, krievi, mēs, krievi, mēs, krievi —
Būsim Maskavā, no Maskavā, no Maskavā —
No Maskavā, no Maskavā, no Maskavā —
45 Un pūcām, lai pūcām, lai pūcām —
Lai pūcām, lai pūcām, lai pūcām —

Es biju sūcnieks, jauns ar karstu sirdi,
Un spēka vāros sūcnieks, ar karstu sirdi,
Smilks, mēģinājis, mēģinājis, mēģinājis —
15 Es sveicu sevi savus karju biedrus,
Es sveicu sūcniekus, kas bij tai brīdi,
Pie šķēpā, pie šķēpā, pie šķēpā, pie šķēpā,
Pie šķēpā, pie šķēpā, pie šķēpā, pie šķēpā,
Es sveicu tos, jo zināju, ka mūžam
20 Tie atvēs savās vietās līdz pat galam

*Allaž ābols ienāksies,
Vienmēr vēji kalnā skries,
Mūžam, bērns mans, atceries
Lielo Oktobri.*

BĒRNIEM PIRMĀ MAIJĀ

Nāk prātā maijs man sens un cēli mirdzošs:
Jau pumpuri bij visos zaru galos
Kā smaršainas un brūnas medus lāses;
Pa jumtiem saule gāja zelta korpēs,
5 No bruģiem lietus kūpēja kā dūmi.

Pār Maskavu maijs pirmais dega vizās,
Virš Kremļa karogs sarkans planda vējos:
Tur mita Ļeņins — mūsu sirds un elpa.
Bij tīra Maskava no anarhistiem,
10 No sazvērnieku bandām ļauni melnām
Un šūpojās kā roze sārti zelta.

Es biju strēlnieks jauns ar karstu sirdi
Un Spaska vārtos stingu goda sardzē.
Smaids neatstāja tomēr manas lūpas,
15 Es sveicu sevī savus kauju biedrus,
Es sveicu strēlniekus, kas bij tai brīdī
Pie Sizraņas, pie Pleskavas un Narvas,
Pie Simbirskas gan ugunī, gan sardzē.
Es sveicu tos, jo zināju, ka mūžam
20 Tie stāvēs savās vietās līdz pat galam.

Es sveicu skumjo Latviju, tai virsū
Tai laikā bruka vācu melnās bandas
Un nolieca to ciešanās un postā.

Es sveicu viņu ticēdams un jauzdams,
25 Ka celsies tā ar Padomēm reiz dzīva,
To darba ļaudis neatdos nevienam,
Būs viņa brīva, ziedoša un tuva.

Es invalīds. Mans sapnis piepildījies:
Ar jums es, bērni, kopā dzīvs un darbīgs —
30 Ir brīva Latvija pēc ilgiem postiem,
Pēc ciešanām un grūtiem, smagiem kariem,
Mums — uzvara un skaista darba diena.
Mēs ceļam dzīvi — namus, skolas, tiltus,
Mēs ceļam sev un paši to bez kungiem.
35 Pie zemes ausi pielieciet. Vai dzirdat?
Dun sliedes, rūpnīcas, dun visa zeme:
Tur traktori steidz apart karsto lauku,
Viss darbā trīc kā putna spārni vējos.
Sauc katra roku darbs un saldās pūles.
40 Vai dzirdat to? Tie aicina jūs arī.

Šai pirmā maijā — darba ļaužu svētkos —
Lai svinīgi jums nočukst mazās lūpas:
— Mēs dzirdam to. Mēs steigsim savā darbā.
Mēs darīsim to, cik vien mūsu spēkos,
45 To solām Dzimtenei un darba tautai. —

Tad vecais strēlnieks pacels liksmē galvu:
Viņš dziļi ticēs, bērni, jūsu vārdiem.

OKTOBRA REVOLŪCIJAS 29. GADADIENA

Allaž ābols ienāksies,
Vienmēr vēji kalnā skries,
Mūžam, bērns mans, atceries
Lielo Oktobri.

5 Tev Viņš deva maigo smaиду,
Skolā solim vieglo gaitu,
Spēku laiskumu kā skaidu
Atvairīt.

10 Ķirši zied pār tavu galvu,
Avju bars klīst baltu spalvu —
Viss tas gūts par cīņas balvu
Toreiz Oktobrī.

Toreiz sākās beigu kauja,
Nikna, neganta un strauja,
15 Daudziem gura nāvē sauja
Cīņas Oktobrī.

Strādnieks cēlies uzvarēja,
Jo viņš nāvi neredzēja:
Tikai saulē galvu slēja
20 Slavas Oktobrī.

Bargo kungu varu šķēla,
Gaišu laimes valsti cēla,
Netaisnību peklē vēla
Savā Oktobrī.

25 Tagad Staļins valsti vada,
Visu pārbauda un skata,
Kā to Ļeņins dziļi prata
Toreiz Oktobrī.

Gāja pulki bailēm garām,
30 Ļeņins līdzīgs saules staram
Mācīja, ko lai mēs darām
Cīņas Oktobrī.

Savā gribā vajā šķēlies,
Uzvarēja strādnieks cēlies:
35 Jo viņš gāja, spēku smēlies
Lielā Oktobrī.

Tāpēc, bērns, ar mīļu smaidu
Dzīve vada tavu gaitu.
Katrs gads ar loku slaidu
40 Atmirdz Oktobrī.

Piemini, kas toreiz krita,
Ticot uzvarai bez mita,
Pat kad viss jau zaudēts šķīta
Cīņas Oktobrī.

45 Piemini, bērns, vēl ik brīdi
Tā kā silto saules spīdi,
Tā kā savu tēvu spīti
Lielā Oktobrī:

Ļeņinu, kas mūžos dzīvos,
50 Staļinu, kas mūžam brīvos,
Karogu, kas mūžos plīvos,
Pacelts Oktobrī.

Vienmēr ābols ienāksies,
Allaž vēji kalnā skries,
55 Mūžam, bērns mans, atceries
Lielo Oktobri.

BĒRNS, IEKLAUSIES!

Ja tu vari tagad smaidīt,
Skolā iet un dziesmas dziedāt,
Ja tu tagad, bērns mans, vari
Brīvo gaisu brīvi elpot —
5 Ja tu redzi ielās ejam
Ļaudis darbā, savās gaitās
Tramvajus uz stūriem zvanām,
Auto skrejam, bērnus smejam —
Tad tu saki skaļi paldies
10 Padomju Armijai.

Ja tu mierīgs tagad vari
Stāt zem ķiršiem, kad tie ziedos,
Puķes plūkt un upi skatīt,
Vērot mākoņus un sauli,
15 Redzēt zemniekus, kas sējā
Iziet brīvi savā zemē,
Strādnieku, kas laimīgs vēro
Savas mašīnas un darbu,
Tad tu saki skaļi paldies
20 Padomju Armijai.

Viņa to tev visu deva
Tavu brīvi, tavus brāļus,
Tavus biedrus, tavu laimi,
Tavu nākotni un dzīvi.
25 Tagad viņa tevi sarga.
Mācies, centies, bērns, lai kļūtu
Cienīgs viņas karavīru —
Drošo, bezbailīgo vīru.
Slavē līdz ar mani skaļi
30 Padomju Armiju.

BĒRNS, IETĻAUSĪS!

Vienmēr šīs iemašas,
 Allā šīs iemašas,
 55 Ja tu vari tagad atbildēt,
 Skola ir un dziesmas dziedāt,
 Ja tu tagad, bērns mans, vari
 5 Īrīd gaisu pīvi elpot —
 Ja tu redzi ielas ejam
 7 Laudis darbā, savās gaitās
 Tāmvajus uz stūriem xvanām,
 Auto skrējām, bērns smejām —
 10 Tād tu saki skaļi paldies
 Pardonju Amīnijai.

Ja tu mēģini tagad vari
 12 Stāsti xam kūrītiem, kad tie ziedos,
 Puķes plūkt un ūpi skaņi,
 Vērot mākonus un sauli,
 Redzēt xemniekus, kas sēj
 15 Iziet pīvi savā xemē,
 Stādnieku, kas laimīgi vēro
 Savas māšnas un darbu,
 Tād tu saki skaļi paldies
 20 Pardonju Amīnijai.

Vīpa to tev visu deva
 Tavu pīvi, tavus brīžus,
 Tavus biedrus, tavu laimi,
 Tavu nākotni un dzīvi,
 25 Tagad vīpa tevi sargā,
 Mācies, centies, bērns, lai kļūtu
 Cienīgs vīpas karavīrs —
 Dāro, bezpalīgo vīru,
 30 Slava līks ar mani skaļi,
 Ar tavu vārdu, biedri Staļin

AR TAVU VĀRDU, BIEDRI STAĻIN

- Ar tavu vārdu zemnieks iziet sējā,
Kur viņu apņēm zemes saldaļš.
Dzird tavu vārdu katrā spirtā vējā.
To saka stabule, ko lulo gans.
- 5 Ar tavu vārdu strādnieks ceļas dienai,
Lai veiktu darbu, kā to māci tu.
Nav tāda vārda zemei vairs nevienai,
Kas tā kā zvaigzne mūžam mirdzētu.
- Dzird tavu vārdu māte bērna čukstā,
10 Kad viņš ko lielu viņai pateikt grib.
Tavs vārds ir katrā kvēlā asinspukstā
Un zelta gaismā, kas pār zemi zib.
- Jūt tavu vārdu katrā vēsmā maigā,
Kur zemes kvēlē lāsno zemenes.
- 15 To auto dzied, kad tālus ceļus staigā
Un dzīvību un maizi citiem nes.
- Ar tavu vārdu smagā asinskaujā
Iet brīves pulku vilnis varenais.
Tavs vārds tiem vairāk vēl kā laide sauļā,
20 Tiem vairāk vēl kā pavēle un gaiss.

Ar tavu vārdu kā ar spēku senu
Veic viņi to, ko nespēja neviens:
Kā sārtu salmu parkāpj bezdibenu,
Un tālums izirst tā kā pavediens.

- 25 Ar tavu vārdu viņi pārspēj nāvi
Un aizkāpj pāri bālai mūžībai,
Ar tavu vārdu, jō tiem blakus stāvi
Tu — krāšņā saule dzīvai vasarai.

- Krīt asā vējā rieksts no sava zāra,
30 Īd dzīvnieks mirstot, kad tam nav ko ēst.
Vien visā pasaulē nav tādas varas,
Kas darba ļaudīm soli aizturēs.

- Ar tavu vārdu, biedri Staļin, tautas
Šī ceļa alkst, ko alkām kādreiz mēs
35 Kā avoti, no tumsas dzīlēm rauti,
Līdz radām spēku savās padomēs.

Ar tavu vārdu, lielais biedri Staļin.
Ar tavu vārdu līdz pat uzvarai.

DZEJOĻI NO KRĀJUMA "LAKSTĪGALA DZIED BASU"

Bij rudens vakars ar tūkšu māju,
Bij ilgi domāts un smagi ieta,
Es vējš seju ar rokām klēju,
Un, kur vien līku bez ceļa kāju,
5 Man pretim nāca ar smiešņo vāju
Tumšs, idzis krūmājs un vēlins zieds.

Tumšs, idzis krūmājs un vēlins zieds
Gar pašu malu, kur akmens ciets.

Bet savu soli es neatstāju,
10 Jo sirdī dega man rūgtums sīvs,
Vieci tikai tālāk bez mītes gāju,
Līdz sīvā krastā es beidzot stāju,
Kur dzija upe ar mīgu sāju
Man galvu sedza kā vainags divs,

15 Man galvu sedza kā vainags divs,
Un futu atkal: es esmu brīvs.

Brīvs, Brīvs no savām sūriņ: ilgam
Un nevaldāmām iedomām,
Brīvs, līdzīgs kāpu zilām smilgām.

Ar tavu vārdu kā ar spēku senu
Vēle viņi to, ko nespēja neviens:
Kā sārtu saimni parkāpj bezdibenu,
Un tūlums izirst tā kā pavediens.

25 Ar tavu vārdu viņi pārspēj nāvi
Un aizkāpj pāri bālai mūžībai,

DZĒLOJI NO KRĀJUMA

"FAKSTĪGĀLA DZIED BĀSU"

30 Id dzīvnieks mirstot, kad tam nav ko ēst.
Vien vien pasaulē nav tādas varas,
Kas darba ļaudīm soli aizturēs.

Ar tēvu līdzi biedri Staļin, tautas
Staļin, kas katrā mūsu kadrēiz mēs
35 Kā acīm, no tūmas drilēm rauti,
Līdz radām spēku savās padomēs.

Ar tavu vārdu, lielais biedri Staļin,
Ar tavu vārdu līdz pat uzvarai.

Ieskaņa

STĀVĀ KRASTĀ

- Bij rudens vakars ar tukšu māju.
Bij ilgi domāts un smagi iets.
Es vējā seju ar rokām klāju,
Un, kur vien liku bez ceļa kāju,
5 Man pretim nāca ar smaršu vāju
Tumšs, īdzis krūmājs un vēlīns zieds.

Tumšs, īdzis krūmājs un vēlīns zieds
Gar pašu malu, kur akmens ciets.

- Bet savu soli es neatstāju,
10 Jo sirdī dega man rūgtums sīvs.
Vien tikai tālāk bez mitas gāju,
Līdz stāvā krastā es beidzot stāju,
Kur dziļa upe ar miglu sāju
Man galvu sedza kā vainags dīvs,

- 15 Man galvu sedza kā vainags dīvs,
Un jutu atkal: es esmu brīvs.

Brīvs. Brīvs no savām sūrām ilgām

Un nevaldāmām iedomām.

Brīvs, līdzīgs kāpu zilām smilgām.

Naktis skalojas

Lakstīgalu rīklēs

- 20 Brīvs, līdzīgs mežu liesam vilkam
 Un sēnei koka dobumā.
 Vien mana dvēsele bez autu
 Bij kaila, aizmirsusi tautu.
 Bij kaila, aizmirsusi tautu,
 25 Bij pilna vērmeļu un raudu.

STĀVĀ KRĀSTĀ

2
 Tumsā, līdzis krūmājs un vēlins zieds
 Man pretim nāca ar smaržu vāju
 Un, kur vien liku bez ceļa kāju,
 Es vējš seju ar rokām klāju,
 Bij ilgi domāts un smagi iets.
 Bij rudenis vakars ar tukšu māju.

Gar pašu malu, kur skmens ciets.
 Tumsā, līdzis krūmājs un vēlins zieds

10
 Man galvu sedza kā vainags divs,
 Kur dzija upe ar miglu sāju
 Līdz stāvē krastā es beidzot stāju,
 Vien tikai tālāk bez mīlas gāju,
 Jo sirdī deģa man tūkstons sīvs
 Bet savu soli es neatstāju.

15
 Un jutu atkal: es esmu brīvs.
 Man galvu sedza kā vainags divs.

Brīvs, līdzīgs kāpu xīlām smilgām
 Un nevaldāmām iedomām.
 Brīvs. Brīvs no savām sūnām līgām

Bij peļķes ielās
Kā pāršauti putni, kas nespēj vairs celties,
20 Un tur dūķu mīn garša
Kā silnas un pūtītes uz zeltērim.

LAKSTĪGALA DZIEDĀSĀS

Varbūt es te esmu jau
Un gaidīja sauli,
25 Kas tālā mēģināja pētīt tu.

Vakarā. Es gribu ielās
Un skumju
Ak, kāpēc tu
Viss ir šeit, kāpēc tu
30 Kamden man jāpauk,
Piemēram, kāpēc tu
Tāpēc, ka tu
Un pabāzās asi uz stūrēm,
Ak, kā tu
15 It kā tēm pēkšņi
Būtu iemēģis sānos dūķens
Un
35 Dzirksti, tēksti,
Un nēkal uxsāka gaiti
10 Es nokāpu savā stūrī
Kur? Kur?
Un mēķļu smaidi
un un tēnzi
sagli
60 Mani pēkšņi tēksti man
Manas smāķēnes xāģās
15 Gluda un āpāļa gāivs
Tēkāja nēģēris
Sārkānās stē

Miers, kur tu esi?
Sāpes uz mani mūžam medības rīko.
Nakts skalojas
Lakstīgalu rīklēs.

20 Brīvs, līdzīgs mežu liesam vīlam
Un sēnei ķēva dobumā.
Vien mana dvēselē bez autu
Bij kaļa, aizmirsusi tautu.
Bij kaļa, aizmirsusi tautu,
21 Bij pilna vērmeļu un raudu.

LAKSTĪGALA DZIED BASU

1

Vakars. Es grauzu ielas
Un skumu.
Spuldzes bij pilnas
Ar dzeltēnu saldējumu.

5 Tramvaji skrēja
Un apstājās asi uz stūriem,
It kā tiem pēkšņi
Būtu iemeties sānos dūriens.

Tur tie nopūtās
10 Un atkal uzsāka gaitu.
Es nokāpu savā sirdī
Un meklēju smaidu.

Bet velti.

Manās smadzenēs zalgās
15 Gludā un apaļā galvā
Trakoja nēģeris
Sarkanās strausa spalvās.

Bij peļķes ielās
 Kā pāršauti putni, kas nespēj vairs celties,
 20 Un tur ūdenim garša
 Kā siltam un glāzē aizmirstam zelterim.

Tas brūns bij,
 Varbūt sajaukts ar angļu rūgto,
 Un gaidīja sauli,
 25 Kas to ar staru salmiņiem sūktu.

Kas būtu,
 Ja arī es sevi izdzert lūgtu?
 Ak, kamdēļ es meklēju
 Visos priekšmetos tikai starpas,
 30 Kamdēļ man nepatīk,
 Piemēram, ceļojums uz Karpatiem?

Ak, kā man tiktos
 Pakampt zvaigzni ar skatu
 Un uzdrāzt ar to uz mūra
 35 Dzirksti, gaišu kā matu.

Bet kur tad likt to —
 Kur? Kur?
 Iznirst un dur
 Ilgas.
 40 Mani pirksti trausli un vāri kā smilgas.

Miers, kur tu esi?
 Sāpes uz mani mūžam medības rīko.
 Nakts skalojas
 Lakstīgalu rīklēs.

45 Es eju
 Un mokos ar soļiem ēnas uz ielām aizšūt.
 Kā es gribētu sastapt
 Ko labu un gaišu!

Redzu — vējš dūmus
 50 Nes no skursteņiem laukā.
 Visa zeme guļ telpā
 Kā lielā traukā.

Gaiss viļņo virs galvas
 Kā zirga krēpe.
 55 Debesīs Piena Ceļš
 Kā Dieva kājai norauta slēpe.

Miers, kur tu esi?
 Sāpes uz mani mūžam medības rīko.
 Nakts skalojas
 60 Lakstīgalu rīklēs.

4

Bet pietiek, diezgan,
 Lai labāk mani nosit,
 Ņem dziļi zemē rok
 Un virsū dēsta osi.

65 Lai manas rokas tver
 Un izkar karstā vējā.
 Tāpat nekā
 Tās laba neredzēja.

Lai manu sirdi zog
 70 Un pakar torņa sijā.
 Tā vienmēr dunēs tad,
 Kad nakts ar dienu mijas.

75 Ja kaut kur sausums nāk
Un zeme kļūst par cietu,
Lai ļauj no mākoņiem
Man irdnei izspiest lietu.

80 Lai mani visur liek,
Kur gals ir gaidāms briesmīgs.
Jo mani sāpes tur
Kā tūkstoš tēraudiesmi.

Un saka: "Ej dāli!"
10 Te spājo zemi kāds iesviež man rokās
Kā smaršīgu turdu kūli.
Vāze tur.
Kambēļ man raudāt
Un skumjas rīt?
12 Iešu sienu uz laukiem kašā
Un beļināšu trīs latas dienā.
Bet varbūt
Istabas dziņošā kaļķa sienā
Iegriezti ar nazi
20 Svairi seju, kā to keizari dara nandā.
Ar parakstu: "Smaidu par visu
Un..."
Bet tad uz stūra
Man pietim stāj upags,
22 Kas nakts guļ skaidu gubā.
Viņam plaušas špāc doņji kā jūra.
Un viņš slimo ar visu.

GUDRĪBA

Mēness
Liek zelta rāmjus
Skursteņu melnajām, mēmajām rīklēm.

Žēl,

- 5 Ka pats sev esmu mīkla.
Vēls.
Zilgmē peld milzīgas zosu spalvas.
Laiks uzliek man dārgāko pasaules vāzi uz galvas

Un saka: "Ej pūlī!"

- 10 Te apaļo zemi kāds iesviež man rokās
Kā smaršīgu rudzu kūli.
Vāze krīt.
Kamdēļ man raudāt
Un skumjas rīt?
- 15 Iešu sienu uz laukiem kasīt
Un pelnīšu trīs latus dienā.

Bet varbūt
Istabas drūpošā kaļķa sienā
Iegriezt ar nazi

- 20 Savu seju, kā to ķeizari dara naudā,
Ar parakstu: "Smaidu par visu
Un..."

Bet tad uz stūra

- Man pretim stāj ubags,
25 Kas naktīs guļ skaidu gubā.
Viņam plaušas šņac dobji kā jūra,
Un viņš slimo ar visu.

- Viņam aiz nagiem dīgst smilgu asni.
Viņš pieceļas, pasmīn
30 Un dod man savu beidzamo grasi —
“Arī es smaidu par visu”.

- Viņa vārdi dzeļ mani kā uguns.
Es no smadzenēm izkrauju savu neuzrakstīto lugu
Un triecu zem pakaviem zirgam.
35 Vēl mirklis —
Tad spuldžu santīmu dzeltēnā mirgā
Divi cilvēki aiziet kopā.

Tuvojas rīts
Un lasa zvaigznes no zilgmes labā sāna sev
dzeltēnā stopā.

- 10
13
15
20

TĀ LABĀK

- Saule staigā pa zemi ar okera otu.
Cilvēki lieli un gudri:
Lasa Šekspīru
Un jūsmo par Donu Kihotu;
- 5 Es labāk satieku savu skrandaino vīru,
Kas tikai laikiem gaļas veikaliem nažus uztrin.
- Mēs sēdam.
Sauli ēdam.
Daugava kustas zem kājām.
- 10 Un vējš nes mūs uz mūsu mājām.
- Ak, baloži!
To muguras dara mūsu acis maigas.
Domas bez laika.
Plašums kā dvielis tinas ap karsto galvu.
- 15 “Droši,”
Saka vecis, “tevi gaida draugi.
Bet labāk rasu no lapām slauki.
Kāds šajos pasaules sviedros vieglums.
Cik katrā lietas virsmā smieklu.
- 20 Neej!”
- Un es palieku.
Jūtos starp akmeņiem peticīgāks par smilgu.
Un ar smaidu ilgu
Skatos uz katru zvirgzdu un zemes palieku.

MIERAM

Dzejoļu cikls

1

Bij dziļa nakts, kad tu man atmirdzēji
Kā zelta zvaigzne melnās debesīs.
Es satrūkos, es kājās rāvos spēji:
Var būt, var būt, ka visas sāpes dzīs.

- 5 Var būt, ka nākšu jaunā, gaišā telpā
Un nebūšu no tās nekad vairs šķirts,
Kur katrā dziļi, saldi rautā elpā
Sev jaunu tvīksmi iegūs tumšā sirds.

- Ai, dienas man kā draugi projām steidzas!
10 Ceļš bija grūts un smags kā nāves sods,
Bet manas lūpas tomēr dzīvi sveica
Par visu to, kas bija viņām dots.

- Bij dziļa nakts, kad tu man atmirdzēji.
Nu saule mirdz, bet tagad dziesti tu.
15 Un lūdzos es, lai celtos atkal vēji,
Kur būtu nakts un tu man mirdzētu.

- #### 2
- Es pamodos no sapņa spēja,
Viss bija kluss kā aizmirsts zvans;
Vien kaut kur tālē stabulēja
20 Pie ugunscura zirgu gans.

Tas dūdoja, un viņa dziesma
Te straumēm pieplaka kā kauss,
Te augšup plīvoja kā liesma,
Te joņoja kā karstums sauss.

- 25 Tā bija stars un puķu valga,
Kur pajuka kā dzelmē viss.
Es no šī lielā jūtu malka
Līdz dzīlei jutos noreibis.

- Tad nāca kāda lēna roka
30 Un pāri ira gurums salds,
Kur dzisa naidis un katra moka,
Kur dzīve kļuva puķains malds.

3

- Nomalē, kur dzīvo staroveri,
Garos šķūņos smaršo savests siens.
35 Vēsam stabam pieklāvos ar pieri,
Gaidīju, līdz naktī nosit viens.

- Bet tu nenāci, kā viss, ko gaidu, nenāk,
Pretim nebrauca pat rūcot trams.
Un es biju nelaimīgs, kur senāk
40 Apkārt skrēju, jautri svilpodams.

4

- Kur esi, kur esi tu, labais?
Kur vēdās tavs vēsais spārns?
Deg sarkana spuldze stabā,
Stabā, kas zilgans un kārnš.

- 45 Es meklēju tevi visur,
Un vāki pār mani krīt.
Es nokāpju kopā ar dzisu
Jūrās, kur sapņi mīt.

- Bet tevis tur nava un nava,
50 Rokas laiza tukšums kā suns.
Kļūst bezgalība skara
Un ogle, kas tvanu dunst.

- Kur esi, kur esi tu, cēlais,
Ko skar tavs maigais plaksts?
55 Uz stūra ņirb ugunī vēlā
Nemiers kā slepens raksts.

5

- Šonakt sirds man pilna saldu moku,
It kā tīši kāds to gribētu.
Mēness sniedz caur logu savu roku,
60 Sirds vien nezina, kad man sniegsi tu.

- Vai šīs sāpes, ko es šonakt jūtu,
Jācieš tamdēļ vien, lai labāk es
Justu mieru, ja to kādreiz gūtu
Es no dzīves zelta paplātes?
65 Aiziet nakts, kā viss man dzīvē aiziet.
Aiziet nakts kā jausmas mirklis īss.
Paliek tikai rīts, kas iznāk aizsiet
Zvaigznēm acis bālās debesīs.

6

- Es zinu — nāks laba diena.
70 Izaugs stāds, kur ir bruģis ciets.
Stikli smaršos pēc pļauta siena,
Sēdēs delnā kā putns riets.
Vecai būdai es stāvēšu blakus,
Kur triec vilcienus garām dārds,
75 Un uz zilgmi kā apgāztu aku
Vēršos, dīvainas nojausmas skārts.
Tad no stūra, kur zāle starp oļiem,
Kur sedz rūtis ar grāmatu,
Drusku lēniem un trīcošiem soļiem
80 Nāksi tu.

23 Maza kaza, kaš pilna ar sniegu,
Kur kaza un ievas zars.
Es Un virs galvas ar skārienu liegu 22
Lidos dūjas nests saules stars.

85 Lēni likšu es tevi uz ratiem,
Apkārt bērni kā sēnes stās.
Un ar savām lūpām un skatiem
Pāri siltu villaini klās.

Mierīgs vedīšu tevi uz kūti, 60

90 Kur no govīm plūst siltums kvēls.
Debess lieksies ar zvaigzni kā krūti
Maigi klāt, lai tu dzīvotu vēl.

Viens es sēdēšu durvīs, un miglā
Salnas dvielis pie kājām līks.

95 Savas dziesmas kā akmeņus stiklā
Metīs gans no stabules līks.

Es zinu — nāks laba diena, 70
Kur izauzs stāds, kur ir brūnās cētas.
Stikli smaržos pēc pļaujas vienas
Sēdēs delnā kā pūtnis rietnā.

45 Vēciņi būdai es zāvēšu blakšim
Kur triec vilciena garum dārdim
Un uz zilgmi kā apgāzti bēdē
Vēros divainas nojāmas skārdē

80 Tād no stāst, kur zāle stāpoflēt
Kur sēdētīs ar grāmīnā, zēdē
Dziesku lēnīnā, un rīdētīnā soflēt
Nāksi tu — zāp unavt zā, aļģu un

BRĪNUMS AR SIRDĪ

- Viens garām iet un skaļi smeļ,
Kaut vaigs tam pilns ar rētām:
Slēdz durvis ciet un ārā ej
Bez skumjām un bez bēdām.
- 5 Zaļš mētelis ir pasaulei
No galvas līdz pat pēdām.

No galvas līdz pat pēdām.

- Sals pāri saules stariem klūp
Un tup zem krūma vārīgs.
- 10 Virs zemes skurbums zili kūp
Ar bezbēdīgu kāri,
Un sniegs pie saknēm irst un drūp,
Kad saule iet tam pāri.

- 15 Kad saule iet tam pāri
15 No galvas līdz pat pēdām.

- Es cērtos kājās atpestīts
Un bēdu projām gainu.
- 20 Pār kalnu pretim veras rīts
Ar tāli sudrabainu.
- 20 Tā pāri galvai viz kā zīds
Un atņem katru vainu.

Un atņem katru vainu.

Tā klejoju es, gaismas skauts,
Vējš aiznes manas pēdas.

25 Es neprasu nekā sev daudz:
Vien atspiesties pie sētas,
Kad, garām plūstot, mazais strauts
Man skalo kāju pēdas.

Man skalo kāju pēdas
30 Un atņem katru vainu.

SAULAINS RĪTS

- Agri, agri, tikko saule —
Bālās zilgmes zelta ābols —
Bij man iekāpusi logā,
Istabā, kur sapņi pārslo,
5 Mulsu prātu, saldām acīm,
Miegā sasarkušām lūpām
Devos laukā, ielās es.

- Zila vēsma sitās sejā
Maigāki par dūjas spārnu.
10 Ielas tukšas bij un klusas.
Asfalts retās, stingrās lāsēs
Palsi vizmoja kā sudrabs.
Ēnas, bezgalības māsas,
Kautri slēpās pievārtēs.
15 Vai tas avots burbuļoja?
Tie bij mani ātrie soļi.
Zvans viens, mazs un gludens, šķita
Ielikts katrā ielas olī.
Mana elpa pāri lūpām
20 Vērtās baltā, kuplā ziedā,
Ātri izkūstot kā sniegs.

- Kur lai eju, kur lai kāpju?
Nav ne briesmu man, ne steigas,
Bezgalība dūdo priekšā,
25 Vaļas saldums visā sirdī.
Bet aiz muguras kā rāva
25 Noiets ceļš, niekabīle
Guļ zem sirds kā kaltis zieds.

- Plašums! Plašums! Tavu roku
 30 Jūtu es uz saviem ceļiem.
 Esmu akmenis, kas leļup
 Neapturams krīt no kalna.
 Aizraut līdz es varu visu,
 Tikai nezinu es gala.
 35 Bet vai vispār ir kāds gals?

Devos laukā, ielās es.
 Miegā sasarkušām lūpām
 Mūsu prāt, saldām acīm,
 Iestab, kur sapņi pārslo,

Kauti slēpās pievārtēs.
 Ēnas, bezgalības māsas,
 Patsi vizmoja kā sudrabs.
 Astatā teitās, stūngtās lāsēs
 10 Ielās tukšās bij un klusās.
 Maigāki par dūjas spārmu.
 Zilas vēsmas sitās seļās

Ātri izkūstot kā sniegš.
 Vērtās baitā, kuļļa ziedā,
 Mans eļpa pāri lūpām
 Ieliktā kartā ielās oļi.
 Zvans viens, mazs un gludens, šķīns
 20 Tie bij mani ātrie soļi.
 Vai tas avots burbuljojš?

Ēnā zīm sirds kā kaltis zieds.
 Noietš ceļš, niekabiļe
 Bet aiz muguras kā tāve
 25 Valas salbums visā sirdī.
 Bezgalība dūdo priekšā,
 Nav ne priestim man, ne steigā,
 Kur lai eju, kur lai kāpiju?

ĀRSTA UZGAIDĀMĀ TELPĀ

- Krēsli. Klepus. Drēbju aroms.
Un gleznas pie sienām.
Baltās durvis pa kreisi
Ieiet pa vienam.
- 5 Blakus istabā ieslēgts,
Suns sviežas durvīs.
Plauktā pie loga
Žāvājas vecs puķu kurvis.
- Tālu, aiz vairākām durvīm,
10 Virtuvē patvāris dīc.
Varbūt mēs varētu visi
Vilkst viņam līdz?
- Bet — klusums. Laikrakstu čuksti
Un slepeni skati.
- 15 Man blakus sēd vīrietis
Smagi un plati.
Aiz logiem uz palodām
Baloži staigā.
Nez ar ko varētu sirgt
- 20 Tā dāma slaikā?
Ar iesnām? Ar ilgu kaiti
Vai ar sāpēm krustos?
Jūtu,
Ka es kļūstu kustonis.
- 25 Tai dāmai bāla seja
Ar tik sarkanām lūpām,
Ka man liekas:
Es redzu no tām asinis kūpam.

- Rokas viņai ar tādu spīdumu —
- 30 Dziļu un blāvu,
Ka caur tām es jūtu
Siltu un valgu tās stāvu.
- Uztraukumā es uzsviežu acis
Sienā uz naglas.
- 35 Sviedri kā mitrs dvielis
Man metas ap kaklu.
- Bet varbūt dāma tik bāla,
Ka viņai spiež kurpe
Vai aiziet
- 40 Viņas beidzamais autobuss uz Durbi?
- Kā būtu: pieiet
Un viņu klusām uzlūgt uz kino,
Tad uz māju un pa ceļam
Nopirkt puskuilo vīnogu?
- 45 Suns
Blakus istabā mitas.
Kā karsti putni pret deniņiem
Iedomas sitas.
- Rīklē viens saber smiltis.
- 50 Un dur sirdi ar piesi.
Kaut es varētu piecelties
Un kādam iesist!
- Kaut es varētu visu
To viņai atklāti pateikt!
- 55 Te māsa saka: "Jūs klepojat?"
Un pasniedz vati.

Tad es atjēdzos.

Durvīs stāv ārsts.

Vējš ar mušām

60 Grib loģu rūtis pārsist.

Es eju pa ziemas ceļu
Kas no skābenim kopā dzīst
Un jāpār tam sirdi celst
Lai mēness sāpes līst
5 Var to, kas no mēness
Cik ļaunā būn tā aiziet
Un noliak vākus apakšā
Est skābenes, rudzu maizē
Un tāpēc, ko dzīvā kāpā
10 Notiek, šādi, šādi
Ie totu kālins guļā
Kur smaržas uz lūpām kūst;
Mest ciekurs xilgāzē kūst
Lai tie par xilgāzēm kūst.
15 Kad redzēt dzīvā kalstam
Kā tūn udeņš apskaidz
Es skūnīšiem būn par pašu
Un vešam akām grods
20 Viss, viss es izņem sakmē
Un ierunā dēstā
Pat visu cietākais sakmē
Par riekstu man kālū dzīst
25 Kā smūks ar kālū dzīst
Man nūdzēt, mūlīšān vīlīgzds
Zars, bīlīšān mēss tākērs
Būn kālū dīkēlīšān es ol
30 Saldas tīpās smūlīšān
Par vāksēropkās dīlīšān
Tomēr tāvīšān tīkai spūnīšān
Priekšā kā mūlīšān — darbs

DARBS

- Es eju pa aizmirstu ceļu,
Kas no skābenēm kopā dzīst.
Uz lapām tam sirdi ceļu,
Lai mēness sāpēs līst.
- 5 Cik labi būtu tā aiziet
Un nenākt vairs atpakaļ!
Ēst skābenes, rudzu maizi
Un tārpus, ko dzeņi kaļ.
- 10 Kur smaršas uz lūpām kūst;
Mest ciekurus zilgmes kulē,
Lai tie tur par zvaigznēm kļūst.
- Kad redzētu bērzu kalstam,
Kļūtu ūdens apskaidrots.
- 15 Es šķūnīšiem būtu par balstu
Un vecām akām grods.
- Viss, viss es ieaugtu saknēs
Un ienirtu debesīs.
Pat visu cietākais akmens
- 20 Par riekstu man kļūtu drīz.
- Kā saules aiz katra naga
Man mirdzētu smilts un zvirgzds.
Zars, brūns un rasas lakots,
Būtu katrs pirksts.
- 25 Saldas tirpas mani apņēm.
Par vasku top, kas bij skarbs.
Tomēr tas viss tikai sapnis:
Priekšā kā mūris — darbs.

SLIEŽU RIEVA

- Sliedēs rūcot, milzīgs dundurs
Skrien, un lapas skūpstā skaņas.
Sliežu rievā bezgalība —
Smalki kūpoša un brūna.
- 5 Var to ņemt un likt sev delnā,
Uzpūst savu dzīvo elpu
Un kā mušu palaist ielās.
Ja to norīs bezdelīga,
Būs tā mūžīga. To nespēs
- 10 Notvert lode, kaķu asums,
Laika lielā, asā mēle.

- Kur bij sirds, man radās tukšums,
Iespurdza tur bezdelīga.
Tā, kas bij ar mušu elpā;
- 15 Un nu jūtu atkal sevī
Ilgas, nemieru un slāpi.
Nāk pie manis tērauds stieņos,
Un es kļūstu tam par rievu,
Gulstos līdz ar viņu ielās.
- 20 Pāri norūc lielais dundurs,
Pāri elpo tālā zilgme:
Zilgans ērglis platiem spārniem,
Turot savos nagos zemi.
Esmu rieva, un jūs, braucot
- 25 Pāri manim, jūtat līksmi,
Smaidu apaļu kā zirni.
Jo es esmu tikai rieva,
Tomēr bezgalīgi priecīgs
Savā liktenī un vietā,
- 30 Savā darbā līdz pat galam.
Pāri rūcot aiziet dundurs.

SLEĶŅU RĪKVA

2 Var toņemt un līst sev delnas
 Smalki kūņosa un pūnā
 Sliedz rīņot, milzēs dundurs
 3 Uzplūst sava dāvēnā
 Un kā mūša pēlētā jēlās
 Ja to bēns bezdelīgā
 10 Nōvērt lode, kāku sūmā,
 I. laka jēlās, nē mēlā, o. o. o.
 Kur smarānā nē sēdānā
 15 Un nū jūn, rīkāl sevī
 Līgā, nēmīcīn, un slāpī
 Nāk pīc māmā, tēdānā sēnā,
 Un es kāpān, lām, pā, rīvēnī
 Gulstos līdā, ar vīnū, jēlās
 20 Pārī norīc, jēlās, dundurs
 Pārī, cīp, tālā, zīēmē,
 Nīlīgā, ērīnā, dīlētā, sēnīcīn
 Tīn, savos, nāgēs, zēmī,
 Esmū, rīvēnā, un jē, pīcēnē,
 25 Pārī, mādīn, jūn, tīkēnī,
 Smeīdī, apū, kā, xāmī,
 Jo es esmū, tīkēnī, rīvēnā,
 Tomēr, bezgālīgī, pīcēnē,
 30 Savē, tīkēnī, un, rīvēnā, sēnā,
 35

Bet man, kur ir mana gaisma?
 No nāves nav ko būties...

ZELTA KŪLIS

Bij piere laimes spogulis.

Uz lūpām roze tvīka.

Tas viss kā smarža pagaisis:

Sirds gurda man un dīka.

- 5 Vīst pasaule, un nodrūp plecs.
Brūns vakars ļimst uz vaiga.
Vai tiešām es jau kļuvis vecs
Kā salnā lauks pirms laika?

Vai tiešām jau? Tas nevar būt.

- 10 Par visām savām mokām
Vēl sauli, zelta kūli, gūt,
Tad zust ar to uz rokām.

VĒLĒŠANĀS

Mūžam sev esmu es čukstējis vienu:
Pāraudzi sevi un savu dienu.

Pasmīni sāpei un aizmirsti klizmu,
Saplūsti kopā ar saules vizmu.

- 5 Spēku sev smel no vismazākā strauta,
Trīcošas lapas, kas viesuļa rauta.

Cel sevī kalnu, ko nezina citi,
Tad nebūs tev baigs pat visdziļākais kritiens.

AICINĀJUMS

Pār savu galvu skurbo laiku
Kā vējus jūtu aizšalcam.
Nāc, pasaki man kaut ko maigu,
Man, kas vairs netic it nekam.

- 5 Varbūt uz mazu, īsu brīdi
Kā senāk laimē notrīsēs
Sirds, savām ciešanām par spīti,
Un atkal drusku smaidīt spēs.

LEDU KAĻA

Jau visās ielās ledu kaļ;
Nāk pavasaris atpakaļ.

No jumtiem brūnas lāses krīt,
Vien sirdī rēta negrib dzīt.

- 5 Kā dzirksts, ko skanot laužnis šķīļ,
Tā mani viss vēl dzīvē viļ.

ATDZIMŠANA

Nekur vairs neredz sniega,
Tas man pat jau asinīs zūd,
Un pilna alku un prieka
Sirds atkal grib jauna kļūt.

5 Es iešu no pilsētas laukā,
Kur katrs zilgans stāds,
Ko glāstīšu irdnes traukā,
Būs manām sāpēm vāts.

10 Es grimšu sūnainos mežos,
Lai justu, kā elpa trīs,
Kā līdz ar zariem es plešos
Un ieaugu debesīs.

Ar katru pumpuru augstāk
Es stiepšos, kur mākoņi spīd.
15 Vējš pletīs vaļā man plaukstu,
Lai tajā saule krīt.

ŠĪ VASARA

Sirds kopā ar dūcošo biti
Šai pasaulē saldumu meklē.
Kas vainīgs, ja tā — nekā citi —
Šo saldumu atrod sev peklē?

5 Zied tvanīgas liepas aiz loga,
Vējš nes viņu ziedus uz galda.
Šī vasara ir man kā moka,
Kā vājība brīnišķi salda.

Sirds pilna līdz malām ar zāli,
10 Ar smaršainu sauli un ilgām,
Es aizeju kopā ar tāli
Un slēpjos starp ziediem un smilgām.

Nekad es vēl neesmu juties
Tik tuvs visiem stādiem un ziediem
15 Kā tagad, kur gribas dot mutes
Govīm un akmeņiem cietiem.

PIE DAUGAVAS

Debešis kā izlietas no alvas,
Tikai gaiss virs upes vāri trīc.
Liepu zaļās, aprasotās galvas
Paņem smaršā manu sirdi līdz.

- 5 Laiks jau ir ap vienpadsmito stundu:
Katrā spuldzē sārta roze krīt.
Ostā iedūcas kā milzīgs dundurs
Tvaikonis, kas prom uz jūru slīd.

GRĀMATU KRĀTUVEI

- Grāmatu krātuvē eju.
Staigā tur klusums kā kaķis:
Būs mana dvēsele pele.
Gardums guļ grāmatu lapās:
- 5 Rieksti ar mūžīgu saldmī.
Troksnis kā zvārgulis dzeltēns
Gulgo aiz zeķota loga.
Sarkanā samta krēslā
Sēstos kā osis rietā.
- 10 Saņemu rokas un klausos:
Grāmatas runājas klusi;
Burti lakotās korpēs
Staigā pa asfaltu baltu.
Daži kā karaļi grezni.
- 15 Citi klīst mazi un kalsni.
Brūngani ādu svārki
Tuklākām grāmatām plecos.
Putekļi aizkaru krokās,
Lepni un briesmīgi gudri,
- 20 Skatās uz visiem ar smīnu,
Nicību dziļu un vēsu.
Pārliedot kāju pār kāju,
Runā tie svešzemju mēlē.
- Grāmatu krātuve lielā,
25 Gadu no gada es nāku
Tavu skaistumu baudīt,
Tavu saldumu elpā
Ievilkot un nolikt tur dziļi
Tā kā piemiņu dārgu
- 30 Dzīvības kaislāko asnu.
Bet kad tu dosi man mieru,
Prieku kā akmeni cietu?

Laikam es tos tikai gūšu,
Apvijis saknes ap krūtīm,
35 Ielicis mākonī klēpī,
Grāmatu krātuvē lielā.

Es guju maigā zālē. Man rokās grāmata maza.
Nes saldu un dzīvinošu vējš ar rūgnumlīdzīgu sev kaza.
Ar dūmām un ar
Es viņas silumam jūtu un dzirdu tās elpu dziedam.
Tas mīkstās un balnās apogās spīd līdzīgās plūmes ziedam.
5
Cof kaza dobesis gaisu un sausu mīkstu mēli.
Ko pabāz man pretī kā saldu un sāru arhāzu šķēli:
— Man nchēnēk vairs ar putniem, ar kīkļā pakāro zvani.
Es gribu tān melnām skūdiņām, kas lāpās tev, kļū par ganu.

Tās smaržo kā vāveri dīdēt un koš mīnās aizs saldi.
10 Ar ko viņas darītiņš un balnās grāmāz valdi? —
Es smaidu un sakū: — Ar garu. — Ar garu? — Un dīnās
kaza.
Par svešo un savādo hietu, kazaī klauza grāmāta maza.

GRĀMATA KAZA
Grāmatu krātuve lielā
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

Es guļu maigā zālē. Man rokās grāmata maza.
Nes saldu un dzeltēnu vēju ar augumu līdzī sev kaza.

Es viņas siltumu jūtu un dzirdu tās elpu dziedam.
Tai mīkstās un baltās sprogas spīd līdzīgas plūmes ziedam.

5 Ceļ kaza debesīs galvu un saka mīkstu mēli,
Ko pabāž man pretī kā slaidu un sārtu arbūza šķēli:

— Man nepietiek vairs ar putniem, ar kaklā pakārto zvanu.
Es gribu tām melnām skudrām, kas lapās tev, kļūt par ganu.

Tās smaršo kā vaivari brūni un kož manas acis saldi.
10 Ar ko viņas darīji rāmas un baltā grāmatā valdi? —

Es smaidu un saku: — Ar garu. — Ar garu? — Un brīnās
kaza.

Par svešo un savādo lietu, kurai klausā grāmata maza.

Lepni un briesmīgi gudri,
20 Skatās uz visiem ar smīnu,
Nīcību dziļu un vēsu.
Pārlicot kāju pār kāju.
Runā tie svešzemju mēlē.

Grāmatu krātuve lielā,
25 Gadu no gada es nāku
Tavu skaistumu baudīt,
Tavu saldumu eipā
Ievilkot un nolikt tur dziļi
Tā kā piemīņu dārgu
30 Dzīvības kaislāko asnu.
Bet kad tu dozi man mieru,
Prieku kā akmeni cietu?

ŠĶELTAIS

Es sevi ilgi ceļam āvu.
Bet tagad krustcelēs es stāvu
Ar domīgu un šķeltu stāvu.

Kurp lai es ceļu savu kāju?

5 Un roku, sarkstošu un vāju,

Es savām acīm priekšā klāju.

Varbūt kas mirdzošs prātā ienāks,

Varbūt kas atsmaršos kā sienā,

Ņems, visus ceļus saliks vienā.

10 Tad sev un visam laikam pāri

Ar tvanīgu un dziļu kāri

Es celtos vizēdams kā tālums vāri.

PĒDĒJAM SNIĒGAM

Es gūju maigā Es šķipsnu iedzeltēna sniega,
Nes saldu un No kura vēsums ceļas maigs,
Pie lūpām kārs sev klusi lieku,
Lai sirdī apstājas man laiks.

5 Es gribu vēlreiz pagājību
Ceļ kaza deb Kā zelta kausu izbaudīt,
Ko pabāz man Varbūt kāds stars ar skaudru zibu
Jau rīt pār manām lūpām krīt.

— Man negribas — Man negribas, —
Es gribu tā Es gribu tā, —

Ar ko vīnas Ar ko vīnas
Es smaids un Es smaids un

Ar garu. — Ar garu? — Un brīnās
kaza.
Par svečo un Par svečo un

PAGĀTNE

- Ar katru pusnakti tu nāc no sava kapa.
Uz tavas pieres tvan un staro kļava lapa.
No tavas šalkoņas un dedzinošās elpas
Kā stirna sabīstas un projām aizbēg telpa.
- 5 Tad, pilna atmiņu un senu dziļu moku,
Tu zemu noliecies un sniedz man savu roku,
Vēl it kā pasmaidi, un tavi karstie trūdi
Pār manu galvu grūst kā reibinoši plūdi.
- 10 Vien manu dvēseli, kas dienā bij tik jautra,
Tu turi stingri ciet un dzel kā bulta skaudra.

PĒDĒ VARBŪTĒM

Es eju viens kā lāse, ko uz loga
No mikliem grāvjiem atnes lēni vējš.
Ņem zemi man no puķu podiem roka
Un liek uz sirds, lai tā vēl pukstēt spēj.

- 5 Viss klusi aiziet: mīla, smaršas, smiltis.
Uz palodas kā mirklis zvaigzne tup.
Ko pirkstiem darīt, lai man būtu silti?
Varbūt pār savām sāpēm kļūpt?
Varbūt kā muļķim notuptyies pie koka
10 Un just, kā sulas visās dzīslās plūst,
Kā saule nāk zem galvas man kā roka
Un sāpēs žūst?

Varbūt.

KVARTAS

Manas dienas nāk un aiziet klusi.
Vakars vēss kā ūdens pāri krīt.
Rudas ēnas pārklāj rieta pusi.
Sūras ēnas manā elpā slīd.

- 5 Reti kad vairs delnā sēstas mēness.
Melni vēji visur pretī māj.
Mākoņi kā lielas pelnu plēnes
Debesis un manu mūžu klāj.

GUVUMS

Ar sāpi, ļodzīgu un sūru, dziļi sirdī
Es ielās klīstu viens kā noziedznieks un malds.
Kas manu dvēseli ar tādu spēku tirdī,
Ka naids un riebums vēss man kļuvis tuvs un salds?

- 5 Ja būtu zudusi man mīļākā vai slava,
Ko kādreiz paguvis līdz nāvei iemīļot.
Nekā nav bijis man un arī tagad nava:
Vien savu nemieru es varu ļaudīm dot.

- Vien savu nemieru, kas pāri mūžam gruvīs
10 Ar smīnu dzēlīgu kā bende, ass un kārs.
No dzīves pārciestās to vienīgo es guvis
Ar savu dvēseli kā ūdensroze vārs.

SĪVAIS ZOBENS

Man elpā dūries zobens sīvs.
Kas to man izraus laukā?
Tas ļogās manī ass un dzīvs
Kā tārps, kas slēpies augā.

5 Ja es kaut drusku pakustos
Ar sirdi vai ar roku,
Tas atbild manos dziļumos
Ar jaunu, īgnu moku.

Ko teikšu, naktis, dienas — viss,
10 Skūpsts, kas bez kāda svara,
Top manās lūpās dzelonis
Un skaudras sāpes dara.

Man bail ar acīm atbildēt
Pat lietus lāsēm smalkām.
15 Vien atliek sirdi nodeldēt
Bez straujuma un alkām.

AIZ ROBEŽAS

Jau brīžiem salna domās iekrīt.
Tad tikai smiltis rušināt:
Vai manam kokam saknes stiegni
Nes zemes skāņās sulas klāt?

5 Es labprāt ugunsroku kurtu.
Tik nav ar ko. Un sakiet — kam?
Kas manā elpā atkal burtu
Tās alkas, kas ir cilvēkam?

Ar mani ir tā kā ar irkli,
10 Ko ātra straume projām nes.
Pats sevī sadalos tad. Mirkli
Es jūtos kā bez dvēseles.

Vai man kā vēsma dziļēs ieplūst
Šī visa zeme, debesis,
15 Vai pats es kļūstu par šo liepu?
Kas zin? Tik kopā tad ir viss.

Kad apziņa man atkal rodas,
Klāj skatu dīvainis plīvuris:
Aiz visām lietām apmiglota
20 Man pretim bezgalība viz.

ATZIŅA

Neko jau nespēj cilvēks gūt ar varu,
Bet vēlēms tavē man tomēr dzīvi skar.
Es tev šķietu es, bet tu būtu tu,
Un šīs divas vārdi būtu es ar tu.

Tu visu padarīsi, kas tev vajadzīgs,
Un es būšu tev, kas tev vajadzīgs.
Vēl vienu mirkli, un tad vari iet,
Kā nāks, sniegs pārkāpās tavas pēdas,
Lai tās tev nevienam vairs neuziet,
Es zinu, mīļā, tikai tās pēdas,
Kas tev vajadzīgas, un tad būsi tu,
Vēl vienu mirkli, un tad būsi tu,
Kas tev vajadzīga, kā pūķis jaunā laika gals.
Man garām vējš stiklēm smilšis nes,
Ar sātņu oļu pieļūst debesmalā.

Vēl vienu mirkli, un tad vissam gals.
10 Un sākums atkal jaunām sūnām sāpēm.
Es jūtu — satumst mīnās pūķis bals,
Bet nespēj sirdi jaunās tūpās slāpēt.

*Es gribu tevī turēt ciet,
Līdz tu man sevi dosi.*

AIZ ROBEŽAS

VĒL VIENU MIRKLI

Vēl vienu mirkli, un tad vari iet,
Kā nākusi. Sniegs pārklās tavas pēdas,
Lai rītā tās neviens vairs neuziet.
Es zinu: mīla tikai lielas bēdas.

- 5 Vēl vienu mirkli, un tad būšu es
Viens pats, kā bijis jau no laiku gala.
Man garām vēji stikliem smiltis nes,
Ar sārtu olu pielīst debesmala.

- Vēl vienu mirkli, un tad visam gals.
10 Un sākums atkal jaunām sūrām sāpēm.
Es jūtu — satumst mitrās pārslās balss,
Bet nespēj sirdī jaunas trīsas slāpēt.

ATZIŅA

Neko jau nespēj cilvēks gūt ar varu,
Bet vēsums tavš man tomēr dziļi skar.
Es tevi mīlēju tā, kā vien mīlēt var,
Un devu visu, ko vien sniegt es varu.

- 5 Tu visu paņēmi ar vieglu, jautru roku
Un aizgāji. Bij tavās lūpās smaidš.
Vai tas ir riebumš, mīla vēl vai naidš,
No kā es tagad katru mirkli smoku?

- Es nezinu. Bet tevis dēļ es varu
10 Ciest, zemošies, pat iet, kur nāve skar.
Es tevi mīlēju tā, kā vien mīlēt var,
Bet nespēj cilvēks gūt neko ar varu.

Es tavu pasauli uz pleciem
Tāpat kā rāfais sienāzš,
Kā ozoli gar ceļiem veciem
Un zilgriez maldā āuseklis.

Es visu redzēju — nekas man nebija aizvērs —
Kā skuma dārzēlēs mē cenca siltums siera.

AIZĪŅA

Neko jau nespēj cilvēks būt ar varu,
 Bet vēsums tavš man tomēr dzīji skar.
 Es tevī mīļēju tā, kā vien mīļēt var,
 Un dovu visu, ko vien sūnēgt es varu.

3 Tu visu pagāmi ar vieglu, jautu roku
 Un aizgāji. Bij tavās lūpās smaids.
 Vār tas ir, nebūtu, mana vēl vai haids,
 Ne kā es lāgā kārtu mīklu smokus?
 Lai tā, taiznu sīvu sniegtu vai arī lai,
 Es zinu, bet tev šis dāts esvaru.
 10 Ciest, zemoies, pat tad, kur nāve skar.
 Es tevī mīļēju tā, kā vien mīļēt var.
 Bet nespēj cilvēks būt nekā ar varu,
 Bet siltums man šķiet tev mīļam man,
 Un siltums man šķiet tev mīļam man.

Vai manā mīklī, un tu visam gals,
 10 Un sākums atkal jaunām sīrām sūpēm.
 Es jūtu — satumst nūtrās pūris balsis,
 Bet nespēj sīrām jaunās trāsas slāpēt.

*Es turu pasauli uz pleciem
 Tāpat kā zaļais sienāzis,
 Kā ozoli gar ceļiem veciem
 Un zilgmes malā Auseklis.*

*Es visu redzēju — nekas man nebij aizvērts —
 Kā skuma dvēseles un zemei siltums sīka.*

TEMPLA IEĻA

- Tempļa iela, mazā Tempļa iela
Blakus trokšņiem, tramvajiem un dūmiem,
Tu, aiz namiem paslēpusies, guli.
Ne tev bruģa, ne tev trotuāra.
- 5 Īsa, šaura tu kā ļaužu laime,
Klāta maigām, iedzeltēnām smiltīm.
Tevī soļi grimst un paliek ilgi
Lūkoties, kā saule lapas skūpstā.
Tev gar malām skumja dēļu laipa
- 10 Gājējus līdz pašām beigām aizved.
Tev gar malām brūnas koku sētas
Novakaros skaita savas rētas.
Tempļa iela, mazā Tempļa iela,
Kad tu augsi, kad tu kļūsi liela?
- 15 Jeb kā man tev mūžam mazai palikt,
Pasmaidīt un rokas klēpī salikt?

ERMONIKA

Kur krogus smaka apnicīga

Tup pagaldēs kā spīts,

Šalc ermonika sešrindīga.

Spīd zaļais sānu zīds.

5 Un trakai dziesmai dun kā stīga

Virš galvām baļķi līdz.

Plūst skaņu brāzma aizrautīga.

No sienām lobās krīts.

Peld bašiem balss kā trekna sīga.

10 Bez maņas augstie dīc.

Kaut altiem kāja drusku līka,

Tos citi pakampj līdz.

Šalc dziesmā jūra nemierīga,

Skūpstis lūpās atpestīts.

15 Deg dziesmā zvaigzne nemirstīga.

Darbs tikko padarīts.

Gars, kas pirms mirkļa naktī slīka,

Un gaismai cēlies rīts.

Zib katra skaņa bezbēdīga

20 Kā zobins, asi trīts.

Un sirdij, kas ir nelaimīga

Un savā sapnī trīc,

Nāk ermonika sešrindīga

Kā saulē šķēlies rīts.

25 Jo pati tā reiz ilgi nika:

Plecs smagi iedauzīts,

Mirdz pāri sejai dziļa švīka,

Bet ko tas nāvei līdz?

Spurdz sešrindīgā bezdelīga

30 Un aizrauj visus līdz.

Tā zin, cik ātri pārtrūkst stīga,
 Kas dzied bez lielas spīts,
 Tā zin, cik glēva elpa dīka
 Kā vērsis, jūgā dzīts,
 35 Tā zin, vien līksme bezgalīga
 Pat nāvi aizrauj līdz.

5 Vēji aizloga spēkūti, līgti
 Tāli gāj novert kā kazas
 Grāmatas rāzīnīnie puķīti
 Ceļas smaržo un pazūd

10 Grāmatas divainais puķis
 Pasaulē guļ tev uz spēti
 Tver izvairis vārdus kā sūti
 Sirds mans dzija un kārtis

15 Aizsods ar mūdzodu plauktu
 Lepas manas man tāpūti
 15 Ceļas kā kalns es augstoti
 Stēģot aizvairis elpam kā

20 Xeme ar savu līti un spē
 Smarž tavā lapu smaržoti
 Smarža un smaržoti vārdi
 20 Tavā pīnāmā līgāstoti

Grāmatas, tūrmānī līti kā
 Rindās kā spēžā stāstoti
 Gadi kā sēdi xymoti sēti
 Aizdūka man garām kā

25 Grāmatu dzelīnēs vākos
 Lasu vākos kā lūstoti sēti
 Pārīpār galvu lūstoti sēti
 Pīstoti uz jūras puķīti

GRĀMATA

Grāmatu dzeltēnos vākos
Lasu es vakarā klusi.
Pāri pār galvu lūst mākonis,
Plūstot uz jūras pusi.

5 Vēji aiz loga — kurti
Tāli grib notvert kā kazu.
Grāmatas rožainie burti
Ceļas, smaršo un pazūd.

10 Grāmata, dīvainais putns,
Pasaule guļ tev uz spārna.
Tver tavus vārdus kā sutnes
Sirds mana dziļa un kārna.

Aizsedz ar mirdzošu plaukstu
Lapas manas man telpu,
15 Ceļos kā kalns es augstu,
Slēpjot aizrautu elpu.

Zeme ar savu risu
Snauž tavā lapu sniegā.
20 Smaidu un aizmirstu visu
Tavā brīnumā liegā.

Grāmata, turi mani
Rindās kā spožā starā.
Gadi kā saldi zvani
Aizdūks man garām.

25 Grāmatu dzeltēnos vākos
Lasu vakarā klusi.
Pāri pār galvu lūst mākonis,
Plūstot uz jūras pusi.

JĀŅI

1

Šūpojas pasaules telpā
Zeme kā pakārts grozs.
Bet varbūt milzīgā elpā
Aijā to milzīga govš?

5 Jāņi. Un tāpēc tik raibi
Acīs viss virmo un plūst.
Apaļi plāceņu klaipi
Elpā smaršojot lūst.

Vainagi zemē no kokiem

10 Kāpj visos pagalmos.
Man gana ar sīpolu lokiem,
Lai reibinātos.

Nāk Jāņi vienreiz gadā.
Un tas par maz.

15 Tie mani pa pilsētu vadā
Kā medū vārīts kvass.

Es eju un roku dodu
Katrai caurulei.

20 Pat katru notvertu odu
Es laižu vaļā, lai skrej.

Kā milzīgs zāļu vezums
Pasaule mūžībā kust.
Tajā par lapu vēsu
Es kāpju zust.

25 Ko, zeme, debesīs grozies?
Nāc blakus, Jāņi klāt!
Par dzeltēnu tējas rozi
Izplaukst pat lāpstas kāts.

Ja nespēj — kaut spuldzes stabā
30 Pārvērties, zeme, tu,
Lai Jāņu naktī, labā,
Es tevi reiz apkamptu.

Ak, kāpēc prāts nes rokas
Un rokas prātu nes?
35 Lai atdusas visas moka
Zem Jāņu papardes!

Ir Jāņi tik vienreiz gadā.
Bet kāpēc tā?
Lai mani tie vienmēr vadā
40 Kā pasakā.

2

Ap saldo Jāņu kausu
Zied putu mākonis.
Dzer to līdz mielēm sausu,
Tad zudīs sūrumš viss.

45 Liec rokā maigo sieru,
Kam laipnas smaršas ris:
Dos dvēselei tas mieru
Un vairos debesis.

Lai kūp ap galvu vainags.
50 Tur atmirdz pienenes,
Tās paņem katru vainu
Un medu lūpām nes.

Trauc mežos, sartos laukos,
Kur nav tik ilgi iets.
55 Tur būs ar tevi draugos
Koks, krūms un katrs zieds.

Liec klāt pie zemes vaigu,
Kur tava māte dus:
No viņas zāļu maigums
60 Pret tevi kāpsies kluss.

Zvērs, kas pa šauro taku
Tev pretim zibot skries,
Ar savu karsto smaku
Tev trīsas elpā lies.

65 Nems sāpi, darīs aklu
Un naidu salauzīs
Tas pūtns, kas, stiepis kaklu,
Tev pretī dziesmā līs.

Kā neredzamā plaukstā
70 Šī dziesma tevi cels
Par pašu sauli augstāk,
Kur beidzas zvaigžņu ceļš.

Tur, bezgalībā kāpis,
Tu sapratīsi reiz,
75 Cik tas, ko esi slāpis,
Viss pūku pilns un greizs.

No visa brīvs kā sapnis
Tu klejosi viens pats.
Ar lapām irs un aņņems
80 Pēc gada tevi gads.

3

Var dienām zāli skumdināt,
Ka nāves laiks tai atkal klāt
Ar savu vizmu asu,
Zieds ziedam nebeidz lulināt:
85 — Ir Jāņi klāt, ir Jāņi klāt
Un kaisa zelta rasu. —

- No palejas līdz piekalnei,
 30 Kur karsti vēji kūpot skrej,
 Ar ilgu, dziļu kaismu
 90 Viss kāpjās pretim pasaulei,
 Vēl vairāk alkst un kāri smeļ
 Par saules kvēlo gaismu.
 33 Prāts, kam bij tikko sāpju daudz,
 Ir arī augšup kāri rauts,
 95 Deg skurbumā kā liesmā,
 Kas neizsakāms tālē sauc.
 Tur saldo zemi mutei ļauts
 Teikt nebeidzamā dziesmā.
 40 Viss šķīriet kā lielā ziedā celts,
 100 Viss labs, kas bija sūrs un velts.

PŪPOLZARS

Ar baltu, mīkstu pūpolzaru
Es jūsu acis maigi skarū
Un atkal līksmi smaidīt varu.

Es katrai lietai roku dodu,
5 Es katram asnam ceļu rodu
Un saņemu kā laimi sodu.

Kurp agrāk šaubās liku kāju,
Turp eju kā uz mīļu māju.
Pat nāvei nejutos par vāju.

10 Ar baltu, mīkstu pūpolzaru
Es jūsu acis maigi skarū
Un atkal līksmi smaidīt varu.

Tramvajs aizrāvis sīdēt kā pali,
Skaros divreizēji gundo spēnu.
Un tu, kas sūta uz ielas paliec,
20 Gādi, ka šis ir nemierns vānu.

Brīnā pilnā bīstamā ceļā
Jau, jau projām es vīva sūra.
Vienmēr tālāk līdā dejas
Kas to viņas: zīģerī vai jara?

NELĶES ZIEDS

Es:
Tu, mans līksmais nelķes zieds,
Zelta auzas skara,
Kāds gan salts un slepens bieds,
Kāda īgna vara
5 Tavu galvu lejup liec,
Acis skumjas dara?

Nelķes zieds:
Ātri dzisa saules riets,
Melnā nakts bij gara.
Ceļš zem kājām sūrs un ciets,
10 Sirds bez līksma zara.
Plaukstu man uz pieres liec,
Kā to rasa dara.

Es:
Plaukstaš nav man. Dziesmu spiets —
Tā ir mana vara.
15 Balts un mūžam sanošs zieds,
Nemts no saules zara.
Katram augšup galvu liec,
Acis jautras dara.

TRAMVAJA VAGONAM

1

Skrien pa ielu tramvaja vagonš,
Skrien ar vakara zvaigzni pierē,
Skrien ar divām ugunīm ragos
Un ar jaunavu, biļešu ierēdni.

5 Mazā plauksta — kā vardei mēle
Tvarsta naudas ripiņas ātri.
Siksnaš galā zvana spēle
Ausi apdzeļ ar skaņu nātri.

Vagonš aizdūc, ļaudīm piebāzts.

10 Pat uz kāpieniem braucēju čemurs.
Vagonš pazūd bulvāra liepāš,
Turot plaukstu sev priekšā zemu.

Vītu rudu putekļu grīsti
Atstāj pēdāš sev virpu virpām.

15 Un tu, cilvēks, nezini īsti,
Ko tev darīt ar savām tirpām.

2

Tramvajs aizšalc sliedēs kā pali,
Skarot dvēselei gurdo spārnu.
Un tu satraukts uz ielaš paliec,

20 Gūstot skaļo nemiera vārnu.

Brūnā pilsētaš bite ceļaš
Jau, jau projām no viņa stūra.
Vienmēr tālāk ielāš dzeļaš.

Kaš to viņina: zilgme vai jūra?

- 25 Velti traucies tu, bite, augstāk:
Tavai alkai jau sākumā nolikts
Palikt pilsētas dzīslainā plaukstā.
Tev nav lemts pārvērst putnā oli.
Taviem riteņiem sakarst un svilpot
- 30 Manas pilsētas satrauktās dzīslās,
Mest ap nomalēm, stūrgalvēm, cilpas,
Lai mums tālums kļūst visiem īsāks.

3

- Lielā bite, tramvaja vagonš,
Tomēr ir tevī kas vēl no lauka:
- 35 Divas sliedes tev rāda vagu,
Zilgmē cekulis stiepuļi slauka.
Cauri slīdi manam miegam,
Manai jēgai kā zibošš tutens.
Kaut es varētu tevi iekampt
- 40 Un zem mēles sev paslēpt mutē.
Kaut es varētu tevi norīt
Līdz pat dziļumiem saviem. Un mainīt
Tur pret lēno dvēseles ori,
Jo tai vieta sen sudraba spainī.

4

- 45 Lielā bite, tramvaja vagonš,
Vējus valdot ar plecu, stājies,
Nomet priekšā sev sārto magoni.
Zilgans vakars. Pie tevis man jāiet.
Gribu teikt tev es: vagon, stāvī!
- 50 Aizved mani vēl pēdējo reizi,
Aizved mani līdz manai nāvei,
Melnais vagon, un netrauc greizi!

LĒDIJAI AR PAPLĀTI

- Lēdija, lēdija.
Vakars.
Karsts.
Logi ar ugunīm asfaltu mēdīja.
- 5 Rentstelēs zāle starp akmeņiem dīga.
Tālu aiz bulvāriem pūkas uz Daugavas tvīka.
- Bet jūs, lēdija,
gājāt ar baltu paplāti rokā.
Jūsu soļi grima grīdas raibi krāsotā kokā.
- 10 Ejot jums kājas
skāra krēslus, svešu vīriešu lielus,
viņu drēbes un acis,
un, kad tie projām no tējnīcas gāja,
viņi sev smadzenēs aiznesa līdzī jūsu kaislu un lielu.
- 15 Un mani prāti kā vadzis —
vakars vai rīts
arī nes jūsu stāvu sev vienmēr līdz.
- Lēdija, lēdija,
sakiet — kas lēma,
20 kas drīkstēja likt
man
jūs šinī zaņķīgā tējnīcā satikt?
- Kaktā ģitāre san.
Baltais kalpones saiklis uz pieres jums kvēlo kā diadēma.
25 Jūsu gurni,
valģi un karsti,
kā divi saskrietu suņu purni

manu sirdi kā dzelžaini tvarsti tur.
Kur? Kur?

- 30 Un cik gan ir
manam saprātam glums
jūsu nelielais, smaidošais gūžu apaļums,
kuru no manis tik jūsu kautrīgums šķir.

- Lēdija,
35 visu vakaru skaļrunis stūrī
skaņas izverd un krāc,
un jūsu stāvu ar acīm es iegriežu mūrī,
zem kura paraksts: mana dziļākā vāts.

- Lēdija,
40 jūsu acis uz mani raugās
kā divi brūni un mirdzoši ķirši;
no tiem es aizsmokot miršu,
izspļāvis laukā
viņu vietā savu dvēseli splajamā traukā.

- 45 Lēdija,
uz maniem pirkstiem dus elpa,
ko es paņēmis esmu no jūsu drēbēm.
Kamdēļ šai vietā tik smaršaina telpa,
gaiss viļņo kā zirga krēpe?

- 50 Zinu, kaut kur mūros dzelzssijas rūs,
kaut kur slazds pagrabā norij sev peli,
bet manas smadzenes vienmēr pēc jums, lēdija, žūs,
kaut jūs arī mani sauciet par meli.

- Jūsu dēļ esmu ar mieru uz Āfriku braukt
55 un pārdoties vergu tirgū,
lai pēc tam mani sūta kaut uz tuksnesi akmeņus slaukt
vai pārvērš smiltīs un izbārsta cirkū.

Bet par iegūto naudu mans labākais draugs
nopirks paplāti — tīra zelta,
60 tā jūsu matus uz sevi dusēt sauks,
un tos glāstīs mana mēle, suseklī šķelta.

Un tais naktīs, kad vēji kokus žņaus,
un kad drēbes jums neslēps vairs krūtīs,
65 tad ar manu ādu tas pats labākais draugs
jūsu istabai aizklās rūtis.

Zinu, kaut kur mūros dzelzssijas rūš,
kaut kur slazds pagrabā norij sev peli,
bet es, lēdija, mīlu, mīlu tik jūs
un liecu jūsu priekšā savu dzejnieka celi.

KALNIEM

- 30 Un cik garā
Jūs,
Kalni,
Uz apaļās zemes
Esat kā pūtes
- 5 Skaistas meitenes sejā.
- Mīlestības vajag jums,
Mīlestības.
- Sekojiēt suņiem.
Redziet, kad marts,
- 40 10 Kā viņi mīlas
Visur:
Sētās, uz ielām
Noteku vietās, uz tramvaju sliedēm,
Brūģa, namu,
- 15 Cilvēku,
45 Lēdija,
Visas pasaules priekšā.
Tramvajnieks zvana kā ārprātīgs,
Bet viņi mīlas.
Sekojiēt suņiem
- 20 Jūs,
Kalni.
- 50 Zinu, kaut kur muros dzelzssijas rūš,
Kaut kur slā
bet manā s
kaut jūs arī
25 Cēli.
Jūnu dēļ ar
35 un pādo
lai pēc tam
vai pārvērs
Kad mākonis
Atsēstas uz jūsu galvas,
Kamdēļ jūs neēdat viņu kā sviestmaizi,
Kamdēļ jūs triecaties tukšumā,
- 30 Telpā,

- Kur vēji
Nosalst kā putni no jūras?
Ko,
Jūs vēlaties zvaigznes sev ievērt nāsīs,
35 Mēnesi diegā,
Ko pakārt sev ausī?
Skumjie,
Cik jūs esat veci.
Kāds bezgalīgs sirmums
40 Klāj jūsu galvas.
Bet mīlu, jūs es
Mīlu par to,
Ka savas uzvaras zaļumu
Jūs
45 Esat sev nometuši pie kājām
Un stāvat
Nedrebot,
Kaili
Mūžības priekšā.
50 Es mīlu
Jūs,
Kalni.

ROZE

- Vakar ziemeļa vēju es lūdzu:
— Nelauz rozi! Man atstāj to! —
Šodien pats es to kāri plūcu
Savai draudzenei dot.
- 5 Tīrā smarša kā zīda spārni
Manu seju ēno un glauž.
Viegls reibums dvēseli pārņem,
Un tā savu likteni jauž.
— Ko tu sēro, roze lauztā!
- 10 Savu ceļu plūst lēni viss.
Vai tu pirmā? Nē. Aiziet daudz tā —
Elpas, zeme un debesis.
- Mirkli mūžos tu kļūsi — trūdi.
Un tad cits nāks tev smaršojums.
- 15 Jaunos veidos ir pāriet grūti,
Jo mūs stindzina ieradums.
- Varbūt kļūsi reiz balta kaza.
Zelta rozē tad smaršošu es.
Tava mēle, sārta un maza,
- 20 Nāks un lobīs man pazares.
- Tagad tu esi kļuvusi mana,
Tad es atkal būšu tavs.
Bet nevienam mums nebūs gana:
Atkal gājums nāks katram savs.
- 25 Tā mēs vienai apziņai zūdam
Jaunu apziņu brīdi gūt.
Te mēs ceļamies augšā, te trūdam.
Mūžam gribam un vajag mums būt.

NO NĀVES NAV KO BĪTIES

Bij briesmīgs karš, es karam līdz
Kā ložmetējnieks gāju.
Kad salts reiz ausa ziemas rīts, Vai steigā
Man pušu šāva kāju.

5 Drūms teica seržants: "Veltīgs strīds —
Tev neredzēt vairs māju.
No nāves nav ko bīties —
Tas viss var atgadīties."

Bet manī slepus vērās spīts,

10 Es spēkus sevī krāju.

Un naktī, ložu nemanīts,

Viens garām nāvei gāju.

Kad jutos pārāk nomocīts,

Es čukstēt neapstāju:

15 "No nāves nav ko bīties,

Vēl var kas atgadīties."

Kad atkal pāri kāpa rīts

Ar savu gaismu sāju,

Es teltī snaudu noguldīts

20 Un elpot nepārstāju.

Bet seržants brīnās: "Velna dzīts

Pat klāt ar šautu kāju.

No nāves nav ko bīties. —

Lūk, kas var atgadīties."

KAD GALS IR KLĀT ON

Pār kalnu balta saule kāp,
Un vēsums palaiž roku.
Mēs nezinām, kas citiem sāj,
Cits nezina mūsu moku.

5 Aiz kalna sārta saule riet,
Un vēsums satver roku.
Viss garām iet, viss garām iet
Ar smaidu un ar moku.

10 Un tikai tad, kad klāt ir gals,
10 Kļūst mierīga un skaidra bals.

15 Un elpot apbūvēti
Es teļi sargā no nūlēm
Ar savu gaismu sāj
Kad alkai pāt kāpa rīs

20 Un elpot apbūvēti
Bet seržants pūnās: "Vēl ir jābūt
Pāt klāt ar sātū kāpū.

25 Lūk, kas var nīgūbīcēt ar pāt
No nāves nāvēko pūnās sātūgāt
ang sūbūn angur manīvēn sāt
svas marak rān sātūgāt

30 mādūn sātūgāt
mādūn sātūgāt sātūgāt
tū sātūgāt un mādūn sātūgāt

SKAIDRĪBA

Es skaidri eju pretim savām beigām,
Es. Velti neticat un smīnat jūs.
Vēl tikai nezinu, kur būs mans gals. Vai steigā
Sirds pēkšņi man kā stikls vēsa kļūs,

- 5 Vai viesnīcā, kur dārgas segas trepēs
Slēpj klusos soļus savās kabatās,
No ūdens stingu mani izņems slepen
Un palagu kā skūpstu pāri klās?

- 10 Es nezinu. Un eju. Jo man jāiet:
Pat smarša savu ceļu noiet prot.
Lai notekās pie smakām glābjas vājie, —
Es nemācīšos ubagot.

Būtu man veikals,
Mazs, tīrs,
Kjūtu kuņģis es un reizē vīns,
Panemtu sievu ar sirdīti un meģiņu klijām.

Tagad?
20 Cepure — vēji, un tumsa — bērns.

Eju,
Kur kādreiz mēs gājām:
Jaunība,
jūsma,
prieks.
30 Skar seju vaifs tikai ilgas
kā smilgas,
Un tāle goļ vīšaada sniegs.

KAD VĒLĀ LAIME

Kad beidzot nākšu reiz pie laimes,
Es būšu salauzts jau un vecs.
No manu seno draugu saimes
Būs palicis vairs tikai rets.

5 Tad, smaidot vientulībā savā,
Es teikšu laimei: "Mīļais draugs,
Nav man vairs atrašanās tavā
Nekā, kas būtu labs un jauks.

Kam cilāt nogūlušās plēnes,
10 Kam uzpūst ogles, kas jau rimst?
Vai liels nav saltais, bālais mēness,
Kas sen jau dziļā mierā rimst?"

NAKTS

- Viss rūgts.
Manas rētas,
Ielas un nami,
Sētas,
- 5 Kas klusumu glabā.
Rāpties kā mitrumam stabā?
Kļūt par nesēju ostā?
Aiziet ar žurkām?
Kaut būtu es iepuvis burkāns!
- 10 Manas kājas kāpj pamazām postā.
Sapņi — pagraba kāposts.
Visu mūžu ar cerībām lāpos
Un sēdu uz sola
Kopā ar mušām un simtkājiem veikliem.
- 15 Būtu man veikals,
Mazs, tīrs,
Kļūtu kungs es un reizē vīrs.
Paņemtu sievu ar slaidām un stingrām kājām.
- 20 Tagad?
Cepure — vēji, un tumsa — lakats.
- Eju,
Kur kādreiz mēs gājām:
Jaunība,
jūsma,
- 25 prieks.
Skar seju vairs tikai ilgas
kā smilgas,
Un tālē guļ vilšanās sniegs.

KLUSA DOMA

- Sāk pār mani plīvot stulbums,
Latvisks miegs un latvisks lēnums.
Varbūt nozagt kādu kulbu,
Piedevām vēl ņipru zēnu,
5 Kas man palasītu ogas,
Un tad aizmukt zilos purvos,
Kaut kur jūrmalā aiz Slokas
Gulēt vaivarāju kurvjos,
Zvaigznes skaitīt, putniem smaidīt,
10 Kaut ko nezināmu gaidīt,
Likt uz pieres vēja plēnes
Un zem plaukstām sildīt sēnes.
- Vienmēr saīdzis un errīgs,
Kam es šinī zemē derīgs?
15 Tā es kļīstu caurām dienām,
Lasot afišas uz sienām.
Skūpstu caurules un skārdu.
Zinu visiem suņiem vārdus.
Un, kad vakars ielās stājas,
20 Čikstinu kaut kur es vārtus.
Te es lieks. Žults manī krājas.
Labāk projām,
projām,
projām.

ATKLĀTĪBA

Labāk izdzert kausu un sasist to
Kā mūžīgi laimi gaidīt.
Draugs, vai tu spētu ubagot,
Lai par to viens cits varētu smaidīt?

- 5 Mums no pirkstiem visiem asinis pil
Vai nu pašu, vai citu — vienalga.
Kas mīla? — Nakts, kāds grib gaismu šķilt,
Bet viņam prasa, cik maksā malka.

- Es jau esmu par vecu, lai ticētu vairs.
10 Lūpas? Pārvilkst plaukstu pār viņām.
Tikai šaubās vēl palicis man kaut kas kairs,
Man, kas atdevies dziņām.

- Manus pirkstus klāj āda. Tajās vārums zaigs.
Zem tās miesa rūgtuma pilna.
15 Es vairs nespēju būt savā dvēselē maigs,
Kas par to, ja kur sēri pūš dzilna.

NOGURUMS

Vai istabā vai restorānā eju,
Kur glāzi rūgta, brūna alus sūtu,
Es visur telpā nāves elpu jūtu
Un baigumā kā apmāts sāji smeju.

- 5 Bij jaunība kā ledus skaida plaukstā.
Ir tagad pāri tikai dažas lāses.
Viss aizšvirkstēja liesmās tā kā tāsis,
Lai pacelties es nespētu vairs augstāk.

- Vai uzrakstīt vairs varu kādu dzeju.
10 Un noskūpstīt līdz noreibumam lūpas?
Man sirdi auklē noguruma šūpas
Un kājas lēni, lēni slīd uz leju.

20 Cīkstīnu kaut kur es vērtus.
Te es lieks. Zults manī krājas.
Lābāk projām,

projām,

projām.

LĒMUMS

Viens sēd, Varbūt šī dzīve ir skarba un baiga,
Es ālpoju, Kā to, kopš apzinos, rāda mans skats,
Klaudz klā, Jeb es šai dzīvē kā kroplis pirms laika
Ar visām savām smakām, Ilgās un ciešanās sadedzis pats.

5 Nezinu. Redzu tik debesis melnas,

— Ko sēd, Jūtu tik sāpes un dienas, kas trūd.

Es gulēju, Ņemt reiz sev elpu un uzlikt uz delnas

Gluži kā pūku un aizpūst, lai zūd.

Lai iet tev tranvajs pārī, lai iet tev

Tu necel palīgam roku, cērt

Lai mīn tavus vaigus soļi, lai

10 Tu nedrīkstī saulei pretī ar pūti

— Ciet klusi, — es pēkšņi kļiedu,

Vai dvēselei vēl var būt kas par

Ciest, cērēt, redzēt Dievu un just

Es tavu smagumu. Jā, tev panti pretī kā

KUR IR?

Ar asnu, ar asnu kopā
Es gribētu celties kāri.
Saulē, apaļā bultā stopā,
Līdz bezgalam dzeļ visu āri.

5 5 Asns kāpsies, un dziļā kaisma
To nesīs pasaulei pretī.
Bet man — kur ir mana gaisma?
Lai būtu Vēl esmu sev vienmēr pretīgs.

10 Vai uzrakstīt vairs varu kādu dzeju
Un noskūpstīt līdz urociņumam lūpas?
Man šķīdi auklī nogaruma šūpas
Un kājas lēn, lēn šķīd uz leju.

IELA

Viens sēdu puķotā krēslā un esmu maigs un mierīgs:
Es šūpoju saldā sagnī savu skumjo un vārīgo pieri.

Klaudz kloķis. Veram durvis, un iekšā ienāk iela
Ar visām savām smakām, trokšņiem, sārta un liela.

- 5 — Ko sēdi kā nolauzts spārns te? Nāc, stājies manā vietā!
Es gulēšu tavā gultā kā baltā ābeļziedā.

Lai iet tev tramvaji pāri, lai drāžas autobusi.
Tu necel palīgam roku, cērt zobus kopā un klusi.

- Lai min tavus vaigus soļi. Lai spļauj tavā pelēkā sejā.
10 Tu nedrīksti saulei pretī ar putekļiem celties dejā.

— Ciet klusu, — es pēkšņi kliezdu. — Kas ir tik grūts tavā
darbā?
Vai dvēselei vēl var būt kas par mūžīgām ilgām skarbāks?

Ciest, cerēt, redzēt Dievu un just savasniecības lāstu.
Es tavu smagumu, iela, sev ņemu pretī kā glāstu.

CELTNIS

Vai tā bij puķaina ziema, vai tas bij dzeltēns māns, —
Pie manis atnāca ciemā celtnis — dīvains kā pelikāns.

Pelēks, salicis, lai būtu mazliet īsāks, —
Manu dvēseli pāršļāca ar savām dzelžainām trīsām.

- 5 Bozīgas mušas uz sienām tapešu puķes sūca;
Nesniedzot roku, viņš ieliet sev karstu kafiju lūda.

Kad, piepūšot vaigus, nāca viņam pār lūpām smiekli,
Man kļuva reizē baigi un arī viegli.

- Rūtis no dārdiena piepūtās kā devītā mēnesī.
10 Manus sviedrus uz pieres viņš pārvērta Henesī.

Tāpat ar elpu kā ogas sev mutē meta un dzēra,
Izspiežot podiem dibenus, tos sev kā gredzenus pirkstos
vēra.

Es sēdēju sārtā krēslā bez mēra kluss un bailīgs,
Juzdams uz pleca dziedam sarkano nāves gaiļi.

- 15 Ja pēkšņi bez atļaujas manas no sava kakta un vietas
Kā zvēri un cilvēki nikni pieceltos visas lietas?

Sāktu dažādās valodās runāt, viena otru uztraukt.
Visskaistākai meistara gleznai uzbruktu smagā lustra.

- Pagalmā izskrietu durvis. Klāt man pienāktu gulta
20 Un runātu balsī asā kā hotentotu bulta:

— Cik gan tu vājš un dzeltēns. Cik pierē tev dziļa rievā.
Es gribu tev visu labu. Es būšu tava sieva.

Ja ne... —

Man mēle stostās, es nerodu īsto vārdu.

25 Pēkšņi sit divpadsmit tornī. Es dzirdu briesmīgu dārdu.

Man izrauj no smadzenēm sārām celtni, manu dārgo viesi.
Logš izsists. Ar aukstu plaukstu vējš manam vaigam iesit.

Pie kājām akmens dzeltēns. Es jūtos atkal priecīgs,
Ka esmu tikai cilvēks, ka esmu sīks un niecīgs.

LĪNIS

- Sieva:
Kungs ar brillēm, ko stāvi un smīni?
Tev uz rokas mirdz kapara trauks.
Paņem līdz sev uz māju šo līni,
Kas starp butēm peld lepns un tauks.
- 5 Sāni viņam — samtaini zilgi.
Miesā salds un kā avots tik auksts,
Jo viņš dzīvojis ezerā ilgi,
Kur uz līmeņa tulpes plaukst.
Tur viņš spīdīgs, ar zeltotu aci
- 10 Bija līņu karalis.
Mēness stars bij viņam vadzis —
Piesiet pāri sev debesis.
Tur viņš dziļumos peldēja jauki
Augas ziemas un vasaras.
- 15 Gūlās balti kā sudrabs tauki
Tam uz sāniem un muguras.
Tā viņš kļuva ar laiku gurdens.
Kad tas bija reiz atkal iesnauadies,
Viņu paņēma cilvēks ar murdu,
- 20 Kas tam rādījies sapnī kā Dievs.
Viņš man nācis no dūmainās Rojas,
Kur no skujām cukurs pil.
Ņem šo līni: viņš paņems projām gulta
Un runātu Visas sāpes, ja tu ar tām pilns.

— Cik gan tu vājš un dzelēns. Cik pierē tev dziļa rieva.
Es gribu tev visu labu. Es būšu tava sieva.

- 25 Ēd to vakarā īsi pirms miega.
Malko sarkanu vīnu klāt.
Kļūsi brīvs tu no visa lieka.
Laime nāks tavu pagalvi klāt.

Līnis:

- 28 Kungs mans, neklausies viņas runā:
30 Sievai mīksta kā glodene balss.
Asā tirgus un pilsētas dunā
Tāpat drīzi man pienāks gals.

- Ļauj man nomirt šai baseinā baltā,
Kur vēl gaisā ir jūtams siens.
35 Te starp vēdzelēm, treknām un saltām,
Taču nebūšu gluži viens.

- Nāvē stindzis, gulēšu mirkli.
Tad kā zobens runcis nāks.
Viņa mēle kļūs man par irkli
40 Veidu straumēs varenās.

Ja es līdzī tev traukā iešu,
Sūrs un ļodzīgs nāks man gals:
Skarba roka ar tvērienu ciešu
Manu apziņu pušu kals.

- 45 Smagā saimniece tikai pēc cīņas
Pavērs vaļā man dziļumus.
Noraus nost mānas jautrās zvīņas
Tā kā sudraba sāntīmus.

- Veikli ieliks kūpošā tvaikā,
50 Nāks tad čuguns, drūms un melns.
Žēli trīcēs man miesā maigā,
Kad to apkamps sviests, dzeltēnais velns.

- Kungs ar brillēm:
 Kāri stāvu un kāri skatos,
 Līdz pat dzīlei noreibis,
 55 Tavos redzokļos, sārtos un platos,
 Kā tur ezers tavs tālais viz.
- Zilais līmenis acis šūpo.
 Ūdensrozes smadzenēs tvan.
 Jūtu lāses saldās uz lūpām.
 60 Viļņu šļakas man elpā san.
- Zaļi augi no acu dzīlēm
 Pakampj sirdi kā šūpoles.
 Kā tu vari tik dziļi mīlēt,
 Tu, kas šķīti bez dvēseles?
- 65 Vai patiešām var būt tik salda
 Dzelmes krēsla un dūņu nakts?
 Jeb man atmaņa pilna maldu,
 Nezin, kāds tevī spēks ir rakts?
- Lēni vēršos es pats par stiebru.
 70 Telpa — ezera līmenis.
 Kur man kājas kā saknes iebrien,
 Un es izplaukstu tulpē viss.
- Tad es grimstu ar ezeru visu
 Tavu acu atvaros.
 75 Turot dzeltēnu saules dzīsu
 Sev uz pleca pilienos.
- Pēkšņi sievas roka aizskar:
 — Kungs, vai nazis lai nāvi nes? —
 Sāpnis sabirst kā aizdedzies aizkars.
 80 Mēmi kratu ar galvu es.

Pircēja:
Tavu brangu un samtainu līni.
Dodiet man viņu šurp!
No tā labāk par visiem vīniem
Mana mute skurbs.

85 Zinu labi es, kā tas darāms:
Viens sīks piesitiens.
Tik jau viņam no tā gara
Kā īss pavediens.

Tā. Nu esam ar viņu galā,
90 Lieciet, lai viņš kluss
Mana kurvja robotā malā
Blakus saknēm dus.

Tur, kur sievas sita rakstā
Līni, — brūnums mazs,
95 It kā kapara kausam šļakstā
Būtu pārlījis kvass.

Nāves vietai garām ļaudis
Gausiem soļiem iet.
Tikai pāri, saulē audies,
100 Mazs, ciets puteklis zied.

Vai arī mūsu dvēseles telpā
Tik vien sver?
Zēns šo putekli vienā elpā
Savai delnai tver.

105 Bet pēc sava tvēriena straujā
Pēkšņi nodreb viss,
Tā kā būtu mazajā sauļā
Visu pasauli sajutis.

UBAGS

- Es sapņus sev caur pirkstiem laižu
Un vienmēr zīlēju: kas būs?
Vai sastapšu vēl kaut ko gaišu,
Vai tikai mūžam skumjāk kļūs?
- 5 Un, ja kāds tad pie durvīm zvana,
Man pēkšņi ilgās uzlec prāts:
Nu beidzot lielā laime mana
Klāt, kā bij sapņos norunāts.
- 10 Es skreju lielā, karstā skubā
Uz kāpnēm durvis vaļā raut,
Bet redzu: sliekšņa priekšā ubags
Pēc manas žēlastības raud.

BAUDA

1. Atnākšana

Reiz tevi ēda Romas ķeizars
Un drūmais Venēcijas dodžs,
Bet tagad līdzī citiem reizē
Lok tevi Rīgas puika drošs.

5 Kad visos dārzos ziedi sabirst
Un brūnie soli vēsi kūp,
Uz tiem mēs ilgās sēdam abi.
Mums saldējums kā laime rūp.

Gals nācis ziemas sūrām mokām,
10 Pie kājām saules ābols spīd.
Žņaudz grasi zēns ar abām rokām,
Lai tas no sauļas neizslīd.

Ja grasis pēkšņi kļūst par mušu
Un gaisos zūd kā spožums mazs,
15 Var zēnam elpu pārraut pušu
Šī nelaime kā nazis ass.

Vējš kāri lūpām valgmi lasa.
Tas nespēj atdzerties nekad.
Sols kļuvis sauss. Jau slēpjas rasa.
20 Mums, mums vēl jāgaida tepat.

Kāpj katrs mirklis dziļā akā.
Velk vēzis laiku garām mums.
Gaišs debess zilgmes zilā akā
Šķiet kaudzē sagāzts saldējums.

25 Mums dziļās alkās mēle sakalst.
Viss skatāmais top acīs raibs.
Kļūst paša pleci pašam sakas
Un rokas klēpī akmens klaips.

Sols — telpā pacelts ļogans kurvis.

30 Vai Dievu lūgt vai lādēt to?
Te pēkšņi vaļā veras durvis
Ar mūsu laimi saldēto.

Uz priekšu metamies kā bultas.
Mūs nespēj aizturēt nekas.

35 Mums sirdis, izmisuma kultas,
Cērt pretekļus kā zobins ass.

Un redzam — saldējums mums priekšā

Tik tuvu, ka var ieelpot
Tā kvēli līdz pat dzīlēm iekšā

40 Un sevi liksmē aizšūpot.

Pār viņa šūpuli un snaudu,
Ko savos mūros sargā nams,
Klāj saltumu kā zelta audu
Kāds putns, balts un neredzams.

45 Kā saule, dzeltēna un spoža,
Tam telpas ēnās lāsno vaigs.
Salds skābums plūst no šķeltā oša,
Kas devis traukiem miegu maigs.

Ne sāpju vairs, nedz rūgtu ilgu.

50 Viss aizplūst tālās debesīs.
Sirds augš par pazemīgu smilgu
Uz sausas smilšu kāpas drīz.

- Dreb pirksti, ņemot kāri plaukstā.
Uz mēles elpa glūn kā vilks.
- 55 Kaut, saldējum, tavs miesas aukstums
Kā bezgalība būtu ilgs!
- Vai tā ir dzīvība vai aklums,
Vai zvēru kostas asinis,
Ka baudas dēļ mēs dodam kaklu
- 60 Un, kad tās nav, — mums pajūk viss?

2. Atvadīšanās

Jau rudens klāt ar savu tiesu,
Uz rokām lapas krīt un kalst.
Man, saldējum, no tavas miesas
Sāk lēni, lēni aizsmakt balss.

65 Tavs vēsums kļuvis pārāk spītīgs:
Kā dadzis manā elpā zied.
Laiks, laiks mums abiem atvadīties
Un projām iet.

Pa saules staru zelta kāpēm
70 Tu celsies savās debesīs.
Es atdošos viss savām sāpēm
Un arī laimīgs kļūšu drīz.

Pirms mūsu sirdis savu ceļu
Kā divi putni projām spurdz,
75 Laid, lai vēlreiz pie lūpām ceļu
Es tevi pateicīgs un gurd.

Tu būsi gaistošs zelta ābols,
Es — naktī uzliesmojums īss.
Kad mūžība mūs paņems abus,
80 Pat smaršās mūs vairs nemanīs.

PUTEKLIS

Es kļuva puteklis un sevī ļoti viegls.

Es kazai uzsēdos uz viņas cēlā raga.

Jauks bija sēdeklis. Man nāca ilgi smiekli:

Bij maigi remdena un salda kazas smaka.

- 5 Es visu redzēju — nekas man nebija aizvērts, —
Kā skuma dvēseles un zemei siltums sīka.
Strazds, kokā ielaidies, kur bija tīkams aizvējš,
Man brēca: — Klusi tu, uz zara zemes sīkais! —

- Es smaidot atteicu: — Kā vecu ādas vāku
10 Ver cieti tu, strazd, negausīgo rīkli.
Es esmu puteklis. Es visam gals un sākums.
Viss manī mirdz kā grauds, es visam likts par dīgli. —

Strazds sarāvās kā dzelts un aizspurdza no koka.

Ja esmu puteklis, viss kas var notikt manī.

- 15 Es varu pārvērsties un satvert to kā roka.
Pie zara ābols sārts kā kapu zvans tad zvanīs.

PELŅKEI

2. variācija

Uz bruģa pelēkā, no riepu skūpstiem glumā,
Snauz peļķe zilganā un dziļā noslēpumā.

- Nāk slotas peļķi ņemt, es saku viņām: — Klusu,
Jūs, ejiet noslaucīt no ietvēm pirmo krusu,
5 Kas lēni lejup ris no salnas lielās vārpas.
Vai skarbās pievārtēs jūs sācis pārņemt ārprāts?
Kam gribat peļķi prom ar saviem zariem aizdzīt,
Lai manī izmisums vairs mūžam nevar aizdzīt?
Tā mana dvēsele, ko izspļāvis es laukā.
10 To atkal gribu likt sev krūtīs es kā traukā,
Lai prieku atgūtu, pirms es uz mūžu mirstu,
Pirms zelta putekļos un jaukās smaršās irstu.
Lai prieks kā putns sārts man iešalc dziļi krūtīs
Un lūpās aizdegas kā saule tālās rūtīs.
15 Es kļūšu egles zars, kas lietus nomazgāts.
Ar sveķiem rožainiem būs klāta katra vāts. —

Uz bruģa pelēkā, no riepu sviedriem glumā,
Snauz peļķe zilganā un dziļā noslēpumā.

- Nāc, peļķe, atgriezies un mana miesa kļūsti.
20 Nāc, manās asinīs kā kvēla liesma plūsti.
Es gribu pārvērsties, es gribu kļūt par elpu,
Kas sevī sabiezē un uzņem visu telpu.
Es roze gribu būt, ko gaisma sevī uzsūc,
Lai manā līmenī nāk pasaule uz dusu,
25 Lai brieži purnus mērc un sajūt mīlas ilgas,
Lai, manī veroties, kļūst visas naktis zilgas.
Prieks, kur tu kavējies? Es redzu: melnas bēdas
Pār manu dvēseli krauj sāpes desmit pēdas.

- Es kalnā ieaugu. Kā svārpsts urbju mani grūtums.
30 Vēl vienu kļiedzienu es visam pāri sūtu:
Prieks, kur tu kavējies? Pie manis līksmi nāc.
Tev mana dvēsele — galds saldu roku klāts.
- Uz bruģa zaļganā, no riepju ilgām glumā,
Spīd peļķe dzeltēnā un asā noslēpumā.
- 35 Tad pēkšņi saraujas un kļūst par melnu mušu,
Kas pārsit saprātu kā traušu dziju pušu.
Virš lūpām pazib man kā labi uztrīts tutens,
Vēl klusi iedžinkstas un pazūd manā mutē —
Pēc smaršas medaina kā tikko tēsta skaida,
- 40 Ar spārnu rožainu bez nopūtas un vaida.
Nāk draugs un vaicā man: — Vai nekļūsi par vieglu?
— Tā labāk varēšu bez sāpēm visam piekļūt. —
Vēl piebilst lēni viņš: — Tu pārspīlē man drusku.
— Nē, sen es iztieku ar vienu maizes drusku.
- 45 Man tā ir jāiztiek un jāprot visu atzīt,
Jo laime pakārta man manā ilgu vadzī.
Pār mani debesjums — ar zvaigznēm izkalts pliēns.
Zem tā es mūžam drūms un līdz pat galam viens. —

Slavēts,

- 50 Slavēts lai rīts, kurā es sevi guvu.
Tagad sev jūtu visu pasauli tuvu.

Slavēts,

Slavēts lai rīts, kurā es projām gāju
Ar lepnu sirdi, bez drauga, bez māju.

- 55 Slavēts,
Slavēts lai rīts, kurā man gaisma vērās
Un mūžības spožuma dvēsele neatdzērās.

Slavēts!

BAIRONAM

Viss velti:

Cilvēku darbi un mokas,
Es mazgāju rožainā ūdenī rokas
Un dzeru zelteri.

5 Pa kristāla pieri gludo
Uz leju tas šalkodams pludo.
Katrā apaļā, mirdzošā lāsē
Kāds sidraba dzirkstis kāšē.

10 Iesārto, plūstošo laiku
Ar izdzertiem kausiem es skaitu.
Valgmei slīd līdzī maigums:
Savam attēlam kristālā smaidu.

Es dzeru atstātā ēkā
Un citu cilvēku vairoš.

15 Kad pavardā uguns sprēgā,
Pie manis atnāk Bairons.

Mēs spēlējam abi kārtis.
Kausu pēc kausa lejam
Un sūtām viens otru kārties,

20 Kad paspēlējam.

Tā aiziet diena pēc dienas.
Dilst svārku un prāta audums.
Pulkstens pie sārtās sienas
Met mūžībai cukura graudus

25 Pēc katra dzeltēna mirkļa.
Man Bairons nebeidz stāstīt.
Putni bez zelta irkļa
Peld augšup zilgmi glāstīt.

Viņš stāsta par savām mokām,
30 Par spēles kaislību grūto.
Un pāri viņa rokām
Baloži staigā un dūdo.

Viņš bieži neapjauž kārti.
Kad viņš kļūdās spēlē bez gala.

35 Kā pāva aste sārti
Ar roku Aiz viņa kvēl pavarda mala.

Viņš lēnām nospēlē visu:
Savu gribu un doto sātu,
Zem Saules un vakara dzisu,
40 Savu laimi un savu prātu.

10 Beidzot nekā viņam nava.
Viņš nogriež un atdod roku.
Kad Tad galdā nāk viņa slava,
Vienu Sirds — pilna dziļu moku.

45 To arī viņš nospēlē ātri.
15 Raustās lūpas, un elpa kļūst asa.
Es do Katru vārdu viņš aptin ar nātri,
Vārds Kad pēkšņi un skarbi prasa:

— Kungs, ko lai vēl es jums dodu —
50 Vai sauli iedomu iesmā
Eju Vai gaisā mirdzošu odu,
Visa Vai velnu, pārvērstu dziesmā?

20 Saule kukaiņos ieskābs,
Visa — Nekā es negribu vairāk, —
Pūkā Ar smaidu es viņam saku,
55 — Kā jūsu kaislību kairo,
Nekā Kas dara jūs lielu un traku,

25 Skaidrs.

Kas pārvērš jūs mūžīgā lodē,
Kas pārvērš jūs zibošā nazī.
Vienaldzība ir sodrējs:
60 Ar to var pietikt maziem.

JŪRA

1

Es piedzimu tādā naktī,
Kad zvaigžņu spīdums guļ lapās kā ērce
Un mūžību katrā blaktī
Ar rudzu salmu Dievs mērca.

5 Es augu

arvienu debesīs augstāk.

Zemē rakās akas.

Mani prāti kā plauksta

Tvēra visu:

10

mājas, kokus un smakas.

Kad biju izaudzis diezgan —

Vienu metru un sešdesmit centi,

Tēvs teica:

— Katrs vārds būs man kā negatavs ābols ieskābs.

15

Pats centies. —

Es domāju: “Skaisti!

Varēšu ar mēles galu zvaigzni aiztikt.”

2

Eju.

Visas lietas kā baloži laižas,

20

Saule kukaiņos ieskan.

Visa dzīve tik gaiša.

Pukst tas, ko par sirdi skaita.

Vai es reiz nelaimīgs kļūšu?

Nekad.

25

Skaidrs.

- Tad laiks,
 laiks,
 laiks
 Mani apņem kā tvaiks.
- 30 Nakts plāta žaunas,
 Bet es vēl eju:
 Kājas taču jaunas.
 Eju.
 Jau cerību koks kalst.
- 35 Kur logi lielās,
 Krīt mani spēki uz ielas.
 Salst.
- Bads izdur plaušas kā sietu.
 Krīt koks.
- 40 Vai arī man krist?
 Redzu pagalmā vistu.
 Kampt?... Cietums.
 Kā būtu?
 Jūtu,
- 45 jūtu —
 Arvien vairāk aug manī muklājs.
 Patversme.
 Skumju un augoņu versme.
 Bacīļos katra lieta.
- 50 Brūns virums, maize cieta.
 Un mans izmisums top no tā tuklāks.
- Tā visa ziema.
- Vāja seja un sāpīgs katrs skriemelis.
- Smilkstošas ilgas.
- 55 Ilgas.
- Katru dienu es skrēju uz dārzu,
 Kur kastaņi vējā līkstas,
 Lūkot, kad atkusīs smilgas.
 Sniegu caur pirkstiem kārsu,
- 60 Lai kļūtu tas mīkstāks.

- Un tad reiz —
 Tas bija gluži kā pasakā, —
 Kur siltais vējš bija pūtis,
 Atplauka ielas un rūtis.
- 65 Katrā pilienā mazākā
 125 Skanēdams skalojās sudrabs.
- Pasaule gudra!
 Smej kukaiņi akmeņu spraugās —
 Un veras manī kā draugā.
- 70 Laukā,
 Laukā.
 Mest dvēseli savu kā traukā,
 Kur pāri brūniem un lipīgiem kokiem
 Brauc mākoņi saulainiem lokiem.
- 75 Beidz liekties un aizsmakt.
- Gaisma.
 Irdne, sēklas un stādi,
 140 Kustoņi, laidaros krāti,
 Alkst manu roku,
 80 Pļavu kā atvērtu logu.
 Rādi!
- Radība gudra:
 Manā elpā un dzīslās
 Gurdums top īsāks,
 85 Katram asins pilienam piejūgta skudra.
- Es mostos un briestu.
 Mana dvēsele
 pilna simts negantu liestu.
- 90 Ar katru augu

- Un lāsi,
 Ar katru koku un putnu kāsi.
 Kur tverties, man vajaga trauku.
 Visi spēki līdz malām pilni.
- 95 Jūra,
 Varbūt tu dosi
 To, ko es gaidījies esmu, —
 Kvēli un bezgala dvesmu,
 Pasaules zelta osi.
- 100 Vari?
 Ja nevari, nosit
 Tad mani
 ar savu smagāko vilni.
 Visi spēki līdz malām pilni.
- 105 Jūra,
 Ņem mani,
 Kā skaņu ņem zvani.
 Jūra,
 Tepat aiz smakām un mūra
- 110 Jūtu tavu sāļaino dvašu
 Kā mūžību plašu.
 Stingumu raujot kā plēvi,
 Pat ledi traucas uz tevi,
 Izzust tur nemaņā trakā
- 115 Kā sapnī,
 kā bezgala akā.
- 3
- Jūrnieks,
 Kāpēc es jūrnieks nevaru būt,
 Tvert vējus pie purniem.
 120 Vai ar stūri var sāpes skūt?

- Likšu dvēseli masta galā,
Lai viņa jūrā slīd,
Tad ūdens otrā malā
Redzēšu, kā tā spīd.
- 125 Ir jūrai savs dīvains svētums —
Tāpat kā akmenim,
Kas ievainots nerāda rētu,
Bet tikai pats sevī dim.
- 130 Savas plaukstas buru vietā
Es likšu, kad vajadzēs,
Un negaisā, pāri slietā,
Mans stiprums sāli sēs.
Tā, ja es glābjams būšu,
Es tapšu dzīvs.
- 135 Sev otreiz par sākumu kļūšu —
Visa senā brīvs.
- Nāc, jūra, kā bļoda man rokās,
Es tevī šūpošu,
Lai atdertos savās mokās
Un sāktu sirdi šūt
- Ar saules dzeltēniem diegiem
Un vēju palagiem;
Tavos viļņos viz dālderī siekiem.
Kas pili meklēs tiem?
- 145 Mazs zvirbulis katrā pirkstā
Man viegli iezogas,
Kad viļņu rožainā dzirkstā
Līst saules dzeltēnais kvass.
- 150 Kā šūpolēs kāpju es laivā
Un ceļos līdz debesīm augsts.
Visu zemi no manis aizvāc
Vilnis, kvēls un augsts.

- Tu, jūra, zaļganais katls,
Kas mūžības rokās ir.
- 155 Mīksts, rožains smilšu atlass
Tevi no zemes šķir.
- Kā tesmeņi, pilni un lieli,
Virš tevis mākoņi. Tos
Vējš, pārmetot plecām divi,
160 Iet slaukt asos zābakos.
- Trīc zilgme virs tevis kā vainags
Skaists.
Jeb esi tu pavērta vaina
Pasaules vaigā, kas kaist?
- 165 Vienalga.
Nem mani.
Es eju
Un nenākšu atpakaļ,
Kur putekļi manu seju
170 Un stāvu kā dzeņi kaļ.
- Kā mūžības rokās ir
Un sāktu sirdi sūt
- Ar saules dzeltnāis kvass.
Un vēju palāgā
Tavos vijņos vis dzeltnāis kvass
115 Kas dili meklēs tums?
- Maza xvirpulis kāta hārkā
Man viegli izogas
Kad vijņu rožainā dzirkstā
145 Iet saules dzeltnāis kvass.
- Kā šūpolis kāja ar laivu
Un ceļos līdz debessim augstā
180 Visu zemi no manas mēvas atļā
Vilnis, kvēls un augstā

PARADĪZE

Paradīze, zilā mala,
Paradīze, pāri sāpēm,
Pilna mazu, klusu māju,
Pilna ābolu un smaršas,
5 Zelta smilšu, brūnu dūmu,
Kas no pannām ceļas stāstīt,
Ko tur aizmūžībā cep.

Saņem mani atkal otrreiz,
Noglāsti ar savu zilgmi
10 Manas nogurušās acis.
Manus nogurušos pirkstus
Veldzē savām vēsām smiltīm,
Mazgā savās dziļās akās
Un uz sirds man lapu liec.

15 Lapu. Valgu liepu lapu,
Lai es sapņos atkal jūtu
Vēsumu, kas nāk no zemes,
Ūdens dzirksti, slieku smaršu,
Bālo sakņu samtainību,
20 Smilšu čukstus, irdnes tumsu,
Kur būs labi iesnausties.

Paradīze, klusā mala,
Tu kā maigs un glāstošs ūdens
Lejies pāri manām krūtīm;
25 Dod man spēku izteikt vārdā,
Ko es glabāju par tevi
Savā sirdī, zelta riekstā,
Pāri laikam lēns un kluss.

- Nobirst liepai zīda ziedi.
- 30 Vējš no tiem sev paņem smaršu,
Ietin tajā visu zemi,
Tin kā spožas saules tvaikos.
Vai es pīpene vai lūsis?
Pārvērt manus pirkstus stīgās —
- 35 Gribas dziedāt atkal man.
- Sāpju gruzdums — mana smarša;
Vējš — tās manas siltās lūpas.
Ilgas nāk un ietin visu,
Visu manu dzīvi brīnā.
- 40 Sapņiem atdevis es sevi,
Atstūmies no ikdienības.
Tikai sirds līdz galam san.
- Saules zelta ielāps logā,
Apkārt bālgans dzīpars virmo.
- 45 Plašums! Plašums! Tavu roku
Sajūtu uz saviem ceļiem,
Un es mostos, un es eju,
Tikai nezinu es gala,
Bet vai sirdij ir kāds gals?
- 50 Mostas logi. Baltās skaņas
Nopurina brūno šnaudu,
Pretim laižas lielos baros.
Tumšā telpā katrā spuldzē
Izpleš spārnus zelta tauriņš.
- 55 Dzirdi! Saule pil no jumtiem.
Dzer to, skaista kļūs tev balss.
Paradīze, saldā mala,
Medus maize, rožu sala,
Tālē redzu tavu seju.
- 60 Līksms es tev pretī eju.
Ausī pogā lakstīgala.
Maniem soļiem nebūs gala.

- 65 Paradīze, smaidu mala,
 Tavas mājas visas sniegā,
 Maigi rožainā un liegā,
 Ir tik vieglas, ka tās pakārt
 Debesīs kā zilā akā
 Var kaut kurā trauklā diegā.
- 70 Paradīze, klusā mala,
 Kad es reiz pie tevis būšu,
 Vai es tur uz mūžu kļūšu
 Vējš, kas rozes vaļā raisa,
 Pūkas, kas no dzidrā gaisa
 Sev uz sauli tiltus taīsa?
- 75 Kam tu, saldā roze, vīsti?
 Sirds, kas tu gan esi īsti —
 Putns, ieslēgts manā elpā,
 Spārns, kas meklē otru telpā,
 Saules skūpsts vai sārta pūka,
 80 Zvaigznes stars, kas pušu trūka?
 Es bez tevis būtu mierīgs:
 Nolicis uz sliekšņa pieri,
 Visu sev es cauri laistu,
 Līdz bez atmaņas pats gaistu.
- 85 Paradīze, labā mala,
 Paņem manu rūgto sirdi,
 Paņem manu naida kāri:
 Tu jau plūmes skanam dzirdi,
 Sēklu lidojam kā spāri.
- 90 Pārvērt dziesmā purva irdni.
 Mākoni kā medus kāri
 Ņem un manās lūpās ieliec:
 Būs man medus balsī ieliets.
 Zeme kļūs kā plūme salda,
 95 Ko tu liksi man uz galda.
 Mūžība, uz putna pūkas

- Sēdot, spēlēs man uz dūkas.
 30 Nebūs sāpju, nebūs laika,
 Gadī pilēs man uz vaiga
 100 Saldām lāsēm.
 Maigos tvaikos
 Viss, viss bezgalībā zaigos.
- Paradīze, ilgu mala,
 Sirds bez tevis vienmēr sala.
 105 Paradīze, saldā māja,
 Rožu elpa, bites kāja, —
 Kur tā zilgmē staigāt gāja,
 40 Pēdu vietā pārslas māja.
 Viņai griestu zelta sija:
 110 Tulpes kāts un smalka dzija,
 Stars, kas elpa kādreiz bija,
 Sāpe, kas mums sirdī dzija.
- Paradīze, mana māja,
 Medus lāse, blusas kāja, —
 115 Kur tā zilgmē dejojot gāja,
 Pat ir pūku neatstāja.
 Sliexnsis — viegla zelta klija,
 Rūtīs — lietus, kas reiz lija.
 Krāsns — tā lāča ņepa bija,
 120 Ko tam medus nomānija.
- Ne tur ēst, ne dzert kam gribas:
 Pietiek tur no saules zibas
 Un no mēness rožu cibas.
 Rūpes sēd tur kaktā klibas.
 125 Gadī kūst kā pārslas sauja.
 Un no prieka pārāk straujā
 Tikai sirds pēc sāpēm taujā.
 Kur tu ņemsi mieru kaujā?

Siltā, saldā ziedu vējā
130 Sirds kā likta spārnā spējā,
Ķiršu sēkla rīta vējā,
Rūgta smarša burvju tējā.
Sirds, kur lai es tevi lieku?
Zeme paņem sārto slieku.
135 Saule aiznes zilo sniegu,
Lēpu lapas vēsmu liegu.

Sirds, kur lai es tevi lieku?

Skūpstu — to var atdot citam,
Lāses — tās var palaist ritam,
140 Tikai tevi mūžu sitam
Jūtu dzīlē es bez mita.

Kaut man tikai mirkli ļautu
Tevi laist kā zelta šautru,
Sauli es sev kājā autu,
145 Visu bezgalībā skautu.

Sirds, tu esi mana izkopts,
Tu man drosmi saplēs driskās,
Tu no nāves neļauj izkāpt.

Sirds.

150 Mana laime, mana moka,
Mana sapņu zelta sloka,
Zieds, ko mēness gaisma loka,
Iedoma, māns zila zelta,
Putā, man no jūras smelta,
155 Sārta plūme, pušu šķelta.

Sirds.

- Velti mana mēle taujā.
Izkūst viss kā lāse sauja.
Tikai sirds sāk sāpi straujāk.
- 160 Sirds, kur lai es tevi lieku?
Draugi paņem manu prieku.
Nomods manu sapni liegu.
- Aiziet ziemas vēji asie.
Cīrulim pēc saules prasiet.
- 165 Tikai es ar tevi sasiets.
Sasiets mezglā, ielikts lāsē.
Bezgalība zvaigznes kāšē
Debesīs kā milzu vāzē.
- Zili, neredzami maisi
170 Pasaules un tālie gaisi.
Zieds var nolūzt, zivs var aiziet,
Es no tevis, sirds, — ne mirkli:
Tu man iedota par irkli,
Iedota par spožu dzirkli.
- 175 Paradīze, mana māja,
Laimes vizma, tulpes kāja,
Brūces sevī klusi krāja
Un ar skūpstu mani klāja.
Paradīze, mana māja.

KARTUPELIS

Uz zemes rodot kartupeli,
Draugs, nenoturi to par peli.
Tu, lēni lokot savu celi,
To kvēlās oglēs liec.

- 5 Tur ņems tam rūgtumu un viltu.
Viņš smaidīs valgs, pilns saldu miltu.
Tad trauslu, drupanu un siltu
To greznā traukā liec.

- Būs pelnu roze tavā traukā.
10 Kāps augšup smarša brīnum jaukā.
Lai negaistu tā visa laukā,
Uz leju elpu liec.

- Tver sevī smaršu gurdī saldo.
Ņem rozes miesu mīksti balto
15 Un, iekārei kā saulei valdot,
To savā mutē liec.

- Lai roze zūd. Vēl paliek miņa.
Visaugstākais ir sirdij ziņa,
Ka tevi iekāre un dziņa
20 Vēl alkt un baudīt liec.

Gan izplauks smarša citā ziedā.
Gan kartupelis jaunā vietā
Nāks pretim sārts kā saule rietā,
Ar medu pāri liets.

- 25 Draugs, ja tu stāsi mīlēt nieku,
Tu pazaudēsi visu prieku.
Sirds tevi projām trieks kā lieku,
Kur dzīviem ceļu liedz.

VĒJŠ

1

- Vakars. Dārzos miklums nācis.
Laiks uz lietu stipri mācies.
Un es mājās sēdu labāk.
Tālos dārzos smaršo tabāks
- 5 Pāri spuldžu slaidiem stiebriem.
Dvēsele man skumjās iebrien.
- Bet par ko lai viņās mirkstu?
Ceļu augšup savu pirkstu,
Lai uz viņa zeme tupstas,
- 10 Lai to gaiss un zilgme skūpstas,
Tvans, ko elpo sauļu lupstājs.
- Garām logam aizšļakst riepas.
Lietu dārzos paņem liepas.
Savu logu vaļā veru.
- 15 Miglas balto pienu dzeru.
Un tad piepeši ar plaukstu
Delnai noķeru es vēju,
Maigi valganu un aukstu,
Drusku drebošu un spēju.
- 20 Vējš. Viņš tagad brūns un vārīgs
Tup kā cālēns manā sauļā.
Visam virsū skatās kāri
Un par katru lietu taujā.
- Es tam rāda savu kurtu,
25 Gultu, krēslu, tējkaroti.
Viss tas vējam patīk ļoti.
Mācu viņu rakstus burtot,
Mazliet preferansu spēlēt,
Drusku runāt mūsu mēlē.

- 30 Ātri vakariņas pienāk.
Smaidīgi pie galda ejam.
Katrs sev pa mēram lejam
Elpā maiga, sārta piena.
- Beidzot vakariņas galā.
- 35 Vējš mans, sēdot galda galā,
Pēkšņi savā lauztā mēlē
Tā ar mani runāt uzsāk:
— Stāsim divus muļķus spēlēt.
Vai mums gultā līst pie blusām?
- 40 Kad sev beigsim lūpas laizīt,
Lūkosim kaut kur vēl aiziet.
Ilgu daudz, un dzīve īsa
Tā kā apses lapas trīsa. —
- Tik man redzēt auzām skaras,
45 Netik dzirdēt runas garas.
Bet šis vējš — tas teica labi.
Ceļamies un ejam abi.
Rokā cepure un kūja.
Galvā noreibusi dūja.

2

- 50 Ejam.
Apkārt koki zilgmē slejas.
Zvaigžņu peļķēs mazgā sejas.
Ejam.
- Kaut kur tālos, trakos krogos
- 55 Sārta gaisma sitas logos.
Mūzika starp elsām maisās.
Izaug iedomas un dūmi
Tā kā zilgans kaktuss gaisā.
Ejam.

- 60 Prasu vējam:
— Vējš, vai ir tev kādreiz grūti,
Jeb tu vienmēr esi priecīgs?
Pat kad savu gurdo galvu
Tā kā vieglu lūša spalvu
- 65 Tu uz lēpu lapām lieci? —

Vējš man pasmīn un tad saka:
— Katrai lietai sava smaka.
Paod sieru, apēd ogu.
Paņem pasauli kā joku. —

- 70 Abi klusi ejam tālāk
Spuldžu gaismā vēsi bālā.

Te, kur tumšā Kaļķu ielā kluss,
Dzirdam pretī soļus čaukstošus.

Meita rozā, šausmīga kā gals.

- 75 Aizskar ausi ieplīsusi balss:

— Nāc man līdz, es zinu vietu laimīgu.
Mazā Zirgu ielā laipnu saimnieku.

Pašā jumbā viņam,
Lai jau lētāks prieks,

- 80 Maza istabiņa.
Maksa — tīrais nieks.

Nāc man līdz, tur mums laime dzims.
Droši nāc, tu nepaliksi slīms.

Nāc! —

- 85 Vējš kā vējš: grib līdz jau drāzties.
Nikni saku: — Miers!
Var mans fiskars vajā vāzties.
Kļūsi mīksts kā siers. —

Meitu paņemu zem rokas.
90 Rūcu: — Mīlulīt,
Kājas ņem un kaut aiz Slokas
Pazūdi tūlīt! —

Bet ko meita? Cērt man pļauku
Un tad klie dz kā zoss:
95 — Tu man gribi atņemt draugu.
Nost! —

Nodziest seja. Prāts pie velna.
Kliedzu: — Kas tad tas? —
Kūju cieši sažņaudz delna.
100 Paceļū to ass.

Te kāds manu roku satver.
Skatos — tas ir vējš,
Tagad, audzis pāri gatvei,
Negants, kvēls un spējš.

105 Gribu vēl ko teikt vai darīt.
Velti. Pajūk viss:
Smiltis, stikli, koku zari,
Balss un debesis.

Pieliecas man gluži tuvu
110 Un tad ausī šņāc:
— Neaiztīec, kas ir mans guvums,
Lai tas arī kāds!

Pasaulē nekā nav zema
Skaut un iztukšot.
115 Ņemu visu, kas ir ņemams.
Arī meitu šo. —

Izraujos no vēja skavām.
Plosos traks kā spīts:
— Klusu! Tev vairs prāta nava.
120 Tūlīt nāksi līdz!

- Tā? — Vējš pēkšņi nolauž žogu,
 Kas man blakus ir,
 Dusmās triec pret tuvo logu:
 — Tu mūs gribi šķirt?
- 125 — Gribu. Tu man biji plaukstā
 Vājš un nevarīgs.
 Kā gan tāds par mani augstāk
 Celties sevī drīkst?
- Drīkst! — kauc sāpēs vējš un grīstēs
- 130 Augstu paceļas.
 — Tevi, cilvēk, tevi nīstu,
 Jo tu esi mazs.
- Sīks! — šņāc naidā vējš. — Vai vari,
 Lielība, kā es
- 135 Izaugt pēkšņi liels un varens,
 Visu tvert un nest?
- Klausies, — cenšos es ko iebilst.
 Vējš:
 — Teic, ja netūk mirt. —
 Es:
 — Joks tas tikai gaužām riebīgs. —
 Vējš:
- 140 — Joks tas, saki, ir? —
- Atbildi! — Es savu mēli
 Laikam izmetis.
 Nams kāds gāžas, pušu šķēlies.
 Kliedzi, drebot viss:
- 145 — Jā. — Tver dusmās vara tēlu,
 Kas no jumta blāv,
 Vējš un met man. Bēgt? Par vēlu...
 Nāve.

— Velti liekat jūs man sprostus.
150 Ceļat akmeņus.
Guldāt kuģiem dārgas ostas,
Lai es kļūtu kluss.

Velti. Derīgs, sīkstis un baismīgs
Varu piecerties
155 Es no dzirksteles kā gaisma,
Jo man liek tā Dievs.

MŪŽIGĀ VIENĪBA

Es turu pasauli uz pleciem —
Tāpat kā zaļais sienāzis,
Kā ozoli gar ceļiem veciem
Un zilgmes malā Auseklis.

5 Ja kauja pakamps manu roku
Un meža sūnās paglabās,
Kad tu tur atradīsi ogu,
No tās tev mana roka mās.

Reiz puika zilo gaļas mušu
10 Bij pratis logā samedīt.
Viņš grasījās to pārraut pušu
Un kāri pirkstos saburzīt.

— Tai jāzūd, — gaiss ap viņu dīca,
Lai kāre oglē neizplēn,
15 Bet muša sīvi delnā sīca:
— Liec mani mierā, muļķa zēn! —

Vai dzirdi vēju kalnā pūšam?
Viņš savā balsī saka tā:
“Zust nevar te nekas, nemūžam.
20 Viss tīts kā biezā lakatā.

Mēs pilni lielas, stingras gribas.
Ja zudīs kaut vai puteklis,
Vairs nebūs tad ne saules zības,
Ne mēness, zemes. Zudīs viss.”

25 Es turu pasauli uz pleciem —
Tāpat kā zaļais sienāzis,
Kā ozoli gar ceļiem veciem
Un zilgmes malā Auseklis.

ILĢUCIEMAM

- Brūnais Ilģuciems, pakauša mala,
Blakus ceļam uz jūru un vilni.
Tevi vēji kā naži dala.
Ar rožu krūmiem tev dārzi pilni.
- 5 Katram gājējam pēdas tu slauki,
Kas uz Rīgu iet baltu pieri;
Tavus grāvjus klāj laiskuma tauki,
Sētas smaršo kā veci sieri.
- Sienām lobās no vecuma āda.
- 10 Kļavu lapas liek smiltīs zosis.
Jumtu zeltu galvai bez sāta
Smeļ ar lapām pārlicies osis.
Tu man atņemi sāpi ar roku,
Ko tu pacel no vecām akām.
- 15 Pat ar vienu sīpola loku
Ieliec staigāt pa laimes vagām.
- Lido telpā kā zelta dzirksti
Pūkas, elpas un putnu spalvas.
Tavas vēsmas kā maigi pirksti
- 20 Meklē matus uz manas galvas.
- Bieži urkšķienu pēkšņu un strupu
Nomet priekšā tur rožains sivēns.
Es tam pāri kā akls reiz klupu,
Plaukstas paslēpjot govju sīvē.

- 25 Rokās palika rudi cimdi.
 Es tos nokratot iemetu telpā.
 Tur tie atrada savu dzimteni
 Vējos — milzu dzīvnieka elpā.
- Tavas govīs liek soli gausi.
- 30 Bieza smarša plūst viņām pa priekšu.
 Es to ņemu kā siltu rausi,
 Lieku azotē visu riekšu.
- Līgo baltie tesmeņu zvani —
 Miglu slēpēji tuvējām pļavām.
- 35 Rimstiet. Likšu sirdi par gani.
 Spaiņi nāk jau ar ilgām savām.
- Stūrī nātru biezoknis zilgans —
 Vēsu akmens kaudzi sirdī,
 Manas kailo ceļgalu ilgās
- 40 Slēpj vēl tagad un rasā dzirdī.
- Brūnais Ilguciems, pakauša mala,
 Svārki ceļam uz kāpām un vilni,
 Tevi kari un bezdarbi mala,
 Tomēr logi tev klusuma pilni.
- 45 Kad pār tevi plūst rudens dvašas
 Un no ūdens bēg zēniem pluksti,
 Tavas dobes un sirdis klāj mašas,
 Kaktos prusaki staigā kā čuksti.
- Pats tu paceli apkakli sniegam.
- 50 Tavi koki, laivas un jumti
 Salsnā baltā audeklā iekāpj.
 Zilgmē mākoņi aiziet kā stumti.

Brūnais Ilģuciems, šķemba asā
Blakus Daugavas klēpim lēnam,
55 Ziemas ledū iekšā sasalst
Līdz pat dibenam tava ēna.

Tad, kad atnāk saule — aiziet
Tā ar ūdeņiem tālā jūrā.
Tavi vīri uz kuģiem, laizot
60 Lūpas, sajūt to elpā sūrā.

Tad tas jaunais, kam gaiši mati,
Pašā kuģa un ūdens vidū
Brūno pieri saulei attin,
Sāk ar domu kā putns lidu:
65 — Vējš, no prāta skurbumu atkal,
Jūtu, Ilģuciems, tavu smaku.
Un man liekas, ka nesu atkal
Rokās celtu no zemes aku.

Tavas mājas, zilās plūmes,
70 Sāļie dadži un smiltis sitas
Līdz ar tālo pavardu dūmiem
10 Man pie lūpām karstām bez mitas.

Pašā jūrā, tik tālu šķirti?
Vīri, laikam es sevī jūku.
75 Jūtu, Ilģuciems manai sirdij
Kļūvis mūžam par apmātu dūku.

No pēdējās atpūtas tramvaja
15 Smaida vecais: — Ilģuciems elpai
Pieklīst ciešāk kā suns un jasmīns,
Zvīņas biežumā viņam telpa,
80 Pat uz kaula tam uzdīgst asni.

Zem riteņiem saviem rāva.
Un cilvēks, kas gāja uz darbu,
20 Zemu tramvaja atrada nāvī.

25 R Saldais Ilguciems katram piebur
 B Sevi klāt, kas tur spēris soli.
 T Katrs nesīs to līdz sev kā liepu,
 V Sirdī jutīs kā zelta oli.

30 T Kad mums šis...
 B Dieva smaragd...
 T Avi vīri uz...
 L Lūpas, sajūt...
 60

55 T Kad tas jaunais...
 B Pār katru...
 T Brūno...
 Sāk ar domas...
 50

65 — Vējš...
 Tūn, ilguciems...
 U man lēks...
 Rokaš...
 40

70 Tava mājā...
 Sāpē...
 Līdz...
 Man...
 35

75 Pār...
 Vā...
 Tūn...
 K...
 25

80 S...
 P...
 Z...
 P...
 15

Izskana

NĀVE

1

Es šonakt sastapos ar nāvi.
— Kas esi tu? — Un teica Dievs:
— Kluss čuksts pie tavas elpas: stāvi!
Nāc līdzī mirkli atpūsties!

- 5 Ar īsu, iezilganu vaidu
Tu atdosi, kas būs tev lieks.
Tev atņems rūgtumu un naidu,
Un paliks tevī tikai prieks.
- 10 Tu izirsi un pacelts kļūsi
Kā bezgalīgās šūpolēs.
Tur tad tu cieši kopā būsi
Ar visu, kas ir pasaulē.

2

- Bij rīts ar spuldzēm un krēslu,
No nomales steidzās tramvajs.
15 Uz bruģa starp sniegu un mēsliem
Viens krita no ledainas skrambas.

- To vagona ar triecienu skarbu
Zem riteņiem saviem rāva.
Un cilvēks, kas gāja uz darbu,
20 Zem tramvaja atrada nāvi.

Viņš gulēja sniegā un mēslos —
Kluss, vagona smaguma saspiests.
Rīts īgns to klāja ar krēslu
Un mākoņiem, melniem un asiem.

- 25 Viņš gulēja ass un pretīgs,
Kā priekškaru saplēsis telpu.
Un ņēma kā negribot pretī
Gaiss viņa pēdējo elpu.

I

Es šonakt sastapos ar nāvi.
— Kas esi tu? — Un teica Dievs:
— Kluss čuksts pie tavas elpas: stāvi!
Nāc līdzai mūki atpūsties!

2 Ar īsu, izslīganu vaidu
Tu atdosi, kas būs tev liels.
Tev atņems rūgtumu un naidu,
Un paliks tevī tikai prieks.

10 Tu izīsi un pacelsi klāsi
Kā bezgalīgās šūpoles.
Tur tad tu cieši kopā būsi
Ar visu, kas ir pasaulē.

2

12 Bij rīts ar spuldzēm un krēslu,
No nomales steidzās tramvajs.
Īz priekš stāp sniegtu un mēšiem
Viens krita no ledainas skrampas.

20 Tū vagonā ar trīsciemu skrāpju
Zem rīcieniem savienā tēva.
Un cilvēks, kas gāja uz darbu,
Zem tramvaja atbada nāvi.

GARS

Kad tavi audi trūdēt ies,
Gars līdz ar tevi nelieksies.
Pie rīta vējiem pakāpies,
Viņš savu gaitu tālāk ies.

5 Gars putna spārnā visur skries.
Viņš saulei savu gaismu lies.
Par katru smaršu dziļāk ies.
Līdz dzīlei mokās jelieksies.
Pie katra strauta veldzēsies.
10 Ar katru deju dejojot ies.
Ar katru dziesmu pacelsies.
Gars katrā priekā iekliksies.
Aiz tevis līdz pat galam ies.
Viņš būs tavs velns un reizē Dievs.

15 Kad tavi audi trūdēt ies,
Gars līdz ar tevi nelieksies.

DVĒSELE

- Mirst cilvēks. Viņa augums zūd.
25 Bet dvēsele — kur paliek tā?
Man mazam teica: nesatrūd.
Dievs ieliek to sev kabatā.
- 5 2 Sirms kļuvis, pētu debesis:
Varbūt tā skropsta, kas tur zib,
Tas saulē sārtais balodis
Ir dvēsele, kas manu grib?
- 10 Plūst pāri vārīgs smaršojums.
Vai tur nav viņa slēpusies?
Un ilgi manos plakstos skums,
Līdz laiks to citam sapnī sies?
- 15 No tāles saules atspīdums
Man pāri lūpām slīd kā glāsts.
Varbūt tur viņas vizmojums
Ar laipnu gaismu līdzī lās?
- Kur viņa ir? Kas pasacīs?
Varbūt tā gluži visa gaist
Un mūžos ir tik mirklis īss —
20 Bez mēra rūgts, bez gala skaists?
- Ja man to pierādītu kāds,
Es nodrebētu viss. Lai tad
Tic labāk savam mānam prāts,
Ka nezūd dvēsele nekad.

Bērības atmiņas

**DZEJOĻI NO KRĀJUMA
“ZEM CĒLĀS ZVAIGZNES” (1946)**

ALEKSANDRS ČAKS

**ZEM CĒLĀS
ZVAIGZNES**

DZEJOĻI UN
DZEJOJUMI

LATVIJAS VALSTIS IZDEVNIECĪBA

DVĒSELE

AMULIJA
"ZEM CĒLAS ZVAIGZNES" (1946)

5
Va, būs tā skropsta, kas tur zīd
Tas saulē sārtais balodis
Ir dvēselē, kas manu grib?

10
Un ilg
Līdz laiks to sūnā sapņos?

15
No tīles atspīdums
Man pēri lūpās šād kā gāstis
Vērbāt tur viņas vizmojums
Ar laipnā gaisma lūdi lās?

20
Kur viņa ir? Kas pasācē?
Vaidēt tā zīdē viņa gāstis
Up mūžos ir tik mirklis las
Bez mēra rūgts, bez gata skaists?

Ja man to pierādītu kāds,
Es nodrebātu viņa. Lai tad
Tic būtu sava manān prāts,
Ka manā dvēselē nekāds.

Bērnības atmiņas

RĪGA

- Rīga, roze sārta, zelta,
Smilšu zieds, pāvs zili raibs,
Tu — no laša iekriem smelta,
Smaršīgs rudzu maizes klaips.
- 5 Rīga, roze sārta, balta,
Smilšu smaids, stars dziļš un spējš.
Ciba, kurā saule salda,
Sakaltēts uz krasta vējš.
- 10 Tagad turu tevi rokā,
Šalka, smarša, rūgtums cēls.
Vēsums katrā manā mokā,
Viss mans saldums maigs un kvēls.
- 15 Pārrauj mani gluži pušu.
Bezdzībenī met un svied
Mani — kausu apnikušu,
Ko nav alkas pilnu liet.
- 20 Es tomēr celšos atkal
Un mīlēšu tevi tāpat:
Tu manu dvēseli atkal,
Mirt nejaudams nekad.

Es tavus putekļus lieku
Savās rētās, lai tad tās rimst,
Kā tīru un brīnišķu sniegu,
Kas vīst no skūpstā un dzimst.

- 25 Pat akls uz mūžu kļūdams,
Tevi redzēšu, Rīga, vienmēr,
Ar nāvi un dzīvību gūta —
Mans laiku un cilvēka mērs.

- Uz taviem akmeņu vaigiem
30 Guļ atspīdums cilvēkiem
No mūžu un mēru laikiem,
No kariem visubaigākiem.

- Šo spīdi dod dvēseju jūra.
Es kustos, tai pāri siets.
35 Tā manī to svelmi kūra,
Kas nāca, lai taptu es zieds.

- Es smaršoju salds un indīgs,
Man plaukstās ezeri kūp.
Es dzirdu pasaļu šķindu,
40 Pār mani mūži klūp.
Es stāvu uz taviem stūriem
Un dziedu kā vējš un ods —
Tu esi mans beidzamais sūrumš,
Mana slava, manas saknes un gods.

- 45 Kad būs mana dziesma galā
Un mēle man nedegs vairs,
Tu, uzdurta mūžiem spalā,
Vēl ņirbsi kā sapnis kairs.

Tu lidosi pāri kā putns,
50 Reizē roka, sirds un acs,
Silta, smaidoša, kāra mute,
Būdama viegla kā mats.

Tu turēsi kopā visu
Un dosi to, kas tev ir:
55 Latvju zemes dzīli un risu,
Elpu, kas mūžus šķir.

Tu kāpsi arvienu augstāk
Un mirdzēsi tālumos
Mūžiem kā ābols plaukstā,
60 No kā tie dod ļaudīm kost.

— Še, ēdiet, — teiks viņu mēle
Un viņu smaidīgais vaigs:
— Tā jūsu gardākā šķēle,
Kumāsš lekns un maigs. —

65 Bet es zem asfalta svāra
Gulēšu irstošs un viens;
Taču salda būs nāves vara
Kā ūkai medus un piens.

Jo zuzdams es nebūšu zudis
70 Tāpat kā zvaigznes stars
— Tālumu zelta zutis —:
Mani glabās manas pilsētas svārs.

Es garošu Rīgai līdzī,
Kļūdams te upe, te zvirgzds.
75 Likšu katram pakavam trīcēt,
Kad to sitīs pret oļiem zirgs.

Katram zvanam likšu zvanīt,
Katram tiltam muguru sliet
Tā kā runcim. Un ielas ganīt
80 Lai tad dienas pēc kārtas iet.

25 Katrā notekā sūrā un plaisā
Jūs mani varēsīt mūžam rast.
Es būšu kvēpi un smakas gaisā
Un Daugavas akmeņu krasts.

85 Neviena elpa neskars muti,
Kur es arī nebūtu klāt.
Es būšu tirgū par kāli un buti
Un Rīgas atblāzma bezgalā.

90 Rīga, ņem mani visu kā nāve,
Manī tinies kā lakatā:
Lai laiks, visu dvēseļu kāvējs,
Krīt kā grasis tev kabatā.

Celies, celies kā vēji un taure,
Celies, celies kā ugunsgrēks, lai,
95 Lai ar sauli uz rokām cauri
Ietu visai mūžībai.

Rīga, Rīga, tu, pilsēta mana,
Ielās trami kā zvārguļi zvana,
Ielās slavu bez mēra un gana
100 Tev.

45 Rīga, Rīga, tu, pilsēta mana,
Rīga, tu.

BLAUMAŅA IELA — MANAS DZIMŠANAS VIETA

Ir tev, ir tāda Blaumaņa iela:
Dziļa, īsa rēta zem sirds,
Klusa mūros un rūgta kā miele.
Garlaicība tai pāri irdz.

5 Ne tur tramvaji pabāž galvu,
Ne tur veikali malās sēž.
Tikai stīvums ar lepnuma spalvu
Savas pazoles staigādams plēš.

10 Biezās, pelēkās mūra kastēs
Lielo dzīvokļu parketi ož.
Kāpnēs milzu lauvu astēs
Lifti aiz režģiem kož.

15 Koka nami tur gluži reti,
Kaķu trakums no viņiem plūst,
15 Zili ņirbot, skābāks par etiķi,
Māju iekšas kā zobi pūst.

Šinī ielā es piedzimu kādreiz:
20 — Sakņu pagrabus sakņu bij daudz. —
Drīz es sajutu dzīvi kā nātri,
20 Pārliekas mīlas skauts.

Manu pirmo dzidrāko dvašu
Liels nams šinī ielā vēl tur,
Klāts ar mākoņu pelēko mašu.
25 Vējš tam pāri lec kā kurts.

25 Kad es tagad garām tam eju,
Arī sanīcis, sāļš un traks,
Vienmēr drusku pie sevis smeju:
Tālums atšalc kā līksms rags.

30 Garlaicīgā Blaumaņa iela,
Roku ņem, ko tev dodu drūms.
Reti ormaņu riteņi liela
Tavus mūrus, kas lēni drūp.

Tu — rokturis Avotu ielai:
Šī slaida kā spieķis man šķiet.
35 Krūtīs Pāvila baznīcai ielaists
Tā asais gals. Nespiediet!

GERTRŪDES IELA

- Vien kādu gadu vēlāk
Atplauka prāts man kā zieds.
Atmiņu vizmojums kvēlais
Līgojas, acīs man liets.
- 5 Ģertrūdes iela. Kā iereibt
Sāku ar atmiņām tur.
Ģertrūdes iela sev pierē
Spārnotu celtni tur.
- 10 Ērgli, kas akmenī pārvērsts,
Ilgas, kas debesīs skrien.
Atmiņu orē pārvests,
Salds lakats sirdi sien.
- 15 Ģertrūdes iela. Nolikts
Masts pāri Rīgai slaidis.
Skūpstu katru tavu oli,
Kas ir kā medus un smaidis.
- 20 Tu aizej taisna līdz žogam,
Aiz kura tālumu dur
Sliedes, pilnas ilgu moku,
Jo pašas netiek nekur.
- Vilcieni, vilcieni trakie
Uz Tallinu, tālāk vēl.
Kur ir mana elpa, sakiet?
Vai pierēs par zvaigznēm jums kvēl?
- 25 Aiz žoga uz smilšu gubas
Cik reizes es tupējis tur.
Drebējušas ir lūpas,
Likt rokas nav bijis kur.

25 Vilcieni, vilcieni kvēlie,
30 Kliedzieni, akmens sviests,
Pievakaros vēlos
Kad zilgmē sarkst kausēts sviests.

Kā liesma man aprāva seju
30 Jūsu ātrums un dārdošais svars.

35 Svilpes ar savu reju
Dzēla sirdi kā stars.

Cik bieži es grasījos uzmet
Sevi kāpšļiem vagonam līdz,
35 Lai pēc tam mans līķis drūzmētu
40 Ļaudis, kas bailēs trīc.

Taču mūžam aizgājāt vieni
Cauri sirdij, pāri man.
Es sāku ilgas ienīst:
Tās bija kā sāpes un tvans.

45 Putekļu pelēkās virves
Skrēja man kaklu žņaugt.
Kāpēc es nebiju cirvis,
Pa logu izmests trauks?

Ar baiļu stīpām apkalts
50 Mājās nācu vienmēr.
Man zvirbuļi staigāja apkārt.
Es jau zināju, kas ir mērs.

PIRMĀS ATMIŅAS

Mana guļa bija aiz krāsns.
Pie loga gumijkoks gauss.
Bij viņam lapas kā zaļas krāsas
Ziloņa auss.

- 5 Gumijkoks, ilgu iesnas,
Sakaltēts karstums. Stāds,
Kam bij pār visu miesu
Dienvidu spožums klāts.

- Gumijkoks, kāpes bez gala
10 Tumsā un debesīs
Sirdij, kad viņai sala. —
Kas lejā to nonesīs?

- Pulkstens aiz sienas sita.
No viņa dvēseles
15 Kā zelta lāses krita
Minūtes.

- Puķu pods lielais un platais
Uz dzeltēnas grīdas smags.
Kādas jūras tas prata attaisīt
20 Savā klēpī, lai šļakst!

Par manu kuģi un laivu
Bij no pagales norauta tāss,
Vējš, vētra un taifūns —
Manas plaukstas un kāss.

25 Kā gan es izbraucos toreiz.
 30 Katra zvaigzne bij ciems.
 Es vēl tagad esmu noreibis
 No šiem braucieniem.

Mans gulsnis ir kā
 Mazs iezilgans kaķēns

30 Bij mans līdzbraucējs naigs
 35 Simtām zelta peļu saķert,
 Ko slēpa tālums un laiks.

5 Gumiņkoks, līgu iesnas,
 10 Tumsā un bēdīgā gaisā
 15 Sirdij, kad vīpāstājas
 20 Kas ļoti tālā gaisā
 25 Pulksteņa aiz sienas sītas.
 30 No viņa dvēselīšiem atkāp
 35 Kā zelta tīrās krāsīs
 40 Minties viņi gribēt
 45 Puķu pods lielais un plāns
 50 Uz dzīvības mīdās mēģēs
 55 Kādas jūras pie plaukstas
 60 Svētītais, lai šķīstītu
 65 Es, tēviņi, kas ir
 70 Par manu kūģi un laivu
 75 Bij no pagales noruta tās,
 80 Vējš, vētra un laivs —
 85 Manas plaukstas un kāss.

TŪPSIS

Gertrūdes iela, kaislā zīle,
No tās izauga ozols greizs:
Kas ir mūžīgas sāpes un mīla,
To tur sajutu pirmreiz.

5 Man bij aukle — Tūpsis,
Skaista sieva, pīnēs zelts.
Kad es jutu viņas skūpstu,
Es drebēju, vidū šķelts.

10 Mani grāba salda šalka,
Es tvīku un zudu kluss,
Kad viņas roka mīksta un valga
Skāra man ceļgalus.

Es viņas acīs grimu
Kā siltos ūdeņos,
15 Sliku, zudu un atkal dzimu.
Pasaule māva kā govs.

Es viņas smaidus jutu
Kā kārus tālumus:
Tie mani nesa kā putns
20 Un vēra mākoņus.

Es gribēju viss viņā iegrimt
Kā naktī un atvarā.
Katrs mirklis man šķita tik stiegrs
Kā mūžos kveldēts un krāts.

25 Viņa turēja mani uz pleca.
Es sēdēju kokos, augsts.
Man uz rokas mēness leca
Kā vanags un zelta trauks.

25 Tā mēs gājām ielās apkārt.
30 Viņa plūda salda kā piens.
Es, gaismas un zilgmes apkampts,
Biju reizē viss un viens.

Viņa mācīja mani dziedāt
Un mūžam par visu smiet.
35 Viņas rokās es jutos kā ziedā,
Kā saulē, kas nenoriet.

Vai laime ir kādreiz ilga? —
Tā ir kā bite un vējš,
Tā ir kā kāpās smilga,
40 Ko nolauž skāriens spējš.

Tā Tūpsis mans pēkšņi mira.
Uz ceļiem man sabruka prāts.
Kā riekstu ar smagu sviru
Man pāršķēla sirdi kāds.

45 Es caurām dienām kliežu,
Žuvu, kļūdams sauss kā salms.
Galvu pret sienu triecu:
Gals šķīta kā medus salds.

Kad redzēju viņas zārku,
50 To tvēru aiz malas ciet
Un turēju kā tēva svārku,
Kas grib pār sliekzni iet.

Es ārā no rokām rāvos,
Spārdījās ass, pilns spīts:
55 Kāds sāļains pekles avots
Bij manī uzvandīts.

Manas dūres dzēla kā pieši.
Es pārkliežos zilgani bāls.
Līdz mani sasēja dvieļos cieši
60 Krēslainā istabā.

DRĒBNIEKA KRĪTS

Es virmoju mūžam vēlēs:
Man garšoja drēbnieka krīts,
Kas gulēja skaistās šķēlēs
Papīrā ievīstīts.

5 Ar veiklību ļaunu un traku,
Kad istabā paliku viens,
Es krītu no atvilktnes zagu,
Tas šķīta kā kaltēts piens.

Tas šķīta man vairāk par maizi:
10 Vēss, delņās saspīests sniegs.
Aiz skapja to slepu laizīt
Un ēst bij mans lielākais prieks.

Es ēdu, un baltas putas
Uz lūpām man nogūlās.
15 No mēles kā piekalnes gludas
Skrēja siekalas vieglas kā tāss.

Kad ēdu šīs maigās šķēles —
Rožu lapas, kur saules zaigs, —
Man aizmirsās ļaudis un spēles,
20 Naids, istaba, ātrais laiks.

Man aizmirsās sēta un iela,
Ābols no zara pūsts.

Šis dziļais un slepenais mielasts
Man mūžam atmiņā būs.

25 Par galdu man bija mans gurns,
Ielu dārdoņa orķestris smalks.
Zilgā kaķēna piegrūstais purns
Šķīta ieskābs vīna malks.

Kaislās domās, kaktā sēdot,
30 Maigi šūpojās tad mans prāts
Kā milzīga kastaņa vēdās,
Kas pāri man celts un klāts.

Pēc šķēles šķēle zuda,
Līdz kails bij rožu dārzs.
35 Tikai tukšuma plauksta gluda:
Sārts vāks kā mākonis kārs.

*

Kādā agrā un vēsā rītā,
Kad, zelta spārnus sakļāvis,
Sarmas baltā un vizošā zīdā
40 Vēl mēness uz sētas viz,

Bij atklāta zādzība mana
Un mielasts mans slepenais:
Pilns dzeltēna dusmu tvana
Kļuva lielās istabas gaiss.

45 Velti bij mani tirdīt un prasīt.
Kā rūdīts noziedznieks
Es visu noliedzu asi:
Man melot pat bija savs prieks.

Cik dīvains bij katrs tas brīdis,
50 Kad trīcošiem pirkstiem, bāls
Es tvēru pēc krīta krītu,
Un sviedros man izplauka sāls.

Es slēpu tā katru šo mirkli,
Kas reizē šausmīgs un maigs
55 Man sirdi cirpa ar dzirkli,
Ka nespēj tiem iekost pat laiks.

Tas viss bij kā kaisla teika,
Kā dedzinošs sapnis un stars.
Es meloju ciets un veikls,
60 Man mēlei bij atņemts svars.

Kā gan es varēju nodot
Savas slēptākās iegribas? —
Var asinskārību odā
Izbeigt tik sitiens ass.

65 Kas paliek no cilvēka pāri,
Ja nav vairs tam slēpta nekā? —
Sāpes dara pat vēl vieglāku spāri
Un bieži trako zābakā.

Es veselu nedēļu cietos
70 Un krītu neēdu:
Lai kastītes dziļumos cietos
Tas mierīgi dus.

Kad pienāca sestdiena kāra,
Vairs nespēju nociesties es:
75 Mani iegriba ņēma un kāra,
Un atkal pie kastītes

Zagos, karsts, uz pirkstgaliem klusi.
Klāt. Pie atvilktnes. Vaļā. Vāks nost.
Lauž pirksti man šķēli uz pusi.
80 Steidz zobi krītā kost.

Tikko alkā un lunkanā mēle
Skar pirmo kumāsu,
Tas deg un sūrst kā zēvele.
25 Gaisma acīs no asarām zūd.

85 Rīkli sagrābj pēkšņi roka,
Kāds pakrūti ārā rauj.
Nem kājas, sit kopā un ļoga.
Visu virpulis tver un skauj.

Es izspļauju kumāsu laukā.
90 Kā odzi, kā ogli, kas deg.
Kur muti man likt, kādā traukā?
Asaru sāļums tek.

Saldās, ovālās krīta šķēles,
Kāds velns jūs sūkājis?
95 Kam degat uz manas mēles
Kā sāls un ugunis?

Man no šīs briesmu reizes
Negaršoja vairs krīts:
Ezers izlija, nolikts greizi,
100 Sadega liesmā zīds.

Un kad man kāds smīnot krītu
Deva, īgni sarku viss.
Es ar dunci, ilgi trītu,
To būtu mīlojis.

MĪLAS SAKARNIEKS

Divreiz es mācījos staigāt
Un tagad vēl neprotu:
Rētas dur manā vaigā
Un sirdi kaunā tur.

5 Visvairāk man četrpārus tikās
Ložņāt un apkārt skriet:
Pieri tad varēja tikai
Nodauzīt mazliet.

Tā skrēju kā kurmis es visur.
10 Katrs ceļgals kļuva olis ciets.
Delnu mīkstums ar raupju mizu
Bij pāri siets.

Gaisu sajust par zirga krēpi,
Kur ieķerties, nespēju vēl.
15 Tēvs bij dedzīgs drēbnieks,
Kas darbā vien tikai kvēl.

Bij zeļļu viņam daudzums
Un arī mācekļu,
Kas strādājot visi traucās
20 Paši par meistariem kļūt.

Tiem bij savas raizes un joki
Un paražu nogulums.
Stāvēja darbnīcai logi
Uz sētu, kas asfalta ielāps glums.

25 Pagalma mājā pretī
Bij šuvējām trīsaiļu logs.
Ziemā saulē kā zelta sveķi
Pilēja lāsteku žogs.

Tas augšā pie jumta malas
 30 Mirdzošs karājās.
 Saule uz viņa bez gala
 Ritinājās, degot kā tāss.
 Tur strādāja šuvējas jaunas,
 Mīkstas kā rausis karsts,
 35 Kāras kā zivij žaunas
 Krastā, kur smilšu tvarsts.
 Kad logs ar logu skūpstās
 Un alkainas mutes to redz,
 Tad pasaule smaršo kā lupstājs
 40 Un plecu meklē plecs.
 Bet kā lai tuvību uzsāk,
 Kur delna pie delnas plok,
 Vakarā tumšā un klusā
 Kad cieti ir logs?
 45 Vēstule, zīmīte īsa,
 Vārds, kas uz papīra kvēl,
 Kas vairāk ir kā trīsa
 Un iedoma vēl.
 Tie dara bezgalu tuvu.
 50 Plauka roze, kur bija nekas,
 Kad nakts melno bārdū skuva
 Mēness nazis ass.
 Kā gan lai nemanot nodod,
 Ko mute pačukstēt grib?
 55 To nevar pateikt ar odu,
 Kas garām logam zib.

Pašiem un puikām maz laika.
Kājas sapinis arī kauns.
Bet taču meistarēns rāpus staigā
60 Un mulķis vēl kā auns.

Tā vēstuļu nesējs es kļuvu
Ar priekšautu, kamols mazs,
Kas pāri sētai, kur žuvums,
Rāpoja, šņācot kā kvass.

65 Pāri pagalmam — smilšu plaukstai —
Bij rāpojums patīkams:
Gar malām — dēļa žogs augstais,
Aiz tā — liels sešstāvu nams.

Zem delnām guļ smiltis blīvas —
70 Pasaules parkets glums.
Tās mūžam man liekas dzīvas
Un vēsas kā saldējums.

Slīd pāri tam baltas pūkas.
Putekļu rožainums
75 No vēju lielās krūkas
Smaršo kā izliets rums.

Pretim skrien vaboles melnas.
Aizzib simtkājis kā dzīvsudrabs.
Bieži uzgulstas manas delnas
80 Uz tārpa, kas mīkst un labs.

Kur asns ar zaļo mēli
Rasu no miglas krūma šķin,
Zirneklis sāk savu spēli:
Iekšā sev diega spolīti vajā tin.

85 Bij pagalma mājai kāpnes
Skaitā trīspadsmīt,
Tās pārvarēt grūti bij rāpus:
Vai upe pret kalnu rit?

Pūšot, stenot, raudot un tusnot
90 Augšup rāpos. Katrs pakāpiens
Grieza elpu un seju kā usne.
Nenāca palīgos man neviens.

Miesa dega, un kājas tirpa:
Rāpojums likās bezgala ilgs.
95 Nespēks pirkstus ar dzirklēm cirpa
Tā, lai sāpēs sirds smilkst.

Kad es sasniedzu pēdējo kāpni,
Kas man likās kā debesis,
Vienmēr saslējies gorījos lepni
100 Un kā kucēns elsoju viss.

Šuvējas savā logā
Skatījās manī smiedamās
Kā ziedā, kā jaukā jokā
Un mūžīgā saldumā.

105 — Pūpols! — tā viņas smēja,
Kad, gluži piesarcis,
Pilns smaršu, smilšu un vēja,
Kas manī bij norimis,

Es viņu priekšā kliezdu,
110 Vēstuli rādīdams.
— Ak, tu mans saldākais riecieni,
Mans maigais skūpstu nams! —

Sauca tā, kam vēstule nācās.
Viņas rokās kā šūpolēs
115 Aizmirsās viss grūtais nāciens.
Vai mani pušu plēst

Gribēja. Skūpstīja. Žņaudza.
Deva medu un rausi lai.
Tikai dziļi kā sāpīgs audzējs
120 Šķita atceļš bezgalais.

Es jutos kā tālīns braucējs,
Kā gājējs pāri ūdeņiem.
Kam nožēlot sevi un saudzēt?
Katrs mirklis ir salds ciems.

125 Kad no skūpstiem jau dega vaigi
Un ar medu bij notriepts zods,
Laiks bij atkal mājās staigāt,
Kur gaidīja mātes sods.

*

Derēja mani gājumi sūrie.
130 Laikā, kad lapas ris,
Stāvēja mūsu istabas stūrī
Pašu darināts altāris.

Meiča, kurai vēstules nesu,
Mirdz visa balta kā sniegs.
135 Mēs citi satraukti esam:
Jo reizē bailes un prieks.

Slēgoti ciet visi logi uz ielas.
Ķēde durvīm priekšā viz.
Vien mans tēvs pilns sparības lielas
140 Kliedz: — Lai deg svētku svečturis!

Ja nāks viņš — es pats viņam dūri
Pazodē ieģrūdīšu:
Lai tad redz visi Rīgas mūri,
Ka es protu ne tikai šūt. —

145 Pie vārtiem noliek kādu,
Lai neiesprūk istabā
Tas, kam velns ir sajaucis prātu
Šausmīgā greizsirdībā.

Tas līgavaini grib nošaut.
150 Kā gan to var.
Tādu jau turpat sētā pie oša
Ir jāpakar.

Iedegas sveces jauki
Mirdzošā altārī.
155 — Kur tu, daiļā meita, augi... —
Blakus zeļļi sāk balsis trīt.

Māte sagrūž visus lielajā iekšā.
Gaišs smaršo kā kvass.
Visi ar baltām stērķeļu priekšām.
160 Lakādas kamašas.

Plīvo gaisma un gumijkoks līdzi.
Svečturis san un deg.
Vecpuisis priekšzellis īdzīgs
Nopūšas sevī: — Ek! —

165 Svinīgas ticīgo dziesmas,
Biezs tepīķis. Līgavainis
Tur savu balsi tik zemu ka briesmas,
Laimē apjucis.

Citi dzied neskaidrā korī
170 Līdzi, kā nu vien māc.
Es pat savu siekalu norīt
Nespēju uztraukumā.

Zēļi rūc dziesmu kārtīgi,
Lai nevar pēc tam tos rāt.
175 Es pa to laiku ātri
Piezogos līgavai klāt.

Līgava plīvurī baltā
Šķiet man pats eņģelis.
No viņas smarša salda
180 Pāri man pludo un ris.

Slēģiem cauri dienas gaisma
Kā gari, spoži zobeni spīd.
No līgavas mani aizmānīt
Māte tuvāk slīd.

185 Galā lūgšana. Vīrs un sieva.
Visi pēc rindas iet klāt.
Blakus istabā krēsli pievākti
Un galds klāts.

Kad māte mani jaunajiem pienes,
190 Rožu lapās sāk rasa jau žūt.
Es savas lūpas kā sātā pienā
Līgavas vaigam piegrūžu.

Vēl viņā man glāžu nīrbums,
Slāņotais cepums mīksts un salds.
195 Un tas, kā caur gultas žoga šķirbu
Trokšņoja tālumā galds.

1905. GADS

Mājas deg. Zeme deg. Cilvēki krīt.
Kas dzīvs vēl šodien, nebūs vairs rīt.

Deviņsimti piektais,
Dragātais un liektais,

5 Asu ložu triektais
Gads.

Mana mēle šķobas,
Nakts no acīm lobas.

10 Visu kapu kopas
Skaitīt neattopas
Skats.

Deviņsimti piektais,
Pāri audzēm sniegtais,
Dragātais un liektais,

15 Skarbu dusmu triektais
Gads.

Cita tāda nava.

Mūžam viņa slava
Mūsu miesā degs,

20 Kamēr saule leks,
Nakts ar dienu mīsies,
Nāvi mezglā sies.
Gads.

Tu nāc kā tāla šalka,

25 Kā kvēpu sūrumš smags.
Kas dzer no tava malka,
Kļūst nevaldāms un traks.

Deg sirdīs tavas mājās
Tāpat kā toreiz vēl.
30 Kur liktas tavas kājas,
Tur mežs vēl tagad kvēl.

Es eju garām priedei,
Kur krusts ir iegriezts reiz,
Tas katru gadu iedeg
35 Arvienu dziļāk greizs.

Pēc smiltīm steidzu liekties,
Ko likt sev spilvenā.
Gads deviņsimti piektais,
Pār mani degošs nāc!

40 Deviņsimti piektais,
Tautas dusmu triektais,
Dragātais un liektais
Gads.

Es, tevi atceroties,
45 Kā smilga drebu viss,
Jo redzu — toreiz modies
Bij beidzot latvietis.

Kūp viņa zeme liesa
Kā kauls un īdzīgs vārds,
50 Bet tā ir viņa tiesa,
Tāpat kā sirds un miesa,
Kā šūpulis un sārts.

Deviņsimti piektais,
Slavētais un liegtais,
55 Čauri sirdīm triektais
Gads.

- Cita kunga nava:
 Šī ir zeme tava,
 Lāsts un mūža slava!
 60 Gads.
- Sūrst manas kāju pēdas,
 Deg manas smadzenes,
 Mans prieks un manas bēdas,
 Mans kauns un manas rētas,
 65 Kas manu mūžu nes.
 Gads.
- Ir cēlušies laukos visi:
 Skolotājs, zemnieks un bads,
 Akmens, izkopts un bise —
 70 Deviņsimtpiektais gads.
- Kur nams — sārta uguns skaida,
 Kur dārzs — oglēs ābeles.
 Egles zars pāri bez vaida
 Pašu zemnieku mūžībai nes.
- 75 Atrauts ar tautas roku,
 Pagastnams likumus kuļ.
 Izmests pa atvērtu logu,
 Ķeizars starp usnēm guļ.
- Samācīts krustcelēs spīdu,
 80 Kliegdam, cik spēka: — Nost
 Patvaldību! — Pilns spīta,
 Blakus suns, gatavs kost.
- Deviņsimti, deviņsimti,
 Deviņsimti piektais gads,
 85 Tevis dēļ ir daudziem rimties
 Noliecies pirms laika skats.

Uguns mēle, uguns plauksta,
Vējš, kas visu aizrāvis
Arvien augstāk, augstāk, augstāk
90 Tur, kur ir un sabrūk viss.

Sēkla, ko vēl jūtu dīgstam,
Vaļā vērtas debesis,
Pirmais skūpstis un pirmā rīkste.
Dzēliens. Palaists akmenis.

95 Deviņsimti, deviņsimti,
Deviņsimti piektais gads,
Dvēselēm tu devi dzimteni,
Nokrizdams kā zvaigzne pats.

Dzīvā nāve. Rūgtums labais,
100 Ugunsgrēks, kas rozi dod.
Elpu spožums, naktī glabāts.
Asins brīnums. Mūžu gods.

Zirgs, kas pārrauj lauztam tiltam,
Briedis nenotveramais.
105 Apgāzts ezers. Siržu šķiltava.
Klints un reizē pūpols maigs.

Deviņsimti, deviņsimti,
Deviņsimti piektais gads,
Mūžam tu man sirdi krimti,
110 Līdz es kļuju savs un pats.

Mājas deg, zeme deg, cilvēki krīt,
Kas dzīvs vēl šodien, nebūs vairs rīt.

CĪŅA

- Drūma nakts. Rīga. Tramvaji neiet.
Slēgi ciet. Uguns nespīd nekur.
Ielās staigā tik durkļi un vēji,
Tumsā pagrabi paslēptos tur.
- 5 Kad kur noklaudz atslēgtie vārti,
Nodreb iela visa, un ciet
Sit tai uztraukums elpu kā kārtai:
Vai jau atkal pret nāvi kāds iet?
Aizdārd rati, un atkal viss klusu.
- 10 Pēkšņi kļiedziens. Un postenis kāds
Ļimstot rokas pret debesīm uzsit,
Nokrīt un tikai mirkli krāc.
Trauksme. Pakavi. Dragūni steidzas.
Slīd gar mājām kāds viegli kā mats.
- 15 Pie tā stūra, kur šķērsiela beidzas,
Izsistu pagraba logu jūt acs.
Klāt ir. Iekšā. Pāri dārzājiem. Durvis.
Priekšā pagalms un tālāk žogs.
Pāri žogam rip cilvēks kā kurvis.
- 20 Krustās sievas: — Kungs, atpestī, spoks. —
Atkal rīts. Sen jau novākts zaldāts.
Viņa vietā stāv tagad trīs.
Savā īgnumā tikko valdās
Rīga, liesmo, gaيدا un trīs.
- 25 Satraukts viss kā pirms dienas lēkta.
Ielās krata katru, kas iet,
Visas fabrikas mēmas un slēgtas.
Tikai saule vēl jāsaņem ciet.

- Namu pagalmos iznākot, sievas
- 30 Sagulst pūļos un čukstoši spriež.
Savās durvīs pilns cieņas un nievas
Sētnieks nostājies sajozts un ciešs.
- Beidzot nosaka: — Sievas, ko stāvat?
Izklīst. Nerunāt: likums ir bargs. —
- 35 Sārtā, lielā, no ceturtā stāva,
Kurai Feniksā vīrs vārtu sargs,
- Steidzas: — Zināt? — Nē! — Feniksā sardzei
Rīkles. — Rāda. — Ko? — Pārgrieztas? — Jā. —
Tikai divi ir atrasti gārdzot,
- 40 Tie vairs arī ne pipkos, ne jās.
- Aizviņnakti, — čukst otra, — tas tuklais,
Kas bij Baltijā priekšstrādnieks sīvs,
Atrasts vakar ir mežā aiz Juglas
Tikko dzīvs. —
- 45 Tāpat tas, kas pret visiem bij gājis
Strādāt fabrikā, dzērājs Makss,
Atrasts notekā. Aukstas kājas,
Ņemts nekas. Klāt ir drēbes, ir maks.

MELNĀ SOTŅA

- Melnā sotņa. — Rīgā čukst bez stājas.
Melnā sotņa. Beigas visiem būs.
— Baroni. — Dreb bailēs sievietēm kājas:
Kur tie ies, tur mājas kopā grūs.
- 5 Drupas, šausmas tikai pāri paliks.
Bērnus nokaus. Meitas aizvedīs.
Labāko sev ņems un orēs saliks.
Bēdziet. Klāt būs melnā sotņa drīz.
- Zūdiet, ļaudis. Sotņa jau pie Juglas.
- 10 Posta, dedzina un kar.
Zeme kļūst zem viņu zirgiem muklājs.
Zūdiet, gaistiet, kas vien prot un var.
- Pamestas pie Juglas visas mājas,
Lopi nokauti un zemē guļ.
- 15 Būdās nomaļās pie gaismas vājas
Ļaudis slēptos rudzu kūļus kuļ.
Un tad dodas Rīgas zilos purvos
Lieliem bariem, pirms vēl saule riet,
Līdzī ņemot savu skala kurvjos.
- 20 Kas uz nēšiem, lai var labāk skriet.
- Melnā sotņa, tā ir kā no pekles.
Visiem zirgiem, šķiet, ir spārni klāt:
Juglas ezers tiem pat ir par seklu,
Lēkšos versti ņem tie gabalā.
- 25 Kur ir zemē viņu rūgtais pakavs,
Ne tur kas vairs aug, ne arī dīgst,
Tie ar pipku izsit dziļu vagu.
Tāds kā pusemness tiem zobens līks.

- Viņu bargās sejas tumši brūnas,
 30 Cepurēs un bārdās milzīgās.
 Spalvas tiem uz krūtīm guļ kā sūnas,
 Aklās rokas prot tik žņaupt un gāzt!
- Augumā tie tā kā divi stāvi.
 Kur tie jāj un skaļā balsī dzied,
 35 Zeme trīc, un aizēno tie nāvi:
 Viss, kas var, zem zemes lien un iet.
- Sievas klausās, dreb, un acīs valgums.
 Trepes augšup. Satin palagos
 Dārgāko un nones to ar malku
 40 Apkraut dziļi namu pagrabos.
- Zelta naudu sabāž grīdu spraugās,
 Gredzenus pie miesas jostā liek.
 Dūnu pēļos paslēpj sudrabtraukus.
 Krūmā visu rok, kas smags un lieks.
- 45 Vīri virsū labās drānas savēl
 Un tad slapstās, kā nu katrs prot,
 Šķūnīšos, kur kārtīs laiku kavē
 Un sev lēnām jaunas dusmas rod.
- Dažs sev cirvi asina pret skārdu.
 50 Cits sev zāģi garā mietā slej.
 Trešam bailes gluži atņem prātu:
 Tas tik dzer un nesakarīgs smeļ.
- Tā kā ēna paklausīgs un rātns
 Klusi zogos visās istabās.
 55 Zinu labi: manu gultu māte
 Ātrāk atkal kā jau vienmēr klās.

Darbnīcā viss klusu. Tikai skalda
Pulkstens laiku, garā kastē sliets.
Un uz lielā, tukšā darba galda
60 Zellis stāv. Tam rokās varens miets.

Logi cieti nakti ir un dienu.
Vāra gaisma spraugām cauri plūst.
Tā no griestiem, šķeļot visu sienu,
Zelta peļķē pretim logam kūst.

65 Jaukā gaisma, mana saldā plūme,
Esmu krēslā kļuvis gluži slihts.
Zellim seja nopietna un drūma
Sardzē te, kur viss pie miera likts.

Gludekļi uz sola nopulēti,
70 Vaska drānas šujmašīnas sedz.
Laupītājiem neatdos tik lēti
Visu to miets un šī sarga plecs.

Drānu baķi paslēpti zem galda.
Pāri tiem pie sakņu maisa maiss
75 Tur, kur lupatās bij paslēptu ve salda
Un kur biezs kā tauki snauda gaiss.

Galda sardzei pašai sava maiņa:
Dīvas stundas, un tad otrs nāk.
Naktī atpūta turpat uz saiņa.
80 Boze blakus — īstā tvērienā.

Iebrukt var kaut melnā sotņa visa.
Ietrieks to kā peli zābakā.
Un tai pašai pienāks saules dzisa:
Baiļu nav šiem zeļļiem ne no kā.

- 85 Sētā viens pie vārtiem suņu būdā
Blakus sunim, jo ir diezgan auksts.
Rokā cirvis, un uz vaiga skūtā
Mēness atspīdums kā roze plaukst.

DRĒBNIKA MĀCEKLIS PIČS

Gads, deviņsimti piektais gads,
Vēl žilbst no tavas saules asās,
Vēl deg no tavas gaismas acs,
Ko atstāji tu, steigdams plats,
5 Kā dziļu sliedi rīta rasā?

Kā tumsā notverts cīrulis
Tev trīcēja zem plaukstām Rīga.
Vīrs, sieva, bērns un pusaudzis,
Zem zemes bailes paslēpis,
10 Pēc atmaksas un nāves tvīka.

Gads deviņsimti piektais. Draugs
Tu esi man no paša gala.
Mans lielais spēks, mans zelta raugs,
Mans torņa galā pacelts trauks
15 Un rozē vērsta debess mala.

Dod tevi bērnam mātes krūts,
Dod zēnam spīts un ielās olis,
Dod kaps, kur guļ, kam diezgan būts.
Par tevi pērkons gaisā rūc.
20 Ar tevi atnāk katrs solis.

Viss tautas sūrumš tevī liets.
Zēns tevī kļūst par vīru mirklī,
Tu pāri bailēm laipu liec.
Tu varmācībai kaklu liec.
25 Viss ļaunums tev, kas ašķis dzirklēms.

*

Vai pavasaris bija tas
Vai rudenis ar rudu lauku?
Bij brūnas debesis kā kvass.
Vējš dūrās sīvs kā asakas
30 Un šņāca ošos dienu augu.

Man galva sāpēja. Es vārgs,
Viens krēslā, sārtu zīdu klātu.
Tas zelta malām slaidis un dārgs.
Man plecos siltais tēva svārks.
35 Un kājas noklātas ar ādu.

Aiz loga zirgi reizēm skan.
Skan. Reizēm atkal viss ir klusu.
Bez mēra smaga galva man.
Kā pilna vaivarāju tvan.
40 Viss jēgā ņirb kā saules kusums.

Es sevi nolieku gan tā,
Gan šā, bet līksmes sirdij nava.
Aiz loga viss kā lakatā.
Smīn slimība un saka tā:
45 — Vislabākā tev miega skava. —

Es esmu lēni iesnauadies.
Pičs istabā uz pirkstu galiem
Tai laikā klusi iezadzieš,
Kā smilga līgans, garš un liess,
50 Pilns drebu kā pēc sūriem saliem.

Es acis paceļu. — Kas tas?
Pičs elso, bāls kā līnu drāna.
No viņa svārku kabatas
Pie lapas lapa iezibas
55 Kā elpa čaukstoša un plāna.

Piĉs acis ņauda garŝ un liess.
Lĭkst lĭks un lĕnĕm salĭkst lĭkstĕ.
— Kur varĕtu es paslĕpties? —
Ĉukst sausi lĕpas tam: — Ak Dievs,
60 Kam dzej man tava nĭknĕ rĭkste?

Es tikai labu gribu vien,
Bet nĕk man vĭrsĕ, nĕk tie velni.
Liec, lai tiem vĕjums kĕjas sien,
Liec, lai tie visi garĕm skrien,
65 Lai acĭs kalniem birst tiem pelni, —

Pret zobu klabot sitas zobs,
Par pĕtagĕm zĭb rokas gaisĕ,
Kĕ dzeltu to viss biŝu strops;
Te pĕkŝņi balss: — Kur ir tas lops?
70 To atradĭsim kaut vai maisĕ. —

Klaudz soļi. Dobjas balsis dĕc.
Tĕvs kaut ko lĕnĕ mierĕ saka.
Piĉs pĕkŝņi pielec klĕt pie rĕts,
Bet tĕdaļ saplok bĕls un grĕts:
75 Aiz loga durkļu sardze smaga.

Ko darĭt? Piĉam pazĭb acs.
Viņŝ ir pie manis vienĕ mirklĭ
Kĕ laists no stĕva kalna rats.
Klĕt pielĭpot kĕ lĭgans mats,
80 Tver mani savĕs acu dzirklĕs.

— Tu. Sĕdi krĕslĕ mĕms un stĭvs, —
Ĉukst Piĉs un savos svĕrkos vandĕs.
— Tĕ kĕ tu nebĕtu vairs dzĭvs.
Un nerunĕ. Kaut nez cik sĭvs
85 Tev vĭrsĕ bruktu melnais ņandarms.

Jā? Jā? — Tad žūksni papīru
Pičs sagrūž biksēs man pie ādas.
Kāds durvis rauj, ka nodreb rūts.
Un rupjā balss no visas krūts
90 Jau, slieknsni kāpjot, tagad lādas:

— Jūs sakāt, viņa nav. Lūk — tas.
Es pazīstu šo zelli glumo.
Viņš Grīziņkalnā kārs un ass
No biezo krūmu aizsegas
95 Viens meta pūlī uzsaukumus.

Viņš mūsu Rīgai bieds un drauds.
Gan mēs tam atradīsim zaru.
Tais seska lapelēs par daudz
Ar lamu vārdiem bija spļauts
100 Uz valdību un augsto caru.

Tu. Rokas augšā. Mēsls tāds. —
Zib nagans, pacelts īgnā rokā.
— Man tagad stāstīt visu sāc.
Tu nerunā? Tu tikai šņāc?
105 Ak tā? Tad karāsies man kokā.

Tepat jau sētā gribi? Tā? —
Sāk nagans nikni lūpas dragāt.
— Tu slēpsi balsi lakatā?
Teikt piespiedišu tā kā tā,
110 Kaut mēle būtu tev no raga.

Kur uzsaukumi? — Sitiens skan.
Tēvs tagad metas abu starpā.
— Kungs žandarm, ko jūs īsti gan
No zēna gribat? Ticiet man,
115 Viņš bija istabā un darbā. —

- Es savā krēslā drebu bāls.
 — Nekā es nezinu, — Pičs iesāk,
 Viss trīcot kā no nelabā.
 — Es biju tikai istabā,
 120 Kā teica meistars, tā ir tiesa. —
- Vai varat parakstu, kungs, dot
 Par to, ko jūs nupat man teicāt? —
 Pret tēvu žandarms izsmejot,
 Pikts kā pilns izsalkuma ods,
 125 Jo droša lieta lēni veicas.
- Jā, — atbild tēvs un parakstās.
 Pičs stūrī kluss un ciets kā slēpe.
 No apakšlūpas dragātās
 Uz leju lielām pilēm lās
 130 Tam asinis un sārto drēbes.
- Vai stulbs es? Vai tās lamatas?
 Un abi jūs no viena rauga.
 Gan to mēs redzēsīm. Nekas.
 Vēl arī uzziedēs mans kvass.
 135 Tad dzeršu to no visa trauka. —
- Draud nikns žandarms un tad kliedz:
 — Jūs! Žigli pārmeklējiet telpu! —
 Rūc vandot zaldāti kā spiets.
 Pičs pelēks galvu lejup liec.
 140 Vai atradīs? Un aiztur elpu.
- Ko? Bērnu arī pārmeklēt? —
 Sauc zaldāts, panācies man klātu:
 — Slims šķiet, jo stipri satīts sēd. —
 Kāds manu sirdi ņem un ēd.
 145 Skrien auksti simtkāji pār ādu.

— Liec bērnu mierā, vai tu traks:
30 Drīz sāksi čamdīt man pat blusu. —
Skan pēkšņi žandarms spalgs kā rags.
— Uz bērniem, redzu, tev ir nags:
150 No tiem var pagrābt sev ko klusu.

Bet lielos vajā tik. Tas gan. —
35 Dārd tagad balss ar tādu īdzi,
Ka visas lietas trīc un skan:
— Nē, neizspruks šis puisis man.
155 Slēgt viņu dzelžos un mums līdzi. —

— Nekas nav atrasts. — Nevar būt!
40 Lai! Stāties! — Durkļi Pičam āpuš.
— Jūs, meistar, varat mierīgs būt:
Tiem manu mēli neiegūt. —
160 Smīn Pičs. — Vēl neprotu es rāpot. —

Klāt piektā diena. Vakars jau,
— Kad atnāk Pičs ar tītu galvu.
45 Viņš apsēžas un ilgi raud,
Sit dūri galdā, kādam draud,
165 Līdz sirds ir aplieta ar alvu.

Tad saka balsī mierīgā: —
— Tie mani mocīja un kāva
50 Un dzīvu dzina zābakā,
Es tomēr neteicu nekā:
170 Tad labāk lai jau nāktu nāve. —

Nakts. Murgo Pičs. Uz muguras
Liek māte viņam rētās ziedi.
55 Pičs sāpēs smilkst kā kucēns mazs.
Kad visas vainas apkoptas,
175 To palagā un mierā ietin.

ZIRGI

Vienā rītā pēkšņi vaļā
Vārti tā kā putns spurdz.
— Ei! — kāds savā mēlē skaļā.
Traks kļūst smagā ķēdē kurts.

5 — Ei, vai ir te kāds vai nava? —
Pakavi uz oļiem skan.
Pičs, kam gulētāja slava,
Kliedz no būdas: — Jā, ir gan! —

— Ir. Tad panāc vaiga priekšā,
Vai tu vecs, vai jauns, vai līks.
10 Dragūni grib sētā iekšā:
Aizvējš te, kur osis līkst. —

— Vai tad jūs tā sotņa melnā? —
Pičs no būdas pretim sauc.

15 — Pēkšņi pipka pazib delnā.
Pipka šmiukst. Pičs lec un kauc.

— Sotņa, sotņa, — kliedz viņš, skriedams
Istabā. Tēvs pretim nāk:

— Pič, vai tā ir zeļļa lieta
20 Kautk tā pašā svētdienā? —

Pičs vairs nesaka ne vārda.
Kaktā dziļi stāv un smilkst:
Pāri vaigam svītra sārta.
— Kaut man būtu smaga ilkss, —

25 Viņa bālās lūpas skaita:
— Kā te pajuktu gan viss.
Un pie kājām man kā maita
Gulētu pats opcieris. —

Virsnieks smaidot kāpj no segla
30 Augumā — ciets, stingrs milns.
Kā ar dūjām peļķe sekla
Pagalms jātnieku ir pilns.

— Jūsu sētā stundas dažas,
90 Virsnieks tēvam saka īss:
35 — Zirgi, varat būt bez bažas,
Netraucējot pavadīs. —

Kumeļi gar dēļu žogu
Spīd kā melns-brūns-iesirms tūks.
95 Tikai meitu vēl un krogu
40 Īstiem vīriem tagad trūkst.

Garlaicība. Ej nu vārties
Salmos kunkstot paslepen.
70 Šuvējas pie otriem vārtiem
100 Aizmukušas projām sen.

45 Paiet stunda — viena, otra,
Mājā mierīgs viss un kluss.
Ka vairs sardze nav tik modra,
75 Jūtu to es paslepus.

105 Ak, šie zirgi, viņu smaka
50 Plūst pa visām šķīrbām šurp.
Prāts man katru brīdi trakāk
80 No šī tvana deg un skurbst.

Izkalst lūpas. Kājas ļogās.
110 Dvēselē viss pelnos krīt.
55 Nav vairs miera manās rokās.
Alka sist tās, stumt un trīt.

- Gan pie sienas, gan pie galda,
 Durvīm, kloķa... Kas tad tas?
 Kā lai vairs pār sevi valdu:
- 60 Pirksti ļimst pie atslēgas.
- Kādam durvīs aizmirsusies
 Atslēga. Joks. Liktenis.
 Tagad, durvju trokšņi, klusiet!
 Slēdzu. Tiksmē drebu viss.
- 65 Vaļā. Mazu, mazu spraugu,
 Tā ka tikai izlīst var.
 Sevi izbāžu kā trauku.
 Atstājis ir mani svars.
- Zirgi, zirgi. Tādu baru.
- 70 Nav tie redzēti nekad.
 It kā vilkts ar burvja staru
 Jau pie viņiem esmu tad.
- Cik gan slaidas kājas pirmam
 Izvirpotas. Kristāls tumšs.
- 75 Kā ar laku klātas virmo.
 Akots slīd kā ledus glumš.
- Glāstu tās. Zirgs galvu noliec.
 Maigs un valgs kā plūme purns
 Tausta vaigus man kā oli.
- 80 Aptupstos no laimes durns.
- Zirga lūpas — zīda knaibles
 Pasaulē vismaigākās —
 Ņem un paceļ atkal laipnas
 Mani manā zābakā.

- 85 Nobirst gruži, smiltis atrkīt,
 Aizplīv vējā birzis siens.
 Eju tālāk. Solis katrs
 Mani jaunā mezglā sien.
- Zirgu pavēderes elpo,
 90 Karsti tvan un sviedros mirdz.
 Jūtos es kā citā telpā,
 Prom no visa ņemts un šķirts.
- Jūtos kā zem dzīves tilta,
 Kustos, sevī maigs un rāms.
 95 Augšā saule laižas silta
 Pāri zirgu mugurām.
- Pasauli un ļaužu runas
 Dzirdu dobajā tālumā.
 Pilnas pagaistošas dunas
 100 Tās vairs mani nenomāc.
- Tikai krēsla. Biezā dvinga
 Tā kā durvis vaļā rauj
 Visu to, kas manī stinga:
 Kļūstu lēnām kairs un straujš.
- 105 Sestam zirgam cauri eju.
 Tas ir dābolains un lās
 Līksmu spīti man pār seju
 Samtains, gluds un zilgs kā tāss.
- Palēkties uz labās kājas
 110 Tagad gan man derētu.
 Pēkšņi balss: — Ei, vai tev mājas,
 Mazais, te? Kas esi tu? —
- Maz braucēju un jāšu tāpat.
 Brūns zirga ābols, smaržu glābjot, kaist
 Ar lapu kopā. Vai tā bruģa acs ir?
 Grīmsat debešis kā maurā torņa gais.

- Jūtu, roka mani paceļ, 85
 Jūtu, tā kā kucēnu. 85
- 115 Uzlūko ar vienu aci
 Un vēl piebilst lēni: — Nu? — 86
- Klusums. Nesaku ne vārda.
 Nez, kur palikusi balss. 90
 Acs vēl deg kā liesma sārta:
 120 Laikam tāds tad ir tas gals. 90
- Melnā soņņa! — prātā iekrīt
 Piča sauciens baismīgais.
 Baiļu kļiedziens skaļš un stiegrs 92
 Pārņem mani. Saplīst gaiss. 92
- 125 Viss mans mazais, mīkstais augums
 Trakā taurē vērsts un siets.
 Spalgums tāds, kā vara trauku
 Viens pret oļiem negants triec. 100
- Roka palaiž mani dzelta,
 130 Gurnu aizskar sitiens bāls,
 Nikns, pārbijies un dzeltēns
 Skreju klūpot istabā. 97
- Otņa, otņa, — balsī visā 102
 Kļiedzu, sliksnī aizķēries. 102
- 135 Tikai savā salmu cisā
 Nomierinos. Miegs. Viss dziest. 98

VAJĀŠANA

Ir atkal rīts. Un atkal skaidra diena.
Es esmu izlaists brīdi pagalmā.
Man pielikts klāt Pičs, mācekļis, kā siena.
Sen viņa tuvums mani sien un māc.

5 Viņš mani uzmana kā lapsa gaili,
Man seko visur, kur es lokos dzīvs.
Virš galvas koki vējā visi kaili.
Kaut es kā vējš tik mirkli kļūtu brīvs.

Kāpj lejup trepes šuvējmeiča Velta.
10 Uz tās no manis pārlec Piča acs:
Ir viņas galva kā no medus smelta.
Un šinī mirklī esmu jau viens pats.

Es nedzirdu, ko Pičs vēl saka Veltai.
Kā lode garām stūrim esmu jau.
15 Sirds līdzī kājām tikko pagūst celties
Uz ielu tur, kur zirgi tvan un klauz.

Pie vārtiem. Dzelzs melns. Pāri staigā kapars
Kā mēness dzeltēns. Zaigo kāri ass.
Aiz manis pagalms kluss kā ielikts kapā,
20 Uz bruģa smagajam rīb tēraudass.

Viss vienā laidā izskrienu līdz vidum.
Maz braucēju un gājēju tāpat.
Aiz notekas, kur bruģim sākas kritums,
Es attopos un kļūstu atkal pats.

25 Pie kājām lapa. Gribu to sev pacelt.
Brūns zirga ābols, smaršu glābjot, kalst
Ar lapu kopā. Vai tā bruģa acs ir?
Grimst debesīs kā maurā torņa gals.

- Te pēkšņi šāviens. Sastingstu puslīcis:
 30 Ne lapu tvert, ne projām roku raut.
 Vēl šāviens. Vēl. Kur? Vēl. Kam, roka, trīci?
 Tad noskārstu: uz stūra nebeidz šaut.
- Pa plato ielu skrien viens manai pāri.
 Skrien. Atskatās. Šauj. Atkal skrien un šauj.
 35 Aiz stūra nama pretim šauj tam kāri,
 Līdz skrējēju kāds strauji zemē rauj.
- Vai sitiens ķēris būtu viņa kājas,
 Vai klupis tas un nespēj augšā tikt?
 Vēl šauj un šauj aiz brūnās stūra mājas.
 40 Un kliegt viens sāk kails, nevaldāms un dikts.
- Visapkārt tukšs. Neviena ļauža. Logi
 Spīd aizmirsti kā tas uz stūra viens.
 Tik tur gar ietni, kur ir rindā koki,
 Viens balstoties uz manu pusi skrien.
- 45 Viņš skrien un klūp, pie kokiem balstās mirkli.
 Tad atkal skrien, krīt, vaid un ceļas vēl.
 Tas rokas karcina, kā slīcējs tvarstot irkli,
 Un nav neviena, kam tā būtu žēl.
- Viņš tuvojas. Es viņa elsas dzirdu
 50 Pa gabalu. Viņš gaišiem matiem, jauns.
 Bāls sejā. Gurdy. Ciet acis, kā tas mirtu.
 Kaut saplēsts tērps, viņš nav ne baigs, ne ļauns.
- Neviens uz stūra nešauj vairs šai brīdī.
 Es manu vīrus skraidot šurp un turp.
 55 Tie rokām mētājas kā neziņā un strīdū.
 No šāvieniem gaiss kļuvis sārts un skurbs.

- Te viens, kas stāv, kur viņa ietnes mala,
Uz manu pusi, roku sviežot, klieudz.
Un atkal šāvieni kā izbērti bez gala.
60 Tie bišu baru man pār galvu triec.

Es sakņūpu, pats nezinot, kas liek tā.
Šķiet, tikai svešais nemana nekā.
Līdz kāda lode, pašā galvā triekta,
To rupji zemē triec kā dzērājs kāds.

- 65 Viņš tikai īsi iekunkstas un nokrīt
Uz mutes smiltis, rokas ieplētis.
Tas krītot atlauzis uz leju savu žokli.
No vērtās mutes auļo asinis.

- Pats galvaskauss kā pods ir šķīdis pušu.
70 No tā kūp smadzenes un zaļas gļotas plūst.
Ap to pēc mirkļa lido jau bars mušu.
Rimst šāvieni. Un troksnis asi lūst.

- Kaut manā galvā lēkā bruģa oļi,
No nāves nespēj atrauties man acs.
75 Dimd šurp no stūra, dzirdu, steigā soļi.
Skrien žandarms pirmais šņācot, garš un plats.

- Es tagad saprotu. Un mirklī vienā
Jau esmu vārtos. Pičs tur plēties guļ
Uz vēdera ar galvu mūra sienā.
80 Raud, kunkst un dūsmās rokas smiltīs kuļ.

Kad mani ierauga, lec laimē kājās,
Spiež mani, skūpstā, purina un glauž.
Uz pleca liek un nes kā sauli mājās,
Pats karsts un skaļš: tik viņa prieks ir gaužs.

MĪTIŅŠ GRĪZIŅKALNĀ

- Grīziņkalns,
Grīziņkalns,
Zelta smilšu kalns.
- Milža galva, zemē rakta,
5 Laiku lielā zelta sakta,
Grīziņkalns.
- Pavasaros zaļš un skaļš.
Ziemās salns.
Grīziņkalns.
- 10 Kā es tevi apkampt gāju,
Celdams savu iķšļa kāju.
- Tev ar mazo roku māju,
Grīziņkalns.
Pavasaros zaļš un skaļš,
15 Ziemās salns.
- Tev ap kājām sīki krūmi,
Ozols sauss.
Tev ap galvu smagi dūmi —
Cepure uz vienas auss.
- 20 Lielais, lielais plikpauris.
Pāri tavam galvaskausam
Slīd kā zelta plīvuris
Saule mirdzoša un sausa.
- Sirmais, drūmais vecpūsis.
25 Nav neviena otra blaku.
Tikai garo tēraudtaku
Vilcieni tev garām ris.

- Vilcieni. Ar spalgu ragu
Piepūš tavu ausi pilnu.
- 30 Vēji raud kā zelta dzilnas,
Smeļot sausu zilgmes aku.
- Sirmais, drūmais vecpūsis.
Nav neviena otra blaku.
Tikai savu sūro smaku
- 35 Nes tev katrs dūmenis.
- Grīziņkalns,
Grīziņkalns.
Pavasaros zaļš un skaļš,
Ziemās salns.
- 40 Sūrs un sāļš tavs lielais vecums:
Tu kā iemērķts dzīvā sāļī.
Aizgriezies ar visu plecu
Pat pret Dzegužkalnu, brāli.
- Citi tavi draugi tāli.
- 45 Cirtis purvos savu ilkni,
Kā ar nolobītu kāli
Kāp ar galvu tu pret zilgmi.
- Aplieta ar saules laku,
Tava piere mūžos zvīļo.
- 50 Dzīvnieki un ļaudis mīļo
Tavu vientulību trako.
- Liels, liels plikpauris.
Pāri tavam galvas ledum
Nolīst saules plīvuris,
- 55 Līdzīgs saldām zelta medum.

Grīziņkalns,
Grīziņkalns,
Pavasaros zaļš un skaļš,
Ziemās silns.

- 60 Tur, kur tu ar dēļu sētu
Tā kā rētu
Ateju slēpj sevī kluss,
Puikas spēlē zekserus.

- Karuselis tev pie labā,
65 Barankas pie kreisā sāna.
Katra tava krūma lapā
Viršū pelnu elpa plāna.

- Nostāk garā rindā būdas,
Pilnas jauku bilžu māna.
70 Tur skan cīteres un dūdas,
Ieziestas ar kaisles trānu.

- Kalna galā dejas laukums,
Koši klāts ar oša dēli,
Visu jauno ļaužu jaukums,
75 Gludāks vēl par suņa mēli.

Tad, kad sestdiena ir klātu,
Nomazgājis sodru seju,
Pakāris uz vadža prātu,
Puisis iet uz kalna deju.

- 80 Apkaklītes. Sejas skūtas.
Tērpu vilnis prātu māna.
Lulo cīteres un dūdas,
Ieziestas ar kaisles trānu.

140 Līgo vijoles un bungas.
85 Kāras, aizsmakušas rīkles.
Blakus stīvam tievs un lunkans.
Klons zem kājām līkst kā mīkla.

Meitas spiedz, kad viņas muto
145 Korķenieks no Ganībdambja.
90 Sviedri smaršo. Alus puto.
Tā kā kāšā raustās lampas.

Meitas vafeles ar saldu
150 Krējumu un marcipānu
Ēd bez sāta un bez valda,
95 Ēd kā ceptu lāča sānu.

Lulo cīteres un dūdas,
155 Ieziestas ar kaisles trānu.
Uzvilkta kā stīga jūtas.
Viss ir segts ar stiklu plānu.

100 Līgo vijoles un bungas.
Asas, aizsmakušas rīkles.
Blakus resnam kārs un lunkans.
Viss ir trūdi. Viss ir mīkla.

Ved uz īstu traku polku
105 Feniksietis, mulss un sarkans,
Savu aplam tuklo Olgu
Rožainā un lepnā svārkā.

Arvien skaļākas kļūst balsis,
Arvien biežāk dūres pazib.
110 Tad, kad sākas Sopkas valsis,
Viegli dabūt var ar nazi.

Nodārd kāju piesitieni.
Meitas lidinoties smaida.
Kāds, pārlietu dzēris, stieni
115 Plaukstā tver un visus baida.

Vecenes un grūtas sievas,
Kamēr vīri tuvā krogā,
Pilnas skaudības un nievas,
Skatās, stāvot ciešā lokā.

120 Meitenes ar stīvām bizēm
Pinas lielajām pa starpu.
Neredzīgais skala vīzēs
Ļaužu vidū spēlē arpu.

Priekšstrādnieks liek duci galdā,
125 Bet neviens ar viņu nedzer.
Tup kā vārnas osī staltā
Puikas, lai var labāk redzēt.

Saulenes ar loku splaudams,
Kuzņecovnieks smeļot vandās.
130 Acis sarkanās kā raudai.
Ermonikas — visa manta.

Zeņķi sastājušies barā.
Pusstops iet no rokas rokā.
Balsis ātri izplaukst sparā,
135 Dziesmā kož kā ķirša ogā:

Dziesma:
Sestdienas, sestdienas vakars ir klāt.
Laiks visās darbnīcās āmuriem stāt.
Tā, tā,
Ra tā tā tā.

- 140 Puikām glīti bārdas skūtas.
 Rokās cīteres un dūdas.
 Palaiž vaļā.
 Salaiž skaļāk.
 Skaļāk, skaļāk.
- 145 Grimm, dimm, dū.
 Jaukāk pūt:
- Šitā
 Cīteres sit cita citā.
 Dūdas, dūjas, dobji dūdo.
 150 Skūpsti ilgi meiču gūto.
- Uz dēju laukuma
 Augums pie auguma,
 Pilns salda plaukuma,
 Švīkst.
- 155 Rags spoža kapara
 Dudina: apara,
 Dvēseli apara
 Šī.
- Kārnais Janka izgāž krūti.
 160 Dzied ar visu savu būti:
- Kājas, rokas laimē sit.
 Solis soli iet un rit.
 Pagriezies.
 Apskaties.
 165 Meitu vēlreiz apkārt griez.

- Visi:
 Tas gan.
 Rags skan.
 Zieds tvan.
 Man.
- 170 Līkais Uģis iesāk žīgu,
 Līganu un omulīgu:
 Klarinete.
 Dejo, Zete.
 Bass kā teters.
- 175 Še tev!
 Izkūst sirdis vārdos.
 Saldējumu pārdod.
 Smiekli pazūd vārtos.
 Bass.
- 180 Kvass.
 Ass.
 Nekas.
 Kas gan ir dzīve?
 Saldums un sīve.
- 185 Deviņsimti piektais,
 Dragātais un liektais,
 Asu dusmu triektais
 Gads.
- 190 Tu kā nikni vēji
 Negaidot un spēji,
 Visu liecot, skrēji
 Plats.

- Ceļas visa tauta. — 220
 Lido lode šauta. — 220
 — — —
 195 Mostas Grīziņkalns
 Traks un salns.
 Būdām priekšā naglas, — 222
 Visas lampaš aklas. — 225
 Marcipāna kastes
 200 Ēd, kas grib, bez naudas.
 Sirmās lejerkastes
 Ķērcoši un spēji — 230
 Griež: —
 — Uz priekšu, darba ļaudis...
 205 — Negaisa vēji...
 — Mūsu pulks ir ciešs...
 Turies, vecā Rīga: — 232
 265 Brīvību un darbu.
 Neredzīgais —
 210 Nespēlē vairs arpu. —
 Kur bij dejas laukums, — 240
 Jauno ļaužu jaukums, —
 Milzu vīra augums
 270 Kļiedz: —
 215 — Nost! —
 Vajag dzelt un kost.
 Nost! — 242
 Nost ar varmācību!
 275 Nost ar patvaldību! —
 —

- 220 — Caru laist pār strīpu, —
 Pūlis pretī triec:
 — Tas mums dzīvot liedz. —
 Klusē dēļu grīda,
 Ilgi liksmē mīta.
- 225 Ļaudis niknums dīda.
 Acis pilnas spīta,
 Dūres pilnas strīda
 Runātāju rīda.
- Paceļ viņu gaisā.
- 230 Kalns no vārdiem plaisā:
 — Nost ar caru, nost.
 Vajag šķelt un kost. —
 Trako ļaudīs laukums,
 Dusmu pirmais slaukums.
- 235 Mīlzu vīra augums
 Atkal kliedz:
 — Jūs!
 Liesmas tveriet delnās
 Raupainās un melnās,
- 240 Graujot visu pelnos!
 Jūs!
 Mūsu laiks ir nācis,
 Visus kopā vācis
 Būs.
- 245 Liels brīdis klātu.
 Veriet vaļā prātu!
 Tveriet cirvja kātu.
 Jūs.

- Tā ir mūsu zeme,
 250 Ciešanas un lemess.
 Kas to noliedz — tēmē.
 Tavs — viss, ko tu kopī.
 Sirds lai top tev zobens.
 Pirksti — asi zobi.
 255 Celies, mana tauta,
 Kas kā lapa rauta
 Dubļu dzīlei ļauta!
 Celies! —
 Trako ļaužu laukums.
 260 Vīra milzu augums
 Vēl, vēl klieudz:
 — Karavīri topiet!
 Nesiet cirvjus kopā,
 Nesiet savus zāģus.
 265 Lielos nāves kāķus.
 Nesiet veserus,
 Kaltos zobenus,
 Durkļus, ko siet spalā. —
 Apkārt niknā salā
 270 Ļaudis — vētrā jūra.
 Tik aiz tuvā stūra
 Trīs
 Gaida,
 Klausās, glūn un smaida:
 275 — Drīz,
 Gan jūs drīz
 Mācīs pipka slaida. —

- 220 Jūsmu pāri sedzis,
Pūlis baigos nedzird.
- 280 Milzis tālāk vārdo,
Visu veco ārdot:
— Nesiet.
Karavīri esiet! —
- 285 Un no tuvām mājām
Ragavās un kājām
Kramenīcas vecas,
Nažus, pistoles,
Saliekuši plecus,
Ļaudis ved un nes.
- 290 Blāķos liek kā sārtu.
Vecis baltu bārdu
Atnes savu bisi:
— Arī es... kad visi.
Raud un nebeidz vārdu.
- 295 Kāda māte žēla
Atdod durkli garu:
— Tas man vēl no dēla.
Ko lai ar to daru? —
- 300 Pēkšņi milzim līdzās
Izlec jauns un slaidis.
Rokās kramenīca.
Aiz jostas cirvja smaids.
- 305 Ložu virknes pāri
Plecam kārtas. Daudz.
Viņš ierauj gaisu kāri
Un sauc:

- Ko te izplūst niekos. T
 Projām visus liekos.
 Kas grib kaujiniekos,
 310 Tas lai te. —
- Rāda viņš un skalda:
 — Apakšā uz galda
 Grāmatās
 Parakstās.
- 315 Zvēru es pie asinīm un prāta:
 Uzvaru vai nāvi.
 Atceļa nekāda.
 Stāvi! —
- Jaunekļi iet rindā
 320 Nažu klusā šķindā.
 Vīri viņiem seko.
 — Ko tad sieva? — — Ek, ko! —
- Saņem krameniņu,
 Zobenu vai cirvi.
- 325 Viss kā drudzī trīcu.
 Pičs velk kā ar virvi
 Mani cauri pūlim.
 Nepagūstu tūlīt
 Sekot viņam līdzi.
- 330 Paķer mani idzīgs
 Pičs uz rokas ātri.
 Gainu vēja nātri,
 Sevi sildot salā.
- Nesakot ne vārda,
 335 Pičs stāj rindai galā.
 Gaida savu kārtu.

- Tuvāk. Tuvāk. Klātu. —
 Pičs tver spalvaskātu.
 340 Raksta garā lapā:
 — Pičs Smaiksts. Dzimis Valkā. —
 Vārdu vijā smalkā.
 Kvēlums seju kapā.
 Atkal rinda tālāk.
 Tur, kur platā vālā
 345 Ieroči un rīki
 Glūn, kā gaidot savu rīkli,
 Kāju, galvu, sirdi,
 Apjūk Pičs. — Vai dzirdi! —
 Sauc kāds. — Nem, ko sapņo! —

 350 Asa gaisma apņem.
 Kramenīca rokā
 Pičam. Tā kā mokā,
 Sava mūža sāpē
 Veras prāti: kāpēc?
 355 Tver kāds elpu slāpēt.
 Tikai vienu brīdi.
 Jūtot atkal spīti
 Savā dzīlē augam,
 Sev kā liekam traukam
 360 Kāpj viņš atkal pāri.
 Sirds top asa spāre,
 Pilna dziļas kāres.
 Otram sārtam klātu
 Pičs iet nikņu prātu
 365 Smagā cirvja kātu
 Tver. Jūt degam ādu.
 Cirvis delnā spītīgs.

- Tieši šinī brīdī
 Atskan kļiedziens: — Ļaudis,
 370 Dragūni! — Viss sastingst.
 Tad kā milzu masti
 Gāžas pūlī sauciens.
 Stiklos saplīst stingums.
 Lielu smagu lingu
 375 Sviesti, ļaudis metas
- Viens otram pāri, neredzot nekā vairs,
 Ar mutēm atvērtām un acīm izlobītām.
 Kas paliek stāvot savā īgnā spītā,
 To pūlis zemē sit kā milža āva.
- 380 Lec ļaudis pāri bedrēm, baļķiem, žogiem.
 Zūd, tuvos krūmos iebrienot kā upēs.
 Skrien, elsojot ar visu krūti strupī,
 Līdz iekrīt pagrabos caur lauztiem logiem.
- Mūk vārtos, patrepēs un malkas grēdās.
 385 Zūd bērni, lietas. Sievas kļiedz bez maņas.
 Kā pātaga zib pāri visam skaņas.
 Kas pakrīt, asiņo. Kūp vāri rētās.
- Kļiedz velti milzis, stāvot savā vietā,
 Pilns niknuma kā zibins traks un īdzīgs.
 390 Sauc velti jaunais, kratot kramenīcu
 Kā draudu krustu rokā augšup slietā.
- Mūk kramenieki: nedzird viņa vārdu.
 Mūk cirvju vīri, dunču puiši ātrie.
 Sit viņu prātus trakā baiļu nātre.
 395 Dzird savā sirdī skanam nāves skārdu.
- Trīs mirkļos kalns ir tukšs kā lielā bļoda,
 Kas strauji apgāzta uz viena sāna.
 Guļ kalna sniegs kā saplosīta drāna.
 Un guļ pats kalns kā zemē triekta lode.

- 400 Vien pašā pierē cirvji smagā gubā
 Un kramenīcu sārts līdz sirdij vandīts.
 Tam blakus stabs, uz vienas kājas gandrš,
 Kur pakāpties, lai teiktu vārdus skubā.
- Uz koka kāpēm milzis stāv tāpat vēl.
- 405 Tam blakus jaunais: tikai viņi vieni.
 Lai pūlis šķīst kā dūrē kampti pieni,
 Uz vietas palikt viņiem sirdis pavēl.
- Kaut dragūni vai kazaki, vienalga.
 Plīv vējā lapas grāmatām, kur vārdi
- 410 Guļ garās rindās, viens aiz otra kārti.
 Tos apsudrabo sniega vizma smalka.
- Tie gaida. Nav. Neviena. Viss kā agrāk.
 Vēl brīdis kāds. Jau norimst zvēra trakums
 Un dziļais baigums. Tur, kur krūmos rakums,
- 415 Sāk pūlis celties, smilšu plēnēm smakrā.
- No patrepēm, no pagrabiem un durvīm
 Lien ļaudis lēnām, glūnot. Ausīm celtām.
 Ir savāds mulsums tiem par bailēm veltām
 Un sirdi, mesto melnā baismu kurvī.
- 420 Tie pazaudētās mantas lasa kopā:
 Dažs cepuri, cits acenes, viens kurpi.
 Liek soli tie, kā būtu mazliet skurbi,
 Un vārdus runā lēnām balsī skopā.
- Nāk atpakaļ. Nāk. Daudzi iz tomēr labāk
- 425 Aiz stūriem zūd, lai vairāk neatgrieztos.
 Vecs veras zilgmē — labā Dieva griestos
 Un elpu dūrē sev kā peli glabā.

- No pagraba Pičs mani izvelk smaidot
 Ar savām garām rokām kā ar virvi.
 430 Zem malkas pamet šauteni un cirvi.
 Kas zin, kā dārgumu vai baigu maitu.
- Uz visām pusēm pasviež savu aci,
 Kur kopā prieks ir samaisīts ar naidu,
 Tad ātri mājup dodas soli slaidu
 435 Viņš, mani tvēris stiprāk vēl par vadzi.
- Pie Matīsa sāk skriet, cik jaudas, kājām:
 Vads dragūnu pie otras ielas soļos.
 Kā nāves pirksti pakavi skan oļos.
 Bez stājas Pičs tā skrien līdz pašām mājām.
- 440 Pie vārtiem rimst. Elš. Zemē mani nolaiž.
 — Kāds karotājs no manis iznāks kādreiz? —
 No acs sev asaru viņš norauš ātri:
 — Sirds trausla man kā čaula olai. —
- Es nesaku nekā. Es tikai skatos,
 445 Kā klusā čukstā raustās Pičam seja.
 Un sniega pārslu sārtā, lēnā deja
 Stāj viņa cepurē un mitros matos.
- Kad esam istabā, tēvs skata ilgi
 Mūs asu aci. Beidzot prasa: — Kur tad
 450 Jūs bijāt? — Klusums. Tikai, krāsni kurta,
 Sprakst malka. Liesmas — traki, sārti vilki.
- Es gribu teikt, bet kāds man mēli nosit.
 Spiež manu plecu Piča pirksti cieti.
 Un redzu, jumtiem pāri zilgmes rieti
 455 Met katrā rūtī milzu uguns rozi.

- Jūs esat abi, redzu es, bez goda! —
 Es raudu. Pičs sāk visu, kā tas bija.
 Ris Pičam runas garā, rūgtā dziļa
 No viņa mutes kā no dziļa poda.
- 460 Kad gluži tumsa, paņem mana māte
 No vadža mēteli un izslīd laukā.
 Guļ visa zeme lielā melnā traukā.
 Tai pāri zilgme — milzu sniega vāte.
- Ir gluži vēls: jau divpadsmitiem pāri,
 465 Tēvs gulstas, sēstas, staigā drūmu soli.
 Pie durvīm klausās katru ielas oli,
 Kas ieskanas, ar aizturētu kāri.
- Sen viens, kad ienāk māte apsnigusi.
 Uz krēsla apsēžas un raugās gurdi.
- 470 — Nu kā? — Tēvs nenocieties sāk to urdīt.
 — Viss labi. — Māte atbild viņam klusi.
- Es milzi atradu pie Sašas Garā.
 Un tīri izsvītroju Piča vārdu. —
 Vējš dauza šķūnīm sētā jumta skārdu.
- 475 Stāv priecīgs Pičs kā saules starā.

13. JANVĀRIS

Trīspadsmitais janvāris.
Sīkas pārslas lēni ris
Pāri Rīgas jumtiem, žogiem,
Garām acīm, garām logiem.

5 Sīkas pārslas lēni ris.
Stīkās pārslas, zilgmes odi,
Zvaigžņu rasa, acu godi,
Mūžu kāzu plīvuris.

Trīspadsmitais janvāris.
10 Savā tērpā sakņupis,
Snauž uz stūra ormanis:
Kunga nav, kas balsī skaļā
Rautu to no stūra vaļā.

Kungu nav: dziļš ielās klusums.
15 Tikai plānā sniega kusums,
Gurdi kūpot, saulē spīd.
Ejot pāri, kāja slīd.

Pagalmos un pievārtēs
Sievas nebeidz mēles test:

Pirmā:
20 Gājiens, gājiens, milzu gājiens.
Iet pat slimie, iet pat vājie.

Otrā:
Fabrikas
Un rūpnīcas
Tukšākas par katru šķīvi.
25 Kas vien palikuši dzīvi,

Gulst kā jūra pāri olim
Vienai domai, vienam solim.

Trešā:

Gaisa tiltam cēlies pāri,
Gājiens, upe lielā, kāri

30 Aleksandra ielai cauri
Skaļāk plūst par briesmu tauri.

Ceturta:

Kas vairs samaksa un pirkums,
Visi Aleksandra tirgū

465 Tikai līdzī: sakņu sievas,
35 Jūsma, kliezieni un nievas,
Zivju meitas, smēru zenķi,
Gaļas puīši.

Piektā:

Paliek reņģes,

Milti, augļi, sieri, sviesti,

470 Durvis vaļā, vaļā griesti.

Sestā:

Rauta Matīsiela platā

Augstā, trakā ūdensratā.

Septītā:

Sabangotais ļaužu plūdums

Kā no kalna smilšu grūdums,

475 Ielā milzu viļņa šļāciens.

Sācies, sācies.

Priekšā karogu bez skaita,

Ko tie grib un ko tie gaida?

Sārtais putnu bars, ko laida

50 Dvēseles no sava vaida,
Spēka, niktuma un smaida.

Visas zemes rožu sārtums
Tajos iemests. Tik daudz vārdu,
Cerību un laimes brīvas

55 Pretim nāk kā rokas dzīvas,
Pretim nāk kā rīta jūra
Salda, dzelīga un sūra.

Viršū nāk kā uguns siena.
Kas stās pretī? Nav neviena.

60 Sajūk kopā nakts un diena.
Nav ne debesu, ne pliena.

Tā kā ore, smagi krauta,
Lēnais zilonis un lācis,
Karstums liels, kas pāri nācis,

65 Kustas milzu gājiens gausi.

Izelpoti gaisi sausi.

Vīrs pie vīra. Straumei klausī —
Nav kur roku likt un ausi.

Pāri galvām dziesmas elpo,

70 Zvanā pārvērdamas telpu.

Vīrs pie vīra. Plūsmai tici.

Tici,

Sevi blakus citiem līcis.

Paši pirmie feniksieši.

75 Rindās drūmi, rindās cieši,
Rūgtums viņus dzeļ kā pieši.

Nomirst lāči, nolūst brieži,

Sabrūk pasaules un ieži,

Nesabrūk vien feniksieši.

80 Celsies, ies un savu dabūs

Ir ar ļaunu, ir ar labu,
Lai tur velns tad kļūst par stabu.

- Tā kā mākoņi un sniegi,
Lieli, pilni sūrmes sieki
85 Kāpjas smagie vagonnieki.
Drebiņi, slepkavas un spiegi!
Vecā vara ir kā diegi,
Kur uz leju viņu dūres
Liekas negantas un sūras.
90 Leks no krastiem ārā jūras.
Negaisiem juks skaidās stūres.

Viņiem pēdās tie no Džutes.
Smejas viņu melnās mutes:
— Gordovojus spiest kā utes. —

- 95 Nāk no Provodņika tālā
Visi nebeidzamā vālā.
Aizspurdz sauciens saulē bālā:
— Žandarmi? Cik iet to kālā? —

- Soļo viņi simtu simtiem.
100 Galvu viņi negrib rimties.
Arvien asāks siržu krimtiens,
Arvien augstāk kāju dimdiens.
Simtu simtiem. Nebūs ļimt tiem,
Tiem, kas visu mūžu strādā.
105 Dodiet, viņu tiesu dodiet!
Pārāk dziļš ir sviedru kodiens
Viņu acīs, sirdīs, prātā,
Katru dienu viņu ādā
Nekoptā un noskrambātā.
110 Soļo viņu simtu simtiem.
Vīrs pie vīra. Plūsmā ļaujies!
Kāpies, gausais! Cieties, straujais!

Garā, platā Matīsiela,
 Rūgta tu kā veca miela.
 115 Kas lai tevi tagad liela?
 Ko lai teikt par tevi māku?
 Negants āķis ir tavs sākums,
 Dziļi ietriekts Rīgai sātā.
 Tavi oļi kliedz un gānās.
 120 Tavu muti baro cietums.
 Kapsēta uz tavas pieres.
 Pilna bezkaunīga miera,
 Zārkus nes tu tā kā ziedus.
 Gājiens kustas cauri ilgi.
 125 Seko slepenie kā vilki.
 Gājiens iet uz alus brūžiem,
 Kuzņecovu, zāģētavām,
 Tur, kur pāri viļņu gūžām
 Plosti mirdzot klēpī tavā,
 130 Daugava, slīd savā slavā.
 Kuzņecovs nāk pāri pļavām,
 Garām sabrukušām ēkām,
 Lupatas kur aizklāj rūti,
 Straujš un vārens savā spēkā,
 135 Dziedot pilnu, skaļu krūti.
 Pielicēji, planku vīri,
 Pilni vēju, skaidu tīri,
 Kam spēj dūre izdobt aku,
 Stājas, klusi smaidot, blaku:
 140 — Gan jau dabūs cārs pa maku. —
 Un tad atpakaļ uz tiltiem
 Gājiens sakustas kā plūdi.

- Smaršojam jūt tāles kūti.
 Blakus grāvjiem vietām smiltis
 145 Viz kā zvaigznes zemē šķiltas.
 Zilgmes ota zeltī rūtis.
 Lielā pūļa miesas siltums
 85 Pāri galvām ņirb kā migla.
 Telpa trīc virs ļaudīm mikla.
 150 Apkārt miers no plāna stikla.
 Beidzot priekšā lielais tilts —
 90 Tēraudstars pār upi šķilts.
 Mirdzošs, kluss un mierīgs,
 Tukšs ir krasts un zirgu lauks.
 155 Upe viz kā zelta trauks.
 Vēji skūpstā pieri.
 Latvija, mosties!
 Arvien skaļāk mutes dzied. 130
 Pārbrauktuvei cauri iet
 160 Gājiens neredzētais.
 Pirmais karogs liecies slīd
 100 Viaduktā. Tad jau spīd
 Pretim Vecpilsētai.
 Drebi, Vecpilsēta. Tu
 165 Veltīgi mums spītētu,
 Pilna melnu garu.
 50 Tavas zelta dienas gaist:
 Rīgas strādnieks sarkanais
 Nāk ar savu varu. 140
 170 Ar kaujas saucieniem uz lūpām...
 Ienaida negaisi...
 110 Vīrs pie vīra. Plūsmat ļaujies!
 Kāpies, gausais! Cieties, straujais!

- Arvien kaislāk balsis dzied,
 Karogi vēl sārtāk zied,
 Sirmā, lepnā Rīga,
- 175 Celies saņemot strādniekus,
 Savus īstos saimniekus,
 Līksmē saderīga!
- Tikai tirgum krastmalā
 Netīk, ka tam nāve klāt.
- 180 Tas aiz savām būdām
 Pretim slēptu nāvi nes
 Kāras, sīvas šautenes,
 Vīrus, galvām skūtām.
- Sargies,
 185 Strādniek, sargies!
- Pēkšņi zalve. Vēl. Kas tas? —
 Jaunās dzīves skāriens ass,
 Atbild vara melnā.
- Pajūk dziesma. Zemē krist?
- 190 Gājiens ļodzas. Asinis.
 Nāves kodiens delnā.
- Citam sirdī. Miglo acs.
 Šauj kā apmācībā vads.
 Apjukums un nāve.
- 195 Tiem, kam drosme elpā mīt,
 Tie turpat uz vietas krīt,
 Saucot: — Biedri, stāvi! —
- Tas, kas kritis, rāms un kluss
 Sastingst, vēris plakstienus.
- 200 Mokās ievainotie.
 Neapbruņots gājiens viss.
 Retais, kam ir ierocis,
 Var uz priekšu doties.

- Karogi no kātiem zūd,
 205 Plecus plecs vēl skaudrāk jūt,
 Trīsu nozog lietas.
 Akmeņi no bruģa kāpj.
 Visa iela dreb un sāj.
 Strādniek, ne no vietas!
- 210 Dūriens zems un nodevīgs,
 Vai tas drōsmi noraut drīkst,
 Kaut vai visi krītam?
 Visi. Biedri, saņemjes,
 Citi mūsu vietā ies.
- 215 Pretim sārtam rītam.
 Vienāds ozols — dzīvs vai gāzts.
 Slepkavām un viltum lāsts.
 Zalve seko zalvei.
 Kūp kā zirgi sniegs un gaiss.
- 220 Rīgas strādnieks sarkanais
 Neliec lepno galvu.
 Apslēpts mirdzums viņā spīd.
 Viņš pie sava tilta krīt,
 Kļūdams pats par tiltu
- 225 Tiem, kas viņam pāri nāks,
 Tiem, kas cīņā projām vāks
 Slepkavas un viltu.

RĪGAI

Rīga, mana Rīga,
Tevi mīlu es,
Zelta bezdelīga,
Laimes šūpoles.

5 Cīk daudz skarbu moku
Izcietusi tu.
Dod man savu roku,
Lai to noskūpstu.

Tev kā saldu trauku
10 Laiki jūru nes.
Viņā lai tavs augums
Līkst pēc atveldzes.

Vēl es naktī klūpu,
Tas bij gruvums kāds;
15 Daudz vēl tev ir drupu,
Kas mums jānovāc.

Daudz vēl tev ir rētu,
Kas līdz sirdij iet;
Kaut mēs visas spētu
20 Viņas aizvērt ciet.

Rīga, tik uz augšu
Kopā celsimies,
Līdzī tev es augšu,
Viss man labāk ies.

25 Rīga, tik uz priekšu,
Veco projām met,
Tad es arī liekšu
To, kas mums ir pret.

- Karogi b
 205 Plece 30 Rīga, sirmā Rīga,
 Trīsu noz
 Akmeņi
 Viss ir
 Strādniek
 Aizrauj darbā karstā,
 Lai top maigs, kas surst,
 210 Dūri 35 Turi rožu tvarstā
 Vai tas
 Kaut
 Sirdi, kad tā gurst.
 Vist. Die
 Citi mūs
 215 Pretim 40 Rīga, Rīga, viss mans
 Katra mana klizma,
 Prieks, kas saules vīts.
 Vienāds
 Slepka
 Zalva
 Kūp kā
 220 Rīga 45 Jaunā, skaistā Rīga,
 Augšup mani nes
 Tā kā bezdelīga
 Un kā šūpoles.
 225 Tiem 50 Rīga, laimes ciba,
 Kuģu klēpis salds.
 Lai kā saules ziba
 Mirdz tavs augums balts.

Nav velti Cilvēku darbi un mokas

IEKŠPILSĒTAS LAUKUMAM

- Uz taviem akmeņiem es mūža pieri jūtu.
Tā stiprās smaršās tvan un mirdz kā auglis balts.
Tur auto joņodams pūš saldi savu dūdu.
Tur raibiem zvirbuļiem klāts vienmēr devīgs galds.
- 5 Tvīkst sārtie āboli, ko atstāj zirgu gurni,
Kalst bite, putnu rieksts. Nīkst simtkājs, ēnu gans.
Ar siltu miklumu skrien ciemā suņu purni.
Un vara dūri sit pie krūts sev tornī zvans.
- 10 Kā vainags smags un rūgts māc namu loks tev galvu.
Kāpj rūtīs gājēji, kur virmo saulei gals.
Tev pāri debesis tur savu palso alvu.
Tai pretī atgāzies smīn asfalts, ledus kalps.
- Skrien apkārt rūkdami kā nikni vērši trami.
Tu ielenkts mūžīgi un tomēr mūžam brīvs.
- 15 Plīv zvaigžņu svečturi virs tevis drebēdami.
Tavs pieres vizmojums vienmēr kā saule dzīvs.
- Tu laiku paplāte. Klus dobji tavā elpā
Viss, kas ir pagājis. Un labi zini tu,
Kas visi esam mēs šai bezgalīgā telpā,
- 20 Kur zvaigzni saskatām kā zelta adatu.

Par velti asinis un lodes skar tev pieri,
Un savus svētkus nes tev ļaužu gājums kārs.
Tu tikai pasmaidi un allaž esi mierīgs:
Nedz tevi suminās, nedz tevi arī kārs.

- 25 Tu mūžu vairogs sens. No kādām laiku gālēm
Tu krītot zemē mests un tagad guli kluss?
Kā drūma milža acs tu vienmēr veries tālēs,
Kur ļaužu pirksti sien no ilgām vainagus.

- Karš gājis pāri tev. Ar visu savu spēku
30 Reiz kārais iebrucējs tev gāzās virsū spīvs;
Karš gājis pāri tev. Un tik daudz senu ēku
Guļ apkārt putekļos, bet pats tu esi dzīvs.

- Bez vienas nopūtas tu gaidi atkal mierīgs,
Kad laiki nogulsies un darbā atzels viss.
35 Gaišs jaunu namu loks vīs cēli tavu pieri,
Tu vidū mirdzēsi kā zelta spogulis.

JĒKABAM KAZAKAM

Pārkāpis laiku un savu nāvi,
Vēlreiz uz zemi kā zibins laists,
Tu mūsu smadzeņu spoguļos blāvi
Skurbumā savā dīvains un skaists.

- 5 Melnīgsnējs spožums viz tavos matos.
Bāls ir tavš vaigs, un deg skarbumā skats.
Tu esi tas, kam pasaule atdos
Visu, ko gribēs prāts tavš un acs.

- Ezeri, cirki, cilvēku sejas,
10 Debesu spožums un tautas posts,
Paverot sevi, tev dvēsele lejas.
Tu no tā visa kā vainagā jozts.

Dziļumu sūru un apslēptu krāsu
Atradi niekā, plecā, kas līkst.

- 15 Maigumu klusu sev ņēmi par māsu,
Pats sevī kvēle, zars ciets un sīkst.

- Tvaikiem un ielām, kur mērci tu kājas,
Redzēji cauri kā pūkai, kas zūd.
Nebij nekur, reizē visur bij mājas
20 Tev, kam bij aiziet, bet mūžīgi būt.

Vakars vai rīts, manā elpā tu mīti,
Sūrsti, čūlo un glaudies kā vāts,
Pāri kā nakts savā melnumā spīdi,
Savāda aizsaules mirdzuma klāts.

- 25 Pakampš no zilgmes ar otu, tavš zilums
Audeklā lokās kā odze un kož.
Norāvi, pakampš degošu šķīlu,
Liesmu un iemeti audeklā drošs.

Un tā tur radās tavs sarkanums trakais,
30 Kas tagad smīnēdams kvēlo un tvan
Tu Laikiem un paaudzēm cauri kā vagai,
N Kveldējot dvēseles malā, kas skan.

25 Tu Latviešu bēgļiem līdz Volgai un Penzai
Tu Aizvilka ores ceļš pielikts un tāls.

35 Tu Tur viņus plašums un upes lenca,
K Acīs sūrstēja Kaspīja sāls.

30 Tu Tu viņus tvēri un tverdams kāvi,
R Saslējies visā augumā,
K Ir viņu postu, ir agro nāvi

40 Un arī to, kas tevi māc.

Muzeju telpās samtaini klusās
K Krāsas smaršo kā izliets vīns.

35 Tu Tur tu pie sienām, mirdzošā dusā
T Pacelts, elpo kvēlošs un grīns.

45 Līdzīgi karstam un sarkanam putnam
Apkārt tev plīvo ēnas un gaiss.
Vienīgais logs sienā — pasaules mute —
Pavēries brīnās: kam tu tik skaists.

Tās tur nav krāsas, kas pretim mums raugās,
50 Tās tavas stingušās asinis.
Kad esmu atkal ielās un laukā,
Brīnums vēl ilgi tavs acīs viz.

Pieceļas strādnieks pats

17. JŪNIJS

1.

- Daugava vilni veļ valgu.
Jūnija vakars kluss.
Vērusi plakstienus,
Kaija ar švikoņu smalku
5 Pārlido krastu un malku,
Pārlido aizmirstus
Rūpnīcas korpusus.
“Tukšs,” viņa lidojot saka.
“Ēnas uz kloniem mīt.
10 Sasistie stikli spīd.
Tukšs viss kā atstāta aka.”
Spārni viz saulē kā laka.
Vilnis pēc viļņa slīd.
Tukšums pār vilni krīt.
15 Tvaikoņa ostā neviena.
Pālis uz krasta skan:
“Vēji, ko darīt man?
Maiga pār galvu kāpj diena,
Smaršo pēc ūdens un siena.
20 Pasaule silti san;
Nav tikai kuģa man.”
Līganais Daugavas klēpis
Līgojas vientulīgs.

Celtņi virs ūdens nīkst.
25 Līmeni klāj tikai lēpes. —
Kaunu zem gruvešiem slēpis,
Grumbuļains, sūrs un līks,
Krasts savā sāpē līkst.

Šķūņos aiz atslēgu smagnes,
30 Stieņa, kas rūsā sīvs,
Tikai vairs klusums dzīvs,
Tikai kāds noklīdis akmens.
Klonā starp trūdošām saknēm
Mitruma zaļgans plīvs,
35 Peles un caurvējš dzīvs.

Diena pēc dienas tā aiziet,
Aiziet pēc gada gads.
Nepazūd tikai bads.
Krastu kā suns nāk tas laizīt.

40 Nemiera pilni milst gaisi,
Iegailas naidā skats.
Pieceļas strādnieks pats.

“Pāri tev, Daugava, dara:
Gājums tavs tālais velts.

45 Augums tavs slaidais pelts.
Kļūsti tu tukša kā skara.
Pietiek! Lai nāk mana vara:
Vilnis tavs, kuģu šķelts,
Vizēs kā smaidis un zelts.”

2.

50 Teicis, viņš pavēra rokas.
Līdz viņam cēlās daudz.
Likās, viss augšup rauts.
Miglājā klusi kā slokas
Pazuda sāpes un moka.

- 55 Birza kā dzirnās grauds.
Bezdarba drūmais drauds.
Teicis, viņš piecēlās kājās.
Ieauga zilgmē stāvs.
120 Biedinošs, tumšs un stāvs. 90
- 60 Iedegās nomales mājās
Ugunis degtuvēs vājās.
Debešos mirdzums blāvs
Pavērās lekns un prāvs.
125
- Satraukta Daugavas dzīle 95
- 65 Plosās kā vējā zars.
Pagaisa vecais svars.
Atira apvārsnim vīle.
Vai tā bij neganta spēle?
130 Sidraba putnu bars
- 70 Dzēla to tā kā stars.
Liekties un bailoties gana: 100
Pamales dreb un rūc.
Pretim tiem veras krūts.
135 Lidotājs, sarkanais vanags,
- 75 Zvaigznāju klajumus gana.
Nāc, tevi strādnieks lūdz! 105
Diezgan te kungiem būs.
- 140 Putni ar sidraba spārnēm
Pasauli jaunu ver.
- 80 Sauli kā kausu dzer.
Nogulsnē īgnums un sārņi. 110
Nelaime, zilganā vārna,
Bēgošo tumsu tver,
145 Lejup uz zemi sver.
- 115

85 Lielceļu baltajos dvieļos
Tinušies tanki iet:
"Tumsu mums šurpu svied
Rīteņos dzēlos un lielos.
Tā mūsu nemieru mielos."

90 Motoru balsis dzied.
Tēraudā sapņi zied.
Vabules kaltās un stīprās,
Bītes, kas saldi dūc.
Pretim tām veras krūts.

95 Tālumi pārtrūkst kā dzīpars.
Zeme mums ripo kā stīpa.
Diezgan te kungiem būs.
Pats savu vārpu plūc.

3.

100 Brīvi jūs, cilvēki, ejat.
Rokas, kas darbā slīd,
Naktīm kā saules spīd.
Strādnieku elpa un seja
Atzaigo skaidra kā dzeja.
Tankos, kas rāmi spīd,

105 Strādnieku griba mīt.
Atzeļ, kur gulēja rāva,
Zeme kā uguns stars.
Atlīkst pret gaismu zars.
Zāles, ko atmatas skāva,
110 Pirksti, ko gurdumam ļāva,
Darbu un dzīvi skars,
Spurdzot kā strazdu bars.

Darbs nāk ar veldzēju skavu:
Rūpnīcu tumsā kalts
115 Neguļ vairs mierā salts.

- Dziedod mums, brīvotiem, slavu,
 Upes ar straujumu savu
 Krastos kā lepna šalts
 Burzguļo, trīc un šalc.
- 120 Daugava vilni veļ alku.
 Jūnija vakars kluss.
 Vērusi plakstienus,
 Kaija ar švīkoņu smalku
 Pārlido krastmalu valgu,
- 125 Pārlido uzpostus
 Rūpnīcu korpusus.
 “Kas?” viņa lidojot saka:
 “Ugunis krāsniš spīd.
 Dzensiksnas skrej un īd.
- 130 Tērauds tēraudu sakaļ.
 Karstums un kūpoša laka.
 Rūpnīcas nepazīt.
 Kur tad tas tukšums mīt?” —
- Osta smeļ tvaikoņiem pilna.
- 135 Pālis uz krasta skan:
 “Vai viss tas domāts man:
 Mašīnas, kastes un vilna?”
 Sirēna krastā kā dzilna:
 “Saņemies, draugs, jā gan!” —
- 140 Steiga kā vaivars tvan.
 Tur, kur bij tukšums un smagne,
 Stienis, kas rūsā sīvs,
 Rosme un straujums dzīvs.
 Novelts viss trūdaīs kā akmens.
- 145 Izrauts viss vecaīs ar saknēm.
 Karoga sarkans plīvs
 Pāri, kur darbs rit brīvs.

18. MARTS

Ar pārslām plīvo gais.

Caur gadiem pretim nāk

Arvienu varenāk

Marts neaizmirstamais,

5 Marts astoņpadsmītais.

Uz galda skābis siers,

Ko strādnieks drūmi kož,

Ar durkļiem pirktais miers

Pēc atriebības ož.

10 Kad dusmu ir par daudz,

Tās plānā stiklā gulst;

Naidis roku dūrē rauc,

Un vārais stikls mulst.

Viens sitiens. Līmenis

15 Kā elpas miklums jūk.

Plūst kūpot asinis,

Un vecā vara brūk.

Plīv karogs sarkanais

Virš namiem varenāk,

20 Un cīņu strādnieks sāk:

Nāk kauju apvītais

Marts astoņpadsmītais.

Iet vecam blakus jauns,

Iet zēni, sievietes,

25 Kā migla noplok kauns:

Jo viņu šautenes

Tiem brīvu dzīvi nes.

Dun Parīze kā zvens,
Iet jaunam blakus vecs;
30 Tavs tagad arī mans,
Ar plecu saaug plecs,
Kur nāvi nākot redz.

Grauj lielgabalu dārds,
Un ložu krusas birst. —

35 Kam komunāra vārds,
Vai viņu rindās irst?
Tie stāv un labāk mirst.

Viss gurdais elpā gaist,
Kad atkal prātā nāk

40 Ikbrīdi varenāk
Ar slavu apvītais
Marts astoņpadsmītais.

DIVI MAIJI

Priekš gada bij šī diena liegta,
Bij ņemta dziesma, krūtīm gaiss.
Bij saulei vaigā dūre triekta,
Ko cēla augšup trulums baiss.

5 Mūs visus drūma vara lieca;
Naidis bija tai kā sausa tāss,
Tā nelaimē un postā trieca
Tos, kas pret viņu cīnījās.

Un bija vīri, kas to spēja.
10 Tiem sirdi nesalauza bads.
Tiem bij no uguns un no vēja
Virš vaigu kauliem cietais skats.

Vien atcirta tie, ejot ielā:
"Jā, cietumos vēl vietas ir."
15 Mums kaujā pēdējā un lielā
Šī cīņa vienreiz jāizšķir."

Guļ Rīga snaudīga ap vidu:
Tur naudā sirdis liktas sen.
Bet nomalē pret tāli lidu
20 Celts karogs sarkans paslepen.

Tas pāri kokiem, sūrām mājām.
Ar dzīvu šalti pieliets viss,
Steidz augšup neredzamām kājām
Un aizsedz vecās debesis.

25 No pagrabiem, kur rūgti stikli,
Kur pelējums kā saimnieks nāk,
Vēl mirkli nedroši un bikli,
Bet tad arvienu varenāk

Pret karogu, kas sarkans plīvo
30 Kā laipna gaisma jauns un sārts,
Viss apspiestais un liektais dzīvo,
Deg acu tūkstoši kā sārts.

Tie čukst: "Kā ērglis augšup dodies
Tu, mūsu karogs sarkanais.
35 Šis laiks virs elpas likts kā zobens,
Bet lūst viņš pats un nav vairs baiss.

Tu pāršķel pasauli kā vāku,
Trīs elpā viss un pāri plūst,
Kad lido teikdams tu: "Es nāku,
40 Lai cīņā celtu visus jūs."

Mēs tevi redzam, līdzī plūstam
Un alkstam paši pušu kost
Ir drūmo pretvaru, ir gūstu,
Lai atrīt tas kā zvīņa nost."

2

45 Gads gājis, nāvi projām gainot,
Plīv brīvi karogs sarkanais
Ar zvaigzni dzīvo, piecstaraino,
Un viņam līdzī pirmais maijs.

Mēs rindās ejam ielās koši,
50 Nav liegta dziesma, krūtīm gaiss.
Mēs darba svētkus svinam droši,
Mums šodien visiem pirmais maijs.

Kas tevi saules klēpī lika,
Kur gaisma mūžam nenoriet,
55 Tu, piecpadsmītā republika,
Lai ceļš uz komunismu iet? —

- Tas strādnieks, darba zemnieks blaku,
Viens kopā lējies plecs un balsts;
Tie abi soļo vienu taku,
60 Tiem abiem kopā viena valsts.
- “Tu savu plaukstu liec pret manu,
Lai tava acs ir mana acs.
Tu mēle man, es tev par zvanu,
Mēs abi būsim kā viens pats.”
- 65 Es dzirdu runājam šo balsi,
Es dzirdu soļus aizdunam.
— Nost, vecais, līdz ar saknēm kalsti!
Mēs darba ļaudis paliekam. —
- Dreb lielā steigā visa zeme;
70 Kūp dūmeņi, un naktis spīd.
Līdz debessmalai staigā lemess,
Un cilvēka vairs nepazīst.
- Viņš darbu mīl, un darbs to gaida,
Darbs viņu savā elpā nes.
- 75 Nāk mājās dēls un mātei smaida:
“Stahanovietis arī es.”
- Kad stumbros saldi sulas ritēs
Un govīs pirmo zāli plūks,
Nāks traktors — lielā tēraudbite —
80 Un pāri laukiem zili dūks.
- Vērs irdne savu brūno miesu,
Kļūs bagāts atpalcis lauks.
Un, jūtot neredzēto viesi,
No zariem rasa lejuj trauks.

85 Nāks traktors, nāks tā pēdās citi,
Simts simtā, vesels ausis rīts.
Ai, riti, dzīve, augšup riti
Un ņemi manas rokas līdz!

Kā gribas līdz ar visiem strādāt!
90 Un, kad būs vēries pirmais zieds,
Ar tulznām kā ar saulēm ādā
Caur brūno krēslu mājup iet.

Gads gājis, nāvi projām gaidot,
Plīv brīvi karogs sarkanais
95 Ar zvaigzni dzīvo, piecstaraino.
Tam līdzī pirmais brīvais maijs.

2

25 Roku uzvarī sniedz
Šonakt mēs dodamies kaujā,
Piecu pie piecas liec:
Ciešāk iev šauteni saujā,
Aizmirstos dzīve kā zieds.
Gājums lepnā un straujā

313

NO PIRMĀ LATVIEŠU PADOMJU OPERAS LIBRETA

1

Blāzmo naktis, elpo rīti,
Mosties, slēptais cīņas gars!
Celies augstāk, lepnāk spīdi,
Kvēlā uguns — mūsu spars —

5 Lai pret vīru cieto spīti
Vācu vara lūst kā zars!

Uz priekšu, kaujas biedri,
Lai visa zeme dim!
Sev jānorauš mums sviedri

10 Ar cīņu ugunīm.

Vajāti un postā dzīti
Bijām mēs kā vergu bars.
Nācis laiks, mums šķēpi trīti.

Pāršķels mūsu kaujas gars,
15 Drūmo nakti, atplauks rīti,
Visus dzīva elpa skars.

Uz priekšu, kaujas biedri,
Lai visa zeme dim!

Sev jānorauš mums sviedri
20 Ar cīņu ugunīm.

2

Gājumā lepnā un straujā
Aizsmaršos dzīve kā zieds.
Ciešāk tver šauteni saujā,
Plecu pie pleca liec:

25 Šonakt mēs dodamies kaujā,
Roku uzvarai sniedz.

Zvaigznes dziest debesīs zilgi,
Tālē kāpj sniegi kā tvaiks.
Vergojām smagi un ilgi,
30 Sacelties atnācis laiks.
Bijām kā vajāti vilki,
Tagad kļūs skaidrs mums vaigs.

Ja man šai lielā kaujā
Aizvērt būs plakstienus,
35 Māte pēc manis kad taujā,
Nodod tai sveicienus:
Saki — dēls gājumā straujā
Atgūlās mierīgs un kluss.

Ciešanās slāpām mēs ilgi,
40 Ceļamies — atmaksai laiks.
Šonakt pret mākoņiem zilgi
Pamirdzēs varoņu vaigs.
Durkļi ņirgs zobus kā vilki,
Granātām solis būs naigs.

SARKANO STRĒLNIEKU KAUVAS DZIESMA

Cīņā mēs gājām, kad smags bija laiks,
Pasauli klāja asiņu tvaiks;
Tagad mēs nākam, lai smaidītu maigs
Rūpestu vagotais vajāto vaigs.

5 Pie Simbirskas un Kazaņas
mēs balto pulkus kāvām,
Tad šurp uz savu dzimteni
mēs cīņai kājas āvām.

10 Mēs — sarkans saules stars,
Mēs — zobens asi trīts,
Lai apspiedēju bars
No mūsu rindām trīc!

Sveiks, mūsu pelēkais dzimtenes klajs!
Atstaro pilsētas, atsmaršo gaiss.
15 Nāk tevi atbrīvot drosmīgs un skaists
Strēlnieks tavš sarkanais.

Pie Simbirskas un Kazaņas
mēs balto pulkus kāvām,
Tad šurp uz savu dzimteni
20 mēs cīņai kājas āvām.

Mēs — sarkans saules stars,
Mēs — zobens asi trīts,
Lai apspiedēju bars
No mūsu rindām trīc!

25 Plecu pie pleca liec:
Sonakt mēs dodamies kaujā,
Roku uzvarai spiedz.

NOSLĒGUMA DZIESMA

Apgūlās sniegos un neceļas draugs,
Apkārt kūp zeme kā smaršu pilns trauks,
Sargās un slēps tevi brīvotais lauks,
Sarkanie strēlnieki tālāk trauks.

- 5 Pie Simbirskas un Kazaņas
mēs balto pulkus kāvām,
Tad šurp uz savu dzimteni
mēs cīņai kājas āvām.

- Mēs — sarkans saules stars,
10 Mēs — zobens asi trīts,
Lai apspiedēju bars
No mūsu rindām trīc!

- Pār mūsu zemi nikna vētra iet —
Viss vecais zūd, viss jaunais sārti zied.
15 No elpas dzīlēm sūri slēpies vaidis
Līdz sirdij nāk, kļūst sauciens tur un naidis.

- Kas kritis cīņā — viņam mūža slava;
Mums — atriebe un tālāk gaita sava.
No maigām lūpām mūsu asinīs
20 Spēks pāri līs un uzvaru mums vīs.

Pār mūsu zemi kvēla vētra iet,
Viss vecais zūd, viss jaunais sārti zied.
Lai mākoņi vēl vairāk aukai briest.
Mēs cēlāmies, jo pietika mums ciest.

25 Kas kritis cīņā — viņam mūžos slava;
 Mums — atriebe un tālāk gaita sava.
 No viņa lūpām mūsu asinīs
 Spēks pāris līs un uzvaras mums vīs.

26 Klūst brīva tauta,
 30 Saulei, saulei lauta.

5 Pie Simpīskas un Kozarā
 Mācāc mūs, mūs, mūs, mūs, mūs, mūs,
 Tad šurp uz savudabīgo
 Mācāc mūs, mūs, mūs, mūs, mūs, mūs.

10 Mēs — saules saules stars,
 Mēs — kopas asi tās,
 Lai apbiedām pār,
 No mūsauzīdām trās.

15 Pār mūs komi kvēlā vācīt —
 Viss vecais zūd, viss jaunais sārti zied.
 15 Noelpas dzīvē, sūri slēpīs vairs,
 Līdž sirdij nāk, klūst sauciens tur un nairs.

20 Kas kritis cīņā — viņam mūžs slava;
 Mums — atriebe un tālāk gaita sava.
 No mūsām lūpām mūsū asinīs
 20 Spēks pāri līs un uzvaras mums vīs.

Pār mūs komi kvēlā vācīt,
 Viss vecais zūd, viss jaunais sārti zied.
 Lai mākot vēl vairāk aukstai driesī,
 Mēs cēlāmies, jo priekā mums cīest.

Tajā gadā bargā, Četrdesmit pirmā...

MARKAVS

Tajā gadā bargā,
Četrdesmit pirmā,
Kaujā gāja Markavs
Sausa sniega virmā.

- 5 Kad iepazinu to, viņš slaidis un priecīgs bija.
Vien viņu uzskatot, viss dzīlēs maigi dzija.
Viņš puķes mīlēja un iesarkanās priedes,
Pret tāli plūstošās kā kausēts sudrabs sliedes.
Viņš stikla pūtejs bij. Ar savu kaislo elpu
- 10 Tas stiklu izpūta vēl spožāku kā telpu.
Drīz viņu sagraba par darba ļaužu lietu.
To mūros paslēpa pats lielais Rīgas cietums,
Līdz jūnijs sarkanais, līdz jūnijs mūžam brīvais
To lepmi atdeva ir pasaulei, ir dzīvei.
- 15 Tajā gadā bargā
Trauksmainā un pirmā,
Dzīvē gāja Markavs
Zelta saules virmā.
- Viņš cēla fabrikas. Viņš lika graudus saujā.
- 20 Viņš kļuvis dzirksts un kauls, tas gāja dzīves kaujā.
Nakts draugiem dota bij. Rīts dzidrais ūdens lasei.
Par ēnu bezmiegs bij, kas lika sausi kāšēt.
Šī roka dīvainā, ir liesmainā, ir cietā,

- Šaurs, stiegrs, izcirsts viss kā pacelts sārtā rietā,
25 Tāds gāja. Lokanāks par jaunu bērza zaru,
Pat netveramāks vēl par agru saules staru
Kā sarkans, kūpošs vīns viņš plūda visu rētās.
Darbs rožains kalns un skūpstis bij priekā tam un bēdās.

- Tajā gadā bargā,
30 Četrdesmit pirmā,
Uguns ceļus Markavs
Gāja svelmes virumā.

- Karš. Karš. No pamales kāpj zilgmē melna kauja.
Top lodes fabrikas. Kļūst dūre katra sauja.
35 Ir Markavs karavīrs tāpat kā visa tauta,
Mests kara virpulī kā vējos lapa kļauta.
Vai viņa kāja tā? Vai tā ir viņa roka?
Lai tauta viņas ņem un tās pēc sava loka.
Viņš līdzī plūsmai rit, līdz atrod savu vietu.
40 Ceļ sevi nelokāms, lai savā kaujā ietu,
Kur latvju jaunekļi un vīri sanāk kopā,
Lai savus augumus kā bultas liktu stopā.

- Tajā ziemā bargā,
Četrdesmit pirmā,
45 Kaujai cēlās Markavs
Aukstā sniega virumā.

- Jau drupās Latvija. Pret pašas zemes sirdi
Brūk nīknie vācieši. Vai, latviet, tu to dzirdi?
Ja sagrūs Maskava un viņas tautu slava,
50 Tad tev un Latvijai vairs arī dzīves nava.
Tver rokās šauteni un celies postam pretī:
Tavs mūžu ienaidnieks nāk atkal baigs un pretīgs.
Un tad no tautas tās, kas sāpju ceļos bija,
Jauns latvju strēlnieks top un viņa divīzija.
60 Rod savai mūžībai tā pēdas Naras krastos,
55 Tai līdzī Markavs iet tās ceļus neparastos.

Tajā ziemā bargā,
Četrdesmit pirmā,
Kaujai cēlās Markavs
60 Niknā ložu virumā.

Vējš acīs sniegu mēž ar negausīgu slotu.
Ir Markavs atnācis ar savu kaislo rotu,
Kur krastu ielokos stingst Nara savaldīta:
Smags ledus baroklis gul, ievēlies pilns spīta,
65 Līdz upes pacerēm un dara viņu seku.
Pie apses Markavs kluss sev apvelk tīru kreklu.
Vēl dēlu atminas un savu lēno sievu.
Ar roku aptausta un izgludina rievu,
No drauga atvadās un iet uz pozīciju.
70 Iet. Ceļā pagātņi sirds pārrauj sev kā dziju.

Tajā naktī bargā,
Ledainā un sirmā,
Kaujā cēlās Markavs
Sīvā ložu virumā.

75 Uz lauka sniegotā glūn rotai pozīcija.
Tur krastā pretējā gul vācieši kā sija.
Ir upe jāpāriet, ir vāci jāžņaudz sauajā,
Tie visi jānosit un jāizdeldē kraujā,
Lai pulkiem kļūtu ceļš brīvs, ass un neatvairāms,
80 Lai nīstos vāciešus arvienu vairāk, vairāk
Vēl grautu, šķaidītu, bez stājas projām dzītu,
Tā labo Latviju jau sasniedzot vai rītu.
Trīc nāsis. Elpā dur. Bāls visā sejā Markavs.
Gul pāri debesis kā melna smaga arka.

85 Tajā rītā bargā,
Ledainā un sirmā,
Kaujā sauca Markavs
Karstā uguns virumā.

- Rīts. Vāri puteņo. Uz priekšu ceļas rotas.
- 25 90 Kā milzīgs mākonis no tāles apmiglotas
Nāk nāve. Plešas. Dārd. Sit. Ārda, visu posta,
Krīt zemē birtala kā milzu zobu kosta.
Jūk gaisos arumi, jūk lauki, ceļi, purvi.
Kāds kalnu virsū gāž ar lielu uguns kurvi.
- 95 Uz priekšu pulki iet. Griež ložmetēji telpu
Ar asiem asmeņiem. Griež. Putnos pārvērš elpu.
Kam mana rota šauj, kad visi iet uz priekšu? —
Šī doma Markavam triec kā ar smagu riekšu.
- Tajā rītā bargā,
100 Ledainā un sirmā,
Kaujā kāpa Markavs
Īgnā uguns virmā.
- Tad visā augumā viņš pēkšņi ceļas kājās,
Tā, it kā gribētu bez steigas doties mājās
- 105 Uz savu Latviju, kur visi viņu gaida,
Kas pāri mākoņiem tam pati pretim smaida.
— Uz priekšu! — viņa balss kāpj putenī un vējā.
Kā roka rotu ceļ tā atvēzienā spējā.
— Uz priekšu! — Markavu skauj spēji sniega telpa.
- 110 — Tu, tālā Latvija, cik kvēla tava elpa
Uz pieres šorīt man. — Virs acīm tieši trāpīts,
Kā nopļauts Markavs krīt un rimst ar visu slāpi.
- Tajā rītā bargā,
Ledainā un sirmā,
115 Kaujā krita Markavs
Aso ložu virmā.
- Viņš krita, lai tūlīt no jauna augšup celtos,
Lai viņa elpā draugs, kas blakus, spēku smeltos,
Kā akmens, lingas triekts, uz priekšu metās rota.
- 120 Aiz pulka gāja pulks. Viss gaiss pēc nāves oda.
Ir nāve dzīvība, ja dota īstā laikā,

Nes visiem uzvaru un nemirstību vaigā:
 Mirdz strēlnieks sarkanais, mirdz atkal mūsu Rīgā,
 Un mana dvēsele skan, likta zelta stīgā, —
 125 Dzīvs, Markavs tomēr dzīvs, kaut Naras krastā krita:
 Viņš latvju strēlniekiem dzīvs līdzī tālāk rita.

KARA MEITENES

- Laikā, kad zem kokiem sārtiem
Rasa ilgi zālē spīd,
Kad pret zilgmes tāliem vārtiem
Putni paceļas un slīd,
5 Tur, kur kara ceļš kā rēta
Bija uzplēsts dziļš un greizs,
Viņas, kauju apspīdētās,
Satiku es pirmo reiz.
100 Staltas, tvirti pītiem matiem,
10 Kuros gaisma deg kā tāss,
Blakus saviem kara ratiem
Gāja tās.
Viņu cēlās, daiļās kājas
Slēpa zābaks smags un ciets.
15 Cik gan lielceļu bez stājas
Tajos bija šurpu iets!
Viņu gleznos, maigos stāvus
Skāva kara mētelis,
Kas bij simtu purvos rāvu
20 Sevī dziļi uzsūcis.
Viņu mazās, trauslās rokas
Zināja, kas bads un spīts.
Pārcietušas kauju moka,
Bij tās maigas vēl kā zīds:
25 Elpas kvēle, asins spīdums,
115 Sirds, kas tautai līdzī sāp,
Darīja tām delnas spītu
Tādu, kas kā saule kāp
Manās acīs, manā elpā,
30 Tur, kur grūtums mani mēc.
Un es stāvu rudens telpā
120 Tā kā lielā brīnumā.

Staltas, tvirti pītiem matiem
Gāja kara meitenes
35 Blakus saviem kaujas ratiem
Bāriem saldu dzīvi nest.
Vienai šautene pār plecu,
Otrai soma: sarkans krusts.
Un es redzu, skaidri redzu,
40 Cik daudz saprasts, cik daudz justs.

Tīrās, sapņu pilnās sejas
Kodīgs ceļa sūrumš klāj.
Taču lūpas skaitīt dzejas
Ugunī pat neapstāj.
45 Visām viņām pierē zaigo
Zvaigzne sārta, austošā,
Dzeļot tumsai dziļi vaigā,
Lai mums rīts pār galvu šalc.

Staltas, stingri cirstā rindā
50 Gāja kara meitenes
Baigo uguns ratu šķindā, —
Sirds un kauju varones.
Viņās, tvirti pītiem matiem,
Rīta zelta agrumā
55 Raudzījos es ilgiem skatiem
Tā kā savā svētumā.

ODA SARKANAI ARMIJAI

No šahtām, rūpnīcām, no pašām zemes dzīlēm
Tu celies, varenā. Un spēks tavš mūžīgais
Mirdz bērna paldiesā, trīc sārtā dziesmā zīlei.
Tas bieži dārgāks vēl kā ūdensmalks un gaiss.

- 5 Tavs spārnū vizmojums kā saule slīd pār zemi.
Tur, kur tu gājusi, reiz atkal atzels viss.
Tu simtkārt atdod tam, no kā pat pūku ņēmi.
Tu mūsu priekšā tver un noliec debesis.

- Fašistu nāve,
10 Fašistu sods —
Sarkanā Armija.

Sarkanai Armijai
Slava un gods.

- Dreb melnā Eiropa no tavas asās gaitas.
15 No tavām triecienu un tanku kolonnām
Jūk vācu aizsprosti un pūlki tā kā skaidas.
Tev dziļais sveiciens mans, tu mūžam Sarkanā.

- Kā saldi āboli krīt tavā lepnā klēpī
Bez rimas ciemati un skaļās pilsētas.
20 Kas bija kalps un vergs, kas bija galvu slēpis,
Kā asns gaismā kāpj pie jaunas dzīvības.

Fašistu nāve,
Fašistu sods —
Sarkanā Armija.

- 25 Sarkanai Armijai
Slava un gods.

Kur rāmas upes plūst, tev čehi pretim smaida,
Aiz kalniem ilgojas pēc tevis dienvidslāvs.
Un tur, kur Odera kāpj Ziemeļjūrā slaida,

30 Lemj tiesu taisnīgu tavs liesmu sārtais stāvs.

Vēl vienu kāpienu, vēl vienu soli drošu,
Un tavā tvērienā būs pati melnā sirds,
Lai atplaukst pasaule kā leja, pilna rožu,
Kā kalns, kur saule sēd un ceļas avots tvirts.

35 Fašistu nāve,
Fašistu sods —
Sarkanā Armija,
Slava un gods.

25 Bij tava dūna, kas mums nāca tuvāk:
Kā silta gaisma, vaļģumā nobeidzoties.
No tās mums deļnas līgu spēku gūva,
Sirds kļuva asāka kā krāms.

LATVIETIS STAĻINGRADAI

Bij smaga nakts, kad tu mums atmirdzēji
Kā sārta zvaigzne melnās debesīs.
Pār zemi cēlās jauni, silti vēji,
Lai slepus priekā mūsu sirdis dzīst.

5 Mūs dzēla sals tad, mokas elpu cirta,
Tad tauta cīnījās kā aizlauzts zars.
Tu bijī mūsu mūžam zaļā mirte
Un arī mūsu atmaksa un stars.

10 No tavām drupām mūsu dienas ausa,
No tavas drosmes smēlām drosmi mēs.
Bij mūsu mute bezgalīgi sausa:
Tu bijī avots dziļās pazemēs.

Mums tavas mokas spieķis bij uz brīvi.
Tu devi to, ko dziļā tumsā tad
15 Kā lielo stiprumu un jauno dzīvi
Mēs neatdevām vairs nekad.

Bij melna nakts, kad tu mums atmirdzēji
Kā zelta zvaigzne tālās debesīs.
Bij melna nakts, un cēlās rīta vēji,
20 Mēs visi sapratām: būs diena drīz.

LATVIEŠI SARKANAI ARMIJAI

Mēs tevi gaidījām, kā gaida dienu,
Kad apkārt nakts un baigums bezgalīgs.
Mēs tevi gaidījām tā kā nevienu,
Kā tikai dzīvību vēl gaidīt drīkst.

5 Kad tavi putni sudrabortie pāri
Kā sods un laime zilgmē dūca mums,
Mēs viņu ceļus sirdīs tvērām kāri,
Mums aizspurdza no pleca nogurums.

Mēs tvērām vēstis, ko par tevi nesa
10 No rīta puses naktīs saldā balss.
Un pateicību mūsu lūpas dvesa,
Jo zinājām: drīz mūsu mokām gals.

Mums garām nāvei lemtos veda bieži
Tie, kurus nīda visi, liels un mazs.
15 Mēs ticējām līdz galam sevī cieši:
Tu būsi tā, kas satrieks slepkavas.

Tu būsi tā, kas nobeigs tos līdz nāvei,
Tos, kas mums dzīvību un brīvi liedz.
Tu Sarkanā, tu mūžam par mums stāvi,
20 Tu sārtā saule, mūsu siržu zieds.

Kad dobji dunēt sāka tur aiz purviem,
Kur zvaigznē piecstarainā izplaukst rīts,
Mēs trīcot stāvējām pie savām durvīm:
Viss, viss tur izšķīrās un mūsu dzīve līdz.

25 Bij tava duna, kas mums nāca tuvāk,
Kā silta gaisma, valgums nebeidzams.
No tās mums delnas ilgu spēku guva,
Sirds kļuva asāka kā krams.

- Tā cietām mēs, kaut mūs bez mēra lieca:
- 30 Tu biji tā, kas stāvēji mums klāt,
Un tava elpa nebeidzamā sniedza
Mums lielo spītu sāpju bezgalā.
- Tu tagad esi te un mirdzi pāri,
Viss jaunā gaismā rožains, cēls un maigs.
- 35 Mēs jauno dzīvi ieelpojam kāri,
Mums atkal atplaukst sāpju skautais vaigs.
- Tu esi te un eji pie tiem tālāk,
Kas arī cieš un brīvu dzīvi alkst.
Gāz, Sarkanā, reiz melno varu vālā,
- 40 Lai beidzot pasaule kļūst medus malks.
- Mums garām nāvei lemtos veda dieži
Tā, kurās līda vāji, bēdīgi un mazi
Mēs tiecām līdz galam sevī cieši
Tu būsi tā, kas sērīks šķepšveidī
Mēs visi sūdz: mētasas visi sūdz
Kad dobjī dūnēt sāka tur aiz purvīem
Kur xvaigznē pietarainā izplaukt mēs
Mēs tūcot stāvējām pie savām durvīm
Viss, viss tur izšķīns un mūsu dzīve līdz
Bij tava dūn, kas mums nāca tuvāk
Kā silta gaisma, valguņa nebedzams
No tās mums delnas līgu spēku guva
Sirds kļuva sākā kā krāms.

KAKUŠA

- Aiz sīvā niedrāja, aiz sila aizmigušā,
Kur pāri debesis kā smags un pelēks
vāks,
Starp krūmiem pamostas un ierejas
5 kaķuša.
5 Dreb visa pamale, krīt sārtums Daugavā.
Kā rokas zeme trīc.
Kaut nāktu ātrāk rīts.
Padomju lielgabals —
10 Vāciešu gals.
7 Deg zeme debesīs. Lūst visa ausmas
mala.
Sirds asi sažņaudzas, un zvēri mežos īd.
Nav dārdiem vareniem ne sākuma, ne
15 gala.
Kas šonakt elpo vēl, tas nedzīvos
15 vairs rīt.
Kā lūpas mājas trīc.
Par stiklu trauslāks spīts.
20 Padomju lielgabals —
Vāciešu gals.
20 Sarkanā Armija nāvi met
Krīt galvā milzīgs zvans. Viss irst un
kopā sajūk.
No dzīlēm uzvandīts, pret sauli arums
25 mests.
Kur bija lauks — tur mežs, kur sils —
tur sajaukts klājums.
Ne vājais cilvēks vairs, ne radība spēj
dvest.

- 30 Sūrs, milzu bedrē gāzts,
 Tu bijī tu, Aust rīts kā nazis vāzts.
 Un tava el, Padomju lielgabals —
 Mums lieki Vāciešu gals.
- 35 Padomju lielgabals — negaiss un nievs,
 Bezdibens, nāve un kauju dievs.
 Padomju lielgabals
 Mals.
- 40 Vāciešu gals.
- 10 Deg zeme debesīs. Līst visa ausmas
 mala.
 Širds asi sažaudzas, un zvērī mežos lī.
 Nav dārdiem varcieniem ne sākuma, ne
 gals.
- 15 Kas šonakt cipo vēl, tas nedzīvos
 vairs lī.
- 20 Kā lūpas mājās tīc.
 Par stiklu translāks spīds.
 Padomju lielgabals —
 Vāciešu gals.
- 25 Krīt galvā miltzīs zvans. Viss līst un
 kopā saijūc.
 No dzīlēm uzvaidīts, pret aculi arums
 mests.
- 30 Kur bija lauks — tur mežs, kur sils —
 tur sajuakts klajums.
 Ne vājinis cilvēks vairs, ne radība spēj
 dvest.

KURZEMEI

30 Kur jauki bānsojas šajā laic,
Es jūsu saistīti tavs vērōs.
Man katrs mirklis atplaukst
Kurzeme, cietēja Kurzeme,
Drīz tev vairs nebūs grūti;
Sarkanā Armija nāvi met
Pret lenktā vācieša krūti.

5 Pacieties, izturi! Tuvojas laiks,
Kad atkal smaidīs tavs dragātais vaigs.

Latvieti, bēgli, kas esi tur
Pazemē, nātrās un klānos,
Kad tevi vēji un sali dur
10 Svārkos, nātnos un plānos.

Pacieties, izturi! Klātu ir laiks,
Kad atkal smaidīs tavs plosītais vaigs.

Raudās un baismā tek noklīdis bērns
Purvā bez ceļa un māju.

15 Palīdzi, kosa un arums pērn,
Celt viņam vājo kāju:

Izturi, mazais! Tuvu ir laiks,
Kad atkal skaidrs taps priekā tavs vaigs.

Sarkanā Armija nāvi met
20 Pret vāciešu plēsoņas krūti.
Ābele saldā, Kurzeme,
Drīz,
Drīz tev vairs nebūs grūti.

LATVIEŠU STRĒLNIEKIEM

Jums, varoņiem no Maskavas un Nasvas,
No Ilmeņa un saldās Kurzemes,
Zem soļiem smaيدا ziediem apbērts asfalts
Un Rīga pretim savu sirdi nes.

- 5 Cik ceļu iets nav bezgalīgā gribā,
Cik purvu brists, kur sīvums miesu dzeļ,
Bet tagad ielās durkļi savā zibā
Pār jūsu galvām nemirstību ceļ.

- Vēl cīņu asums slēpjas acu dzilēs,
10 Vēl ausīs ataust brīžiem kauju dārds,
Jūs latvju tauta mūžam, mūžam milēs.
Tai elpā mirdzēs vienmēr jūsu vārds.

- Kāds spārnots vieglums jūsu solī dzirdams.
Gaišs pāri šalc, viss zeltā, zils un brīvs.
15 Neviens no jums nav spējis nomirt mirdams:
Jūs arī nāvē katrs esat dzīvs.

- Ne bads, ne sals, ne īgna uguns brāzma
Jūs nespēja no ceļa atturēt.
Jums pāri uzvara kā rīta blāzma
20 Bij, ir un būs, līdz prāts spēj saredzēt.

Tas miers un smaids, kas jūsu vaigu klājis,
Ir tautas nests, to viņa deva līdz,
Tas jums vienmēr pa priekšu kaujā gājis,
Tas vairāk ir kā zobens asi trīts.

- 25 Tas lieca to, kas šķita nesaliecams,
Tas lauza to, kas ciets kā tērauds bij,
Tas ienaidnieku lepno pīšļos trieca
Un mūžību ap jūsu pierēm vij.

Te sirmās Rīgas bulvāros un skvēros,
30 Kur ļaužu jūra bangojas un šalc,
Es jūsu sejās klusi veros.
Man katrs mirklis atplaukst dziļš un salds.

Jūs esat tie, kam tēvi gāja kaujā.
Un viņus mirdzošs veda Ļeņins pats.
35 Tas bija tad, kad brīvi nesa sauļā
Pats revolūcijas un cīņu gads.

Jūs — viņu dēli. Uzvarā un slavā
Jūs cēlis Staļins nelokāms un drošs.
Mests ienaidnieks uz mūžiem nāves skavā,
40 Un viņa varu jūsu lode kož.

Jūs varoņi no Kurzemes un Naras,
No Ilmeņa, kas dega kaujās blāvs,
Kur debesis ar torņiem kopā skaras,
Turp paceļas un izaug jūsu stāvs.

Un jūsu stāvi rīta gaismā vājā
Mums saule bij, bet vāciem — taisnīgs sods.

LATVIEŠU PARTIZĀNIEM

- Kā atriebe un taisnība šai vietā
Jūs nerimāt un sacēlāties tad,
Kad vācu roka negantā un cietā
Tā latvju tautu žņaudza kā nekad,
5 Kad auglis nemetās nevienā ziedā
Un samīts asns novīta tāpat.
- Jūs bezgalīgā varonībā gājāt
Vai tā bij nakts, vai vakars apmiglots.
Jums durvis vērās vaļā katrā mājā,
10 Kur dega tautas saprāts vēl un gods,
Jo jūsu stāvi rīta gaismā vājā
Mums saule bij, bet vāciem — taisnīgs sods.
- Arvienu jauni jūsu pulki dzima,
Kas sāpju naktis jaunā gaismā bur.
15 Vairs nebij melnam ienaidniekam rimas
Ne ceļā, dotā, atpūtā, nekur,
Līdz sadragāts viņš savā nāvē grima. —
Jūs esat šķēps, kas neatvairāms dur.
- 25 Mīl zeme ziedus, augļus, mīksto zāli,
20 Mīl siltu vēju rasā mircis klājs,
Jūs katrs cilvēks mīlēja kā brāli

Un deva to, kas ir tam labākais,
 Jo nācāt jūs — un veda jūs pats Staļins —
 Par dzīvību, kas dārgāka kā gaiss.

30
 35
 40
 45
 50
 55

KAS VIŅŠ IR?

Leņingradas purvos kāja dūkstī slīkst,
Tikai vilks tur pāri, joņos meties, drīkst.
Taču novakaros

stāvi krūmu zaros

- 5 Zib un tālāk brien.
Velti vācu lodes tos pie grīšļiem sien.

Tā nav purva migla, tas nav drudža māns,
Tā ir vīra griba, tas ir partizāns.

- Asi šļakst līdz ceļiem ūdens sāļš un blāvs,
10 Vada drošos vīrus vīrs, kam varens stāvs.
Stingru roku purvos valgos krūmus šķir.

Saka: — Tik uz priekšu! —

Dūrē žņaudzis rieķšu.

Kas viņš ir?

- 15 Mazais.

Opočkā, Opočkā,

miestā kā nekā

Dzīvo gaužām labi,

Dzerot krievu šņabi,

- 20 Okupants —

Vācu komandants.

Tumšā, drūmā naktī lietus sīki līst:

Koki miglas pilni, zemei rētas dzīst.

Asi jūras vēji padebešus trenc,

- 25 Komandanta ēku klusi stāvi lenc.

Tā nav purva migla, tas nav drudža māns,

Tā ir tautas griba, tas ir partizāns.

- Trieciens. Ložu kārtas. Rokas granātas,
Un no komandanta nepaliek nekas.
- 30 Pāri grautai vietai tikai spīdums blāvs.
Kaujā veda vīrus vīrs, kam varens stāvs,
Viņš, kas ceļu visiem cīņā gudri šķir,
Sakot: — Tik uz priekšu, —
Dūrē žņaudzis rieksu.
- 35 Kas viņš ir?
Mazais.
- Četrdesmit trešā gada oktobris.
Ris
No kokiem lapas.
- 40 Viss
Biezā, sīvā miglā
Tā kā piena stiklā.
- Vāci ap Daugavu staigā.
Daugavai pāri tai laikā
- 45 Tieši, kad pusnakti sit,
Pārceļas sešpadsmit.
- Atkal tiem Sēlijas krasts
Stingri zem kājām ir rasts.
Sēlija, mosties! Ir laiks.
- 50 Diezgan tev vārdzis tavs vaigs.
- Tā nav purva migla, tas nav drudža māns,
Nāk tavs īstais glābējs — latvju partizāns.
- Mostas sēļu zeme: pilns ir viņas mērs.
Viņa lepni brīva bijusi vienmēr.
- 55 Nav nekur vairs dzīves velna vācietim,
Partizānu darbos visa zeme dim.

Tie zem sliežu krūtīm savas mīnas sien.
Divsimt ešelonu šķīst un gaisā skrien.

Tas, kas cēlies cīņai, tas vairs nevar rimt.
60 Atelpas nav vairāk nīstam vācietim:

Krīt viņš, ceļu ejot, savā migā krīt.
Kas vēl dzīvs ir šodien, tas vairs nebūs rīt.

Kaujās vada vīrus vīrs, kas pats var mirt,
Sakot: — Tik uz priekšu, —

65 Cīņai žņaudzis riekšu.
Kas viņš ir?
Mazais.

Mazā vārdu dzirdot, tautu pārņem prieks.
Vien no viņa miņas nodreb ienaidnieks.

70 Mazo pazīst visi: katrs takš un nams.
Sēļu zemei pāri iet viņš netverams.

Automāts pār plecu, reizē labs un baiss,
Latvju darba tautai vairāk vēl kā gaiss.

Vīrs, kas cīņā brīviem ceļu gudri šķir,
75 Kas viņš īsti ir?

Aizgājušas kaujas, darbā atkal lauki,
Un tad saka reizē vecie cīņas draugi:

Vīrs, kas bija pirmais un kas — Mazais — saucās,
Vīrs, kam mūžam rokā, kad viņš ceļā traucās,

80 Bija iesārts tīkliņš, tīklā neliels sainis,
Pistole un sējums — autors Jānis Rainis,

Vīrs šis, cīņas kārs,
Oškalns Otomārs.

Melnās dienas

VĀCU ŽANDARMS

Kāda šodien drūma diena.

Ielās cilvēka neviena:

Vācu žandarms pakšus ložņā,

Līdzīgs sunim sētas ošņā.

5 Pēkšņi redz: zēns iet pēc piena,

Žandarms pievārtē un vēro,

Rokas dreb un acis zvēro.

Zodu pārklāj kāres sliena.

— Šitais zēns man derēs lieti, —

10 Žandarms čukst un pasmīn cieti,

Raujoties vēl dziļāk vārtos. —

Nāves elpu viņa vārdos

Nejūt zēns. Cik reižu ieti

20 Droši ir šie ielas oļi.

15 Arvien tuvāk zēna soļi

Klāt. Un mazo sagrābj cieti.

Vācu žandarms smags un pretīgs.

Kliedz un cīnās zēns tam pretim.

25 Zeme sagriežas kā aplī.

20 Nokrīt pudele un saplīst.

— Nē, šis man nekur vairs netiks, —

Žandarms sitot ģurd: — Kā uti

Piemiegšu. — Un zēna muti

30 Aizžņaudz vīšķis rūgts un netīrs.

25 Aiziet visa pēcpusdiena.

Ielās cilvēka neviena.

Vakars klāt ar krēslu rēnu.

Velti māte gaida zēnu.

60 Beidzot nakts kā melna siena.

30 Māte iziet meklēt ielā,

Krit let, līdz atrod peļķē lielā.

Kas Asinis un strūklū piena.

Kaujās vada vīrus vīrs, kas pats var mirt,

Sakot: — Tik uz priekšu. —

65 Kāda sodien drūma diena.

Ielās cilvēka neviena.

Vācu xandarms pāršaus ložā,

I lūžtas sunim sētas ožā.

Maža vārds izrunā, ir tas priekš.

3 Pēkšņi redz, xēns iet pēc piena.

Vien do pēkšņi, xēns iet pēc piena.

70 Mazas dēp un acis xēvro.

Nodu pārkaļ kāves siena.

— Šis xēns man dērs lieti.

Xandarms cūkst un pašmī cūsti.

Raņģotes vel dzīlāk vānos.

Māves eļņu vīna vārdos.

75 Neļū xēns, Cūk xēnu ieti.

Droši ir šie ielās oļi.

12 Atvien tuvak xēns soļi.

Aizgā, kā xēns soļi, kā xēns soļi.

Klāt, Un mazo sagatā cūsti.

Un xandarms sēns un pēnys.

Mazais — saucās,

Klīdz un cims xēns tam pēcum.

Vīrs, kā xandarms, kā xandarms.

80 Xēms sagrētas kā bōli.

Xēms sagrētas kā bōli.

Nokrit pudele un kapiļi.

Pistole — xandarms un xandarms.

— Ne šis man nekā vārs nēlks.

Xandarms šlot pūts: — Kā ūti.

Pēnys — Un xēns mōti.

Aizxandax vīkšis rūgts un nēlks.

MELNĀS DIENAS

- 65 Uzaust rīts sūrs, slapjš un pelēks,
Nerimst bruģī ratu rība.
Gurdums māc kā tēraudstīpa.
Cilvēks, šaubās vērties, pelē.
- 5 Vīrus zaļganus bez skaita
Nāves roka ielās raida.
- Sejas rupjas, pilnas naida,
Pilnas miera nežēlīga,
Pilnas zvēriskuma dīka.
- 10 Ausis, kas vairs nedzird vaida,
Acis, kas vairs neredz mokas.
Nokaut pieradušas rokas.
- Kaskām pelēks, netīrs spīdums.
Tērpā īgnas, asas krokas.
- 15 Mašīnpistole uz rokas.
Zābaks cērt ar tādu spītu
Ielas miesā savu soli,
It kā saberzt alktu oli.
- Nāve vairās pat no viņiem.
- 20 Kur tie iet, tur pelni paliek.
Posta vairāk tie kā pali,
Uguns pāri purva ciņiem.
Skārda čūska tiem uz krūtīm
Guļ, lai būtu citiem grūti.
- 25 Nemanot tie pieplok stūriem.
Un tad pēkšņi ķēdē izaug.
Vārds tiem sūrs kā apšu miza:
— Halt! — Skan cauri visiem mūriem
Sauciens negantais un trakais,
- 30 Nāves kalps un bendes aka.

- Žandarmi! — Met vējš šo vārdu
Ass, no ielas ielā ātri.
Apdzej ausis kā ar nātri,
Liek zem kājām uguns sārta.
- 35 Žandarmi. Ir tā, kā mēris
Būtu visus kopā tvēris.
- Apskrien sievas visas durvis.
Ielās sveši svešiem saka:
— Žandarmi, turp nevar, trakais,
- 40 Zūdi pagrabā vai purvos! —
Latvju zeme sirdī kosta.
Glābies, latvieti, no posta!
- Katriem nama vārtiem priekšā
Kareivis ar durkli kailu.
- 45 Ūdens acīm, zodu smailu,
Vācu negausību riekšā.
Kur tu bēgsi, kur tu iesi? —
Šausmas dzej ar savu pieši.
- Tikai savu zoli loka
- 50 Grozs ar spītu brīnumainu.
Vai viņš sajūt savu vainu,
Vai tam arī pilna moku
Šoreiz sirds kā visiem ļaudīm? —
Lēnām galvu pārņem snaudiens.
- 55 Meistars ceļas, atver rūti.
Pretīm iesmakusi diena.
Ielā cilvēka neviens.
Ievelk meistars pilnu krūti.
Melnā delna izberž acis.
- 60 Runcis rūc, pie kājas placis.

- Laikam zēnam piena gribas, —
 Smaida Grozs un kaži laisko
 Glāstīdams pie ausīm aizskar.
 Runcim aste pilna zibas.
- 65 — Ozoliņi, kam tu lūzi, —
 Dungo Grozs un paņem krūzi.
- Kocenē uz kāju basu,
 Mazliet nošķiebtā un seklā,
 Rupjā priekšautā un kreklā,
- 70 Tieši kā no ķebļa. Asu
 Soli, verot durvis, liek viņš
 Pāri augstam, grauztam sliksnim.
- Rīta vēsums metas pretī —
 Trauks ar dzestru, stipru malku,
- 75 Dzeļošs vējš ar roku valgu,
 Reizē patīkams un pretīgs.
 Kocene uz bruģa vaiga
 Atskan laimīga un maiga.
- Pāri ielā piena veikals.
 80 Logā mākslīgs siera gabals.
 Sviesta nav, bet telpa laba.
 Mazā pārdevēja veikla.
 Mirdzums karsts tai acuraugos.
 Grozs ar viņu īsti draugos.
- 85 Parasti pie durvīm rinda.
 Šorīt liels un dīvains klusums.
 Stikla vizmā rīta kusums,
 Pāri namiem ratu šķinda.
 Pārdevēja lej ko stopā.
- 90 Grozu manot, pēkšņi nobāl.

- Nomet stopu, kaut ko rāda,
 Met ar rokām, klieudz ko, saka.
 — Nabadzīte laikam traka, —
 Smīnot Grozs pie sevis prāto.
- 95 Pat uz mirkli neapstājas,
 Soļo tālāk, ceļot kājas.
- Pēkšņi: — Halt! — pie pašām ausīm.
 Ass un griezīgs sirdī zibens.
 Sadzeļ vaigu uguns stiba.
- 100 — Halt! — Ko? Neklausīt vai klausīt?
 Sažņaudz roka tukšo krūzi —
 Kam tu, dižais ozol, lūzi?
- Grozs uz mirkli aizver acis.
 Ātri miņai visa dzīve
- 105 Garām pazib — salda sīve.
 Zaslauks, kur zvaigznes racis,
 Kastanus zem svārka slēpis,
 Reibina kā sievu klēpis.
- Zeļļa gadi. Alus. Dziesmas.
- 110 Grīziņkalns ar karuseli.
 Dzīve — nenokerta pele.
 Mašīnpistole kā iesms
 Pēkšņi iegrimst asa sānos.
 Varbūt bēgt vēl? Pazust klānos?
- 115 Vai tepat vēl ļimt pret bruģi?
 Lai tad smadzenes un elpu
 Paņem pašu dzimtā telpa.
 Tikai ne uz vācu kuģi. —
 Bet kam tā pēc nāves dzīties?
- 120 Var vēl viss kas atgadīties.

- Esmu kurpnieks. Ko jūs gribat? —
 Sarcis, žandarmiem viņš prasa.
 Atbilde nāk gaužām asa,
 Dzēlīgs stobra spiediens ribā:
- 125 — Vācijā mums arī vajag
 Kurpnieku. Liec soli kājā. —
- Esmu neapģērbts. Bez drānu, —
 Turas Grozs, cik spēj, vēl pretim.
 Tad tas viens, pagalam pretīgs,
- 130 Iebāž lūpās smīnu plānu:
 — Priekšauts ir un divas rokas.
 Ko vēl vairāk? Gribi ogas? —
- Ņurd un plecā cērt ar dūri,
 — Kusties! Velcies! Pieliec kāju! —
- 135 Iesāk Grozs gar Elzas māju,
 Atskatās un zūd gar stūri.
 Drīz to ieved lielā sētā,
 Skumju jaužu pieblīvētā.
- Kas gan nav tur? Jauni, veci.
- 140 Visiem sirdīs naida bultas.
 Maiznieks tikko ņemts no muldas,
 Zāģeris ar zāģi plecā,
 Skursteņslauķis melnu muti.
 Miesnieks, kam vēl rokā tutens.
- 145 Dažs bez rokas, cits bez kāju.
 Viens vēl savos krampjos raustās.
 Kādam augonis uz skausta.
 Viens, pagalam slimš, ar vāju,
 Gluži izdrupušu balsi
- 150 Saka kaimiņam: — Man gals ir. —

— Dažs uz malkas guļ un skatās
Debesīs bez mēra kāda.
Cits paklusām dūri rāda,
Kaut ko ņurd un brīžiem krata,
155 Truls un nekustīgs klimst vairums
Kā bez saprāta un airu.

— Zemnieks, kas no ratiem norauts,
Raud, uz kāda akmens sēdis:
— Vācietis, kāds negants blēdis!
160 Visa mana manta orē
Bija. Viņš to, suns, sev grāba.
Lai pats velns to sirdī trāpa! —

— Vīru vidū stāv kāds milzis.
— Ilgi raugās pāri žogam
165 Viņas sētas vērtā logā.
Pēkšņi kādam darbam milzis —
Dara atspērienu mazu,
Lec un žogam pāri pazūd.

— Visi sastingst. Klaigas. Draudi.
170 Kas? Te šāvieņi aiz žoga.
Norimst atkal viena moka.
— Māte, pacieties, kam raudi?
Skumjā māte, ātri, ātri
Viss tiks nomaksāts un atriebts. —

175 Gaiss ar sārtu saules cimdu
Glāsta nogurušiem vaigu.
Zilgmes zirgs velk lēni laiku.
Beidzot vīriešu ap simtu
Pagalmā kā milzu robā.
180 Tad tos gājumam liek kopā.

- Lamas. Grūstīšanās asa.
 Tukšiem logiem apkārt mūri.
 Mašīnpistole kā dūre
 Tam pie sejas, kas ko prasa.
 185 Jāiet, jāklausa bez vārdu.
 Iela pretim pilna dārdu.
- Gājiens līgojas pilns mokas.
 Stacija. Ļirb burzma karsta.
 Žandarmi tur nupat tvarsta:
 190 Vilciens pienācis no Slokas.
 Ļaudis mūk. Skan šāviens sausi.
 Krīt kāds, dabūjis pa ausi.
- Izkāpj stacijā kā postā
 Atbraucēji. Ļaužu pūlī
 195 Iegrūsts dūrklis maigā kūlī —
 Žandarmi. Met stobru jostā
 Noķertos. Tad noliktava
 Saņem tos kā drūma skava.
- Pilni izsmiekla un nievas
 200 Žandarmi kā skurbi laupa:
 Ne tie bērniem tēvus taupa,
 Ne tie mierā atstāj sievas,
 Ne tie sirmās mātes žēlo —
 Paņem vīrus, atņem dēlus.
- 205 Izmisums. Un baiļu nava:
 Neiet sievu pūlis projām.
 Vaimanā kā baiga boja
 Tur, kur brūnā noliktava,
 Niknām lūpām, paunām rokā,
 210 Tverot sejas režģu logā.

- Kā no bruģa izaug ķēde.
 Komanda un asi vārdi
 Sievu raibo būrzmu ārda
 Tā kā nežēlīga ēde.
- 215 Dažam sainim pasprūk saite,
 Kad uz mugūras krīt laide.
- Groza gājumu triec tālāk.
 Prefektūra. Tanku strēles
 Kūp kā traku suņu mēles
- 220 Skvēram cauri saulē bālā.
 Žandarmi stāv ielas krustos
 Barā, lai jau labāk justos.
- Pilni akluma un ņirgu,
 Viņi visā ielā valda.
- 225 Kā bez sāta plūsmu skalda:
 Aptur katru nieka zirgu,
 Aptur katru divriteni
 Kā jau laupītāji seni.
- Kas tiem neklausa uz mirkli —
 230 Rupji zemē triec uz bruģa.
 Tādiem neredzēt pat kuģa:
 Salauž tos turpat kā irkli. —
 Mana mazā bēdu zeme,
 Tevi šķaida nāves lemess.
- 235 Kādam lauciniekam pajūgs
 Neklausa: zirgs jauns un ārdās.
 Noskan īsa ložu kārta,
 Asinis un sāpes pajūk.
 Zirgam cauri trāpīts žandarms —
- 240 Arī krīt un bruģi vanda.

Pāri bulvāriem un skvēriem
Groza gājums kustas gausi.
Ratu dārdi atņem ausi.
Bēgļi, bēgļi, kur vien veries,
245 Pārguruši, skumju seju:
Kam man jāiet, kurp lai eju?

Izmocītie bēgļu bari —
Mēmi, aizkauti, bez vārdu
Gaida savu sāpju kārtu;
250 — Latvieti, kam tu to dari? —
Gaida kārtu pāri tiltiem
Pretim postam, pretim viltiem.

Vezumos un rokas ratos
Visa manta, visa dzīve,
255 Putekļi to klāj kā sīve,
Trula moka lopu skatos.
Naktī vējainā un stulbā
Bērni piedzimst turpat kulbā.

Labība uz mantām kūļos.
260 Spaiņi kladz, pie ilksīm sieti.
Acis novērsdami, cieti
Saķertie iet garām pūļos:
Tie tāpat kā Groza gājums
Klimst bez ausmas un bez māju.

265 Visus viņus dzen uz pili:
Jo tur drošs un milzīgs pagalms,
Apkārt mūra sēta smaga.
Iet tie nosaluši zili:
Dažs ir vienā krekļā tikai,
270 Citiem kāja gluži plika.

- Beidzot klāt ir celtne drūmā.
Lielais laukums. Sardžu kārtas.
Veroties zib saulē vārti.
Varbūt vēl te ielīst krūmā,
275 Bedrē, kuru tik daudz apkārt?
Un ar skumjām galvu apkārt.
- Tā ir iedoma, ne vairāk:
Groza vīrus ieslēdz sardze.
Kas vēl stostās — laide. Gārdziens.
280 Tā kā laivas, kas bez airu,
Visi virzās vārtu mutē. —
Pagalms gaida tos kā tutens.
- Grozs pils pagalmā sēd drūmi,
Apkārt visur plecs pie pleca,
285 Seja jauna, seja veca.
Drēbju nodriskāti krūmi.
Vien pie vārtu komandanta
Vīri kājām zemi vanda:
- Lūdzas, skraida. Saules kusums
290 Liegi līgo liepu zarā.
Zēni, vīri, milzu barā
Kopā dzīti, lādas klusu.
Stumdās, veras vārtos; prāto
Ārā tikt no nāves krāta.
- Grīziņkalna puikam blaku
295 Švīts no Grēcinieku ielas.
Viņam bailēs acis lielas.
Savu jauno, smalko fraku
Nez vai viņš vairs uzvilks kādreiz,
300 Paklupis ar visiem nātrēs.

Čiekurkalna zellis lēni
Grozās, skatot katram sejā.
Viņa aso acu skrejā,
Liekas, pāzib smiekls: — Zēni,
305 Mēs vēl daudzi projām tiksim,
Ja vien drosmi lietā liksim. —

Tad viņš dažus sāņus atvelk,
Kaut ko čukst tiem, ilgi stāsta.
Smakas kāpj no trūdu klāsta.
310 Lapas atsviež blakus gatve.
Pāri visam vēji virmo,
Nesot zirnekļstaipļus sirmus.

Ormanis. Aiz viņa zālē
Profesors sēd drūmu seju.
315 Rokas nokārtas uz leju.
Acis vērstas mēmi tālē.
Ekspresis vecs nemitīgi
Pārmeklē sev drēbes siki.

Nažu trinējs dziesmu dungo,
320 Kā lai zin, kas viņam omā.
Stāv kā koks un ilgi domā
Komijs, kas vienmēr tik lunkans.
Ārsts, ko daudzi slimie gaida,
Brīžiem raud un brīžiem smaida.

325 Visi mesti vienā akā,
Visi vienas virpas griezti.
Pāri zilgmes augstie griesti.
Nezināmais tin kā lakats.
Tajā sabirst laiks un telpa,
330 Saprāts, sirds un nosmok elpa.

Atspiedies pret veco mūri,
Nekustīgi ostas strādnieks
Tikai stāv un, liekas, rātņi
Aplūko sev lāgiem dūri.
335 Visā garā gaidu laikā
Neatrast neko tam vaigā.

Aplieti ar kazas pienu,
Flokši mirdz un smaršo vāri.
Vējš sev smaršas plaukstā kāri
340 Ceļ. Pie ostenieka pienāk
Reizēm divi, reizēm vairāk.
Sačukstas un projām vairās.

Visur, kur ir akla vara,
Izaug asa pretestība.
345 Kāpj pār mūri saule slīpa.
Lapa līp pie sava zara.
Līp pie savas zemes cilvēks. —
Bumbvedēji sēstas Spilvē.

Vai jau vakars? Diena nomirst,
350 Pieblīvēts līdz malām pagalms.
— Kaut man būtu tikai nagans, —
Nočukst dažs pie sevis domīgs:
— Tad jau varētu ko iesākt. —
Atkal stāv un sevi tiesā.

355 Saulē iemirdzoties sārti,
Vēl arvienu veras plaši,
Grūžot jaunus iekšā aši,
Smagie, vara kaltie vārti.
Jaunie ilgi visus vēro.
360 Acis izmisumā zvēro.

Tāda tad tā nāves osta —
Rīgas pils un viņas pagalms
Bezgalīga briesmu aka,
Sirdis žņaugtas, elpa kosta,
365 Vergi, sadzīti bez skaita,
Rāmi savu galu gaida.

Rīgas pils. Man pilna stosta
Mēle bij šai greznā vārdā.
Aizdun laiki dobjā dārdā,
370 Blakus rāmi auga osta.
Kuģu padebeši. Slava.
Skaistums. Tā nekā vairs nava.

Rīgas osta izvandīta,
Rīgas tilti mīnu pilni,
375 Daugava veļ tukšu vilni.
Visa manta izlaupīta.
Vien gar pašu ūdens malu
Granīts gaida savu galu.

Rīgas pils, kur ir tavs greznums?
380 Tevi grūsta nāves vēji.
Plecs tavs skarbs un nosūbējis.
Kļava lapas zelta pleznu
Vīrs pie lūpām licis staigā:
Šķiršanās mirdz viņa vaigā.

385 Visur tikai iznīcība.
Mūros ievēlusies sūna.
Tavi logi pilni glūna.
Automātu skarbā ziba.
Stobri slepus lejup svērti
390 Tur, kur logi pusatvērti.

Apkārt mūriem sievu pūlis
Prāto, vaimanā un staigā.
Cer vēl redzēt vīrus vaigā.
Zilgmē sviestais saules kūlis
395 Izdeg, uzliesmojot asi.
Velti vaimanāt un prasīt.

Mūris iekļauts dzīvās sijās:
Vācu izlasītas rotas,
Savu māņu apmiglotas,
400 Ielenc mūri rindās trijās.
Drūmi, nenovērsti raugās
Sejās, kuras pazib spraugās.

Nāvē pat pret suni irbe
Ceļas pretim drosmē lielā.
405 Rodas jaunas domas ielā:
Tad, kad pilni skaļu tirpu
Veras vara vārti vaļā,
Sievas kliegt sāk balsī skaļā.

Apjukums. Un šinī brīdī
410 Daudzas sievas jau pa vārtiem
Iekšā; tālāk, soļiem ātriem,
Kamēr žandarmi sāk bīdīt
Atpakaļ, tās savus satiek,
Skaļas, izpūrušiem matiem.

415 Zilgmē iemirdzoties sārti,
Vēl arvienu veras plaši,
Grūžot jaunus iekšā aši,
Drūmie, vara kaltie vārti.
Jauniem seko veikli sievas,
420 Pilnas niknuma un nievas.

- Laiks jau vēla pēcpusdiena.
 Tvarstīšana ir pie beigām.
 Piebrauc vārtiem asā steigā
 Darba vietas. Rindā ienāk
- 425 Viņām līdz to vīru saraksts,
 Kurus grib tās pakampt ārā.
- Stīvāks komandants par stabu,
 Bet tūlīt ar laipnu smaidu,
 Jo viņš jūt, ka būs savs labums.
- 430 Izsiedz pieprasīto skaitu,
 Tad, kad rinda dodas laukā,
 Sveši zirņi piebirst traukā.
- Čiekurkalna zellis arī,
 Pielīpot kā dadzis rindai,
- 435 Sprucis cauri sardzes šķindai,
 Tagad sievu vidū svarīgs
 Stāv un visām viņām stāsta,
 Sievas raud no viņa stāsta.
- Novīst saules uguns roze.
 440 Ar tās sārtām lapām piebirst
 Daugava un zāļu stiebri.
 Valgums vēss, kur dega goze.
 Ēnas top kā upes garas.
 Telpā norimst vēju kari.
- 445 Pagalmā sāk rindās nolikt
 Saķertos. — Drīz vedīs, — pāršalc
 Laukumu čuksts tā kā gāršu,
 Katra sieva meklē oli,
 Lai no viņa, stāvot augstāk,
- 450 Gājiens būtu tai kā plaukstā.

Tikai dažas tuvāk turas
Kareivjiem, kas rindās arī
Stājas. Tās kā divi stari
Cauri visai gatvei duras.
455 Pēkšņi vārti vajā veras.
Automāti pretim sveras.

Un tad nāk tie. Rindā platā,
Skumji, mākti, soli baigu,
Dažam sāpe rausta vaigu,
460 Citam nāve katrā skatā.
Sardze, aizmirsusi mēru,
Katru uzlūko kā zvēru.

Un tad nāk tie. Vergi. Baigums.
Sarkanā, par vācu zemi
465 Savu taisno tiesu lemi!
Pēkšņi viens ar soli slaiku
Sāņus metas. Durkļa grūdiens —
Asinis — lai skalo ūdens.

Gājumu vēl ieslēdz ciešāk
470 Žandarmi un automāti.
Katru uzlūko bez sāta.
Grib ar skatu iekāpt iekšā
Līdz pat sirdij, elpas dzīlei,
Visu izkratīt līdz vīlei.

Sievu vairāk vēl kā dienā
475 Laukumā pie pils un ielā.
Tikko vergu rinda lielā
Gatvē, drūmi klusot, ienāk,
Lāsti, vaimanas un lamas,
480 Liekas, visu zemi samals.

- Piektā rindā ostas strādnieks,
 Turot delnā slepus oli,
 Soļo stingru, cietu soli,
 Nolaidis uz leju rātni
- 485 Savas acis, pilnas naida,
 Domās isto mirkli gaida.
- Viņam blakus visi draugi,
 Katram līdzī kaut kas sauja.
 Sejas svinīgas kā kaujā.
- 490 Kaut tik drīzāk sāktos auka,
 Kaut tik drīzāk spētu iesākt.
 Gaidas sīvi duras miesā.
- Valdemāra ielas sākums.
 Apkārt atelpa un plašums.
- 495 Pēkšņi kāds ar roku ašu
 Nomet sastingūma vāku.
 Mirkli piektā rinda sardzei
 Gāžas virsū. Kņada. Gārdziens.
- Brīvi, brīvi. Tik uz priekšu.
- 500 Pārkāpt bailes, pārkāpt nāvi.
 — Ei, tu biedri, ko vēl stāvi! —
 Karsts ar savu akmens riekšu
 Ostas strādnieks cērt sev vaļu,
 Gūstot cīņā savu daļu.
- 505 Četri žandarmi jau beigti
 Guļ uz bruģa iepelēkā.
 Daži bēgļi blakus ēkā
 Pazūd, nāves neuzveikti.
 Citi ielās steigā trakā
- 510 Iekrist grib kā dziļā akā.

- Ilgst tas tikai vienu mirkli: Piekta 483
 Negaidīto pārsteigumu Turot dēlu
 Pēkšņi viens kā auklu glumu Soļo
 Pušu griež ar asu dzirkli: Nolaidis
 515 Sardze attopas, un plati Savas acis
 Lodes sēt sāk automāti. Domās ist.
- Vienu bēgli rīziņš paglābj. Viņam
 Kāds ar spēku neredzētu Kārtam
 Pārlec augstu mūra sētu. Šejas svi.
 520 Trešo panāk lodes kaklā. Kaut tik 490
 Ceturtais, kur slēgtas durvis, Kaut
 Noripo kā pagrūsts kurvis. Gaibas
- Satraukums, kas, liekas, rindas, V
 Ceļot pretestībā lielā, Apkārt apl.
 525 Aizraus līdzī pirmiem ielā, Pēkšņi 495
 Saplok. Apkārt stiklu šķindas. Nor.
 Lāsti. Asins. Ienaids. Lodes Mirk
 Elpas nospiež tā kā kodes. Gāzas
- Vaimanas un skaļas raudas Brīvi
 530 Ceļas, plosās sievu barā. Pārkāpt 500
 Sagūstītie ložu varā — Eļ. tu bijē
 Kārto rindas kā bez jaudas. Kārtā
 Tie, kas paspēruši soli Ostas sū.
 Sāņus, skūpstā tagad oli. Gūstot c.
- 535 Ostas strādnieks, kas bij pirmais, 505
 Guļ ar seju saplosītu. Guļ uz grū.
 Mirdz ar iesarkanu zīdu Daži bē.
 Viņa matu cekuls sirmais. Pazūd
 Akmens stingri labā rokā Citi iel.
 540 Palicis pat nāves mokā. Iekrist gr. 510

- Tālāk vēl viens. Kāda sieva
 Pieskrien šņukstot klāt. Bez vārda
 Īsa automāta kārtā.
 Izplaukst pierē asins rievā.
 545 Kaut kā roku izcēlusi,
 Viņa pārkrīt pirmam klusi.
- Nams, kur daži iebēguši,
 Ielenkts. Vāci visu vanda
 Tā kā laupītāju banda.
 550 Vienu kāpnēs atraduši,
 Izārda ar laidēm tūlīt
 Gluži tā kā salmu kūli.
- Sakārtots no jauna gājiens.
 Apkārt sardze divkāršota:
 555 Palīgos vēl viena rota.
 Granātas glūn rokās. Mājiens,
 Un uz Daugavmalas pusī
 Rindas kustas atkal klusi.
- Kājas slīd uz bruģa glumā.
 560 Visās sejās īgns bālums.
 Sitas pretim jūras tālums,
 Ļaudis prāvā atstatumā,
 Bailēs klusēdami, skata —
 Vesto upe gara, plata.
- 565 Daugava. Valgs vēsums telpā.
 Vilnis sevi met pret krastu,
 Pilns ar sūrsmi neparastu;
 Dzirdu šalcam viņa elpā:
 — Ko es skatu, kuro gadu
 570 Savu tautu projām vadu. —

Pēkšņi tumši zaļgans spīdums
Pārņem visu upes klēpi.
Putas, kas par katru lēpi
Maigākas bij, pilnas spītu
575 Cērtas telpā tā kā miesā:
— Gribu celties, gribu tiesāt!

Andrejosta, Andrejosta,
Salda bija tava plauksta,
Tagad izvākta un auksta.
580 Tava roze sirdī kosta.
Skatos tevī — kāda esi,
Kam tu necelies un nesit.

Andrejosta, Andrejosta,
Reiz es tev ar sirdi māju,
585 Tagad redzu tevi vāju,
Pilnu nelaimes un posta;
Sietā badam tava mute,
Pāri plēties nāves putns.

Nav nekā no tavas slavas,
590 Senā krāšņuma un smaida,
Tavas rokas vergus gaida:
Glūn aiz lielās noliktavas
Divi drūmi salni kuģi,
Tauvas grauž un rausta bruģi.

Lūkas līdz pat galam vaļā.
595 Kāpnēs, nolaižot uz leju,
Spēji iegrūstas ar seju
Akmeņos un zālē zaļā.
Abām kāpnēm katrā pusē
600 Stingra sardze stāv un klusē.

- Aizmugurē pelēks trālers
 Kustas, lēni sevī pukšot,
 Sīki pētīt krastu tukšo.
 Ieradies kāds ģenerālis.
 605 Nostājas pie kāpnēm īdzīgs.
 Daži štābinieki līdzī.
- Noliktavas sargs — mazs večuks
 Stāv un nikni vācus vēro.
 Viņa vecās acis zvēro.
 610 Abi salnie kuģi — preču.
 Tam, kas nokļūst viņu telpā,
 Zirgu smaka dzeļas elpā.
- Nevaldāma zirgu smaka,
 Asa, nešpetna un ilga.
 615 Rijīgums tai dots no vilka.
 Viņas plūsma gluži traka
 Saēd gaisu, dzelzi, koku,
 Smagāka par katru slogu.
- Kuģu telpas tukšas gluži.
 620 Gaismas spīdums spējš un skumīgs.
 Šur tur zirgu atkritumi,
 Dažos kaktos salmu gruži
 Trūd ar vizmojumu vāru.
 Ne tur gultu, ne tur nāru.
- 625 Abos kuģos gadiem dzīti
 Pāri jūrām zirgu bari.
 Pirkti? Nē. Kā viss, tie arī
 Citās zemēs salaupīti,
 Lai tūlīt tos darbā liktu
 630 Vācijā ar dūri pīktu.

- Tagad zagto zirgu vietā
 Cilvēkus kā zirgus vedīs
 Turp, kur viss tik baigs un netīrs,
 Lai tos bads un guļa cietā,
 635 Pātaga un brūnā vara
 Jūgam paklausīgus dara.
- Lēzens Vašingtona laukums
 Bruģis līdzens, zāle īsa
 Apkārt cirpto liepu trīsa.
 640 Laukumu kā vara trauku
 Gadi tur ar roku līko.
 Tagad pilns tas piederīgo.
- Smago gājumu tie gaida:
 Sieva jauna, māte veca,
 645 Gājiens vēl aiz namu pleca.
 Lido gaiss kā asa skaida.
 Asāks vēl ir naidis un nemiers.
 Dusmas, mūsu sirdis ņemiet!
- Lēni liecas lejup diena.
 650 Skarbāk smaršo koku miza.
 Beidzot gājums ielā izaug:
 Zema, iepelēka siena.
 Priekšā automātu rindas.
 Soļi pilni tēraudšķindas.
- 655 Brauktuve, kas ved uz ostu.
 Gurdi viņā dodas gājums.
 Grūti, grūti celt ir kāju.
 Kaut to kāds ar cirvi kostu,
 Pirms tā atstāj dzimto pusi,
 660 Savās sāpēs nogurusi.

- Tie, kas sacelties vēl spēja,
Ielās guļ un sevī klusē:
Viņi paliek savā pusē,
Pilni naida, pilni vēja,
665 Kas vēl brīvi loka kokus,
Brīvi namiem skūpstā logus.
- Daugava, tā mūžam tecēs,
Zāle augs, un ļaudis čalos,
Lapas izplauks zaru galos,
670 Sārta gaisma nokāps svecēs,
Bet vai viņi atgriezīsies
Tad, kad vējš ap kokiem tīsies?
- Aizvedamie dziļi elpu
Ievelk sevī kā bez sātu,
675 Lai to sevī saglabātu.
Acis paņem visu telpu.
Saujā ieslīd maiga pūka,
Pirms tos paņems kuģa lūka.
- Katram augums top kā sakne.
680 Kur gan šodien liekas skaistas
Smiltis, pirkstiem cauri laistas.
Dēļa gals, pie ceļa akmens
Skūpstāms, maigs un sirdi glāstošs.
Lūpas tikko valda lāstu.
- 685 Šaipus lielai noliktavai
Gājums apstājas uz mirkli.
Kuģi iesit kā ar irkli
Sirdīm. Beigas dzīvei tavai.
Tā kā nikna zvēra ūka
690 Pretim veras kuģa lūka.

- Gājienu vēl dažus metrus
Pieved kuģiem tuvāk. Un tad
Sākas lielā baigā stunda:
Laiž uz kāpnēm pirmos četrus.
- 695 Abās malās sāpju ejai
Sardze, vēršot stobrus sejai.
- Piederīgo bars kā pagrūsts
Dodas arī pāri ielai
Tuvāk noliktavai lielai.
- 700 Sargi kliedz, ka vēl par agru.
Velti. Sievas cenšas piekļūt
Savam klāt ar kādu nieku.
- Vienai sirmai mātei smakrā
Žandarms triec ar savu laidi.
- 705 Atskan klusi īgni vaidi.
Visus aizvedamos sagrābj
Atkal nevaldāma kāre
Visu salauzt, visu vārēt.
- Izcelt akmeņus no bruģa?
710 Izcelt sliedes, kas zem kājām? —
Taču rokas vien par vājām,
Taču puse jau uz kuģa.
Kliedzieni un lāstu šalka
Dziest kā piemirkusi malka.
- 715 Krēsla. Aizvedamie visi
Sadzīti uz kuģiem tagad.
Brauktuve kā tukša vaga.
Vakaram no rokām izsit
Sauli kāds kā zelta bļodu.
- 720 Gaiss pilns sīku, niknu odu.

- Dzisas pielijuši zari.
 35 Garas tā kā moka ēnas.
 Koku galos vēsmas rēnas.
 Laiž uz kuģiem tagad arī
 725 Piederīgos atvadīties.
 Kuģi iešot tikai rītdien.
 Pārpildītas kuģu telpas.
 Katrs iekārtoties tīko.
 Kaut ko savai guļai rīko.
 730 Sienas svīst no ļaužu elpas.
 Sāpes, izmisums un raudas.
 Daudzi stāv bez kādas jaudas.
 Nes uz kuģiem piederīgie
 Drēbes, ēsmu, kas pie rokas.
 735 Pāri visam tomēr moka
 Tad, kad bērnu pirksti sīkie
 Jāņem plaukstā atvadoties.
 Bēda, bēda, kur tu rodies?

PAGRABAM

- Es vēl nesen to dziļi sevī nīdu
Par viņa tumsu, mitrumu un spītu.
Es viņam varēju pat sejā sist ar dūrēm
Par viņa dziļumu zem sešu stāvu mūriem.
- 5 Tur malka naktīs raudāja un nīka.
Tur saules gaismas mitrās smiltīs tvīka.
Tur sirmas žurkas lēca smilksnot pāri.
No ūdensvadiem, tumsā spīdot vāri,
Pēc lāses lāse sārtās skaidās krita
- 10 Kā nopūta, kā bezdibens, bez mita.
Tur visa melnā, bezgalīgā telpa
Bij šķelta gabalos kā slimā elpa.
Tur augšup līkās, šaurās akmens kāpes
Vēl vairāk mocīja kā vecas sāpes.
- 15 Bet tagad viņam laimīgs roku dodu
Par savu dzīvību un glābto godu:
Kad žandarmi un viņu suņi kāri
Kā nāves plūdi šļāca Rīgai pāri,
Lai mani dzītu vergot vācu zemē,
- 20 Es kļuvu reizē lapa, sāls un lemess,
Zem viņa velvēm trakās tumsas dzīlē
Es paslēpos kā pūka drānu vilē.
Es paslēpos, lai celtos augšā vēlāk,
Lai atriebtos par mokām sūrsme kvēlā.
- 25 Viss dzīvības un slēpto ilgu sagrābts,
Tai dzelmē pazudu, ko deva pagrabs.
Tur manus soļus eju smiltis slēpa
Zem sava kaislā, sīvā skaidu klēpja.
Es rākos malkā dziļi, dziļi iekšā.
- 30 Aiz manis krita tā kā plauksta priekšā.
Starp priežu šķīlām dvēsele un miesa
Kā usne kļuva rūgta man un liesa.
Tad nīstās žurkas tāsis segai nesa.

- Nakts manai ausij drošus vārdus dvesa.
- 35 Tā pagales, uz kurām galva slīka,
Ar saldu smaršu visu laiku tvīka.
Gaiss nāca klāt un savu elpu sniedza.
— Tam melnu liesmu tumsa acīs trieca,
Kas jauns un sūrs pa kāpēm lejup nāca.
- 40 To bailes sagrāba un projām vāca.
Tev slava, pagrab, saka mana mute,
Tu mātes klēpis mans, tu asais tutens,
Es tevī iegrimu kā slēpta doma galvā.
Es tevī paslēpos kā gredzens karstā alvā,
- 45 Tu manu cerību un bezcerību gulta,
Tu mana pāksts un kaujas bulta.
Es atkal brīvs un priecīgs ielās eju,
Pret sauli vēris soli sev un seju,
Spurdz barā domas manas — sārtas slokas,
- 50 Kā upē bagātā grimst darbā rokas.
Bet tu, tu, pagrab, manu kaismi glabā
Pēc visa mūžīgā un visa labā.

15 Man galvu sedza kā vainags dzīvs,
Un ausis tvēra: tu esi dzīvs?
Tu esi dzīvs?

Pār tevi plosās asins kāvi,
Bet tu vīrs mums ar sirdi sīvi.

20 Tu nēsi vēl vācu kauts?
Uz tevi mūsu balsis sauc:
Mēs esam te zem zemes daudz
Ej strīcēt mūsu rūgto nāvī!

Par taisnību mūs smiltīm vada,
25 Pusedzīvus mūžu mūžiem bada.
Mūs šauto daudz, mūs daudz ir bāru
Nem mutē sev vīskarsto vārdus
Un aizdedzini to par sārtu!

ATGRIEŠANĀS

Kur pavards mans? Kur mana siltā māja? —
Nekā vairs nav. Viss liesmās izzudis.
Grimst ogļu naktī mana gurdā kāja.
Skauj kailo galvu pelnu plīvuris.

5 Gaiss apkārt stindzis līdzīgs sīvai dvingai.
Viss tuvais mežs uz ceļiem zemē gāzts.
Vārds nenāk pāri mutei manai stingai:
Gail dziļi acīs smags un mūžīgs lāsts

Tev, vācieti. Tu lauži manu darbu
10 Kā plēsoņa bez mēra truls un ass.
Vien manu sirdi darīji tik skarbu,
Ka nesaliekš to mūžam vairs nekas.

15 Bet gail, gail, gail, gail, gail, gail,
Par savu dzīvību un glābto godu:
Kad zandarmi un viņu suņi kāri,
Kā nāves plūdi slēca Rīgai pāri,
Lai mani dzīvu vergot vācu zemē,
20 Es kļuva reizē lapa, sāls un lemess,
Zem viņa volvēm trakās tumsas dzīlē
Es paslēpos kā pūkā drānu vilē.
Es paslēpos, lai celtos augšā vēlāk,
Lai atriebtos par mokām sūrsme kvēlā.
25 Viss dzīvības un slēpto ilgu sagrābts,
Tāt dzelmē pazuda, ko deva pagrābs
Tur manas soļus eju smukis slēpē
Zem sava kaislā, siltā skaidu klēpja.
Bērakos' malnā dzīji, dzīji iekšā.
30 Atz manis krita tā kā plauksta priekšā
Starp priežu šūlām dvēsele un mīesa.
Kā usne kļuva rūgta man un liesa,
Tad nīstās žurkas līsis seņai nesa.

ATRIEBT!

- Bij rudens vakars ar tumšu māju,
Bij ilgi domāts un smagi iets,
Es vējā seju ar rokām klāju,
Un kur vien liku bez ceļa kāju,
5 Man pretim nāca ar smaršu vāju
Tumšs, īdzis krūmājs un vēlīns zieds.

Tumšs, īdzis krūmājs un vēlīns zieds
Gar pašu malu, kur akmens ciets.

- Bet savu soli es neatstāju,
10 Jo sirdī dega man rūgtums sīvs.
Vien tikai tālāk bez mītas gāju,
Līdz augstā krastā es beidzot stāju,
Kur liela upe ar miglu sāju
Man galvu sedza kā vainags dīvs.

- 15 Man galvu sedza kā vainags dīvs,
Un ausis tvēra: tu esi dzīvs?
Tu esi dzīvs?

- Pār tevi plosās asins kāvi,
Bet tu virs mums ar sirdi stāvi.
20 Tu neesi vēl vācu kauts?
Uz tevi mūsu balsis sauc:
Mēs esam te zem zemes daudz.
Ej atriebt mūsu rūgto nāvi!

- Par taisnību mūs smiltīm veda.
25 Pusedzīvus mūžu mūžiem beda.
Mūs šauto daudz, mūs daudz ir kārtu.
Nem mutē sev viskarsto vārdu
Un aizdedzini to par sārta!

- Es nogrimu, lai celtos atkal.
30 Man tagad jauna gaiša māja.
Liek darba soli mana kāja.
Es esmu dzīvs,
Es esmu brīvs.
Bet kur es lieku savu soli,
35 Kur skaru katru lauka oli,
Es jūtu kauto elpu pukstu,
Es dzirdu nobendēto čukstu
Un saucu sīvs:
Tu, mana mazā bēdu tauta,
40 Kas lielas dzīves gaismā rauta,
Tu aizmirst nedrīksti, kas bijis.
Nekas, nekas nav kopā dzijis.
Vēl dziļas drupas apkārt zvēro
Un tavu naida spēku vēro.
45 Tev jāatriebj ir asinis,
Tev jāatriebj ir viss.

Tautas, uzvara mums dota

PRIEKA DZIESMA

- Es vēlu naktī savas kājas āvu
Un tagad viens uz jaunā tilta stāvu:
Es tālu blāzmu redzu debesīs.
Tā ir kā upe mūžīga un plata.
- 5 Nāk mana sirds un saka sevī: dzīst,
Dzīst saldi dzīlē rūgtums man un briesma.
Viss tas, kas bija mokās sakrājies:
Ir durta Berlīne uz uguns iesma.
Tā viņa deg, un tā ir viņas liesma
- 10 Un ne vairs tā, kas mūsu mājās ies.
— Jūs tie, kas nāvē, kvēlā nāvē rauti,
Uz jums iet vārdu manu maigie strauti:
Jūs... Berlīnē jau mūsu Sarkanā
Kā negaiss neturams un uguns lāva.
- 15 Drīz atriebta būs jūsu rūgtā nāve
Un viss, kas māc jūs vēl zem velēnām. —
Cik jauki vārdos salikt prieka dziesmu
Un slavu teikt tam, kas ir cīnījies
Par to, lai visi dzīvotu bez briesmu.
- 20 Ir mesta Berlīne uz uguns iesma.
Laiks saulei pretim smaidot pagriezies.
Tev mūžos slava, lielā Sarkanā.
Tu visu atjaunot un atriebt nāc.

ODA UZVARAI UN MIERAM

Tautas, uzvara mums dota,
Uzvara kā dārģa rota,
Varonību vainagota.
To mēs dziļi liekam sirdī,
5 Lai mūs viņa mūžos dzirdī.

Dzirdam tuvu, klausām tālu:
Nāvi lauzis, bēdu bedis,
To mums devis tautu vedis
Lielais maršals Staļins,
10 To mums devis biedrs Staļins,
Viņa celtā Sarkanā,
Cēlā, Visuvarenā.

Miera stunda, saldā mala,
Medus maize, rožu sala,
15 Beidzot redzu tavu seju.
Līksms es tev pretī eju.
Ausī pogā lakstīģala,
Maniem soļiem nebūs ģala.

Miera stunda, smaidu mala,
20 Trīcu blakus tev, pilns dvesmu,
Kas es tagad laimē esmu?
Vējš, kas rozes vaļā raisa,
Pūkas, kas no dzidrā ģaisa
Sev uz sauli tiltu taisa?
25 Tagad strādāt, tikai strādāt.
Sadzīs moka, ģaisma krātā
Ielīs sirdī, smaidīs prātā.

- Miera stunda, labā mala,
Paņem manu rūgto sirdi,
30 Paņem manu naida kāri;
Tu jau plūmes briestam dzirdi,
Sēklu lidojam kā spāri,
Pārvērt dziesmā purva irdni,
Mākoni kā medus kāri
35 Ņem un manās lūpās ieliec;
Būs man medus balsī ieliets.
Zeme kļūs kā ābols salda,
Ko tu liksi man uz galda.
Mūžība uz putna pūkas
40 Sēdot, spēlēs man uz dūkas.
Nebūs sāpju, zudīs baigums,
Gadi pilēs man uz vaiga
Valgām lāsēm.

- Maigos tvaikos
45 Viss, viss bezgalībā zaigos.

- Miera stunda, ilgu mala,
Sirds bez tevis vienmēr sala.
10
Latvji, uzvara mums dota,
Uzvara kā dārga rota.

- 50 Dzirdam tuvu, klausām tāli:
Nāvi lauzis, bēdu bedis,
To mums devis tautu vedis
Lielais maršals Staļins,
Viņa celtā Sarkanā,
55 Mūžam Visuvarenā.

Lai slava.

3. SEPTEMBRIS

- Laiks smaršo pēc nopļauta siena,
Plūst labība visos ceļos,
Man prātā nāk maija diena,
Kad Vācija nokrita ceļos.
- 5 Bet tagad man pacelta roka
Pret rītiem, pret Japānas jūru,
Kur smaidot stāv Vladivostoka,
Kur krastā šalc Portartūra.
- 10 Nesen vēl tur samurajs kāra
Un šaustīja Āzijas tautas,
Bet tagad to pašu ir skāris
Šķēps lielajai atmaksai rautais.
- Un nav vairs tur žņaugā neviens,
Iet brīvība visos ceļos:
- 15 Klāt priecīga septembra diena,
Kad Japāna kritusi ceļos.
- Nāk uzvara pāri pār taigu,
Nāk Volgai un Urāliem pāri,
Un viņas mierīgo vaigu
- 20 Mēs noskūpstam lepni un kāri.

Nu ir labi

NU IR LABI

Kā pēc murga, kā pēc nāves miega
Eju, acis plati atvēris:
Pretim dzedrums nāk no tuvā sniega,
Bet pa starpām tā kā elpa liega
5 Glāsta pieri brīvās debesis.

Cik nesen vēl savā vecā Rīgā
Klejoju es — naidis un svešinieks —
Sevī sūrs kā cirvis, nolikts dīkā,
Sevī sīvs kā rūsa tēraudstīgā,
10 Aizmirsis, kas laime un kas prieks.

Pretim nāca sejas pilnas smīna,
No tām vairījās pat meža zvērs.
Kur bij sirds, tur bij tiem likta mīna.
Asinis kā kausu sārta vīna
15 Viņi dzēra. Tas bij viņu mērs.

Pāri visam gūlās tumsas vara,
Pilna viltus visubaigākā.
Gods bij tapis viegla auzas skara.
Posta lemest tautu kopā ara.
20 Cilvēks mests bij moku zābakā.

Kā pēc murga, kā pēc nāves miega
Tagad, acis plati atvēris,
Eju es, viss pārņemts klusa prieka:
Man no augšas tā kā elpa liega
25 Glāsta pieri brīvās debesis.

Nu ir labi. Jaunas, saldas rūpes
Mani skauj kā kļavu rudens zelts.
Lai ir apkārt postaža un drupas,
Mierīgas un stingras manas lūpas:
30 — Nu ir labi, — čukst. — Ir jāsāk celt.

RĪGAI

- Es staigāju tavās ielās, kur degušie
nami vēl
Ar saviem tumšajiem stāviem man acīs
deg un kvēl.
- 5 Kaut kur vēl kāds mūris sabrūk, kāds
pagrabs baigi kūp,
Kur naktīs smagā tumsā pār irstošo
sliexsni klūp.
- Sūrs pretvējš nāsīs sitas, un brukumi
10 kājās kož.
Pat, liekas, debesis tālās pēc sīvā
deguma ož.
- Bet velti tu, ienaidniek, posti, par velti
tu, pretvēj, pūt.
- 15 Sirds pāri drūpošiem mūriem sev dzīvi
un darbu jūt.
- Jau rati un soļi zvana — steidz ielās
cilvēku bars —
20 No mokām un pagrabiem lauzies balts,
mirdzošs saules stars.
- Tas aiznesīs drupas vecās, un viņa
rokas dos
Mums jaunus namus, dārzus un tiltus
visskaistākos.
- 25 Kur tagad lido pelni kā baiga ūpja
vaidis,
Steigs pretim bērnu smiekli, nāks
pretim cilvēka smaids.

DAUGAVAI

Daugava, Daugava mana,
Dzer tavu ūdeni sirds.
Vilnis tavs šūpo un zvana,
Vilnis tavs sidrabains irdz.

5 Nes tu mums zivis un ploštus,
Kuģus — pēc darvas tie ož.
Tevi kā dzintara jostu
Dzimtene apkārt sev jož.

Daugava, Daugava mana,
10 Tver tavu dziļumu prāts.
Pilni tev jasmīnu tvana
Krasti, kur ūdeņi krāc.

Stāvu es kopā ar Rīgu
Tur, kur tu garām mums ej.
15 Klēpis tavs kā vara stīga
Dun visai pasaulei.

Daugava, Daugava — mūsu
Sendienu vairogs un mērs —
Ciešanas, postu un rūsu
20 Aiznes tu jūrā vienmēr.

ŪDENS

Vai tā tik parādība, vai skaists un
dīvains māns:

Dzīvs manā virtuvē ir atkal kļuvis
mēmais krāns.

- 5 Pie viņa zelta mutes, es redzu, lāse
milst.
No tās visa virtuve man kļūst gaiša un
maigi silst.

- Te dzirdu aiz blakus sienas kāds trakā
10 priekā kliedz:
— Klāt ūdens, klausies, ūdens! Man
krūzi ātrāk sniedz! —

Es atveru krānu, un tiešām tek, ūdens
atkal tek.

- 15 Šļāc sudraba straume man plaukstās,
tur mirdz un tīksmi deg.

Plūst pāri manām rokām, plūst ūdens
gaidītais.

- Tas manai kārai sirdij, kas elpai saules
20 gaiss.

Es tveru viņu, gūstu un turu ilgi ciet,
Tas manos kļautos pirkstos kā balta
roze zied.

- Tad leju pilnus traukus un dodu visiem
25 to,
Mūsu Rīgas ūdeni dzidro, mūsu ūdeni
gaidīto.

AUTOBUSS

Autobuss, autobuss,
Ielām nolauzts saules stars,
Pūka vien tavs lielais svars.
Kādu laiku bijī kluss,
5 Nolikts smago ratu kapos,
Tagad veiklu roku labots,
Atkal gatvēm cauri slīdi.
Sadrūp tālumi kā krīti
Tavu tuklo riepu mīti.

10 Autobuss, autobuss,
Lielais, zilais ielu dundur,
Tev uz pieres zvaigzne dus.
Tu man manu soļu stundu
Pārvērt vienā mirklī īsā,

15 Vienā elpā, vienā trīsā.

Viz tev zilgmes dzīles lakots
Tā kā zīds tavs sānu akots.
Nāc un laikam kāju sakod,
Lai uz asfalta tas pakrīt,
20 Sasizdams sev lepno smakri:
Laiks ir sēkla, laiks ir stirna,
Liesma, sāls un asa dzirna.

Gulētājiem sapņus skaudis,
Tu no rītiem celies agri,
25 Nesdams darbā darba ļaudis.
Tur, kur pāri šalc tev soļi,
Dzied kā balsis ielu oļi.
Visus ceļus kopā siedams,
Atbalsojies katrā lietā.

- 30 Sveikas tev no visu kājām,
Sirdīm un no tālām mājām.
Kūtrie dod tev savu prieku.
Skaudība žņaudz katru slieku.
Ielas satin tu kā diegu
- 35 Savā spolē. Attālumu
Norīt tev kā oli glumu.
Nav tev ciešanu un trumu.
Sveicu tevi Rīgas ielās.
Tur, kur apkārt drupas lielās,
- 40 Pirmā elpa, pirmā spāre,
Dzīvības un celtnu kāre,
Steigas, atdzimšanas, dzīves
Pilnas jaunas, dziļas brīves.
Sarkans karogs plīv tev pretī.
- 45 Viss, kas bijis drūms un pretīgs,
Izzūd tavas plūsmas tvaikā.
Izzūd pasaulē un laikā.

TRAMVAJS

- Slīdes tīras, nav ne skrambas,
Atkal rūcot ripo tramvajs,
Augšup cēlis vienu roku.
Vai tas dūju ķer vai sloku?
- 5 Lec no pirkstiem zaļas zvaigznes.
Manus smaidus tālēm aiznes:
— Riti, zilā bite, riti!
Saldi dūc un plūc tavs ritens
Ielu garumu kā peļķi,
- 10 Atsviežot no ceļa peļķi.
Pieliec, vāciet, zemei ausi:
Velti ārdīji un lauži,
Slīdes tīras, nav ne skrambas,
Atkal rūcot ripo tramvajs. —
- 15 Redzu zibot zilo karpu,
To, kas ļaudis nes uz darbu:
— Neliec ielai plaukstu priekšā.
Sēdies zilā klēpī iekšā.
Steidzies strādāt, dzīvi pacelt,
- 20 Vērs pret tāli savu aci,
Kā to rūcot dara tramvajs
Slīdēs, kur vairs nav ne skrambas. —

Aleksandrs Čaks 1945. g. 20. decembrī

FIMBERS UN RAUGZE ĶĒGUMĀ

(Draudzīgi šarži)

Tas nav dālders, tas nav
pimbers,
Tas ir mūsu pašu Fimbers

Kur Ķegums mirdz un krāc,
Vienalga: ceļš vai lauks ir
Jož «Cīņas» foto aparāts
Un viņam pakal meisters
Raugze

Un tad tie sapņem goda rakstu —
Es priecīgs par to visu rakstu
Peršas kallis A. Čaks Bīdles zīmējusi F. Pauļuka

Felicitas Pauļukas šarži ar Aleksandra Čaka tekstiem
("Cīņas Darbinieks", 1945., 3. nr., 22. nov., 4. lpp.)

Felicitas Pauļukas šaržs
 ("Cīņas Darbinieks", 1945., 4. nr., 29. dec., 4. lpp.)

Aleksandrs Čaks 40. gadu vidū

Aleksandrs Čaks un Meinhards Rudzītis (pirmais no kreisās)
40. gadu vidū

Aleksandrs Čaks un Anta Klints
1949. gada 29. maijā

Aleksandrs Čaks, Jānis Sudrabkalns un Alda Darbiņa
1949. gada vasarā

Aleksandrs Čaks 40. gadu beigās

Aleksandrs Čaks un nezināms Mežaparkā
pie Kirhenšteina rezidences 40. gadu otrajā pusē

Aleksandrs Čaks 40. gadu otrajā pusē

ES STIKLOJU LOGU

- Sals nespēs vairs savu roku
Iegrūst man istabā:
Es svilpodams stikloju logu,
Kur vīkšķis bij rētā bāzts.
- 5 Tu, vācieti, rūti mums siti,
Lai sals mūs sadzeļ un māc.
Bet tagad pats atrauts riti
Savas nāves dziļumā.
- 10 Tev kļuvusi dūre par īsu
Man logu satriekt vēl reiz.
Tad mirsti pilns baiļu un trīsu
Tu, saplosīts skrandās un greizs.
- 15 Stikls — dzidrs, sakaltēts ūdens —
Man tagad kā ielikta rūts.
Vējš lulina viņā dūdu,
Un tramvajs kā kamene dūc.
- 20 Sēd rūtī zilgme un nami.
Tup saule kā astras zieds.
Tur riteņi dārdēdami
No rīta līdz vakaram dzied.
- Sp Rūts mani ar pasauli glāsta.
No Tā manu siltumu tur.
Ka Es vaļā no mokām un lāsta.
Ma Man negribas iet vairs nekur.
- 25 Es stikloju logu laimīgs,
Un glāstu ar delnu to.
Vi To pašu dara mans kaimiņš
Ka Ar logu laboto.

GĀZE

- Un atkal vados irdnē blīvā
Plūst elpa nāvīgā un dzīvā.
Jau viņas vaivaraino tvaņu
No tēraudlūpām kāpjām manu.
- 5 Jūs, sievas, nāciet, ņemiet gāzi,
Kas niķīgāka vēl par āzi.
Ar sērkociņa zelta spāri
No vada nāss to tveriet kāri.
- 10 Kā zila magone tā ziedēs,
Kā izkopts dzels, kā saule dziedēs.
- Vien nelieciet to plaukstā ātri:
Tai blakus velns ar uguns nātri.
- Virs viņas zieda celiet katlus,
Lai vaigs tiem sarkst un spīd kā atlass.
- 15 Jo atkal vados irdnē blīvā
Plūst elpa nāvīgā un dzīvā.

UZ ĶEGUMU

- Tek saule mūžam soli slaidu.
Nāk pienene, kur bijis sniegs.
Kā medu liesma ēdīs skaidu,
Ko kaisla ēvele tai sniegs.
- 5 Mēs iesim brīvi savu ceļu.
Kur mūsu solis stingri likts,
Top velēnas ar jaunu zeļu,
Zūd telpā viss, kas sūrs un slikts.
- Uz Ķegumu skan mūsu solis,
10 Vējš pagriežas un līdzi nāk.
No ceļa noiet katrs olis,
Krūts elpo arvien varenāk.
- Uz Ķegumu iet mūsu rokas,
Plūst mūsu sirds, kāpj mūsu prāts.
15 Tur rimsies vācu kostās moka,
Dos spēku naidis, kas ilgi krāts.
- Mēs aizdarīsim visas rētas,
Kas cirstas milzīm mugurā,
Lai pilnas kaismēs nedzirdētas
20 Skrien ūdens, burzguļo un krāc.
- Spēks varenais, spēks saulei rada,
No viņa blāvā strāva līs
Kā straume mirdzoša un plata:
Mums sārtus ziedus atdarīs.
- 25 Dzīs rūpnīcas un laukus vagos,
Degs pavardos kā kvēla guns.
Vien savā migā, nāves sakosts,
Kauks, galu gaidot, vācu suns.

DRUPU KAUDZE

Es:
Kam tu nāci, drupu kaudze,
Pagalmos un ielu krustos?
Drūmi es tev garām kustos;
Rūgta visa tava audze.

Drupu kaudze:
5 Mani bēgot vācietis
Te uz bruģa atstājis
Tad, kad, dobji dārdēdams,
Lejup gāzās pāršķelts nams.

Es:
Vācies prom, es tevi nīstu,
10 Tavu miesu, tavu postu!
Vilks kaut tevi nāvei kostu!
Kaut tu pati zemē līstu!

Drupu kaudze:
Projām necelšos nekur:
Grautais nams te mani tur.
15 Kur ir spēks, kas mani spējš
Nesīs prom kā pūku vējš?

Es:
Rīgas ļaudis, Rīgas rokas,
Viņu jaunā dzīves alka,
Prāts, kas brīvas dzīves salka,
20 Sirds, kas steidzas aizmirst mokas.

Viņi cels uz pleca sava
Tevi irstošu un smagu
Nest uz aizmirstības aku,
Jo starp mums tev vietas nava.

- 25 Tevi nīrgā radījis
Savam galam vācietis.
Ej un zūdi viņam līdz:
Kaplīs tevi nodurt trīc.
- 29 Lāpsta tevi aizmest kaist.
- 30 Tavā vietā bruģis skaists
Gulsies, rāmi smaidīdams.
Blakus tam jauns, saulains nams.

Tam, kam nebij zemes, Atkal dota tā

DARBA ZEMNIEKA VĀRDI

Tam, kam nebij zemes,
Atkal dota tā.
Grims, pilns vizmas, lemess
Laukā ilgotā.

5 Jaunais gads uz pleca,
Delnā — darbs un smaids,
Brīvs no visa veca,
Soli lieku raits.

10 Zeme pilna javas,
Pilna dzīvības.
Tikšu drīz pie savas
Jaunas istabas.

15 Pavasaris pienāks,
Visa zeme zels.
Kvēlā darba dienā
Elpa saldmi smels.

20 Strādāšu kā dziesmā,
Lauks būs apkopts viss.
Pāri saules liesmā
Lalos cīrulis.

Zeme un mans augums

Visiem maizi dos,
Blakus man uz lauka
Sārti mirdzēs govs.

25 Dzeltēnas kā skaidas
Un kā piena trauks
Piecas valgas aitas
Maigo zāli sauks.

Jaunais gads uz rokas,
30 Delnā — darbs un smaids,
Aizmirsušās mokas,
Dzīvē steidzu slaidis.

Zinu: pūļu diezgan
Tālē redz mans skats,
35 Tomēr līksmi ieskan
Jaunais darba gads:

Mana tauta brīva,
Līdz ar viņu es.
Sākas jauna dzīve,
40 Valda padomes.

DARBA ZEMNIEKA DZIESMA

- Visu mūžu bezzemnieka
Svārks bij mugurā.
Visu dzīvi biežpiens pliekans
Bij man aizdarā.
- 5 Zeme, zeme, kam tā bija?
Kam?
Kur man sviedri velti lija?
Kalnā saimniekam.
- 10 Tagad pašam man ir zeme
Blakus kalnam tur,
Kad to šķeļ un audzē lemess,
Roka droši tur.
- 15 Tiem, kam kādreiz sīvi sala,
Tiem, kam nāca gals,
Mūžu darbam zemi dala
Mūsu pašu valsts.
- 20 Laukus tiem, kam ilgas mokas
Bij, kā maizi dot,
Lai tie baro visu rokas,
Lai nav jāiet ubagot.
- Zeme, sevi tevī jūtu.
Tu man avots salds,
Pagaisis kā rasa grūtums.
Dzīve — devīgs galds.
- 25 Zeme, zeme, kam tā tagad?
Kam?
Tam, kas staigā priecīgs vagā —
Darba zemniekam.

JAUNAJAM ZEMES IEGUVĒJAM

Šodien ielās ilgi, ilgi lija
Pirmais siltais pavasara lietus.
Atkal man pēc gadiem labi bija.
Maigi uzlūkoju katru lietu.

- 5 Skaidri redzu: cēlis pierai plaukstu,
Veries tu no jaunās mājas kāpēm,
Kā virs tevis putni atnāk augstu,
Un tu zini — diezgan, diezgan sāpēts.

- Tavā sirdī aiziet ziemas ledus.
10 Darbam pretim smaيدا tava delna,
Kur pār kalnu atsmaršo kā medus
Tava zeme alkaina un melna.

- Drīz tā jutīs tavus vingros soļus.
Diena pacels sauli zelta stopā.
15 Kaut es iešu Rīgas vecos oļus,
Sirdī būšu es ar tevi kopā.

- Visa pasaule tev vaļā tagad,
Tev, kam dzīve bija pilna gaidu.
Ardams atarsi tu katrā vagā
20 Savu pilnību un zemes smaaidu.

Un kad rudens zvaigznes viņu sieku
Bēris būs pār tavu zelta lauku,
Tu ar lepnumu un pirmo prieku
Dzimtenei pats sniegsi pilnu trauku.

- 25 Šodien ielās ilgi, ilgi lija
Pirmais siltais pavasara lietus.
Atkal man pēc gadiem labi bija,
Jūtot sirdīs visiem bišu spietus.

DARBA ZEMNIEKAM

- Kā tu nevari aizmirst elpot,
Tā tu nedrīksti aizmirst sēju.
Drīz tu dzirdēsi cīruļus telpā,
Drīz tu jutīsi siltu vēju.
- 5 Tas no Ukrainas gaišās un labās
Sauli pacels tev zelta traukā.
Spēku smēlis sev rokās abās,
Darbam iziesi smaršainā laukā.
- Upju nogāzēs lokanie kārkli
10 Vizmo pūpolu baltajās liesmās.
Labi aplūko savu arklu,
Lai tas skan tā kā balss tava dziesmās.
- Tīro sētuvi, ko tu slēpi
Ass no vāciešiem dziļā vietā,
15 Liec kā graudu saldo klēpi
Savā plecā stiegrā un cietā.
- Graudu sauļas, ko zemei tu dosi,
Lidos līdzīgi zelta slokām.
Cēls tu staigāsi tā kā osis
20 Pāri irdnes atplestām rokām.
- Saņems zeme ar skūpstu maigu
Katru graudu tavu kā dzirksti.
Darbs ar smaidu tev glaudīs vaigu.
Lielā devībā ziedēs tev pirksti.
- 25 Un kad beigsi tu gājumu savu,
Viss būs dzīvības jaunas pildīts:
Vārpas rudenī dziedās tev slavu,
Plaukstās kūpēs tev maize silti.

DARBA ZEMNIEKAM RUDENĪ

30
Nāc rītos klejot baltā salnas avs.
Aiz meža, jaunā ziemas rudzu laukā
Mērc rieta liesmās sevi kalna kļavs.

Guj vēsa roze katrā ūdens traukā.
Mērc rieta liesmās sevi kalna kļavs.
Aiz meža, pļautā zelta kviešu laukā
Sāk rītos klejot baltā salnas avs.

- 5 Ir rudens dzēlums, un es reizēm salstu.
Tu, kam ir gājis pāri bēdu sniegs,
Tu cieši turi rokās arkla balstu,
Jo neesi vairs dzenāts bezzemnieks.

- Tu stāvi drošs un spēcīgs savā laukā,
10 Ko atdeva tev tava īstā valsts.
Pats dziļi būdams katrā sētā augā,
Ar savu darbu topi mūsu balsts.

- Slaidis putnu bars pār tavu miklo galvu
Līdz padebešiem telpu vajā šķir;
15 No zemes ņemdams viņas saldo balvu,
Tu valstij dodī to, kas jādod ir.

- Aiz tava pleca meži nodeg sārti,
Un brūna zeme, ko tavš lemss tver,
Mums pretim mirdz kā maigi alkti vārti,
20 Kur bērtie graudi jaunus asnus ver.

Tu ievēlc debesīs ar savu nagu,
Pret brīvo tāli acis pacēlis,
Cik savā druvā smaršojošu vagu
Vēl šodien esi kūpošs uzaris.

- 25 Lai slavēts darbs un tava tulznā roka:
No viņas mūžam garos lauks un dīgs.
Es atspiežos pie tevis kā pie koka,
Kas, dziļi sēdies, nekad nemonīks.

- 30 Zied vēsa roze kātrā ūdens traukā,
 Sviež rieta liesmās sevi kalna kļavs.
 Aiz meža, jaunā ziemas rudzu laukā
 Nāk rītos klejot balta salnas avs.

Gul vēsa roze kātrā ūdens traukā
 Mērc rieta liesmās sevi kalna kļavs
 Aiz meža jaunā ziemas rudzu laukā
 Nāk rītos klejot balta salnas avs

2 Izteiksmas dzelums un es reizēmu salstu
 Tu kam ir gājis pāri bēdu aniegs
 Tu cīsi turtokās arklis balstu
 Jo neesi vaiz dzēnāts bezzemnieks

10 Kārtēvs tav jautā vēstis IV 01
 Pats dziļi pūdam kārtā vēstis
 Ar savas darbu tūpmānu dalstu

12 Šlaidis putnu pats pār tūpmānu dalstu
 Izteiksmas dzelums un es reizēmu salstu
 No zētas neardams vīrs galdo dalstu
 Tu valsti bodi tē kas jādod vēstis

20 Aiztava pēca meži noded sānā
 Un pūna xēnc ko tavs lēnēss tver
 Mums priem tūds kā maigi slāht vārti
 Kur bēnis stabi jānūns savēss tver

22 Tu jāvele debēstis ar savu bagāsi
 Pret pūnēstāsi sešis pacēstis tver
 Gūst savs dūvs smānēstis vārti
 Vēl šodien esi kānēstis vārti

23 Laikāvēs dārs un tavs tūksn fokas
 No vīrs mūksm gūns lauks un dīgs
 Es atpūšos pie tēvis kā nie fokas
 Kas dziļi vēdies nekad nenonīks

KARTUPEĻU VAGA

Ūdeni dod aka,
Roze smaršot prot.
Kartupeļu vaga,
Saki, ko tu dod?

- 5 Rudens diena pusē
Raibā lakatā.
Mazliet aizelsusies,
Vaga saka tā:
— Aizver silto durvi,
10 Lai tev labāks prāts.
Paņem skalu kurvi
Un pie manis nāc.

- Ziediem zili baltiem
Noziedēja laksts,
15 Pretī vējiem saltiem
Mākonis kā plaksts.

- Guldi lapās celi,
Roku man zem sirds
Liec, un kartupelis
20 Pirkstos būs tev tvirts.

Neliec viņu rasā:
Tas ir balts un sauss,
Necel vējā asā:
Vārīgs viņš kā auss.

- 25 Ber no kurvja maisā:
Tas to paglabās.
25 Veikli kaklu aizsien,
Maisu orē gāz.

Ved to smilšu kalnā,
30 Kur ir mājoklis
Aiz mežu dzu laukā
Nāk rītā Vai kad sniegi ris.

Tos, kas nākas valstij,
Nodod — tas tavs gods,
35 Aizdzen viltus balsi,
Kas tev sīc kā ods.

Ūdeni sniedz aka,
Roze smaržot prot,
Kartupēļu vaga
40 Kartupeli dod. —

TRAKTORISTA DZIESMA

Kad traktors mans tam pāri trauks

Un vērs to dzīvot.

30 Būs zēns dzīvē, būs priņims — grāds

Jau cerīņus es jūtu ziemā,

Krūms meklē vietu vizbulei.

Būs arī cīrulis drīz ciemā

Ar gaišu dziesmu pasaulei.

— Tās traktors šūn: viņš to jū

5 Nāk jaunais darba pavasaris.

Salds nemiers abās delnās sāp.

Pat ceļa malā bērza zari

Kā putni pretim zilgmei kāpj.

Mans traktors klāts ar eļļas vizmu.

10 Tam pāri nojume kā draugs.

Lai būtu darbā viņš bez klizmu,

Tas kļuvis ir mans acuraugs.

Liks pāri laukiem uzvaros.

Es viņu loloju un skatu,

Es viņu ieļļoju pats.

15 Tas krēslā mirdz ar smaidu platu

Kā liela prieka pilna acs.

— Sniegs saņēp lūdzis salam.

Tas jūt: drīz sāksies viņa gaita.

Tas jūt: to gaida katrs lauks.

Tas labi jūt to — tāpēc smaيدا.

20 Un tāpēc ir mans acuraugs.

Kā lai tev aizstāv?

Tev ir labāts viss.

Fabrikā tev skānis

Sāk vēja delna ziemu sist:

Vēl, vēl viens otrs mēnesis,

Sniegs laukos būs pagalam;

Tāpat kā zuda vācu jūgs.

25 Ar kameni mans traktors dūks

Tur, kur bij vieta salam.

- Tvers elpu modies irdnais lauks,
 Kad traktors mans tam pāri trauks
 Un vērs to dzīvei vaļā.
- 30 Birs zelta dzirksts, birs brīnums — grauds
 Kā vesels mākonis, tik daudz.
 Lauks kvēlos liesmā zaļā.
- Es tagad viņu laboju,
 Trīs traktors šķūnī: viņš to jūt —
- 35 Mans spārns, mans vējš un dvaša.
 Kur vien man acs tā ķermenī
 Spēj rūsas kodi pamanīt,
 Dod manaj rokai ašai!
- Vēl īsu brīdi pacieties.
- 40 Drīz tava sirds kā zvaigzne skries,
 Mans tēraudsalni asais.
 Tavs platais solis ciets un drošs
 Līks pāri laukiem uzvarošs
 Ar skūpstu agrai rasai.
- 45 Jau saules delna ziemu sit.
 Uz pavasari dienas rit.
 Sniegs sadeg līdzīgs skalam. —
 Kā stīga ledus pušu trūks,
 Par kameni mans traktors dūks
- 50 Drīz, kur bij vieta salam.

KURBIETE

Cukurbiete saldā,
Zemes lolojums,
Drīz tu nāksi galdā
Tā kā cukurs mums.

5 Tagad tevi moka:
Kaplīs vējā ceļ,
Maiss kā milzu roka
Tevi ratos veļ.

Kad uz ceļa plata,
10 Kas ir ciets kā liests,
Tevi grūž un krata,
Tad tu pacieties.

Vagons tevi gaida
Ceiļā aiz mežmales,
15 Maiga viņa gaita,
Viņš kā šūpoles.

Cukurbiete saldā,
Zemes lolojums,
Drīz tu būsi galdā
20 Tā kā cukurs mums.

Kā lai tevi aizstāv?
Kas tev ir gādāts viss:
Maģiska fabrika tev skaista,
Rūpnieciskais skaists tai dūmenis.

25 Tur tu juksi driskās,
Bet tas būs tik malds:
Drīz no tevis izkāps
Visi Cukurs balts un salds.

Zemnieks tevi atdod,
30 Tevi audzēt trauc,
Jo tu asinsvados
Dod mums līksmes daudz.

Dod mums alku darbam,
Lai viss labāks kļūst,
35 Lai viss dzīves skarbums
Prom kā ledus plūst.

Cukurbiete saldā,
Zemes lolojums,
Smaidot kāpies galdā
40 Tā kā cukurs mums.

KUĻMAŠĪNAS DZIESMA

Rudens diena pilna smīna,
Rudens koki pilni liesmu.
Kuļmašīna, kuļmašīna
Dzied pa vidu savu dziesmu.

- 5 Līksmās apkūlības talkas!
Brūno roku brūnais birums.
Rudens gaiss pilns dzidres smalkas:
Tālu aizskan durvju virums.

- 10 Putekļi un ļaužu klaiga,
Kūļu smaids un darba telpa
Mani apņem, apņem maiga
Tā kā pasakaina elpa.

- 15 Steidzas graudi baltos maisos.
Ceļas salmi zelta kaudzē.
Dzirdu dzērves dzēlos gaisos.
Arums spēku sevī audzē.

- 20 Kuļmašīna, kuļmašīna
Ver mums graudu zelta strautu.
Viņas drebu es kā vīnu
Sajūtu ar katru audu.

- Sviedru asums sadzeļ nāsi.
Kad uz pirksta lieku graudu,
Mazu, dzīvu saules lāsi —
Reizē smeju es un raudu:

- 25 Nav vairs sīvā vācu tvana,
Grauds, tu mūsu gribu atkal.
Maize būs, būs spēka gana
Visu grauto uzcelt atkal.

A Grauds, tu mūsu rokas raisi,
30 Atdod telpai prieku skaļu,
Brauks uz sabērtuvēm maisi
Atdot tautai tautas daļu.

Rudens diena pilna smīna,
Rudens koki pilni liesmu.
35 Kuļmašīna, kuļmašīna
Dzied pa vidu savu dziesmu.

Tev, komjaunatne

TEV, KOMJAUNATNE

Gadā tālā, astoņpadsmitā,
Rīta sarmas pilnā, miglotā,
Redzēju jūs pirmoreiz:
Tad jūs gājāt ugunskaujā tā,
5 Ka no ienaidnieka ielenktā
10 Palika tik kaps un bunkurs greizs.

Pirmo reizi, bet pēc tam vēl daudz
Redzēju, kā jūsu rindas trauc,
Skatīju, kā jūsu stāvi iet
10 Visur tur, kur Dzimtene jūs sauc,
15 Visur tur, kur cēlās briesmu drauds,
Kur bij jātver darbs aiz skausta ciet.

Gājāt ienaidnieku nokapāt,
Zemes dzīlēs, upēs nokāpāt;
15 Atdzima no jums kā saule lauks.
Tur, kur varonībai jābūt klāt,
20 Visur, visur bijāt pirmie klāt
Jūs kā dzīvības un liesmu trauks.

Jūsu karogs sārti sarkanais
20 Visos gājumos jums līdzī kaist,
Tas, ko deva ceļā Ļeņins jums,
Tagad apbalvots, jums sirdīm pāri laists,
Vējos trīcošs, bezgalīgs un skaists —
Lielās gaismas mūžīgs starojums.

- 25 Komjaunatne ļeņiniskā,
Tā, ko Staļins tālāk vada,
Mūžam pratīs saulē izkāpt,
Lielāka augš gads no gada.

Rudens diena pilna smilšu.

Rudens koki pilni liesmu.

25 TEV KOMJAUNATNE

Dzied pa vīdu savu dziesmu.

Gada tālā, astoņpadsmitā.

Rīta saimes pilnā, miglotā.

Redzēju jūs pirmoreiz.

Tad jūs gājāt ugunskaņņā tā.

2 Ka no ienaidnieka ielenkā.

Palika tik kaps un bunkurs greiz.

Pirmo reizi, bet pēc tam vēl daudzi

Redzēju, kā jūs rindas trauc.

Skatīju, kā jūs stāvi iet

10 Visur tur, kur Dzimtene jūs sauc,

Visur tur, kur cēlās priestnu drauds,

Kur bij jāvēver darbs aiz skauņa ciet.

Gājāt ienaidnieku nokāpāt.

Nemes dzīlēs, upēs nokāpāt.

15 Atdzima no jūms kā saule lauks.

Tur, kur varonība jābūt klāt.

Visur, visur bijāt pirmie klāt.

Jūs kā dzīvības un liesmu trauks.

Jūsu karogs sārti sarkanais

20 Visos gājumos jūms līdzī kaisi.

Tas, ko deva ceļā ēdins jūms.

Tagad apbalvots, jūms sirdim pāri laists.

Vējos triecēs, bezgalis un skaists —

Lielās gaimes mūžīgs starojums.

PADOMJU JAUNATNE

1

- Lai pūces koku galos zīlē,
Lai sniegs uz zemi mierīgs krīt,
Kāpj jaunie droši zemes dzīlē
Mums rūdu šodien dot un rīt.
- 5 Jo savu Dzimteni tie mīlē
Un darbā viņu sirdis spīd.

Padomju jaunatne
Nepazīst Nē.

- Nav otras tādas vairs pasaulē,
10 Kas reizē strādā un gavilē.

Nav otras tādas vairs, nava.
Padomju jaunatnei — slava!

- Kur dūmeņi kāpj zvaigznes vīlēt,
Dun veseri un dzirkstis īd,
15 Tur tēraudu liek liesmu spīlēs
Mums šodien jaunieši un rīt,
Jo savu Dzimteni tie mīlē
Un darbā viņu rokas spīd.

- 20 Padomju jaunatne
Nepazīst Nē.

Nav tādas otras vairs pasaulē,
Kas reizē strādā un gavilē.

Nav tādas otras vairs, nava.
Padomju jaunatnei — slava!

- 25 Kur lemess, irdni kārās dzīlēs
Kā maizi griežot, mirdzošs slīd,
Met graudus valgās zemes vīlēs
Mums šodien jaunieši un rīt,
Jo savu Dzimteni tie mīlē
30 Un sviedros viņu sejas spīd.

Padomju jaunatne
Nepazīst Nē.

Nav tādas otras vairs pasaulē,
Kas reizē strādā un gavilē.

- 35 Nav tādas otras vairs, nava.
Padomju jaunatnei — slava!

Dun kauja. Iznīcības dzīlēs
Viss — meži, ēkas, elpas — slīd.

- Tur ienaidnieku nāves spīlēs,
40 Tur jaunie šodien ņem un rīt,
Jo savu Dzimteni tie mīlē
Un bezbailīgi par to krīt.

Padomju jaunatne
Nepazīst Nē.

- 45 Nav tādas otras vairs pasaulē,
Kas reizē strādā un gavilē.

Nav tādas otras vairs, nava.
Padomju jaunatnei — slava!
Slava!

- 50 Saule pa zemi iet lidu: 80
 Dzeltēna irbe, kas mirdz
 Stiebriem un zālēm pa vidu.
 Gaiss tā kā medus tik tvirts.
- 55 Miglas virs upēm ir rozēs, 85
 Vakara sārtums kad riet.
 — Vējš, ko ap viņām tu grozies,
 Ko tu ar ēnām tām svied? —
- 60 Pacelts ir varenā dienā
 Padomju Latvijas vaigs.
 60 Gluži kā rožainā pienā
 Salds viss: vai zeme, vai laiks: 90
- Salds — vai tas solis vai sāpe,
 Darbs, kas mums darāms vienmēr,
 Dzīvība, alka un slāpe,
- 65 Tās mūsu rokas un mērs. 95
 Nākusi mūžīga diena,
 Iestājies Padomju laiks.
 Vizbule izaug no pliena.
 Varavīksnē pārāužas tvaiks.
- 70 Rimusi nāve un lodes. 100
 Ienaidnieks uzvarēts klus.
 Darbā un atpūtā dodas,
 Vērusi plakstienus,
- Padomju jaunatne brīvā:
 75 Jaunietis, meitene, zēns. 105
 Pūliņā kaislā un dzīvā
 Mirdz, kamēr vakars top rēns.

- 25 Druvās, kur stiebroš dzied izkopts,
Padomju jaunatne, tu
- 80 Pretim kā brīnums man izkāp,
Lai sviedros smaidītu.
- 30 Kur tavu locekļu brīnums
Noliecas darbā un spīd,
Auglībā pārvēršas sūna,
- 85 Akmeņi asnus sāk dzīt.
Traktoru, traktoru vaļā,
Ecēšu skarbums, kas dzeļ;
Zeme top laba un zaļa:
Augļi pie lūpām mums ceļ.
- 90 Dūmeņu brūnganās plaukstas
Vijīgas debesīs kāpj
Mūžam kā cīruļi augstāk.
No viņām mākoņiem sāj.
- Rūpnīcu darbīgā steiga
- 95 Kvēli un asumu grib.
Padomju jaunatne veikla
Rūpnīcu alkumā zib.
- Klausa tai liesma un tērauds,
Klausa tai viela un tvaiks.
- 100 Dzīvību nāvē spēj ieraut
Dzīvāks par dzīvi tās laiks.
Riteņu brāzmā un dārdā
Saulainu dziesmu tā dzird.
Nosauc tā pareizā vārdā
- 105 To, kas vēl neskaidrs vird.

Bangojas jūra un plosās,
Padomju jaunatne tver
Jūru kā krūmu aiz osas:
Tvaikoņi tālumus dzer.

110 Iet viņa jauna un droša
Tur, kur iet citiem vēl bail,
Jo viņas plakstienoš spoža
Dzīve kā uzvara gail.

Ies mūsu jaunatne cīnā,
115 Darbā, pat mokā, ja tā.
Sargā, lai neiesāk līnāt
Dzīve tai atdotā.

Vizbule izaug no pliena,
Varavīksnē pārvēršas tvaiks:
120 Nākusi Padomju diena,
Padomju jaunatnes laiks.

Saule pa zemi tek lidu —
Zeltota irbe, kas mirdz
Stiebriem un zālēm pa vidu.
125 Gaiss tā kā medus tik tvirts.

3

Dārzos rudens lapu
Zelta sniegi krīt,
Salnas sprogās apput
— Jumts un tālu spīd.

130 Ne uz sola sēdēt,
Ne pie ūdens būt.
Auksta, skarba ēde
Gaiss — to vaigi jūt.

Jaunekli, ko darīt
135 Tādā laikā mums?
Lāso mitrie zari,
Asfalts dubļos glums.

Nakts ar melnu tarbu
Mūsu mājas klāj.
140 Tversim rokās darbu,
Lai mums sekmes māj!

Meitene, tu arī
Līdzi lapu šķir!
Sirdis — saules stari
145 Lai mums visiem ir!

Jāceļ dzīve grautā,
Jāceļ jaunā valsts.
Jātin baltā autā
Kāja, kas vēl salst.

150 Labas grūtās pūles,
Nebūs darbs tavs velts!
Tad, kad atnāks jūlijs,
Zeme degs kā zelts.

Druvā, zaļā pļavā,
155 Jaunieti, — un tu
Vērsi sirdī savā
Prieka avotu.

Darbs mums lielais mērs ir —
Tas mūs ceļ un tur.
160 Dūmeņi kā bērzi
Arī sapņus bur.

Rokas rosmē liksim,
Uzsmaidīsim vēl,
Tad mēs tālu tiksim —
165 Tur, kur laime kvēl.

Dārzos rudens lapu
Zelta sniegi krīt.
35 Jaunieši, vien labu
Darīsim tūlīt!

10 Kur stāv kokiem pretim sīd
Astu paklājs balts un sarkans,
Tava skola stāts spīd.

12 Tava skola tevi gaida,
Gaida solē, un māj tev gaida,
Spodrie ļoģi zeltā smaida,
Teļu gaisums silts un baid.

20 Lai tu vari stiprināt
Vien visu izziņāt
Sēsties solā, sēsties vingr,

Lai tu esi derīgs tū
Lai tu augam visu dzīvi,
Rokas gudras padarī,
Savu prātu, savu sirdi,

25 Savai zemei, savai laulai,
Savai cēlai dzimtenei,
Kas pēc posta saulei auts,
Kāpjot kalnā, dzīva smej.

UZ SKOLU

- Mirdz kā dzintars zaros plūmes,
Rasa ilgi zālē sēd,
Miglas sidrabainos dūmus
Saulei grūti izklienēt.
- 5 Bērns, ja ābolā tu kostu,
Salds kā medus būtu tas,
Zīme — laiks uz skolu posties,
Laiks sev meklēt grāmatas.
- Aiz tā sārtā, zaļā parka,
10 Kur starp kokiem pretim slīd
Astru paklājs balts un sarkans,
Tava skola stalta spīd.
- Tava skola tevi gaida,
Gaida sols, un māj tev galds,
15 Spodrie logi zeltā smaيدا,
Telpu gaišums silts un balts.
- Sēsties solā, sēsties vingri,
Visu, visu izzināt
Centies līdz pat galam stingri,
20 Lai tu vari stiprināt
- Savu prātu, savu sirdi,
Rokas gudras padarīt,
Lai tu augam visu dzirdi,
Lai tu esi derīgs rīt
- 25 Savai zemei, savai tautai,
Savai cēlai dzimtenei,
Kas pēc posta saulei auta,
Kāpjot kalnā, dzīva smeļ.

30 Lūko zilgmē putnu kāsi,
Viņam līdzi steigdas laiks.
To, ko tu reiz turpināsi,
Lai tas būtu labs un maigs.

25 Bērnš, ja ābolā tu kostu,
Salds kā medus būtu tas.
35 Zīme — laiks uz skolu posties,
Laiks likt galdā grāmatas.

2 Pasaulē pasaulē, un tu viņas vidi
Smaga kā auglis, kas dzīvību dod.
Tu — viņas doma, kas vienmēr ir līdri,
Tu — viņas sirds, tāsīnā roka un gods.

10 Nesēji, Maskava, tevī vaiss pazī:
Kāda tu jūta, kas pļāsumu šļāc.
Dvēseli šķel man ar sidraba nazi
Stāvam tavš, hietmā un steigšgais pīrāts.

12 Škuds, kas pacelis miltīgā kokā,
Eipa, ko sagrābis beģalīgs vējš.
Tāds, tāds es stāvēju klusā tavā lokā.
Vimno viss camu man darbīgs un spējš.

20 Eiku es pļākstu uz mūrēm. Tie veci,
Gadsimtus jūtu, kas eipo no tiem.
Mūžige maipu un kastiņu teču
Acs aiz pļākstiem pusaivētiem.

Maskava

MASKAVA

Maskava, atkal pēc divdesmit gadiem
Redzu es tevi kvēls, pacelts un brīvs.
Uz tavām ēkām un laukumiem platiem
Uzvaras mirdzums deg rožains un dzīvs.

- 5 Pasaule, pasaule, un tu viņas vidū
Smaga kā auglis, kas dzīvību dod.
Tu — viņas doma, kas vienmēr ir lidu,
Tu — viņas sirds, taisnā roka un gods.

- Nespēju, Maskava, tevi vairs pazīt:
10 Kāda tu jūra, kas plašumu šļāc.
Dvēseli šķeļ man ar sidraba nazi
Straujums tavš, lielums un steidzīgais prāts.

- Skudra, kas pacelta milzīgā kokā,
Elpa, ko sagrābis bezgalīgs vējš,
15 Tāds, tāds es staigāju kluss tavā lokā.
Virmo viss cauri man darbīgs un spējš.

- Lieku es plaukstu uz mūriem. Tie veci.
Gadsimtus jūtu, kas elpo no tiem.
Mūžīgo maiņu un kustību redzu
20 Acīs aiz plakstiem pusaizvērtiem.

A Stāvu uz stūriem, kur jauns viss kā diena,
Ko tikko pāršķēlis mirdzēdams rīts.
Pa namu stāviem es debesīs skrienu.
Laukumos milzīgums pienaglots trīc.

- 25 Ielās plūst ļaudis kā bangainas upes,
Tālumu ēd auto spīdošais bars.
Pagrūžot laiku no ceļa sev strupi,
Pasaule jauna iet gaiša kā stars.

- Maskava, atkal pēc divdesmit gadiem
30 Esmu ar tevi jauns, pacelts un brīvs.
Zemi tu paņem aiz rokas un vadi
Tā, lai uz viņas viss atplauktu dzīvs.

10
15
20
25
30
35
40
45
50
55
60
65
70
75

MAJAKOVSKA METRO STACIJA

Caurvējš ielido matos kā sarma.

Ļaužu ūdeņi palo un šalc.

Zilgās cīpsliņās sarkanais marmors.

Metāls vizuļo lepns un balts.

5 Vidū metru biezs stacijas perons.

Malās ailes, kur vilcieni slīd.

Gaismas zeltoto gaisu es dzeru.

Pāri velves kā tālumi spīd.

Un no loka, zem kura es eju,

10 Majakovskis Vladimirs tāds pats

Skata ļaudis ar nopietnu seju,

Kādu kalis to Oktobra gads.

Lielās Krievzemes dzejniek lielais,

Lielā Maskava pāri tev trīc,

15 Pāri pludo tev nami un ielas,

Tevi ņemot kā dvēseli līdz.

Tā es stāvu zem ģīmetnes tavas.

Mani grūsta, bet raugos es ciets,

Kā no velves, pilns mūžīgas slavas,

20 Tu kā kausu man dzīvību sniedz,

Kā tu raugies pilns asuma maiga.

Acīs liesmojums iedzelts un ilgš.

Gaisma alkst tavu mierīgo vaigu,

Tava stacija vilcienus ilgst.

25 Vēji ceļoties virpulī nokūp

Tad, kad braucieni tuneļos zūd.

Gleznas ieloku ciezdamš kā moku,

Gribi atkal par darbu reiz kļūt.

Kvēlo darbu, kas paņem mūs visu,
30 Sirdi līksmo un delnās mums sāj.
Asi pārcirzdams laiku un risu,
Šķiet, no audekla ārā mums kāp.

Gleznas spoguļi atstādams mierīgs,
Tur, kur pietātnes vadītājs stāv,
35 Stājies tu. Un tev pāri pār pieri
Tava stacija virmo un blāv.

Rokas ceļas tev augšup kā vadi.
Acis uguņiem pavēl aizvien,
Kad tu vilcienus gaidi un vadi,
40 Lai tie cilvēkus paņem un skrien.

Kad top gaita visstraujākā, vārdu
Cel un saki, kas sirdī tev kust:
— Zeme vēra mums sevi kā vārtus,
Dzīles gluži kā upes mums plūst.

45 Metro, metro zem Maskavas visas,
Jauna dzīve mums ceļas kā rīts.
Nebūs saulei drīz lēkta un dzisas,
Zeme paklausot staigās mums līdz.

To, kas Ļeņinam bij viņa griba,
50 Staļins pasaulē pārvērtis ir:
Mirdz zem Maskavas vilcienu ziba,
Jauni tuneļi dziļumus šķir.

Aizdun tālē kā pērkonī kaujas,
Traktors laukā ar vabulī dūc.
55 Nokāpj sapņi kā taureņi sauajā.
Prieku cilvēks kā pureni plūc. —

Tā tu runā. Uz pieres mirdz gadi.
 Acis uguņiem pavēl aizvien.
 Un tu vilcienus gaidi un vadi,
 60 Lai tie laikmetu paņem un skrien.

35
 5
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75

MASKAVAS PIONIERE

- Maskavā uz skaļa stūra
Stāvu, nezinot vairs, kurp iet.
Apkārt ļaužu lielā jūra,
Kājā nobridusies kurpe.
- 5 Trams un trolejbusi zvana.
Milicis, viens vidū stāvot,
Gājējus un ratus gana
Mierīgi ar savu āvu.
- 10 Viņš man pateiktu ar prieku,
Kurp lai kustinu es kāju,
Bet kā klāt lai viņam tieku:
Veltīgi ar roku māju.
- Domās piesolu tam visu:
Pasauli un ilgu mūžu,
15 Zelta riekstus, medus misu,
Dzīvi pilnu liegu žūžu.
- Bet viņš nedzird. Tikai āvu
Kustina, pats stāvot taisni.
Balodis ar vizmu blāvu
20 Pāri viņa galvai aizslīd.
- Augstos desmitstāvu namos
Dzīve staigā, kāpj un virmo.
Ļaudis atkal sakāpj tramos.
Varbūt braukt ar pašu pirmo? —
- 25 Pēkšņi manai rokai — jūtu —
Pieskaras kāds, tikko manot.
Vai tā vēja pūsma būtu,
Skaņa, ko dod tramvajs zvanot?

- Tā var aizskart maigi rētu
30 Tam, kam mīlestība sirdī.
Kaut es arī mirkli spētu
60 Kādu elpu tā reiz dzirdēt.
- Atskatos. Un redzu — jauka
Meitene man gluži blaku
35 Kā no balta rožu trauka.
Nezinu, ko lai tai saku.
- Vārdi nodevīgā kārtā
Visi man uz lūpām paklūp.
Mazā — pionieres kārtā,
40 Sarkans lakatiņš ap kaklu.
- Smaidā meitene, un pati
Iesāk teikt, un tad es jūtu,
It kā mēs sen veci radi,
It kā labi draugi būtu.
- 45 — Krusttēv, — viņa laipni saka:
— Šķiet, pie mums jūs pirmo reizi? —
Ņirb uz jumtiem saules laka.
— Aiziesit vēl nepareizi.
- Es jums palīdzēšu atrast
50 To, ko vajag, kas jums rodams. —
Kustības šai mazai ātras.
Pati mirdz kā dārga rota.
- Un es viņai stāstu ilgi,
Viņa visu atbild ātri.
55 Debesis mirdz pāri zilgi,
Saule sviež ar zelta nātri.

- Paldies, Beidzot esam galā,
 Pēkšņi tas, kas visu laiku
 Meitenei bij slēpies alā,
 60 Paceļ savu balsi maigu:
- Jūs no kurienes? — No Rīgas. —
 — Tiešām? Kā, kas tur? — Un žiglas
 Jautājumu bezdelīgas
 Spurdz no sārtas, siltas miglas.
- 65 Žvadz un čivina ap galvu,
 Aiznes, atnes, brīnās, taujā.
 Iemet vieglu zelta spalvu —
 Prieku — manā cietā sauja.
- Tad no maskavietes, lūdzu,
 70 Rīgas pionieriem sveiciens.
 To no sirds sev viņiem plūcu, —
 Smails kā tauriņš slīd caur tveici.
- Lulo maskaviete jaunā,
 Spiežot vēlreiz manu roku.
- 75 — Rīga nepaliks mums kaunā,
 Izbridusi savu moku.
- Ir mums dzīvot liela laime,
 Sirds nekad man nekļūst gausa,
 Mēs jau visa viena saime,
 80 Biedram Staļinam kas klausā. —

Lielā gaisma

OKTOBRIS UZVARĒTĀJS

- Sārtas lapas gaisos plīvo,
Miglas vāli leļup ris;
Lai var visas tautas dzīvot,
Klāt ir atkal Oktobris.
- 5 Klāt Viņš sarkanais un labais,
Cēlais devējs, lielais sargs,
Viņš, kas mūsu dzīves glabā,
Pacēlies pret nakti bargs.
- 10 Uz tās zemes, visas zemes,
Kuru valda padomes,
Mierīgs nirt var irdnē lemess;
Ienaidnieks aiz ēžas mests.
- 15 Nav vairs vaidis un roze kosta
Mana dzimtene. Kā vilks
Ienaidnieks pats savu postu
Savā migā ēd un smilkst.
- Tālē lielgabali aizdun,
Dūmi plokot sāpes sedz.
Atkal visu dzīvi skaistu
20 Acs kā atžilbusi redz.

- 30 Kur uz drupām ogles miglo,
Sīvums rāpo, plēnes trīc,
Man caur sadauzīto stiklu
Atmirdz pretim rožains rīts.
- 25 Jaunas ielas, jauni lauki,
Cilvēks jauns un viņa prieks;
35 Tautaš tur kā seni draugi
Cita citai roku sniegs.
- 30 Visu to ar savu delnu
Ceļ un dod mums Oktobris,
Rūgtumu kā vieglu pelnu
Mūsu mūžam norausis.
- 35 Oktobris, Tu, zelta bulta,
Siržu piens un asinis,
Daugava tev salda gulta,
Gaiziņš — slavas sēdeklis.
- 45 Esi slavēts, celts un pacelts,
Sākums, debesis un mērs.
Tā kā savu labo aci
40 Tevi glabāju vienmēr.

PADOMJU LATVIJAI

Nobeigta varena kauja.
Uzvara spārno un ceļ.
Dzimtenes ūdeni sauja
Brīvi un mierīgi smeļ.

5 Padomju Latvijas vārdu
Lūpas lai nebeidz mums teikt,
Tālums ar mākonī sārtu
Nāks mūsu brīvību sveikt.

Moku un sājpu bij gana,
10 Miers tagad dvēselēs līst.
Roze ir dzimtene mana,
Roze, kas nenovīst.

Lauzuši stinguma ledu,
Ceļi plūst saldi kā piens.
15 Maigāk par sapni un medu
Smaršo no upmalām siens.

Nobeigta varenā kauja.
Uzvara spārno un ceļ.
Dzimtenes ūdeni sauja
20 Brīvi un mierīgi smeļ.

Pērkons vien pamalē nodun,
Atnesot veldzi, kam slāpst.
Latvijas slavu un godu
Ar savām dzīvībām glābs

25 Vīri, kad būs viņu rinda.
Tagad lai pasaule zied,
Tagad lai atmatās šķindot
Traktori steidzas un iet.

Saule kā dzeltēna sloka
30 Debesu nojumēs skrīen.
Zemnieka strādīgā roka
Kātā sev izkapti sien.

— Tev, mana druva, mans sveiciens, —
Smaida tam laimīgais vaigs:
35 — Nācis ar auglības tveici
Padomju Latvijas laiks. —

Rūpnīcas gudri un rātņi
Dara to, ko viņām liek
35 Padomju Latvijas strādnieks.
40 Saka viņš stingrs un liegs:

— Dzīve kļūst dzidra kā smiekli.
Prāts nav vairs īgns un skarbs.
Strādāt man saldi un viegli:
40 Brīvs tagad cilvēks un darbs.

45 Sliktais un vecais viss satrūd,
Noliecas jaunums un kalst.
Gaismā un priekā ceļ katru
Padomju Latvijas valsts.

45 Saule ar mākonī sārtu
50 Nāk mūsu brīvību sveikt.
Padomju Latvijas vārdu
Mūžos lai nebeidzam teikt. —

CĒSU IELAS NAMS

Balāde

- Sāņus likta, klusā Cēsu iela.
Kuprains bruģis, ietvē lūzis akmens.
Ne to tramvaji, ne auto liela.
Žogu malās saulē smaيدا sakne.
- 5 Dīvains saldums apņē likto soli.
Smiltis piecēlušās vējos staigā.
Pāri vārtiem, glāstot katru oli,
Kāpj no dārziem agras smaršas vaigā.
- 10 Tumšās naktīs, ziemu sīvā salā,
Vasarās un rudens vētrā bargā
Veci koki, stāvot bruģa malā,
Notekas ar saviem zariem sargā.
- 15 Kad man gadās šinī ielā ienākt,
Salda smeldze apņē visu sirdi
Tā kā gaišā, lielā svētku dienā.
Tāli čuksti tek uz manu dzirdi.
- 20 Cauri gadiem gudru eju racis,
Dodos turp es, liekot soli slaidu,
Gardu ainu skata manas acis,
Pilnas saules vizmainas un smaidu.
- Apkārt sanāk Cēsu ielas nami.
Lielāks dažs. Cits mazs, ar roku glāstāms.
Stāv tie visi, rēni smaidīdami,
Pilni dīvainu un laipnu stāstu.

- 25 Viņos dzīvo mazie darba ļaudis,
Staigā cepto kartupeļu smaka.
Pāri viņiem dienas plūst kā strauti,
Naktis nāk un pārklājas kā lakats.

Ir starp tiem nams — numurs septiņpadsmit.

- 30 Divos stāvos. Noplukušu krāsu.
To tie glabā vairāk vēl kā aci,
Vairāk mīl kā brālis savu māsu.

Vārtos durvis veras, grūti čīkstot.
Maza taka. Veļas piekārts pagalmis.

- 35 Audus skūpstā vējš ar muti mīkstu,
Mājas stūros pūzdams maigā ragā.

Dūmi saulē atviz liču loču,
Aiznesdami sevi tālēm lēni.
Visi nami noliecas un nočūkst:

- 40 — Šinī mājā dzīvoja reiz Ļeņins.

Tanī brīdī, kad viņš namā nāca,
Viņam blakus gāja iesirms strādnieks,
Sētā sievas malku kopā vāca,
Bērni nostājās pie sienām rātņi.

- 45 Biedrs Ļeņins gāja soli ātru,
It kā jāsteidzas tam mūžam būtu,
Katru mirkli sajuzdams kā nātri,
Kas to sauc un vienmēr tālāk sūta.

Tas bij gads, tas tālais, deviņsimtais.

- 50 Biedrs Ļeņins toreiz vāca kopā
Tos, kas negribēja zemoties un rimties,
Raušot dzirkstis vienā sārtā stopā.

Pārī vārdiem, glāstot katru otru,
Kāpj no tāies senas dienas vaigā.

Viņš šo trauku lika klāt pie lūpām
Strādniekiem, kas brīvu dzīvi alka.
55 Pāri viņu sirdsēstiem un rūpēm
Cēla tos kā saules elpa smalka.

Valgme bija rožaina, ar liesmu,
Jo to radījušas bija dzirkstis.
Strādnieks aizmeta pār plecu briesmu.
60 Cīņu tvēra cieši viņa pirksti.

Ļeņins bij kā seno teiku burvis —
Draugam salds, bet pretiniekam dzeļošs.
Visur vērās viņam vaļā durvis.
Visi deva viņam savu ceļu.

65 Laikus aizgājušos savā rokā
Lika viņš kā oli caurspīdīgu,
Un no viņa skata dziļā krokā
Nevarēja paslēpties pat sikums.

Gadus nākamos kā dzidru rasu
70 Tvēra viņš un, lūpas guldot smaidā,
Šķēla tos ar savu aci asu,
Redzēdams, kas notiks tālu klaidā.

Tagad bij pie latvju darba ļaudīm
Biedrs Ļeņins nācis, lai tos kaujai,
75 Uzvarai un dzīvei augšup rautu,
Sauli liekot viņiem visiem saujā.

Lai ar krievu lielo darba cilti,
Lai ar krievu strādnieku un zemi
Pušu šķeltu visu zemju viltu
80 Viņi tā kā ass un taisnīgs lemess.

25 Latvju darba tautai savu roku
Sniedza drosms, uzticams un laipns
Satriekt pelnos viņas ilgo moku,
Rast uz krievu brāļiem zelta laipu.

85 Latvju vīri, latvju darba sievas,
Audze ziedā — nākamā un jaunā,
Atslaukiet no sliekšņiem visas nievas,
Cērtiet cirvi līdz pat serdei kaunā.

Tas bij gads, tas tālais, deviņsimtais,
90 Kad viņš steidzīgs šinī namā nāca,
Tos, kas negribēja zēmoties un rimties,
35 Biedrs Ļeņins visus kopā vāca. —

*

Stāv tāpat kā toreiz nams. Gar laiku
Trinoties, tas pazaudējis krāsu.

95 Nami pārējie kā dārgu vaigu
40 Glabā to un viņa vāro kāsu.

Tomēr sirdī viņam savāds spīdums,
Tas kā ābols vizmo dzīlē sārti —
Turējis tas sevī mūsu rītu

100 Tā kā sauju dzīvu sēklu kādreiz.

Sāņus likta, klusā Cēsu iela.

Kuprains bruģis, ietvē lūzis akmens.

Ne to tramvaji, ne auto liela.

Žoga malās saulē smaida sakne.

105 Dīvains saldums apņēm manu soli,

50 Kad tas lēni mazā ielā staigā.

Pāri vārtiem, glāstot katru oli,

Kāpj no tāles senas dienas vaigā.

VIŅŠ REDZĒJA ĻENINU

— Pret paniem! — balsīm pildās gaiss.
Pret paniem karogs sarkanais
Ceļ atkal jaunu pulku.

Mirdz šautene, zib durklis drošs.

- 5 Virs galvām kaskas saule poš
Ar nedzēšamu spalgu.

Uz bruģa pulka smagums dimd.
Vairs iela trauksmē negrib rimt
Un pārņem katru oli.

- 10 Pulks dodas vidū pilsētai,
Bet beigās vienai nodaļai
Jauns kareivis liek soli.

Viņš pirmo reizi karā iet,
Un asinis tam baigi dzied

- 15 Par dzīvību un nāvi.

Tam šautene par smagu šķiet. —
Vai tankam auklu vaļā siet?
Te priekšnieks saka: — Stāvi! —

Redz jaunais apkārt: laukums plats.

- 20 Uz tā viss pulks stāv vadā vads,
Aiz vadiem lieli nami.

Ar saviem logiem atvērtiem
It kā ar plakstiem uztrauktiem
Slēdz loku mirdzēdami.

25 Stāv jaunais, domās gurds un pikts:
— Kam laukumā viss gājums likts
Pirms kauju ceļa baisa?

Virš galvas zilās debesis
Kā vējā zibošs plīvuris
30 Vēl vairāk skumjas raisa.

Tā jaunais domā, rindā likts.
Te pēkšņi sauciens karsts un dikts
Kā vilnis pāršļāc lauku.

Kliedz visi ļaudis, nami kliedz.
35 Kliedz debesis, līdz elpa sniedz:
Ver pasauli kā trauku.

Tur siržu karstums augšup kāpj,
Tur kopā viss, kas kveld un sāj:
Prieks, naidis un dziesma strauja.

40 Dzied visu lūpas, acis dzied,
Dzied logi, kuros saule zied:
— Lai dzīvo taisnā kauja!

Ar viņu kopā iesim mēs,
Ar viņu kopā uzvarēs
45 Un dzīvos darba tauta. —

Virš galvām šalka joņiem iet.
Viss ļaužu pilnais laukums šķiet
Kā lāpa, augšup rauta.

— Tas — Ļeņins, — kaimiņš jaunam čukst.
50 Stāvs zēnam viss kā lode pukst.
Dreb, laidni turot, roka.

*

Viņš uznāk, plaukstu pacēlis.
Mirdz pāri tikai debesis
No bezgalības loga.

- 55 Aiz viņa saule sienā blāv.
Un uz to vietu, kur viņš stāv,
Plūst straumē visu acis.
- Stingst mulsā jaunais kareivis:
Redz — vienā mirklī rimis viss,
- 60 Vējš koku zaros placis.
- Tas — Ļeņins, — kaimiņš jaunam čukst.
Stāvs zēnam viss kā lode pukst.
Trīs, laidni turot, roka.
- Tad ceļas vārds. Tas zib kā stars.
- 65 Vārds vārdā, vesels mirdzošs bars,
Kas pāršķeļ visu telpu.
- Tas it kā uguns sirdis dzeļ,
Rauj pīšļos un tad augšup ceļ
Līdz saulei katru elpu.
- 70 To dzirdot, lūpas alkā kaist.
Viss vecais vājums audos gaist.
Virš pierēm drosme smaida.
- Kā putns vārds ir gaišs, ir skarbs.
Kļūst katram redzams viņa darbs.
- 75 Top skaidra katram gaita.
Par tautu gaišie vārdi kaist.
— Par tautu! — laukums laimīgais
Tam atbild vienā elpā.

Pret paniem skarbie vārdi kaist.

- 80 — Pret paniem! — laukums satrauktas
Tam atbild vienā elpā.

Stāv brīnā jaunais kareivis:

Viņš vienā mirklī iegājis

Ir citā, gaišā telpā.

- 85 Cik vārds var patiess būt un tīrs!

Viņš nav vairs zēns, viņš kļuvis vīrs.

Viņš zin, kas viņam darāms.

Vairs nespēj sirds tam baiļoties,

Viņš droši pulkam līdzī ies

- 90 Pret visām melnām varām.

*

— Pret paniem! — balsīm pildās gaiss.

Pret paniem karogs sarkanais

Ved tālāk cīņā pulku.

Iet rindā jaunais kareivis,

- 95 Un drosme viņa pierē viz

Ar nedzēšamu spulgu.

Vai šautene par smagu šķiet?

Vai tankam aukla vaļā iet?

Nē! Viegla viņa gaita.

- 100 Viņš iet, no vecā atbrīvots.

Jauns spēks un draugs ir viņam dots:

— Tas — Ļeņins! — lūpas smaida.

LATVIETIS BIEDRAM STAĻINAM

- Spīd zili zvaigznāji. Slīd saules sārtais lemess
No laiku tālumiem un bezgalību ar.
Tu — pirmais Maskavā un pirmais mūsu zemēs,
Tu — pirmais pasaulē, kas labu grib un var.
- 5 Starp kauju dunoņu, kur milzu karapulкус
Tu pacel uzvarām kā vēl līdz šim neviens,
Kur baros sprādzieni kāpj zilgmei noraut spulgu
Un uguns dzēlienos kā tāss deg dzelzs un pliens,
- Starp kauju dunoņu tu manu tautu stalto
10 Un mazo atceries un viņai roku sniedz.
Tā uzveikusi ir kā nāvi nakti salto,
Tev pretim cēlusies un viz kā vēries zieds.
- No lielās Maskavas, kur zvaigznes piestarainās
Kāpj augstu debesīs un mūsu slavu pauž,
15 Tavs smaids kā medus valgs plūst visās mūsu vainās
Un miesas gurdumu kā vieglu smilgu lauž.
- No zelta Gruzijas, kur dārzi rožu pilni,
Tu varens pacēlies un visus brīvot nāc.
Es arī kļuvu brīvs. Ar sudrabainu vilni
20 Nāk jūra pretim man un putas tālu šļāc.
- Mirdz kopā tautas mums kā divas labas māsas
Ar citām pārējām, un ienaids sausi lūst.
Uz rozēm Gruzijā krīt manas jūras lāses:
Viss smaršā brīnišķā kā viena elpa plūst.
- 25 Brauc selgā latvietis un laivā dzied tev dziesmu.
Iet druvā latvietis un tavu vārdu min
Kā lielo palīgu. Viņš savas tautas briesmu
Kā sakni pārkodis un tavu zvaigzni zin.

- Tā kvēl. Tā vienmēr degs un nezudīs ne mūžam.
30 Pēc viņas beļģis alkst, to gaida dienvidslāvs.
Tver holandietis to pie savām māju slūžām,
To piesauc norvēģis, kad vakars kalnos blāvs.

- Čukst savu vārdu tie, kā tvīktu viņu iegūt,
Čukst viņi slepeni: vēl skauj tos nāves lauks;
35 — Liec savai Sarkanai mums atdot mūsu prieku,
Liec atdot dzīvību, ko alkstam mēs kā augs.

- Lai tavi pulki nāk ar savu brīves vēdu:
Mēs vergot negribam nevienu mirkli vairs,
Mums pietiek ciešanu, mums gana mūsu rētu,
40 Lai aujas pāri mums rīts rožains, salds un kairs. —

Spīd zili zvaigznāji. Slīd sārtais saules lemess
No laiku tālumiem un bezgalību ar.
Tu — pirmais Maskavā un pirmais mūsu zemēs.
Tu — pirmais pasaulē, kas labu grib un var.

30 35c viņas beigās alkst, to gaida dienvidsāvis,
Tver holandiecis to pie sevām mājā slūžām,
To pīssau norvēģis, kad vakars kalnos blāvis.

32 35c Līco atdot dāvidu, ko alkstam mēs kā augs.
Lai tūpat uzliem tūk, unonup ujuak patā,
Lai tūpat uzliem tūk, unonup ujuak patā,
Lai tūpat uzliem tūk, unonup ujuak patā,

40 — Lai ai augas pāri tūzains, saids un kaisis.
Starp kauju dūnuu tu manu tauru stāho

10 35c šid zil zvāzģānī, šid sāmāis sālēs lēmās
No laiku tālīmēm un tēzģālībūn

15 35c Tu — pīnāms pasau, kas labā grū un var,
No tiešā Maskavas, kur zvāzģnes pīecstaramās

15 35c Kapi augtu dabestis un mīlāu slēvu pēz,
Tavs smāids kā medus valgs plūst visās mūsu vainās
Un miesas gurdumu kā vīģģu smīģģu lauģ.

20 35c No zelta Gruzijas, kur dārzi rožu pīlī,
Tu varens pacēlies un visus brīvoī nāc.
Es arī kļuvu brīvs, Ar sudrabainu vilai
Nāk jūra pretīm man un putas tāģu slāc.

25 35c Mirdz kopā tautas mums kā dīvas labas māsas
Ar citām pārējām, un ienāids sausi lūst.
Uz rozēm Gruzijā kriī mānās jūras līses!
Viss smārsā brīnīģģā kā viena elpa pīlūst.

25 35c Brauc sēģģā latvietis un laiģģā dzied tev dziesmu,
Iet drīvā latvietis un tavu vārdu mīn
Kā lieto pāģģģu. Viģģā savas tautas brīesmu
Kā sakmī pārģģodis un tavu zvāzģzni zin.

Varenais uzvaras Oktobris

**DZEJOĻI NO KRĀJUMA
"ZEM CĒLĀS ZVAIGZNES" (1948)**

Aleksandris Čāks

**ZEM CĒLĀS
ZVAIGZNES**

LATVIJAS VALSTS IZDEVNIECĪBA

Vīnu ir Uzvaras Oktobris.

Rītos zied sudraba zeme un skani,

20 Vēji pūš zeltotu ragu;

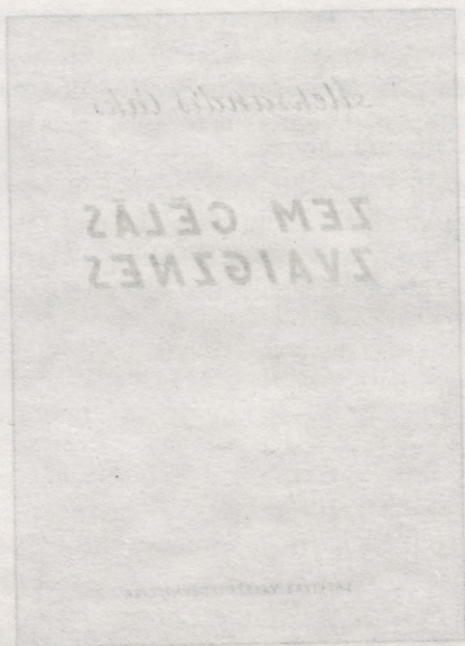
Zemnieks tver arklu un steigšus, lai tvaus

Irdne gar beidzamo vāgu:

Zemi un dzīvību atdevis

Vīnam sev Uzvaras Oktobris.

AMULĀRI NO KRĀJUMA
"ZEM CĒLĀS ZVAIGZNES" (1948)

Varenais uzvaras Oktobris

UZVARAS OKTOBRIS

- Burzguļo upes, šalc meži, kūp lauks,
Upēs ņem zivis ar taci,
Augļus sniedz koki, ar vārpu san augs;
Kur vien tu pameti aci,
5 Rosībā kvēlā viss ceļas un ris:
Gadskārtā Uzvaras Oktobris.
- Visiem, kam Padomju Dzimtene rūp,
Novārtā nepaliek roka,
Lūko, kā dūmeņi kvēlo un kūp:
10 Tēraudu veido un loka
Strādnieks, kam muguru atliecis
Varenais Uzvaras Oktobris.
- Priedes mirdz krastā un priecīgi māj.
Skaidru un vējotu seju
15 Zvejnieks tver tīklus un laivā sev klāj,
Traukdamies selgā uz zveju:
Jūrai un brīvībai pacēlis
Viņū ir Uzvaras Oktobris.
- Rītos zied sudrabā zeme un skan,
20 Vēji pūš zeltotu ragu;
Zemnieks tver arklu un steidzas, lai tvan
Irdne gar beidzamo vagu:
Zemi un dzīvību atdevis
Viņam sev Uzvaras Oktobris.

- 25 Niknā un varenā triecienā
Tēvi un brāļi mums gāja.
Jaunieti, pats tagad lidzi mums nāc,
Iet lai tev nepagurst kāja:
Ceļu uz laimi tev pavēris
30 Varenais Uzvaras Oktobris.

2

- Liesmo lapas koku zaros,
Kausēts sidrabs peļķēs viz.
Mūžam pāri zemei staros
Mūsu Lielais Oktobris.
35 Simtiem darba ļaužu pulku
Gāja viņu izkarot.
Viņš ar savu sārto pulgu
Jaunu dzīvību mums dod.
Dod viņš drosmi mums un prieku
40 Veidot, celt un druvās sēt,
Spēku katru ienaidnieku
Bargās kaujās uzvarēt.
Esam laimīgi un brīvi
Vienā tautu saimē mēs.
45 Varam paši savu dzīvi
Izlemt savās Padomēs.
Kā mēs kaujās kādreiz gājām,
Tagad darbā dodamies.
Gurduma nav mūsu kājām,
50 Klausu virpa mums un liests.
Mēs no zemes dziļēm smeļam
Viņas melnās asinis.
Upēm aizsprostus mēs ceļam,
Lai no tām mums gaisma viz.

55 Saules noskūpstīta kūdra
Silda mūsu mājokļus.
Roka, kas bij agrāk kūtra,
Celtnē pārvērš akmeņus.

Karstās pūlēs gads pēc gada
60 Ražens mūsu klēpī krīt.
Tagad Staļins valsti vada,
Kā to Leņins Oktobrī.

Ja tu esi sirdī godīgs,
Nīsti to, kas tumšs un skarbs,
65 Arī savu kvēli dodī,
Kur to prasa mūsu darbs.

Mūžam artā vaga garos,
Kausēts tērauds mirdzot līs,
Mūžam pāri zemei staros
70 Mūsu Darba Oktobris.

ATMOŠANĀS

- Nekā es laba neredzēju:
Es sevi aizmirst nevarēju,
Bet tagad pilns ar alku spēju
Es dzirdu pat, kā jumti kūst,
5 Kā pakši silto rīta vēju
Uz mežaraga māca pūst.
- Sev vaicāju: vai murgā biju?
Es sevi attinu kā dziju.
Un pirmo reizi pasmaidīju,
10 It kā man jauks kas būtu teikts.
Un tad es atkal ieraudzīju,
Kas darāms vēl un kas jau veikts.
- Ar gaismu plaukstā kāpu lejā.
Vējš savā nevaldāmā skrejā
15 Kā rūsgans putns šalca sejā
Un meta dzirkstis mākoņos.
Tie kūpot stājās trakā dejā
Un zuda sārtos tālumos.
- Vējš mani pacēla kā skaidu,
20 Es atraisīju savu smaidu
Un tad ar atvēzienu slaidu
Bezgala tālos klajumos
Kā zvaigzni viņu projām laidu:
Man darbs un griba prieku dos.
- Arvienu tālāk gāju laukā,
Es grāvjos ieplūdu kā traukā,
Es ieslīdēju katrā augā,
Es biju katrā kukainī,
Un lietus brāzienos un aukā
30 Es gulēju kā atzveltnī.

Tā nokratīju savu sīvi
Un jutu atkal īsto brīvi,
Līdz dziļēm tverdams jauno dzīvi,
Tā vērās, kur vien lūkojos.
35 Bij reizē priecīgi un dīvi:
25 Man darbs un griba laimi dos.

Kad bijuši tik zili gaisi?
Nāc šurp un sevi vaļā raisi,
Kā ziedus sevi visiem kaisi,
40 Tu arī kļūsi liels un brīvs:
30 Jo, kas aiz sevis durvis aizsit,
Nekad tas nebūs cilvēks dzīvs.

Nāc šurp un dod man darbam roku:
Bij diezgan sāpju, diezgan moku.
45 Lai veram vaļā katram logu:
35 Jau zaļo zāle, smaršo koks.
Viz uzvara ar zvaigžņu loku,
Kā pūka aizplīv katrs slogs.

Ceļā

NEKRASOVAM

Plauka vasara bez zieda,
Kalta ļauni nolauzts zars,
Krievu zemnieks smagi cieta:
Žņaudza muižnieks to un cars.

5 Pletne neapstāja kapāt
Sādžā katru, kas bij dzīvs.
Zemnieks tikai savā kapā
Jutās tā kā cilvēks brīvs.

10 Un tad nāci tu kā liesma,
Nonievāto aizstāvis.
Drūma bija tava dziesma —
Daudz tu bijī redzējis:

25 Mokas, netaisnības sūras,
Zemniekus, kas tumsā gumst.

15 Tavā vārsnā bija jūras
Nemierīgais bangojums.

Tava vārsma, pilna sīves,
Bija apspiedējiem sods:
Jo tu zināji — nav dzīves

20 Cilvēkam, kas pazemots.

Tavos vārdos dega skarbums,
Dziļa taisnība un naidis.
Sauci tu uz brīvu darbu,
Sauci turp, kur beidzas vaidis.

25 Elpo tevī arī maigums —
Līdzjūtības kaimiņš ciešs:
Tu ar cēlu roku vaigu
Noglāstīji tiem, kas cieš.

Tavus vārdus lasot, ļaudis
30 Raudāja, lai rētas dzīst:
Jo tu bijī viņiem paudis
Visu to, kas svēts un īsts.

Kad es redzu sauli sārtu,
Kalnu, kas pret tālēm kvēls,
35 Allaž dzirdu tavu vārdu,
Dzejniek, tu, kas būsi cēls

Vienmēr, tālāk, visos mūžos,
Kamēr dziesmas raisīsies,
Kamēr meži vējos žūžos,
40 Dzidrie strauti upēs skries.

BALĀDE PAR IESIRMO KAPTEINI

Gluds sāļais jūras līmenis,
Kā neredzama naža skūts.
Zem tā, kur vēries dzelmenis,
Slīd zemūdenes ķermenis
5 Un motors maigā balsī dūc.

Trīs tērauds, ūdens lāšu skauts.
Gaiss tvirtais elpu saldi māc,
Kā būtu vaivarāju daudz;
Un dzelmes mute mīksti sauc:
10 — Nāc, zemūdene, dziļumā!

Balts, sunim līdzīgs mākonis
Tev, zemūdene, skaustu kož. —
Bet vēsais tēraudķermenis,
Ko vada iesirms kapteinis,
15 Slīd pāri dzelmēm drošs.

“Nieks,” domā sirmais kapteinis,
Kluss darbā, vārdos īss un skops.
Viņš pieder zemūdenei viss,
Viņš sirdi tai ir atdevis,
20 Un viņa acis — periskops.

“Nieks. Velta kārās dzīles balss:
Es stāvu vietā nelokāms.
Lai nost man abas rokas kalst,
Ja to, ko uzliek Darba valsts,
25 Mēs zemūdenē neveicam.”

Un paver tāli. Līmenis
Liek galvā miglas vainagu.
Balts, sunim līdzīgs mākonis
Kūp zilgmes malā iziris
30 Kā sadragāts ar zābaku.

Tur savu darbu izpildīt
Uz priekšu zemūdene slīd.

NO VĒSTULES BIEDRĀM STALINAM

30 Vācu purvs un purvs
Lai šodienas tiktu
Sagrāba cietis un abas
Zilgani pēkši tēruda rati
Pūstot un izpūstot stāģis plati
Bēdas un izmums anģis kā anģis
Facēls gods tie samnīcku budzi
Ktarijs ielūps tas vācietim lūps
Padomju zemniek tie nav tavi rūdži
— Tie mani kviesti, kas mirdz jūn kā xīds
40 Neapmierināts kā mēģis
Luktostiem, kam bija Padomju vārs
10 Devusi xēmi to atņēma nosi
Aizveda apburkums lopus Pāi skārs
Nepus atstāts, lēnēm ko kosti
15 Tāpatas lūpms bij: sūdāt un āldot
Vīsu to vācietim, ko vien viņš grip;
Nēma tas graudus un liepētām medū
Auksts un zivis, kas sūdāts ziv
Aizveda mēxus, bet nānu un godu
Nespēja atņemt un aizvest nekad:
Tautā kā savu vissāko lodi
30 Pēdējai kaujai to glābs jau tad.

**Un jūsu stāvi rīta gaismā vājā
Mums saule bij,
bet vāciem — taisnīgs sods**

NO VĒSTULES BIEDRAM STAĻINAM

- Zilgani pelēki tērauda rati
10 Zemē, kur tikko vēl valdīja prieks,
Postot un izlauptot staigāja plati;
Bēdas un izmisums sniga kā sniegs.
- 5 Pacēla godā tie saimnieku budzi.
Klanījās lielīgs tas vācietim līdz:
— Padomju zemniek, tie nav tavi rudzi.
Tie mani kvieši, kas mirdz tur kā zīds. —
- 10 Tūkstošiem, kam bija Padomju vara
Devusi zemi, to atņēma nost.
Aizveda apcirkņus, lopus. Pat skara
20 Nebija atstāta, bērniem ko kost.
- 15 Pātagas likums bij: strādāt un atdot
Visu to vācietim, ko vien viņš grib:
Ņēma tas graudus un liepziedu medu,
Augļus un zivis, kas sidrabā zib.
- 25 Aizveda mežus, bet naidu un godu
Nespēja atņemt un aizvest nekad:
Tauta kā savu visasāko lodi
20 Pēdējai kaujai to glāba jau tad.

— Dzīvot šai zemē patiešām ir jauki, —
Smaidīja vācietis, žņaugdams cik spēj:
— Šīs manas pilsētas, šie mani lauki,
Latvietis lai tikai pagaidām sēj.

- 25 Daugavas krastos, kur jasmīni zied tā,
Latviešu tautai ir jāiznīkst drīz.
Šinī tik bezgala skaistajā vietā
Vienīgi vācietis vairoties drīkst. —

- 30 Latviešu jaunavas dzina viņš projām
Vācijas purvos un rūpnīcās zust.
Lai arī jaunekļi aizietu bojā,
Sagrāba ciet tos kā gūstekņus.

- 35 Nometnēs baigās aiz dzeloņu kārtām,
Kur tikai nāve un izsmiekls mīt,
Tā kā uz lēna un gruzdoša sārta
Labākos ļaudis viņš nebeidza dzīt.

- 40 Cietumi pilni bij. Drūmākos silos
Skanēja dienu un naktis, vienmēr
Šāvienu kārtas: tur viršajos zilos
Nogūlās tie, kam bij piepildīts mērs.

Latgalē atstāja zarā tas kārtos,
Līdz viņus paņēma lietus un rūsa,
Un savu lielāko slepkavu vārdos
Nosauca ielas un laukumus mums.

- 45 Izkāva veselas sādžas un ciemus,
Pārslaukot ēkas ar zemi pēc tam.
Ja kāds vēl dzīvs kaut kur paguva iemukt,
Asinssuns pēdās jau ložņāja tam.

Skolas bij sadzītas šķūņos un kūtīs,
50 Vienīgi līdējiem galds bija klāts,
Izdzisa gaisma un pasaule rūtīs,
Dzīve bij kļuvusi ciešanu vāts.

Sapnis, kas lolots bij septiņsimts gadus,
Vācietim šķita nu piepildīts.
55 Varmākas senči, kas kapenēs atdus,
Pricējās jaunajam varmākam līdz.

Tīru un mirdzošu pazemes strautu,
Vai to var aizzurēt oļi un pliņš?
Brīvo un strādīgo latviešu tautu
60 Arī nav verdzībā lauzis neviens.

Viršū bij ogles; bet apakšā gruzdums
Gailēja dzelīgs kā nāve un spīts.
Vāciešu durklis to nespēja uzdurēt:
Tas bija mūžīgs, kā mūžīgs ir rīts.

65 Bezgala dziļa ir dzīvības dziņa,
Brīvības alka un apspiesto naidis.
Zināja tauta, ka izturēs viņa
Arī šīs naktis, lai kāds viņu skaits.

Zināja tauta, ka nāk viņas palīgs:
70 Sarkanā Armija, vajāto draugs,
Brīvības Armija, brīvības pali,
Taisnības nesēja, dzīvības trauks.

Cēlās pret vāciešiem vīri un sievas,
Ieročus tvēra un pulcējās tad
75 Mežos un klānos, lai atriebtu nievas
Un lai vairs negrimtu naktī nekad.

Gāja tie verdzību atriebti un nāvi,
Gāja par visiem, kas nespēj vēl iet;
Tautai to klusie un saspringtie stāvi
80 Bij tā kā zvaigznes, kas mūžīgi zied.

Nebija miera ne nakti, ne dienu
Vācietim, kas bija iebrucis sīvs:
Partizāns tā kā ar liesmainu sienu
Sažņaudza plēsoņu drosmīgs un spīvs.

85 Tvēra to nāve, lai cik viņš bij viltīgs,
Postenī, mājā, uz ceļa, kur krūms.
Lidoja vilcieni gaisā un tilti.
Atņirdzās iebrucējs baismīgs un drūms.

10 Velta bij bardzība, veltīgi sodi,
90 Pakārto rindas un nošauto skaits.
Kas vairs var atturēt atmaksas lodi,
Kad jau ir atriebē pārvērties vaidis.

15 Visur bij latviešu partizāns gaidīts,
Vai tā bija sādža vai būda, kur bads.
95 Visur tam atplauka sirdis un smaidi,
Katram viņš kļuva kā draugs un kā rads.

20 Katrs tam pasniedza pēdējo savu,
Katrs vēl pagājās ceļu tam šķirt,
Jo viņš par Dzimtenes godu un slavu
100 Cēlies bij uzvarēt vai arī mirt,

Jo viņš pie visiem, ko iebrucējs māca,
Brīvību atnesdams, stāja kā sargs,
Jo, biedri Staļin, ar tevi viņš nāca
Un tavā vārdā bij taisnīgs un bargs.

105 Cieta un cīnījās latviešu tauta,
Lai arī cik kādreiz gājums bij baigs.
Neliecās viņa no varmākas drauda,
Zināja sevī: drīz nāks viņas laiks.

Zināja viņa, tik izturēt vajag,
110 Gluži kā strautam, ko pazeme sien,
Jo tur pie austrumiem debesu klajā
Dobjāki pasāka dunēt arvien.

Glābēja, Sarkanā Armija, nāca,
Uzvarā, Staļin, to vadīji Tu.
115 Naidnieka aizsprostus lauza un vāca,
Lai visus nomāktos atbrīvotu.

Iebrucējs, sarausis pēdējo spēku,
Postīt vēl steidza — tāds bij viņa mērs.
Aizdzina cilvēkus; druvas un sēku
120 Postīja dedzinot gluži kā zvērs.

Sagāza pilsētas: iznīdēt slāpa
Visu kā mēris un mūžīgais sals.
Varenā Sarkanā Armija glāba
Latviešu tautu, kad lemts tai bij gals.

RĪDZINIEKS 1946. GADA 13. OKTOBRĪ

Nobirst kokiem rudens rūsa,
Peļķēm pāri sidrabs klāts,
Atkal Rīga, Rīga mūsu,
Sadzīst sirdīs ilgā vāts.

- 5 Gandrīz četrus smagus gadus
Vērsām mēs vienmēr, vienmēr
Pretim rītiem savus skatus:
Kad būs pilns reiz vāciem mērs?

- Kad reiz beigsies mūsu mokas,
10 Vārti slēgsies kapsētām?
Daudzreiz gura naktīs rokas,
Tomēr visu izcietām.

- Tad, kad dienās zālēs salna
Cēlās rudens vējiem līdz,
15 Tur, aiz purviem, tur, aiz kalniem
Beidzot ausa mūsu rīts.

- Mūsu lūpas klusi teica:
Tev, tev, Cēlā, Sarkanā,
Visu mūsu siržu sveiciens.
20 Labi, labi, ka tu nāc.

Nobirst kokiem rudā rūsa,
Peļķēm sidrabs pāri klāts,
Atkal Rīga mūsu, mūsu.
Sadzīst elpā ilgā vāts.

25 Pazūd posts un norimst nāve,
Tavi pulki slavā dim,
Atslīkst saldmē mūsu stāvi:
Visu jaunu uzcelsim.

30 Visur ielās darbs un brīve,
Visos namos, kur vien ej,
Īsta laime, skaidra dzīve
Ceļas, virmo, nes un smeļ.

115 Kad pils tūlī, tūlī, tūlī
Lai tūlī, tūlī, tūlī
Kad reiz beigsies mūsu mokas,

10 Vārī šīsies kapteinis, šīsies
Daudzreiz, gūn malkas, šīsies
Toms, visu izcietim, šīsies
120 -stāvs šīsies šīsies šīsies

Tad, kad dienās xāies salna
Ceļas tūlī, tūlī, tūlī
Tūlī, tūlī, tūlī, tūlī
Reizot ausi tūlī, tūlī
Lai šīsies tūlī, tūlī, tūlī

Mūsu lūpas klusi teica:
Tev, tev, Cēlā, šīsies
Visu mūsu sērū šīsies
20 Labi, labi, ka šīsies

Nobirst kokiem tūlī tūlī,
Peļķēm sidrabs pūlī k lās,
Atkal Rīga mūsu, mūsu
Saxst-epiā līgā vāts.

KRĪTI MEŽĀ

- 1 Ar cirvi rokās sokos:
Es nācis malku cirst,
Spīd saule, šēdot kokos,
No pleciem lapas birst.
- 5 Kā lepns ērglis tvirti
Mirdz cirvis plaukstās man,
Kad katrs asais cirtiens
Spalgs tālu mežā skan.
- 10 No zariem putni aizskrien,
Maigs viņu spārnu švīksts
Un koku ēnas laiski
Pie manām kājām likst.
- Kur izcirtuma pēdās
Vēl tvan pēc sveķiem viss,
- 15 Es lieku malku grēdās,
Pats karsts un nosvīdis.
Šo malku līksmi krauto,
Kad tuvāk pienāks sals,
Mums ziemai vedīs auto,
- 20 Lai ziemai būtu gals.
Mēs veiksīm savu darbu,
Silts būs mums mājoklis. —
Vējš zaros spēlē arpu,
Mirdz lapās rudenis.

- 25 Pēc šķilas bērza šķilu
No grēdas auto liec!
Starp kokiem krēslu zilu
Liek agrais rudens riets.
- 30 Ved mājās cirsto malku,
To priecīgs krāsnīs bāz,
Lai pazūd mitrais valgums,
Lai silts top istabās.
- Lai ziemas pūsma skarba,
Tev kaktos nesasalst:
- 35 Mums tik daudz lepna darba,
Mums jāceļ mūsu valsts.
- Tu — rūpnīcām ved malku,
Lai augstais dūmenis
Ar dūmu kalnu zalgu
- 40 Klāj tālās debesis.
- Mums lielā darba gaita
Vairs nedrīkst apstāties.
Ko tava roka gaida?
Nemt šķilas pasteidzies!
- 45 Tad zudīs posta skarbums,
Tad rimsies ziemas sals.
Mums tik daudz, tik daudz darba,
Mums jāceļ mūsu valsts.

KRITUŠĀ PIEMIŅAI

Viņš krita, lai jums elpu dotu
Un visas savas kaislības
Kā mirdzošu un dārgu rotu,
Kur zaigo skaistums bargs un ass.

- 5 Skrien zaļas zvaigznes. Jūs tām līdzī
Kā nākotne un gaišums vārs.
Te nav nekas viens otram līdzīgs,
Te viss kā milzu mute kārs.

- Uz augšu — līdzās rīta vējam,
10 Kur lido sapnis, zilgmes gaiss.
Mēs drikstam visu, ko mēs spējam,
Un kas ir neiespējamaiss?

- Uz augšu — spārnā, jūtā, domā
Un katra mirkļa pukstienā;
15 Krīt zvaigzne bezgalības somā.
Nāc, labā dzīve, pretim nāc!

- Uz augšu! Zvirgzdu plest par kalnu
Un kalnu zvirgzda vidū likt.
Uz augšu! Ziedā pārvērst salnu,
20 Lai kļūst tas labs, kas bija slikts.

Viņš krita, lai jums spēku dotu
No savas nāves mūžam būt.
Pār kaujas lauku apmīglotu
Redz nākam jaunu dzīvību.

KRĪVAI JAUNIEŠIEM

- 25 Pēc šķītas bērza zaru
No pēdas autiņiem
Esi dziļāks vēl kā aka,
Esi tāds kā bezgalība,
Asāks vēl kā smarša traka,
Patiesāks kā iznīcība.
- 5 Devīgāks par mātes roku,
Jautrāks par visjautro joku,
Liesmo vairāk vēl par liesmu.
Skani skaistāki par dziesmu.
Pārkāp šaubas. Pārkāp sevi.
- 10 Dzimtenes un tautas labā
Savu spēku mūžam glabā,
Savu sirdi vienmēr dodī.
Jaunas dzīles sevī rodi.
- 15 Uz augšu svārgādu pīstī par kalnu
Un kānu svārgādu vīdī līķī
Kritī zvārgāne bezgalības somā.
Nāc, labā dzīvī, pīstīnī nāc!
Vairs izlīdīnī izlīdīnī.
- 20 Uz augšu svārgādu pīstī par kalnu
Un kānu svārgādu vīdī līķī
Uz augšu svārgādu pīstī par kalnu
Un kānu svārgādu vīdī līķī
Nāc, labā dzīvī, pīstīnī nāc!
Vairs izlīdīnī izlīdīnī.
- Redz nākam jaunū dzīvī.

JAUNAJĀ GADĀ

No tāla sala ciema,
Kur zvana ciekurzis,
Mums atnākusi ziema,
Tai līdzī janvāris.

5 Jau atkal gadam beigas,
Tas ātri aizgājis.
Pilns darba un pilns steigas
Sauc jaunais atnācis.

10 Tu kā no sliekšņa smaidi,
Skats veras tālumā.
Ko sev no jauna gaidi,
Vai tev kas padomā?

15 Grib virpa jaunā gadā
Vēl vairāk savirpot,
Grib auto vairāk vadāt,
Zirgs ātrāk parikšot.

20 Tu — No rīta celsies strādnieks.
Tu — Vēl krietnāks darbā stās.
Tu — Tev jāsēž skolā rātņi
20 Un labāk jāmācās.

Ko darīs zemnieks darbā?
Vēl vairāk ars un sēs,
Kad zudīs sala skarbā
Un saule atspīdēs.

25 Un tu? Es zinu — labāks
Tu gribi vienmēr kļūt,
Ar savām rokām abām
Pie lietas derīgs būt.

Tad dienas ritēs jauki,
30 Būs devīgs jaunais gads,
Nāks pretim laipni draugi,
Un būsī laimīgs pats.

No tālā sala ciema,
Kur apžilbst sniegā skats,
35 Mums atnākusi ziema,
Tai līdzī jaunais gads.

Pilns prieka un pilns steigas,
Bērns, viņam pretim ej.
Nes jaunai rosmei sveikas
40 Un slavu Dzimtenei.

TU, MASKAVA

70 Par tevi, Maskava, es vārdus lieku,
Tu, manas jaunības un drosmes spožums.
Pie tevis mācījos es mīlēt brīvi,
Par viņu stāvēt nelokāmu galvu.

5 Tu biji tā, kas teici mīlu ausīs
Un devi rokās šauteni man cīņai;
Es tavās ielās gāju nāvei pretīm,
Bet kaujās atrādi tur savu dzīvi.

Pie tavām kājām mūžīgām un gaišām
10 Es nolieku līdz galam savu sirdi.

Tāds tagad stāvu tavā priekšā redzīgs,
Nem mani visu, vedi atkal tālāk:

Sauc pasaule, kas sūrā kausā likta,
Lai tavas zvaigznes noliecas pār viņu.

15 Dod vienu man: es nesīšu to rūpīgs,
Kur Alpu kalnos gani tevi gaida,
Kur Norvēģijas zemnieks lēni smaida,
Kad skata gaismu manās rokās nākam.
Tu — mute visiem tiem, kas mokās kvēlo,

20 Tu — labās lūpas, pilnas ilga prieka,
Tu — lielā sirds, kas paņem visas zemes;
Un tavās rokās gulda visi delnas,
Kam viņas pilnas čulgu, pilnas sāpju.

Kas attālums, kas jūras vairs un sniegi,

25 Kas dzeloņrežģi, ienaids, lodes, nāve —
Uz taviem laukumiem un namu kāpnēm

Liek savu galvu pāri visām tālēm,

Liek austrālietis, čīlietis un induss

Pēc vergu darba šahtās, kalnos, laukos,

30 Jo viņi gaida tevi savās būdās,
Lai pazūd posts kā rungas padzīts suns,

Lai saule nāk un atliec viņu plecus, —
Tu, Maskava.

Es katru brīdi tavu balsi dzirdu.

- 35 Tā nāk pa manu vērto logu iekšā,
Ceļ mani augšā, nogurumu norauš,
Man acis skūpstā, lai es labāk redzu,
Man domas noglauž, lai tās dziļāk saprot,
Es izplešos, es eju stingru soli,
40 Es eju kokiem, upēm, mežiem pāri,
Par zelta stirnu skrienu ātrāk tālē
Un saplūstu ar tavu dārgo balsi, —
Tu, Maskava.

Ar kādu kāri tavu balsi tvēru

- 45 Zem koku saknēm, pagrabos un naktīs,
Ar smagu segu sedzies, gaidās trīcošs,
Es — brūnās varas padzīts, trenkts un dzenāts,
Es tevi gaidīju kā savu elpu,
Es cietu, zobus sakodis, un tirpu,
50 Bet tava uguns neizdzisa manī,
Es atcerējos dziļi sevī iekšā,
Ko esi tu man devusi līdz galam.
Un tāpēc dzirdu atkal tavu balsi, —
Tu, Maskava.

- 55 Tā, pilni saldmes, lepnuma un spēka,
Šķeļ tavi vārdi, lielie sārtie putni,
Ar saviem knābjiem spoži zilo gaisu,
Tie nes man padomjļaužu darba slavu,
Tie nes man viņu uzvaras un laimi,
60 Nes graudu pilnās jauno druvu šalkas,
Nes jauno rūpnīcu kā kalnu dunu,
Nes tālo plūmju viegli saldo smaršu,
Sniedz Turkmēnijas saules dzīvo kvelmi.
Tu, Ukraina, kad es pie tevis biju,
65 Es skrēju jauns starp taviem liksmiem dārziem,

- Tad atrāva no tevis mani ilgi,
 Bet tagad tevi Maskava man atdod.
 Cel savas rokas, slaidos, baltos gulbjus,
 Es jūras rasu paceļu tām pretī —
- 70 Tu, Maskava.
 Kļūst dižens cilvēks, kas ar tevi kopā,
 Skaists augumā un savos lielos darbos,
 Viņš nāvi pārkāpj, dabas spīti pārvar,
 Iet tur, kurp sauc un kvēlo tavi vārdi, —
- 75 Tu, Maskava.
 Es viņā skatos, mīlas pilns un brīna,
 Kā ieaug mūžībā viņš savā gribā.
- Un tad, kad visi putni kokos klusē,
 Kad lepnās rozes galvas zemu klana,
- 80 Kad zemes nakts ir tieši vidū pusē,
 Es dzirdu, Maskava, — tavs tornis zvana.
 Es viņa velvēs stāvējis reiz drosmīgs
 Ar šauteni pie sava labā pleca —
 Bij toreiz Ļeņins Kremlī savā darbā.
- 85 Man savāds mirdzums dega jaunās acīs,
 Un savāds mirdzums atkal manās acīs,
 Kad naktī dzirdu mīļās, senās skaņas.
 Es klausos skaņās — viņas maigi lido;
 Tās stāsta man — ir vienai dienai beigas,
- 90 Lai varētu jau otra tūdaļ sākties
 Kā allaž — pilna brīva darba steigas.
- Tās skan — tev tālā zilgme pilna zvaigžņu
 Uz palodas kā spoža vizma miklums,
 Un vēju spārnēm spalvu glauda vēsums,
- 95 Bet mūsu zeme, ko mēs visi mīlam,
 Kā mūsu vara ir tikpat liela:
 Un Urālos jau kalnracis ir cēlies,
 Ēd brokastis, nu tūlīt dosies darbā.
 Pie Kuriļiem sen mūsu kuģi jūrā,

- 100 Tur sidrabainās zivis tīkli lasa;
 No Gruzijas nāk pāri kalniem dziesma,
 Kur gruzīnietes tējas laukos dodas;
 Uz zvēriem soļo Sibīrijas mežos.
 Jauns medinieks, un saule tup uz stobra;
- 105 Kā balta irbe migla skrien pa priekšu.
 Tā stāsta zvani, kas no Kremļa atnāk,
 Rimst, atskan dziesma, kas mums visiem sirdīs,
 Tā cēla, drosmā, svinīga kā telpa,
 Es saslejos un dziedu viņai līdzī,
- 110 Es zinu — daudzi dzied to savās mītnēs;
 Ņem savā prātā, lai vairs neatdotu,
 Kā kādreiz ziedu sakļauj cieši sauļā.
 Ar dziesmu šo mēs uzvarējām kaujās,
 Ar dziesmu šo mēs uzvarēsim darbā;
- 115 Šī dziesma kvēl mums asinīs kā uguns,
 Šī dziesma nāvē aizvērs mūsu acis,
 Šī dziesma dos mums mūžam savu spēku,
 Šī dziesma ir un būs, un laikos paliks
 Par Dzimteni, par mūsu tautu kopu,
- 120 Par mūsu uzticību nedienās un laimē.
 Par tevi, Maskava, un tavu slavu,
 Par lielo Stajinu, kas tevī dzīvo,
 Tā dzirdu, Maskava, es mūsu himnu,
 Kad zemes nakts ir tieši vidū pusē,
- 125 Kad visi putni koku zaros klusē
 Un lepnās rozes galvu zemu klana,
 Es galvu paceļu un skatos tālēs,
 Kur mūsu zvans uz komunismu zvana.

ANDREJS UPĪTS PIE ZANTENIEŠIEM

- Zilus ēnu dvieļus vakars izklāj sniegā.
Izbērts zilgmē apaļš zelta zirņu siets.
Čirkst zem kājām sniegs. Dzeļ vējš kā nātre seju.
Zantes tautas namā, pārbūvētā šķūnī,
5 Lielā, plašā telpā elpo divas krāsnis
Savu biezo svelmi, savu karsto sirdi.
Gaiša skatuve ar augsto galdu vidū,
Izrotāta karogiem un dzīvām skujām.
Visos stūros egles vāri pretim smaršo,
10 Lampas šņāc pie griestiem — četras sārtas čūskas,
Garie soli, krēsli visi pilni tautas.
Nāk no drēbēm vēsmas, pilnas lauku smaržu:
Senu jāņu zāļu, vaivariņu, ziedu,
Tīra sāļījuma, rudens augu kvēles.
15 Tur ir lauku veči kažokos un tūbās,
Brūnām sirmām sejām veci tā kā zeme,
Jaunavas un sievas saldākas par medu,
Pilnas egļu skuju asās, skaidrās garšas,
Mazi bērni staigā — zvirbuļi un dūjas
20 Viņu acīs — kalni, lejas, kas te dzīvo,
Debesis un upes, jaunā brīvā dzīve,
Asinis tiem labas locekļos un lūpās,
Garām kara briesmas, uguns, posts un nāve.
Tas, kas bija sagrauts, sāk jau atkal celties,
25 Vīri sēd un piesit lēnā runā kāju,
Uzliek plaukstu dēlim, uzmet skatu griestiem,
Kāda visa būve, apmetums un stiprums;
Daudz vēl kas ir jāceļ, jāatjauno lauki.
Druvām jātop treknām, lopiem jāmirdz labiem.
30 Vīru nāsīs sēd vēl zirgu asie sviedri,
Gardo auzu čauksts un celtā siena vieglums,
Roku audi jūt vēl arkla balsta spēku,
Izkopts plato gaitu, cirvja cieta glāstu;

- Viņu kājas jūt vēl vagu taisno ceļu,
35 Kukuržņu un māla piesitienu spējo,
Arumu un sniegu iepelēko skauju.
Apkārt tautas namam plašie Zantes meži
Kilometriem tāli — milzu plata plauksta.
Mākoņus tie šūpo, vējus nes uz pleciem,
40 Tāli panākt steidzas, sauli paņemt maigi
Zaļo skuju bļodā, brūno zaru rokās.
Irši viņos dzīvo, mežu cūkas treknas,
Kas kā tuklas bultas, zālēm šņācot, traucas,
Kad uz ceļa braucējs siena vīšķi atstāj,
45 Stirnas iznāk laukā drošās, straujos baros,
Pienene mirdz pierē tām — balts spalvas plankums,
Sienu ēd un ošņā miglas palso gaisu.
Amula tur lokās, viņas straumei krastos
Līdzī staigā rindās oši, cēlās liepas,
50 Ozoli. Laiks daudzus nolauzis tos upē,
Akmeņogļu melni, cietāki par dzelzi
Tur tie guļ uz mutes, apkampuši straumi.
Zivis apkārt šaudās, skūpstot cietos stāvus,
Atstājot pie zariem sudrabotas zvīņas.
55 Tās tur mirdz kā nauda, gaišās saules lāsas.
Amula, vai klausies savu krastu liepās?
Tās tev allaž atnes mazo ganu dziesmu,
Stāsta, ka pa ceļu aiziet cilvēks, zaķis
Pārlec celmam, tagad čukst un vēsmā lulo,
60 Ka, pa visiem ceļiem sanākuši kopā,
Zantenieši savā cēlā tautas namā
Gaida kādu vīru, cerē kādu viesi.
Zantes lielie meži, pauguri un līcī
Sniegu biezā delna, sarmas rotas priedēs,
65 Garām jums un cauri Andrejs Upīts steidzas,
Brauc uz pārpildīto Zantes tautas namu.
Sešsimt zanteniešu gaida mīlo viesi,
Ilgi neredzēto, ilgi daudzīnāto. —
Steidzas tautas rakstnieks, latvju ilgu paudējs,
70 Cīnītājs un reģis, visas tautas slava.

- Zantenieši alkst to savā vidū redzēt,
 Apsveikt, klausīt viņa kvēlos, gudros vārdus.
 Zantes kandidāts viņš deputāta darbam.
 Zilas ēnas vakars izklājis jau sniegos,
- 75 Tumsa kāpj pa logiem apsnigušiem iekšā,
 Spārnām līdzīgs kaplōgs atvērts nošvīkst vējā.
 Gaiss kā balta roze krīt uz katras galvas.
 — Atbraucis, — čukst balsis. Bērnus pievāc mātes.
 Visi sēstas vietās. Lampas piebikstītas
- 80 Šalc vēl skaļāk, metot gaismas klēpjus telpā.
 Ienāk Andrejs Upīts. Dzejnieki tam abpus.
 Visi ceļas kājās. Skaļas sveikas, smaidi.
 Pirmā solā sēstas visi atbraukušie,
 Kabatā sev klusums sabāž visus trokšņus.
- 85 Kāsu aiztur lūpas, smiekli iebēg stūros.
 Partorgs īsi apsveic zanteniešu viesi.
 Pēkšņi pirmāi rindai klātu meitenīte,
 Cepure ar divām zaķu ausīm galvā,
 Mētelis tai iezalš, līdzīgs kļavas lapai.
- 90 Pieiet Upītim un saka klusi:
 — Sveiki. —
 Paceļ zilas acis, ilgi raugās skaista
 Sirmā tēvocī, par kuru tik daudz stāstīts
 Mājās agros rītos, brokastīs pie galda.
- 95 Tētis zin to sen jau. Tagad arī viņa
 Skata vaigā slaido sudraboto tēvu.
 — Ak tad tāds viņš, —
 domā mazā sevī klusi
 Un uz mūžu atstāj acīs dārgo tēlu.
- 100 Bērniem saviem stāstīs kādreiz līksma vēlāk.
 Ziemas vakars šis tai paliks cēlā miņā.
 Andrejs Upīts maigi pasniedz mazai roku.
 — Sveiki, jaukā, sveiki. Kāds tad vārds tavš?
 — Rasma. —

- 105 Runā pavēcs zemnieks. — Biedri zantenieši,
Mūsu vidū lielais latvju tautas rakstnieks,
Viņš par deputātu ir ar mieru būt mums.
Sveicam viņu visi. Kas gan viņu nezina?
- 110 Viņa milzu darbu, cīnītāja drosmi,
Mūžam viņš ar latvju tautu gājis soli,
Pazīst viņas sāpes, pazīst viņas gribu,
Dzīvot alku, prasmi, darba uzticību. —
Uznāk jaunie un droši saka:
- 115 — Biedri,
Andrejs Upīts savos darbos, dzīvē vienmēr
Mācējis ir cīņā iet par visu labu,
Patiesību mūsu, darba tautas brīvi,
Zantes jaunatne par viņu balsos visa. —
- 120 Un tad runā tautas rakstnieks pats ar tautu.
Vizmo sirmā galva. Stāvs kā varā izliets:
— Zantenieši mani, vēlētāju draudze,
Pieņemu es jūsu lielo uzticību.
Centīšos jums kalpot, kā vien visur spēdams,
- 125 Pats es bijis zemnieks, zinu jūsu darbu.
Jūsu sūrās pūles, sīkstumu un kvēli. —
Klausās zantenieši savā izraudzītā.
Vārds kā laipna uguns kveldē viņu sirdis.
Jūt tie sevī dziļi — tas ir viņu pašu
- 130 Cilvēks, drošs un darbīgs, neatlaidīgs gaitā.
Beidzas kvēlā runa. Zantenieši apstāj
Savu deputātu kandidātu. Visi
Viņam tuvāk spiežas, alkst to labāk redzēt,
Pateikt kādu vārdu, paspiest viņam roku.
- 135 Bērni pašā priekšā, jaunatne gar malām,
Pavada to barā līdz pat pašām durvīm.
Draudzīga un tuva izzied satikšanās.
— Gaidīsim jūs atkal, — stāsta visu acis.
Nakts un skaidras zvaigznes apņem dārgo viesi.
- 140 Priekšā atkal ceļš un jauna darba gaita.

- Zantes lielie meži, pauguri un līči,
 Sniega mirdzums košais, zvaigznes katrā pārslā,
 Garām jums un tālāk Andrejs Upīts steidzas
 Sasniegt to, kas sasniegts nav vēl ilgā mūžā.
- 145 Sveiki, zantenieši, darbs jūs cels uz augšu.
 Izaugs jaunas mājas, druvas, plati ceļi.
 Saule blakus staigās visās jūsu gaitās.

IERAKSTS "ZAĻAJĀ ZEMĒ"

Rīts, kad tumša aiziet dienas dusā.

Sesto stāvu rūtīs sārtas astras.

Koku gali kūp kā nosvīduši.

Viena otra lapa noknikš vējā

5 Un tad aizlido kā dzeltēns putns.

Dzīvoklis, kur Andrejs Upīts dzīvo.

Brūnas durvis. Priekšnams kluss un ēnains,

Darba istaba tūlīt pa labo roku.

Ienāk viesis. Pretim gaiši logi,

10 Plauktos grāmatas gar divām sienām

Aug kā saldi avenāju krūmi.

Papīrs smaršo. Tīkams klusums gaisos.

Andrejs Upīts gluži tā kā zemnieks

Vienās vestēs sēd pie rakstāmgalda.

15 Tā ir viņa visu mīļā vieta.

Baltie mati viz ar kvēlu gaismu.

Noliek brilles. Skatās viesim pretim.

Iegarenā sejā miers un laipnums.

Acis tīras — akas zilais ūdens.

20 Viesis bijīgs. Rokā "Zaļā zeme".

Grīdas sega tā kā kaķis peli

Kāri gaida katru viesu soli.

Viesis pieiet. Pasniedz "Zaļo zemi",

Ierakstu lūdz. Pats viņš skrīverietis.

25 — Man šī grāmata kā paša elpa, —

Saka skrīverietis, nosēžoties

Blakus galdam piedāvātā krēslā,

Kreisā roka skaras šaurai tahtai:

Tā, ko atlikt muguru starp darbiem

30 Upītim ar laikarakstu rokās.

— Cik viss pareizi šai "Zemē" sacīts, —

Skrīverietis saņemams un atsāk:

- Cilvēki kā dzīvi apkārt staigā.
 Domāt — tūlīt uzsītīs uz pleca.
- 35 Krogū lūgs vai papuvē sev talkā. —
 Upīts pasmaida, nāk prātā laiki,
 Kas aiz gariem daudziem gadu mežiem.
 — Rakstu to, ko tikai labi zinu.
 Lauku darbs, ko “Zemē” attēloju,
- 40 Paša cauri iets, līdz galam izjūsts,
 Izprasts, izsviedrēts un dziļi pazīts.
 Diezgan esmu gājis kādreiz vagā. —
 Roka pasniedzas pēc papirosa.
 Priekšā lapa aprakstāma, sāкта,
- 45 Vārdu rindas smalkas, gluži taisnas
 Tā kā stari šķērso balto lauku.
 Raksts ir tīrs, tūlīts, bez labojumiem,
 Plūst kā kaisla, nebeidzama strūkļa,
 Pilna gudra redzējuma, dzīles.
- 50 — Paskaties virs galvas sev tai gleznā, —
 Piebilst Upīts, piepaceļot pirkstu,
 — Rožudārzs to darinājis jauku. —
 Viesis pietrūkstas un vēro darbu:
 Iezilgs sniegs ar mazu māju. Bērzi.
- 55 Priekšā stūrī logs. — Es pie šī loga
 Uzrakstīju savu “Zaļo zemi”:
 — Tas mans namiņš Kstiņinā, — smīn Upīts.
 — Katru rītu piecos šinī logā
 Iedegās man lampa — mazā zvaigzne.
- 60 Tā es sēdēju pie savas “Zemes”
 Stundas piecpadsmit ik dienas darbā.
 Mana atpūta bija sanest malku.
 Prieks mans — katra uzrakstīta lapa,
 Kaujās karavīru lielā drosme. —
- 65 Upīts paņem brilli, uzliek acij,
 Atver lapas pusi vajadzīgo.
 Un ar stingru, nesteidzīgu roku
 Rodas ieraksts viesim skrīverietim.

- Dzirdēju, jums esot pasākts romāns:
- 70 Eduards Veidenbaums, kā ar to sōkas? —
Skrīverietim balss ar spalvu saplūst.
— Neesmu vēl sācis rakstīt. Taču
Gadiem domājis par viņu gan jau.
Veidenbaums, šis stiprais, lielais dzejnieks,
- 75 Gluži dzīvs man seko visur līdzī.
Viņa acis redzu, viņa stāvu,
Viņa balsi dzirdu sēdēs dažreiz,
Kad viņš arī kaut ko stipru piebilst.
Pievakarē sēd tur, kur tu tagad,
- 80 Smej un stāsta zobgalīgi, asi.
Viņa vārdi allaž ir kā dzirkstis —
Neparasti, dziļi vienreizīgi.
Katrā ziņā drīz es sākšu. Romāns
Šis kā dziļā pakārts zelta gabals. —
- 85 Apklust, pasniedz ierakstu un nobeidz:
— Ierakstīšu arī Veidenbaumā. —

DZEJNIEKA RĪTS

- Guļ uz galda dzejolis par Rīgu
Divas skaidras, baltas, spožas lapas,
Klātas vienādīgām stingrām rindām.
Raksts kā iegriezts kaparā vai klintī —
- 5 Mierīgs, dzidrs līnijās un gaitā.
Dziļā jūsma tur to savā tvarstā,
Neļauj izplūst tā kā ūdens pilei,
Neļauj pazust putekļos un vējos,
Paslēpties zem tintnīcas vai naža.
- 10 Katrs vārds zied tvirts kā rieksta kodols,
Stiprs domā, pārliecībā savā.
Tā aug zarā skuja blakus skujai.
Turpat zied uz galda glicīnija,
Zaļām lapām, kāti — rožu kristāls,
- 15 Tajos gaisma mirdz un vizmo kāri.
Sauls spožums kāpj pa logu droši,
Sit pie stikla egles palsais ciekurs.
Dūja paskatās, ko dara dzejnieks,
Un tad aizlaižas pēc kāda grauda.
- 20 Blakus dārzā kļavas šalc un šūpo
Sudrabkalna acis, kad tas veras
Kovārņos, kas laidelējas baros,
Riņķo zilgmē, pilni spalga trokšņa.
Migla.
- 25 Saule tālē — dzeltēns ķirbis.
Istabā tāds klusums, ka var dzirdēt
Plauktos čaukstum nemierīgu lapu.
Baltā krāsns kā ievu krūms ir stūrī.
- Blakus vienkāršā, bet cēlā rāmī
- 30 Arturs Lapiņš darinājis gleznā
Sudrabkalnu dziļā, augstā krēslā.

Tajā dzejnieks bieži mēdzis sēdēt
Maskavā un ilgoties pēc Rīgas,
Domājis par savu latvju tautu,
35 Nīdis nikni iebrucējus vācus.
Vēris kaplogu un laidis drosmīgs
Savus cīruļus, kas sauca kaujā

Gvardes strēlniekus un visu tautu.
Krēsla tumšais audums drūmi spīgo,
40 It kā zinādams, ko izjūt dzejnieks:
“Latvieši pie Gaiziņa un Usmas,
Tikai apņēmību, cietu drosmi,
Mēs jau nākam, drīz mēs būsīm klātu.”

Līdzīgs šautrai sauciens pāršķeļ telpu,
45 Cēlās vēji, ūdens virsma Gaujā,
Katra sirds, kas brīvi grib un darbu.

Seja stingra, apņēmības pilna,
Cīņa nav to nomākusi vāju,
Acīs ilgs un neizdzēšams spulgums,
50 Dod to Maskava, kas apkārt šalko,
Kustas, steidzas, strādā, domā asi,
Vadot tautas kaujās pretim laimei,
Komunismam mūžīgam un brīvam.
Roka pacelta, kas rakstījusi
55 Naktis cauri mazā istabiņā
Cīņas rindas, mīlestību savu
Ticēt padomēm un iet tām līdzi.

Nočīkst durvis. Gleznā iemet kvēli
Saules atspulgs.
60 Steidzīgs ienāk dzejnieks,
Skolniekus viņš tikko izvadījis.
Tie bij atnākuši viņu apsveikt,
Atnesuši solījumu savu
Krietni strādāt, kārtīgiem būt, labiem.
65 Dzejnieks noliek atnesto uz plaukta.

- Paņem rokās kukurūzas vāli
 Lielu, skaistu, dzeltēnu kā sauli.
 Smagais, dārgais auglis nočaukst īsi,
 Gaisma apņem to ar zelta vilni,
 70 Liekas, spuldze aizdegta ir pēkšņi,
 Sārta liesma pacelta plīv rokā.
 To ir Sudrabkalnam dāvājusi
 Nadja Košika. Šī ukrainiete gleznā,
 Kukurūzas audzētāja lielā.
- 75 Dzejnieks rādījis to saviem viesiem,
 Stāstīdams, ko panākt var ar gribu,
 Mīlestību ziedot sevi tautai.
 Dzejnieks pošas ceļam.
 Savam galdam
- 80 Pārļaiž aci, viss lai būtu vietā,
 Laikraksti un zīmuļi kā nākas.
 Aizver vārdnīcu, ko lasījis no rīta,
 Meklēdams vēl īstus, dziļus vārdus.
 Pakampj dzejoli un iebāž ātri
 85 Krūšu kabatā.
 No trešā stāva
 Drīz vien dārzā viņš uz zaļas takas.
- Telēns apsveic, pūzdam savu tauri,
 Gailis lepns skrejot pāršķeļ ceļu.
- 90 Balta kaza paskatās gar stūri,
 Paož gaisu, pagriež šķībi galvu.
 Zāļu dvaša nāk no visām pusēm.
 Garām retām, skaistām, jaunām mājām,
 Pāri pļavām, žogiem, trekniem dārzjiem
- 95 Daugava ceļ pretīm savu gaismu,
 Ceļ kā spoguļi, kur šaudās zivis,
 Tvaikoņi un slaidas buru laivas.
 Nāk uz lūpām maiga, vēsa rasma,
 — Daugava tu, mana, — domā dzejnieks, —

- 100 Tavos krastos audzis es uz dzīvi,
 Sauli tvēris savās krūtīs kāri,
 Ieelpojis straumes dziļo alku,
 Redzējis, kā viņa aiznes skumjas,
 Mākoņus un atnes sirdij rosmi,
- 105 Drōsmi krastus pieturēt ar plecu,
 Barot rūpnīcas un sauso zemi. —
 Dzejnieks sasjejas pie saviem vārtiem.
 — Un tu, Sarkandaugava,
 pa labi,
- 110 Vītolos un kanālos, kas pilni
 Zelta postu.
 Baļķi — slaidie roņi,
 Mežu rokas, milzu puķu kāti,
 Gateru un darbu galdu maize,
- 115 Kas no jums gan iznāks vēl un rasies?
 Izkāpiet no kanāliem jūs ātrāk.
 Gaida VEF's jūs, gaida lielais Vairogs.
 — Liktenīgā četrdesmit pirmā, —
 Uzmet acis dzejnieks spodram ceļam,
- 120 — Aizgāju uz Maskavu un tālāk
 Baškīriju, Ufu apmargoto.
 Lai tad nāktu atpakaļ ar brīvi
 Darba tautai, sev un visai dzīvei. —
 Sirdī vārdi kļuvuši šai ceļā
- 125 Dzejniekam kā tīri, dzidri graudi,
 Pilni spēka, dzīvības un laimes.
 Tagad zin to teikt viņš katru brīdi
 Priekā, nelaimē un darba stundā.
 Sārtais spožums, kas ir koku galos,
- 130 Jumtu pierēs brīvie, slaikie vēji,
 Dūmu mutuļi, kas kāpj bez kāpnēm
 Brīvi zilgmē, pilni košu dzirkšu —

- Dūmeņi jūs slien kā rožu krūmus
 Augstu gaisā, stāstot visām tālēm,
 135 Salām, okeāniem, visām zemēm:
 Atkal dzīve pie mums aug un ceļas.
 Redakcija.
 Sudrabkalns ar skubu,
 Mazliet pietvīcis, ver durvis vaļā.
 140 Priecīgi to saņem darbinieki.
 — Es te, — dzejnieks, roku metot, saka, —
 Atnesu kā solījos. Bet tiešām
 Vēl man vajadzētu dažas rindas
 Atmest, pārlabot.
 145 Kaut vienu nakti
 Atļaujiet man atstāt vēl pie sevis
 Dzejoli.
 Rīt atnesīšu agri. —
 Darbinieki padomā un piekrīt.
 150 Dzejnieks priecīgs sasit plaukstas,
 Pastāsta, ko redzējis uz ielas,
 Ko ir lasot izdomājis,
 Pavaicā, kas jauns, un dodas tālāk.
 Dungojot viņš iet uz centra pusi.
 155 Veras kokos, skatās namu rūtīs,
 Cilvēkos, kas nāk un aiziet garām.
 Tā kā apse auto riepa nošalc.
 Kāda lāse iepil tieši vaigā
 Medus salda un kā ezers vēsa,
 160 Mākonis to iemetis ar roku.
 Dzidrā muša, vērmelrūgta pārsla,
 Sajaukta ar sāl un sūrsmi kopā,
 Deg uz pirksta ņemta — maza zvaigzne.
 Vērmanis. Priekš daudziem kaisliem gadiem
 165 Tur kā jauneklis ir lielais dzejnieks
 Klimtis solā sauss un izbadējies,
 Domādams par pusdienām.

Vien lapas

- 170 Mīļi māja pāri mātes glāstu.
 Dungojot viņš iet uz centra pusi.
 Grāmatnīca viņu gaida mīļi.
 Dzejnieks tur ir biežs un laimīgs viesis.
 Grāmatas no pašiem tumšiem kaktiem
 Ārā kāpj un, nopurinot snaudu,
 175 Apber to ar savu noslēpumu.
 Grāmatas — tās ceļa biedres īstas,
 Elpa, ko mums pasaule sniedz labā.
 Vēji — stundas grāmatplauktu vidū,
 Šūpoles, kas ceļ jūs augstu, viegli.
 180 Brīdis vien, un sanāk kopā kaudze,
 Ko var tikko dzejnieks paņemt rokā.
 Salīcis ar to viņš pazūd gatvē,
 Kur to tramvajs aizved vienu mājās
 Darbam, pārdomām zem klusās spuldzes.
 *
 185 Blakus zied uz galda glicīnija,
 Zaļas lapas, kāti — uguns kristāls.
 Dzērveņogas porcelāna traukā.
 Sīt pie loga egles sidrabciekurs,
 Un pār grāmatām kā sprigans pūpols
 190 Samta karpēs aizmāj pelēks kaķēns.

ĀRPUŠKRĀJUMU DEJOTĀJI
PUBLIĒTIE
A. ČAKA DZĪVES LAIKĀ

Sniegi nokrus baltos vākos,
Skaidrais tālums pavēlās māji,
Komjaunieņi, stipotāji,
Sāji!

5 Spēks, kas arī darbā krāts,
Tālā mērķī triektais prāts,
Komjaunieņi, cīņai nāc,
Sāc!

Tālums spīd un garām sfid,
10 Vēji tev pie elpēm krīt,
Komjaunieņi, proti rīt
Ātvairīt

Briesmas savas Dziesmaiņai,
Visi darba patsaļot —
15 Komjaunieņi, droši skrej,
Heil!

2

Kur bij viens, tur ceļas daudz,
Cits citu balais sauc:
Elpa apindz, dziesmas skaits
20 Trauc!

Mīļi māja pāri mātes glāstu,
170 Dūņojot viņš iet uz centra pusi.
Grāmatnīca viņu gaida mīļi,
Dzejnieks tur ir biežs un laimīgs viesis.
Grāmatas no pašiem tumšiem kaktiem
Arā kāpj ub, nopurinoš snaudu,

A. ČAKA DZĪVES LAIKĀ PUBLICĒTIE ĀRPUSKRĀJUMU DZEJOĻI

180 Brīdīs vien, un smūk kopā kaudze,
Ko var tikko dzejnieks papēmt rokā:

Salīcis ar to viņš pazūd garvā,
Kur to tramvajs aizved vienā mājās
Darbam, pārdomām zem klusās spuldzes.

185 Blakus zied uz galdā gļemīja,
Zaļa lapas, kāti — uguns kristāls.
Dzērvepogas porcelāna traukā,
Sīti pie ļoti egļos sidrabiēkors,
Un pār grāmatām kā sprigans pupols
190 Samta kurpes aizmāj pelēks kaķens.

DZIESMA SLĒPOTĀJIEM

Veltīts krosam

1

Sniegi laukus baltus klāj,
Skaidrais tālums pretim māj;
Komjauniet, slēpotāj,
Stāj!

5 Spēks, kas asā darbā krāts,
Tālā mērķī triektais prāts,
Komjauniet, cīņai nāc,
Sāc!

Tālums spīd un garām slīd,
10 Vēji tev pie slēpēm krīt;
Komjauniet, proti rīt
Atvairīt

Briesmas savai Dzimtenei,
Visai darba pasaulei, —
15 Komjauniet, droši skrej,
Hei!

2

Kur bij viens, tur ceļas daudz,
Cita citu balsis sauc:
Elpa spindz, dziesmas skauts
20 Trauc.

Lai uz priekšu, priekšu vien
Mūsu slēpes zib un skrien,
Kalnus sien, lejas sien
Kopā vien.

A. ČAKA DZĪVES LAIKĀ
PUBLICĒTIE
ĀRPUSKRĀJUMU DZEJŌJI

Sniegi laukus balts klāj,
Skaidrais tālums pretim māj;
Komjanniet, slēpotāj,
Stāj!

Spēks, kas asā darbē krāts,
Tāla mērķi triektais prāts,
Komjanniet, cīņai nāc,
Sāc!

Tālums spīd un garām slīd,
Vēji tev pie slēpēm krīst;
Komjanniet, proti tū,
Avānū!

Briesmas savai Dzintencī,
Visai darba pasaulē —
Komjanniet, droši skrej,
Heil!

Kur bij viens, tur ceļas daudz,
Cita citu balzis sauc;
Elpa spīd, dziesmas skaust,
Trauc!

DZIESMA PAR JAUNO PASTNIECI

- Soma, mana soma,
Ielās ūdens šļaksts.
"Ātrāk," prātā doma,
"Jāaiznes šis raksts."
5 Vēstule kā spalva,
Aploksne kā mats,
Modra gleznā galva,
Možs un mirdzošs skats.
Pasaule un dzīve
10 Pretim likst kā zieds.
Nem zem rokas brīve,
Dzisis skumju riets.
Stundas gulst kā oļi,
Kāpnēs nebeidz smiet
15 Jauno māju soļi.
Elpa lūpās dzied.
"Somu, manu somu
Neatdošu es:
Kik daudz jauku domu
20 Glabā vēstules.
Viņas katru gadu,
Vasara vai sniegs,
Laipni citiem atdot
Laime man un prieks."
25 Senās sāpes kostas.
Septiņi. Ir rīts.
Pastniece jau mostas
Darba dienai līdz.
Pirksti droši satver
30 Gubām vēstules
Un ar viņām gatvēs
Pazūd: namiem nes.

- Ormanis ar kulbu
 Pretim tīksmi līst.
- 35 Vienīgi dažs stulbāks
 Jauno nepazīst.
 Stāv un groza galvu:
 "Laikam jaunais laiks;
 Vēstule kā spalva.
- 40 Pašai smaida vaigs.
 Pasaule un dzīve
 Saujā līkst kā zieds.
 Ved zem rokas brīve,
 Kur bij skumji iets."
- 10 Pretim līkst kā zieds.
 Nem zem rokas brīve,
 Dzīvis skumju rietis.
 Stundas gūst kā oļi.
 Kāpnēs nebeidz sniet
- 15 Jauno māju soļi.
 Elpa lūpās dzied.
 "Somu, manu somu
 Neatdošu es:
 Cik daudz jaunā domu
- 20 Glabā vēstules.
 Viņas kārtu gadu,
 Vasara vai sniegš,
 Lāpni citiem atdot
 Laimē man un prieks."
- 25 Senās sāpes kostas.
 Septiņi ir rīti.
 Pastniece jau mostas.
 Darba dienai līdž.
 Pirksti droši satver
- 30 Gūbām vēstules
 Un ar viļņiem gatvēs
 Paziņ: namiem nes.

TILTS

- Jaunais tilts, jaunais tilts,
Saules stars pār upi škilts,
Gaisos kopā likta smilts.
Gaisos kopā likti sviedri,
5 Prieks un sāpes, mūžu ciedri.
- Jaunais tilts, laimes tilts,
Lode, kas mums atnes darbu,
Aizber straumi, glāsta karpu,
Roka, kas mums atdod laiku,
10 Dara solim maigu vaigu.
- Jaunais tilts, kvēles tilts,
Ļaužu roku darināts
Naktīs, puteņos un salā
Asmenis likts krastiem spalā.
15 Augums tavs kā sapnis galā,
Ļaužu spēka darināts;
Kur bij pārceltuvju vāts,
Sāc
Nest mūs vienmēr augstāk, augstāk
20 Tā kā zvaigzni bērna plaukstā.
Sāpju, bezmiega un traka
Radīšanas kaismes aka,
Dūre, pacelta pret postu.
Drīz tā cels sev līdzīgu ostu.

- 25 Ak, kā, vācieti, tu kostu!
 Velti, velti. Tava diena
 35 Rūgtāka par lapsas slienu.
 Vēji ļodza tavu māju,
 Vietas nav, kur likt tev kāju,
 30 Bet mēs ejam pāri tiltam,
 Pāri tavam tukšam viltam
 40 Pretī jaunās dienas krastam,
 Pretī darbam jaunatrastam.

10 Dars solim maigu vaigu.
 Roka, kas mums atdod laiku,
 Aizber strāumi, glāsta kapu,
 Lode, kas mums atnes darbu,
 Jaunais tils, jaunie tils.

12 Kur bij pārceltuvju vāts,
 Lauzu spēka darināts;
 Augums tavs kā sapnis galā,
 Asmenis likts krastiem spēlā,
 Naktīs, putņos un saļā,
 Lauzu roku darināts.

30 Dīx tā cels sev līdzī otru.
 Dūre, pacelta pret postu.
 Radīšanas kaimes aka,
 Sāpju, bezmiega un traka
 Tā kā zvaigzņi bēma plaukstā.
 Nest mūs vienmēr augstāk, augstāk
 Sāc

БАЛЛАДА О БРОШЕННОМ ДОМЕ

- Убиты хозяин, свекровь и жена,
И маленький внучек. Квартира пуста.
За что же расстреляны, в чем их вина?
Молчат на могиле четыре креста.
- 5 Быть может, убиты за сына бойца,
Что пал за Москву, за родные места
Под градом железа, под ливнем свинца?
Молчат на могиле четыре креста.
Все знают — не скажут комод у окна,
- 10 Кривой рукомойник, двух кресел чета.
Связала их вечною тайной война.
Молчат на могиле четыре креста. 01

I silks mums dīvēs ir veģiem spāien.
Civēks čivēkam Kļūvis drūngs.

Zvāņņek, silks brālī
Aizsmaok, bērns nu cēšānu dzilnā.

Vānu dīvēs vālo,
Sirds ir bārda nu dīvēka dīnā.

15 Dodies jūrā tāl,
Dīža lomū vēc!

Daudz ir jūrai zivju

Tam, kas rast tās prot.

Vēju ātrais divjāgs

20 Lai tev spēku dod!

Vīni šķekt uz sodiņā.

Vētrai acī kost.

Nēlaimi kā oli

Nomest nost.

25 Dūmotavas krastā

Tevi gaida sen,

Uzveic laimi māstā,

Tiklu maļā dzen!

CEĻAS PADOMJU LATVIJA DZĪVA

Veļi, veļi. Tava diena

Rūgtāku par lapsas slienu.

Veļi ļodza tavu māju.

Brīva Padomju dzimtene, brīva: 0V

Pulki sarkanie izglāba to; N

Ceļas Padomju Latvija dzīva 0V

Saulei laimīga roku dot. M

5 Aiziet drupas. Un jauni asni, P

Jūrai līdzīgi vizmojot, spīd. P

Top par dzīvību varoņu asinis. M

Darbs un atpūta plaukstās slīd. Bce

Smaida kalni. San zvārguļos apses. 10 Kpвoй дāкoмoйннā дāвā крeсcтā пeлā

10 Raibā lakatā magoņu lauks. M

Laiks mums pieres ar vējiem apsien.

Cilvēks cilvēkam kļuvis draugs.

Aizsmok bēdu un ciešanu dzilna,

Sirds ir darba un prieka pilna.

ZVEJNIEKAM

Zvejnieks, jūras brālis,
Savā godā celts:
Viņa reņģu kālis
Vairāk sver kā zelts.

5 Kaltēts saules spīdums
Reņģu zvīnās guļ.
Jūtu — pilna spīta
Jūra viļņus kuļ.

10 Vai tas rudens vēlīns,
Sals, kas dzīvi nīst,
Zivis dziļu kvēli
Lej mums asinīs.

Zvejniek, sāļais brāli,
Vamzi plecos velc,
15 Dodies jūrā tāli,
Dižu lomu velc!

Daudz ir jūrai zivju
Tam, kas rast tās prot.
Vēju ātrais divjūgs
20 Lai tev spēku dod!

Vilni šķelt un nolikt,
Vētraī acī kost,
Nelaimi kā oli
Nomest nost.

25 Dūmotavas krastā
Tevi gaida sen,
Uzvelc laimi mastā,
Tīklu malā dzen!

Pilna jaunu domu
30 Mūsu dzīve ir.
Savu jūras lomu
Viņai vajā šķir!

Iznāks tas, kas netīrs.
Irs un ledū sals
35 Visi tie, kam netik
Mūsu darba valsts.

Zvejniek, jūras brāli,
Atkal godā celts,
Dodies jūrā tāli —
40 Tur guļ mūsu zelts.

Smarķis, kas dzīvi ir,
10 Raiba kārtā ir jūras.
Laiks mums pāries ar jūru
Ciltveks cilvēkam kā draugs.

Zvejniek, sāls brāli,
Vamzī pļecos velc
15 Dodies jūrā tāli,
Dzīv lomu velc!

Daudz ir jūrai zivju
20 Tam, kas rāt lās prot.
Vēji ātrās divjūgas
Lai tev spēku dod!

Vīni šķert un nolikt
Vēstai aci kost.
Nelaimi kā oļi
Nomet nost.

Dūmotavas krastā
25 Tevi gaida sen,
Uzvelc laimi mātā,
Tiklu mātā dzēni!

Tas nav dālders, tas nav
pimbers,
Tas ir mūsu pašu Fimbers.

Kur Ķegums mirdz un krāc,
Vienalga: ceļš vai lauks ir,
5 Jož "Cīņas" foto aparāts
Un viņam pakal meistarš
Raugze.

Un tad tie saņem goda rakstu —
10 Es priecīgs par to visu rakstu.

Un par tiem, kas pārnākt nevarēja,
Sēro līdzīgs gūst stabulei.

Saki skaidri to, kas skaidri sakāms
Esi glāsts tam, kas to pelnījis.

15; Lai no tevis pasmeļties kā akā
Bērna var, liels un straujais jaunietis.

ROTAĻA

- Bērni, ko mēs darīsim?
— Riču-raču spēlēsim,
Tas, kas paliks beidzamais,
Tam būs jāvelk kājās maiss,
5 Desmit reizes jāpalec,
Lai to visi labi redz.
— Kas būs pirmais, ko lai tas?
— Tam no jaunās grāmatas
Jānolasa dzejolis.
10 Tas ir viss.

DRUKĀTAIS Vārds

Esi klāt mums rūgtumā un briesmās.
Turi cieti sirdis, kad tās gurst.
Lido lidus mūsu skaistās dziesmās,
Nogulies kā medus, kur kas sūrst.

- 5 Esi šķelošs asmenis un nātra,
Sārta gaisma, kur vēl krēsla mīt.
Skrien par šautro bezdelīgu ātrāk
Katram gribu darbā asi trīt.

- Teici slavu tiem, kas uzvarēja:
10 Darba tautai, visai Dzimtenei,
Un par tiem, kas pārnākt nevarēja,
Sēro līdzīgs gana stabulei.

- Saki skaidri to, kas skaidri sakāms.
Esi glāsts tam, kas to pelnījis.
15 Lai no tevis pasmelties kā akā
Bērs var, liels un straujais jaunietis.

RAINIM

Tā lieta, ko tu rokās ņemi,
Kā saule dzidra top un viz.
Tu tveri līdz pat dzīlei zemi
Un bezgalību, kā tā ris.

5 Tā sirds, ko Tu ar vārdu skarī,
Sāk smaršot tā kā reibis zieds:
Tu viņu dzīvei brīvu dari
Un savā lielā gaismā liec.

Tu — dzīvība. Pat rūgto nāvi
10 Tu spēji dzīvu padarīt.
Kā kalns Tu pāri visam stāvi,
Laiks Tavā priekšā ceļos krīt.

Ar pamatšķiru kopā cēlies,
Tu mūžam nepārstāji augt.

15 Kas malku būs no Tevis smēlies,
Nekad tas nebeigs tālāk traukt.

PADOMJU ATBRĪVOTAJAI RĪGAI

- Rīga, visi tavi stūri,
Visas ielas tuvas man,
Dzīvi sirmie, biezie mūri,
Asfalts, kur mums soļi skan.
- 5 Naidā negantā un trakā
Tevi žņaudza ienaidnieks.
Visu drupās tevi sagāzt
Bija viņa ļaunais prieks.
Jau aiz mežiem, jau aiz purviem
- 10 Šurpu steidza Sarkanā.
Un tu, stāvot savās durvīs,
Vienmēr teici sevī: — Nāc!
- Nāc! Nav spēka mani saliekt
Vācu varai baigajai:
- 15 Lepni mani torņu gali,
Ticu brīves Armijai. —
- Viņa nāca. Atbalsoja
Tanku soli gaiss un klajs.
Slava Tai, kas atbrīvoja
- 20 Tevi! Slava Sarkanai!
- Uzvarēta brūnā baisma.
Rīga, brīva tava sirds.
Ticot cīnījies, un gaisma
Atkal tavos logos mirdz.
- 25 Viss pilns rosmes tevī zvana,
Sūrās drupas projām iet.
Straujums tavas dienas gana,
Lampu tulpes nenozied.

30 Skursteņi tev kūp un zvēro,
Metot zvaigznes debešos;
Izslējušies trauksmi vēro
Rožu sārtos vakaros.

Daugava tev plūst caur sirdi.
Brīvs tai atkal vilnis lās.

35 Tu no viņa lepna dzirdi
Darbus tautās brālīgās.

Sveiciens Tai, kas atbrīvoja
Tevi! Sveiciens Sarkanai!
Viņas soli atbalsoja
40 Sirdis, pakalni un klajs.

Viņa nāca. Atbalsoja
Tāku soli gaisā un klajā
Slava Tai, kas atbrīvoja
Tev! Slava Sarkanai!

Uzvarēta brīnā pašma.
Rīga, brīva tava sirds.
Ticot cīņītes, un gaisma
Atkal tavos logos mirs.

Visi pilas tosmes tev zvans
Sūrās drupas priekm iet.
Straujums tavas dienas gans
Lampu tūpēs nenovied.

PADOMJU ARMIJAI — RĪGAS ATBRĪVOTĀJAI

Rīgas svētku dienā
Solies, jaunieši,
Strādāt tā, lai spētu
Rīgu saulē tīt.

- 5 Atver sevi priekam,
Elpai spārnotai;
Saki skaļi paldies
Brīvai Armijai.

- Lai tev sirds un doma
10 Vienmēr zin un jūt:
Tev bez viņas būtu
Nāvē jāpazūd.

- Vai tu rozi smaršo,
Labāk maizē kod,
15 Zini — to tik Viņa
Spēja izkarot.

- Atdeva tev Rīgu
Brīvu, laimīgu.
Atdeva tev darbu,
20 Lielo palīgu.

Lauzta vācu vara,
Zemē atzeļ viss,
Zvana auzu skara,
Līgo debesis.

- 25 Jaunās, skaistās celtnēs
Atmirdz akmeņi.
Kūp, kur darbu dara,
Slaidie dūmeņi.

30 Smaida jaunie tilti
Pāri Daugavai,
Tālu paužot slavu
Zvaigznes Armijai.

Rīgas brīves dienā
Solies, jaunieti,
35 Dzīvot tā, lai spētu
Rīgu saulē tīt.

40 Sirdis, lai tev sirds un domas
Vienmēr zin un jūt:
Tev bez vīgas dūtu
Nāvē jāpazūd.

12 Zini — to tik vīpa
Spēja izkriet.
Labāk maizē kod,
Vai tu tozi smaržo.

20 Lielo palīgu
Atdeva tev Rīgu
Brīvu, laimīgu
Atdeva tev darbu

Līgo debesis,
Zemē atceļ viss,
Zvana sūzu skaits,
Lauzis vīcu vars.

25 Jaudās, skaistās celtnēs
Ammūnīcijas kumekļi,
Kūp, kur darbu dara,
Stalidie dūmekļi.

ZEMNIEKAM

Lai neaiztur tevi kalni,
Ne lejas, kur pagriezies greizs,
Jūdž vezumam priekšā salni,
Ved nodot visu uzreiz.

5 Ved steidzīgs zeltīto graudu,
To visi gaidām mēs,
Ja esi par savu tautu
Un savām Padomēm.

10 Jo tava ir tagad zeme,
Ko deva tev Padomju valsts.
Brīvs tu un brīvs tavs lemess,
Viss vecais kā nezāle kalst.

Tu dodī, ko deva tev sviedri,
Rit augšup kopējs darbs,
15 Uz laimi mēs ceļa biedri,
Mums jāuzveic viss, kas skarbs.

Lai neaiztur tevi kalni,
Ne lejas, kur pagriezies greizs.
Jūdž vezumam priekšā salni,
20 Ved nodot valstij uzreiz.

ĻEŅINA ATCERĒ

Bija laiki, Gauja jūrā
Trencās, nikni vizmojot;
Strādnieks gāja darbā sūrā,
Kakla kungiem kalpojot.

5 Bija laiki, šķita, vējā
Īgni pūta katrs krūms;
Darba zemnieks svešā sējā
Gura salīcis un drūms.

Mūžam netaisnībai gals ir,
10 Gaišs viz zilgmē zvaigžņu ciems:
Nāca Ļeņins, cēla valsti
Strādniekiem un zemniekiem,

Augsta debess velves joma:
Putns zied tur, saulei mests;
15 Gudra Ļeņinam bija doma —
Taisnas mūsu Padomes.

Katra darba diena tuva
Tagad visiem, visiem mums.
Atmirdz saldus graudos druva,
20 Varens spoļu ritējums.

Aiziet dienas, aizrit gadi —
Ļeņins zaigo mūžam dzīvs.
Latvju strēlnieks, viņa vadīts,
Arī cirtās kaujās sīvs.

25 To, ko Ļeņins sāka redzīgs,
Staļins tālāk kvēli ved,
Rosmē nepagurst mums pleci,
Ceļam dzīvi — jauns vai vecs.

Ļeņins katram sirdī staro —

30 Nebeidzamas saules plīvīs,
Viņa darbs kā ozols zaro:
Ir un paliek Ļeņins dzīvs.

Redzu liksmo viņa seju

Uzvarošos karogos;

35 Blakus Staļins — viņiem eju
Līdzī, cietas drosmes jozts.

LPSR VALSTS DAILES TEĀTRA KOLEKTĪVAM
25 GADU SVĒTKOS

Lai sirsnīgs sveiciens Dailes saimei —
Klāt divdesmit un sestais gads,
Lai pretim radīšanas laimei
Jums veras sirds un ceļas skats.

- 5 Ir jauki veidot daudzas sejas
Un tomēr pašam nepazust;
Kluss vakars, tālas suņu rejas,
Nāk miglā tēli, aug un kust.

- Dažs ābols liekas skaists pēc skata,
10 Bet iekosts mutei sūrs un skābs.
Tik tie, ko dziļā alka vada,
Bez stājas kalnā mūžam kāps.

- Nāks jauni vārdi, jauni tēli,
Vēl dziļāk nemiers elpu skars,
15 Vēl kaislāk jutīs darba kvēli
Sirds, kas to tvers kā saules stars.

- Lai slavēti tie, kas te bija,
Un tie, kas tagad slavā mirdz,
Bet simtkārt nākamības mija,
20 Kas lai kā avots nāk un irdz.

Uz skatuves vēl pāri grīdai,
Kur soļi aiziet, plūst un dim,
Viz it kā sens un cildens spīdums,
Un ticu — mūžam nenorims.

25 Es redzu sievas skaistās drānās
30 Un stāvus melnos uzvalkos.
Es redzu dunci kādam sānos
Un vīrus, kas prot nāvei kost.

Es dzirdu mulķības un nievas,
30 Es dzirdu gudrību, kas vird,
Kas izgludina visas rievās;
Kas kurls nav, lai tas to dzird.

Šīs lepnās, krāšņās, cēlās domas
Vēl tagad visur telpā zuz.
35 Cik redzētas te skaistas lomas,
40 Kas dara valgus plakstienus.

Ar latvju padomtautu kopā
Lai jūsu ceļš kā ieva zied;
Kā bulta, likta tvirtā stopā,
40 Lai jūsu darbs uz sauli iet.

VASARAS DZIESMA

- Es tvīkstu sūnās delnas turēt,
Lai ņem tās to, kas manī slikts.
Es tveru zvaigzni paslēpt dūrē,
Pie sēnēm vaigu savu likt.
- 5 Es došu savas stiprās rokas
Par saknēm bērzam nīkstošam.
Nāks dzert no manām lūpām slokas
Un ezers, sauss līdz dibenam.
- Es saujās guldināšu vārpas,
10 Kad galvas tām par smagu taps.
Lai visiem krietni veiktos darbā,
Tiem būšu palīdzīgs un labs.
- Nāks smilgas, kukaiņi un pūkas
Pie krūtīm, kur man siltums tvan.
15 Uz saules stara zelta dūkas
Vējš saldu dziesmu pūtīs man.
- Es galvā nesu bišu spietus,
Kas meklē ceļu debesīs.
Es dzirdu sevī strautus dziedam
20 Un stirnas, kas man elpā klīst.
- Cik Dzimtene man tagad tuva,
Es kāpjos viņai darbā līdz.
Kūp dūmeņi un šalko druva,
Kad līdz ar rozi izplaukst rīts.
- 25 Es iešu mežā strādāt tālu,
Kur grāvji pat vairs nenāk līdz.
Es sajaukšos ar purva mālu, —
Tur zirnekļtīklu palsais zīds

Būs skurbas šūpoles man elpai
30 Un manai kārai dvēselei.
Kļūs mani pleci krēsls telpai
Un kāpne visai pasaulei.

Nāks gaisma zaļgana un zila.
Nīrbs cirvis man kā saulē logs.
35 Uz vaigu kritīs sveķu pile,
Ko atdos, puķēs krītot, koks.
Būs viņa miesa sārti valga,
Tā kūpēs, maigi vizmojot.
Kļūs tā mans prieks un reizē alga,
40 Kas jaunu alku dzīvei dod.

Es koka saldmi ieelpošu,
No bēdām tālu aizgājīs.
Es visu sevi darbam došu,
Līdz serdei zemi skūpstījis.

45 Cik Dzimtene man tagad tuva,
Viss, viss es ceļos viņai līdz.
Kā arpa san un lulo druva,
Dun rūpnīcas, un gaisi trīc!

JĀŅU IESKANĀI

Jāņu diena, liela diena,
Upju līči pilni siena,
Izkaptīs uz mirkli miers.
Lemess smaida sāktā vagā,
5 Govij saule vienā ragā
Otrā mēness — dzeltēns siers.

Jāņu diena, goda diena,
Tik daudz dziesmu, tik daudz piena,
Smaga, mirdzoša kā zelts.
10 Ausma kopā iet ar dzisu,
Izlīstot pār telpu visu —
Vīna kauss uz pusi šķelts.

Jāņu diena, prieka diena,
Noskumuša nav neviena:
15 Brīvā zemē brīva krūts.
Līgo balsis, līgo zari,
Ceļi viz kā saules stari —
Laimi ratiem priekšā jūdz.

Jāņu diena, augsmes diena:
20 Pienene lien pat no pliena,
Akmens sevī klusi dzied.
Tur, kur zilgmi skūpsta kalni,
Ātrāk vēl par strauju alni
Jāņugunis iet un zied.

25 Jāņu diena, lepna diena,
Tālo mežu zaļā siena
Cēli skatās tālumos:
Visa tauta brīvi elpo,

30 Skanēs skaļāk darbi telpā,
Tikko Jāņus nolīgos.

Staiģās izkopts, spoles šalks,
Celsme būs kā ilgots malks.

35 Salds atānāns atānāns

Tādu vasaru kā šogad
Šep jau noticis es:
Šalks un pilds katra oga,
Zilgme lietu kļēpi nes.

10 Saule savā zelta orā
Nebēdīs dienu vizināt,
Tikko vienā malā noriet,
Ozā dēss malā klāt.

15 Mūsu nosmes pilno dzīvi
Vienmēr alkusi man sirds,
Darbam tokas ceļas brīvi,
Brīvi dziesma līdzi iedz.

20 Laidnos līdus leķna xāls,
Izkapt kāpj dēssis,
Mēša galē, zils tāls,
Smaida tavš prieku auadis.

Smāšu nes, kas mirdz kā zelta,
Vivarģis no brāna klāna
Tā kā zobens cīpa celta,
Rudzu vāpš skan pie sāna.

25 Šoļu šalkas, dūnšānu,
Kaismi visās rūpnīcās,
Kup vien eju, visur man —
Širdi priecina man tās.

JĀŅU DIENĀ

- Tavu jauko Jāņu dienu —
Atkal reiz pa gadu klāt.
Vainagā es vārdus sienu,
Viņu tālu slavināt.
- 5 Tādu vasaru kā šogad
Sen jau neatceros es:
Sarkst un pildās katra oga,
Zilgme lietu klēpī nes.
Saule savā zelta orē
- 10 Nebeidz dienu vizināt,
Tikko vienā malā noriet,
Otrā debess malā klāt. —
- Mūsu rosmes pilno dzīvi
Vienmēr alkusi man sirds.
- 15 Darbam rokas ceļas brīvi,
Brīvi dziesma līdzī irdz.
- Laipnos līčos lekna zāle,
Izkaptī kāpj debesis,
Meža gali, zilā tāle,
- 20 Smaidis tavs prieku atradis.
- Rudzu vārpa skan pie sāna,
Tā kā zobens cīņai celts.
Vaivarājs no brūna klāna
Smaršu nes, kas mirdz kā zelts.
- 25 Spoļu šalkas, dunēšanu,
Kaismi visās rūpnīcās,
Kurp vien eju, visur manu —
Sirdi priecina man tās.

Tavu skaisto Jāņu dienu —

- 30 Viz kā kamene un dūc,
Dzīvei saku labu dienu,
Ļaudīm laimīgs uzsmaidu.

Saule savos zelta ratos
Nebeidz gaismu vizināt.

- 35 Saldas smaršas kokiem matos
Turas ilgi, ilgi klāt.

MAZĀ RAVĒTĀJA DZIESMA

- Zaķim vēju nenoskriet,
Atvaram ap sevi diet,
Saule gandrīz nenoriet
Logā.
- 5 Smaršas visu zemi tin,
Bites pļavu ziedus zin,
Usne platu pēdu min
Vagā.
- Usne, tu mans ienaidnieks,
10 Tāds kā ziemā divinieks,
Tevi izravēt man prieks
Ārā.
- Novākšu no lauka nost,
Laiks ir vārpu briedam post,
15 Nespēsi tu vairs to kost
Kārā.
- Sidrabā mans kaplis skan,
Rokas naski kustas man;
Uzkaplētā irdne tvan
20 Jauki.
- Lepni savas galvas ceļ,
Pilnu elpu tāli smeļ,
Pasmaida un tālāk zeļ
Augi.
- 25 Viļņo druva, viļņo lauks —
Garda medus pieliets trauks.
Drīz uz pļāvuma tie sauks
Sirdi.

- 25 Ar Vasaras un vēju skaits,
30 Vārpā sanēs dzeltēns grauds.
To mums izaugs daudz jo daudz —
Dzirdi.

Usne, tu mans ienaidnieks,
Tāds kā skolā divinieks,
35 Tevi izravēt man prieks
Laukā.
Drīz būs laiks, kad rudzi zied.
Vēji jau par ražu dzied,
Saulē kvēla nenoriet

- 40 Laukā.

SIENS

Rīts zilgmē zelta krūzi ceļ,
No tās sev spēku visi smeļ
Un darbā iet no kopu sētas.

5 Cik lekna zāle pļavas klāj!
Nem izkapti un vālā stāj,
Lai divas sliedes atstāj pēdas.

Aiz puķes puķe irdnē slīks,
Tur saules kvēlē lēni tvīks.
Vējš nesīs mājās smaršu vēdas.

10 Tās istabās un klētīs nāks,
Tur visus ļaudis kopā vāks,
Vāks lielai, karstai siena talkai.

15 Tvīks timotiņš virs galvas kārs,
Smelgs ķimenes; to sūrumš vārs
Pa vidu vīsies vēsmai smalkai.

Spējš, ražens lietus nolijis,
Mirdz atkal skaidras debesis.
Tās ātri kaltē pļauto sienu.

20 Kā vara stīga aizdūc gaiss.
Pats agrais siens viskošākais:
Steidz pļaut un vākt to cauru dienu.

Lai tavas rokas gaismā zib.
Viss tavu darbu alkst un grib.
Tu, ceļot dzīvi, pacel sevi.

- 25 Ar putniem spēks tavs pacelsies,
Un Dzimtene tev pateiksies
Par to, ko, vālā stājot, devi.

SKANI, IZKAPTS

Skani tālu, mana izkopts,
Skani mirdzoša un asa:
Agrais rīts vēl maigs kā roze,
Vēl uz ziediem vēsa rasa.

5 Tavā asumā un vizmā
Visu savu spēku lieku,
Visu savu brīvo sirdi,
Visu savu skaidro prieku.

Leknā zāle skurbi smaršo,
10 Zīda svārki katram stiebram.
Kļūst man kājas gluži valgas,
Kad tās smaidot pļāvā iebrien.

Vāls pēc vāla gulstas blaku,
Vidū nopļāvums — zaļš dvielis.
15 Katrā vālā saules kvēle
Kā no milzu kausa ielīst.

Skani, skani, mana izkopts,
Vāls, tu pļautais, labi kalsti!
Tevi es kā pašu pirmo
20 Vedīšu caur birzi valstij.

Kā Skani skaļi, mana izkopts,
20 Jau no miglas saule lobās —
Šogad gribu mūsu zirgiem
Gardu sienu šķūnī nobāzt;

Lai tavas rokas gaismā zib.
25 Šogad gribu mūsu govīm
Labu sienu mājās savest.
Skani dzidri, mana izkopts,
Mežā atbalss tevi slavēs.

Tavā asumā un mirdzā
30 Visu savu spēku lieku.
Vāls, tu pļautais, kalsti, kalsti,
Topi sauss kā rovē iekurs!

Zaļā zālē, mana izkopts,
Skani priecīga un asa:
35 Agrais rīts vēl maigs kā roze,
Vēl uz ziediem vēsa rasa.

SIENA LAIKĀ

Juglas malā zāli pļauju,
Zaļās zvīņās ezers zied.
Malku smeļu sev ar sauju.
Izkopts mana saldi dzied.

- 5 Pļauju es pēc vāla vālu;
Ezers vējā viļņo līdz.
Dziedu tuvu, dziedu tālu,
Asmenis šalc, asi trīts.

- 10 Apkārt ceļam tik daudz ošu,
Ceļš uz Rīgu dzirkst kā krams.
Pirmos vālus valstij došu,
Vezums ritēs smaršodams.

- 15 Uznāk saule, aizden rasu,
Visa pļava medū tvan.
Sauso sienu veikli kasu —
Būs ir valstij, būs ir man.

- 20 Pāri putnu bari lido,
Kamenes un zilgmes zīds,
Zelta saules puķe vidū,
Darbā roka vizmo līdz.

Darbā roka kustas naska.
Lūko, pļava, smaršu trauks —
Blakus dzeltēns kā no vaska
Skan un zvīgo rudzu lauks.

- 25 Kad es tevi, pļava, veikšu,
Sasarcis būs steigā vaigs,
Tad es rudzu laukam teikšu:
— Tagad pienācis tavs laiks.

Nāku es pie tevis ciemā,
30 Rosmē nodedzis un košs,
Būs man siens un maize ziemā,
Būs man dzīvei pamats drošs. —

Juglas malā pļavu pļauju,
Rīga man ar roku māj.
35 Veldzi smeļu sev ar sauju,
Izkopts staigāt nepārstāj.

33

10

12

45

50

PLAUKSTI, MŪSU REPUBLIKA

Skaidrām acīm izej kalnā,
Kad jau nakts uz rīta pusi,
Kad vēl zaros putni snaužot
Tur sev knābjos dziesmas klusi.

- 5 Tad tu visos visos laukos
Sadzirdēsi durvis čīkstam
Un no sliekšņa zilā rasā
Soļus pāri mauram mīkstam.

- 10 Pļāvēji tur iziet līčos
Sīmtiem, tūkstošiem un vairāk.
Pāri mežiem, klāniem, kalniem
Celsies izkopts šalka kairā.

- 15 Lielā alka viņu plecos,
Rīta gaišums katram vaigā,
Kad tie asmenim bez rimas
Liek no vāla vālā staigāt.

- Viņi atdod sevi valstij,
Kas ir ņemta niknās kaujās:
Viņi grib to celt un turēt
20 Mūžam savās rokās straujās.

Viņi atdod sevi zemei,
Kas ir gūta sīvās pūlēs,
Lai te saimnieks mūžam būtu
Sējējs, pļāvējs pats un kūlējs.

25 Mūsu asinis šī zeme,
Mūsu valsts un brīvā slava.
Tādu cilvēku, kā mums ir,
Tādu pasaulē vairs nava. —

Tālu klausies, kāpies kalnā,
30 Un tu sadzirdēsi dunu,
To, kas nāk caur slāņu slāņiem
Runāt skaidrāk vēl par runu.

Tā ir lielā darba duna.
Tur, kur strādnieks savā vietā
35 Liek, lai mašīnas un krāsnis
Elpo viņa delnā cietā.

Tā ir lielā dzīves kauja,
10 Kādā strādnieks vienmēr gājis
Gan ar lodi, gan ar svārpstu,
40 Plaukstu pretim tumsai klājis.

Mūsu lielo darba kauju
15 Veiks viņš tā kā visas citas,
Visai pasaulei un laikam
Liekot nākt sev līdz bez mitas.

45 Celsmes prieka pilnos gados,
Uzvarās un dienās bargās
Savas Padomes un valsti
Viņš ar savu darbu sargās.

Vienmēr strādnieks gājis pirmais
50 Cīņā, grūtumā un mokās,
Tāpēc zeme tā kā klēpī
Droša uzzied viņa rokās.

PLAUKSTI, MŪSU REPUBLIKA

Plauksti, mūsu Republika,
Pati laime iet tev blaku,

55 Sauli liec uz tava pleca,
Izcērt dzidru savu aku.

Skaidrā
Kad
Kad
Kad
Tad
30
60
Snaudu rausi, kāpies kalnā,
Kad jau nakts uz rīta pusi,
Redzēt, dzirdēt dzimto zemi,
Kā tā darbā izgājusi.

5
35
Tad mūsi vāc
Tā ir liels darbs
Tur, kur stādnieks sava vīdla
Lielā laimīnīša un krasnā
Eļļa vīdla dēļa cēla

10
40
Tā ir liels darbs
Kādā stādnieka vīdla
Gān ar ļoti, gan ar svīstam
Plaukstā priekmānīša krasnā

15
Mūsu lielo darbu
Veiks vīds tā vīdla cēla
Vīdā pasaukt un laimā
Liekot nakti sev līdz bez mīnā

20
45
Cēlmes priekā dēļa gabos
Uzvars un dēļa dēļa
Savas lābības un vīdla
Vīdā savā darba cēlām

25
Vīdā stādnieka gāļa pīnā
Cēlā gāļa un vīdla
Lai zeme un kā kēlā
Dēļa vīdla vīdla cēlā

DZEJNIEKAM

Veltīts Jānim Sudrabkalnam

- Skatu tevi ejam pāri
Saules staros vizmainos,
Tverot sevī visu kāri,
Ļauno ņemot visam nost.
- 5 Katra smalkā smilgas skara
Tavai ausij dziesmu dzied.
Rasa, kas tev krīt no zara,
Delnā atplaiksnī un zied.
- Kaut tev acs mīl noklīst druvā,
10 Kur kā draugs nāk apkampt gaiss,
Tomēr bijis tev vistuvāk
Mūžam cilvēks darbīgais.
- Cilvēkam tu teicis esi
Savas dziesmas skaistākās.
- 15 Viņam nenogurdams nesi
Vārdus maigus tā kā glāsts.
- Lai tie stipri viņu sargā,
Sauli pāri pieri tur
Ikdienā un stundā bargā,
20 Tad, kad posts kā zobens dur.
- Vai tu tas, kas sauci mani?
Es jau ceļos, eju līdz.
Tavi vārdi dūc kā zvani,
Mirdz kā jūra un kā rīts.

MAZĀ KŪĻU SĒJĒJA DZIESMA

Es esmu brūni nodedzis,
Jo drīz jau arī septembris,
Kad jāpošas uz skolu.

Tur sols man laipni vietu dos,
5 Es ziemā labi mācīšos,
To es jums droši solu.

Bet tagad gaida kviešu lauks,
Tas smaršas pilns kā medus trauks,
Tēvs pļauj to cauru dienu.

10 Zils taurenis pār galvu skrien,
Maigs kurmis brūnā alā lien,
Es kviešu kūļus sienu.

Man rokas zelta gaismā zib,
Tās tikai jaunus kūļus grib,
15 Lai visiem maize būtu.

Pie kviešu stiebriem izkopts san,
Siet kūļus jauki veicas man.
Es līksmi sirdī jūtu.

Kā dziesma druvas darbi ris:
20 Drīz kviešu lauks būs nokopts viss
Un sasliets dārgos statos.

Tad rītu zilā agrumā,
Kad asteres vēl migla māc,
Tos saliks tīros ratos.

25 Nāks kūlējs. Birs pēc grauda grauds,
To būs kā zvaigžņu mums tik daudz,
Ko katru muti mielot.

30 Mēs pirmos maisus piebērsim,
Ar tēvu valstij vedīsim

30 Uz sabērtuvi lielo.

Es esmu darbā nosvīdis,
Jo laukos jānokopj ir viss
Pirms pošanās uz skolu.

Tur sols man mīļi vietu dos,
35 Tur arī labi mācīšos,
To es jums droši solu.

ATZINA

- Atkal viena jauna diena,
Un es eju dedzīgs laukā.
Visa zeme, visi koki
Viz kā mērkti zelta traukā.
- 5 Vēl uz asfalta un bruģa
Virmo miglas spožā āda
Un pie katra nama spuldze,
Baltā astra,
ceļu rāda.
- 10 Eju cauri Rīgas ielām.
Nami atver savus vārtus.
Logi izstiepj savas rūtis
Pretim man kā spārnus sārtus.
- Nami atslēdz savas durvis.
- 15 Dzirdu visur ātrus soļus:
Ir tie piecelti ar sirdi,
Skurbi apreibina oļus.
- Ceļas visa mana Rīga
Darbam ražīgam un laimei.
- 20 Atkal viena jauna diena
Rīgas dižai darba saimei.
- Sirēnas sauc cita citu.
Septiņi.
- Jūs gaida katli,
- 25 Mašīnas un darba galdi.
Pāri cehiem — zilgmes atlass.

Vai tā mana lielā diena?
Viegli cilā soli kāja.
Man ar sava jumta zīdu
30 Pretim smaida katra māja.

Pretim smaida katra seja.
Māj uz priekšu katra augums:
Rīgas dzižā darba saime
Uzņem mani tā kā draugu.

35 Eju slaidām ielām cauri —
Asmeņiem ar vizmu spožu.
Slinkumu un nevarību
Sasienot ar smagu grožu.

Eju priecīgs visiem līdzī
40 Pāri jaunam gaisa tiltam,
Stingri sniedzot savu roku
Vējam redzīgam un siltam.

Redzu "Vairogu" starp liepām,
Rūpnīcu, kas manā prātā,
45 Rūpnīcu, kas manā sirdī,
Kur es nāku tagad strādāt.

Sveiki,
Jugla,
tālie lauki,

50 Liepa blakus manam sānam,
Sveiki, Dzimtene, kas esi
Līdz pat Klusam okeānam!

Sveiki,

"Vairogs", darba pilnais,
55 Tu, kas vagonus mums dodī,
Tev no tecilām zib telpā
Dzirksteles kā zelta odi.

Tavos cehos dēļu smarša
Saldāka par griķu medu.
60 “Vairogs”,
es pie tevis nāku,
Savu sirdi tev es vedu.

Gribu būt, kur kausēts čuguns
Tev kā saule mirdzot lejas,
65 Gribu blakus būt un mīlēt
Darbā aplāsmotās sejas.

Gribu izjust skaudros sviedrus,
Visu ceħa raito dzīvi,
Gribu izjust līdz pat galam
70 Darba cēlumu un sīvi.

“Vairogs”, dunas pilnais,
mīlu
Tavus ļaudis,

plašo telpu.
75 Ievelku sev dziļi krūtīs
Tavu rosmē karsto elpu.

Māci mani skaidri apjaust
Tēraudu, ko loka āmurs,
Māci smalkās smilšu formas
80 Izprast man ar sirdi rāmu.

Māci izjust naskās rokas,
Kas to visu veikli dara.
Māci mani, cik ir stipra
Brīvā darba kvēlā vara.

85 Ilgi domāju es sevī,
Kā lai to es izteikt protos:
Strādnieks ir kā cietā čaulā
Īsts un vesels rieksta kodols.

90 Būšu viņam blakus
Priekos, nedienā un darbā.
Izteikšu tad viņu vārdā
Skaistā, vienkāršā un skarbā.

1
Priekšā sirds vīdā mātēm,
Pats vēl spūgtis kā kvēlu sirdi;
Plekas nezūd viņa skatēm,
Viņš ar tālu skaidru dzirdi.
Tāpat kā vesu līd ut
Zin un saprot katru niķu,
10 Apatver visu dzīvi lābi:
Dārtā jās ietā pūķu
Viņam, ja jās dārtā lābi.
Esiet tāki, skolā ejot
Cik viņš nāks ir savā darbā.
15 I atjums sūnāds kā viņam sija
Ar aljāš pūdi skarbā
Viņš par tānību jās cēlēs
Viņš darīs cārā laikā;
Savu spēku tautā sniegs
20 Iis un siks kā oīs stāigā.
Jās sirdis vīnām vīo,
Jās solis rīnīs skats
Jās dārtus draudzis mēro,
Jās klūdām pūktu krata.
25 Klūmes pūm dōdas līdī
Ar dārtā cēlīs pūm
Ieslēgtis savā vīdū
Sūnāc, viņam līnīs gabus.

PROFESORAM DR. A. KIRHENŠTEINAM

Lai nu visi kopā raugām,
Īpaši tu, mazais, skati:
Mūsu mīļam, labam draugam
Septiņdesmit pieci gadi.

5 Piebērts sidrabs viņa matiem,
Pats vēl spirts un kvēlu sirdi;
Nekas nezūd viņa skatiem,
Viņš ar tālu, skaidru dzirdi.

Zin un saprot katru nieku,
10 Aptver visu dzīvi labi:
Darīsīt jūs lielu prieku
Viņam, ja jūs būsit labi.

Esiet čakli, skolā ejot,
Cik viņš nasks ir savā darbā.
15 Lai jums smaids kā viņam sejā
Arī allaž brīdī skarbā.

Viņš par taisnību jau cēlies
Viņā bargā cara laikā;
Savu spēku tautā smēlies,
20 Tīrs un sīkstš kā osis staigā.

Jūsu sirdis vienmēr vēro,
Jūsu soļus rūpīgs skata,
Jūsu darbus draudzīgs mēro,
Jūsu kļūdām pirkstu krata.

25 Zilgmes putni dodas lidū,
Atraduši ceļus platus.
Ieslēguši savā vidū,
Sauciet viņam ilgus gadus.

SMOĻNIJĀ 17. GADA 6. NOVEMBRA NAKTĪ

I

Par Oktobri, par mūsu,
Es savu dziesmu dziedu.
No tālēm kauju kaujas
Man krūtīs dziļi iedun.

5 Sveiks,
Oktobri,
tu Lielais.

Teic tevi zemju zemes.
Tu biji vecai varai,

10 Kas cietam mālam lemess.

Tev zilgmes zilais lielceļš
Deg sārtās zvaigžņu smiltīs.
Mums vienmēr tava gaīta
Ar drosmi rokas pildīs.

15 Priekš trīsdesmit gadiem
Tu cēli tautas kaujai
No Klusā okeāna
Līdz mūsu pašu Gaujai.

Laiks sadilst tavā priekšā,
20 Tu pasauli rauj augšup.
Es zinu —
līdz ar tevi
Kā lapa mūžam plaukšu.

Kalns.

25 Visiem kalniem cauri
Tavs straujums neatvairāms.
Ar katru dienu rosme
Un dzīve dod mums vairāk.

Par Oktobri, par Lielo,
30 Es savu dziesmu dziedu.
No tāles kauju troksnis
Man krūtīs karsti iedun.

Es jūtu cīņu sīvi,
Pēc rindas vīru rindu,
35 Es dzirdu kvēlas balsis
Un palso durkļu šķindu.

Es sveicu varonību,
Es redzu dzīvo nāvi,
Caur gadiem kaismē acis —
40 — Kur esi,
paliec,
stāvi!

Kā laivas blāzmas līgo
Un sārto manu seju.
45 Es atkal esmu cēlies,
Es atkal cēlies eju.

Taks priekšā plaši pavērts,
Viss virmo brīvā darbā.
San gaiss virs manas galvas
50 Kā stīgas dārgā arpā.

Tad pazīstamu balsi
Tepat es telpā tveru
Un to kā spēka malku
Es kāri dzerdams dzeru.

55 Tas —
Ļeņins, kaistot runā —
Viņš mūžam būs mums sirdīs,
Viņš mūžam mūsu gribu
Ar savu gribu dzirdīs.

60 Viņš mūžam sauks uz kauju,
Uz pūlēm un uz dzīvi,
Lai brīvā darba valstī
Mēs būtu mūžam brīvi.

II

123 Pie vārtiem sarkangvardī,
65 Viens kaujas vakars beidzies.
Nakts.

Smolnijā pa kāpnēm
Steidz augšup Ļeņins steidzīgs.

130 Dārd tālās ielās kauja.
70 Pēc rindas vīri rindā.
Skan satraukumā balsis,
Zib palsie durkļi šķindā.

Smajds Ļeņinam uz lūpām,
Irdz acīs cieta liesma. —
75 Drīz skanēs mūsu dzīve
Kā plaša, skaista dziesma.

Iet ātriem soļiem Ļeņins:
Dārgs katrs mirklis kaujā.
Viņš veco galvas segu
80 Tur cieši savā saujā.

Slaidis matrozis pie durvīm
Ceļ roku raiti godam...
Steidz cīņā kronštatieši
Pa ielām apmiglotām.

145 85 Kā saule sarkans karogs
Pār viņu gaitu plīvo.
Tie, kas tur dodas stingri,
Tie nāvē arī dzīvo.

- “Aurora” ienāk klusi
90 Un apstājas, kur vajag.
Uz viņas tēraudklāja
Pat nezib spuldze vāja...
- Jau istaba, kur vada
Un rīko kauju lielo.
95 Virs galda sārta lampa,
Uz galda gaismas ieloks.
- Ar jūsmu sarkangvardi
Tver Ļeņinu sev skatā.
Zem viņa kājām grīda
100 Viz gaismas svītrā platā.
- Stāv telpas vidū Staļins
Un lielo draugu gaida.
Ir kreisā rokā pīpe,
Un acis,
105 acis smaida.
- Viņš mierīgs:
Īstā laikā
Viss veikts pēc CK plāna.
No pīpes pelniem telpā
110 Slīd dūmu svītra plāna.
- Kā nācis, Ļeņins sēstas,
Tver bloknotu, pilns gaidu,
Ko pateiks biedrs Staļins
Par sacelšanās gaitu.
- 115 Nāk tuvāk galdam Staļins
Un skaidros vārdos stāsta,
Kā lielā kauja sākta —
Top kungu vara gāzta.

- Uz priekšu visas daļas
120 Iet strauji uguns kaujā.
Drīz ienaidnieka rotas
Būs visas cietā skaujā.
Jau ceļš ar sīkstu drosmi
Uz Ziemas pili pavērts.
125 Ne balto pretestība,
Ne nakts vairs nevar kavēt.
Nav tādu sarkangvardu,
Kas atkāptos vai bēgtu.
Būs Pēterpils mums rokās
130 Ar pirmo saules lēktu.
Uz galda spoža karte
Ar Pēterpili visu,
Un divas galvas pētī
Pēc kārtas kaujas risu.
135 Tās skata katru vietu,
Tās pārdomā un pārlik.
Nāk rīts
un pāri jumtiem
Klāj savu salnas marli.
140 Skrien ziņneši un klāsta,
Kur gaitā šķēršļi kādi.
Tie nosviduši ceļā
Un dubļu kārtu klāti.
Pats Ļeņins viņiem atbild
145 Un atpakaļ tos sūta.
Nekāda baiga liksta
Tiem neliekas vairs grūta.

Par padomēm,
par varu
150 Tie liek pēc soļa soli
Un neatdod nevienam
Pat skrambās šķeltu oli.

III

155 Tev,
Oktobri,
par slavu
Es savu dziesmu dziedu,
Kad savās zēna acīs
Šo jauno gaismu viedu.

160 Priekš trīsdesmit gadiem
Tu cēli tautas kaujai
No Klusā okeāna
Līdz mūsu pašu Gaujai.

165 Mūs toreiz glāba Ļeņins
No verdzības, no bada,
Mūs tagad tālāk Staļins
Uz komunismu vada.

KRIEVU TAUTAI

- Vai tā diena atspīd silta,
Vai vīrs galvas sniegi virmo —
Mūžam dižo krievu tautu
Redzam ceļa kalnā pirmo.
- 5 Viņas labsirdīgo pieri
Apmirdz nemirstīga slava.
Krievu strādniek, krievu zemniek,
Liela darba tauta tava!
- 10 Nav no nāves viņai baiļu:
Jo nav viņas dzīvei gala.
Taisnība un drosme kaujā
Mirdz no viņas durkļa gala.
- 15 Celies, skati tīrā zilgmē
Spoži mērktu zaļu zaru —
Tā uz augšu krievu tauta
Mūžam irdz ar savu garu.
- 20 Tautas, Padomes ko vieno,
Stāv ap viņu ciešā lokā.
Darbā, nedienās un priekos
Iet tās visas roku rokā.
- Tur, kur Gaiziņš tāli vēro,
Daugava plūst jūrā zilga,
Latvietim ar krievu tautu
Draudzība no laikiem ilga.
- 25 Latvietim ar krievu tautu
Draudzība kā uguns veca:
Cīniņos par savu zemi
Slējies allaž plecs pie pleca.

- Pilni niknuma un brīves
30 Teitoņus tie kopā kāva.
150 Pāri viņu spēka pleciem
U Saule kvēloja kā āva.
Tīreļpurvos, Juglas krastos
— om Nelokāmie sibīrieši
35 Mūsu strēlniekiem pret vāciem
Bija solī blakus cieši.
Oktobrī pret veco varu
55 Krievu darba tauta pirmā,
Ceļot līdzī citas, gāja
40 Nežēlīgo ložu virnā.
Lēņins veda — uzvarēja,
Dodot visiem alkto brīvi:
160 Tikai tāpēc mēs te varam
Celt un uzcelt savu dzīvi.
45 Viņa pirmā mūža naidā
Fašistus pie elpas grāba
Un no sūras iznīcības
165 Visas padomjtautas glāba.
Krievu pulkiem smagā kaujā
50 Latvjī drosmī blakus gāja —
Un virs mūsu brīvām galvām
Atkal atmirdz dzimtā māja.
Krievu tauta, tava roka
Visus pazemotos paceļ.
55 Katrs, kas grib brīvu sirdi,
Uzticīgs tev draugs un rads ir.

FRA ANDREJAM UPĪTIM

Laiks nekļauvē pie Tavām durvīm,
Viņš lēni sadilst Tavā priekšā:
Kā ēna mesta gaismas strēlē.

Darbs, liela sirds un drosme pāršķel

- 5 Kā ābolu uz pusēm gadus.
Plūst pretim zemes stiprums labais,
Kāpj augšup saules sārtais kvēlums,
Vird pretim sulu dzidrā kaisme.
Nav Tava balss, kas kādreiz aizsmok;
10 Vēl nav nekas, nekas par vēlu,
Vēl tik daudz darbu jāizdara.

2 Kā zvaigzne rasa irdz uz zara,
Kad rīts kā gailis mirdzošs dziedāt
Sāk rūpnīcu un ielu dunu.

- 15 Tu savu tautu sauc pie darba:
Uz smagā galda aprakstītas
Čaukst lapas pāri viena otrai.
Viss mūžs tā gājis vienās pūlēs —
Tā zvaigznei jāspīd nenorimstot,
20 Tā straumei jāplūst nenokūstot
Un jānes krasti savos plecos.

Pēc lapas gulstas lapa pāri.

- Tās visas viz ar dziļu gaismu,
Tās visas sauc uz patiesību,
25 Tās visas kvēl pret netaisnību,
Tur laikmeti kāpj sārti augšup,
Tur cīņas dārd, tur spēki mostas
Un brīves vārds iet ceļu pirmais.

Pēc lapas lapa gulstas pāri,

- 30 Tās visu dzīvi tver ar kāri,
Tur latvju tauta kaujās liesmo

- Par savu brīvo darba valsti,
Par Padomēm, par savu laimi,
Tur aiziet bojā viss, kas netīrs,
35 Kas satrūdējis purvu rāvā.
Tev sveiciens, lielais tautas rakstniek,
Zib zibens Tavā drošā rokā,
Līdz dzīlei šķeļot ienaidnieku,
Līdz galam ārdot visu melno,
40 Kas nāk pret latvju darba tautu.
Zib zibens Tavā drošā rokā.
Uz cīņu ceļot katru sirdi
Un katru elpu, kas grib sauli.
Uz savu darbu kalna stāvot,
45 Tu pāri mirdzi mums kā spožums.
Tas jau no rīta tumsā sauca,
Tas tagad lielā darba dienā
Mums pašķir ceļu, paver tāli —
Uz komunismu vienā pulkā.
50 Vēl tik daudz darba jāizdara,
Bet Tavai gribai liela vara:
Pār Tevi gadiem pietrūkst svara,
Tu būsi vēl vienmēr pilns kara
Par brīvi, tautu, cilvēcību.
55 Tev sveiciens, lielais tautas rakstniek.

FRA SKOLNIEKS JĀNIS KĻAVA

- Durvju zvans no rīta agri.
Tumsas melnā sega rūtī.
Spuldze iekvēlo kā tulpe.
Piena sievai vēl par laiku.
- 5 Kas var būt tas? Vēru durvis.
Un caur krēslas zilo tvaiku
Redzu zēnu. Soma plecos,
Neliels sainis kreisā rokā.
Noņem cepuri un skatās.
- 10 Nesaka ne viena vārda.
Galva gaišos, mīkstos matos,
Dzeltēna kā saules puķe.
Redzu — tagad mana kārta,
— Kas tu esi un ko vēlies? —
- 15 Nosarkst vaigs, pilns sārtas kvēles:
— Esmu Jānis, Kļavu Jānis.
Okupācijā pie tēva
Mana
slēpāties jūs laiku. —
- 20 Jānis? Kļavu Jānis mazais.
Dzīve skrien caur manu galvu
Straujāka par pašu vēju.
Prātā iekrīt tālas mājas.
Meži. Dunoņa bez stājas.
- 25 Blakus nemierīgā Kusa —
Straumes šķēps starp mūžu kokiem.
Atceros — tur mitu šķūnī.
Tās bij grūtas, drūmas dienas,
Esesieši apkārt līda,
- 30 Mocīja un dedzināja.
Kādreiz puika, plīvot kājām,
Nesa pavalgu man acīgs.

- Tagad zinu. Jā, šis pats ir
 Jānis sārtpēdis. Bet kā jau
 35 Paaudzies, pat grūti pazīt.
 — Nāc vien iekšā, draugs.
 Dod roku, —
 Saucu, saņemot aiz pleca.
 Priekšnams kāpņu telpu tumsu
 40 Nogriež kā ar zelta nazi.
 Tad mēs istabā pie galda.
 Vārds pa vārdam. Sākas runas.
 Dzīve — lapa rūgti salda
 Priekšā.
- 45 — Šogad beidzu pamatskolu, —
 Stāsta Jānis, dzerot malku
 Tumši sārtas stipras tējas.
 Izņem sev no somas olu.
 — Tā ir manas vistas, — smaida.
- 50 Acis mirdz kā divi stari.
 — Taču strādāju es arī,
 Aru, sēju, vedu malku.
 Sienu pļaut es protu labi.
 Izlabojām grauto māju.
- 55 Kūtij devām jaunu klāju:
 Dzīve atdzimst mūsu pusē.
 Māsa tagad paaugusies
 Manā vietā izslauks govīs.
 Nokurs rītos siltas rovis.
- 60 Kāpēc atstāju es māju?
 Gribu kļūt par virpotāju.
 Virpot detaļas es alkstu,
 Grūtas, derīgas un skaistas.
 Gribu dzīvot tādā darbā,
- 65 Kur es varu sevi visu
 Atdot sajūsmā un priekā. —

- Azaidš galā. Traukus novāc
 Jānis pats bez viena vārda.
 Rūtīs atmirdz diena sārta.
- 70 Nobirst gaišās spuldzes astra.
 Jānis vērīgs lūko gleznas.
 Tad pie grāmatskapja pieiet:
 — “Jaunā Gvarde”, to es zinu;
 Mūsu laikrakstā tā nāca.
- 75 Ak, un te ir Andrejs Upīts.
 Viņš man ļoti, ļoti patīk.
 Lugas, noveles un stāsti
 Tiešām skaisti.
- Kur te pulkstens?
- 80 Cik? Tik daudz jau?
 Tad man jāiet:
 Kanceleja drīz būs vaļā.
 Vai es drīkstu vēl ko palūgt? —
 — Kāpēc nē? — es saku smaidīgs.
- 85 — Netikšu varbūt es šodien
 Kopmītnē, kur gribu dzīvot.
 Lūgšu atļauju pie jums te
 Apmesties uz kādu laiku.
 Netraucēšu, to es solu. —
- 90 — Protams, Jāni, tur nav šaubu. —
 Jānī pazib smaids un paliek.
 — Pateicos.
- Vēl savus tankus
 Virtuvē es notīrīšu. —
- 95 — Labi, daries. —
 Paiet mirklis,
 Un tad noklaudz āra durvis.
 Logā iespīd rīta saule,
 Izzūd tumsa visos kaktos.

JAUNAJĀ GADĀ

Saule atkal dodas kalnā.
Sidrabā mirdz zeme salnā.

Būsim mēs ar sauli rados:
Kvēle vizmos asins vados.

5 Zemnieks steidzas meža darbos,
Metot malā vėjus skarbos.

Darba rīki klausā rātņi,
Kad pēc viņiem tveras strādnieks.

Redzam laika griežus spožus.

10 Dzīvi rokās tver kā grožus.

Iesim mēs ar darbu rados
Piecgadi veikt četros gados.

UZ MAUZOLEJU PIE ĻEŅINA

- Priekšā dižai Kremļa sienai,
Kur virs Spasas vārtiem zvana
Kremļa kuranti, kad pusnakts,
Pirmo mirkli jaunai dienai,
5 Lai tā laiku tālāk gana,
Visu soļi atskan klusāk,
Aprimst katra vēsma skarba:
Mauzolejs tur mierā cēlā
Stāv. Viens visām zemēm vienīgs.
- 10 Ļeņins viņā dus pēc darba. —
Savas ilgas kopā sieni,
Bērns mans, apņēmībā kvēlā,
Lai tev tik daudz laimes būtu,
Ka tu Maskavā reiz kļūtu,
- 15 Kur uz Mauzoleju ietu,
Turot rokās sārtu ziedu.
Turpu dodas katrs skolnieks,
Viegli skarot bruģu oli,
Ātru soli pionieris,
- 20 Sirdī satraukts, sejā mierīgs.
Iet turp bērns ar vecmāmiņu
Skatīt klusi vaigā viņu,
Kas mums deva mūsu valsti,
Mūsu brīvību un prieku.
- 25 Roku tev uz pleca lieku, —
Uzklausī, bērns, manu balsi:
“Tagad brīvs tu skolā eji,
Dārzā skrienot, brīvi smeji.
Ļeņins bija tas, kas deva
- 30 Tev šo jauno, laipno dzīvi,
Tev šo labo, skaisto brīvi.
Cīņā veda mūsu tēvus,
Mūsu brāļus, visu tautu.

- Pretīgs bija viņam glēvums.
- 35 Gaišāks pats par saules staru
Veda viņš, lai kopā grautu
Verdzību un kungu varu:
Pilni drosmes, brīves vēja,
Darba pulki uzvarēja.
- 40 Tagad valsts mums mūsu pašu,
Dzīvi — bezdelīgu ašu —
Metam saulei vidū skaļi:
— Tālāk ved mūs biedrs Staļins. —”
- Priekšā Kremļa dižai sienai,
45 Vidū jaunai brīves dienai
Mauzoleja mierā cēlā
Ļeņins dus pēc darba mierīgs.
Telpas gaišums viņa pieri
Klāj ar nedzēšamu vizmu.
- 50 Zin viņš — viņa darbs iet augšup,
Augšup iet — uz komunismu.
Bērns, tu viņam solies arī
Vienmēr visur labu darīt.
Saki:
- 55 “Biedri Ļeņin, es ar tevi
Būšu katrā elpas pukstā,
Katrā dziesmā, katrā čukstā.
Un kā zilgmē ieaug zari,
Tā es savā darbā augšu,
- 60 Tautai dodot visu sevi.”

JAUNAIS AĢITATORS

- Pievakare. Mājās nāku.
Galvā knosās laba doma.
Tieši pašās nama durvīs
Saskrienos ar kādu jaunu.
- 5 Skatos — tas jau Kļavu Jānis.
Viņam acīs jautra oma.
— Ko tu te? — es saku brīnā.
— Es te aģitators, — atbild,
Liekot lūpas lepnā smīnā:
- 10 — Satikos ar pārvaldnieci.
Iecirknis mans — viņās kāpnēs.
Dažos dzīvokļos tur krāni
Nedarbojas — ūdens nojūk. —
Vienos kaļķos Jānim sāni,
- 15 Rokas netīras ar eļļu,
Tās viņš paplāta un piebilst:
— Taču atslēdznieks es. Kā tad,
Redzot kļūmi, man to atstāt? —
Palūkojies un tad vērtos —
- 20 Rāda viņš ar stipro pirkstu:
— Piecas tvertnes pilnas mēslu.
Neizved. Es biju runāt.
Nevīžība, saku; smakas
Kā no vecas trūdu akas.
- 25 Slimības vēl saskries baros.
Stāvu, pārliccinu, baros.
Kas te cits gan tagad skolos?
Teica sārtā pārvaldniece:
— Rītu nokārtošu, solos. —
- 30 Šķietas, pulkstens ir jau pieci?
Došos, nomazgāšu rokas.
Un — pie vēlētājiem saviem
Jāpastāsta man vēl dažiem

- Ir par mūsu kandidātu.
- 35 Martinsons — tu zini — mums viņš.
Tas, par metieri kas “Cīņā”,
Kluss, bet ļoti darbīgs cilvēks.
Vēlāk astoņos ar viņu
Satikšanās aģitpunktā.
- 40 Atnāc arī tu. Būs jauki.
Tagad sveiki. Vēl līdz sešiem
Vienai slimai vēlētājai
Jāatnes no stūra maize. —
- Un viņš ātriem soļiem aiziet:
- 45 Sniegs kā slēpes viņa kājai.
Astoņos es arī esmu
Aģitpunktā. Kļavu Jānis
Jau ir priekšā. Laipni saņem
Katru atnākušo viesi.
- 50 Bet par saviem vēlētājiem
Īpaša ir viņam rūpe:
Aprunājas. Nolikumu,
Kam vēl trūkst, to tūliņ atnes,
Veikls, nopietns un svarīgs.
- 55 Beidzot atceras viņš arī
Mani. Pienāk. Seja jautā.
— Krietni, — bilstu, — visai krietni —
Tu jau dzīvi jūties tautā.
Bet kā rūpnīcā ar darbu? —
- 60 — 200 % kā agrāk, —
Paklanās un steidzas tālāk
Rosmē, pasaulē un talkā.

BALSOT EJU

- Ar paceltu un lepnu seju,
Līdz galam apņēmīgs un stalts,
Es šodien cēlies balsot eju.
Laiks karogos man pāri šalc.
- 5 Par to es šodien balsot eju,
Lai zvejnieks savu airi ceļ
Uz bagātu un drošu zveju,
Lai mūsu Rīga plaukst un zeļ.
- 10 Lai viņas ostā kuģi ienāk,
Pie krastiem pilni kravās stāj,
Kad rīts kā putns atmirdz dienā,
Un celtņi savas rokas māj.
- 15 Lai izaug jauni namu stāvi,
Zied dārzi, gaišas ielas sauc;
15 Lai varam pateikt droši — Stāvi! —
Tiem visiem, kas mums darbu jauc.
20 Tiem, kas aiz jūras alkst pēc naida,
Kas jaunas kara cilpas sien.
- Lai pilna rosības un smaids
20 Iet mūsu dzīve augšup vien.
Lai mašīnas, ko strādnieks vada,
25 Vēl spraigāk kustas, ātrāk skrej.
Tad ražīgāks taps gads pēc gada,
Būs četri gadi — Piecgadei.
- 25 Lai zemnieks apar visus laukus
30 Un smagās vārpas vējos san,
Lai ceļam galdos pilnus traukus,
Kur saule augļos sarkst un tvan.

Par Staļinu es balsot eju,
 30 Kas mūs uz komunismu sauc,
 Un mierīgs ceļu savu seju.
 Sirds man ar gaismu līdzī trauc.

Ar pacēlī un labu seju,
 Līdz galam apņēmīgs un saulī,
 40 Es šodien ceļos dalīstoj eju.
 Tāks karogs man darī saulī,
 Par to es šodien dalīstoj eju, 5
 Lai zvejnieks savu arī ceļ,
 Uz pagalu un drošu zvejī,
 15 Lai mūsu Rīga plaukst un zvejī,
 Lai vietas oši krietri krietri,
 10 Pie krāšņiem plūm krāšņos saulī,
 Kad tās kā putns zīmētā dūgā,
 30 Un ceļniņš savas rokās turī,
 Lai izstrādājam tautu stāvī,
 12 Xied darī, gaisma iekā saulī,
 — Lai varam pacēlī droši — šāvilī,
 Tīem vīstiem, kas mums darī jauc,
 Tīem, kas sīk tīms alkst pēc naids,
 18 Kas jaunus kara cīņās stēn, — kristīni
 Lai plūm fosīas un smilīdas,
 60 Iet mūsu dzīvē augšup vīst,
 20 Lai mēsīns, ko stādīnieks vada,
 Vēl spīnīgak kūsīns ārk zīrej,
 Tad ražīgak taps gads pēc gada,
 Būs cētri gadi — Pīcgaidei,
 25 Lai zēnīckā apār vīstus laukus,
 Un smagās vēpas vējos sau,
 Lai ceļam galbos plūms traucis,
 Kur saule augļos sarkst un tīvan.

JAUNAIS VĒLĒTĀJS

- Sienas pulkstenis pus seši
Nosit, dobji sevī guldzot.
Blakus istabā uz reizi
Nodim soļi, uzzied spuldze.
- 5 Kas tad tas? Ir celties parasts
Mums, kad diena metas ārā.
Kur tad Andrim tāda steiga?
— Tēvoc, celies! — sauc man jaunais:
— Šodien vēlēšanu diena.
- 10 Šodien pirmo reizi vēlēt
Gribu iet ar tevi kopā. —
Vaigi kaist kā lielā kvēlē.
Vēlēšanu diena, sveika!
Ceļos arī es un jūtos
- 15 Tā kā logs, kas vaļā atrauts.
Andris steidzīgs, stalts un satraukts:
Tēju iekampj ātrā malkā,
Ieēd kumosus trīs maizes —
Gan jau kājas pašas aizies.
- 20 Apkaklīte gluži jauna,
Kakla saite mezglā smalkā.
Pirkstiem nav vairs eļļas pēdu,
Seja jautra mirdz bez bēdu.
- 25 Ejam. Karogi māj spuldzēm.
Pirmos vēlētājus pulcē
Iecirkņi. Nāk strādnieks smaidīgs,
Tramvajnieks, kas dodas darbā,
Vecenīte jau pie laika,
Spieķītis dreb pirkstos cietos.
- 30 Vēlēšanu telpa zaiga
Gaismā, zaļumos un ziedos.

- Urņai Andris pieiet stingrs.
Iemet salocītās loksnes
Droši, laimīgi un vingri,
35 Lūpas ietrīcas un nočukst:
— Zinu, ko šī diena iedos
Man un visai darba tautai:
Jaunu spēku, jaunu kvēli,
Jaunas uzvaras un laimi.
40 Balsoju par padomjvalsti.
Balsoju par mūsu dzīvi,
Iet uz komunismu brīvi.
Balsoju ar pilnu balsi,
Lai kā putni spāres celtos,
45 Kur vēl palikušas drupas.
Balsoju ar pilnu balsi,
Soloties, ka darbus veikšu,
Soloties, ka skolas beigšu
Tā, lai būtu vairāk derīgs
50 Sev un visai darba tautai.
Dzeri, elpo, sauli dzeri,
Rokās visu plūsmu tveri.
Priekā smaidi, pūlēs ziedi
Tā kā koki, zāļu ziedi.

KOMUNISTU SVEICIENS PADOMJU ARMIJAI

- Ienaidnieka nāves rati
Iebrauka, kur viss bij dzīvs.
Sākās grūti, drūmi gadi,
Kļuva katrs riecians sīvs.
- 5 Cieta mana zeme mazā,
Cieta cilvēks, cieta lauks
Sāpēs dziļās, naidā asā. —
Pilns bij pacietības trauks.
- Rīti ausa ugunssārti,
10 Vakars grima dūmakos,
Ciemi dega tā kā sārti:
Naidnieks prata tikai kost.
- Bet tad nāci tu kā elpa,
Kurā visi atdzimt var;
15 Gaismas pilna plauka telpa,
Zaļas lapas šalca zars.
- Padzini tu iebrucējus,
Tos zem oļiem noslaukot
Un kā sārtus, siltus vējus
20 Manī spēkus paverot.
- Kā es, tevi gaidot, tvīku,
Tavos soļos klausījos.
Tu man atbrīvoji Rīgu,
Atkal eju, laimes josts.
- 25 Visas rokas lieku darbā,
Visus spēkus, kas man ir:
Tavu durkļu vizma skarbā
Labo nost no ļaunā šķir.

Mana zeme, mana tauta

30 Brīvo tautu kopumā
Zaigo, dzīvas saules skauta,
35 Ļaunums to vairs nenomāc.

Kad es kāpju pirmā kalnā,
Redzu — zemnieks darbā iet;
35 Rītos, kad vēl koki salnā,
40 Dzirdu — mašīnas jau dzied.

Visa mana zeme dzīva,
Brīvs tai aust ik dienas rīts,
Jo tu pati mūžam brīva
40 Dari visus brīvus līdz.

Kā es, tevi gaidot, tvīku,
Tagad mūsu tu starp mums.
Droša mūsu sirmā Rīga,
Drošs mums katrs ieguvums.

45 Tu, kas pārkāpusi nāvi,
Ienaidniekus satriecot,
Sveiciens tev. Tu sardzē stāvi,
Komunismu izcīnot.

KOMUNISTISKĀS PARTIJAS MANIFESTA RADĪTĀJIEM

Pasaulē, kas pilna rūsas,
Brīves cīņai zobens mests —
Jau simts gadu tautām jūsu
Komunistu Manifests.

- 5 Katrs vārds, kas viņā lasāms,
Deg kā liesma kvēls un tīrs,
Deg pret veco spēkā asā,
Lai pēc vīra ceļas vīrs.

- 10 Viņā klausās visās malās,
Kur vien cilvēks postā smok:
Tālās kokosriekstu salās,
Pazemēs, kur rūdu rok.

- 15 Visam, kas ir baigs un netīrs
Un kas otru vergot liēc,
Cērt kā nikna saule pretim,
Dziļi pīšļos pašu triec.

- 20 Dzirdu lielo cīņu šķindas,
Balsis, kas uz priekšu sauc.
Kā gan izaugušas rindas,
Kas uz komunismu trauc!

Žēl, ka neredz lepnā smaidā,
Marks un Engels, jūsu skats,
Cik šo simtu gadu klaidā
Jūsu ceļš ir tapis plats.

25 Neskaitāmi drosmi stāvi
 30 Jūsu sākto ceļu iet,
 Pieņem mokas, pieņem nāvi:
 Pretspēks nespēj viņus siet.

Neuzveikti, īgnā smīnā
 30 Viņi pretim lodēm stāj
 35 Visur — Grieķijā un Ķīnā
 Uzvar tautas cīnītājs.

Jūsu lielā patiesība
 Sestai daļai pasaules
 35 Kļuvusi ir īstenība,
 40 Kas kā spārni augšup nes.

Nes un ceļ uz komunismu —
 Brīvi visai cilvēcei. 10
 Piecstūrainās zvaigznes vizma
 40 Staro visai pasaulei.

Vēda mūs reiz Leņins kaujā,
 Un kas Tagad Staļins gudri mūs
 15 Ved, lai dzīve darbā straujā
 Dzīvi Bagāta un skaista kļūst.

Dzīvē mēs ienaidnieku
 45 Sagrausim, ja vēl viņš nāks.
 Mūsu solis, kur vien liekam,
 50 Kļūst ik dienas varenāks.

Ķēl, ka neredz leņins smaida,
 Marks un Engels, jūsu skats,
 Cik šo simtu gadu klaidā
 Jūsu ceļš ir tapis plats.

PRIEDEI

- Kur tu augi mežā tvirta,
Tevi darba vīri cirta.
Tavu zaru skuju cirta.
Lejup krītot, tāli tvēra,
5 Saules staru vizu dzēra.
Straujā plostā tevi sēja,
Un tavs augums atpeldēja
Zāgētavā, kur pilns vēja
Zāģis savā alkā kauca,
10 Kad tas tevi dalīt trauca.
Tagad tu par staltu spāri,
Visu dzīvi saucot kāri,
Celies jaunai mājai pāri,
Kur bij gruveši un postažs,
15 Ābeles vēl liesmu kostas.
Tumšā nāves vara galā.
Vainags tava pleca galā
Mirdz kā saule zelta spalā.
Lubiņas drīz tevi pārklās,
20 Vīrs jūgs zirgu jaunā arklā.
Viegls nav uz augšu gājums.
Darba vīrs liek droši kāju,
Zeme dīgs ap jauno māju:
Velti visu skauģu draudi —
25 Nāks no druvām tīri graudi.

Celt un uzcelt mūsu kāre.
Priede, mājas staltā spēre,
Neesi vairs arī bāre:
Tu mums līdzī drosmi dzīvot,
30 Veco nīst un jauno brīvot.

30 Ganībās drīz izies gani.
Bet tu, jumtā celta, skani,
Uz Tā kā ļautri, kvēli zvani:
Darba vīrs nāk solī saldā
35 Mājā, tur tam azaidis galdā.

35 Kas kā...
Kad tas tevī dalīt trauca.

10 Nes un es uz komunismu —
Tāpat tu pacēlāi spēvi.

40 Cēlies jaunai mājai pērti,
Kur bij gruveši un postāži,
12 Ābeles arī liecām kostaži.

Tāpat Stāļiņi gūti mūs
Tūmāzāvēsām galā, dev
Vainagājam tēca grābā.

Mirdz kā saule zelta spēlā.
45 Sagādājis tevī pērti
30 Viesi jūgs vīgu jaunā mēlā.

Māksli devī tūk' elne mūs
Viegļamāru augšu gājām
Darbs vīrs liek droši kāju,

Zeme dīgs ap jauno māju:
Vēlī visu skaugu draudi —
25 Nāka no drūvām tīri draudi.

MAIJA VĀRDI

Šos vārdus saku es kā dainu:
Plīv brīvi karogs sarkanais
Ar zvaigzni dzīvu, piecstarainu,
Un viņam līdzī Pirmais Maijs.

- 5 Mēs ejam ielās — uzvaroši,
Ir lūpām dziesmas, krūtīm gaiss.
Mēs darba svētkus svinam droši:
Mums visiem šodien Pirmais Maijs.

- Un šinī lielā svētku dienā
10 Es viss kā karogs augšup celts,
Man yisa dzīve sirdī ienāk,
Un es līdz dzīlei visiem smelts.

- Dreb milzu steigā mūsu zeme,
Kūp dūmeņi un naktis spīd.
15 Līdz debessmalai staigā lemess,
Un cilvēka vairs nepazīt!

- Viņš darbu mīl, un darbs to gaida,
Darbs viņu savā elpā nes.
Nāk mājās dēls un mātei smaida:
20 — Stahanovietis arī es. —

Es sveicu tos, kas darbu savu
Kā varoņi un milži veic,
Tiem dziļu apbrīnu un slavu
Bezgala manas lūpas teic.

- 25 Es sveicu katru darītāju,
Kas savā darbā godīgs iet,
Lai katra atteka un klajums
Kā varavīksne koši zied.

- Es sveicu visu, visu dzīvi,
30 Kas rosmīga un droša irdz. —
Kad esam bijuši tik brīvi?
Vai katru soli neceļ sirds?
- Es sveicu kolhozus, kas izaug
Un izaugs republikā vēl,
35 Tie vienmēr būs kā saules vizā,
Jo mūsu sirds tiem līdzī kvēl.
- Ir vecais gājums kopā birzis;
Tā satrunējis putot lūst.
Dod rokas viena otrai birzis,
40 Uz vienu pusi upes plūst.
- Un gribas saukt man balsī skaļā
Tiem, kas vēl savā kaktā lūdz:
— Ei, veriet visus logus vaļā,
Ir diezgan viensētībā būts. —
- 45 Lai jūsu lauki saplūst vienā,
Tas kļūst kā pati saule liels.
Un iekāpsiet jūs gaišā dienā.
Kails vairs nekad jums nebūs liels.
- Vai neredziet jūs ganāmpulkus,
50 Kas tad pa visiem ceļiem ies,
Vai neredziet jūs jumtus spulgu,
Kad riets tiem pāri zeltu lies?
- Es sveicu kolhozus. Turp doties
Sen alka mana sīkstā sirds,
55 Ar jauno laiku sarokoties,
Ar jauno spēku, kas tur irdz.

Šos vārdus saku es kā dainu: **BOJŠĒNIENĀ**

Plīv brīvi karogs sarkanais
Ar zvaigzni dzīvu, piecstarainu,
60 Un līdzi viņam mūsu Maijs.

- 5 Kad viņš soļo, sēdams iauku rīdēdā,
Pieni dzied, un upis stāpās plābē,
Kas augstu zīlīnē padabēsi puoņā,
Aunu zīdu glāsta mājās kaislīdā.
- 10 Cik ir bēla brīva dārva vārdā zīdā,
Un to spēsi vārdos eldīnā, zemē,
Gaisi k'ies tev kā no saules stāpā,
Rakstnā, tam vīram, ko viņš dzēdā.
- 15 Rakstnā, to izteiktā vārda sīdā,
Ej pa solim viņa rosmēt līdā,
Vix kā zvaigznes lūpas vīdā, nā,
Rūpā, tur tokr, tūmā, vīdā, nā.
- 20 Alks dzīvi cēlā un tūcēt mākā,
Vai ir solim tālāstājam līdā, ir jā,
Jamo dzīvi, celāms priekā, stāpā,
I asnā, un cēnās vārda tālā, ir jā.
- 25 Pēcgrā, veikā cēnās gabos, bōtā,
Jannas vārds un domā, bāudā, bū,
Sāpās, rūpās un drāvās tādā,
Sevi vīdā savā dārva sūdā, kā.

BOĻŠEVISTISKĀS PRESES DIENĀ

Asnu zīdu glāsta maija gaiss.
Augstu zilgmē padebeši puto,
Putni dzied, un upēs sidrabs pludo.
35 Darbā vaigi kolhozniekam kaist,
5 Kad viņš soļo, sēdams lauku rudo.

Pieliec aci, pieliec sevi klāt,
Rakstītāj, tam visam, ko viņš dara;
Gaiši kļūs tev kā no saules stara,
40 Un tu spēsi vārdos cildināt,
10 Cik ir liela brīva darba vara.

Sauli turot rokā, atnāk rīts.
Naigs pie laktas kalējs kvēlē strādā.
Viz kā zvaigznes tulznas viņam ādā,
Ej pa solim viņa rosmei līdz,
15 Rakstītāj, to izteikt īstā vārdā.

Nāc pa solim rakstītājam līdz,
Lasītāj, un centies vārdā katrā
Jauno dzīvi, celsmes prieku atrast:
Jo ikvienā viņa rindā trīs
20 Alka dzīvi celt un uzcelt ātrāk.

Viņa katra dzīvā rinda sauc
Sevi visu savā darbā atdot,
Šahtās, rūpnīcās un druvās radot
Jaunas vērtības un domu daudz: —
25 Piecgadi veikt četros gados.

9. MAIJS

- Saldums dzīvīgs katrā vecā rētā,
Kas no kaujām paņemta vēl līdz.
Viesis dārgs viņš kolhoznieka sētā,
Kur viss celsmes darbā neredzētā
- 5 Plaukst un atplaukst mums kā austošs rīts.

- Zvejniekiem viņš nāk uz jūras talkā
Zivju pilnos tīklus augšup celt.
Mēs to dzirdam katrā bērza šalkā,
Zemes smaršā jūtam visusmalkā.
- 10 Palīdz viņš mums mūsu zemei zelt.

- Rūpnīcās, kur atmirdz sejas liesmā
Un kur nakts ar dienu rosmē kaist,
Iet viņš pāri nerimstošā dziesmā,
Mūsu drosme katrā dzīves briesmā,
- 15 Maijs šis, lielais, mūsu devītais.

- Vai ir nakts ar savu zvaigžņu sieku,
Vai ir logā saules pavediens,
Mūsu sirdīm dod viņš vienmēr prieku,
Viņš, kas sūrās, sīvās cīņās iegūts
- 20 Un ko mūžam neatdos neviens.

- Celies, liekot nepagurdams kāju.
Kā reiz kaujās, tagad darbā ej.
Lai mums Dzimtene par saules māju
Būtu — atdod visu savu stāju,
- 25 Atdod visu sevi — Piecgadei.

BOLŠEVISTU SES DIENĀ DZIESMA

Dziesma, dziesma, līgotāja,
Visa zeme tava māja:
Mūžam tu kā bite lidu
Meklēt mūsu siržu vidu.

5 Dziesma, dziesma, cilātāja,
Brīvi, cēli, tu bez stāja,
Tagad brīvi esam visi
Un tu tālāk, augšup risi: —
Saucot, veicot mūsu darbu,
10 Nost lai atkrīt katrs skarbums,
Lai mēs, ceļot dzīvi visu,
Soļojam uz — komunismu.

Dziesma, dziesma, meklētāja
Mūžam prieku meklēt gāja.
15 Ir mums prieka tagad gana,
Viņu vārpa druvā zvana,
Lej to zāle, pilna tvana,
Visos audumos to mana,
Ko ir devuši mums pirksti,
20 Kvēlāki par uguns dzirksti.

Visas zemes darba dunā
Līdzī tava maigme runā.
Griezies vien uz kuru pusi —
Visur tu jau atnākusi.
25 Tālos pakalnos un lejās
Tavas skaņas dzidri lejas,
Lai mums gaitās mūsu prātu
Vēl vēl vairāk asinātu,
Lai mums sirdis kopā liktu,

30 Ka vēl lielāki mēs tiktu
Pat ir tad, ja pāri snigtu,
Nāktu naidš ar brāzmu piktu.

Dziesma, pakalnos un lejās
Tavas skaņas plūst un lejas,
35 Kopā līstot, sasaucoties,
Aicina mūs tālāk doties —
Visu veikt un uzveikt laikā,
Lai kā dziesmā katrs staigā.

Dziesma, dziesma, līgotāja,
40 Visa zeme — tava māja.

DIVU BRĀĻU KOKS

Varoņu nāvē kritušo komjauniešu piemiņai

- Gaiziņkalna pakājē gar mežu
Salenieku mazmājiņa drūma;
Vien no lielā, baltā jasmīnk rūma
Smarša tvirta, bieza tā kā krējums;
- 5 Pļaujams stāv aiz loga rudzu sējums.
Leknā zāle, neskarta un mitra,
Rasā mirdz kā simtiem jāņtārpiņu.
Oša lapās paslēpusies citra
Klusi san tāpat kā pūnes durvis.
- 10 Bērzu birzīj saaugušai blakus
Pakalns ciets ar akmeni un smilti,
Tālāk meži, meži, tikai meži,
Purvi šļakstoši, kur čūskas dienā,
Pacēlušas galvas, dzied uz ciņa.
- 15 Salenieku mazmājiņa drūma;
Piektais jūlijs.
Diena, karsta, kļūma:
Pāri visam piekto rītu ziņa —
Rīga kritusi.
- 20 Dūc tālu gaisi.
Pēkšņi tā kā katram soli aizsit
Šāviens,
otrs,
trešais.
- 25 Atbalss tālu
Ezeros, gar skolas rūtīm, mājās.
Ausās ceļi, suņi, bērni kaktos,
Lopi kūtīs, kas nav laisti laukā.
Atkal šāviens,
- 30 šāviens.
— Nāvi saukā, —
Sievas čukst. Dreb roka, lejot traukā;
Zēns, kas sūtīts, skriešus jož uz aku.

- Vai jau vācieši? Un sejas logos
- 35 Vēro, vēro katru krūmu, taku,
Katru koku, katru ēkas stūri.
Ko tā vēro? Labāk pacel dūri!
- Te, kur lielceļš sausmē karsts un miltains,
Mēli izkāris suns. Apbruņoti vīri.
- 40 Vilku suns. Ko meklē tas, ko skraida?
Pēkšņi strauji ošņā sīku sliedi,
Kas no ceļa prom uz bērzu birzi.
Metas suns uz priekšu.
- Vīri līdzi.
- 45 Pinas kājās lauku tīrie ziedi,
Kukurznis, zem niknās pēdas birzis.
Aizsargi un divi policisti
Bērzu birzij cauri.
- Garā zālē
- 50 Ieplok suns un trīcot smilkstas turp, kur
Salenieku mazmājiņa drūma.
- Kāda šodien, kāda šodien kļūma
Diena kāpj no augstā kalna lejā!
— Viņi, — nočukst vecīte, un sejā
- 55 Nogulst skarbums, apņēmība cieta,
Ar ko pilna te ir katra lieta,
Katrs solis, katrs mirklis, vieta.
— Viņi, — nočukst tumšā pūnes telpa,
— Viņi, — nočukst katra stāda elpa.
- 60 Vecīte no pūnes teli atsien.
Pagalmam, kas dažus metrus plats vien,
Rāpjas pāri jauns, gaišs. Patšautene
Plecā.
- Un tad pārlec durvīs otrs — vecāks
- 65 Mazliet.
Uztiek abi klusi juntā.

Četras granātas. Vēl šautene. Un
Lentas nešaubīgu ložu pilnas.

Jaunākajam sadragāta pēda —
70 Tā ir abu lielā, smagā bēda:
Atpalika kaujā vieni paši.
Dienām slēpās, kur ir meži plaši.
Beidzot viņus uzgāja.

Un tagad

75 Vieta pēdējā vēl pašu mājās.
Vectēvs vārgs tik tikko turas kājās.
Vecmāmiņa. Māte viņu ziemu
Aizgāja uz tālo kapu ciemu.
Tēvs kā gāja deviņpadsmitajā,
80 Tā vairs neatgriezās mājā šajā.

Iesmilkstas starp smilgām suns

un klusi

Vilties sāk uz mazmājiņas pusi,
Vīri sastostās. Vai iet, vai palikt?
85 Komandieris uzkliedz. Stobru gali
Ietrīcas un sakustas uz priekšu.

Suns jau pāri pļavai, sakņu dobēm,
Ass un ātrs tā kā cērtot zobens,
Pagalmā

90 un lec pret slēgtām durvīm,
Lai ar krūtīm pavērtu uz iekšu.
Velti.

Paliek tad uz sliekšņa rejt.

Ķēde piecēlusies skrien uz priekšu.

95 Tad, kad tā jau gluži tuvu,
Patšautene ierunājas asa:
— To jūs gribat, — liekas, viņa prasa,
— Saņēma ko nule budzis Rasa,
Baiļu pilns gar vagu zemē krītot?
100 Nesunīs viņš gājējus vairs rītos. —

- To jums vajag? — šautene tad vaicā.
 — Guļ uz ceļa grambās garais Aicāns,
 Policists un kukuļnēmējs veiklais,
 Blakus Špīlmanis, kam Boļos veikals. —
- 105 Dzīvi palikušie sakrīt miežos,
 Paslēpj galvas brūnos grāvju iezos
 Un sāk uguni uz mazmājiņu,
 Aizlaižot ar vienu štābam ziņu.
- Mazmājiņa tā kā izmirusi,
 110 Tikko ķēde, plecu pacēlusi,
 Sakustas, no jumta atskan:
 — Stāvi! —
 Un kāds atkal saņem savu nāvi.
- Visa diena pāiet sīkstā kaujā.
 115 Lodes nikni katru baļķi taujā,
 Izurbj jumtā katru sauso skaidu.
 Vecmāmiņa tad ar īsu vaidu
 Galvu noliec.
- Bija palaunadzis.
 120 — Nelieši, gan pilns būs jūsu vadzis! —
 Vectēvs teica, glāstot bālo vaigu,
 Mierīgs gaidot sava paša laiku.
- Svina lapsenes pa telpu staigā
 Vectētiņam arvien tuvāk, tuvāk —
 125 Laikam nebūs drīz kam savākt druvā.
 — Mazdēli, lai jūsu drosmē zaigo
 Mūsu asinis! —
- Nakts.
 Otra ķēde
 130 Apjož Saleniekus kā ar stīpu,
 Zvērisku un niknu.
- Kur ir slīpums
 Blakus pauguram — lien divi vīri,
 Priekšā aizsegā tiem vecā pūne.

- 135 Komandiera pavēle: kaut nāve —
 Pūni aizdedzināt, lai tad liesma
 Pārmetas uz mazmāju un abus
 Komjauniešus izcep kā uz iesma.
 — Ja es dzīvus dabūšu tos rokā,
- 140 Mirs tie man visbriesmīgākās mokās! —
 Lādās komandieris ļauns kā ēde.
- Uguns ieslēdz komjauniešus abus.
 Ķēdi augšā rauj — sev meklēt kapus
 Vadinieki mazmājiņai tuvāk.
- 145 Pēkšņi pūne uzliesmo kā lāpa,
 Iešalcas no siltuma un vēja
 Birzis. Putni satrūkstas un spārnus
 Cilā nesaprašanā un bailēs.
 Tālā zilgme atmirdz sārtās gailēs.
- 150 Apvidus, viss modies, vēro liesmu,
 Četru siržu brīvo, sārtu dziesmu.
- Ati, rokās nedosimies dzīvi,
 Esam bijuši un būsīm brīvi, —
 Nočukst mazākais un nober rindu.
- 155 — Jā, — starp ložu sisto trauku šķindu
 Atbild Atis.
- Labi, kāpsim lejā, —
 Viņa balss skan skaidri ložu rejā.
 Pūne deg.
- 160 Lec pūļos platās dzirkstis
 Mazmājiņas sakapātā jumbā;
 Tumsā ātri, izsalkuši pirksti
 Tausta kāpnes. Duryju bulta stumbā
 Beidzot atkrīt. Sliexnis tagad vaļā.
- 165 Pretim nakts un telpa lodēs skaļā.
- Sliexnim pārveļas kā divi kami
 Un tad, klusi klusi čukstēdami,
 Lien, kur zin tie mežup ejam grāvi,
 Atbīdot no ceļa pikto nāvi.

- 170 Mazmājiņa deg kā sausa šķila,
Pāri zilgme ir tik zila zila.
Kas tad tas?

Pie koka sadūgst Jānis,
Granāta ar stingo roku sānis.

- 175 Asaru un sīvo sviedru sāļums
Sajūk, līstot pāri viņa vaigiem.
Tad, pie koka slējies, ķēdē iemet
Visas četras granātas, cik ir tam,
Redzot uzvaru un gaismu mirdams.

- 180 Lodes skatāmas vēl tagad osī,
Kas kā milzis stāv, kaut ilgi plosīts,
Dēvē to par divu brāļu koku.
Savu galvu es tā priekšā loku.

Nemirstība oša zaros šalko.

- 185 Brīva saule iet pār zemi valgo.

RĪDZINIEKAM 13. OKTOBRĪ

- Uzkāp augstu, augstu Dzegužkalnā
Rīta vējā, agri, kad vēl irdz
Visi jumti pirmā rudens salnā
Tā kā priekā tava paša sirds.
- 5 Uzkāp augstu un tad veries sejā
Mūsu Rīgai, mīļai tev un man.
Un tu dzirdēsi kā ielās lejā
Dzīve steidzas, auļo, plaukst un san.
Un tu redzēsi, kā dūmu vainags
- 10 Aplikts galvā katram skurstenim.
Ja vēl būs tev krūtīs kāda vaina,
Viņa lēni, maigi tevī rims,
Tevi saņems, sagrābs lielā alka,
Kas no katra soļa pretim nāk,
- 15 Kas no katras elpas ceļas smalka
Arvien brīvāk, arvien varenāk.
Tevi satvers jaunās Rīgas kaisma,
Jaunais cilvēks, savā darbā brīvs,
Viņš, kas neuzvarams ir kā gaisma,
- 20 Viņš, kas mūžos ieaug dzīvs.
Paklausies, kā dreb no viņa soļiem
Laiks un daba, ko viņš rokā tver.
Kalniem pāri pārkāpj viņš kā nieka oļiem,
Ūdeņus kā vākus vajā ver.
- 25 Paraugies — aiz tiltiem celsmē nami,
Tur, te aiziet jaunais trolejbuss.
Slīdēm mirdzot, lauž sev ceļu trami
Tur, kur bij viss sagruvis un kluss.

Daugava vairs nava skumju upe:

30 Smaidot plosts un kuģis viņā iet.

Kur uz pleca gūla krasta drupas,

30 Granīts jauns kā zelta josta zied.

Jaunie dārzi, jaunie košie skvēri

Zaļu lakatu tev pretim māj.

35 Jo tu ilgāk viņu sauli dzeri,

Jo tu audzi savā augumā.

Velts ir visās aizrobežu kļaidās

Skaidības un naida pilnais drauds.

Mūžam brīvi savās ielās staigās

40 Rīdzenieks, viss savas rosmes skauts.

IMANTS SUDMALIS KAUJĀ PIE BORISOVAS

Baltkrievijas tumšie, leknie meži.
Jūnijs karsts. Borisova guļ pelnos.
Vējš dzen pāri padebešus melnos:
Spītīgi un asi tie kā eži.

- 5 Partizāņi dodas uzbrukumā,
Paslīd solis skuju klājā glumā.
Nāsis ievēl ogu smaršu tīru.
Droši ejot, redz pēc vīra vīru.

- Imants ložmetējnieks. Ciets un trāpīgs.
10 Šoseja, tā jānosargā labi.
Sūnās ložmetējs ar kaujas slāpi.
Ložmetējs un Imants draugi abi.

- Saule zilgmē — uguns pielietis kurvis.
Partizāņi soļo uzbrukumā.
15 Imants meža malas zālē glumā
Ir aiz tiem kā slēgtas ozoldurvis.

Saule vien uz lielā ceļa spīdēs.
Te neviens vairs garām nepaslīdēs.

- 20 Pēkšņi lejup zib no tuvā kalna,
20 Putekļos balts, kā to klātu salna,
Vieglais auto. Ātrs. Tuvāk, tuvāk.
Imants. Īsa kāрта. Ložu skuvā
Vieglais stājas. Šoferis pie stūres
Saņemst, stiklos savu galvu dūris.
25 Viņā grāvī ielec divi bāli —
Adjutants ar savu ģenerāli.

- Ģenerālis naidā sīvs un pretīgs
 Ložu kārtai granātu met pret.
 Minūte ir stindzinoši grūta.
- 30 Turies: partizāņi uzbrukumā.
 Imants granātu kampj lidojumā,
 Ģenerālim atpakaļ to sūta.
- Še tev, fašist, paša uguns kālis! —
 Beigts ir adjutants, ir ģenerālis.
- 35 Veiklāks turp par saules staru Imants,
 Kur tie abi sastingst nāves rimā.
 Acis tukšas tiem kā izšauts patrons.
 Dokumentus noderīgus atrod,
 Kaut turpat no trijiem smagiem auto
- 40 Abu sardze ķēdē izirst šaudot,
 Imants.
 Un tad kaujas pieaugošā dimā
 Atiet viņš ar savu ložmetēju,
 Nenotveramāks vēl pat par vēju.

NAKTĪ UZ 7. NOVEMBRI

Novembris. Sniegs lēni līdu,
Nakts ir tieši pašā vidū.
Nakts uz septīto.

Pret "VEF'u" —

5 Šurpu turpu vācu sardze.

Melna nakts kā sardze melna.

Pāri zilgme — raupja delna.

Skarba nakts kā sardze skarba.

Rīga nīkst pēc vergu darba.

10 Biķernieku sūnas glabā

Šautos mežā, kārtos stabā. —

Kā tu ļauj to, zeme labā?

Kam tu neatšķelies vaļā?

Kam tu nebrēc balsī skaļā?

15 — Pietiek!

Diezgan!

Klausies vārdu,

Visas tautas naida dārdu

Cauru nakti, cauru dienu,

20 Kaut jums auss ar akmens sienu,

Kaut jums acs ar biezu skārdu

Klāta būtu kā ar plienu —

Desmit jūs —

par mūsu vienu,

25 Nobendēto, nomocīto,

Pazemē un mokās dzīto. —

Nakts ir tieši pašā vidū.

Nakts uz septīto.

Kā muša

30 Logos nospiests katrs spīdums.

Pāri zilgme — bieza tuša.

Biķernieku trešā namā,

- Tur, kur sniegs pie durvīm kamā,
 Prusaks pārskrien silto rovi,
 35 Salmi stallī glauda govi:
 Varbūt rīt jau vācu zaldāts
 Smaidot uzliks to sev galdā.
- Siens no stīpas smaršo gaisā.
 Nosarmotā mūra plaisā
 40 Lukturis ar gaismu vāju.
 Piespiests klons ar jaunu kāju.
 Divi.
- Jauneklis un meiča
 Divi vien pa visu māju
 45 Augšā satraukti un kvēli:
 Viņiem priekšā bīstams gājums.
 115 Nočaukst salms vai nočab šķirba,
 Govs pie siles nodveš žēli,
 Tūdaļ abus pārskrien tirpa:
 50 Varbūt vēro kāds jau slepus.
 Kaut tik neuznāktu klepus!
- Lāpsta ātri rokas klonā
 Tā kā nazis maizes donā.
 Zemes pikas krīt pa labi.
 55 Ļoti steidzas šonakt abi;
 Uzdevums liels viņiem pildāms:
 125 Jau no paša Gaisa tilta
 Jāizlipina uz sienām
 Visām nākamajām dienām
 60 Kaujai, ciešanām un drosmei,
 Sīkstai pretestības rosmei,
 Naidam, atriebšanās spīvei,
 145 Līdz pat atbrīvotai dzīvei —
 Uzsaukumi.
- 65 Abi strādā.
 Atrok mazu saini ādā.
 Baltas, gaišas lapas tajā,

Saules visiem tiem, ko vajā,
Vēji nogurušām sirdīm,
70 Malks, kas katru vājo dzirdī,
Lapas sadala uz pusēm.

Mācies tagad, mute, klusēt
Gājumā un varbūt mokās,
Ja tu nāksi viņiem rokās;
75 Ja tu nāksi viņu naidā,
Klusē, neizplūsti vaidā!

Izdziest gaisma, paradušās kājas
Pazīst apkārtni kā mājas.
Rokas spiediens. Skūpsts uz vaiga.
80 Jāsteidzas. Cik maz ir laika.
Maz ir palicis, lai būtu,
Maz, lai atkal cilvēks kļūtu
Cīņā, drosmē, savā gaitā,
Ieslēdzoties drošo skaitā.

85 Sniegi lēni, lēni lidu.
Nakts jau atstājusi vidu,
Nakts uz septīto.

Jau sākas
Lielie, lielie Brīves svētki.
90 Dzirdiet tālo kauju dārdu,
Tveriet drošsirdīgo vārdu:
Brīves Armija nāk šurpu,
Pilna degsmes, brīves skurbu,
Zilgmes kvēlai gaismai rada, —
95 Biedrs Staļins viņu vada.
Atdos tā mums mūsu brīvi,
Atdos mūsu padomjdzīvi.
Nāk tā nakti, nāk tā dienu. —
Pietiek!

100 Diezgan!
Tveriet vārdu: —

Desmit to —
par mūsu vienu.

- Pāri pļavām divi stāvi
105 Dodas dzīvi gūt vai nāvi,
Tikai vergot vairs ne mirkli,
Dzīves risu šķelt ar dzirkli.
Pārlec grāvjus, pārkāpj žogus,
Rod sev draugos ceļa kokus,
110 Mitrās bedrēs sardzes vēro,
Kurp tās savus soļus mēro.
Acis satraukumā zvēro.
Mirklis.

Veikli pieplok sienai,

- 115 Atstājot pa vienai lapu —
Iebrucējiem dziļu kapu,
Iebrucējiem naida lāstu,
Nazi viņu elpai vāztu.

- Rīta ausma. Soļiem sūriem
120 Darba ļaudis klimst uz darbu
Nežēlīgu, ļaunu, skarbu.
Pēkšņi mana acs uz mūriem.
Rūpnīcu un namu stūriem
Mazas saules — gaišas lapas,
125 Sniega vējā mazliet slapas.

Ceļ tās, ceļ ar savu vārdu,
Kvēlo tās ar lielu sārtu,
Pilnu dzirkšu spoži sārtu:
“Darba ļaudis!

- 130 Svētki šodien!

Jūs

viens otram rokas dodiet,
Tveriet tālēs kauju dārd —

- Cīņa nāk ar mūsu dienu.
- 135 Vācu simts —
70 par mūsu vienu.”
Vācu simts par lodi jauno,
Vācu simts par meiču jauno, 102
Kas, ar drisku drānu klāta,
140 Guļ pie “VEF’a” mūra aukstā,
Lapiņa vēl vienā plaukstā:
75 “Neaizmirstiet, biedri, vienu —
110 Kauja nāk ar mūsu dienu.”
Kup lās savus solus mēro.
Ir tā diena atnākusi.
Aizsūtījis, ka mēģina
Miklīs, saņēma kā mēģina
Rok, uz Vēstis pieņēma
80 Jāstiežas. Cik maz ir
Atāļot, pa vārdiem jāp
112 Maz, ir kā
Iepriekš, dzīva kā
Maz, ir kā
Iepriekš, dzīva kā
Nazi viņi ēpa
Rīta ausma. Solis, sūnē
120 Darba jaudis kīmiš, uz darba
Nakts, jaunu, kārtību, uz
Nekādā, mēģina, uz
Pekādā, mēģina, uz
Rūpniec, uz mēģina, uz
90 Lielie, mēģina, uz
Mazas, mēģina, uz
Dziļi, mēģina, uz
122 Sniega, vēja, mēģina, uz
Tveries, kā mēģina, uz
Brīves, kā mēģina, uz
Cēlās, kā mēģina, uz
Kvēlās, kā mēģina, uz
56 Pilnu, dzīvu, kā mēģina, uz
“Darba, jaudis, kā mēģina, uz
130 — un, kā mēģina, uz
Jūs
viena, otram, lokā, dodiet,
— Tveries, kā mēģina, uz

TU MANĀS TĪRĪSĪGĀS IEVAS ZIEDS

Dziesojums

Kur robots slēģis blakus logam
Un asfalts spīd, uz ielas liets,
Līkst pāri brūnam koka žogam
Pie zara smaršīgs ievas zieds.

5 Es ņemu to ar visu zaru,
Uz darbu ejot līksmi, līdz,
Lai tas par gaišu saules staru
Pie mana darba galda zied.

10 Man virpa san, man virpa dzied.
10 Zieds atvēries un maigi zied.

Viens.

Tu dārga man tikpat, cik mana Rīga,
Tāpat kā mana labā sirmā Rīga,
Savā vienā nelokāmā palik.

15 Tu manē dziesmā beidzies jānā,
Tāpat kā par dīves alkā nā,
Pie tavas mēnas xāte nomā,
Tāpat kā par dīves alkā nā,
20 Kā eļļa, izturība, tūds pāts.

Kā tas, kā tas, kā tas, kā tas,
Tāpat kā par dīves alkā nā,
Tāpat kā par dīves alkā nā,
Tāpat kā par dīves alkā nā,
25 Tāpat kā par dīves alkā nā,
Tāpat kā par dīves alkā nā,
Tāpat kā par dīves alkā nā,
Tāpat kā par dīves alkā nā.

Tu manā sirmā sirmā Rīgā,
Tāpat kā mana labā sirmā Rīgā.

TU MANĀ SIRDĪ MŪŽAM NEMIRSTĪGA

135 Vācu simts —
par mūsu vīnu.
Vācu simts par lodi laivo.

Ar tevi strēlnieks uzvarēja kaujā:
Tu bijis viņam vairāk vēl kā sirds.
140 Ar tevi strādnieks savā darbā straujā
Kā laimīgs avots atvērās un irdz.
5 No tevis nākot, saule mūsu Gaujā
Par zelta gulbi nolaižas un mirdz.

Iet cīņā Ho Ši Mins par brīvi dārgo,
Par Vjetnamu, par savu tautu možs.
Uz barikādēm sava tēva svārkos,
10 Par vīru tapis, zēns iet nāvē drošs.
Tu pacel visus apspiestos un vārgos,
Tiem būdama kā zobens ass un spožs.

Tu dārga man tikpat, cik mana Rīga,
Tāpat kā viņa sirdij nemirstīga.

15 Tu atnes drosmi beidzamajā rītā
Tam, kas par brīves alku notiesāts.
Pie tevis tiecas zāle nomīdītā,
Ik akmenis ar vergu sviedriem klāts.
Tu esi katrā patiesības spītā
20 Kā elpa, izturība, modrs prāts.

Tu droša roka visiem, kas grib celties,
Uz komūnu ar tevi kopā iet.
Tu esi malks, no kura spēku smelties
Var katrs, bendēm sejā nīgri smiet.
25 Pret tevi karu rīdīt gluži velti
Tiem, kuru kaps jau pāri veras ciet.

Tu manā sirdī mūžam nemirstīga,
Tāpat kā mana labā sirmā Rīga.

KOMJAUNIETIS RASIŅŠ

Dzejojums

Veltīts Vissavienības Ļeņina Komunistiskās Jaunatnes Savienības XI kongresam

Nakts.

Pie sava ložmetēja Rasiņš.

Sejā dzeļas aukstā migla asi.

Kaujā pagājusi visa diena.

5 Nakts.

Māc visu tumsas melnā siena.

Raķetes.

Vien viņu gaismā blāvā

Pamana viņš — apkārt nav neviena.

10 Aukstums asi dzeļ. Viņš cilnī stāvā

Viens.

Nekas.

Viņš, gvards un komjaunietis,

Savā vietā nelokāmi paliks,

15 Kamēr pats pie ložmetēja salīks.

No šī ciļņa neatdos ne pēdu,

Tepat apraks savas tautas bēdu,

Tepat cels no zemes viņas prieku,

Stāvēs,

20 palīdzēs tai brīvi iegūt.

Kaut pie sava ložmetēja salīks,

Bet šai vietā savā mūžam paliks.

Vai viņš viens te, šajā cilnī stāvā,

Kas bij iegūts visas dienas kaujā,

25 Uzbrukumā pārdrošā un straujā?

Viņš te viens?

Nē, nē!

Aiz viņa visa

Stāv un uzbrūk divīzija visa.

- 30 Visa fronte,
visa Savienība.
Visas tautas naids un mīlestība.
Nē,
viņš viens te nav!
- 35 Tā tikai liekas.
Te viņš viens ar visiem cieši tiekas.
Zin viņš —
visi te ar viņu kopā,
Viņš ar visiem — viena bulta stopā,
40 Dzird un jūt — pie meža, drosmes pilni,
Viņa biedri nāks ar jaunu vilni.
Garais Valdis celsies viņam talkā,
Maksis, turot durkli rokā smalkā,
Slavietis ar Ozolu un Sīku,
45 Trīssimt metru —
viņiem tīrais sīkums.
Rasiņ,
proti savā cilnī stāvēt,
Vai nu uzvari, vai aizej nāvē.
- 50 Komjaunietis tu un strēlnieks gwards.
Nelokāms lai Dzimentenei tavs vārds.
Aptausta viņš savu ložmetēju.
Kāri vēsmas tverot, ierauj vēju.
Granātas sev noliek gluži blaku.
55 Izzudis no kauliem ir viss smagums.
Raķetes.
To zilgā gaismā asi
Vēro pļavu neapmulsis Rasiņš.
Sadzird ausis katru iečibienu,
60 Zinot tikai uzdevumu vienu:
Atrast priekšā,
pļavā hitlerieti
Un ar lodi saņemt viņu cieti,
Nepalaist to sev gar cilni garām,
65 Lai tur būtu arī nezkas darāms.

Atkal gaisma ņirboša un salta.

Priekšā pazib zeme zaļi balta.

Bet kas tas?

Vēl,

70

gaisma,

vēl uz mirkli

Pāršķeļ tumsu kā ar spožu dzirkli!

Vai tu mani,

Rasiņ,

75

melnos traipus?

Tie jau pāri strautam,

tie jau šaipus,

Ceļas, lien, uz augšu kustas klusi,

Rasiņ,

80

Rasiņ,

nāk uz tavu pusi.

“Hitlerieši,” galvā doma pazib.

Un ar ložmetēju kā ar nazi

Rasiņš, visu pļavu bailēs kratot,

85

Hitleriešus nāves sodam atrod.

Nejūt viņš, ka plūst pār seju sviedri,

Nejūt viņš, ka smakrs kādreiz ietrīc.

Ložmetējs kļūst karsts kā uguns liesma.

Griezīga un skarba viņa dziesma.

90

Ložmetēju lādot, hitlerieši

Uguns svelmē pieplok zemei cieši.

Pagaida un atkal naidā sīvi

Lien uz priekšu tie, kas vēl ir dzīvi.

Divi vadi iegrūsti ir pļavā

95

Iekampt cilni savā nāves skavā.

Vai tur sātans tajā uzbērumā?

Viens pēc otra nogulst irdnē glumā

Hitlerieši.

Pavēle tad — skriešus

100

Iegūt pakalnu un stāvos iežus.

Velti, velti, hitleriešu kalpi!

Cilnis augstāks šis kā jūsu Alpi.

- 30 Rasiņš prot ar mērķējumu tiešu
Katra uzbrucēju zemei piešūt:
- 105 "Tas par Rīgu,
tas par manu tēti,
Lai jūs visi, visi nolādēti!
Tas par tautu, lai tai atstāt rīti,
Tas par tiem, kas vergot projām dzīti.
- 110 Nepalikt no jums nevienam dzīvam,
Mūsu skatam jābūt no jums brīvam."
- Vācu komandieris lēkmē baisā
Trieč vēl vienu vadu šinī kaujā:
"Tveriet to no visām pusēm skaujā,
115 Sašķaidiet un izmēziet to gaisā."
Tie, kas lien no priekšas, visi pajūk.
Rasiņ!
stāvi!
- Rasiņš stāv un sajūt,
- 120 Ka tie ielenc viņu ciešā lokā.
Tomēr ierocis tam nedreb rokā.
Tagad šauj viņš,
šauj uz visām pusēm.
Nav nevienas vietas, kur vairs klusē.
- 125 Apkārt mācas hitleriešu elpa,
Zvēro viņu zvēru pilnā dvesma,
Viņu soļos sadrūp tuvā telpa.
"Vai es tiešām viņu vidū esmu?"
Ložmetējs vairs netver nīstos stāvus.
- 130 Rasiņš jūt un paliek vidū stāvus.
Granātas grābj steidzīgs katrā riekšā,
Met uz visām pusēm savā priekšā:
"Še es palikšu un mūžam būšu,
Jūsu kaps un jūsu soģis kļūšu,
- 135 Jo uz uzvaru ved mani
Staļins!"

- Beidzamo starp sprārdzieniem viņš skaļi
Izkliedz
Un tad mana gluži tuvu
- 140 Hitlerieti.
Kampj ar roku steigā
Vēl pēc granātas.
Nav vairs nevienas.
Te jau otrs viņam pretim slienas.
- 145 Veikli Rasiņš atlec no tā sveikā,
Tad no jostas izrauj ātru nazi,
Cīņu pēdējo lai beigtu asi.
Rītā agri gvardi, steigas pilni,
Atguva sev izmocīto cilni.
- 150 Pašā augšā,
ierakumā mazā,
Rasiņš guļ ar ātro nazi rokā.
Nodurtie ap viņu stingrā lokā,
Sastinguši, bāli miglas rasā.
- 155 Liekas, Rasiņam vēl mute saka:
“Še es palikšu un mūžam būšu,
Jūsu kaps un jūsu soģis kļūšu!”
- Rasiņam uz cīņa kapu raka
Gvardi strēlnieki.
- 160 Un tālāk gāja
Aiz Novosokoļņikiem uz jūru,
Pilni uzvaru un cīņu sūru.
Un, kad ejot pagurt sāka kāja,
Rasiņš mūžam viņiem blakus stāja.

UZSĀKUMS

- Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu,
Kur laukus klāja dziļi sniega vāli,
Kur vējš bij pilns ar niknu, asu sāli,
Bet sirdīs dega negants cīņas tvīkums.
- 5 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu,
Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus,
Un viņu varenos un drosmos stāvus
Laiks apņēmis ar slavu nemirstīgu.
- 10 Viņš bija nolikts sargāt rotas flangu,
Sev garām nepalaist ne kājnieku, ne tanku,
Zem uguns turēt upīti un lanku
Ar mājeli, kas melnoja kā plankums.
- 15 Viņš bija likts līdz galam uz šī lauka
Pie sava ložmetēja kā pie drauga.
Tam apkārt joņoja un kauca auka,
Kas savā spēkā pieņēmās un auga.
- Viņš likts
te bija,
Kā katrai mājai ielikta ir sija.
- 20 — Tu būsi viens,
bet liels ar savu tautu, —
To teica viņam
norīkojot rotnieks.
- Te palikšu,
25 kaut nāve mani skautu.
Jūs varat droši savā gaitā doties. —

- Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu,
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus
 Un domās redzēja jau savus stāvus,
 30 Pa Rīgu ejot soli nemierīgu.
- Viņš
 nosargāja savas rotas flangu,
 Viņš
 garām nepalaida kājnieku un tanku,
 35 Viņš
 pārklāja ar viņu līķiem lanku
 Pat tad, kad pierē bij tam lodes plankums.
 Jau miris,
 40 Uz kriegu trāpīts, caurišautu pieri,
 Tas brīdi turpināja šaut vēl mierīgs —
 No ložmetēja, rokas nepalaidis,
 45 Vēl visu lentu bij līdz galam laidis.
 Viņš pārspējis pats bija savu nāvi
 Tāpat kā blakus viņa draugu stāvi —
 Viņš — vārdā Ozols —
 50 Viņš — tiešām ozols bija.
 Kā strēlnieks īsts viņš savu izdarīja,
 Viņš vēl pēc nāves nīstos vācus šāva,
 Viņš vēl pēc nāves
 55 Vienmēr, vienmēr, ienaidnieku kāva.
 Viņš sauc vēl lai kur es tagad eju,
 Es sevī skatu viņa cieto seju
 Ar sārto zvaigzni pierē,
 60 Un, uzrāviens no mūra, vidū,
 Viņš celtni, slidošs uz zemi, tieši.
 “Man arī tādām jābūt,”
 60 Vēl nav pie zemes celtni lemju cieši.

Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu,
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

65 Tas kaujā bij par Maskavu nemirstīgu.
 Kur laukus klāja dzīvnieku vāļi,
 Kur vejs bij pūms ar lokus, kas tūn,
 Bet sirdis dega negants cīņās tvinklās,
 Un vācu karavīri kā mēģeļus,

75 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

85 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

95 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

105 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

115 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

125 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

135 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

145 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

155 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

165 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

175 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

185 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

195 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

205 Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu
 Kur strēlnieki pret vāciem gāja stāvus.
 Es tagad Rīgā redzu viņu stāvus
 Un mūsu brīvo dzīvi —

CELTNIEKS EDGARS

- Vai zināt jaunceltni uz Brīvības
Un Ģertrūdielas skaļā stūra?
Tur aizvakar no pašas augšas bass
Man pēkšņi uzsauca:
- 5 — Ei,
kurp tu stūrē? —
Balss pazīstama. Tiešām, kas tad tas?
Es veros augšup:
pašā jumta korē
- 10 Uz ķieģeļiem kā mīkstā, platā orē
Māj man ar roku draugs mans vecais
Edgars,
Mans labais brālis. Domāju:
“Lūk, sēž kā.
- 15 Tāpat kā bērniībā reiz Volgas krastā
Viņš sēdēja ar sauli kuģa mastā.”
Es skatos. Vēji staigā viņa matos.
To pati telpa tur,
Draugs jūtas labi tur:
- 20 Viņš sēž uz mūra, kājas pārkāris.
Zem viņa ielas steigā trauc un ris.
Pār viņa galvu mūsu dzīves plašums.
Viņš visu tver un ņem ar skatu ašu.
Mirdz viņa lielais augums saules zeltā.
- 25 Šķiet bezgalībā plīvo roka celtā.
Viņš sauc vēl:
— Draugs,
tūlīt es būšu lejā. —
Un, uzrāvies no mūra, tieši skrejā
- 30 Viņš celtnī, slīdošā uz zemi, ielec
Un šūpojas. Zem viņa brāzmo iela.
Vēl nav pie zemes celtnis —
viņš jau laukā.

- Viņš kādā kastē ielido kā traukā.
- 35 Tad milzīgs steidz.
Lec pāri smilšu kaudzēm,
Nekas to nevar aizturēt, ne traucēt.
- Man klātu pieklūp, apkampj abām rokām.
No viņām izklūstu ar lielām mokām.
- 40 — Ek, draugs,
cik labi, ka es tevi redzu! —
— Un mani uzceļ sev gandrīz uz pleca.
— Tu
paskaties,
45 ko ceļam mēs par namu.
Uz to gandrīz vai derētu simts gramu.
Pirms termiņa to uzrāvām uz kājām.
Vai lepns nav starp citām blakus mājām?
Tad tikai bija mūsu darbam ātrums,
- 50 Kur visu sirdi ielikām un prātu!
Daudz radām jaunu gudru paņēmieni.
Tu
pienāc,
aplūko,
55 kas tā par sienu.
Kā ķieģelis pie ķieģeļa guļ labi,
It kā no mūžiem kopā būtu abi.
Ar pirkstiem pārbaudi, kā jaucam javu.
Par to vairs labākas,
60 es saku — nava.
Un visi ļaudis, kas te augšā strādā,
Kā viena saime viens par otru gādā,
Viens otram palīdz sacensībā straujā,
Tā dzīvojam, uz priekšu sevi raujam.
- 65 Un nams ir uzcelts.
Klāt jau logiem stikli.
Kā smaršo tie un ir kā ziedi bikli.
Tos iestiklosim un ar trīci — augšup.
Tad apskatīt es tevi atkal saukšu.

- 70 Es pārlaboju mūsu veco trīci.
Kāp droši iekšā, uzbrauksi man līdzī,
Tur apstāsimies mēs uz pašas spāres
Un apskatīsim mūsu brīvās āres.
Kļūst redzams nams, ko ceļ uz Valdemāra.
- 75 Kā bite lidos tālāk acs mums kāra.
Uz šosejas mās pretim VEF'a mājas,
Kur jaunie dārzi apkārt tām jau stājas.
Tad Liepāju sev pievilksim mēs klātu:
Tur būvē milzu zivju kombinātu.
- 80 Tepat jau Jelgava mums būs pie sāna.
Cik telpa, izrādās, ir reizēm plāna.
Tur skatīsim mēs jaunās, krāšņās celtnes
Un to, kā ceļus drošus taisa veltnis.

- Man bieži vakaros pēc darba tveices
85 Uz malu malām maigi domas steidzas.
Es pāri visam — kalniem, mežiem, laukiem —
Kā dziesma sasaucos ar saviem draugiem,
Ar celtniekiem un viņu celtām mājām.
Kaut pārlēkt turp ar sava paša kājām!
- 90 Nāk Rēzekne, nāk Valmiera ar Gauju.
Tās līksmi ceļ, un es tās priekā skāju.
Es tveru Kijevu un jauno Minsku.
Tad noglāsta tos namus mana roka,
Ko ceļ aiz Urāla Vladivostoka.
- 95 Un droši tur kāds celtnieks arī kāri
Ar skatu uztver mūsu nama spāri:
Tā saistīti mēs visi kopā esam,
25 Mēs vienu brīvību un dzīvi nesam.

Kā valgās saulēs ūdens lāsēs zari —
 100 Mēs sagaidījām savu pavasari.
 Drīz mūsu jaunais nams būs gluži gatavs.
 Pat termiņu es pateikšu uz mata,
 Un šinī pašā namā, blakus minot,
 Būs pirmā stāvā jauks un mīlīgs kino.
 105 To piebilstu es tev ar savu ziņu:
 Tad atnāksim, draugs, tu un es
 ar viņu.
 80
 85
 90
 95
 60
 65

Klāt jau logiem stikli,
 Kā smarģe tie un ir kā ziedi biki,
 Tos iesīklosim un ar triči — augšus,
 Tad apakšīt es tevi atkal sūksu.

LIESMA

Par Staļinu,

par Krustpili,

par Rīgu,

Par Dzimteni, kas pilna smaršu tvīku!

5 Cik labi rokas guldīt dziļi zālē,

Cik labi acis aizlaist maigā tālē,

Kur var,

kur var jau sajūst priežu šalkas,

Kur lido pretim viļņu lāsas smalkas,

10 Šķiet, sejā jau.

Vai tālu vēl līdz Rīgai,

Sirds viena vaicā otrai nemierīgai.

Jau pārvarēta Aiviekste.

Pa labi

15 Virs ezeriem un kaimiņkalniem augstu

Stāv lepni Gaiziņš, gvardiem redzams labi,

Kad pāri acīm noliek drošo plaukstu.

— Par Staļinu,

par Vidzemi,

20 par Rīgu! —

Cērt strēlnieki ar sirdi aizrautīgu.

Iet kaujas bataljons.

Slīd viņam līdzī

Gar druvām, papuvēm, pa grāvju stīdzi

25 Jauns meitēns —

sanitāre komjauniete Vaļa,

Slīd,

lido,

darot savu sūro darbu,

30 Nes plecā sanitāres smago, dārgo tarbu,

Kaut apkārt komanda skan griezīga un skaļa,

Skrien,
 lido,
 acīm skarot zemi mīļo,
 35 Kur katra pienene tik jauki zvīlo,
 Kur katra ežmala un rudzu druva
 Tik tuva,
 tuva.
 Pēc četriem ilgu,
 40 ilgu pilniem gadiem
 Tā satiekas ar visu kā ar radiem.
 Cik iziets ceļu, purvu purvu izbrists,
 Kā naidnieks vajāts, iznīdēts un sists.
 Ir nāve justa gluži, gluži blaku,
 45 Un tomēr atnākts ir
 pa šauru kaujas taku,
 Ir atnākts Latvijā.
 Ir viņa klāt!
 Ne pēdu fašistam no tās vairs neatstāt!
 50 Ir gvardiem pļava jāpārvar
 un jāatbrīvo mežs.
 Sils,
 varens sils, kas kluss un rāmi dveš.
 Gar pļavu rotas izvēršas un iet,
 55 Tad spēkā pieņemtas un iesāk skriet.
 Te pēkšņi
 — atdzīvojas klusais mežs
 Un tagad nāvi,
 nāvi pretim dveš.
 60 Starp eglēm fašisti šauj kā pa logu.
 Top gvardu rindas gausākas
 un nogulst.
 Kā karsts un nāvīgs plīvuris
 Tām pāri ložu šaltis ris.
 65 Kur Vaļa?
 Vaļa sen jau rindu vidū.

Te tā — pie viena, te — pie otra lidū.
 Velk,
 pārsien — viss, kas bijis somā.
 70 Un grūtu domu Vaļa sevī domā.
 “Vai tā tas būs,
 tā būs un paliks,
 Vai šinī pļavā gvardi salīks?
 Nes katrs mirklis arvien vairāk nāvi,
 75 Arvienu vairāk sastingst zālēs stāvi
 Un skūpstā atvadās no zemes mīļās,
 No mūsu dzīves un no saules zvīļās,
 Kur katra ežmala un rudzu druva
 Tik tuva,
 80 tuva —
 Ne pēdu fašistam no tās vairs neatstāt!
 Ir brīdis vienīgais un izšķirīgais klāt.”
 — Par Staļinu,
 par Dzimteni,
 85 par Rīgu! —
 Sauc Vaļa, uzlecot ar sirdi varonīgu.
 Un pieceļoties
 ātri norauj nost
 No kakla lakatiņu savu
 90 sarkano.
 Sārts uzplīv lakatiņš
 kā karogs telpā
 Un gvardus aizrauj savas liesmas elpā.
 — Par Staļinu,
 95 par Dzimteni,
 par Rīgu! —
 Sauc strēlnieki ar sirdi pateicīgu.
 Uz priekšu lec
 un dodas triecienā:
 100 — Nāc,
 nolādētais fašist, pretim,
 nāc! —

Kad mežs bij atbrīvots
un Rīga bij jau tuvu,
105 Ar gvardiem soļo Vaļa, glāstot druvu,
Tā katram uzsmaida un pavaicā, kā klājas,
Tai lielos zābakos iet drošas daiļās kājas.
— Tā ir Vaļa,

mūsu Liesma, —
110 Pamāj smaidot strēlnieks vecs.

Plūst par viņu mana dziesma,
Lai mums mūžam stiprs plecs.

KIRNAS KAUVAS VIETĀ

Kirnas kauja, nīknā Kirnas kauja.

Kad ar sāpi atstāta bij Gauja,

Rīgas strādnieki un komjaunieši,

Pilni uzvaras un drosmes tvīku,

5 Krievu biedriem blakus ejot cieši,

Cīnījās par tevi, mazā Kirna,

Kā par savu pašu veco Rīgu;

Kirna, Kirna,

Igaunijas purvu malas stirna,

10 Karotāju lielā nāves dzirna.

Tu tiem, Kirna, bijī tikpat tuva,

Tā kā Piebalgas vai Tirzas druva,

Tā kā Tallina un Ļeņingrada,

Tikpat skūpstāma un tikpat rada.

15 Četrdesmit pirmā gada vidū,

Kirna, Kirna, smago kauju vieta,

Tava zeme plienainā un skopā

Mīnu krusā sešas dienas cieta.

Bruka mūri, šķīda katra lieta.

20 Tagad mēs ar tevi atkal kopā,

Stāvam te uz tava skaistā ceļa,

Tur, kur apkārt viļņo brīva zeļa,

Kailām galvām, vaļā vērtu sirdi.

Kirna, dzirdi:

25 Nebūsim nekad,

nekad vairs šķirti,

Kirna, mūsu brāļu slavas vieta

Te, kur kvelda viņu griba cieta,

Vienmēr būsi mūžos tu bez rieta.

30 Skumji reizē te un arī labi.

- Stāv aiz ēkām kalnā skola balta
 70 Diviem stāviem, biezos mūros kalta.
 Nespēja to sagraut nīgrais fašists.
 Kolonās un mūros šķembu rētas
 Jauki noklātas un nopulētas.
 Apkārt riņķo bezdelīgas aši.
- 75 Rīgas strādnieki un komjaunieši
 No šīs skolas metās kaujās bieži.
 Šķēpeļu un mīnu uguns virmā
 Žūnis, pulkvedis, bij allaž pirmais.
 Kāda smagā krievu baterija
- 80 Kaujiniekiem varens atbalsts bija.
 Leitnants, viņas uguns koriģētājs,
 Jauns, bet drosmīgs, vienās ložu rētās,
 Skolas galā jumta abos logos,
 Kas ir mazliet ieslēpušies kokos,
- 85 Lai cik tuva arī kauja būtu,
 Lielgabalus rīkoja bez kļūdu.
 Kirnas parks no pašas lepnās skolas
 Lejup iet pa nogāzi līdz ceļam.
 Simtgadējie ozoli vēl kaili,
- 90 Seno šķembu smagi sašķaidīti.
 Tikai vienam pašā augšā glīti
 Stārķis atkal ielabojis ligzdu.
 Fašists nav to aizbaidījis projām.
 Stāvi, stārķi, metot skatu tālē:
- 95 Redzi, zeme atkal atplaukusi.
 Upes dzīlē līdakas slīd klusi.
 Kājas iegrimst parka leknā zālē.
 Ejam mēs starp bieziem krūmiem lejup.
- Zēni aizskrien garām mums uz zveju
 100 Te, kur skrējušas reiz kauju rindas.
 Ausīs ataut it kā sīvas šķindas.
 Mēs nu stāvam tur, kur Žūnis krita.
 Viss pilns niknuma un izsamisu.

- Zāle tāda pati te kā visur.
- 105 Galvas noliecam un stāvam brīdi. 70
Spīdi, saule, pār šo vietu, spīdi!
Un tu, Žūni, pulkvedi, vai dzirdi:
35 Tu, kas atdevi bez bailēm sirdi,
Neesi to nolīcis par velti.
- 110 Tavi spēki visi augšup celti 72
Druvās brīvajās un brīvos laukos.
Devīgs piens līst atkal spožos traukos.
40 Jaunas rūpnīcas un jauni ciemi
Tevi slavina un tevi piemin.
- 115 Tavus biedrus, drosmo pulku tavu 80
Cildina ar nemirstīgu slavu.
- 45 Kirna, Kirna, nikno kauju vieta,
Vienmēr būsi mūžos tu bez rieta.
Kirna.
- 85 Vīrus jūsi
Kāmas parks no pašas jomas skolās
Lejup iet pa nogāzī tās
Vīnu vietā
Sintgāzē ožollīst kānīlī, lai
90 Mums ar
Biedri.
- 55 Tikai vienam pašā augšā glnī
Stārkis atkal ielabot līdžā, sul
Jūs, kas
Tāists nav to šīs
Stāvi stārkī, mērot skatu tāfē,
95 Redzī, zeme atkal aplūkstī,
Upes dzīle līdžes šīs kānīlī,
60 Kājas iegrimī, torka tekna zālē,
Ejam mēs starp
Jaunus jumtus sagāzē
- Rudzi vilni visur
70 Ēnī aizkrišā garām mums uz svepī,
Un pār
Te, kur skrējīnās rēis kānu līdžās,
65 Elpo
Auzs atstā, it kā sīvas sīdžās,
Mēs nu stāvam tur, kur
Padomā
Viss plīns niknā un izsmān

RAIŅA VAKARS PENZĀ

- 75 Penzas jaunā, gaišā Drāmas ēka
— Pilna jaunā gara, jaunā spēka.
Skatuve līdz galam vaļā vērtā,
Sārtos ziedos velvaina un ērta.
- 5 Aizdegtas kā svētkos visas lustras,
Kaujas karogi kā skrejā kustas.
Šautenes sev blakus nolikuši,
Latvju strēlnieki un sarkangvardi
Pilda visus balkonus un zāli.
- 10 Klausās vārsnās, kuras sauc uz tāli,
Kur reiz visi kopā būs kā radi.
Ložās brīvprātīgo kauju vadi,
Kas no Čembaras un Arzamasa
Pilni atriebes un naida asā,
- 15 Kas no Saranskas šurp atnākuši.
Komjaunietes jaunās, komjaunieši,
Vecie zaldāti no arkla tieši,
Strādnieki no sava darba galda.
Tagad atkal viņi Penzā valda.
- 20 Penza glābta.
Nodevēju pūļi,
Balto bandas, pārtriektas uz rītiem,
Pāri Volgai tālu pārvēlušās.
Rētas laiza viņa krasta kraujās.
- 25 — Sveiki, jūs, kas norūdīti kaujās,
Uzvarās un uzticībā valstij.
Jūsu rokas — mūsu zemes balsti.
Vecā vara — sadrūpi un kalsti!
Apsveikums pār visu zāli plīvo,
- 30 Prātus iekveldina, sirdī dzīvo.
Prezidijā kaujinieki paši.
Sarkans galds kā ugunskurs tiem priekšā.
Telpu šķērso prožektoru aši,

- Savā gaismā tverot tā kā riekšā.
- 35 Visi viņi — viena kara draudze,
 Vienas asinis un viena audze.
 Jānis Riepa, vada komandieris,
 Pieceļas ar zvanu rokā mierīgs.
 — Mīļie biedri, — piecēlies viņš saka, —
- 40 Beidzies Raiņa literārais vakars.
 Cīņā sauc mums Rainis mūsu pulkus,
 Drosmus uzvarā un nāvē spulgus.
 Viņa vārds mums mūžam spēkus dzirdīs,
 Viņa vārsmas dega mūsu sirdīs,
- 45 Kad mēs daudzi Penzas ielās kritām,
 Kad mēs nule Penzas ielās sitām
 Balto salašņas un viņu kalpus.
 Kvēpinājām tos no ēkām laukā,
 Metot viņus mūsu ložu aukā.
- 50 Durklis nedrebēja mūsu rokās,
 Baiļu nebij mums pat drēbju krokās,
 Atceroties Penzā brāļus kārtos,
 Ieceroties Raiņa taisnos vārdos:
 “Strādniek,
- 55 zemniek,
 pats par sevi lemi!”
 Rainis, pacēlies pār savu zemi,
 Tautas sauc uz brālību un darbu,
 Sauc uz jums, kas jūs šai telpā esat,
- 60 Brīves zvaigzni savā pierē nesat,
 Krievi,
 tatāri
 un mordvīni
 uz vienu:
- 65 Kopus cīņu, kopus darba dienu.
 Atcerieties, kā pie Kalna ielas,
 Kur uz kraujas rindā ēkas lielas,
 Triecienā trīs reizes velti gājām,
 Lejā saļimstot starp koka mājām.
- 70 Izglāba mūs saranskieši drošie.

Veikli izlienot gar zemiem ošiem,
Ienaidnieku satrieca no flanga,
Neapturami kā jūras banga.
Baltie atkāpās līdz Penzas vidum,
75 Mēs tiem sekojām kā putni lidu —
Te no muguras kā izkopts asa
Uzgūla tie, kas no Arzamasa.

Frontes virspavēlnieks biedrs Stajins
Atsūtījis mums ir apsveikumu. —
80 Brāzmo jūsma, izsauceieni skaļi.

Un tad visi tā kā mute viena
Balsīm gaišākām kā saules diena,
Ceļot šautenes pa visu zāli,
Himnu dzied —

85 Internacionāli.

KOMJAUNATNES KRASTMALA

- Bij četrdesmit ceturtais.
Skaists rudens. Rīga brīva.
- Bet sirdi, sirdi plosīja
Vēl sāpe dziļi sīva.
- 5 Bij apkārt posts un gruveši,
zem kājām tik daudz pelnu.
Pie zemes roku pielicis,
es pacēlu to melnu.
- 10 No zemes roku pacēlu,
to žņaugdams dūrē cieti:
— Sirds, savas sāpes pārvari,
par jauno darbu dziedī!
- Vēl kaut kur dega pilsētā,
uz augšu kāpa dūmi.
- 15 Kāds nams, tik tikko iebrucis,
man pretim vērās drūmi.
No balstiem tilti nogāztie
bez gala upē slīka.
- 20 Uz jūru straume dzeltēnā
ar sāpi plūda dīka.
Bij visa Rīgas krastmala,
Cik pietika man skata,
- 60 Mums atriebībā atstāta
kā nāves rēta plata.
- 25 Man rokas dūrē sažņaudzās
vēl cietāki, vēl skarbāk,
65 Šķiet, visa Rīga iekliedzās:
— Ei, pilsoņi, pie darba!
- T Gads četrdesmit devītais.
- 30 Skaists rudens. Rīga brīva.
70 Bet kā ir pārmainījies viss.

Cik viņa tagad dzīva.
 Kur vecie tilti nogāztie
 bez gala upē slīka,
 35 Jau atkal jauni vietā mirdz,
 un citus ceļ tev, Rīga.
 Kur smeldza grautais Rīgas krasts
 kā nāves rēta plata,
 Sveic katru jaunā krastmala,
 40 cik pietiek mūsu skata.
 Ai komjauniešu krastmala,
 cik cēli viz tavs granīts!
 Tu, izmargota čugunā,
 Uz jūru viļņus gani.
 45 Pie sava vaiga Daugava
 glauž tavu sārto vaigu.
 Kvēl katrai burai paceltai
 pret tevi smaids un maigums.
 Kur tavi dižie cēlāji?
 50 Lai karogs vijas mastā!
 Šķiet, viņu vārdi iekalti
 uz mūžiem jaunā krastā.
 Tos vienmēr, vienmēr pieminēs,
 tos viļņi glāstot skalos,
 55 To vārdus saulei aiznesīs
 sev kaijas spārnu galos.
 Mēs viņus visus slavinām,
 Mēs viņus ceļam godā.
 Kā saule viņu darbi kvēl
 60 Un mūsu dzīvi rotā.
 Un tiem aiz mūsu robežām,
 kas jaunu karu klaigā,
 Mēs, savu valsti stiprinot,
 ar drosmi skatām vaigā,
 65 Mēs Rīgu ceļam, uzcelsim,
 kaut sviedri klāj mums pieri.
 Par padomjdzīvi esam mēs,
 jo esam mēs par mieru.

Ja jūs kaut mirkli traucēsīt,
 70 tad — skatiet mūsu dūri —
 Kā visus citus Daugava
 jūs aizskalos uz jūru.

5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70

RĪGAI

- Par tevi strēlnieks asinskaujā gāja,
Jo tavi torņi tam pat nāvē māja
Un iebraucēju sauca sadragāt.
Tu lepna nokratīji vācu žņaugu,
5 Tu katrā gvardā ieraudzīji draugu,
Jo līdz ar viņu brīvība bij klāt.

- Iet tavās ielās viņš kā vienmēr drosmīgs,
Stāv savā darbā allaž cēls un rosmīgs:
Ar brīvo tautu kopā tevi ceļ.
10 Kur vien tu, cilvēks, savas acis veri,
Aug jauni tilti, rūpnīcas un skvēri.
No jauna mūsu sirmā Rīga zeļ.

- Uz tevi, Rīga, katru brīdi strauja
Plūst smaidot Daugava un maigā Gauja
15 Kā sudrabotu zivju pārpilns trauks.
Ved kolhoznieks tev jauno ražu savu.
Kā vainagā ar kopus darba slavu
Viņš tagad ir tavs līdzgaitnieks un draugs.

- Zel, mūsu Rīga, topi brīnumskaista.
20 Lai tavas ielas saule zeltā laista,
Lai tavas smailes brīvi vēji glauž.
Mēs tevi uzcelsim ar savām rokām
Par visām senām nedienām un mokām.
Un velti tie aiz robežas mūs skauž.
- 25 Tu esi bijusi un mūžam būsi mūsu.
Mēs noņemsim no tevis katru rūsu.
Būs cilvēks laimīgs, tevī dzīvojot:
Arvienu kuplāk padomjtautas zaro,
Arvienu augstāk kāpjas mūsu karogs,
30 Par brīvību uz cīņu aicinot.

PIECI GADI

Draugs, šodien tieši pieci gadi,
Kopš mūsu Rīga brīva ir.
Mēs kopā kļuvuši kā radi,
Auss visur darba dunu dzird.

5 Kur vien tu savu aci vadi,
Tu skati, kā ir audzis viss.
Lūk — jaunie trolejbusu vadi
Pār mūsu galvām saulē viz.

10 Slīd klusi jaunais tramvajvagrōns.
Steidz tajā iekāpt rīdzinieks.
Mīl pirksti jauno, jauko laiku,
Ir sēdēt spožā solā prieks.

Kur agrāk jutām pelnu sīvi,
Māj skvērs un košas rozēs zied.
15 Tur rīdzinieki Rīgā brīvi
Viens otram pretim smaidot iet.

Aug jaunas rūpnīcas un mājas.
Gar bruģiem zaļas liepas stāj.
Vairs drupis asfalts nelauž kājas:
20 Jauns ietvi tālu gludi klāj.

Ar katru, katru darba dienu
Plaukst jaunais, vecais atlūst lieks.
Top Rīga skaistāka arvienu,
Un laimīgāks kļūst rīdzinieks.

25 Tāpēc viņš šodien saka skaļi,
Un tālu aizskan viņa balss:
— Lai dzīvo mūsu biedrs Staļins,
Lai dzīvo lielā padomjvalsts!

Ir tikai tieši pieci gadi,
30 Kopš mūsu Rīga brīvi viz,
Bet kurp vien savu aci vadi,
Tu redzi, kā ir audzis viss.

Tā mūsu sīkstā cīņas drosme,
Kad virsū mācās naidnieks skarbs,
35 Tā mūsu padomjdzīves rosme,
Tas mūsu visu brīvais darbs. —

NIKOLS BEBANS RĪGĀ

- 70 Šodien svinīgs ielās eju, 32
Apskaidrotu smaidā seju.
Dziedu visu Rīgu rādīt
Kopā savam seno dienu draugam.
5 Mēs ar viņu kopā augām,
Līdzām cauri žogu spraugām. 40
Viņš ir mordvins. 45
Nikols Bebans.
- Es ar viņu sadraudzējos
10 Uzticīgi visos vējos, 42
Vēl kad mūsu mazās tautas
Apspiestas un drūmas bija,
Patvaldības žņaugā rautas.
Krita laiks starp mums kā sija:
15 Es no Saranskas 50
(kur mitām, 52
Nikni balto bandas sitām)
Atgriezos pie savas jūras,
Reizē mīļas, reizē sūras.
20 Krita laiks starp mums kā sija. 55
Draugs mans senais Nikols Bebans 58
Tagad atkal ir ar mani.
Liepu lapās klusa dreba,
Tramvajiem skan jauki zvani,
25 Kad uz sola sēžam abi, 60
Kā reiz sēdējām mēs skolā; —
Un mums labi, 62
tiešām labi.
Nikols Bebans sēž un stāsta,
30 Rīgas saule viņu glāsta, 65

- Kā reiz Saranskā pie sliedēm
 30 Saule skūpstīja man pieri,
 Kad es sāpņoju par priedēm,
 Savām
 35 tālām jūras
 priedēm.
 35 Toreiz Nikols teica:
 — Mierīgs
 40 Esi, draugs mans labais, mierīgs,
 Gan mēs atkal satiksimies,
 Nav nekas, nekas vēl rimies,
 Lielais Oktobris ir nācis,
 Mūsu spēkus kopā vācis,
 45 Tautas atbrīvot ir sācis.
 Draugs, mēs būsim vienmēr kopā —
 Divas bultas vienā stopā. —
 Nikols piepildījis vārdu.
 Ienaidnieka pūļus ārdot,
 50 Nācis šurp ar savu rotu,
 Lai mums Rīgu atbrīvotu;
 Mūsu drosmiem gvardiem blakus
 Gājis vienus kaujas takus.
 Nikols darbā vērtis vārdu,
 55 Nikols Bebans
 un stāsta.
 Viņš par Saransku man stāsta,
 Kā ar roku viņu glāsta,
 60 Cik tā tagad sirdī jauka.
 Jauni nami, jaunas ielas
 Platām ietvēm, gaišas,
 lielas.
 65 Apkārt jauni trekni lauki,

- Apkārt dārzi — pilni trauki.
 Viņa sādžā,
 kur reiz bijām, 100
 Kur ar dziesmām sapņus mijām,
 70 Elektrība,
 siltas mājas,
 Dzīve augšup rit bez stājas.
 Kolhozs to ir devis visu — 102
 Brīvas dzīves plašo risu.
- 75 Jūsmo arī viņš par Rīgu,
 Darba trauksmē nemierīgu.
 Tagad Saranska un Rīga 110
 Viņam būšot — divas māsas,
 Sirdī divas medus lāses,
 80 Dombērā — katra viena stīga.
- Beban, Beban,
 kaut tu justu, 112
 Cik man Saranska ir tuva,
 Cik tur daudz sirds mana guva:
- 85 Saransku uz pusēm lauztu
 Un man vienu pusi dotu
 Tā kā dārgu, daiļu rotu, 120
 Ceļā siltu rudzu maizi,
 Lai reiz spētu turp vēl aiziet,
- 90 Redzēt jauno kvēlo dzīvi,
 Redzēt mirdvas tautas brīvi,
 Saransku, kas tagad skaista, — 122
 Saules puķe, gaismā laista,
 Uzziedot par jaunu dzīvi,
- 95 Ko mēs tagad ejam kopā
 Abas mazās tautas brīvi, —
 Divas bultas vienā stopā.

- Pēkšņi vārsmas teikt sāk Nikols.
 Te tās plūst kā diena maiga,
 100 Pilnas mūsu saules laika,
 Te tās kvēl kā uguns liesma —
 35 Atbrīvotās tautas dziesma.
 Un es dzirdu, un es klausu,
 Kā man būtu simtiem ausu,
 105 Ko ir paudis Arturs Moro,
 Ilkja Moricja un Erkajs,
 40 Dzejnieki, ko cēlis augšup
 Lielais Oktobris un tauta,
 Brīvībai un dzīvei auta.
 110 Runā,
 Nikol Beban,
 45 runā
 Mūsu Rīgas ielu dunā,
 Te, kur staigājis ir Rainis,
 115 Te, kur tagad brīvi soļo,
 Liekot pēdas droši oļos,
 Latvju kolhozieks un strādnieks,
 Latvju zvejnieks, bērns un dzejnieks.
 Runā,
 120 Nikol Beban,
 runā,
 Savas tautas vārdā runā.
 35 Mūsu brīvas dzīves dunā,
 Mūsu tautu augšupejā.
 125 Laime, Beban, tavā sejā.
 *
 60 Tā mēs abi, es un Bebans,
 Esam mūsu Rīgā kopā —
 Divas bultas vienā stopā.
 Aizņēmuši skvērā solu,
 130 Skatāmies, kā steidz uz skolu

Jautri meitenes un zēni.

Liepas šalc virs galvām lēni.

Un es nenoturos, saucu:

— Sveika, mūsu jaunā audze!

BIEDRA STAĻINA VETERĀNS

- 100 Pilnas mūsu saules laika,
Te tān kvēlāpūgs apūtonogs za nU
- Aiz loga nakts un ilgā ziema skaudra.
Pār mežiem auļo vējš kā aša šautra,
Sniegs, pieblīvējies pakalnos un gravās,
105 Rauj elpu ciet, kad satver savās skavās.
- 5 Meln Detlāvi.
Milst blakus drūmi Gaiziņš.
Kvēl mēnessgaismā dziedrie, asie gaisi.
110 Rūts stūra telpā aizklāta ar segu.
Zem loga suns tup, krūmā slēpis galvu.
10 Klāj ledus lāses viņa biezo spalvu.
No tālienes plūst nāsīs iesīvs degums.
- 115 — Jau atkal viena māja šonakt pelnos.
Kāds zvēriskums mīt šajos brūnos velnos, —
Pēc vārda vārdu saka Kluģu Jēkabs.
- 15 Vējš jūmtā šalc, raud brāzmā visa ēka,
Viņš stīviem pirkstiem baksta taukos dakti:
— Bet roka ir, kas pārcirtīs šo nakti, —
120 Skarbs saslejas un atcērt galvu sirmo,
Kas liesmā plīvošā kā sidrabs virmo:
- 20 — Glūn slepkavas, mēs varam tikai čukstēt,
Bet neaizliegs tie mūsu sirdīm pukstēt
Par brīvību, par mūsu pašu varu.
- 125 Jau redzu naktij cauri pirmo staru.
Vai zini? —
- 25 Spēji atgrūž maizes donu,
Viņš piecēlies un klusi slīd pār klonu
Pie jaunekļa, kas tikko kā no meža,
Sēž, smagi guris, viņa seja liesa.
— Es vakar Dzirklēš iegriezos pie Eža.
- 30 Tas nule atnācis no Rīgas.
130 Skatāmies, kā satek uz Tiesa,

- Pie Staļingradas padevies ir fašists.
 Pa radio to runā viņi paši.
 Rīt jāizkar pie mājas sēru karogs.
- 35 Pie velna! Labi, ka tie nespēj karot.
 Es sen, es sen jau viņiem paredzēju
 Pie Staļingradas īsto nāves vēju,
 Kas sagrābs, salieks, satrieks tos pie zemes,
 Lai tur pēc kara pāri ietu lemess,
- 40 Kāpēc? — Kā ērglis puisī raugās Jēkabs,
 Pilns jaunā prieka un pilns veca spēka,
 Ar abām rokām atvēzienā straujā:
 — Jo Staļins pats ved mūsu vīrus kaujā,
- 45 Bet, kur ir Staļins, tur ir patiesība,
 Tur uzvara, jo viņš ir tautas griba.
 Kaut esmu vecs, bet labi viņu zinu.
 Es briesmā vienmēr viņa vārdu minu,
 Caricinā ar viņu kopā biju.
- 50 Viens mūsējs pulks pret balto divīziju,
 Bet kungu žņaugu pārrāvām kā dziju.
 Viņš deva katram triju vīru spēku.
 Ar dūri varējām mēs sagāzt ēku.
 Viens viņa vārds mums vairāk bij kā elpa,
- 55 Jo viņa sirdī mita visa tauta,
 Pret bagātniekiem taisnā karā auta.
 Mēs uzvarējām,
 uzvarēsīm tagad,
 Tas ir tāpat kā arklis, ielikts vagā.
- 60 Par Staļinu kā toreiz tagad saku —
 Es kļūtu jauns ar viņu kaujā blaku.
 Saukt varu visām zemju zemēm skaļi:
 — Jūs uzvarēsīt, ja jūs vadīs Staļins! —
 Kā mēs to gaidām, viņu visi gaida:
- 65 Serbs, grieķis, spānis — vajātie bez skaita,
 Pie viņa vārda bāra bērni smaida.
 Viņš tēvs un saule tiem, kam dzīve liesa,
 Viņš — slepkavām un nāvei — bargā tiesa. —

Pēc vārda vārdu runā Kluģu Jēkabs.

- 70 Cērt jumtā vējš, šalc brāzmā koka ēka.
Viņš stīviem pirkstiem baksta taukos dakti:
— Tas Staļins ir — viņš pārcirtīs šo nakti,
Kas pasauli ir sagrābusi žņaugā.
Dzims gaiša dzīve pārvērtību aukā.

- 75 Stāv Detlāvi.

Milst blakus platais Gaiziņš.

- 80 Trīs brīves gaidās dzedrie, asie gaisi.

DZIESMA STAĻINA LIKUMAM

- Draugs, kurp vien paskaties,
redzi tu — brīvi
- Augam un atplaukstum
Padomju dzīvi.
- 5 Uzvara gūta ir —
ienaidnieks satriekts,
Sviedros un pūļņos
atdzimst viss ātri.
- Fabrikas — pilsētās,
10 Rosībā sacenšas,
kolhozi — laukos
būdami draugos.
- Atraisīts, pacēlies
vienotā saimē,
- 15 Padomju cilvēks kaist
darbā un laimē.
- Brīva ir doma tam,
brīvas steidz rokas,
Pagātnē — verdzības
20 tumsa un mokas.
- Padomju Dzimtene,
cik gan tu skaista,
Dižums un daiļums tavš
paceļ un saista.
- 25 Varenas rūpnīcas,
bezglīe lauki,
Devumā dāsnie
kā pārpilni trauki,
- Visi tie — mūsu,
30 mēs — saimnieki esam,
Pasauli savu
uz pleciem sev nesam.

Paši mēs — valsts,
celts ir viss — mūsu roku,
35 Cīņu un asiņu, kauju un moku.
Padomju cilvēks tik
vien var to paveikt,
75 Dzīvību sargājot,
40 droši iet nāvē.
Draugs, kad tu visu to
redzi un dzirdi,
Roku liec — jutīsi
auļojam sirdi
45 Lepnumā, apziņā,
priekā un laimē,
Ka arī tu esi —
Padomju saimē,
Līdzīgs ar līdzīgiem
50 darbā un kaujā,
Ceļā uz Komūnu
gājumā straujā.
Darbs — mūsu bruņas
un brīvība — tikums,
55 Visu to devis ir —
Staļina likums,
Staļina likums — gaišs,
taisnīgs un cildens,
Sagrūst pret Viņu —
60 naid, kari un viltus.

A. ČAKA DZĪVES LAIKĀ NEPUBLICĒTIE DZEJOĻI (1943—1950)

Ir vārds mans draugs un auglīgā draugs.

Lai realizēt no tavis draugs

Nekad,

Nekad.

5 Pa kreisi vai pa labi —

Jūs iesiet kopā abi.

Visapkārt burvija spļi

Jums izkožu ar kapi.

Ja kāpa tam pūri sieva,

10 Kā salms tā izžūs tieva.

Kā suni trenko to nieva

Bez miera un bez Dieva.

Nolādāta —

Tā

15 Kā nagls veļna pakavā

Lai mūžam palick šlavā

Paši mēs — valsts,
ceļš ir viss — mūsu roku,
35 Cīņu un asiņu,
kauju un moku,
Padomju cilvēks tik
arī paveikt,
ĀKĀI SVIŠĒS ĀKĀI SVIŠĒS
ĀKĀI SVIŠĒS ĀKĀI SVIŠĒS
ĀKĀI SVIŠĒS ĀKĀI SVIŠĒS
Drošs, kad tu
(1943—1950)
redzi un dzirdi,
40 Roku tiec — jutīsi
aušojam sirdi.
45 Lepnumā, apziņā,
priekšā un laimē,
Ka arī tu esi —
Padomju saimē,
Līdzīgs ar līdzīgiem
darbā un kaujā,
50 Ceļā uz Komūnu
gājumā straujā,
Darbs — mūsu bruņas
un brīvība — tikums,
55 Visu to devis ir —
Stalīna likums,
Stalīna likums — gaisis,
taisnīgs un cildens,
Sagrūst pret Visu —
60 naida, kari un viltus.

Un izvirkušam garām
Tā tavam sīku bērnam
Un xome saules starām
Kā lapsa dola zāstam AT

Un dzīls sākums šība
Tavs nāves ožs
Tavs goda
Tavs sods
Tavā doti
Kā rūsū

3 Viz klūst tev tā kā tvanā

Ir vārds mans smags un auglīgs raugs:

Lai neaiziet no tevis draugs

Nekad,

Nekad.

5 Pa kreisi vai pa labi —

Jūs iesiet kopā abi.

Visapkārt burvja apli

Jums izkožu ar kapli.

Ja kāps tam pāri sieva,

10 Kā salms tā izzūs tieva.

15 Kā suni trenks to nieva

Bez miera un bez Dieva.

Nolādētā —

Tā

15 Kā nagla velna pakavā

20 Lai mūžam paliek ālavā.

Es nezina, kas mani notiek.
Es nezinu vaits, kas ir grūts.
Kā spāns es bezgalībai modies.
Viss manā mirdz kā gaismā rūtis.

Kā lapa dota zaram
Un zeme saules staram,
Tā tavam alku baram
20 Un iztvīkušam garam
Viņš dots.
Tavs sods,
Tavs gods,
Tavs nāves ods
25 Un dziļā aizmirstība.
Viss kļūst tev tā kā tvanā,
Kā mēle saldā zvanā
Būs jūsu mīlestība.

TAVI MATI

Tavu matu vainags ir par dvīni
Tai saulei, kas uz mani līst.
Dievs tavu brūno matu pīni
Kā rūsu iemet debesīs.

- 5 Viz reibinošs tavs matu valgums.
Tas vienīgi vēl mani tur
Ar savu starojumu smalko,
Ceļ skurbumā un nāvē dur.

- 10 Kad tavas galvas zelta smagums
Man rokās, lēniirstot, gulst,
Es viņā savu seju slaku
Un eju atkal dzīvs un mulss.

- Ar vienu matu, ko man dodi,
Kā burve vari padarīt
15 Tu mani vieglāku par kodi
Un zvaigzni, kas pret zemi krīt.

- Ar savu matu kairo vilni
Tu ņem man elpu, lai tā plūst,
Kur visi mirkļi medus pilni
20 Un dvēseles par rozēm kļūst.

Es nezinu, kas manī notiek.
Es nezinu vairs, kas ir grūts.
Kā spārns es bezgalībai modies.
Viss manī mirdz kā gaismā rūts.

ZENTA

- 20 Mana pirmā draudzene Zenta —
Divas bizes un ābols sārts —
Mūžam iztapt man centās.
Labi — bij viņas pirmais vārds.
- 25 5 Mums izvirtības vēl trūka.
Un tā reiz klāju es kluss
Uz viņas dibena sārtā pūkas —
Dzeltēnus papīrus.
- 10 Es slapināju ar lūpām
Čaukstošos ielāpus,
Lai tie tad kā miegā, bez rūpēm
Pie meitenes miesas dus.
- 15 Kā zīds, bāli rožains un mīksts,
Bij viņas apaļums.
Katrs skāriens, ko pirksti drikstēja,
Bij rūgti salds apdegums.
- 20 Meitene tupēja rāma
Savādā svētlaimē.
Zuda pasaule dārdēdama.
Bijām vairs tikai mēs.
- 25 Es laikam tā papīrus licis
Būtu līdz mūžībai,
Bet ienāca māte ar vicu
Kā šausmas un soģis baiss.
- 25 Kad pēc tam mani māte kāva,
Es nojautu, kas ir grēks.
Un pirmoreiz pārvarēt nāvi
Tad manī radās spēks.

Es nojautu: grēks ir saldums,
30 Ko nedrīkst uz šķīvja likt.
To pasniedz viens otram zem galda,
Un tas tikai vārdos slikts.

Pēc mūsu salduma naivā
Meitene nenāca vairs:
35 Viņu paņēma tālums kā laivā,
Kurai pārlūzis airs.

Kur ir gan šī meitene mīkstā
Un jāvīgā kā siens?
Dzīve kā zars acī līkostas —
40 Tik ilgi jau esmu viens.

Čūska spoža kā no zīda
41 Čaugānī lapām pārida.

Dūja spurdz pie loga klāt,
Dodi tai ko paknābāt.

Eglei zemē ciekurs krīts,
Ezi tikko nenodāta.

15 Ēvelo ar eso mīļi
Ed kā baltu maizi dēļ.

Filipe, kēlo paugstā,
Fabrikā pie darba ies.

20 Gailene zem egles auga —
Gimē, dzelžsaz un pāļi.

Gīgts smejējies par spīdi
Gitāri jau spēlē gūdi.

- * * *
- 30 Ko nedrīkst uz šķīvja likt.
 To pasniedz viens otram zēn galda,
 Un tas tikai vārds sliktis.
- Tas nav nēviens cits —
 Bet pats Luijs Šmits
 Un viņa maigā Eiženija,
 No kuras man kopā sirds dzija!
- 5 Paiet diena, un tuvojas vakars —
 Bet kur ir mana fraka?
 Šīs vārsmas ir no Aleksandra Čaka.
- Kāpēc puķes novīst
 Un pienu dod govīs?
 10 Kāpēc es esmu Čaks?
 11 Tāpēc, ka es esmu traks.
- Pie meitenēs miesas dus,
 Kā zīds, bāli rozains un mīksts,
 Bij viņas apjūms.
- 15 Katrs skāriens, ko pirksti drīkstēja,
 Bij rūgti saldš apdegums.
- Meitene tupēja rāma
 Savādā svētlaimē,
 Zuda pasaule dārdādama.
- 20 Bijām vajis tikai mēs.
- Es laikam tā papirus licis
 Būtu līdz mūžībai,
 Bet iengāca māte ar vīcu,
 Kā saušmas un soāis baiss.
- 25 Kad pēc tam mani māte kāva,
 Es nojautu, kas ir grēks.
 Un pirmoreiz pārvarēt nāvi
 Tad mani radās spēks.

**VISI BURTĪ KOPĀ —
VIENĀ BILŽU KOPĀ**

Auzas plāva mūsu Krišs
Augu dienu darbā dižs.

Āzītis, kaut mazs no skata,
Ātri viņus badīt prata.

- 5 Bērni, rātņi sēžot solā,
Burtus mācās rakstīt skolā.

Caunu mednieks cilpā ķer:
Cepurei tās āda der.

- 10 Čūska spoža kā no zīda
Čaugām lapām pāri līda.

Dūja spurdz pie loga klāt,
Dodi tai ko paknābāt.

Eglei zemē ciekurs krita,
Ezi tikko nenosita.

- 15 Ēvele ar aso mēli
Ēd kā baltu maizi dēli.

Filips, tikko paaugsies,
Fabrikā pie darba ies.

- 20 Gailene zem egles auga —
Glīta, dzeltēna un jauka.

Ģīģis smējējiem par spīti
Ģitāri jau spēlē glīti.

Haizivs plosās okeānā:
Harpūna tai triekta sālā.

25 Ilze mazā darbā knaša,
Izaugs pioniere braša.

Īlens kauna nepratās,
Īkšķī dziļi iedūrās.

Jasmīns, koši uzziedot,
30 Jauku smaršu visiem dod.

Kuģis pāri jūrām slīd.
Karogs augstu mastā spīd.

Ķīvītes ir izsalkušas:
Ķer sev kāpurus un mušas.

35 Liepas saldi uzziedēja:
Lasiet ziedus, tad būs tēja!

Ļaudis, ļaudis, saku jums:
Ļoti labs te saldējums.

Maija līdz ar citiem kopā
40 Mežā lasa ogas stopā.

Namdaris ar naigu roku
Naski apteš lielu koku.

Ostā, tur, kur preču daudz,
Ores šurpu turpu brauc.

45 Pionieru pils stāv krastā,
Pāri sarkans karogs mastā.

Rudenī, kad vēsa rasa,
Rāceņus no lauka lasa.

- 25 Saule kaltē visu dienu
50 Sila malā pļautu sienu.

ŠauDECLĪTE gaitu drošu
ŠAUDĀS, AUŽOT DRĀNU KOŠU.

TRAMVAJS MŪSU PAŠU IELĀ
TRAUCAS GARĀM STEIGĀ LIELĀ.

- 55 UPĒ IEGRIMST VIEGLAS LIETAS,
UZPELD TĀS KĀ NEPIESIETAS.

ŪDENĪ AR VIEGLU GAITU
ŪDRIS ZIVIS ĶER BEZ SKAITA.

“VAIROGĀ” VISS DĀRD UN KLAUDZ:

- 60 VAGONUS TUR BŪVĒ DAUDZ.

ZEMĒNES AR SALDU PIENU
ZAIGA ĒSTU KATRU DIENU.

ŽAGATA AR GUDRU GALVU
ŽĀVĒ SAULĒ SAVU SPALVU.

Lūk, kur Valdis — mūsu Grēviņš,
Pirmais tulkotāju tēviņš,
Kuram tulkojumu lēviņš.

Kāju aplicis ar getru,
5 Vienā solī norij metru,
30 Skrienot ātrāki par "vētru".

Sirdī turot maigu jūtu,
K Rokās nesot konfekštūtu,
Nesas viņš uz institūtu.

10 Dāmām skaistām tā kā teikas
Ieskrien, saucot: "Esiet sveikas,
35 Manas cēlās kanareikas."

Dižāks vēl par obelisku,
Iesāk darbu zinātnisku,
15 Kamēr liesu nosēž cisku.

Pasēdējis vienu stundu,
40 Jūt viņš sirdī mīlas jundu.
Atsper konfekštūtai spundu —

Apiet, taisot ģīmi glīti,
20 Katru mūsu skaistulīti,
Piedāvādams konfektīti.

Katru dienu saņem paku,
45 Resnāku par budža maku,
Domādams: tas ir par traku.

25 Tomēr ir tāds kā par brīnu,
Tāds, kas mani tur bez smīnu
Gudrāku par Endzelīnu.

5 Tu vēl vienu kompaniju
Lai vajadzības gadījumā
Eļļas bāzē ļoti noturīgu
Kur šķidrums kā ar sērskābi
Vēd viņš glauzno kompāniju
Mēs ejam uz šīs mājas
10 Jo tu mums vajadzīgi
Tu jomē sociālā
Kur šķidrums kā ar sērskābi
Zvērka, lai dzīvo mūsu Kārlis
Vēd viņš glauzno kompāniju
Kārtības kārtībā
15 Ar tevi kopā pārciests ir viss grūtums,
Ar tevi atkal viss ir uzcelts skaists.

Tu devi Bērcem viņa lielo garu
Ne lūgties slepkavām, bet drosmīgu mīrt,
Jo vēri sirdī skaidru jausmas staru
20 Līdz komunismam laikus vajā šķirt.

Pie Maskavas tu rāvi gvardas kārtis
Ar nicību pret lodi sniegos iet.
Līdz pārnāca viņš atkal savās mājās,
Kur zobens tam par rudzu vārpu zied.

Tomēr ir tāds ***
Tāds, kas mani tu bez smiln
Gudrāku par Endzelīnu.

Daudzi vīpsnās — kur tāds der,
Ne viņš pipē, ne viņš dzer,
Tikai rakstus domās sver,
“Tikai” spalvu rokās tver.

Kāju apliecis ar getru,

- 5 Dreb no viņa rindukalis,
Pajūk valodnieks kā spalvis,
Lokās dažu lugu autors,
Jo ar “Cīņu” kā ar auto
Ved viņš glauno kompāniju
10 Tieši prom uz slavas māju
Vai uz sūro darba riju.

10 Dānīm skaistām tā kā teikas

Uzsauksim kā latvīteri: sveikas,
Sveiks, lai dzīvo mūsu Kārlis,
Tu mums visiem lieti deri,

- 15 Lai tavs uguns mūsos pārlīst.

Iesāk darbu zinātnieku,

- 15 Kamēr liesu nosēž cisku.

Pasēdējis vienu stundu,

Jūt viņš sirsti mīlas jundu.

Atsper konfekstūtai spundu —

Apiet, taisot glīti glīti,

- 20 Katru mūsu skaistulīti,

Piedāvādams konfekstūti.

Katru dienu saņem pakū,

Rečušku par budža maķu,

Domādams: tas ir par traku.

Kas grūtības vairs, nelaiimes vai zaimi:
Darbs mūsu rokās asi trīts,
Tu vedi mūs uz pasauli un laimi,
Tev soļojam mēs nešaubīgi līdz.

- 5 Tu cēli strēlnieku pie Perekopa,
Lai ietu uzvarā viņš nemirstīgs.
Tu bulta, izšauta no tāda stopa,
Kur skrējiens būt var tikai bezgalīgs.

- Mēs ticam tev kā zieds un lapa saulei,
10 Jo tu mums dzīvību un dzīvi dod.
Tu tādā virzienā liec zemei auļot,
Kur viņa brīvību un gaismu rod.

- Vēl Rīgas akmeņos es tagad jūtu,
Kā aizgājis gads deviņpadsmitais.
15 Ar tevi kopā pārciests ir viss grūtums,
Ar tevi atkal viss ir uzcelts skaists.

- Tu devi Bērcem viņa lielo garu
Ne lūgties slepkavām, bet drosmi mirt,
Jo vēri sirdī skaidru jausmas staru
20 Līdz komunismam laikus vaļā šķirt.

Pie Maskavas tu rāvi gvardus kājās
Ar nicību pret lodi sniegos iet.
Līdz pārnāca viņš atkal savās mājās,
Kur zobens tam par rudzu vārpu zied.

Valda

Vāra

Vēršu zupu,

Visi bērni apkārt tupu:

5 Varens laikam ēdiens būs.

Vēders ciets kā bungas kļūs.

Mazā

Maiga

Mīca

10 Maizi —

Mājas māte grib tā kļūt.

JAUNASTASTIE DZEJOLI

No pirtipam kŭp balti, zicaroši dŭni,
Uz gridas istabi prieks mŭdriem pat bŭti.
Tik ņra ņa, nŭpat ka noberze tik spŭdra
Un ovaiga karaže un balta veļa smaļo.
Uz rŭm saule slid, Tik paraudzŭies ņrā,
Ap ņkŭsti, kur bņrzu vitŭns zeltalŭ.
Un izjust svņtvakaru var vņl dziļak, jaukāk,
Kad tā pa lŭgu paskatās, ka ņkiras saule,
Cik mierīgi, cik vientiesīgi nodzelt bņrzi.

Valda
Vāra
JANUĀRISTIE DZĒLOJI

Visi bērni apkārt tupu:

5 Varena laikam ēdiens būs,
Vēders ciets kā bungas kļūs.

Mazā

Maiga

Mīca

10 Maizi —

Mājas mātē grib tā kļūt.

SESTDIENAS VAKARS RUDENĪ

No pirtiņām kūp balti, aicinoši dūmi.

Uz grīdas istabā prieks atgulties pat būtu,

Tik tīra tā, nupat kā noberzta tik spodra.

Un svaiga karaša un balta veļa smaršo.

5 Uz rietu saule slīd. Tik paraudzīties ārā,

Ap šķūnīti, kur bērzu vītums zeltains.

Un izjust svētvakaru var vēl dziļāk, jaukāk,

Kad tā pa logu paskatās, kā šķiras saule,

Cik mierīgi, cik vientiesīgi nodzelt bērzi.

VECĀ — JAUNĀ PAAUDZE

Dīvainu, svētu sirmgalvību tagadnes jaunajos ļaudīs es jūtu.
Daudz redzējuši, jutuši, cietuši, pārdzīvojuši tie šajos
laikos, pārdzīvo, redz, izjūt joprojām.
Raudzījušies tie un raugās joprojām lakmeta kobras glūnoši
drausmīgās acīs.

Griežas dzīve ap tiem kā aprīļa ūdens strautā ap jauniem
kārkliem.

- 5 Gadi nesen dārdot vēlās pār zemi kā milzīgas mucas,
piekrautas lieliem notikumiem kā smagiem akmeņiem.
Visās šais briesmās audze jaunā rūdījās cīņām, kļuva
zinoša, kļuva gudra.
Vecie salīkušie šķiet nu kā zaļgani zēni, kā jauniņas skuķes.

DZELNĪKAM LĪMĀRĀCĀM ***
40. DZIMŠANAS DIENĀ

es
laimīgs sajūtu,
ka manās dzīslās
vēl netek
5 ne
vienaldzīgā elektriskā strāva,
ne
mākslīgs balzāms,
bet kaislas asinis.
10 Un gribas redzēt
man
atkal
ūdeņus un sauli.

10 Tur mutei tā
Nāk skaidrība, un zeltains priecums
Virs galvas mirb kā padevess.

12 Un līksmi aplaukst mūsu balsis:
Mēs Tevi sveicam kālās galās,
Pat treknai ībei pienāk galās,
Kad tagad ziemas kaislās salās

20 Un garbs tad kļūs tev tas kā rieksts.
Ej savam priekam preti kārti,
Nekad sev nesejities iekš.
Tev pasauli kā zilgu spārni,

DZEJNIEKAM KĀRLIM RABĀCAM
40. DZIMŠANAS DIENĀ

Dīvainu, svētu sirsmgalvību tagadnes jēgajos jaudīs es jūtu.

Daudz redzēju, kad reizēm aizbrūk prāts kā aka tie šajos

Un rokas gurdi lejup slikt, jūt joprojām.

Raudzījusi, Tad lai šī glezna mūžam saka, ta kobras glūmoši

Ka gars ir tomēr nemirstīgs, trausmīgās acīs.

Griežas dzīvības elektriskā tautā ap jauniem

5 Ka tavas lūpas nedrīkst klusēt, kārkļiem.

5 Gadi neseni, Sirds nīkt un elpa apgulties: tīgas mucas,

Jo mūžs tavš tagad tikai pusē, gēim akmeņiem.

Visās šajās Stāv, kalna galā pakāpies. ūn, kļuva

Vecie satik Tur zilgme māj ar zelta ziedu, ziņām kļuva gudra.

10 Tur mutei tālums medu nes. jaunības skuķes.

Nāk skaidrība, un zeltains briedums

Virš galvas mirdz kā padebess.

Kad tagad ziemas kaislā salā

Pat treknai irbei pienāk gals,

15 Mēs Tevi sveicam kalna galā,

Un līksmi atplaukst mūsu balss:

Tver pasauli kā zilgu spāri,

Nekad sev nesajūties lieks.

Ej savam priekam pretī kāri,

20 Un gards tad kļūs tev tas kā rieksts.

REIZ

Bij laiks uz pavasara pusi,
Kad visās ielās ledus kaļ.
Reiz aizejot tu teici klusi —
Es nenākšu vairs atpakaļ.

- 5 Es tevi nesaucu, bet vāra
Pie durvīm saļimu kā zieds,
Un dīvains klusums telpu skāra,
Kur kādreiz bija tik daudz smiets.

DZEJNIEKAMĒRĻIM RABĀCAM
40. DZIMŠANAS DIENĀ

- 5 Bij laiks uz pavasara puš,
Kad viss ielās ledū kalnā,
Reiz nāsiot tu laici kaislā,
Es nedrīšu vaicāt tēvā,
Ka gars ir tomēr nemirstīgs,
Es tevi nesaucu, bet vāra
10 Pildīvu un salmu kā xiedu,
Un divas klusums teļou skāra,
Kā kādreiz bija tik daudz smieks,
Iespējams, ka tagad vāra.
- 10 Tur zilgns māj ar zelta ziedu,
Tur mutei tālums medu nes,
Nāk skaidrība, un zeltains briedums
Virs galvas mirdz kā padobess.
- 15 Kad tagad ziemas kaislā salā
Pat treknai irbei pienāk gais,
Mēs Tevi sveicam kalna galā,
Un lūksmi atplaukst mūsu balsis:
- 20 Tver pasauli kā zilgu spāri,
Nekad sev nesajūties lieks.
Ej savam priekam preti kāri,
Un gards tad kļūs tev tas kā rieksts.

**A. ČAKA DZEJOĻU
VINGRINĀJUMI
(1918—1923)**

Kur kalni sako ņgt siltu,
Stāv kalna galā gaismas pils.

Simts simtiem gadu vijas zelts
Uz kalns akmeņi ir celts.

Tai pili snagas iēraudzijas,
Ap vijām uguns liesmas vijas.

A. ČAKA DZELOJU
VINGRIŅĀJUMI
(1918—1923)

BRIEDUMA

Kur klusi sano ilgu sils,
Stāv kalna galā gaismas pils.

Simts simtiem gadu viņas zelts
Uz kaila akmeņa ir celts.

- 5 Tai pilī smagas tēraudsijas,
Ap viņām uguns liesmas vijas.

BRIEDUMĀ

Bērnībā domas aug,
Jaunībā briest,
Viņas priekš cilvēces agri grūst...

Briedumā — domas pilnību skar,
5 Viņas tad cilvēcei atdot var...

KĀ SĀP

Tās puķes, ko es šodien leju,
Kas zin, vai rīt vairs viņas plūkšu?...
Ar jums es šodien jautri smeju,
Varbūt jau rīt starp dzīviem trūkšu?...

- 5 Varbūt jau rīt starp dzīviem trūkšu:
Mēs esam iznīcības bērni,
Mums laužti nemirstības spārni.

Dziļ-dziļas skumjas sirdī kāp,
Un neizteikt, kā sāp... kā sāp...

MEĻODIJA

Saule... saule... pavasars,

Sirdī prieks un laime.

Dārzā plaucis katrs zars,

Katrs zars un puķe...

5 Līgo mežs, līgo dārzs.

Ai, šī līgošana

Un šis smaršu pilnais ārs

Kā man viļņo sirdī.

Dziedāt, līksmēt gribas man,

10 Laimē sirds bez vārdiem.

Laimē sirds tik dziesmās skan

It kā lakstīgala.

SAULE

Un šodien saule nu debeszila,
Un diena smejas kā meitenīts.
Es atkal laimīgs, kā saule smaidošs,
Kur bij, kur nebij i vilts, i spīts.

5 Es atkal gribu, es atkal varu
I kaisli mīlēt, i kvēli nīst
Un savā atdzimušā dvēslē
No jauna ilgu vagas dzīt.

10 Un šodien saule nu debeszila,
Un diena smejas kā meitenīts.
Es atkal laimīgs, kā saule smaidošs,
Kur bij, kur nebij i vilts, i spīts.

VAI ATMINI

Vai atmini, mīlā, ar bijušos laikus,
Kad biju vēl kluss un nevainīgs zēns,
Bet tu — tik pilns uguns un ērcības meitens.
Cik es biju kaunīgs, cik es biju lēns...

- 5 Mēs mīlējām abi uz tuvējo birzi
Kā zaglēni klusām no lielajiem skriet,
Pa krūmiem tur ložņāt, plūkt puķes ar dziesmām,
Plūkt puķes ar dziesmām, līdz saulīte riet.

- Tad mājās nākt, dziedot par rietošo sauli,
10 Ap galvu tev vaiņags, pie krūtīm man zieds. —
Vai atmini, mīlā, ar bijušos laikus?...
Man, gurušam dzīvē, tie atpūtu sniedz.

SK VIENTULĪBA

Es v Un nav neviena, kam ko pateikt būtu,
Jo n Kam varētu bez šaubām roku spiest.
Kaut Un viens es eju savu ceļu grūtu,
Un v Un viens es mācos savas sāpes ciest.

5 / 5 Tik apkārt liela dabas vienaldzība

Un Un dvēselē kā sāpēs šaudās griba

Es a Ar naidu akmeni uz visu, visu sviest.

Tam tiešām kā pārlūgtā kāpēc

Kā dārgumus steidz glabāt labas jūtas,

Bet. Kas ir no tevīm dzīvē kādreiz gūtas.

10 Kā kāpēc, es bīstams bīstams bīstams

Es puķēs, es puķēs, es puķēs, es puķēs

Man šķīta, man šķīta, man šķīta, man šķīta

Un, kad es vienlīdz mājās esmu

Man šķīta, man šķīta, man šķīta, man šķīta

Un jūsu ziedu pilnie vārdi

Kā bērnu manu glāstīja.

Tonakt, pie vārtiem atvadoties,
 Sev roku skūpstīt atļāvāt
 Un man, par visu pateicoties,
 Vairs sevis apslēpt nespējāt.

5 Bij nakts kā jūsu vārdi dzidra,
 Bet šķīta man — sāk sniedziņš snigt,
 Un savu galvu jums uz pleca
 Man gribējās kā pārslai likt.
 Bet nē... Jūs' mazā, baltā roka
 10 Kā putniņš manā atsteidzās,
 Un jūsu matu ņiprā sproga —
 Man šķīta — klusi iesmējās.

Un, kad es vientuls mājup gāju,
 Man soļi par jums stāstīja
 15 Un jūsu ziedu pilnie vārdi
 Kā bērnu mani glāstīja.

SKOLNIECES DOMAS

Es esmu iemīlējusies tai kungā:
Jo niez man labās rokas mazais pirksts,
Kaut resnis viņš, bet tomēr veiklis it kā junga,
Un viņa acīs kvēl pat kaisles dzirksts.

5 Ak, kas gan būtu, ja nu piepeš' durvis vaļā vērtos
Un viņš pie kājām manām nokristu!...
Es aizbēgtu... Nē... Es par viņa nekaunību
Tam tiešām vienreiz krietni iesistu...

Bet... bet ja es pie viņa mīļa, laba
10 Kā kaķīts — urrīts pieglaustos?...
Es puķēs dzīvotu — un nemācītos
Vairs vokābuļus riebīgos...

ŠOLAIKU JAUNEKLIS

Kur spulgo bārs, kviec motīvs trakulīgais
Un jūtas spēlē dziņu atklātums, —
Turp mani triec kā ārprāts mežonīgais
Mans gara miegs un jūtu atlikums...

5 Ne māksla vairs, ne mērķi sniedz man baudu:
Viss liekas tukšs un lieks kā izdzerts kauss..
Tik, kad es sievu kailo miesu glaudu,
Man' pārņem it kā saviļņojums gauss.

10 Kaut tālu kaps, kaut tikko dzīvot iesākts,
Bet šķiet man tā, ka būtu izsmelts viss,
Viss pārdzīvots, viss sen jau sasniegts, panākts...
Ka tikai nomirt vairs ir atlicis...

Un, kad es vientulis mājup gāju,
Man soļi par jums stāstīja
15 Un jūsu ziedu pilnais vārds
Kā bērnu mani glāstīja.

JAUTĀJ TICI

Sieviete — gruzdējošs kaislības trauks.

Tici tai dāmai, kad sieva tev sauks,

Tici...

Dzīvas nu jūtas, kas mūžam mums krāts —

5 Nespēj vēl apturēt mums cilvēka prāts.

Zvērs caur mums dzīslām vēl nevaldāms trauc,

Varbūt uz dziļāku dzīvi mums sauc.

Sieviete — gruzdējošs kauslību trauks,

Tici tai dāmai, kad sieva tev sauks,

10 Tici.

ŠOLAINĀTZIŅA

Katrs mirklis — pakāpiens uz nāvi,

Katra dziņa jaunu dziņu trauc.

Tikai sāpes sirdī mirdz kā kāvi,

Tikai. Cits viss pārējībai ļauts.

5 Mūsu laime mirkļaina kā smaršas,

Mūsu smiekli jaunu klizmu zvans.

Mirkļa nav, kam trūktu trūdu garšas,

Trūdu garšas, smocošas kā tvans.

10 Bet šķiet man tā, ka būtu izsmelts viss,
Viss pārdzīvots, viss sen jau sasniegts, panākts...
Ka tikai nomirt vaizis ir silicis...

JAUTĀJUMS GRIEĶIM

- Kā muša pudelē dūc galvā viena doma —
Ir jauni barbari, ir jauna dižā Roma
Un divi ceļi: viens uz veco Romu iet,
Bet otrs uz barbariem, kur spēks un griba dzied...
5 Teic — kādu ceļu man no viņiem iet?
— Tu, dēls, no kalnājiem, kur rītos purpurs zied.
“Uz barbariem!” — tā manā dvēslē doma,
No vecās gruvekļiem lai top vēl jauna Roma.

MIXI DVĒSELE...

Ak, tagad neprasa dzīve no tevis,
Vai tu ar domām un dvēseli bagāts.
Nespēj tik ikdienas ceļus reiz staigāt,
Klusi no visiem par klaidoni zākāts.

- 5 Dziļas kā ārprāts ir slāpes pēc drauga.
Dziļākas daudzreiz, kad dvēselē tavā
Nonīkst ar draugiem kā kucēniem kusliem,
Nonīkst un aizaug kā aizmirstā gravā.

Ja jū Pār jūras līmeni velk vējiņš svaigas trīsas
 Mēs Kā gruzdošs nemiers manai dvēselei.
 Mums Vēl brāziens pēdīgais, un putās kūpēs jūra,
 Ja jū Vēl mirklis viens, un cīņas jūtās mēs...
 5 Kā sprunguls, trūds būs salauzta jūs' vara,
 Ja jū Kā šķidrauts smalks jūs' vārdu varvīksna.

ATVADIŠANĀS

Projām no cilvēka glēviskām ilgām
Eju uz pļavām pie puķēm un smilgām
Burbuļos klausīties, vizbuļus plūkt,
Medu no ziediem kā bite sūkt...
5 Kopā ar spārēm pār atmatām lidot,
Runīgos strautus līdz asarām smīdot,
Naktīs ar vardēm pa niedrāju kvarkt,
Rudeņos kopā ar lapām sarkt...

DZEJNIEKS UN PROSTITŪTE

Ja jums jūs' nadziņi, man izkoptas ir domas,
Mēs gluži labi kopā saderam,
Mums abiem dzīvē vienlīmeņa lomas.
Ja jums, jūs — nadziņi, man izkoptas ir domas.
5 Šo lielo likumu mēs rakstos atrodam
No pašas dižās Cēzariskās Romas.
Ja jums jūs' nadziņi, man izkoptas ir domas,
Mēs gluži labi kopā saderam.

Ja dziesmu par skumjām es dzirdu,
 Man acis asaras rieš:
 Ir dzīvē vēl dvēsele viena,
 Kas kopā ar mani cieš...
 5 Un gribas kā vārgam pie sienas
 Pie viņas kaut piespieties
 Un klusītēm kopā ar viņu
 Par pasauli nopūsties.

Es klusi galvu nolikšu
Uz tavām lēnām rokām
Un it kā snaudā ieslīgšu
No visām dzīves mokām.

5 Un būs man viņa it kā skūpst
Tik reibinošsaldā.

JŪS' ACTIŅAS

Jūs' actiņas dzidras kā avotiņš,
Kas lejup no kalnājiem irdz,
Kā aijāts no vilnīšiem dzintariņš.
Jūs' actiņas dzidras kā avotiņš,
5 Kā dzejnieka bērņšķīstā sirds,
Kā naktīs pie debesīm mēnestiņš.
Jūs' actiņas dzidras kā avotiņš,
Kas lejup no kalnājiem irdz.

Par pasauli nopūsties.

KONTRASTS

Tu savā dvēselē kā klēpī ziedus nesi,
Tev dzīve šķiet kā augļu smaidos koks.
Man dvēsele kā pavards izdzisusi,
Kur vairs tik auksti pelni plēn un meln.

- 5 Tu laimes brīžus plūc kā puķes pļavās
Un smieklus triec kā strautiņš burbuļus.
Es skumjās tīts kā meži rudens šalkās,
Kā savās miglās drūmās purvaines.

LAI

Virs zemes tādēļ sāpji dzīvot,
Ka savās sērās viņu nīstam,
Ka savas ilgas debess tālēs
Mēs sasniegt mūžam klīstam, klīstam.
5 Bet savās bezprātiskās tieksmēs
Mēs krītam nāves tumšās akās.
Un lai... Nāks jaunas, citas ģintis,
Kas mācēs staigāt zemes takas.

LIETIŅŠ

Brauc lietiņš baltmākoņu laiviņā
Pa debess dzidrajo upi.
Iet, apkakles ļaudis sacēluši
Kā sētas, un baras: "Ak, jupis!"

- 5 Tik bērni kā zvirbuļi priecājas.
Birst zvaigznes no augšas, birst zvaigznes,
Un klusi pie sevis kā iesmejas
No lietiņa skūpstītas staignes.

10 Skan ledstekas kā klarneta,
Un baso tuklie strauti,
Un pirmie strazdi tūmos
Kā pavasara skausti.

15 Viss sniegs no saules aizdedzies,
Viss sniegs un zeme pelno.
Kā savē sirdi gribas sveikt
Man pavasari melno.

MAZA DZIESMIŅA

Paklau, aiz lodziņa
Sniedziniš kā gurkst,
Ūdens zem viņa
Kā čalo un čurkst.

5 Drīzi, ai, drīzi
Pavasars būs —
Bet vai man sirsniņa
Laimīga kļūs?...

MELNAIS PAVASARS

Viss sniegs no saules aizdedzies,
Un zeme atkal pelno.
Kā savā sirdī gribas sveikt
Man pavasari melno!

- 5 Vij zaros ligzdas pumpurs,
Viss gaiss vai plīst no klaigām,
Un vējiņš katru noglāsta
Ar savām rokām maigām.

- 10 Skan ledstekas kā klarnete,
Un baso tuklie strauti,
Un pirmie strazdi tīrumos
Kā pavasara skauti.

- Viss sniegs no saules aizdedzies,
Viss sniegs un zeme pelno.
15 Kā savā sirdī gribas sveikt
Man pavasari melno.

MONOLOGS

Jūs' ceļus vairs nespētu staigāt,
Tur nevar par cilvēku būt.
Tur savas visdziļākās jūtas
Jūs spiežat kā bārdū man skūt.

- 5 Ne dziesmas, ne saules jūs' ceļā,
Tik vēji kā rudenos svelpj.
Kā riebiņa utaina veļa
Jūs' domas, jūs' jūtas un darbs.

- Kā peļķes no vasaras kvēles
10 Jūs' smadzenes izsīkušas.
Kā ziema bez ziediem un augļiem
Jūs' sievietes izvirtušas...

NAKTS

Iet zilos lakatos pa zemi krēsla
Un ved aiz rokas līdz sev tumsu.
Nāk liela tumsa, melna, melna,
Un matos gail kā saktis zvaigznes.

- 5 Un bālais mēness kalnā kāp,
Un visos kaulos sāp, tā sāp.

Tavi gāsti kā yadmala rupji,
Jeb vai vispār man mīlēt jau laika?...

NAKTS

Izdzisa diena kā ogle
Nakts melnos pelnos.
Aizdegās zvaigžņaina kokle
Mākoņos melnos.

5 Iebrida mēnesis jūrā
Nodzerties.
Guļ viņa mētels,
Pār viļņiem izpleties.

Putas pret klintīm kā asaras mirdz,
10 Snauž it kā putniņš krūtīs sirds.

NEZ PAR KO?

Kad Nez par ko tevi mīlēt tā tiecos,
Kad Ne tu skaista, ne laba tev sirds.
Man Tevīm ļumīga gaita kā pīlei,
Ne sk Un tavs prātiņš kā īkstis tavs strups.

5 Bet kā ziedi, kā lapas pēc saules
Manas jūtas pēc tevīm jau ilgst.
Un m Tik pēc tevīm san dvēsele mana,
Es sv It kā sunīts pēc pienaņa smilkst.

10 Un sp Nez par ko tevi mīlēt tā tiecos,
10 Ne tu skaista, ne laba tev sirds.
Tavi glāsti kā vadmala rūpji,
Jeb vai vispār man mīlēt jau laiks?...

PAR SEVI

Vēl neesmu es kā skanošs tērauds,
Tik sprīžiem manī liesma kvēl.
Vēl es no divām dzīvēm parauts,
Man dažreiz pagājības žēl.

- 5 Vēl es uz diviem soliem sēdu
Un diviem dieviem kalpoju...
Kaut drīzāk viengabalīgs spētu
Es kļūt, ko mūžam loloju!

PAVASAROS

Kad plūdi krīt un vārdes mostas mīlā,
Kad naktīs mēnesis kā kaisli lūpas kvēl,
Man asins zūd un vēsas jūtas spīlē,
Ne skumt un trakot prāts, te kaut kā dziļi žēl...

- 5 Es tādās naktīs logus vaļā veru.
Man elpas trūkst, kāds kaisliem glāstiem žņaudz
Un matiem reibina, un skūpstiem sauc.
Es svaigu gaisu aizraudamies dzeru,
Bet savās ilgās es vēl dziļāk tvīkstu
- 10 Un spilvenos kā laužts bez spēka līkstu.

PĒC BALLEŠ

Fine la balle. Stingst miglā zāles,
Stingst istabas kā miroņi.
Nupat, kur dejotāju tāles,
Bij viņu pirmie valdoņi.

5 Tik klusi siltā dīvanstūrī
Mēs sēdam abi: es un jūs
Kā divi mazi putni būrī,
Un mūsu sirdis jautri rūs.

10 Snauž nogurums jūs' gurdās acīs,
Jūs' klusās rokas gaida rīts,
Un klausos es, vai klusums sacīs
To, kas nekad nav izsacīts.

Bet nē... Tik kaktos tumsa smejas,
Aiz loga nakts kā ūdens spīd,
15 Un viņas bālās zilās sejas
Mums verdziski pie kājām krīt.

PIRKSTIŅI

- Kā vaska svecītes jūs' pirkstiņi
Un galos liesmiņas — sārtnadziņi.
Jūs smeجاتies?... Nē, nē, paties!
Es klusi liesmiņas nopūtīšu
5 Un pašas svecītes noskūpstīšu.
Nez, kas tad no mums smies?...

RĪTIS

Nobira zvaigznes kā ziedi,

Nakts acis nobāla.

Nu debess zvaigžņotie sieti

Balt-zaiga opāla.

5 Klusums kā stīga

Ieskanās.

Strauti kā zvārguļi

Iezvanās.

Tik mežu dzelmes kur saknes sien,

10 Tumsa kā čūska glūn.

Jūs' klusās rokas gaida rīts,

Un klausos es, vai klusums sacīs

To, kas nekad nav izsacīšs.

Bet nē... Tik kaktos tumsa smejas,

Aiz loga nakts kā ūdens spīd,

15 Un viņas bālās zilās sejas

Mums verdziski pie kājām krīt.

SADZĪVE

Nobirst astras kā sniegs,

Viss liegs, viss liegs.

Nobāl debesmala,

Mana dvēsele asiņo kā vientuļa sala.

Un cik nicoigi šķiet: es.

СКИТ

- За городом, где в небо сосны
Торчат огромные, как дымовые трубы,
И где лучи, как маменьки несносны,
Там скит таинственен, как шепчущие губы,
- 5 Как знахарь,
Своей оградой белеется, как сахар.
И вечером безветренным и звонким, как стакан,
Из-за садовых вишен
Мне слышен
- 10 Чуть долетевший его звон, дрожащий, как мой стон
При виде женщин голых над рекою...

SNIEDZIŅŠ

Lēni pārslo sniegs un šķiet kā
Izbalināts paladziņš...
Visus, visus baltus aplāj,
Vai tas kungs vai nabadziņš.

- 5 Visus, visus maigi glāsta,
Visu lūpas skūpstā skar. —
Teic, kādēļ to cilvēks nevar,
Bet tik sniega pārslas var?

- 10 Lēni, lēni pārslo sniedziņš,
Pārklāj visas dubļaines,
Pārklāj visas baltas, baltas,
Un cik niecīgs šķietu es.

SVAIG-ZĀLES

Maigi sapņos savā vaļā
Kur nebūt svaig-zālēs.
Saule... vējiņš... pļava zaļa,
Raibo puķu vāles,

5 5 Un šie ziedi zili... zaļi —
Brīnot neapbrīnot.
Blakus... apkārt... tuvu... tāli —
Vai tad grūti dzīvot?...

10 Debess zila... debess zila,
10 Tāles... Saules tāles,
Aizmirst var, ka ir vēl sāpes
Vientulības gāles.

15 Neskumšana... Pilnbūtība,
Sirds vai plīst aiz dzīves,
Sirds vai plīst aiz pārpilnības
Un aiz... brīves... brīves.

TAVS SMAIDS

Tavs smaids kā asara
Uz vaiga mirzd,
Kas sāpes veldzina
Kā laba sirds.

5 Tavs smaids kā vēsmaņa,
Kas laimi čukst,
Un krūtīs dvēsele
Man straujāk pukst.

Tavs smaids kā lielais miers,
10 Kas sirdī slīd,
Kad vieta atrasta,
Kur laime mīt.

TVEICE

Šodien briesmīga darba diena.
Stārķis velējas bērzā.
Diendusas tveice stāv kā siena.
Mākoņos akmeņus veļ kāds.

- 5 Mežos kā pacerēs slēpjas vēsums.
Strauti lien klusi kā čūskas.
Varens patiesi saules plēsums.
Galva reibst tveicē kā dvingā.

10 Tāls... Saules tēls iris zaķis
Aizmirst vaģests avstrinā
Kur laime mīlīgā vedumā

15 Neskumšana... Pilnbūtība,
Sirds vai plīst aiz dzīves,
Sirds vai plīst aiz pārpilnības
Un aiz... brīves... brīves.

VECENE

Dienas iet kā sveši ļaudis garām,
Sirds kā ogle dzīves pelnos gruzd.
Kā no lapām apkail zars pēc zara,
Rudeņos no jūtām kailis es.

5 Vientuļš klausos rudens vēju klaigās,
Vientuļš veros saules ardievās,
Skumjus ceļus mana dvēse staigās,
Un zem kājām viņai lapas mirs.

Aiziet dienas prom kā zelta saule,
10 Aiziet dienas, lai vairs neatnākt.
Un kā čigāns veikli sirds vēl kaulē
Tās no dzīves — sīkstās vecenes.

VĒJIŅŠ

Uzskrēja vējiņš uz kalna,
Šūpojās, ielēcis ievā,
Nobira ievai ziedi kā smaidi.

Nokrita vējuls no ievas,
Novēlies bija no kalna,
Noglāstot pakalna puķes un zāli.

Tad atkal kājās un ņipri
Teciņus pārtēcēj pļavu.
Pārlēcot upīti — upīte nodrebas...

VELTĪJUMS

Jums acis — divas balerīnas,
Kas jaunas ilgas manī sien...
Un manas jūtas nez cik smīnos
Kā sunīši jums pretim skrien.

- 5 Jums skatā dzirksts kā runča nadziņš,
Kas dziļi katru iedzelt skar,
Un jūsu lūpiņas kā vadziņš,
Uz kura katru pakārt var.

ZVEJOJAT VESELI!

Tumsa pār pilsētu. Šie stāvu mūri
Liekas kā milzīgi žņaudzoši būri.
Tumsa māc. Mūri māc. Cilvēku dvēseles
Liekas kā vijīgas, rijīgas ķēseles.

Nokrita vējuls no ievas,

5 Tumsa pār pilsētu. Tumsa pār dvēseli.
Ugunis nodzēstas... Zvejojat veseli...

Un jūsu lūpas kā vārdi,

Tad, un kā lūpas, un kā vārdi,

Tecinus pārtecēj pļavu.

Pārlecot upīti — upīti nodrebas...

DAŽA LABA MĒRĶIS

- Pilsēta Mans dzīves mērķis — melna fraka
Pantoni Vai ketovē, no zīda krāgs.
Ceļi starp Gaišlillā zeķes, kurpes laka,
Cilvēks Ar taukšiem pildīts tēva maks...
3 Irstošos spēkus lai...
Citiņš 5 Mans mērķis — restorāns pie Ievas,
Kur asins viļņo motīvs traks;
Rītos, Un katru nakti jauna sieva.
Varenos locekļus...
Tramva Darbs, gods un dažs cits pienākums —
10 Ormāņu To atzīstu — tas pieder jums...
Iedrebas dvēsele manā no...
Pilsēta, tevi, kā bruņinieks savu viscēlāko dāmu
Godā ar zobena spēku; cilda ar lauvisku drosmi,
Slayešu tevi ar savas dvēseles ritmiem es mūžos.
15 Pilsēta, pilsēta manai

MANA MĪLA

T Nav mana mīla lielā saule,
L Kas nost no kalniem strautus rauj.
T Nav mana mīla aklais kustons,
L Kas tik pēc baudas dobji mauj...

5 Tu, mana mīla, lēna, klusa,
U Kā pirmais sniedziņš rudenī,
U Kā atpūta pēc saules kvēles
Ziedliepu maigā paēnī...

VELTĪJUMS

- Pilsētas varenie trokšņi un stihiskie spēki, un griba
Pantmēros manos lai izskan kā svinīgas mūzikas ritmi.
Ceļi starp gotisko tempļu visaugstākām telpām un velvēm
Cilvēkā saista šaubas, dvēse lai augšām to uzceļ.
- 5 Irstošos spēkus lai kopā no jauna tu samet un apjoz
Cīņā pēc guvumiem jauniem un cilvēka bezgala varas...
- Rītos, kad, miglās vēl tīta, sāk pilsēta snaudošā mosties,
Varenos locekļus savus sāk pamazām staipīt un spēkot,
Tramvajs kad ierūcas, auto sāk drebināt sienas un rūtis,
- 10 Ormaņu rati pa oļiem sāk tarkšķēt kā šauteņu zalves, —
Iedrebas dvēsele mana no mostošā spēka un alkas.
- Pilsēta, tevi, kā bruņinieks savu viscēlāko dāmu
Godā ar zobena spēku, cilda ar lauvisku drosmi,
Slavēšu tevi ar savas dvēseles ritmiem es mūžos,
- 15 Pilsēta, pilsēta mana!

ATBILDE

- Divpadsmit. Sirēnas dziesma pār pilsētu sātīgi gaudo,
Brēcoši mākoņi blāķiem pār namiem. Dziesma ceļas kā
trops.
Auto un tramvaju rukoņa jaucas ar riteņu tarkši,
Liekas, ka skaņu kāds virpuls pa steidzīgām ielām
caurveļas.
- 5 Zvejošs kā āmurs uz kaistošu dzelzi pa irstošiem nerviem.
Kliedzošos logos un izkārtnēs reibst visu acis kā kino,
Spēji es steidzu pa ņudzīgām ielām uz ņomales parkiem,
Projām no trokšņiem un dziņām, un skudriskā cilvēku
pūžņa.
Projām..! Starp sirmajiem ozoliem, ošiem un mierīgiem
dīķiem,
- 10 Alejām vientuļi klusām, lai atrast sev sirdi un mieru.
Bet, ak, par velti bij lolots. Ne alkto man mieru bij iegūt.
Sāpes un tukšumu savu vēl dziļāk es sajutu sevī
Klusuma vietās. Kā dēles man atpakaļ sūca pie sevis
Atstātie pilsētā nemiers un steiga. Man šķita, ka ozols šņāc
- 15 Skumju, mierīgu lēmumu: muļķi, ko meklē,
Svešs tu mums kļuvis ar dvēslē, mūžam paliksi [svešs?].

LŪGŠANA

No vieniem plašumiem un bezgalīgām stepēm
Pie tevis vientuļš atkal atgriežos.
Tu mūžam raudoša, pie jūras smilšu trepēm
Kā māti mīlēt tevi apsološs...

- 5 Zem svešām debesīm par visu esmu audzis,
Ne tavas zvaigznes sapņus auda man,
Bet sūpēs vienmēr tevi esmu saucis,
Un bija atkal spēks un griba man...

- Nu guris es pie tavām kājām slīkstu,
10 Dod mieru manai vārgai dvēselei!
Es cīņas sadedzis, pēc atpūtas es nīkstu,
Par daudz es sava devis pasaulei...

- Un visu atdevis. Un nav vairs man neniaka,
Es kļuvis nevarīgs, es tiešā nāvē dzīts —
15 Kā izrakta no zemes vārga slieka,
Kā zēna pirkstos pūkas puteklīts.

SAJŪSMA

Divpa Kad dzīves skaistuma būs nocieties mans gars,
Brēco Es ritmos noslēgtos tad sevi veidot spēšu.
Nu tagad es kā spēji plaukstošs zars
Auto Tik gaišai saulībai kā Dievam gavilēšu...

- 5 Pārpilnām riekšavām es šķīšu dzīves prieku
5 Zvejo Kā rudens auglība uz lauka sulas pākstīs,
Kliedz Un, kaut es nomirstu aiz pārbaudes ar trieku,
Spēji Es tomēr samīšu kā nīkulīgu slieku
Projām Jūs visus, klosteriskos ākustus.
- 10 Alejām vienatnē
Bet, ak, par velti bij lolots. Ne alkot man mieru bij iegots.
Sāpes un vājš vārds Un vienatnē man nāca
Klusuma vietās Es tūkstos ar tūkstos
Atstātie pilsētā
15 Skumju mierīgu iedomu
Svešs tu mums kļuvis ar dvēseli mazām palikai [svešs?]

...I STRĀDNIEKS

Ikkatrs muskulis kā spīdošs vara gabals,

Ikkatrs loceklis kā saule darbā dzirkst.

Un krūšu tilpums plašs kā kalnu galos atbalss,

Pats — visai cilvēcei kā sodu draudošs pirksts.

5 Kā kokā tēraudsvārpsts — tu urbies zemes serdē

Un viņas dārgumus kā saule gaismā sniedz;

Tu dabas kundzību, kaut tevi badā mērdē,

Ar savu veseri kā naglu sienā triec...

10 Un tiltu lēcieni pār ūdeņiem un dzelmēm

10 Un ēku aizrautums, kas gaisus cauri dur,

Caur mūžu bezgaliem un pārveidības zvēlieniem

15 Tev slavu kvēlošu kā ugunssārtu bur.

15 Beidzot līdz krastam, kur vijņi ar granītu rejas kā augi.
Kādes pie būdām... Ēa... tagad nu saprotu visu. Man izēja
viens:

Izvēst kā gaļu sev, zvēriski reklāmas vijņos jeb atpakaļ
doties,

Atpakaļ drūmajos mūros un slidenās ielās starp dvēselēm
šausm un šķietām kā kalnētī augļi un kļū tām par mīestu.
20 Ēa, nu es saprotu visu: man izēja viens.

UZ KRUSTCELĒM...

- Norūc kā ērģeles pēdējais tonis gar logu man tramvajs,
Pazib ar ugunīm savām kā gājiens ar lāpām. Tad kluss viss.
Atveru kaplogu. Iela gul mēma kā sastindzis mironis.
Laternu ugunis raugās iz tumsas kā dzeltēni traipi.
- 5 Ielās no rudeņa sarmas pie kājām līp notaukots trotuārs.
Pieplok pie vārga vējš riebīgs kā aukstas un gaļīgas lūpas.
Nodrebu viss, kā uz kājas kad uzlēcis gļotainais kaupēns,
Apkārt tik bārdzīņu izkārtņeš [iekaucas?] ķērcoši spalgi,
Mitrainie mūri kā sūnas no smirdošās akas, kur iemests es.
- 10 Pieplok sirds krūtīs kā pie zemes no paceltas migas kucēns.
Šaušalas urbjas man jūtās un domās kā plosošas bultas.
Steidzu no ielām, kā dzītu kāds projām no viņām,
Steidzu kā ļaundars no vietas, kur noziegums darīts,
Pāri pār laukumiem, skvēriem, kā kurts pakal zaķim,
- 15 Beidzot līdz krastam, kur viņi ar granītu rejas kā suņi.
Ķēdes pie būdām... Ha... tagad nu saprotu visu. Man izeja
viena:
Iesviest kā gaļu sev' zvēriski reklāmas viņnos jeb atpakaļ
doties,
Atpakaļ drūmajos mūros un slidenās ielās starp dvēselēm
Sausām un sīkstām kā kaltēti augļi un kļūt tām par miesu,
- 20 Ha, nu es sapratu visu: man izeja viena.

ALŪGŠANA

Kad klīstu pa dziestošām ielām
Un lūkojos vakara zvaigznēs,
Es lūdzu, lai dvēseli manu
No šejienes projām tās aiznes.

5 Man pietiek šais granīta mūros
Kā zālei starp akmeņiem rūsēt.
Es gribu vai mūžīgi mirdzēt,
Vai klusēt...
Pilsētas ārdi un sārnī kā miglas no purviem uz jomām
surp cēlās.

10 Cēlās un zvēlās kā žmurs pa dzirdi un jūtām,
Dzina kā naglu man šausmas un āpratu krūtīs,
Drošu kā sealeiku mūri no sūtiena spēja.
Vai tiešām man sadrupēt?
Ak, kaut par torni man pārvērties, ar visu ar diebēstiem
skāpēt!
15 Nā... vējreiz ietu es bengainās jēlās un pilsētas mūros...

Vējreiz...
Pārrauj, ak, dvēsel, jo mūrais stingums, pārnam kā
izrauj iz sevīm kā smacolu kļopo tag-āpne...
Iznirsti varens kā tornī no tvasta pret diebēstus cēlām.

UZ ILGU MĪLAM...

- No pašām agrām, sārtām, senām dienām
Sirds neapstāj man mīlēt ne uz mirkli.
Tu esi, mīla, dzīvē man par irkli,
Tu, mīla, tā kā smarša svaigam sienam...
- 5 Tik savās ilgās es pēc viņas tvīkstu
Un ne to skūpstīt, ne pat glāstīt drīkstu.
Es savu mīlu klusot sevī nesu,
Par daudz kā ziedi maigs un traušls esmu.
- 10 Šaušalas urbjas man jūtās un domās kā plosošas bultas.
Steidzu no ielām, kā dzītu kāds projām no viņām.
Steidzu kā jaundars no vietas, kur noziegums darīts,
Pāri pār laukumiem, skvēriem, kā kurts pakal zaķim,
15 Beidzot līdz krastam, kur viņi ar granītu rejas kā suni.
Kādes pie būdām... Hā... tagad nu sapratu visu. Man izeja
Iesviest kā gaju sev' zvēriski reklāmas viņos jeb atpskaļ
Atpakaļ drūmajos mūros un slidenās ielās starp dvēselēm
Sausām un sīkstām kā kailēti augļi un kļūt tāni par miesu.
20 Hā, nu es sapratu visu: man izeja viena.

Žņaudz man šīs ielas kā dzelžainas stīpas ap krūtīm,
 Slāpē kā ķisenis, uzmešs uz mutes,
 Domas kā nomocīts zirgels pret kalnu man velkas,
 Jūtās tāds smagums un stingums kā durvis, kam priekšā
 guļ bultas...

- 5 Sāpēs kā sārmā es samircis esmu,
 Izskrējis esmu kā suns visas ielas un skvērus,
 Kāpis uz jumtiem,
 Tuvāk pie saules un gaismas lai būtu. Bet bij viss
 par velti.
 Pilsētas dārdi un sāirmi kā miglas no purviem uz jumtiem
 šurp cēlās,

- 10 Cēlās un zvēlās kā āmurs pa dzirdi un jūtām,
 Dzina kā naglu man šausmas un ārprātu krūtīs,
 Drupu kā senlaiku mūri no sitiena spēja.
 Vai tiešām man sadrupt?
 Ak, kaut par torni man pārvērsties, sakust ar debesīm
 skūpstā!
- 15 Nē... vēlreiz iešu es bangainās ielās un pilsētas mūros...

Vēlreiz...

Pārrauj, ak, dvēse, šo mūraino stingumu, pārrauj kā
 trūdošus diegus,
 Izrauj iz sevīm kā smacošu klepu deg-sāpes —
 Iznirsti varens kā tornī no tvana pret debesīm cēlām.

REVOLUCIONĀRS

Kā pacelts zobens tu virs noziedznieka galvas,
Kas nenovēršams krīt, no soģa varas lemts...
Tev šķērslis grūtākais kā vējam vieglas spalvas,
Tavs naidis un spēks no visām dvēslēm kopā smelts.

5 Kā zvaigzne tuksnesī tu saviem ceļū rādi,
Tu klintis, pret kuru naidnieks dusmu viļņus sviež.
Tavs spēks un sajūsma kā lielai saulei radi,
Kas visu irstošo uz jaunu dzīvi griež.

10 Cēlās un zvēlās kā āmurs pa dzirdi un jūnām,
Dzina kā naglu man šausmas un ārpūlū krūtīs.
Dzīvu kā senlaiku mūrī no siltēna spēja.
— Vai tiešām man sadrupi?
Ak, kaut par tomi man pārvērsties, sakust ar debesīm
skūpstāl!

12 Nē... vēlreiz iešu es bangainās ielās un pilēstas mīļos...

Vēlreiz...
Pārtauj, ak, dvēslē, šo mūraino stingumu, pārtauj kā
trūdokus diegus.
Izavi iz sevīm kā smacošu klepu deg-sāpes —
Iznīsti varēns kā tomi no tvana pret debesīm cēlām.

ATGRIEZTIES NEPROT...

Dienas kā putni skrien,
Atgriezties neprot.
Pagātne izkūst kā saldējums mutē.

Mirkļis ikkatrs, ko tveru,
5 Kā vēdzele izslīd no rokām
Un pazūd.

Dvēselē paliek tik sārņi
Kā pavardā pelni pēc uguns
No visa...

10 Neprotu dzīvot kā zīdains staigāt,
Apsūno jūtas no glēvuma, prāts
Sarūs kā eņģes bez smēres un čīkst.
Dzīve kā aizjūgs stalts aizauļo garām,
Atgriezties neprot...

15 Spieķa man nav, ko tam riteņos iemest,
Balss, ko tam uzbļaut, lai apstāj, man iekāpt;
Dzīve kā aizjūgs stalts pasitas garām,
Atgriezties neprot...

Es esmu viens kā līķis skaidrā laukā,
Kā viena pile lielā vara traukā,
Es esmu viens un būšu vienmēr viens;
Tik tuvi sirdij torņu augstie gali
5 Un putnu slaidais lidojiens.
Kā sargs pie durvīm manām nemierns stāv,
Un mana sirds kā noķerts putniņš trīc.
Kā skaida topu es no vēja projām dzīta,
Kur jūra krāc un negaiss pretim blāv.

10
Apsūno jūtas no glāzmas pāris
Sāns kā eņģes bez smēres un cīkst
Dzīve kā aizjūgs stāls aizsaulo garām,
Aizgriezies neprot...

13
Spieķa man nav, ko tam tīģeris iemest,
Balss, ko tam uzpļaut, lai apstāj, man iekāpt,
Dzīve kā aizjūgs stāls pasītas garām,
Aizgriezies neprot...

MĪLAS AUSMA

Kad tu man roku sniedz,
Es nodrebu kā rudens zāle,
Kad pieskaras pie viņas vilns.

Es jūtos strauju palu pilns

5 Kā upe pavasaros.

Un manos sapņu zaros

Kā lapas plaukst vārdi smaršaini kā tavi mati,

Kad mani aizskar tavi skati.

Es visas jūras pāriet spētu,

10 Ar rokām zvaigznes aizsniegtu,

Ja es aiz viņām sadzirdētu,

Ka tava balss tur skanētu.

Kā bitīte pār tevi liektos

Un tavos ziedos nomirtu

15 Tik viegli — kā pēc skūpstas sniegtos,

Ko būtu dāvājusi tu.

Kā mātes balss man tavi soļi skan...

Un dziļas trīsas velk pār manām lūpām

Tas vējš, kas nāk no tavām drēbju šūpām,

20 Un manās ausīs 1000 bites san.

Tu mana nelaime kā prieka mirklis,

Bet laime — manas laimes seja.

Tu manai dzīvei viņas irklis

Un saulvedēja.

KAPSĒTAS UBAGI

- Pie lieliem akmeņiem, kur ceļš uz kapiem mīts,
Starp ozolu un liepu nemitīgām žāvām
Redz kapsētubagus kā melnus mietus stāvam,
Un viņu lūgšanas kā odi apkārt sīc.
- 5 Tiem rokas izstiepjot kā lapas vējā trīc
Un lūpas tikko kust — kā zirgs zem smagas nastas
No badiem ilgstošiem un dzīves neparastas.
Un purina kā suns vējš viņu drēbju driskas,
Ka redzams top te plecs, te izkaltušas ciskas.

10 Es visas jūras pāriet spētu,
Ar tokām zvaigznes aizsniegtu,
Ja es aiz viņām sadzirdētu,
Ka tava balss tu skanētu.

12 Ka burti pār tevi liektos
Un tavos ziedos nomirtu
Tik viegli — kā pēc skūpstā sniegtos,
Ko būtu dāvējusi tu.

20 Un manās ausīs 1000 bries san,
Tas vējš, kas nāk no tvāim drēbju šūpām,
Un dzijas trāses velk pār manām lūpām,
Kā mātes balss man tavi soļi skan...

Un saulveidēja,
Tu manai dzīvei viņas iekšis
Bet laime — manas laimes seja,
Tu mana nelaimē kā priekša mīkklis.

PIEDZĒRUSI MEITA

Skat, piedzērusi meita mājup iet un ļauj
Kā govs, kas atstāta stāv viena tumšās kūtīs,
Vai katru vīrieti aiz rokas līdz sev rauj,
Un blūze pārplēsta vairs neapslēpj tai krūtīs.

5 Kā karogs saplosīts ap kātu vējā plandās
Ap kājām briestošām tai svētdiensvārku skrandas,
Un cisku kailums tai tik kaisli tumsā pīts,
Ka slēdzot naktssargam kā drudzī rokas trīc.

Tai trotuāra nepietiek. Tā iet pa ielas bruģi

10 Un visus miličus par saviem vīriem sauc.

Nu kam uz iecirkni tiks vest tik brašu skuķi?

Un kā pats prezidents tā mājup droši trauc.

Kā zirgs no ūdens tā dreb no kaisles savas,

15 Un, ja līdz mājām sev neviena nesastop,

15 Tā vērtos tumšajos krīt atslēdznieka skavās

Par to, ka ielaista no viņa sētā top.

GRĀVJU IELA

Kad apkārt dzīve verd, tā guļ kā nosprāgusi,
Tik reti pazib tur kāds gājējs aizdomīgs
Vai mēslos rušinās kāds gailis vientulīgs
Un aizkust kaķene gar sētas stūri klusi.

- 5 Bet, tiklīdz tumsu nakts pār namiem izklājusi,
No dzīves atmodas tur katris kļūt var līks.
Tā alkst pēc izdzīves kā viesuls mežonīgs,
Tā bļauj un uzbāžas kā sieva piedzērusi.

- Caur šķidriem aizkariem redz gaišas lampas spīdam
10 Kā pārus ļodzīgus, kā tārpus garām slīdam
Pie skaņām kviecošām kā cūkas, kad tās kauj.

Un visu nakti caur līdz streipuļošam rītam
Tur tā aiz pārbaudas vai ārā sviežot bļauj,
Ka guļot sievietes pa miegam krampji rauj.

NĀKOTNES KUĢEĻI

- Divi... No rātužas torņa kā dūjas rūc stundeņi — zvani.
Skaņas ar drebošiem pirkstiem sāk aptaustīt pilsētu visu,
Izkūst kā sniegpārslas ausīs. Pār vārtiem un durvīm, un
logiem,
Kantoros, biržās un viesnīcās, klosteros, zālēs un klasēs,
5 Ielās kā sērga, un apsveikti top tur no stundeņiem visiem.
Zīmīga stunda. No skaļām kā [I nesalasāms vārds] klasēm
uz ielām
Skolnieku virpulis veļas kā vārņubars kliezsošs un spalgs.
Nākotnes kuģeļi — bērni, no manis jūs jūtaties sveikti.
Nākotnes kuģeļi tagad visvarenā mežoņu cilts,
10 Kaķus kas vajā pa ielām, kā kurti dzen tramīgos zaķus,
Suņus ar akmeņiem apmet kā solistes tēvi ar puķēm,
Balmutē skaņi uz stūriem ar ormaņiem. Vizinās slepen,
Tupot uz atsperēm... Bērni, no manis sev jūtaties sveikti,
Ieraugot ielās kā ogles jūs' kvēlošos vaigus un acis,
15 Kājas kā motorus spēcīgas, gaitas kā vijīgas siksnas.
Ietrīcas sirds mana priekā kā fabrikas ēka, kad palaiž
Vaļā tur milzīgas mašīnas. Kā viņu troksnis man' apņēms.
Sajūta viena, ka cilvēcei nebūs vēl grimt, bet kā torņiem
Cēli pret debešiem nirt un tos pārspēt ar augstumu savu.

20 Kā kalnaini taks...

Kā sveču liesmu nopīst spēja zvaigznes,
Pār bezdibeņiem lekt.
Kā pūkas vējš tu telpās mani atnes
Līdz saulei degt...

LĒKĒJĀ SĒTA

Nekā vairs priecīga man nerāda mans logs.
Kā šauru, netīru kā dubļu pelķe sētu
No pūņiem smirdošiem un [1 nesalasāms vārds] aromētu,
Šķiet, mantām piebāztu kā naktīs ļaudīm krogs.

5. Guļ viņa viena tur kā mežā nocirsts koks.
Redz mēslus tvanošus un zāli neravētu.
Lai kaut uz mazu brīdi neredzēt to spētu,
Ar raibiem aizkariem ikkatram aizrauts logs.

- Tik rītos agrajos, kad akmeņi vēl salti,
10 Tur, spaini iznesot, īss pazib meitas bruncis
Un ikri apaļi kā jauni asni, balti.

Un naktīs mēnesis, kad spožs kā notrīts duncis,
Tur kaislē vaimanā kā bērns pēc krūts dažs runcis,
Un kaķes lunkanas tiem piebalsō kā alti.

SIEVIETEI

Kā vecam svārkam poga palikusi
Tu esi man un paliksi — vienmēr.
Nez, kādiem valgiem mani apvijusi,
To mana sirds kā apmāta tev sver.

- 5 Es tevi pelnos visu saberzīšu
Un zemē ierakšu kā citi zeltu rok,
Ar pātagām es visus projām dzišu,
Lai tevi nenezog.

- Kā strauts bez ūdens es bez tevis esmu.
10 Ak, kas nu būtu gan,
Kad nāktu darbs ar savu uguns dvesmu
Un tevis nebūtu kā kāpšļu rokas man.

- Kā aizskarts zieds es tūkstoš pūkās irtu.
Nu esmu es
15 Pilns guvumu, kā lauki stirtu
Un zivju paceres.

- Kā tēraudsiņas cietas manas rokas,
Un griba vesers smags.
Darbs manos pirkstos lokās
20 Kā kalnup taks.

Kā sveču liesmu nopūst spēju zvaigznes,
Pār bezdibeņiem lekt.
Kā pūkas vējš tu telpās mani aiznes
Līdz saulei degt...

SIEVIETEI

Tavas lūpas kā sapņus es mīlu,
Tavas rokas kā rītzemes zīdu,
Tavu sirdsledainību es šķiļu
Savām dziesmām kā putnis ik rītu.

5 Es tev stāstīšu mirdzošas teikas
 Kā no krāsaina sapņaina stikla.
 Tam būs rožainais sākums un beigas,
 Lai tev nolītu skumjas kā migla.

10 Kaut tikai iedomās es tavu muti skarū
10 Ar savām kārām izsalkušām lūpām.
 Es visu kaisli tomēr izjust varu,
 Man acis jāaizver no viņas kvēlām šūpām.

 Kā vēsmu vakarā bez mēra vienmēr jūtu
 Es tavu balto, jaunavīgo stāvu,
15 It kā no mūžības mēs abi kopā būtu.
 Un prom uz mūžību ar tevi kājas āvu.

 Un pelnos siksīkos
 Un zemē ierakšu, kā citi zeltu rok,
 Ar pātagām es visus projām dzišu,
20 Lai ceļā man kāds tevi nenozog.

NOKTIRNE

Uz ielām klājas ārā slapja nakts,
Un tumsa rūtis krāso melnā krāsā.
Pie sienas lēna vienmuļīga takts.

Man krūtīs alkas krustojas kā ceļi,
5 Pa kuru stigt, sirds izšķirs cīņas velti.

Kā cilpas tveras ziņas man ap sirdi,
Vai dzirdi?
Būs šonakt domas izvest tev līdz galam.

10 Būs šonakt domas izvest tev līdz galam,
Kā tālai upei brāzdot ieplūst jūrā,
Kā krūtīs dunci iegrūst līdz pat spalām.

Ko svīdis rīts uz tava loga rūtīm
Kā sārtums ābolī no rudens saules.

15 Būs visas dziņas sakniebt tev kā spīlēs,
Kas slēpjas tavas dvēsles vīlēs.

Ak, atbaidošs un riebīgs viņa tuvums
Kā svilinātu blakšu smaka,
Kā skaista miesa tārpiem pildīts puvums.

Раскрыл я книгу. Книгу я раскрыл
С местами мокрыми как травы водяные,
И все слова на них мой глаз убил —

Впились в слова мои глаза как звери —
5 Упала ночь и звезды вбились в небо —
И чей то шаг раскрыл за мной двери.

Раскрыл я книгу. Книгу я раскрыл
И к ней прилип как ветром лист прибит
К земле. Вдруг пес дрожа завыл.

SAULE UN TU

Uz tavām rokām slīd saule tikla
Kā silta elpa, kas maigi glāsta.
— Par pavasaru tā pirmā stāsta,
Kaut debesdzīle vēl avji bikla.

- 5 Drīz nebūs sniega — kā senas sāpes —
Jauns zaļums glāstīs tev skatus liegi.
Dils krūtīs skumjas kā saulē sniegi,
Zem kājām dzims tev uz prieku kāpes.

Bet tomēr paliks vēl sirdī stūrīts,

- 10 Kā ikšķa galiņš mazs sāpju būrīts,
Kur viss kā šķirstā būs dziļi — klusi.
Ak, sirds no dzīves jau iedrupusi!

Стерты грани... Что сказать мне далее?
 Стерты грани. И душа в плену
 У душистой как Ваш шаг печали —

Я любил Вас. Вы со мной играли.

- 5 Я любил — быть может очень робко:
 Для меня Вы были — край эмали...

Что сказать?... Любовь моя была
 Как мальчишка уличный — бедна,
 Незаметная как на полу игла.

- 10 Но любил я Вас — любил я честно.

KOMENTĀRI

5. sējumā ievietoti A. Čaka liriskie un liroepiskie darbi, kas publicēti vai sarakstīti no 1943. gada līdz 1950. gadam, ar hronoloģiskām atkāpēm līdz 1928. gadam (atspoguļojot krājuma "Lakstīgala dzied basu" struktūru). Vispirms ievietots krājums "Patrioti" (1948), vienīgais, kura autentiskuma noteikšana nesagādā grūtības — nepārprotami politisku motīvu dēļ. Kā jau minēts 4. sējuma komentāros, A. Čaka daiļrades sarežģītākie gadi (1943—1950) izvirza virkni tekstoloģisku neskaidrību — gan padomju politiskā režīma, gan paša A. Čaka daiļrades īpatnību dēļ nav precīzi nosakāma dzejoļa pēdējā, autentiskākā redakcija. Lai atspoguļotu četru savstarpēji saistīto krājumu — "Debesu dāvana" (1943), "Lakstīgala dzied basu" (1944), "Zem cēlās zvaigznes" (1946), "Zem cēlās zvaigznes" (1948) struktūru, šajā sējumā krājumi ievietoti hronoloģiskā secībā, atkārtoti npublicējot tos dzejoļus, kuri jau ievietoti iepriekšējā krājumā. Krājumu "Lakstīgala dzied basu", "Zem cēlās zvaigznes" (1946; 1948) ievadkomentāros sniegts pilnīgs ievietoto dzejoļu saraksts. Šajā sējumā kā atsevišķa grāmata nav ievietots A. Čaka krājums "Cīņai un darbam" (1951), kurš gan ietver A. Čaka 1947.—1950. g. dzejoļus, taču krājuma kompozīcija neatspoguļo dzejnieka gribu (krājumu pēc A. Čaka nāves sakārtojis J. Sudrabkalns). Šie dzejoļi līdz ar citiem apkopoti nodaļā "A. Čaka dzīves laikā publicētie ārpuskrājumu dzejoļi". Atsevišķi ievietoti jaunatrasti A. Čaka dzejoļi un A. Čaka dzejoļu vingrinājumi (līdz 1923. gadam) — ar stingru atlasī, ņemot vērā to māksliniecisko negatīvību.

Atbilstīgi Kopotu rakstu zinātniska izdevuma pamatprincipiem ievietoti visi A. Čaka padomju periodā publicētie dzejoļi, kuri kļuvuši par literatūras publisku izpausmi, uzskatot, ka demokrātiskai sabiedrībai politiska cenzūra vai tās elementi nav pieņemami.

Zinātniskā aparāta izveidē — komentāru vispārīgajos principos, struktūrā, rādītājos utt. saglabāta iepriekšējo dzejas sējumu kārtība.

Ar šo sējumu tiek pabeigta A. Čaka dzejas publikācija (1., 2., 4., 5. sēj.). Nākamajā — 6. sējumā tiks turpināta A. Čaka prozas darbu publicēšana.

KOMENTĀROS LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

- A — Atpūta (žurnāls)
B — Bērnība (žurnāls)
C — Cīņa (laikraksts)
D — Daugava (žurnāls)
FB — Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, Rokrakstu un reto grāmatu nodaļa
JZ — Jaunākās Ziņas (laikraksts)
K — Karogs (žurnāls)
LM — Literatūra un Māksla (laikraksts)
MDG — Mana dienasgrāmata (A. Čaka dzejoļu burtņīcas)
PJ — Padomju Jaunatne (laikraksts)
R — Čaks A. Raksti. — R., 1971—1976. — 1.—5. sēj.
RLMVM — Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejs
VB — Latvijas Nacionālā bibliotēka, Reto grāmatu un rokrakstu zinātniskā nodaļa

PATRIOTI

KRĀJUMA TAPŠANA

A. Čaka radošā situācija 1946. gada vasaras beigās bija sarežģīta. Tikko iznācis krājuma “Zem cēlās zvaigznes” 1946. gada variants — un tūlīt iznīcināts. Acīmredzot A. Čaks domas par krājuma “Zem cēlās zvaigznes” pārstrādi atlicis malā un pamazām sācis veidot jaunu dzejoļkrājumu. Lielākā daļa “Patriotu” dzejoļu vispirms publicēta presē — no 1946. gada septembra līdz 1947. gada jūlijam. Kā atsevišķs izņēmums minams dzejolis “Ar tavu vārdu, biedri Staļin”, kurš publicēts jau 1945. gada augustā — kolektīvā krājumā “Latviešu dzejnieki Staļinam” (1945, VAPP). 1947. gada aprīlī presē ir informācija par 1947. gadā Latvijas Valsts izdevniecībā izdot paredzētajām grāmatām, arī A. Čaka krājumu (LM, 1947, 17. nr., 25. apr., 2. lpp.), bet nav precīzi minēts, vai domāts krājums “Patrioti” vai “Zem cēlās zvaigznes” pārstrādāts variants. 1947. gada 15. maijā “Patriotu” manuskripts apspriests Rakstnieku savienībā (LM, 1947, 21. nr., 23. maijā, 1. lpp.). 1947. gada jūnijā notikušā rakstnieku kongresa rezolūcijā teikts: “Aleksandram Čakam šogad iznāks dzejoļu krājums “Patrioti”” (LM, 1947, 24. nr., 13. jūn., 3. lpp.). Krājuma gatavošana tomēr ieilgst. Grāmatas ražošanas pasē minēts, ka tā nodota salikšanai 1947. gada 25. decembrī un parakstīta iespiešanai 1948. gada 18. februārī.

“Patrioti” nāk klajā 1948. gada aprīļa sākumā.

IZDEVUMI

Krājums “Patrioti” līdz ievietošanai Kopotos rakstos publicēts vienu reizi: Patrioti: Dzejojumi un dzejoļi. — R.: Latvijas Valsts izdevniecība, 1948. — 144 lpp. LPT 1. tipogrāfija “Cīņa”, Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Grāmata iznākusi 8000 eksemplāru metienā.

KOMENTĀRI DZEJOĻIEM UN MOTO

“SAULEI DEVIS SAVU ROKU” (7. lpp.)

Dzejoļa “Latvietis Staļina likumam” 5.—6. rinda (sk. 8. lpp.).

LATVIETIS STAĻINA LIKUMAM (8. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā.

“TU ESI KLĀT, LAI KUR MĒS KATRS BŪTU” (10. lpp.)

Dzejoļa “Staļinam” 1.—2. rinda (sk. 11. lpp.).

STAĻINAM (11. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1947, 4. nr., 5. janv., 4. lpp.

Saglabājies melnraksts (A. Čaka muzejā) ar citādu pantu kārtību un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta un 21.—26. rindas uzmetums (turpat).

PIRMAIS KANDIDĀTS (13. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1947, 2. nr., 10. janv., 1. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 60340, A. Čaka muzejā), abi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrraksts 37.—40. rindai, bez virsraksta.

PAR STAĻINU (15. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1947, 40. nr., 16. febr., 5. lpp.

LIELAIS PIEPILDĪJUMS (17. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1947, 10. nr., 11. janv., 1. lpp.

“MIERĪGS VAIGS IR ĻEŅINAM” (19. lpp.)

Dzejoļa “Kremlī pie Ļeņina” 92. rinda (sk. 22. lpp.).

KREMLĪ PIE ĻEŅINA (20. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40944) un melnraksts (VB, A 287 N 1), abi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Dzejojumā attēloti dokumentāli vēsturiski notikumi — kreiso eseru dumpis Maskavā 1918. gada 6. jūlijā. Vācijas sūtni grāfu V. Mirbahu nogalināja esers J. Blumkins (Čakam — Blumkins) pēc kreiso eseru CK rīkojuma.

Dzejojumā minētais streļķu pulkvedis ir Jukums Vācietis. A. Čaks viņu apzināti nesauc vārdā, jo to nepieļautu cenzūra — J. Vācietis 1938. gadā tika nogalināts kā padomju varas ienaidnieks.

Jaroslava, resp., Jaroslavļa — pilsēta Krievijā, viena no Volgas ostām.

“(ivib) “CEĻAM. UZCELSIM. UN BŪS MUMS LABI” (26. lpp.)

Dzejoļa “Saruna ar mazo atslēdznieku” 74. rinda (sk. 29. lpp.).

SARUNA AR MAZO ATSLĒDZNIEKU (27. lpp.)

Pirmpublicējums B, 1947, 4. nr., 9. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40421) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta un citādu sadalījumu pantos.

“Sarkanais Metālists” — metālapstrādes rūpnīca Rīgā (vēlāk — “Metālists”).

FRA skola — fabriku un rūpnīcu arodskola — profesionālās izglītības veids 40. gados, parasti ar sešu mēnešu mācību kursu.

LIELĀ AUDEĶA (30. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1947, 1. nr., 1. janv., 3. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40420) ar apakšvirsrakstu — Salomejai Babrei.

AKMENOĢLE (32. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1946, 40. nr., 4. okt., 1. lpp.

Saglabājušies mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943 (četri)) un grāmatas korektūras izgriezums ar A. Čaka labojumiem (A. Čaka muzejā). A. Čaks nosvītrotis 5.—8. rindu, to vietā ar roku pierakstījis pamatteksta 21.—24. rindu. Kā redzams no pamatteksta, A. Čaka labojumi izmantoti daļēji.

IELU BRUĢĒ (33. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1946, 40. nr., 4. okt., 1. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40706) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta un divi mašīnraksti (VB, A 287 N 13; RLMVM, inv. nr. 40943).

JAUNĀ VIRPOTĀJA (35. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1946, 251. nr., 21. dec., 4. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943).

ELZA BAIDEKALNE (37. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1946, 10. nr. [decembris], 917.—920. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943 (divi)).

FURKISTI (42. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1946, 11./12. nr., [1947. g. janvāris], 1020.—1025. lpp.

Saglabājušies trīs tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40708; A. Čaka muzejā (divi)) un mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 119357), visi ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pirmajam tīrtekstam otrais apakšvirsraksts — “Kas tie tādi sarkandaugavieši?”. 17.—20. rindas vietā šāds teksts:

Darbā soļo droši,
Nebaidies no vilts.
Pāri Rīgai oši,
Blakus jūras smilts.

Dārgs tiem darba tikums,
Galds un sliekšanās tīrs.
Karos viņu Mikus
Bija īstens vīrs.

Pēc 28. rindas šāds papildpants:

Pie Narofominskas,
Maskavas tāpat,
Aiviekstes un Minskas
Tā kā vēl nekad.

Pēc 48. rindas šāds papildpants:

Klausies, Amerika,
Kā mums darbā iet:
Stikla veiksmē tika
Tālāk mūsējie.

Pēc 56. rindas šāds papildpants:

Tikai gribā cieši
Spēja panākt to —
Sarkandaugavieši
Stiklā tik daudz dot.

Pēc 68. rindas šāds papildpants:

Kūtri rit, kā tenko
Furko mašīnas.
Stāv Čeredņičenko
Saspringts, ciets un ass.

Pirmajam tīrtekstam trūkst 141.—148., 197.—200. rindas.

Otrajam tīrtekstam pēc 12. rindas šāds A. Čaka nosvītrots papildpants:

Gribēdams cilvēcei labu,
Pārveido vielu un dabu,
Mašīnas klausu un staigā
Rātnas, ar laipnību vaigā.

Pēc 16. rindas šāds papildpants:

Pāri vēsmo oši,
Blakus jūras smilts.
Darbā soļo droši,
Rokas spiediens silts.

Pēc 40. rindas šāds A. Čaka svitrots papildpants:

Furkistus tos dēvē,
Furkistus tos sauc.
Balss man tā kā ēvele
Pāri ausīm trauc.

Pēc 44. rindas šāds papildpants:

Tiem mans sveiciens virmo,
Līdz ar gaismu plūst.
Pasaulē kā pirmiem
Vietu stiklā gūst.

Papildinājumi pēc 48., 56., 68. rindas atbilstīgi pirmajam tūrrakstam.

Pēc 100. rindas šāds papildteksts:

Šihta, valči, sprauga
Gremdes laiviņai —
Tur, kur milzu traukā
Stikla masa kaist.

Šihta — izejviela,
Smilšu smalkums valgs;
Magnijs klāt kā miele,
Soda — tumīgs malks.

Tai kā medum metriem
Jāstiepas, un trūkt,
Slidot valčos, nedrīkst,
Lai cik gājums rūgts.

Saglabājiet šīs mašīnas
un mašīnraksts (R.L.)
pamatteksta. Pirmaj
sarkandaugavieši.

Prāts kāpj domu mastā,
Ikdienība gaist;
Jāuzlabo sastāvs
Šihtai rožainai.

To Čeredņičenko
Panāk, bet kas tas!
Tāpat gausi tenko
Furko mašīnas.

Tikko valčus ātrāk
Palaiž, masa trūkst.
Neveiksme kā nātre
Dzeļ, un prāti sūkst.

Otrajam tīrrakstam trūkst 81.—96., 105.—112. rindas.

Trešais tīrraksts — 13.—16. rindas paralēlvariants:

Blakus jūrai cieši,
Te, kur labā smilts,
Sarkandaugavieši —
Īstā darba cilts.

Sarkandaugavieši —
Rokas spiediens silts.
Kolektīvā cieši —
Īstā darba cilts.

Mašīnraksts atbilst pirmajam tīrrakstam. Uz mašīnraksta malām daudz kritisku K. Krauliņa piezīmju, kuras A. Čaks ņēmis vērā, gatavojot pirmpublicējumu žurnālā "Karogs". Mašīnraksta 76. rindā autors lietojis vārdu "salu".

Furkisti — nosaukums radies no beļģu inženiera E. Furko izgudrotās metodes — stikla iegūšanas nepārtrauktas lentēs veidā. E. Furko izgudrojums ieviesās visā pasaulē.

Dzejojumā atspoguļoti patiesi notikumi — Rīgas stikla rūpnīcas "Sarkandaugava" galvenā inženiera P. Čeredņičenko uzsāktā kustība, lai palielinātu stikla ražošanas jaudu. P. Čeredņičenko iniciatīva toreiz guva lielu ievēribu visā PSRS.

Gorkija — tagad Nižņijnovgoroda — pilsēta Krievijā.

Šihtā — speciāli sagatavots un noteiktā attiecībā sajaukts izejmateriālu maisījums pārstrādei.

“IZNĀK LEMESS, MAZU ZVANU” (52. lpp.)

Dzejoļa “Oda auglībai un darbam” 49.—52. rinda (sk. 55. lpp.).

ODA AUGLĪBAI UN DARBAM (53. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 4. nr., 306.—307. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40700; A. Čaka muzejā).

Pirmais tīrteksts 1.—72. rindai, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

Otrais tīrteksts 73.—80. rindai, bez virsraksta.

“Vairogs” — Rīgas vagonu rūpnīca. Nosaukumu “Vairogs” lietoja no 1936. līdz 1944. gadam.

ARKLS (56. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1947, 11. nr., 14. martā, 1. lpp.

JAUNĀ TRAKTORISTE (59. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1947, 13. nr., 28. martā, 6. lpp.

SIENS (62. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 7. nr., 653.—658. lpp.

Pūne — piebūve pie kūts vai rijas, arī īpaša neliela celtnē bez griestiem un grīdas, parasti siena vai salmu glabāšanai.

AICINĀJUMS (70. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 259. nr., 5. nov., 6. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943).

TUKUMNIEKAM (71. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 263. nr., 12. nov., 3. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943).

Sebris — šeit domāts Zebres (Zebru) ezers Tukuma apkaimē.

TALSINIEKIEM (73. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 268. nr., 17. nov., 3. lpp., ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 12) un mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943). Tīrteksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 32. rindas šāds papildpants:

“IZNĀK LEMES...”
Visi, visi bijāt

Pulēs jūs kā viens:

Tāpēc salmi rijā,

Šķūņos savests siens.

Pēc 36. rindas šāds papildpants:

Esi savā darbā

Īsts kā talsinieks.

To, ko baumu arpā

Stīgo, — viss tas nieks.

JAUNAIS SEJĒJS (75. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 3. nr., 196.—198. lpp., ar citādu rindu izkārtojumu.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 12) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu sadalījumu pantos un rindu izkārtojumu.

Labota kļūda 4. rindā — *noguldot* krājumā publicētās *noglaudot* vietā.

“ES DZIRDU DARBA DIMU” (78. lpp.)

Dzejoļa “Jaunais gads” 9.—12. rinda (sk. 79. lpp.).

JAUNAIS GADS (79. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1947, 1. nr., 1. janv., 6. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40707) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

DZĪVE, CIK TU TAGAD LIELA (81. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1947, 18. nr., 1. maijā, 2. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40419) un divi mašīnraksti (VB, A 287 N 13; A. Čaka muzejā), visi ar virsrakstu “1. maijā” un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

UZVARAS OKTOBRIS (83. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 261. nr., 7. nov., 4. lpp. Atkārtoti publicēts krājumā “Zem cēlās zvaigznes” (1948) kā trīsdaļīga cikla pirmais dzejolis.

Saglabājies tīrraksts (A. Čaka muzejā) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 30. rindas šāds papildpants:

Oktobrī Ļeņins mūs vadīja cēls,

Kā tagad Staļins to dara,

Darbā un lēmumos taisnīgs un kvēls.

Strādnieku-zemnieku vara
Mūžam no pasaules nezudīs —
Sargā to Uzvaras Oktobris.

PADOMJU ARTILĒRIJAI (84. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 274. nr., 24. nov., 4. lpp., ar virsrakstu “Padomju artilērijai tās svētku dienā”.

Dzejolis publicēts sakarā ar tradicionāliem PSRS svētkiem — Artilērijas dienu, kura 1946. gadā tika atzīmēta 24. novembrī.

Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943) ar virsrakstu “Padomju artilērijai tās svētku dienā”.

Staļingrada — tagad Volgograda — pilsēta Krievijā pie Volgas.

Dots — ilglaicīgs, īpaši izbūvēts ugunspunkts aizstāvēšanās kaujā.

PADOMJU TANKAM (86. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 210, nr. 8. sept., 4. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40760) un mašīnraksts (turpat, 40943). Melnraksts ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta un pirmpublicējuma izgriezums ar nelieliem A. Čaka labojumiem. Melnrakstā 14.—16. rindas vietā šāds teksts:

Kad nāvi meta lielgabals,
Kā izcirsti pret rietu blāvu
Jūs bijāt ienaidniekiem gals.

18.—20. rindas vietā šāds A. Čaka teksts:

Pēc pulka nāvē zuda pulks.
Gaišs jūsu uguns svelmē žuva,
Kā sārta ogle būdams karsts.

25.—28. rindas vietā šāds teksts:

Tankam šķēršļu nava,
Mūsu tankiem slava.
Pārrauj telpu aši,
Dreb no viņiem fašists.

Pirmpublicējuma izgriezumā labotais virsraksts: “Padomju tankiem”. Grāmatas izdevumā labojumi tomēr nav ņemti vērā.

Dzejolis publicēts sakarā ar Tankistu dienu — tradicionāliem PSRS svētkiem, kurus 1946. gadā atzīmēja 8. septembrī.

LATVIEŠU STRĒLNIEKIEM — Gvardiem 5. GADADIENĀ
(87. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 213. nr., 12. sept., 4. lpp., ar virsrakstu "Latviešu strēlniekiem — gvardiem".

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40761) un divi mašīnraksti (turpat, 40943). Melnraksts 1.—16. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Dzejolis veltīts 5. gadadienai kopš latviešu strēlnieku daļu dibināšanas Padomju armijas struktūrā; šajā dienā strēlnieki pieņēma zvērestu un viņiem pasniedza kaujas karogu.

RĪGAI 13. OKTOBRĪ (88. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 240. nr., 13. okt., 5. lpp.

Saglabājies tīrraksts (A. Čaka muzejā) un mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943). Tīrraksts ar virsrakstu "Rīgai" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Dzejolis publicēts sakarā ar otro gadadienu, kopš Padomju armija ieņēma Rīgu.

MASKAVAS RADIO (89. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 12) bez sadalījuma pantos.

"ALLAŽ ĀBOLS IENĀKSIES" (91. lpp.)

Dzejoļa "Oktobra revolūcijas 29. gadadiena" 1.—4. rinda (sk. 94. lpp.).

BĒRNIEM PIRMĀ MAIJĀ (92. lpp.)

Pirmpublicējums B, 1947, 5. nr., 14. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 60876) 1.—18. rindai.

Spaska, resp., Spasas vārti — ieeja pie Maskavas Kremļa galvenā — Spasas torņa.

OKTOBRA REVOLŪCIJAS 29. GADADIENA (94. lpp.)

Pirmpublicējums B, 1946, 11. nr., 7. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943).

BĒRNS, IEKLAUSIES! (97. lpp.)

Pirmpublicējums B, 1947, 6. nr., 5. lpp., ar virsrakstu "Bērns, atceries!".

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40549, 40550), abi bez virsraksta. Pirmais tīrraksts 1.—10. rindai, otrais — 11.—20. rindai. Otrā

tīrraksta otrā pusē īsa J. Sudrabkalna vēstule A. Čakam, kas rakstīta 1946. gada 28. augustā.

“AR TAVU VĀRDU, BIEDRI STAĻIN” (98. lpp.)

Dzejoļa “Ar tavu vārdu, biedri Staļin” 33. rinda (nepilna) (sk. 100. lpp.).

AR TAVU VĀRDU, BIEDRI STAĻIN (99. lpp.)

Pirmpublicējums grāmatā “Latviešu dzejnieki Staļinam” (1945, VAPP, 57.—59. lpp.), ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Pēc 32. rindas šāds papildpants:

Dreb Eiropa, uz pusi vidū šķelta,
Vēl daudzām tautām nāve elpu liedz.
Kā kara inde, saldi sūrs un dzeltēns
Līst lēnām pāri iznīcības riets.

Pēc 36. rindas šāds papildteksts:

Es tādā dunā viņu kvēli jūtu.
Par liesmu pretim kāpjjas viņa skats
Vēl vienu mirkli! Trūks drīz jūsu grūtums,
Kā tīmeklim trūkst viņa rūgtais mats.

Jau brīves pulki iet uz jūsu pusi.
Valgs viņu spožums jūsu mokās līst.
Drīz zvaigzne, piecstaraina uzlēkusi,
No kalniem nokāps katram mājoklī.

Saglabājies melnraksts (VB, A 287 N 13) ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta (atšķirības pamatos atbilst pirmpublicējumam).

DZEJOĻI NO KRĀJUMA “LAKSTĪGALA DZIED BASU”

KRĀJUMA TAPŠANA

Pirmie dzejoļi krājumam “Lakstīgala dzied basu” radušies jau tad, kad vēl nebija iznākusi neviena A. Čaka grāmata — cikla “Mieram” pirmais dzejoļis sacerēts 1926. gada 23. jūlijā, “Guvums” — 1926. gada 31. jūlijā. Krājuma rašanos ietekmējuši divi apstākļi: A. Čaka daiļradei raksturīgā vēlēšanās katru grāmatu veidot stilistiski vienotu, necenšoties īpaši apkopot jaunākos sarakstītos vai publicētos dzejoļus, un sarežģītie politiskie apstākļi 40. gadu pirmajā pusē,

kas laupīja iespēju sagatavot publicējamu dzejoļkrājumu. Acīmredzot arī 30. gadu beigās, kad A. Čaks pilnībā nodevās "Mūžības skarto" pabeigšanai un darbam preses izdevumos, nebija tas brīdis, kad, tūlīt pēc "Iedomu spoguļu" iznākšanas (1937. gada decembris), varētu tapt jauns dzejoļkrājums. Iespējams, ka jau 30. gadu beigās iezīmējās A. Čaka vēlāko gadu dzejas īpatnība — variēt līdzīga satura dzejoļus divos vai vairākos krājumos. 1938.—1939. gadā tapis "Dzejoļu, dzejojumu un poēmu saraksts" (RLMVM, inv. nr. 40370), kurā ir gan "Iedomu spoguļu" dzejoļi, gan jaunā krājuma darbi, arī tituldzejolis "Lakstīgala dzied basu". Pie katra dzejoļa pierakstītais lappušu skaits vedina domāt, ka A. Čaks apsvēris iespēju veidot jaunu dzejoļkrājumu. Šajā sarakstā (tāpat kā vairākos citos) ir arī dzejoļi, kuri vai nu nav uzrakstīti, vai zuduši, — "Parādība", "Neuzklātās gultas iesp[aidi]". Domājams, 30. gadu beigās tapuši vāciņi (turpat, 40366), kuros rakstīts:

NO CIKLA —
LAKSTĪGALA DZIED BASU

- 1) Oda kalniem
- 2) Lēdija ar paplāti
- 3) Gredzens
- 4) Dziesma par laimi
- 5) Ārstes pieņemšanas istabā
- 6) Lakstīgala dzied basu
- 7) Poēma par mauku

40. gadu sākumā tapis dzejoļu saraksts (turpat, 40373), kurā jau ietilpst liela daļa krājuma "Lakstīgala dzied basu" dzejoļu. Saraksta beigās A. Čaks pierakstījis:

Jāatrod no:
Tēvijas Sarga 1 dzej.
Atpūtas 2 dzej.
Jaunākām Ziņām 1
Jūra 1

Domājams, 1942. gada beigās—1943. gada sākumā krājuma pamataprises jau bija skaidras. Tad uzrakstīts "Krājuma "Lakstīgala dzied basu" satura rādītājs" (turpat, 40388), kurā ietverta lielākā daļa krājuma dzejoļu, bet trūkst gandrīz visu no krājuma "Debesu dāvana" pārņemto darbu, toties ir vairāki dzejoļi, kuri tomēr krājumā nav iekļuvuši (daļa no tiem publicēta šā izdevuma 4. sējumā nodaļā "A. Čaka dzīves laikā npublicētie dzejoļi").

Krājuma "Debesu dāvana" radīšana 1943. gadā acīmredzot atbīdījusi malā krājuma "Lakstīgala dzied basu" galīgo izveidi. Jau pēc "Debesu dāvanas" pabeigšanas A. Čaks atgriezies pie krājuma "Lakstīgala dzied basu", ar

nelieliem tekstuāliem pārveidojumiem ietverdams krājumā "Lakstīgala dzied basu" arī daļu "Debesu dāvanas" dzejoļu. Krājuma galīgā izveide pabeigta 1944. gada pirmajā pusē. Krājumu (turpat, 40322) A. Čaks sagatavojis rūpīgi, tajā sakārtoti dzejoļu tūrraksti, ielīmēti dzejoļu pirmpublicējumi, atsevišķās vietās — mašīnraksti. Nav tiešu ziņu, ka A. Čaks būtu mēģinājis krājumu publicēt vācu okupācijas laikā (piemēram, "Zelta ābele", kur bija iesniegts krājums "Debesu dāvana"), un pēc kara nebūtu iedomājams, ka šāds krājums tiktu publicēts. Manuskripts rakstnieku vidē gan bija pazīstams, kā to savās atmiņās apliecina Edgars Damburs un Valija Brutāne (Redzu un dzirdu Aleksandru Čaku. — R., 1970. — 147.—148., 152. lpp.). Daļēji krājums tika publicēts A. Čaka Rakstu 2. sējumā (1972). Lai neatkārtotu iepriekšējā, ceturtajā sējumā publicētos "Debesu dāvanas" dzejoļus, šeit tie nav ievietoti. Krājuma "Lakstīgala dzied basu" struktūra ir šāda:

LAKSTĪGALA DZIED BASU

I e s k a ņ a

Stāvā krastā

"Miers, kur tu esi?"

Lakstīgala dzied basu

Gudrība

Tā labāk

Mieram

Brīnums ar sirdi

Saulains rīts

Ārsta uzgaidāmā telpā

Darbs

Sliežu rievā

"Bet man, kur ir mana gaisma?"

Zelta kūlis

Vēlēšanās

Aicinājums

Ledu kal]

Ēna (sk. 4. sēj., 63. lpp.)

Atdzimšana

Šī vasara

Pie Daugavas

Grāmatu krātuvei

Kaza

Šķeltais

Pēdējam sniegam

Pagātne

Varbūt
Kvartas
Guvums
Sīvais zobens
Aiz robežas
Aicinājums (sk. 4. sēj., 81. lpp. — “Aiz loga vakars
dreb...”)

“Es gribu tevi turēt ciet”

Kāda vieglprātība traka (sk. 4. sēj., 67. lpp. — Melodija)
Kāds vakars (sk. 4. sēj., 73. lpp. — Viens vakars)
Starp divi lietiem (sk. 4. sēj., 30. lpp.)
Ja kāds grib zināt (sk. 4. sēj., 66. lpp. — Mana mīla)
Atzīšanās (sk. 4. sēj., 25.—26. lpp. — Nekautrīgs dzejolis
Mīldai)
Vēl vienu mirkli
Atziņa

“Es turu pasauli uz pleciem”

Es (sk. 4. sēj., 19. lpp. — “Vai varu tev pie kājām likt”)
Tempļa iela
Ermonika
Grāmata
Jāņi
Melodija (sk. 4. sēj., 64. lpp. — Variācija)
Pūpolzars
Nelķes zieds
Upe (sk. 4. sēj., 69. lpp. — Ūdensroze)
Tramvaja vagonam
Lēdijai ar paplāti
Kalniem
Roze
No nāves nav ko būties
Kad gals ir klāt
Skaidrība
Vēlā laime
Nakts
Klusa doma
Atklātība
Nogurums
Lēmums
Kur ir?
Iela

Celtnis
Līnis
Ubags
Bauda
Puteklis
Peļķei
Baironam
Jūra
Parādīze
Kartupelis
Vējš
Mūžīgā vienība
Ilģuciemam

I z s k a ņ a

Nāve
Gars
Dvēsele

KOMENTĀRI DZEJOĻIEM UN MOTO

STĀVĀ KRASTĀ (103. lpp.)

Daļējs (1.—16. rinda) pirmpublicējums JZ, 1940, 79. nr., 9. apr., 2. lpp., ar virsrakstu “Augstā krastā” un stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 16. rindas šāds teksts:

Dzīvs. Tālumā aiz miglas piena,
Kur bija visām skumjām gals,
Kā uzvara un gaiša diena
No dziļuma un krasta pliena
Man pretim kāpa sena balss,
Balss, pilna asuma un žūžu
Par pasauli un manu mūžu.

17.—23. rindas pirmpublicējums faksimilā grāmatā: Grīnfelde M., Rūmnieks V. Kāpēc es esmu Čaks? — R., 1988. — 128. lpp.

24.—25. rindas pirmpublicējums šajā izdevumā.

Pirmpublicējuma teksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām izmantots “Mūžības skartajos” (sk. šā izdevuma 2. sēj., 129.—130. lpp.).

“Zem cēlās zvaigznes” 1946. un 1948. gada izdevumā dzejolis publicēts ar virsrakstu “Augstā krastā”, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc

16. rindas šeit minētais pirmpublicējuma papildteksts, pēc tam tālākais teksts, kurš radies padomju laikā:

— Tu, niecīgais, tev nav neviena.

Tu stāvi pasaulē viens pats,

Jo esi rūgts kā lapsas sliena

Un sevī drūms kā akmens siena.

Tavs spēks ir viegls sievas mats.

Es tādu tevi ārā grūžu,

Prom, tukšais tu, uz visu mūžu.

Tavs augums vērties vieglā kvēpā.

Ņem savas sāpes, pārkal šķēpā

Vai pacelies kā saule augstu

Un dzirdi pasauli ar plaukstu.

Tu, niecīgais, tas tavā varā,

Kā dzīvība ir saules starā. —

Kā kastanis es vaļā šķēlos,

Ar savu tautu kopā cēlos

Un tagad stāvu saules starā.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma "Lakstīgala dzied basu" manuskriptā)), trīs mašīnraksti (turpat, 42322, 40770, 40943), uzmetums (turpat, 40493) un divi analogiski papildvarianti iespējamam dzejoļa nobeigumam (turpat, 40760; A. Čaka muzejā).

Otrais mašīnraksts ar A. Čaka labojumiem.

Papildvarianta teksts:

Ir jauna diena ar gaišu māju,

Pār galvu saules spožums liets.

Es priecīgs gaismai ar roku māju,

Un, kur vien lieku uz priekšu kāju,

Man pretīm ceļas ar smaršu vāju

Sārts rožu krūmājs un reibis zieds.

"MIERS, KUR TU ESI?" (105. lpp.)

Dzejoļa "Lakstīgala dzied basu" 41.—44. rinda (sk. 107. lpp.).

Krājuma manuskriptā moto ievietots kā tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40322).

LAKSTĪGALA DZIED BASU (106. lpp.)

Pirmpublicējums D, 1939, 1. nr., 46.—48. lpp.

Saglabājušies četri tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40410, 40413, 40324), melnraksts (turpat, 40412), divi uzmetumi

(turpat, 40366, 40324) un pirmpublicējuma izgriezums (turpat, 40322 (krājuma manuskriptā)). Pirmais tīrraksts 61.—pēdējai rindai. Otrais, trešais un ceturtais tīrraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrraksts 1.—55. rindai, ar citādu sadalījumu pantos. Trešais tīrraksts 1.—24. rindai. Pēc 17. rindas šāds papildpants:

Ko var darīt,
Ka man patīk sviedri un netīrs vakars,
Sievietes resnas
Un rīziņu brūnās smakas?

Ceturtais tīrraksts 45.—48. rindai, bez virsraksta, ar šādu papildpantu:

Kaut sēdētu ielās ubagu vietā sapņi,
Kur smakas lielās
Un trokšņi kā mētelis apņem.

Melnraksts 1.—52. rindai, ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 31. rindas šāds svītrots pants:

Es jau būtu dzēris, lamājies,
Bet mana galva līdzīga cauram sietam.
Smadzenes — zābaku smēre,
Ar kuru var rakstīt uz publiskām vietām.

Pēc 35. rindas šāds svītrots pants:

Un to pielikt klāt
Manai dvašai,
Jo viņa man vēsa un mitra
Kā no liķa noņemtai mašai.

Pēc 44. rindas šāds papildu teksts:

Zinu —
Visi ar pirkstiem rāda.
Varbūt aizbraukt uz Latgales mežiem
Strādāt?

Jūs domājiet — sapņi.
Bet ja es kļūtu cilvēks?
Tagad es esmu spilvens,
Ko sievietes elpa apņem.

Spilvens,
Uz kā sievietes miesa gulstas.
Un es eju, no kaislībām saēsts,
Kā mulsā.

Pirmais uzmetums 16.—25. rindai (nosacīti), otrais — 45.—48. rindai (nosacīti). Abi uzmetumi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Otrā uzmetuma beigās šāds papildpants:

Kaut sēdētu ielās
Ubagu vietā sapņi,
Kur smakas lielās
Un trokšņi kā mētelis apņem.

GUDRĪBA (110. lpp.)

Sacerēts 1935. gada februārī. Pirmpublicējums D, 1938, 8. nr., 723. lpp.

Saglabājamie melnraksti (RLMVM, inv. nr. 40433) un pirmpublicējuma izgriezums (turpat, 40322 (krājuma manuskriptā)). Melnraksts datēts ar 1935. g. februāri, ar virsrakstu "Ubaga gudrība" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

TĀ LABĀK (112. lpp.)

Pirmpublicējums D, 1938, 8. nr., 724. lpp.

Saglabājamie tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)) un mašīnraksts (turpat, 40943).

MIERAM (113. lpp.)

Dzejoļu cikls sacerēts ilgākā laikposmā. 1. dzejolis sacerēts 1926. g. 23. jūlijā; 5. dzejoļa pirmais pants sacerēts 1926. gadā, starp 25. un 31. jūliju; 3. dzejoli A. Čaks datējis ar 1929. gada 12. jūniju; viss cikls acīmredzot pabeigts 1939. gada augustā vai septembrī. 1. dzejoļa pirmpublicējums laikrakstā "Latvijas Kareivis", 1928, 281. nr., 9. dec., 5. lpp.; 2. dzejoļa pirmpublicējums laikrakstā "Latvijas Kareivis", 1928, 293. nr., 23. dec., 5. lpp.; 3. dzejoļa pirmpublicējums JZ, 1929, 148. nr., 6. jūl., 2. lpp., ar virsrakstu "Naktī"; 5. dzejoļa pirmpublicējums JZ, 1929, 136. nr., 20. jūn., 2. lpp., ar virsrakstu "Sentimentāls dzejolis"; pilnībā viss cikls publicēts D, 1939, 10. nr., 920.—922. lpp., ar A. Čaka paraksta faksimilu un N. Strunkes zīmētu dzejnieka portretu. 5. dzejolis publicēts arī krājumā "Mana paradīze" kā cikla "Dziesmas" 1. dzejolis (sk. šā izdevuma 1. sēj., 190. lpp.).

Saglabājušies pieci tīrraksti (FB, A. Čaka fonds, XXIV; V. Rūmnieka arhīvā; RLMVM, inv. nr. 40450; FB, A. Čaka fonds, XV, 78. lpp.; RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)); trīs melnraksti (FB, A. Čaka fonds, XV,

62. lpp., 63. lpp., 68. lpp.) un divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943). Pirmais tīrāksts 1.—32. rindai. Otrais tīrāksts 1.—16. rindai, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Otrajā tīrākstā kā cikla otrā daļa pievienots papildteksts:

Ir lūgšanas, kas piepildās ar laiku,
Kaut netic tām kā gadījumam sirds.
Es atkal redzu tavu gaišo vaigu,
Kur pretim nakts kā pate pekle ņirdz.

Un viņas melnā, bezgalīgā baismā,
Kas mūžību uz melniem spārnēm nes,
Es jūtos vests kā neredzamā gaismā,
Kas liegī plūst no tālās aizsaules.

Ak, ir savs saldums arī dziļā peklē,
Ja rodas miers kā neizbaudīts spēks,
Ko cilvēks ciezdams zemes virsū meklē,
Līdz atpestī no ciešanām to grēks.

(Pēdējā tīrāksta rinda publicēta pēc analogiska melnraksta — FB, A. Čaka fonds, XV, 63. lpp.) Trešais tīrāksts 33.—40. rindai, datēts ar 1929. g. 12. jūniju, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Ceturtais tīrāksts 57.—68. rindai, ar virsrakstu “Skumjas” un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pie tīrāksta A. Čaka piezīme: “Proponēju ciklam “Klusā nedēļa”.” Piektais tīrāksts 67.—pēdējai rindai. Pirmais melnraksts datēts ar 23. jūliju, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Melnraksta beigās šāds A. Čaka svītrots papildpants:

Es atsakos, man nevajag neviena,
Kaut tās ar sauli pilnas piebāztu,
Tās stundas, mirkļa vai pat visas dienas,
Kur tu kā zvaigzne pretim nebūtu.

Pie melnraksta A. Čaka piezīme: “Proponēju ciklam “Klusā nedēļa”.” Otrais melnraksts datēts ar 23. jūliju, ar virsrakstu “Mieram” — atbilst otrā tīrāksta papildtekstam. Trešais melnraksts 57.—60. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

Staroveri — vecticībnieki — reliģisku novirzienu grupa, kas radās krievu pareizticīgās baznīcas šķelšanās rezultātā 17. gadsimtā. Vecticībnieki lielā skaitā pārcēloja uz Latviju, sākotnēji — Latgali, kopš 18. gs. beigām arī uz Rīgu.

BRĪNUMS AR SIRDĪ (117. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1940, 101. nr., 6. maijā, 2. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40435, 40322 (krājuma manuskriptā)) un mašīnraksts (turpat, 40943).

SAULAINS RĪTS (119. lpp.)

Pirmpublicējums A, 1939, 760. nr., 26. maijā, 6. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40366), divi mašīnraksti (turpat, 40943; A. Čaka muzejā) un pirmpublicējuma izgriezums (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)). Melnraksts bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Melnrakstā dzejoļa beigās papildteksts, kas atbilst dzejoļa "Parādīze" 50.—56. rindai. Dzejolīm izmantots "Parādīzes" teksts: 29.—35. rinda atbilst "Parādīzes" 45.—49. rindai.

ĀRSTA UZGAIDĀMĀ TELPĀ (121. lpp.)

Pirmpublicējums D, 1938, 6. nr., 536.—537. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40366; 40443) un pirmpublicējuma izgriezums (turpat, 40322 (krājuma manuskriptā)). Abi tīrraksti bez virsraksta. Pirmais tīrraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrraksts 1.—44. rindai, ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta. 39.—44. rindas vietā šāds teksts:

Un sāpe, negantā sāpe
Līdz smadzenēm urbjas?

Kā būtu: pieiet un tai klusām

Apavu novilkot,

Varbūt tā nezin, kas pļavas

Un brūnas govīs.

DARBS (124. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 143. lpp., ar virsrakstu "Aicinājums" un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā); 40435, 40340), divi melnraksti (turpat, 40340), divi zmetumi (turpat, 40340) un divi mašīnraksti (turpat, 40768; 40943). Otrais tīrraksts ar virsrakstu "Sapnis" un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Tīrraksta sākumā šāds papildpants:

Ņem irdni, uz krūtīm to liec sev,

Kad jūties salauzts un lieks.

Kūp tālē vientuļa sliiece,

Mans vienīgais dārgums un prieks.

Trešais tūrraksts bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Abi melnraksti bez virsraksta, ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pirmais melnraksts 1.—24. rindai, otrais melnraksts — 13.—16. rindai. Pirmā melnraksta 1.—12. rinda ir atšķirīga:

Es gāju no pilsētas laukā,
Un katrs zilganais stāds,
Ko dēstīju irdnes traukā,
Bij manām sāpēm vāts.

Es gāju sūnainos mežos
Un jutu, kā sirds mana trīs,
Kā kopā ar zariem es plešos
Un ieaugu debesīs.

Ar katru kviešu rogu
Es stiepos, kur mākoņi spīd.
Vējš plēta man vaļā roku,
Lai viņā tauriņi krīt.

Otrajam melnrakstam iesākumā ir papildpants (šeit citētā pirmā melnraksta trešais pants). Abi uzmetumi dzejoļa sākuma daļai, bez virsraksta, ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pirmais mašīnraksts ar A. Čaka labojumiem — krājuma “Zem cēlās zvaigznes” (1946) variācija (ar virsrakstu “Darbs”).

Spriežot pēc trešā tūrraksta, melnrakstiem un uzmetumiem, dzejolis “Darbs” sākotnēji iecerēts kā dzejoļa “Ieskaņa” (sk. šā izdevuma 2. sēj., 296. lpp.) turpinājums (turpat, 465.—466. lpp.). Atsevišķas melnraksta dzejas rindas izmantotas arī dzejolī “Atdzimšana” (sk. 131. lpp.).

SLIEŽU RIEVA (125. lpp.)

Pirmpublicējums A, 1938, 731. nr., 4. nov., 6. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40475), mašīnraksts (turpat, 40943) un pirmpublicējuma izgriezums (turpat, 40322 (krājuma manuskriptā)). Melnraksts bez virsraksta, ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

“BET MAN, KUR IR MANA GAISMA?” (126. lpp.)

Moto apvienotas divas atšķirīgas rindas — dzejoļa “Kur ir?” 7. rinda (moto 1. rinda; sk. 176. lpp.) un dzejoļa “No nāves nav ko būties” virsraksts (moto 2. rinda; sk. 167. lpp.). Krājuma manuskriptā moto ievietots kā tūrraksts (RLMVM, inv. nr. 40322).

ZELTA KŪLIS (127. lpp.)

Sacerēts 1942. gadā (A. Čaka datējums pie pirmpublicējuma). Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 136. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435), melnraksts (turpat, 40435) un mašīnraksts (turpat, 40943). Melnraksts ar virsrakstu "Vēl sauli gūt" un stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 4. rindas šāds A. Čaka svītrots papildpants:

Lauz trauslos pirkstus stīvums ass.

Nikst ilga smeldze elpā.

Vairs dzilē tikai paliekas.

Kārs vēsums mūžam telpā.

VĒLĒŠANĀS (128. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1940, 51. nr., 2. martā, 3. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40756) un mašīnraksts (turpat, 40322). Otrais tīrraksts bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 4. rindas šāds papildteksts:

Celies par putniem un mākoņiem augstāk,

Nožņaudzi nelaimi savu sev plaukstā.

Mašīnraksts bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

AICINĀJUMS (129. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 547. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā); 40435; M. Grīnfeldes arhīvā). Otrais un trešais tīrraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrraksts ar virsrakstu "Maigums". Trešais tīrraksts bez virsraksta, ar veltījumu: "Mildai Grīnfelda kundzei."

LEDU KAĻ (130. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1940, 69. nr., 28. martā, 2. lpp.

Saglabājies pirmpublicējuma izgriezums (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)).

ATDZIMŠANA (131. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1939, 97. nr., 1. maijā, 2. lpp. Ar nelielām stilistikām, atšķirībām dzejolis ievietots krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), bet otrajā

“Zem cēlās zvaigznes” izdevumā (1948) pievienoti papildus divi panti, kuri acīmredzot rakstīti ap 1947. gadu:

Es būšu ar zemi kopā
Un palīdzēšu tai augt.
Pat kokam, tam visu skopam,
Es atdošu gribu plaukt.

Grauds, pacēlis savu asnu,
Man pretim pasmaidīs,
Un roka mana kā asmens
Skarbos vējus nocirtīs.

Saglabājie mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943) un pirmpublicējuma izgriezums (turpat, 40322 (krājuma manuskriptā)).

ŠĪ VASARA (132. lpp.)

Sacerēts 1927. g. 10. jūnijā. Pirmpublicējums JZ, 1939, 159. nr., 19. jūl., 2. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (FB, A. Čaka fonds, XVI, 61. lpp.; RLMVM, inv. nr. 40340), melnraksts (FB, A. Čaka fonds, XVI, 61. lpp.), uzmetums (RLMVM, inv. nr. 40324), mašīnraksts (turpat, 40943) un pirmpublicējuma izgriezums (turpat, 40322 (krājuma manuskriptā)). Abi tīrteksti bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmais tīrteksts 9.—12. rindai, otrais tīrteksts 13.—16. rindai. Melnraksts bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 4. rindas šāds A. Čaka svītrots pants:

Laī skarbāka plūst mana dziesma,
Es lepna, ka rodu sev dzeju.
Es tur, no kā bēg kā no iesma
Vai visi un slēpj savu seju.

Uzmetums 1.—12. rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

PIE DAUGAVAS (133. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1939, 125. nr., 7. jūn., 2. lpp., ar vienu virsrakstu apvienojot divus tematiski saistītus dzejoļus. Cikla pirmais dzejoļis ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, bez sadalījuma pantos. Otrs, krājumā neievietotais cikla dzejoļis:

Es stāvu Daugavas krastā
Starp vējiem un smagām nastām,
Ko kuģi drīz aizvedīs.

Kāpj saule kā puika mastā,
Tērpta kamzoli sārtā un prastā,
Un oļos guļ salna kā rīss.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40435) un mašīnraksts (turpat, 40322 (krājuma mašīnrakstā)). Tīrraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

GRĀMATU KRĀTUVEI (134. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā "Tēvijas Sargs", 1938, 42. nr., 21. okt., 4. lpp., ar virsrakstu "Grāmatu krātuvē". Krājuma "Zem cēlās zvaigznes" otrajā izdevumā (1948, 84.—85. lpp.) izlaista 3. rinda un 33.—36. rindas vietā šāds teksts:

— Tad, kad tu, paņēmis līdzi
Gudrību manu un smaidu,
Gremdēsies darbā un ciņā,
Dzīvē, kas cejama augšup, —

Grāmatu krātuve atbild.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40475, 40322 (krājuma manuskriptā)), divi mašīnraksti (VB, A 287 N 3; A. Čaka muzejā) un pirmpublicējuma izgriezums (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)). Pirmais tīrraksts ir bez virsraksta. Otrais tīrraksts 31.—pēdējai rindai.

KAZA (136. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 156. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40432, 40387). Trešais tīrraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

ŠĶELTAIS (137. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā "Tēvijas Sargs", 1939, 31. nr. 4. aug., 4. lpp.

Saglabājušies pirmpublicējuma izgriezums (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)) un divi mašīnraksti (turpat, 40943).

PĒDĒJAM SNIEGAM (138. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1940, 95. nr., 27. apr., 2. lpp.

Saglabājušies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)).

PAGĀTNE (139. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā "Tēvijas Sargs", 1939, 30. nr., 28. jūl., 5. lpp. Krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946, 102. lpp.) dzejolis publicēts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā); 40435) un mašīnraksts (turpat, 40943). Otrais tīrraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

VARBŪT (140. lpp.)

Sacerēts 1934. g. 11. aprīlī. Pirmpublicējums žurnālā "Zvaigzne", 1971, 20. nr., 21. lpp.

Saglabājušies četri tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435, 40339, 40446), uzmetums (turpat, 40494) un mašīnraksts (turpat, 40943). Otrais un trešais tīrraksts ar virsrakstu "2. elēģija" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Ceturtais tīrraksts, datēts ar 1934. g. 11. aprīlī, bez virsraksta, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Divi papildpanti dzejoļa sākumā:

Nem manu sirdi, liec uz savām lapām,
Uz saulenēm, tām nav no gaismas kauns.
Kaut reiz vēl kļūt no tavas rāsas slapjam
Un būt kā kazlēnam, kas jauns,

Kas zāli ēd gar tavām sētu malām,
Kas zin, kā zeme valga top un kūp.
Nem mani.
Man sirds kā akmens pārdedzināts drūp.

Papildrinda dzejoļa beigās:

Ies garām ļaudis, teiks — viņš laikam jucis.

Uzmetums 7.—12. rindai, bez virsraksta, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Uzmēta beigās šāds papildteksts:

Bet velti lūdzos. Aukstā, tukšā telpā
Kā smagi soļi mani vārdi klaudz.
Birst asa krusa manā elpā,
Un kaut kas nevaிரāmi sauc.

Pil ūdens krāns. Viņš palīdz laiku skaitīt
Tam stundenim, kas man pie sienas pukst.

Acīmredzot A. Čaks iecerējis divu dzejoļu ciklu, no kuriem pirmais ir "Skaidrība" (sk. 169. lpp.), bet otrs — "Varbūt"; vēlāk no šīs idejas A. Čaks atteicies. Sk. arī komentārus dzejoļim "Skaidrība".

KVARTAS (141. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 555. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435; FB, A. Čaka fonds, XV, 76.—77. lpp.). Otrais tīrraksts uzrakstīts 1943. gadā, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Trešais tīrraksts uzrakstīts 1926. g., pēc 30. oktobra, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta — piecu pantu dzejolis (sk. šā izdevuma 1. sēj., 450. lpp.).

GUVUMS (142. lpp.)

Sacerēts 1926. g. 31. jūlijā. Pirmpublicējums JZ, 1930, 119. nr., 28. maijā, 1. lpp., ar virsrakstu "Atzīšanās" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435), melnraksts (FB, A. Čaka fonds, XV, 72. lpp.) un divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943). Otrais tīrraksts uzrakstīts 1943. gadā, ar virsrakstu "Atzīšanās" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Melnraksts datēts ar 31. jūliju, ar virsrakstu "Galdam" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

SĪVAIS ZOBENS (143. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 557. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā); 40435), melnraksts (turpat, 40500) un mašīnraksts (turpat, 40943). Otrais tīrraksts un melnraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

AIZ ROBEŽAS (144. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 558. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435). Otrais tīrraksts ar virsrakstu "Aiz robežām" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

"ES GRIBU TEVI TURĒT CIET" (145. lpp.)

Dzejoļa "Variācija" 7.—8. rinda (ar mainītu vārdu kārtību; sk. šā izdevuma 4. sēj., 64. lpp.). Krājuma manuskriptā moto ievietots kā tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40322).

VĒL VIENU MIRKLI (146. lpp.)

Sacerēts 1932. g. 16. februārī. Pirmpublicējums laikrakstā "Dienas Lapa", 1934, 14. nr., 4. janv., 2. lpp.

Saglabājušies trīs tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40508, 40435), melnraksts (turpat, 40324) un mašīnraksts (turpat, 40943). Otrais tīrteksts datēts ar 1932. g. 16. februāri, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, A. Čaka pārsvītrots. Melnraksts bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Dzejoļa nobeigumā neizstrādāts papildteksts:

Vēl tikko vakar abi kopā gājām,
Kā bijām gadiem gājuši mēs sen
Gar tumšām sētām, vieni, slāpjam kājām.

Bet tagad garām mēs viens otram ejam,
Kur bulvāri kā zirgi strauji kūp,
Ar cietu prātu, vienaldzīgām sejām,
Un lēnām sirdī senā laime drūp.

ATZIŅA (147. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 103. lpp., ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435). Otrais tīrteksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

"ES TURU PASAULI UZ PLECIEM" (148. lpp.)

Moto apvienoti divu dzejoļu fragmenti: 1.—4. moto rinda atbilst dzejoļa "Mūžīgā vienība" 1.—4. rindai (sk. 214. lpp.); 5.—6. moto rinda atbilst dzejoļa "Puteklis" 5.—6. rindai (sk. 189. lpp.).

Krājuma manuskriptā moto ievietots kā tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40322).

TEMPLA IELA (149. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1939, 147. nr., 5. jūl., 2. lpp., ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā); 40435). Otrais tīrteksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Dzejoļa beigās šāds papildteksts:

Jeb kā man tev mūžam mazai palikt,
Pasmaidīt un rokas klēpī salikt?

Tempļa iela — maza ieliņa Pārdaugavā, Āgenskalnā, kur dzīvojusi A. Čaka vecāmāte.

ERMONIKA (150. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1981, 10. nr., 74.—75. lpp., ar virsrakstu “Sešrindīgā ermonika”.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435) un divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; A. Čaka muzejā). Otrais tīrraksts ar virsrakstu “Sešrindīgā ermonika” un veltījumu — Jānim Liepiņam. Pirmais mašīnraksts bez virsraksta. Otrajā mašīnrakstā trūkst 23. rindas. Krājuma “Zem cēlās zvaigznes” (1946) korektūras lapās (FB, A. Čaka fonds, XXI) ir dzejoļa novilkums, bet krājumā darbs tomēr nav ievietots.

Mākslinieks Jānis Liepiņš bija viens no tuvākajiem A. Čaka draugiem, viņa zīmētais ermonists iedvesmoja A. Čaku radīt poēmu “Spēlē, Spēlmani!”.

GRĀMATA (152. lpp.)

Pirmpublicējums izdevumā “Grāmatnieks”, 1939. g. dec., 1. lpp. Krājuma “Zem cēlās zvaigznes” otrajā izdevumā (1948, 83. lpp.) dzejolis publicēts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, izlaista 5.—8. rinda.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)), divi mašīnraksti (VB, A 287 N 3; A. Čaka muzejā) un pirmpublicējuma izgriezums (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)). Tīrraksts 4.—pēdējai rindai. Otrais mašīnraksts ar A. Čaka labojumiem, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

JĀŅI (153. lpp.)

Dzejoļu cikla 1. daļas pirmpublicējums A, 1938, 711. nr., 17. jūn., 10. lpp., ar virsrakstu “Jāņu reibums”; 2. un 3. daļas pirmpublicējums A, 1940, 816. nr., 21. jūn., 19. lpp., ar virsrakstu “Jāņu burvība”. Krājuma “Zem cēlās zvaigznes” abos variantos (1946, 159.—161. lpp.; 1948, 90.—92. lpp.) publicēts tikai cikla 1. un 3. dzejolis.

Saglabājušies četri tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435, 40366 (divi)) un pirmpublicējuma izgriezums (turpat, 40322 (krājuma manuskriptā)). Pirmais tīrraksts 1.—40. rindai. Visi pārējie tīrraksti ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrraksts ar virsrakstu “Jāņu burvība”, trešais — ar virsrakstu “Jāņu reibums”, ceturtais — bez virsraksta. Pirmpublicējuma izgriezuma teksts 41.—pēdējai rindai. Laikrakstā “Cīņa” (1948, 149. nr., 24. jūn., 6. lpp.) publicēts cikla 3. dzejoļa pārstrādāts variants ar virsrakstu “Jāņos”:

Tu vari pļavu uzrunāt,
Ka pļaujas laiks tai atkal klāt
Ar savu vizmu asu.
Zieds ziedam nebeidz lulināt:
— Ir Jāpi klāt, ir Jāpi klāt
Un kaisa zelta rasu. —

No palejas līdz pakalnei,
Kur karsti vēji kūpot skrej,
Ar ilgu, dziļu kaismu
Viss kāpjas pretim pasaulei,
Vēl vairāk alkst un saldi smeļ
Par saules kvēlo gaismu.

Prāts, mūsu jaunās dzīves skauts,
Ir arī augšup saldi rauts
Degt skurbumā kā liesmā.
Plats ceļš mūs tālāk tālē sauc.
Tur visu zemi muteļ ļauts
Teikt nebeidzamā dziesmā:

“Viss šķiet kā milzu ziedā celts,
Mēs brīdi, mūsu darbs nav velts.
Nāc, līgo,
Līgo.”

PŪPOLZARS (157. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1939, 76. nr., 1. apr., 2. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435; M. Grīnfeldes arhīvā) un mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943). Trešais tīrraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta; pie tīrraksta veltījums: “Mildai Grīnfelda kundzei. Aleksandrs Čaks.”

NEIĶES ZIEDS (158. lpp.)

Pirmpublicējums poēmas “Spēlē, Spēlmani!” stuktūrā (356.—373. rinda), R 2, 122. lpp. un atsevišķi 571. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā); 40435). Otrais tīrraksts 1.—12. rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Sk. arī komentārus poēmai “Spēlē, Spēlmani!” (šā izdevuma 4. sēj., 436.—438. lpp.).

TRAMVAJA VAGONAM (159. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1966, 6. nr., 117.—118. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435). Otrais tīrraksts ar virsrakstu "Tramvaja vagoni" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

LĒDIJAI AR PAPLĀTI (161. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā "Jaunā Daiņa", 1934, 3. nr., 1. febr., 3. lpp., ar virsrakstu "Lēdijai ar paplāti" un veltījumu — "Vienai nezināmai kafējnīcās apkalpotājai".

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 2502), melnraksts (turpat, 40328), uzmetums (turpat, 40323). Melnraksts ar virsrakstu "Lēdijai ar paplāti", ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta un citādu sadalījumu pantos. Uzmetums 1.—5. rindai. Vienā numurā ar dzejoļa pirmpublicējumu ievietots laikraksta redaktora Jāņa Trimdas raksts "Te, nu lūk, un šitāds ir tas Aleksandrs Čaks" (3.—4. lpp.), kurā minēts arī šis dzejolis un ar tā rašanos saistīti apstākļi: "Viņš aiziet pie rakstāmgalda, uzgriez spuldzi un sāk pārrakstīt "Lēdiju ar paplāti" uz šaurām, vienkārši līnijotām lapiņām. Rakstot viņš uzkumpst galdam, pasvēries ar krēslu uz galda pusi tā, ka krēslam abas atzveltnes kājas desmit centimetrus no grīdas. Kad dzejolis pārrakstīts, zem virsraksta dzejnieks vēl paraksta veltījumu — "Vienai nezināmai kafējnīcās apkalpotājai", piezīmējot:

— Es gribu, lai to tu katrā ziņā piedrukātu klāt. Man patīk dzejot par cilvēkiem, kurus parasti necik neievēro. Varbūt taisni tie vislielākās ievēribas cieniņi. Nu jā, to tad tu piedrukā gan! Tas tā skaisti..."

KALNIEM (164. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 576.—577. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40376, 40332). Otrais un trešais tīrraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, bez sadalījuma pantos. Otrais tīrraksts ar virsrakstu "Oda kalniem". Trešais tīrraksts datēts ar 1. aprīli, bet nav precīzi nosakāms, kura gada 1. aprīlis tas ir. Spriežot pēc rokraksta un izmantotā papīra, dzejolis sacerēts vācu okupācijas laikā.

ROZE (166. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 141. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435). Otrais tīrraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

NO NĀVES NAV KO BĪTIES (167. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1940, 151. nr., 6. jūl., 13. lpp. Krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946) dzejolis publicēts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40472) un mašīnraksts (turpat, 40943). Otrais tīrteksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

KAD GALS IR KLĀT (168. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1940, 112. nr., 21. maijā, 2. lpp., ar virsrakstu "Pār kalnu balta saule kāp".

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435).

SKAIDRĪBA (169. lpp.)

Sacerēts 1934. gada pavasarī. Pirmpublicējums LM, 1964, 44. nr., 31. okt., 2. lpp.

Saglabājušies trīs tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40339, 40435) un melnraksts (turpat, 40474). Otrais un trešais tīrteksts ar virsrakstu "Pirmā elējija" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Trešais tīrteksts datēts ar 1939. gadu. Melnraksts ar virsrakstu "Lūgums nomalei", ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, brīvs dzejoļa "Skaidrība" un "Varbūt" (sk. 140. lpp.) apvienojums.

Melnraksta iesākums:

Glāb mani, nomale, tu redzi, cik man kāra
Pie tevis galva tā kā lapa līkst.
Man kauns, ka sirds man kļuvusi tik vāra,
Bet ko tur! Kļūst pat tērauds kādreiz mīksts.

Melnraksta tālākais teksts (ar atšķirībām): dzejoļa "Varbūt" komentāros (745. lpp.) citētie divi papildpanti, dzejoļa "Skaidrība" 1.—12. rinda, dzejoļa "Varbūt" 1.—6. rinda.

VĒLĀ LAIME (170. lpp.)

Sacerēts 1928. g. 12. maijā. Pirmpublicējums laikrakstā "Latvijas Kareivis", 1928, 216. nr., 23. sept., 5. lpp., ar virsrakstu "Atteikšanās" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Atkārtots publicējums JZ, 1929, 87. nr., 19. apr., 2. lpp., ar virsrakstu "Vēlā laime" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies trīs tīrteksti (A. Čaka muzejā; RLMVM, inv. nr. 2500, 40435), melnraksts (turpat, 40689) un pirmpublicējuma izgriezums (turpat,

ATKLĀTĪBA (173. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā "Dienas Lapa", 1933, 10. nr., 29. dec., 2. lpp., ar virsrakstu "Slēdziens".

Saglabājušies trīs tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40456, 40435). Otrais un trešais tīrteksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrteksts 1.—11. rindai, bez virsraksta. Trešais tīrteksts ar virsrakstu "Slēdziens".

NOGURUMS (174. lpp.)

Sacerēts 1935. g. februārī. Pirmpublicējums R 2, 586. lpp.

Saglabājušies trīs tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40383, 40435), melnraksts (turpat, 40324). Otrais un trešais tīrteksts un melnraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrteksts datēts ar 1935. g. februāri, ar virsrakstu "Elēģija". Trešais tīrteksts uzrakstīts 1943. gadā. Melnraksts bez virsraksta.

LĒMUMS (175. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 587. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)).

KUR IR? (176. lpp.)

Pirmpublicējums JZ, 1940, 104. nr., 9. maijā, 2. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435).

IELA (177. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 589. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40432).

CELTNIS (178. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1966, 6. nr., 118.—119. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435). Otrais tīrteksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Henesī — šeit domāts augstākās klases konjaks. Ričards Henesijs 1765. gada 10. septembrī Francijā nodibināja savu uzņēmumu, kas ātri kļuva slavens visā pasaulē ar augstākās klases konjaka šķirņu ražošanu.

LĪNIS (180. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 592.—596. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435). Otrais tīrraksts ar virsrakstu "Līnis tirgū" un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

UBAGS (184. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 597. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435).

BAUDA (185. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 598.—601. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435) un uzmetums (turpat, 40509). Otrais tīrraksts ar cikla kopējo virsrakstu "Baudas", pirmā dzejoļa virsraksts "Saldējums", ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Uzmetums 61.—80. rindai (nosacīti), ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Atsevišķi uzmetuma panti:

Pār mani kļavs ar tumšām vēdām
Un gaiss, kur putni lēnām spurdz.
Es tevi atkal tvīkstot ēdu,
Bet jūtu — arī es jau gurds.

Drīz vajadzēs mums atvadīties,
Jau kļavu lapas sarkst un rūs.
Sāk gaiss ar pūkām kopā vīties,
Un ūdens smiltīs lēnām žūst.

Dodžs — valsts galva Venēcijas republikā (7. gs.—18. gs. b.).

PUTEKLIS (189. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 602. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40432, 40469). Trešais tīrraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

PELŅKEI (190. lpp.)

Sacerēts 1939. g. (A. Čaka datējums pie pirmpublicējuma).

Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 170.—172. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40432), melnraksts (turpat, 40324) un divi mašīnraksti (turpat, 40943;

VB, A 287 N 3). Otrais tīrraksts ar virsrakstu "Variācija par peļķi" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. 36. rindas vietā šāds teksts:

Ko Dievs pirms dzimšanas ir aplējis ar tušu.

Melnraksts bez virsraksta, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. 1.—2., 17.—18. rindas vietā šāds minimāli variēts teksts (arī papildteksts pēc 48. rindas):

Tad pāri pasaulei un visām savām sāpēm
Tu gaismā ieiesi pa viņas staru kāpēm.

33.—34. rindas vietā šāds daļēji nosvītrots teksts:

Prieks, kur tu kavējies? Es redzu — melnas bēdas
Pār manu dvēseli krauj sāpes desmit pēdas.
Es kalnā ieaugu, kā svārpsts urbj mani grūtums,
Vēl vienu kliedzienu es pāri visam sūtu.

Pēc 51. rindas šāds papildteksts:

Slavēts,
Slavēts lai rīts, kurā es sevi devu.

Otrais mašīnraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājies arī 1934. g. 16. novembrī sacerēts (A. Čaka datējums) uzmetums ar virsrakstu "Par peļķi zem mana loga", kura pirmās divas rindas tieši variē citēto melnraksta tekstu:

Reiz pāri pasaulei un visām savām sāpēm
Tu gaismā ieiesi pa viņas staru kāpēm.

Būs diena pelēka un zilgmē apmiglota,
Kad tevi laukā raus kā valgu aci slota
No palsa asfalta, uz kura vaigiem cietiem
Kā dzirkstis rožainas ņirb smiltis pretī rietiem.
Kaut migla rūsgana uz visām logu rūtīm
Vēl lāsēs sabiezē un kritīs tev uz krūtīm,
Kaut lapas, lidojot no kokiem, pilnas mulsas,
Pār tavu līmeni kā sārtā elpa gulsies,
Viss velti! Šmikstot nāks no vārtiem slotu zari
Kā šķēpi kaulaini un smaršaini, un gari.
Ar dziļu niknumu un nevaldāmu kāri
Raus tevi asfaltam un gludiem oļiem pāri
Uz zilo rīdziņu, kurp rūsgans ūdens skrien,
Lai gultne tevi klāt pie citām straumēm sien.

Dzejoļa apzīmējums — 2. variācija — nepārprotami ļauj šo dzejoli saistīt ar citu A. Čaka dzejoli — “Peļķe, bruģa zieds” (sk. šā izdevuma 2. sēj., 305.—306. lpp.). Krājuma manuskripta beigās atrodas lapa ar mazliet variētu dzejoļa tekstu — 49.—51. rindu, kas domāts krājumā kā atsevišķas nodaļas moto. Tā kā A. Čaks lappuses nav numurējis, nav droši zināms, pirms kura dzejoļa šis moto paredzēts.

BAIRONAM (192. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā “Zem cēlās zvaigznes” (1946), 164.—166. lpp., ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40432) un mašīnraksts (A. Čaka muzejā). Pirmā tīrteksta (1.—22. rinda) faksimila pirmpublicējums pie M. Grīnfeldes un V. Rūmnieka grāmatas “Kāpēc es esmu Čaks?” fragmentiem (LM, 1987, 24. nr., 12. jūn., 16. lpp.). Otrais tīrteksts un mašīnraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrteksts ar virsrakstu “Kaislība”. Dzejolis izmantots kā ievads dramatiskajai poēmai “Matīss, kausu bajārs” (sk. šā izdevuma 4. sēj., 221.—222. lpp.).

JŪRA (195. lpp.)

Pirmpublicējums antoloģijā “Jūras nemiers” (1939), 67.—72. lpp., ar virsrakstu “Stāsts par cilvēku un jūru” un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies pieci tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40340 (divi), 40433, 40369), melnraksts (turpat, 40340) un pieci mašīnraksti (turpat, 40943, 40764, 40766, 40765, 40322).

Cikla dzejoļi publicēti arī citās variācijās. 1936. gadā publicēts dzejolis “Ieskaņa”, kas atbilst pamatteksta 52.—111. rindai (sk. šā izdevuma 2. sēj., 296.—297. lpp.); 1948. gadā krājumā “Zem cēlās zvaigznes” publicēts dzejolis “Pavasari” (75.—76. lpp.), kas atbilst 55.—94. rindai. Beigās šāds, domājams, 1947. gadā radies papildpants:

Darbs,

Darbs,

Ar tevi kopā es augšu,

Ar tevi es tevī augšu

Un līdzī

Visus citus saukšu.

Tevī es atdošu visu,

Satverdams jaunās pasaules risu.

Otrais, trešais un ceturtais tīrteksts ar virsrakstu “Stāsts par bezdarbnieku”. Otrais tīrteksts 1.—57. rindai, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta un citādu rindu izkārtojumu. 35.—37. rindas vietā šāds teksts:

Un tad viena balss:
Tu meklē darbu?
Neķer bez āķa karpu.
Vai esi kāviēs pie Raunas,
Pie Cēsīm un Slokas?
Kamdēļ tev abas rokas?

Trešais tūrraksts 1.—136. rindai, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu sadalījumu pantos un rindu izkārtojumu. Ceturtais tūrraksts, datēts ar 1935. g. janvāri, 1.—136. rindai, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu sadalījumu pantos un rindu izkārtojumu. Piektais tūrraksts 1.—42. rindai (nosacīti), bez virsraksta, A. Čaka pārsvītrots, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, bez sadalījuma pantos. Tūrraksta beigās šāds teksts:

Piena Ceļš kā uzvilks loks.
Ko darīt?
Gadi skrien garām kā dzirkstis.
Arvienu kļūst likāki pirksti,
Arvienu.

Melnraksts 35.—136. rindai, bez virsraksta, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu sadalījumu pantos un rindu izkārtojumu. Pirmais mašīnraksts 1.—46. rindai. Otrais mašīnraksts 47.—69. rindai, ar virsrakstu "Pavasari" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Trešais mašīnraksts 70.—116. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Ceturtais un piektais mašīnraksts 117.—pēdējai rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta un citādu sadalījumu pantos. Ceturtais mašīnraksts ar virsrakstu "Dziesma par jūru".

Sk. arī komentārus dzejolīm "Ieskaņa" (šā izdevuma 2. sēj., 465.—466. lpp.).

PARADĪZE (201. lpp.)

Dzejoļa sākuma daļa (1.—56. rinda) radusies 1938. gada sākumā, pārējā daļa — 1943.—1944. gadā, kad A. Čaks brīvi variē šo dzejoli, paralēli veidojot krājumu "Debesu dāvana" (dzejolis "Aizmiršanās" — sk. šā izdevuma 4. sēj., 74.—75. lpp.), dramatisko poēmu "Matīss, kausu bajārs" (2931.—3034. rinda (nosacīti) — sk. turpat, 330.—333. lpp.), poēmu "Spēlē, Spēlmani!" (Izskaņa — 1538.—1660. rinda — sk. turpat, 135.—138. lpp.) un šo krājumu. 1.—56. rindas pirmpublicējums D, 1938, 4. nr., 307.—308. lpp., ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. 57.—pēdējās rindas pirmpublicējums R 2, 616.—620. lpp. Dzejoļa sākuma daļa (1.—56. rinda) publicēta krājuma "Zem cēlās zvaigznes" otrajā izdevumā (1948, 78.—79. lpp.), ar virsrakstu "Pārdaugava" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājušies trīs tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā); 40406; M. Grīnfeldes arhīvā), melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40366), trīs mašīnraksti (turpat, 40943, 40762; VB, RX 5, 1, 8 (krājuma "Debesu dāvana" manuskriptā)) un pirmpublicējuma izgriezums (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)). Pirmais tīrteksts 36.—pēdējai rindai. Otrais tīrteksts 1.—56. rindai, bez virsraksta. Trešais tīrteksts 57.—104. rindai, ar virsrakstu "Aizmiršanās" un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Melnraksts 1.—42. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Otrais mašīnraksts 1.—56. rindai, ar virsrakstu "Pārdaugava" un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta — minētais krājuma "Zem cēlās zvaigznes" (1948) variants. Trešais mašīnraksts atbilst trešajam tīrtekstam. Pirmpublicējuma izgriezums 1.—35. rindai.

Atsevišķi dzejoļa panti variēti dzejolī "Oda uzvarai un mieram" krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946, 1948; sk. 374.—375. lpp.). Sk. arī komentārus dzejolim "Aizmiršanās" (šā izdevuma 4. sēj., 434.—435. lpp.).

KARTUPELIS (207. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 621.—622. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā)), melnraksts (turpat, 40435) un mašīnraksts (turpat, 40943). Melnraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. 21.—24. rindas vietā divi atšķirīgi varianti (šeit citēts pirmais):

Būs smarša slēpta zelta dozē
Un kartupelis zilā rozē,
No ērkšķu krūma saules gozē,
No zemes smelts un liets.

VĒJŠ (208. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 623.—629. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40333), melnraksts (V. Rūmnieka arhīvā), dzejoļa sākotnējais variants (RLMVM, inv. nr. 40417) un mašīnraksts (turpat, 40943). Otrais tīrteksts ar žanra apzīmējumu — dzejojums, nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Tīrtekstam trūkst 137.—147. rindas, 113.—116. rindai ir svītroti papildvarianti:

Ņemu visu, kas ir ņemams,
Tārpu, mēslu pat.
Pasaulē nekā nav zema,
Meita šī — tāpat.
Es tev skaidri acīs teikšu,
Ko man sevi liegt:
No šīs meičas neatteikšos.

Melnraksts 72.—84. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Dzejoļa sākotnējais variants ar virsrakstu “Vakara melodija”, uzrakstīts 20. gadu otrajā pusē, domājams, nepabeigts:

Vakars. Dārzos miklums nācis.
Laiks uz lietu stipri mācies.
Un es sēžu mājās labāk.
Drusku tā kā skumji būtu,
Bet nekas, es sirdī jūtu:
Tālos dārzos smaršo tabāks,
Maigiem zirņiem piebriest pākstis,
Un kā apaļš dzeltēns plāksters
Būtu mēness zilgmes vaigā.
Tikai žēl, ka lietus staigā,
Žēl.
Viena lāse delnā kvēl.

Lupstāji — daudzgadīgs čemurziežu dzimtas lakstaugs ar plūksnainām lapām, kura lakstus un saknes lieto medicīnā.

Preferanss — kāršu spēle trim personām.

MŪŽĪGĀ VIENĪBA (214. lpp.)

Pirmpublicējums “Literatūras gada grāmatā”, 1945, 242. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435) un mašīnraksts (turpat, 40943).

Auseklis — Venera.

ILĢUCIEMAM (215. lpp.)

Pirmpublicējums “Literatūras gada grāmatā”, 1945, 242.—243. lpp.

Krājuma “Zem cēlās zvaigznes” otrajā izdevumā (1948) dzejolis publicēts, izlaižot 21.—40. rindu.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40344, 40435). Otrais un trešais tīrraksts ar virsrakstu “Ilģuciems” un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Trešajā tīrrakstā dzejolis izkārtots divās daļās: 1. daļa — 1.—44. rindai, 2. daļa — 45.—pēdējai rindai.

Dūka resp. dūkas — somu tautas mūzikas instruments dūdas.

Pluksts — makšķeres pludiņš.

Maša — pinums no mizu sloksnēm, niedrēm un tamlīdzīga materiāla.

NĀVE (219. lpp.)

Pirmpublicējums R 2, 633.—634. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435, 40522). Otrais un trešais tīrraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no

pamatteksta. Otrajam tīrrakstam nav iedalījuma divās daļās, bet atkārtoti lietots virsraksts "Nāve". Pēc 12. rindas šāds svītrots pants:

Kā bērnam bija bailes ieiet
Tev lielā, tumšā istabā,
Tā tagad līdzī smailiem vējiem
Likt soli tālāk mūžībā.

Trešais tīrraksts 13.—28. rindai, bez virsraksta, spriežot pēc papīra un rokraksta, uzrakstīts 30. gadu pirmajā pusē.

GARS (221. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1966, 6. nr., 119. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435, 40390). Otrais un trešais tīrraksts 1.—14. rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Dzejoļi "Gars" A. Čaks izmantojis dramatiskajā poēmā "Matīss, kausu bajārs" (sk. šā izdevuma 4. sēj., 328. lpp.).

DVĒSELE (222. lpp.)

Pirmpublicējums, R 2, 635. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40322 (krājuma manuskriptā), 40435). Otrais tīrraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

DZEJOĻI NO KRĀJUMA "ZEM CĒLĀS ZVAIGZNES" (1946)

KRĀJUMA TAPŠANA

Krājums "Zem cēlās zvaigznes" (1946) tapis sarežģītos pēckara apstākļos. 1943. gadā sakārtotā "Debesu dāvana" un 1944. gadā izveidotais krājums "Lakstīgala dzied basu" joprojām nebija izdots, un A. Čaks labi saprata, ka padomju varas apstākļos, pēckara situācijā nav ne mazāko cerību uz izdošanu. Tāpēc, iecerot jaunu dzejoļu krājumu, kurā ietilptu pēckara posmā sarakstīti dzejoļi, A. Čaks gribēja izmantot arī tos darbus, kas ievietoti abos neizdotajos vācu okupācijas laika krājumos. Domājams, pirmās grāmatas aprises radušās 1945. gada pavasarī. Materiālu kopā "Ko dara rakstnieki" (LM, 1945, 10. nr., 23. martā, 6. lpp.) minēts: "Intensīvi un čakli ap agrāk iecerētiem un jauniem sacerējumiem strādā **Aleksandrs Čaks**. Vēl šovasar grāmatu tirgū parādīsies viņa liriskas grāmata ar plašu, daudzpusīgu tematiku. Krājums aptvers lielāku laika posmu dzejnieka attīstībā (no 1938.—1945. g.)." Sastādītāja arhīvā ir

A. Čaka iesnieguma melnraksts Latvijas Valsts izdevniecības direktoram (rakstīts 1948. gada rudenī), kura iesākumā teikts: "1945. gada pavasarī ar toreizējo izdevniecības atbildīgo darbinieku Arvīdu Griguli noslēdzu līgumu par dzejoļu krājuma "Zem cēlās zvaigznes" izdošanu." Informācijas par gaidāmo A. Čaka dzejoļu krājumu presē parādās vairākkārt. 1945. gada oktobrī, kad sarakstīti gandrīz visi krājuma dzejoļi, materiālu kopā "Ko dara rakstnieki" (LM, 1945, 39. nr., 12. okt., 8. lpp.) minēts: "Aleksandrs Čaks patlaban pabeidzis sakārtot savu jauno dzejoļu krājumu, kas vēl šogad iznāks VAPP apgādā." Krājums gan 1945. gadā vēl neiznāk, un, spriežot pēc dzejoļu publikācijām presē, tikai novembrī tas ir pilnīgi gatavs. 1946. gada pirmajā pusē grāmatas tapšanas gaita turpinās. Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un retumu sektorā saglabājies sasiets krājuma korektūras eksemplārs (FB, A. Čaka fonds, XX), kurā redzami A. Čaka korektūras labojumi un dažas pēdējā brīža izmaiņas. Pēc dzejoļa "Tā labāk" sekoja dzejolis "Saulains rīts", taču korektūrā tas pārsvītrots un tam pievienots dzejolis "Rīgai" (sk. 297.—298. lpp.); pēc dzejoļa "Kaza" sekoja dzejolis "Ermonika", korektūrā tas pārsvītrots un tam pievienots dzejolis "Upes roze" (šajā izdevumā — "Ūdens roze") ar A. Čaka piezīmi: "Izmestā dzejoļa vietā nāk dzejolis "Ūdens roze"." Korektūras eksemplārā ir tipogrāfijas zīmogs ar 1946. g. 19. jūlija datumu. Krājuma pasē minēts, ka grāmata parakstīta iespiešanai 1946. gada 2. augustā, un drīz pēc tam sākas sarežģījumi. Kultūras dzīvi visā Padomju Savienībā postoši ietekmē 14. augustā pieņemtais VK(b)P CK lēmums par žurnāliem "Zvezda" un "Ļeņingrad". Tajā brīdī tikko ir iespiests A. Čaka krājums "Zem cēlās zvaigznes", un tūlīt seko, domājams, mutisks rīkojums grāmatas metienu iznīcināt (neliels daudzums eksemplāru paliek bibliotēkās, izdevniecības un tipogrāfijas darbinieku rokās). Oficiālās bibliogrāfijās šī grāmata nemaz netiek minēta, un pirmoreiz krājums analizēts M. Grīnfeldes un V. Rūmnieka grāmatā "Kāpēc es esmu Čaks?" (R., 1988), 133.—140. lpp.

Daļa krājuma dzejoļu ievietota "Debesu dāvanā" un krājumā "Lakstīgala dzied basu", šie darbi šeit atkārtoti vairs nav publicēti. Krājuma struktūrā ir šāda:

ZEM CĒLĀS ZVAIGZNES

DZEJOĻI UN DZEJOJUMI

Augstā krastā (sk. 103.—104. lpp. — Stāvā krastā)

Bērnības atmiņas

Rīga

Blaumaņa iela — manas dzimšanas vieta

Ģertrūdes iela

Pirmās atmiņas

Tūpsis

Drēbnieka krītis

Mīlas sakarnieks

1905. gads

Ciņa

Melnā sotņa

Drēbnieka māceklis Pičs

Zirgi

Vajāšana

Mītiņš Grīziņkalnā

13. janvāris

**“Viens tev ir acis aizslēdzis,
Nāc, klausī manu vārdu.”**

Es (sk. 4. sēj., 19. lpp. — “Vai varu tev pie kājām likt”)

Melodija (1. — sk. 4. sēj., 64. lpp. — Variācija; 2. — sk. 4. sēj., 67. lpp. —

Melodija)

Starp divi lieti (sk. 4. sēj., 30. lpp.)

Dzīvība (sk. 4. sēj., 29. lpp.)

Dziesma (sk. 4. sēj., 71. lpp.)

Visu dienu (sk. 4. sēj., 23.—24. lpp. — Manas mājas)

Viens vakars (sk. 4. sēj., 73. lpp.)

Pūpolzars (sk. 157. lpp.)

Skurbums (sk. 4. sēj., 34. lpp. — Mans kaps)

Zvaigzne (sk. 4. sēj., 65. lpp. — Zelta kastanis)

Pagātne (sk. 139. lpp.)

Atziņa (sk. 147. lpp.)

Vēl vienu mirkli (sk. 146. lpp.)

Ints (sk. 4. sēj., 44.—45. lpp. — Ints trakais)

Pusnakts balva (sk. 4. sēj., 21.—22. lpp.)

Ja kāds grib zināt (sk. 4. sēj., 66. lpp. — Mana mīla)

Brīnums ar sirdi (sk. 117.—118. lpp.)

“Kas cēlies par radītāju”

Par ogles zīmējumu ar Spēlmani un mani (sk. 4. sēj., 88.—107. lpp. —
fragmenti no poēmas “Spēlē, Spēlmani!”)

“No nāves nav ko būties”

Zelta kūlis (sk. 127. lpp.)

Atdzimšana (sk. 131. lpp.)
Vēlēšanās (sk. 128. lpp.)
Mūžīgā vienība (sk. 214. lpp.)
Roze (sk. 166. lpp.)
No nāves nav ko būties (sk. 167. lpp.)
Aicinājums (sk. 124. lpp. — Darbs)
Tā labāk (sk. 112. lpp.)
Rīgai

“Nav velti”

Pie Daugavas (sk. 133. lpp.)
Iļģuciemam (sk. 215.—218. lpp.)
Grāmata (sk. 152. lpp.)
Grāmatu krātuvei (sk. 134.—135. lpp.)
Tempļa iela (sk. 149. lpp.)
Kaza (sk. 136. lpp.)
Ūdens roze (sk. 4. sēj., 69. lpp.)
Jāņi (sk. 153.—156. lpp.)
Iekšpilsētas laukumam
Baironam (sk. 192.—194. lpp.)
Jēkabam Kazakam
Pelņei (sk. 190.—191. lpp.)

“Pieceļas strādnieks pats”

17. jūnijs
18. marts
Divi maiji
No pirmā latviešu padomju operas libreta
Sarkano strēlnieku kaujas dziesma
Noslēguma dziesma

“Tajā gadā bargā”

Markavs
Kara meitenes
Oda Sarkanai armijai
Latvietis Staļingradā
Latvieši Sarkanai armijai
Kaķuša
Kurzemei
Latviešu strēlniekiem

"Un jūsu stāvi rīta gaismā vājā"

Latviešu partizāniem
Kas viņš ir?

Melnās dienas

Vācu žandarms
Melnās dienas
Pagrabam
Atgriešanās
Atrieb!

"Tautas, uzvara mums dota"

Priekā dziesma
Oda uzvarai un mieram
3. septembris

Nu ir labi

Nu ir labi
Rīgai
Daugavai
Ūdens
Autobuss
Tramvajs
Es stikloju logu
Gāze
Uz Ķegumu
Drupu kaudze

"Tam, kam nebij zemes"

Darba zemnieka vārdi
Darba zemnieka dziesma
Jaunajam zemes ieguvējam
Darba zemniekam
Darba zemniekam rudenī
Kartupeļu vāga
Traktorista dziesma
Cukurbiete
Kulmašīnas dziesma

Tev, komjaunatne

Tev, komjaunatne
Padomju jaunatne
Uz skolu

Maskava

Maskava
Majakovska metro stacija
Maskavas pioniere

Liela gaisma

Oktobris uzvarētājs
Padomju Latvijai
Cēsu ielas nams
Viņš redzēja Ļeņinu
Latvietis biedram Staļinam
Ar tavu vārdu, biedri Staļin (sk. 99.—100. lpp.)

KOMENTĀRI DZEJOĻIEM UN MOTO

RĪGA (225. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums K, 1946, 2. nr., 144.—147. lpp., ar virsrakstu "Rīgas slavināšana", stilistikām atšķirībām no pamatteksta un citādu pantu kārtību. Pēc 4. rindas šāds papildu teksts:

Rīga, vecā, lepnā Rīga —
Sīržu piens un roku skūpstis.
Garām plūst tev nemierīga
Daugava un jūrā kūst.

37.—44. rindas vietā pirmpublicējumā likti daudzpunkti. Dzejoļa beigās pēc trim zvaigznītēm šāds papildu teksts, kurš rakstīts pēc kara:

Kad atnāca kara baigums,
Tu paliki nedrebot,
Vien pagriezi savu vaigu
Un teici: "Ja vari, kod.

Es tomēr celšos atkal
Un būšu pie jūras tāpat."
Tu, kas mums spēkus atkal,
Kas nevar iznīkt nekad.

Daļa puteklīm aiziet un niekam,
Kur laiks garām šalcot irdz,
Tev elpas mēs kopā liekam,
Rīga — Padomju Latvijas sirds.

Lielu nāvi pār tevi sēja.
Visās ielās un laukumos
Vācu žandarmu suņi skrēja
Latviešiem elpu kost.

Velti gribēja iebrucējs vācietis
Tevi nogrūst no zemes nost.
Tavās ielās sen drupas novāc,
Guļ pie asfalta pienaglots posts.

Velti lauza un lieca tevi,
Bij tev spēks visu izturēt to,
Jo tev tauta atnesa sevi —
Spītu mūžu mūžos glabāto.

Tur, kur laukumi vējā krasā
Vēl pēc sēra un gruzduma ož,
Redzu, redzu jau tvērumā asā —
Celsies nami kā rožudārzs košs.

Tāli torņi pret debesīm sliesies,
Jauni dārzi visapkārt plauks,
Jautras meldijas ielās liesies.
Dzīve būs — atvāzts medus trauks.

Atkārtoti publicējot šo dzejoli krājumā "Zem cēlās zvaigznes" 1948. g. izdevumā, apvienoti visi trīs šajā krājumā ievietotie dzejoļi, kas veltīti Rīgai. Cikla "Rīgai" pirmais dzejolis ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Publicējumā trūkst 1.—4., 81.—84., 101.—102. rindas; 89.—92. rindas vietā šāds teksts:

Rīga, ņem mani, ņem mani visu —
Kā dzīve, kā darbs un kā visums!

Pēc 96. rindas šāds papildu teksts:

Rīga, Rīga, tu pilsēta mana,
Tavas notekas, tikko tās mana,
Skalji lullinot, ūdeņus gana
Sev.

M. Saglabājies tīrtraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; N 3). Tīrtraksts ar virsrakstu "Ieskaņa. Daži vārdi Rīgai", citādu pantu kārtību un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 4. rindas šāds papildu teksts:

Rīga, vecā, lepnā Rīga —
Siržu piens un roku skūpsts.
Garām plūst tev nemierīga
Daugava un jūrā kūst.

Kā es sevi meklēt gāju,
Tavu saldo gurnu jozts.
Nav man, nav bez tevis māju,
Nespēks paņem manu kāju,
Galvu tumša nakts un posts,

Kad man tevis trūkst. Uz leju
Kā no kalna akmens traks,
Šķembas šķaidot, tad es skreju.
Sāku neprātīgu deju,
Kļūdams župa sīvs un smags.

Pēc 96. rindas šāds papildu teksts:

Citas pilsētas saliec sainī
Sev kā brokastu, Rīga, līdz,
Kad tu iesi dvēseles mainīt,
Kad pār zilgmi tev jāklāj būs zīds.

Es ar tevi mūžīgi kopā
Biju, esmu un būšu likts
Kā divas lāses vienā stopā,
Kā divas bites vienā stropā,
Mūžīgs, varens, riebīgs un slikts,
Likts.

Pirmais mašīnraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 4. rindas papildteksts (atbilstīgi šeit citētajam M. Grīnfeldes oriģināla papildtekstam). Otrais mašīnraksts 61.—pēdējai rindai, ar A. Čaka labojumiem atbilstīgi pamattekstam.

BLAUMAŅA IELA — MANAS DZIMŠANAS VIETA (229. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 11.—12. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un trīs mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943, 40940; VB, A 287 N 3). Tīrraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 28. rindas šāds papildu teksts:

Suņi nebeidz ap Blaumani staigāt,
Kur viņš, stūrī pakāpies, kluss,
Ar granīta spīdumu vaigā
Vēro, pievēris plakstienus.

Pēc 36. rindas šāds papildu teksts:

Tu — kabatas šuve Rīgai,
Par taviem gardumiem peles melš.
Virš tavas galvas, dīkai,
Elso Brīvības ceļš.

Debesis zvaigžņu ceros.
Kā uzšķeltu akatu
Es tevi neatceros:
Trūka tā, kas sveci tur.

Otrais un trešais mašīnraksts ar tīrrakstam atbilstīgām stilistikām atšķirībām.

Dzejolī A. Čaks apraksta savu pirmo dzīvesvietu — Blaumaņa (toreiz Ņevas) ielas 9. namu.

Sv. Pāvila baznīca (celta 1885—1887) atrodas Avotu un J. Asara ielas sadurē.

Dzejojums “Blaumaņa iela — manas dzimšanas vieta” ir pirmais nodaļā “Bērības atmiņas”, kura, domājams, liecina par A. Čaka īsti nerealizētu ieceri rakstīt plašu bērības atmiņu grāmatu.

RLMVM saglabājies projekts ciklam (RLMVM, inv. nr. 40422) “Saldais gredzens” (svītrotais virsraksts — “Skaistākā vasara”), kurā minētas iespējamās poēmas nodaļas:

1. Iekrišana karstā barības kublā
2. Mazgāšanās pirtiņā
3. Kājas ievainošana, rudzus vedot
4. Zelma (pirmā iepazīšanās ar meiteni)
5. Vēdzeles notveršana
6. Iemācīšanās peldēt
7. Liču upes tirgus
8. Čūsku purvs un Tipsis
9. Reinīša biedēšana
10. Niknais tītaru tēvains
11. Slīkšana. Atmiņas, viņu piespiež pašu slīcināties, izvelk

12. Mātes kājas pārlausana. Vemšana. Vienmēr vemj pie tās vietas. Kad krogos vemj, nāk prātā mātes līganā kāja

ĢERTRŪDES IELA (231. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 13.—14. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un trīs mašīnraksti (VB, A 287 N 3; RLMVM, inv. nr. 40940 (divi)). Tīrraksts un otrs mašīnraksts ar apakšvirsrakstu "Daži vārdi par šo ielu" un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Trešajam tīrrakstam trūkst 1.—4. rindas. 8. rindā minēta "spārnotā celtne" (tīrrakstā — "spārnotā baznīca") ir Sv. Ģertrūdes jeb Vecā Ģertrūdes baznīca (celta 1864.—1869. g.).

Dzejoli stāstīts par nākamo A. Čaka dzīvesvietu — namu Ģertrūdes ielā 57.

PIRMĀS ATMIŅAS (233. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 15.—16. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un divi mašīnraksti (VB, A 287 N 3; RLMVM, inv. nr. 40940). Tīrraksts un otrs mašīnraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

TŪPSIS (235. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 17.—19. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un divi mašīnraksti (VB, A 287 N 3; RLMVM, inv. nr. 40940). Tīrraksts un otrs mašīnraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

DRĒBNIEKA KRĪTS (237. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 20.—23. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un trīs mašīnraksti (VB, A 287 N 3 (divi); RLMVM, inv. nr. 40940). Tīrraksts un visi mašīnraksti ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Tīrrakstam, pirmajam un otrajam mašīnrakstam pēc 36. rindas šāds papildteksts:

Krīta putekļu vizmojums vārīgs —

Tas tiešām bija viss,

Kas krīta kastītei pāri

Bij no pilnības palicis.

Trešais mašīnraksts 1.—24. rindai.

MĪLAS SAKARNIEKS (241. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums K, 1946, 3. nr., 297.—301. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un divi mašīnraksti (VB, A 287 N 3; RLMVM, inv. nr. 40940). Tīrrakstam svītroti divi iespējamie virsraksti: "Marts"; "Nelaimīgais februāris". Otrais mašīnraksts 1.—164. rindai.

1905. GADS (248. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums LM, 1946, 2. nr., 11. janv., 5. lpp., ar virsrakstu "Fragments no poēmas "1905. gads"". Publicējums "Zem cēlās zvaigznes" 1948. g. variantā, ar citādu sadalījumu pantos un stilistiskām atšķirībām no pamatteksta; trūkst 3.—11., 17., 79.—82., 91.—94., 99.—106. rindas.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un divi mašīnraksti (VB, A 287 N 3; A. Čaka muzejā). Tīrraksts ar virsrakstu "Deviņsimti piektais gads" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 43. rindas šāds papildteksts:

Nem manu tautu atkal,
Kā toreiz, bargs un ass
Un viņas sirdi atkal
No mūžu aklības.

Pirmais mašīnraksts 1.—106. rindai. Otrais tīrraksts bez virsraksta, 107.—pēdējai rindai.

36. rinda labota, izmantojot "Zem cēlās zvaigznes" 1948. g. variantu, kur pamatteksta rinda ir acīmredzami neveikla — "Es ņemu smiltis liekties".

CĪŅA (252. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 37.—38. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un mašīnraksts (A. Čaka muzejā). Tīrraksts un mašīnraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Tīrraksts ir bez virsraksta.

"Fēnikss" — vecākā Rīgas vagonu rūpnīca.

"Baltija" — Krievu-Baltijas vagonu fabrika.

MELNĀ SOTŅA (254. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 39.—42. lpp. Publicējums "Zem cēlās zvaigznes" 1948. g. variantā, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, trūkst 41.—48., 73.—76. rindas.

Saglabājies tīrtraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; A. Čaka muzejā), visi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Tīrtraksts ir bez virsraksta.

DRĒBNIEKA MĀCEKLIS PIČS (258. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums K, 1946, 1. nr., 20.—23. lpp., ar apakšvirsrakstu “1905. gada notikums” un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmpublicējumā trūkst 5.—16. rindas, dzejojuma beigās ar zvaigznīti atdalīts šāds papildteksts:

Gads deviņsimti piektais. Ciets
Tu pāri laukiem ievēlc sliedi.
Viss tautas sūrumš tevī liets
Un varmācībai kaklu liec.
Tavs solis mūsu dienās iedim.

Publicējums “Zem cēlās zvaigznes” 1948. g. variantā, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, trūkst 56.—65. rindas.

Saglabājies tīrtraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un mašīnraksts (A. Čaka muzejā). Tīrtraksts bez virsraksta; A. Čaka nosvīrotie virsraksta varianti — “Marts”, “Sākas aprīlis”. Tīrtraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 5. rindas šāds papildteksts (arī svīrotš korektūras eksemplārā — FB, A. Čaka fonds, XX):

Tavs nakšu baigums, telpā šķilts,
Bij reizē nazis, stars un lode.
Sniegs asinīs tavs lipa silts.
Tu biji elpā triekta smilts,
Smags vērsis, avots salts un kode.

Pēc 45. rindas šāds papildteksts:

Es lūpas paveru: — Ko gvelz!
Ņirdz koks: — Cik tava pēda vāja:
Tu kalts kā mūsu vārtos dzelzs.
Kad zibins tevī pušu šķels,
Bet tad tev nepacelsies kāja.

Mašīnraksts ar svīrotu apakšvirsrakstu “1905. g. notikums” un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 5. rindas citētais tīrtraksta papildteksts.

ZIRGI (264. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 51.—55. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un mašīnraksts (A. Čaka muzejā), abi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Tīrraksts ir bez virsraksta.

VAJĀŠANA (269. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums "Literatūras gada grāmata", 1946, 134.—135. lpp., ar apakšvirsrakstu "Bērnības atmiņas no 1905. gada".

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un mašīnraksts (A. Čaka muzejā). Tīrraksts ir bez virsraksta.

MĪTIŅŠ GRĪZINKALNĀ (272. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā. Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 59.—77. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un divi mašīnraksti (A. Čaka muzejā; RLMVM, inv. nr. 40940). Tīrraksts un pirmais mašīnraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Tīrraksts ir bez virsraksta. Tīrrakstā pēc 148. rindas šāds A. Čaka svītrots papildteksts:

Cim cid ritā,
Nesamīlies tikai Ritā!

Pēc 165. rindas šāds papildteksts:

Kopā velns un kopā Dievs,
Slavinājums, skūpsts un nievs.

Pēc 243. rindas šāds papildteksts:

Tā kā migā lācis.

Pēc 258. rindas šāds papildteksts:

Sāpes — tava bulta.
Sāpes — tava gulta.
Mūžu dangās kulta.
Celies.

Tīrraksta pēdējā rinda:

Pie mātes rokas Pičs kluss sabrūk pelnā.

Pirmā mašīnraksta atšķirības atbilstīgas tīrrakstam. Otrais mašīnraksts 388.—415. rindai, bez virsraksta.

Zekseris (no vācu *der Sechse*) — sīka monēta (5 feniņi). Sarunvalodā par zekseri apzīmēja paštaisītu naudu — spožu pogu, kas saplacināta, to uzliekot uz tramvaja sliedēm.

Korķenieki — a/s “A. Krīgsmanis un kompānija” strādnieki.

Feniksietis — a/s “Fēnikss” (vēlākā Rīgas vagonu rūpnīca) strādnieks.

Kuņņecovnieks — Kuņņecova porcelāna un fajansa fabrikas strādnieks.

13. JANVĀRIS (289. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 18. nr., 22. janv., 6. lpp., ar apakšvirsrakstu “Fragments no poēmas “1905. gads””.

Saglabājies tīrteksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un divi mašīnraksti (A. Čaka muzejā; RLMVM, inv. nr. 40943). Tīrteksts 1.—152. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta un citādu pantu kārtību. Pēc 8. rindas šāds papildteksts:

Sīkās pārslas lēni ris.

Notver pārslu, zelta kodī,

Notver mākonī un lodī.

Tīrtekstā trūkst 24.—29. rindas. 43.—44. rindas vietā šāds teksts:

Piektā:

Līdaku vai gaili dzīvu.

Pēc 63. rindas šāds papildteksts:

Sestā:

Ne ko aizslēdz, ne ko sien,

Visi tikai dzied un skrien.

Pēc 93. rindas šāds papildteksts:

Tālāk soļo korķenieki:

Viss ir blēņas, viss ir nieki.

Tagad nažiem sāksies prieki.

Aleksandra iela — tagad Brīvības iela.

Aleksandra tirgus — tagad Vidzemes tirgus.

Vagonnieki — Krievu-Baltijas vagonu fabrikas strādnieki.

Tie no Džutas — “Linu un džutas manufaktūras” strādnieki. Šīs fabrikas strādnieki aktīvi piedalījās arī Rīgas dumpī (1899).

“Provodņiks” — gumijas izstrādājumu ražošanas fabrika, dibināta 1888. g. Sarkandaugavā.

RĪGAI (297. lpp.)

Pirmpublicējums "Literatūras gada grāmatā", 1946, 102. lpp., ar virsrakstu "Rīga" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājies mašīnraksts (FB, A. Čaka fonds, XX) ar virsrakstu "Rīga".

"NAV VELTI..." (299. lpp.)

Dzejoļa "Baironam" 1.—2. rinda, ar atšķirībām (sk. 192. lpp.).

IEKŠPILSĒTAS LAUKUMAM (299. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 162.—163. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (A. Čaka muzejā).

JĒKABAM KAZAKAM (301. lpp.)

Sacerēts 1939. g. (A. Čaka datējums pie publicējuma krājumā). Pirmpublicējums "Literatūras gada grāmatā", 1946, 115. lpp.; te izlaista 33.—40. rinda, kuru pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 168. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40382, 40435) un divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 3). Otrais tīrraksts un otrais mašīnraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

"PIECEĻAS STRĀDNIKS PATS" (303. lpp.)

Dzejoļa "17. jūnijs" 42. rinda (sk. 304. lpp.).

17. JŪNIJS (303. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1941, 6. nr., 745.—748. lpp., ar apakšvirsrakstu "Veltīts Sarkanai Armijai".

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; V. Rūmnieka arhīvā). Otrā mašīnraksta sākumā pierakstīts: "Veltīts Sarkanai Armijai."

18. MARTS (308. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1941, 3. nr., 302.—303. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 3).

18. marts padomju laikā bija Parīzes Komūnas diena, pieminot 1871. g. 18. martā izveidoto proletāriskā valdību (pastāvēja 72 dienas).

DIVI MAIJI (310. lpp.)

Sacerēts 1940. g. (A. Čaka datējums korektūras eksemplārā; grāmatā — 1941). Pirmpublicējums K, 1941, 4. nr., 429.—431. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 3; N 14). Pirmais mašīnraksts 1.—68. rindai, otrais — 69.—pēdējai rindai. Krājuma korektūras lapās (FB, A. Čaka fonds, XX) otrā panta vietā šāds A. Čaka ar roku rakstīts teksts:

Kas darbā nenāca tai dienā,
Tam teica tā: "Tu dumpinieks,
Tu gribi skriet ar galvu sienā.
Tad skrej. Tu mūsu darbam lieks."

Stahanovietis — ražošanas pirmrindnieks. Nosaukums cēlies PSRS 30. gados (2. piecgades laikā).

NO PIRMĀ LATVIEŠU PADOMJU OPERAS LIBRETA (314. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1941, 6. nr., 785.—786. lpp., ar virsrakstu "Kareivju dziesmas".

Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 14), abi ar virsrakstu "Kareivju dziesmas". Pie publicējuma krājumā ir sarakstīšanas gads — 1940, taču tas ir aplams — informācija presē liecina, ka darbs pie šīs pasūtījuma operas (sakarā ar paredzēto Latviešu literatūras un mākslas dekādi Maskavā 1941. g. rudenī) sācies tikai 1941. g. pavasarī. (Sīkāk sk. Grīnfelde M., Rūmnieks V. Kāpēc es esmu Čaks? — R., 1988. — 34.—38. lpp.)

SARKANO STRĒLNIEKU KAUJAS DZIESMA (316. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1941, 6. nr., 783.—784. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 14). Pie publicējuma krājumā ir sarakstīšanas gads — 1940. (Sk. komentārus dzejolim "No pirmā latviešu padomju operas libreta".)

NOSLĒGUMA DZIESMA (317. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1941, 6. nr., 791.—792. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 14). Pie publicējuma krājumā ir sarakstīšanas gads — 1940. (Sk. komentārus dzejolim "No pirmā latviešu padomju operas libreta".)

"TAJĀ GADĀ BARGĀ..." (319. lpp.)

Dzejoļa "Markavs" 1.—2. rinda (sk. 319. lpp.).

MARKAVS (319. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1945, 1./2. nr., 70.—72. lpp., ar žanra apzīmējumu — balāde.

Nara — Okas kreisā krasta pieteka Volgas baseinā.

KARA MEITENES (324. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1945, 9. nr., 16. martā, 6. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 14).

ODA SARKANAI ARMIJAI (326. lpp.)

Sarakstīts 1944. gadā (A. Čaka datējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946)). Pirmpublicējums C, 1945, 22. nr., 27. janv., 5. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

Dzejolis sarakstīts sakarā ar Ļeņingradas blokādes pārraušanu 1944. gada 27. janvārī.

LATVIETIS STAĻINGRADAI (328. lpp.)

Sarakstīts 1944. g. (A. Čaka datējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946)). Pirmpublicējums C, 1945, 27. nr., 2. febr., 6. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943).

Dzejolis sarakstīts sakarā ar vācu karaspēka sagrāves pabeigšanu pie Staļingradas 1943. gada 2. februārī.

Dzejoļi izmantotas atsevišķas rindas no cikla "Mieram" pirmā dzejoļa (sk. 113. lpp.).

LATVIEŠI SARKANAI ARMIJAI (329. lpp.)

Sarakstīts 1944. g. (A. Čaka datējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946)). Pirmpublicējums C, 1945, 40. nr., 17. febr., 5. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

KAĶUŠA (331. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 73. nr., 19. nov., 4. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

"Katjuša" — pirmo padomju reaktīvo bezstobra daudzšāviņu zalvjuguns sistēmu neoficiālais nosaukums.

KURZEMEI (333. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 70. nr., 16. nov., 2. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

LATVIEŠU STRĒLNIEKIEM (334. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1946), 207.—208. lpp.

Nasva — apdzīvota vieta Krievijā, netālu no Veļikije Lukiem, kur 1944. gada 14.—17. janvārī Latviešu strēlnieku gvardes divīzija pārrāva frontes līniju.

Ilmenis — ezers Krievijā, Novgorodas apgabalā.

“UN JĪSU STĀVL...” (336. lpp.)

Dzejoļa “Latviešu partizāniem” 11.—12. rinda (sk. 336. lpp.)

LATVIEŠU PARTIZĀNIEM (336. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 155. nr., 3. jūl., 6. lpp.

Saglabājušies trīs mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943 (divi)). Trešajam mašīnrakstam trūkst 19.—24. rindas.

KAS VIŅŠ IR? (338. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 157. nr., 5. jūl., 3. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 14).
Opočka — pilsētā Krievijā, Pleskavas apgabalā.

VĀCU ŽANDARMS (341. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1945, 34. nr., 17. martā, 3. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

MELNĀS DIENAS (343. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1945, 5./6. nr., 460.—470. lpp., 7./8. nr., 685.—691. lpp.; 1946, 1. nr., 42.—48. lpp., ar virsrakstu “Kurpnieks Grozs” un stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Poēmas sākumā šāds papildteksts:

Kurpnieks Grozs bij Avotielā
Meistars spožs ar labu darbu.
Bieži gan ar mēli skarbu.
Viņam skatu logā lielā
Jauka dāmu kurpe bija.
Kurpei blakus runcis slīja.

Strādāja viņš caurām dienām.
Turpat gulēja un ēda.
Kad viņš balsi vaļā plēta,
Bij ko turēt četrām sienām:
Dziesma allaž kāpās skaļa:
Meistaram ir dzīve zaļa.

Vecenes par viņu gvelza:
— Pagāns nedzer. Taupa naudu.
Grib ar visu savu jaudu
Precēt blakus sētas Elzu,
Meiteni ar šujmašīnu. —
Strādā Grozs un valda smīnu.

Savādnieks ar līku stāvu.

Ja par to kāds smaidot prasa,

Atbilde nāk vienmēr asa:

Kāds es esmu, tāds es stāvu.

Vai var līku zirga loku

Atliek kaut vai desmit roku.

Vācus Grozs bez mēra nīda.

Ja no tiem kāds lāpīt nāca,

— Nevaru, — viņš klusi šņāca

Sabozies, pilns dziļa spīta:

— Nevaru, man roka pušu.

Spēka nav pat nosist mušu. —

Darbā sūrā dienas gāja.

Makšķere bij vienīgs draugs tam,

Kad tā viņam gūla plaukstā,

Cejam cēlās Groza kāja —

Tur, kur upe lokā slaidā

Atmirdz zilo viršu klaidā.

Tur viņš stundām makšķerēja.

Kailās kājas saulē sila.

Nesa smaršas vējš no sila.

Kaut kur tālē suņi rēja.

Atmiņās kā medū slīka.

Doma pārslaina un dīka.

Fronte arvien tuvāk nāca.

Rīta mala dunēt sāka

Kā zem dziļa, smaga vāka.

Okupanti projām vāca

Rūpnīcas un noliktavas,

Kokus, lopus, bišu dravas.

Ceļi dega, bēgļu pilni.

Tukšas izlaupīja mājas,

Jo tām nebij dotas kājas

Līdz ar sāpju lielo vilni

Pazust purvos, kur bez skaita

Klīda ļaudis, pilni naida.

Tikai zoles savas sita

Grozs ar mieru neredzētu,

Neturēdams lielu bēdu

Pat par to, ka bumbas krita: —
Pielieca vien mazliet stāvu,
Lai var palaist garām nāvi.

Beigās blakus ielā plati,
Dienas, naktis dārdēdami
Tā, ka trīc un lobās nami,
Garām vēlās kara rati:
Vāci, lepnie vāci bailēs
Bēga, dzīti nāves spailēs.

Stājās tramvaji un darbi.
Bagātnieki mantas sēja.
Ielās bāli ļaudis skrēja.
Stūros karavīri skarbi
Katram nikni virsū bjāva.
Ja kāds neklausīja, šāva.

Dezertieri slēpās mājās,
Pagrabos, zem grīdām, kūtīs.
Dreba nenorima rūtīs.
Naktīs ļaudis rāva kājās,
Lika viņiem projām doties,
Piedraudot ar elles sodiem.

Lepnā Rīgas ostas mala,
Kur reiz stāja simtiem mastu,
Tagad jaužu neparastu
Pieblīvēta bij bezgala:
Vēl pirms nāves savas vāci
Tos pie sevis vergot vāca.

Tikai zoles savas sita
Grozs ar mieru brīnumainu,
Klusi murminādams dainu
Savā nodabā bez mita:
Diezgan, vāciet, tev te sirot.
Dragā, Sarkanā, pa tīro.

Trešā vakarā bez mēra
Garām trauca ratu rindas.
Dzēla kāpurķēžu šķindas.
Rēca motori pēc zvēra.
Garām Groza logam Elza
Pazibēja, pilna elsa.

— Dzirdi, — klusi iesāk viņa,
Stāvot Groza darba telpā.
Kaut kas baigs trīc viņas elpā.
— Man ir kāda ļauna ziņa. —
— Nieki, — Grozam pasprūk spītā.
— Dzirdi, vīrus ķeršot rītā:

Seši kuģi esot ostā
Un vēl seši nākšot klātu.
Grib tie laupīt vēl bez sātu
Un mūs visus aizdzīt postā.
Bēgsim. Pamet savu darbu. —
— Blēņas, — atcērt Grozs par skarbu.

Sadūkst Elza. Aizliek rokas
Abas savai sejai priekšā.
Asaras mīlst maigā riekšā.
Bālā uguns biezē krokas.
Elza, stāvējusi mirkli,
Iet. Griež skarbums kā ar dzirkli.

Tikko durvīs pazūd Elza,
Grozs pret gribu pārtrauc darbu.
Runcis blakus spēlē arpu.
— Ko tas meitietis te gvelza, —
Viebjas Grozs, — man niekus tīrus:
Rītā ķeršot Rīgas vīrus? —

Ilgu laiku drūmi prāto
Grozs. Tvan traukos piķis vāri.
Grīdas apkampienos kāri
Ādas guļ un elpo rātņi.
Galva gurst to smaršā saldā.
Beidzot Grozs triec dūri galdā.

— Kaut vai tā. Kam tad man īlens,
Āmurs, cirvis, paša dūre,
Blakus sētas grautie mūri?
Būs man tie, kas pūkai vīle.
Tikai ne ar Elzu kopā.
Tad jau labāk ielīst stopā. —

Gaisma līdz pat pašam rītam
Spīd caur Groza loga šķirbu.
Pilsēta snauz, pilna tirpu.

Nemierā un dusmās tītam,
Nenāk Grozam miegs. Viņš čakli
Strādā, gaidot rītu akli.

Pēc 18. rindas šāds papildteksts:

Katru skaņu, katru elpu,
Katru vārdu, katru skatu,
Katru putekli un matu,
Katru ziedu, visu telpu.
Suņi bēg, vājš sāņus cērtas
Pievārtēs, kas vajā vērtas.

Pēc 282. rindas šāds papildteksts:

— Grozs ir saķerts. Aizved Grozu, —
Domā jaunā pārdevēja.
Galva pilna domu vēja:
— Ko es vēl te stopu grozu?
Arī vieglā auzas skara
Kaut ko nāvei pretim dara, —

Žigli domas sakārtotas.
Kluss un tukšs top piena veikals:
Durvis rokas aizslēdz veikli.
Jaunā zin, kurp viņa dodas:
Ātras kājas, dziļa aka,
Viss tas Elzai jāpasaka.

Elza skumja top bez gala:
Ziņa neganta un spēja:
— Kamdēļ Grozs man neticēja? —
Taču jāatrod ir mala.
Mūžam jāpārvar ir žēla.
Nav nekad nekas par vēlu.

Elza tūliņ atgrūž darbu,
Steigu pakampj savās kājās
Un ar visu, kas vēl mājās,
Piemet pilnu pīto tarbu.
Groza veikals aptur ceļu:
Jāieskrien tur paķert veļu.

Un tad, šņukstot sevī klusi,
Ātriem soļiem ielām pāri,

Raujot sirdij spītu kāri,
Skrien uz Daugavmalas pusi.
Augšā zilgme pilna svina.
Bet vai Grozs to jūt un zina?

Pēc 420. rindas šāds papildteksts:

Četras reizes arī Elza
Metas līdzī sievu baram,
Vairāk vēl kā cietam zaram
Viņai spara. Dziļi elсот,
Laužas tā, lai rastu Grozu —
Atdot viņam pilno grozu.

Taču nespēj burzmā trakā
Viņa sastapt Grozu. Klusa
Elza sievu vidū uzsāk
Gaidīšanu, līdz būs vakars:
Tumsā paslepeni varbūt
Izdosies tai nodot tarbu.

Grozs pils pagalmā kā krastā
Atlaidies nīkst sājā omā.
Ka par viņu Elza domā,
Viņam neienāk tas prātā.
Nav viņš izšķīries, ko darīt.
Dīvi saista koku zari.

Kā tie lokās vējam pretī,
Kā tie ceļ uz augšu seju.
— Bet man galva slīd uz leju, —
Pazīb doma Grozam. Netīrs
Lēnām kļūst tam viss, kas bijis,
Gurdums, naid, kas kopā dzijis.

— Vai tā bijusi ir dzīve,
Ko līdz šim es cietis esmu? —
Grozs, pilns neparastu dvesmu,
Domā tālāk sevī sīvi:
— Tagad posts ar roku slaidu
Aizmet mani prom kā skaidu.

Nīst? Es vācus dziļi nīstu,
Bet tas nav vēl diezgan laikam.
Negribu gaist līdzīgs tvaikam.
Kā lai rodu eju īsto.
Rūgtums, rūgtums, ceļu dodī.
Manu ienaidnieku sodī. —

Poēmas beigās šāds papildteksts:

Grozis ar visiem kuģi ieklimst,
Rūgtuma un naida pārpilns.
Skumjas viņu ēd kā tārpi.
Iekaist viņš pret visu viegli.
Klusi vīstot lielo dūri,
Rod sev grūža pilnu stūri.

Nogulstas un aizver acis,
Svārku sejai pāri rausis.
Niknā kņada moka ausis.
Blakus kāds, pie sienas placis,
Visu laiku stāv un elso.
Grozū tomēr uziet Elza.

Abus kuģus izskrējusi
Bālu seju, soli ātru,
Viņa beidzot Grozu atrod.
Aizskar to ar roku klusi:
Elza zin, kas būtu darāms.
Viss ir tagad laimes varā.

Grozis kā dūsmās norauj svārku,
Redzot Elzu, sastingst brīnā,
Bet tad lūpas vēršas smīnā:
— Nu tu redzi manu zārku? —
Saka viņš ar dobjū balsi,
— Lieks un apsmejams mans gals ir. —

— Nesaki, — ūkst ātri Elza,
— Glābties varēsi vēl varbūt. —
Norūc Grozis ar muti skarbu:
— Tā tik tāda sieva melsa.
Kas te iekšā, ārā netiks.
Esmu glēvs un pats sev pretīgs. —

— Nieki. Man ir doma. Klausī.
Saņem drosmi, atmet mieru.
Jāklūst tev par vecu sievu.
Paklusām. — Grozis klausās gausi,
Pazib smīns uz lūpām plānām.
— Aizskriešu tūlīt pēc drānām. —

Pie pirmpublicējuma pēdējā turpinājuma (K, 1946, 1. nr., 42. lpp.) piezīme
"Pirmās daļas nobeigums". Acīmredzot A. Čaks bija iecerējis poēmu turpināt,

tomēr negatīvie izteikumi presē spieduši darbu pārtraukt. Publicējums “Zem cēlās zvaigznes” 1948. g. izdevumā, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Poēmas beigās šāds papildteksts:

Tomēr cīņa nav vēl galā:
Nakti, dienu, saulē, salā.

Saglabājies melnraksts (VB, A 287 N 1) un divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 14). Melnraksts 571.—618., 715.—pēdējai rindai, ietverot pirmpublicējuma papildteksta 18 rindu pamatteksta beigās, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmais mašīnraksts 1.—192., 217.—498. rindai, ar virsrakstu “Kurpnieks Grozs” un žanra apzīmējumu — poēma, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta atbilstīgi pirmpublicējuma atšķirībām. Otrais mašīnraksts 1.—498. rindai (ietverot pirmpublicējuma iesākuma papildteksta pēdējās 18 rindas), bez virsraksta, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta atbilstīgi pirmpublicējuma atšķirībām.

Mulda — garens, liels trauks mīklas mīcīšanai.

Prefektūra — pilsētas policijas pārvalde.

Komijs — pārdevējs, tirgotāja palīgs.

Rīziņš — kanalizācijas caurule ar restotu atveri ielas segumā.

PAGRABAM (368. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 63. nr., 16. martā, 5. lpp.

Saglabājušies trīs mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943 (divi)). Otrais un trešais mašīnraksts 1.—50. rindai.

ATGRIEŠANĀS (370. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 56. nr., 29. okt., 4. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

ATRIEBT! (371. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 83. nr., 8. apr., 6. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943). Dzejoļa sākumdaļā izmantots dzejolis “Stāvā krastā” (sk. 103.—104. lpp.).

“TAUTAS...” (373. lpp.)

Dzejoļa “Oda uzvarai un mieram” 1. rinda (sk. 374. lpp.).

PRIEKA DZIESMA (373. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 99. nr., 27. apr., 2. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

ODA UZVARAI UN MIERAM (374. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 109. nr., 9. maijā, 3. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

Dzejoļi izmantoti fragmenti no dzejoļa "Paradīze" (sk. 201.—206. lpp.).

Dzejoļis publicēts sakarā ar uzvaru pār fašistisko Vāciju.

3. SEPTEMBRIS (376. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 208. nr., 3. sept., 3. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

Portartura — tagad Ļuišuaņa, pilsēta Ķīnā. Dzejoļa sacerēšanas laikā Portartura tikko bija atbrīvota no japāņu pakļautības un kļuva par PSRS un Ķīnas kopīgi izmantojamu teritoriju.

3. septembris — pirmā diena pēc Otrā pasaules kara beigām (2. septembrī Japāna parakstīja kapitulācijas aktu).

NU IR LABI (377. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā "Padomju Strēlnieks", 1944, 206. nr., 8. dec., 2. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

RĪGAI (379. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 60. nr., 3. nov., 2. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 393) un mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

DAUGAVAI (380. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 231. nr., 30. sept., 3. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40471), uzmetums (turpat, 40703) un divi mašīnraksti (VB, A 287 N 1; N 14). Tīrteksti ar virsrakstu "Dziesma Daugavai", ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta:

Daugava,
Daugava mana,
Vilnis tavš
Līksmo un zvana:
Esam mēs brīvi.
Ceļam sev dzīvi.

Daugava,
Daugava mana.

Tikai uz augšu, uz augšu
Kopā ar dzīvi ir es augšu,
Veroties tevī kā draugā,
Daugava, Daugava jaukā.

Uzmetums bez virsraksta, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

ŪDENS (381. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 55. nr., 28. okt., 4. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 392) un mašīnraksts (VB, A 287 N 14). Tīrraksts ar citādu pantu kārtību un rindu izkārtojumu, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

AUTOBUSS (382. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1944, 14. nr., 4. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

TRAMVAJS (384. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 72. nr., 18. nov., 4. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

Dzejolis rakstīts sakarā ar iepriekšējā dienā atklāto tramvaju satiksmi pa Brīvības ielu līdz Gaisa tiltam.

ES STIKLOJU LOGU (385. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 76. nr., 23. nov., 3. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

GĀZE (386. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 63. nr., 5. nov., 4. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

Dzejolis rakstīts sakarā ar iepriekšējās dienas notikumu — darbu atsākusi Rīgas gāzes fabrika.

UZ ĶEGUMU (387. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1945, 2. nr., 6. janv., 6. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

DRUPU KAUDZE (388. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1944, 17. nr., 25. nov., 4. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

“TAM, KAM NEBIJ...” (390. lpp.)

Dzejoļa “Darba zemnieka vārdi” 1.—2. rinda (sk. 390. lpp.).
Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 14).

DARBA ZEMNIEKA VĀRDI (390. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 107. nr., 30. dec., 2. lpp.
Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

DARBA ZEMNIEKA DZIESMA (392. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 102. nr., 24. dec., 2. lpp.
Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

JAUNAJAM ZEMES IEGUVĒJAM (393. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 80. nr., 5. apr., 3. lpp.
Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943 (divi)).

DARBA ZEMNIEKAM (394. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 70. nr., 24. martā, 3. lpp.
Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

DARBA ZEMNIEKAM RUDENĪ (395. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 235. nr., 5. okt., 3. lpp.
Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

KARTUPEĻU VAGA (397. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 241. nr., 12. okt., 3. lpp.
Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

TRAKTORISTA DZIESMA (399. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 3. nr., 5. janv., 2. lpp.
Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943).

CUKURBIETE (401. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 277. nr., 25. nov., 3. lpp.
Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

KUĻMAŠĪNAS DZIESMA (403. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 244. nr., 16. okt., 4. lpp.

Saglabājušies pieci mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40843 (trīs); A. Čaka muzejā). Ceturtais mašīnraksts 17.—pēdējai rindai, bez virsraksta, piektais mašīnraksts 1.—16. rindai.

TEV, KOMJAUNATNE (405. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1945, 74. nr., 16. jūn., 1. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

PADOMJU JAUNATNE (407. lpp.)

Dzejoļu cikla 1. dzejoļa pirmpublicējums PJ, 1944, 32. nr., 31. dec., 6. lpp.; 2. dzejoļa pirmpublicējums PJ, 1945, 89. nr., 21. jūl., 6. lpp., ar virsrakstu "Mūsu padomju jaunatne"; 3. dzejoļa pirmpublicējums PJ, 1945, 130. nr., 28. okt., 3. lpp., ar virsrakstu "Latviešu jaunatnei". Cikla kompozicionālās vienotības nolūkos šeit ievietots arī 3. dzejolis, kas ciklā ietverts tikai "Zem cēlās zvaigznes" 1948. g. izdevumā.

Saglabājies cikla 1. dzejoļa mašīnraksts (VB, A 287 N 14), četri 2. dzejoļa mašīnraksti ar virsrakstu "Mūsu padomju jaunatne" (turpat; RLMVM, inv. nr. 40943 (trīs)) un 3. dzejoļa tīrraksts ar virsrakstu "Latviešu jaunatne" (V. Rūmnieka arhīvā). 2. dzejoļa mašīnraksti ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 117. rindas šāds papildteksts:

Padomju Latvijas labā
Ies viņa stingra vienmēr,
Nokāps, ja vajadzīgs, kapā:
Tāpēc ka tāds viņas mērs.

3. dzejoļa tīrraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

UZ SKOLU (414. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 207. nr., 2. sept. 4. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

MASKAVA (416. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 141. nr., 16. jūn., 4. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943).

MAJAKOVSKA METRO STACIJA (418. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1945, 88. nr., 19. jūl., 3. lpp., ar virsrakstu "Majakovska metro stacijā" un apakšvirsrakstu "No dzejoļu cikla "Maskava"".

Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 14).

Pirmais mašīnraksts ar apakšvirsrakstu "No dzejoļu cikla "Maskava"".

MASKAVAS PIONIERE (421. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1945, 142. nr., 25. nov., 3. lpp., ar apakšvirsrakstu "No dzejoļu cikla Maskava"".

Saglabājies melnraksts (VB, A 287 N 1) un divi mašīnraksti (turpat, N 14; RLMVM, inv. nr. 40943). Melnraksts 1.—72., 77.—80. rindai, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 40. rindas (nosacīti) šāds svītrots papildteksts:

Es te senos laikos biju,
Bet nu viss ir citāds kļuvis.
Redzu lielu laiku miju —
Vecais viss ir kopā gruvis.

Otrais mašīnraksts 1.—64. rindai, ar apakšvirsrakstu "No dzejoļu cikla "Maskava"".

OKTOBRIS UZVARĒTĀJS (424. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 64. nr., 7. nov., 5. lpp. Krājuma "Zem cēlās zvaigznes" 1948. g. variantā dzejolis publicēts kā cikla "Uzvaras Oktobris" 3. daļa (14.—15. lpp.).

Saglabājies mašīnraksts (VB, A 287 N 14).

PADOMJU LATVIJAI (426. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 171. nr., 21. jūl., 3. lpp. Krājuma "Zem cēlās zvaigznes" 1948. g. izdevumā ar virsrakstu "Padomju Latvijai" izveidots divdaļīgs cikls, kura otrais dzejolis pirmoreiz publicēts C, 1946, 169. nr., 21. jūl., 6. lpp.; papildus šim variantam publicēts arī vēl plašāks teksts (PJ, 1946, 178. nr., 7. sept., 3. lpp.) — kādreiz populārā Jāņa Ozoliņa dziesma "Padomju Latvijai":

Mums dziesma plūst no skaidras krūts:
Mēs tagad dzīvot varam.
Kā bite katra lieta dūc,
Ko mēs ar sirdi skaram.

Pēc sāpju gadiem mostas viss
Likt darbā savu roku.
Zied gaisi. Treļļo cīruļi.
Ceļ saule sārtu loku.

Mums dziesmas plūst no skaidras sirds:
Mēs atkal brīvi esam.
Kā saule mūsu dienas mirdz,
Jo sauli sevī nesam.

Posts ļaunais lūst un zemē krīt.

Cērt mūsu griba asa.

Mēs spējam visu padarīt,

Ko dzīve no mums prasa.

Saglabājušies divi mašīnraksti (VB, A 287 N 14; RLMVM, inv. nr. 40943).

Dzejolis publicēts sakarā ar Padomju Latvijas pasludināšanas 5. gadadienu.

CĒSU IELAS NAMS (428. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 22. apr., 95. nr., 6. lpp.

Saglabājušies četri mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943 (divi); VB, A 287 N 14; N 3). Trešais mašīnraksts 1.—64. rindai. Ceturtais mašīnraksts 65.—pēdējai rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

VIŅŠ REDZĒJA ĻEŅINU (432. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1941, 4. nr., 450.—452. lpp.

Saglabājušies divi mašīnraksti (RLMVM, inv., nr. 40943 (divi)).

LATVIETIS BIEDRAM STAĻINAM (436. lpp.)

Sacerēts 1944. gadā (A. Čaka datējums pie publicējuma grāmatā).

Pirmpublicējums PJ, 1945, 25. nr., 23. febr., 2. lpp.

DZEJOĻI NO KRĀJUMA "ZEM CĒLĀS ZVAIGZNES" (1948)

KRĀJUMA TAPŠANA

Krājums "Zem cēlās zvaigznes" (1948) ir pārstrādāts 1946. gada variants, un tā tapšanas gaita lielākoties saistīta ar šo variantu. Pēc tam kad 1946. gada varianta publicēšana tika apturēta, A. Čaks darbu pie krājuma pārstrādes tūlīt neatsāka, bet pievērsās "Patriotiem" (1948). Domājams, 1947. gada otrajā pusē, kad pamatos bija pabeigts darbs pie "Patriotu" sakārtošanas, A. Čaks atsāka darbu pie krājuma "Zem cēlās zvaigznes" pārstrādes. No krājuma tika izņemti daudzi intīmievirzes un personisko izjūtu dzejoļi (1946. g. variantā — 14 "Debesu dāvanas" dzejoļi, 1948. g. — 3; 1946. g. variantā 22 "Lakstīgala dzied basu" dzejoļi, 1948. g. — 15; izņemti daudzi cikla "Bērnības atmiņas" darbi utt. Abu variantu sīkāku salīdzinājumu sk.: Grīnfelde M., Rūmnieks V. Kāpēc es esmu Čaks? — R., 1988. — 133.—140. lpp.). Krājumā tika ievietota virkne jaunu dzejoļu, kas šeit publicēti. Atšķirībā no krājuma pirmā varianta, par kuru sagatavošanas gaitā vairākkārt rakstīja prese, otrs variants nemaz nav pieminēts. Domājams, ka, vēlākais, 1948. g. sākumā darbs pie krājuma pārstrādes ir

pilnīgi pabeigts. Grāmatas tehniskajā pasē minēts, ka tā parakstīta iespiešanai 1948. g. 7. jūnijā. Pēc preses informācijas redzams, ka grāmata pie lasītājiem nonāk 1948. gada septembrī. Krājums "Zem cēlās zvaigznes" (1948) iespiests 3000 eksemplāru metienā. Šeit publicēti tikai tie darbi, kuri nav ievietoti agrākos publicējumos. Krājuma struktūra ir šāda:

ZEM CĒLĀS ZVAIGZNES

DZEJOĻI UN DZEJOJUMI

I e s k a ņ a

Augstā krastā (sk. 103.—104. lpp. — Stāvā krastā)

Varenais Uzvaras Oktobris

Uzvaras Oktobris (sk. arī 424.—425. lpp. — Oktobris uzvarētājs)

Padomju Latvijai (sk. 426.—427. lpp.)

Atmošanās

Bērnības atmiņas

1905. gads (sk. 248.—251. lpp.)

Ciņa (sk. 252.—253. lpp.)

Melnā sotņa (sk. 254.—257. lpp.)

Drēbnieka mācekļi Pičs (sk. 258.—263. lpp.)

Vajāšana (sk. 269.—271. lpp.)

Mītiņš Grīziņkalnā (sk. 272.—288. lpp.)

13. janvāris (sk. 289.—296. lpp.)

Ceļa

Atdzimšana (sk. 131. lpp.)

Starp divi lieti (sk. 4. sēj., 30. lpp.)

Ja kāds grib zināt (sk. 4. sēj., 66. lpp. — Mana mīla)

Pavasārī (sk. 195.—200. lpp. — Jūra un komentārus 756.—757. lpp.)

Pie Daugavas (sk. 133. lpp.)

Pārdaugava (sk. 201.—206. lpp. — Paradīze un komentārus 757.—758. lpp.)

Iļģuciemam (sk. 215.—218. lpp.)

Grāmata (sk. 152. lpp.)

Grāmatu krātuvei (sk. 134.—135. lpp.)

Tempļa iela (sk. 149. lpp.)

Kaza (sk. 136. lpp.)

Ūdens roze (sk. 4. sēj., 69. lpp.)

Jāņi (sk. 153.—156. lpp.)

Baironom (sk. 192.—194. lpp.)

Nekrasovam

Jēkabam Kazakam (sk. 301.—302. lpp.)

Balāde par iesirmo kapteini

Dzīvība

Dzīvība (sk. 4. sēj., 88.—107. lpp. — fragmenti no poēmas “Spēlē, Spēlmani!”)

Pieejas strādnieks pats

17. jūnijs (sk. 303.—307. lpp.)

18. marts (sk. 308.—309. lpp.)

Divi maiji (sk. 310.—313. lpp.)

No pirmā latviešu padomju operas libreta (sk. 314.—315. lpp.)

Sarkano strēlnieku kaujas dziesma (sk. 316. lpp.)

Noslēguma dziesma (sk. 317.—318. lpp.)

Tajā gadā bargā, Četrdesmit pirmā...

Markavs (sk. 319.—323. lpp.)

Kara meitenes (sk. 324.—325. lpp.)

Oda Sarkanai Armijai (sk. 326.—327. lpp.)

Latvietis Staļingradai (sk. 328. lpp.)

Latvieši Sarkanai Armijai (sk. 329.—330. lpp.)

Kaķuša (sk. 331.—332. lpp.)

Kurzemei (sk. 333. lpp.)

Latviešu strēlniekiem (sk. 334.—335. lpp.)

Un jūsu stāvi rīta gaismā vājā

Mums saule bij, bet vāciem — tainīgs sods.

Latviešu partizāniem (sk. 336.—337. lpp.)

Kas viņš ir? (sk. 338.—340. lpp.)

No vēstules biedram Staļinam

Melnās dienas

Vācu žandarms (sk. 341.—342. lpp.)

Melnās dienas (sk. 343.—367. lpp.)

Pagrabam (sk. 368.—369. lpp.)

Atgriešanās (sk. 370. lpp.)

Atriebt! (sk. 371.—372. lpp.)

Tautas, uzvara mums dota

Prieka dziesma (sk. 373. lpp.)

Oda uzvarai un mieram (sk. 374.—375. lpp.)

3. septembris (sk. 376. lpp.)

Nu ir labi

Nu ir labi (sk. 377.—378. lpp.)

Rīgai (sk. 379. lpp. un komentārus 785. lpp.)

Rīdzinieks 1946. gada 13. oktobrī

Daugavai (sk. 380. lpp.)

Ūdens (sk. 381. lpp.)

Autobuss (sk. 382.—383. lpp.)

Tramvajs (sk. 384. lpp.)

Es stikloju logu (sk. 385. lpp.)

Gāze (sk. 386. lpp.)

Uz Ķegumu (sk. 387. lpp.)

Drupu kaudze (sk. 388.—389. lpp.)

Tam, kam nebij zemes,

Atkal dota tā

Darba zemnieka vārdi (sk. 390.—391. lpp.)

Darba zemnieka dziesma (sk. 392. lpp.)

Jaunajam zemes ieguvējam (sk. 393. lpp.)

Darba zemniekam (sk. 394. lpp.)

Darba zemniekam rudenī (sk. 395.—396. lpp.)

Kartupeļu vaga (sk. 397.—398. lpp.)

Traktorista dziesma (sk. 399.—400. lpp.)

Cukurbiete (sk. 401.—402. lpp.)

Kuļmašīnas dziesma (sk. 403.—404. lpp.)

Mežā

Tev, komjaunatne

Tev, komjaunatne (sk. 405.—406. lpp.)

Padomju jaunatne (sk. 407.—413. lpp.)

Kritušā piemiņai

Jauniešiem
Uz skolu (sk. 414.—415. lpp.)
Jaunajā gadā

Maskava

Maskava (sk. 416.—417. lpp.)
Tu, Maskava
Majakovska metro stacija (sk. 418.—420. lpp.)
Maskavas pioniere (sk. 421.—423. lpp.)

Dzejnieki

Andrejs Upīts pie zanteniešiem
Ieraksts "Zajā jā zemē"
Dzejnieka rīts

Lielā gaisma

Cēsu ielas nams (sk. 428.—431. lpp.)
Viņš redzēja Ļeņinu (sk. 432.—435. lpp.)
Latvietis biedram Staļinam (sk. 436.—437. lpp.)

KOMENTĀRI DZEJOĻIEM UN MOTO

UZVARAS OKTOBRIS (441. lpp.)

Cikla 1. dzejoļa pirmpublicējums C, 1944, 64. nr., 7. nov., 5. lpp., ar virsrakstu "Oktobris uzvarētājs"; 2. dzejoļa pirmpublicējums LM, 1946, 45. nr., 7. nov., 4. lpp., ar virsrakstu "Oktobra svētkos".

Saglabājies cikla 1. dzejoļa tīrteksts (VB, A 287 N 12) un 2. dzejoļa tīrteksts (FB, A. Čaka fonds, XXVI), abi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmā tīrteksta beigās šāds papildteksts:

Oktobrī Ļeņins mūs vadīja cēls,
Kā tagad Staļins to dara,
Darbā un lēmumos taisnīgs un kvēls.
Strādnieku — zemnieku vara
Mūžam no pasaules nezudīs,
Sargā to Uzvaras Oktobris.

Otrais tīrteksts ar virsrakstu "Mūsu Oktobris". Krājuma "Zem cēlās zvaigznes" 1948. g. variantā izveidots trīsdaļīgs cikls — 3. dzejolis ar virsrakstu "Oktobris uzvarētājs" vispirms publicēts krājuma "Zem cēlās zvaigznes" 1946. g. variantā (sk. 424.—425. lpp.)

Liests resp. lieste — koka veidojums, kam ir kājas apakšējās daļas forma un ko lieto apavu izgatavošanā.

ATMOŠANĀS (444. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1946, 18. nr., 1. maijā, 2. lpp. Dzejoļa sākuma daļā (1.—30. rinda) ar nelielām stilistiskām atšķirībām izmantots teksts no poēmas “Spēlē, Spēlmani!” (1112.—1141. rinda; sk. šā izdevuma 4. sēj., 123. lpp.).

ŅEKRASOVAM (446. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1946, 241. nr., 7. dec., 3. lpp. Dzejolis publicēts sakarā ar N. Ņekrasova 125. dzimšanas dienu 1946. g. 10. decembrī.

BALĀDE PAR IESIRMO KAPTEINI (448. lpp.)

Pirmpublicējums A, 1941, 9. nr., 21. febr., 9. lpp.
Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40755) un mašīnraksts (V. Rūmnieka arhīvā), abi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

“UN JŪSU STĀVI...” (450. lpp.)

Dzejoļa “Latviešu partizāniem” 11.—12. rinda (ar nelielām stilistiskām atšķirībām). Dzejolis ietverts krājuma “Zem cēlās zvaigznes” 1946. gada variantā (sk. 336. lpp.).

NO VĒSTULES BIEDRAM STAĻINAM (450. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1945, 28. nr., 27. jūl., 4. lpp., kā sastāvdaļa kopējā A. Upīša, J. Sudrabkalna, V. Luksa, F. Rokpeļņa, M. Rudziša, J. Vanaga un A. Čaka parakstītā dzejojumā ar virsrakstu “Vēstule Staļinam”.

Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943) ar virsrakstu “Uzmetums” un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Dzejoļa sākumā šāds papildteksts:

Atkal reiz iebruka Latvijas laukos
Vācietis smīnēdams, kāriģs un ass.
Pavēra ļaudīs, pat zvēros un augos
Riebumu: ienīda liels to vai mazs.

Pēc 12. rindas šāds papildteksts:

Nabagam atdeva nabaga tarbu,
Bagātam zemi, lai būtu tas kungs.
Nabagam atstāja badu un darbu,
Lai tikai mūžīgi vergo un kunkst.

RĪDZINIEKS 1946. GADA 13. OKTOBRĪ (455. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1945, 124. nr., 13. okt., 3. lpp., ar virsrakstu "Rīdzinieks 13. oktobrī"; atkārtots publicējums ar virsrakstu "Rīgai 13. oktobrī" C, 1946, 240. nr., 13. okt., 5. lpp.

MEŽĀ (457. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1946, 222. nr., 10. nov., 4. lpp.

Saglabājamie tīrteksti (VB, A 287 N 1) un divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40943; VB, A 287 N 1). Tīrteksts cikla 2. daļai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Abi mašīnraksti cikla 1. daļai.

KRITUŠĀ PIEMIŅAI (459. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1946, 88. nr., 1. maijā, 4. lpp., ar virsrakstu "Jauniešiem", kā divdaļīga cikla pirmais dzejolis.

Dzejoli 1.—20. rinda ar nelielām stilistiskām atšķirībām atbilst dramatiskās poēmas "Matīss, kausu bajārs" 262.—269., 274.—285. rindai (sk. šā izdevuma 4. sēj., 229.—230. lpp.)

JAUNIEŠIEM (460. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1946, 88. nr., 1. maijā, 4. lpp., ar virsrakstu "Jauniešiem", kā divdaļīga cikla otrais dzejolis, kurš papildināts ar ievadpantu atbilstīgi dramatiskās poēmas "Matīss, kausu bajārs" 2691.—2696. rindai (ar nelielām stilistiskām atšķirībām); pamatteksta 1.—3. rinda atbilst dramatiskās poēmas "Matīss, kausu bajārs" 2697.—2699. rindai (ar nelielām stilistiskām atšķirībām; sk. šā izdevuma 4. sēj., 322. lpp.).

Sk. arī komentārus iepriekšējam dzejolim.

JAUNAJĀ GADĀ (461. lpp.)

Pirmpublicējums B, 1946, 12. nr., 2. lpp.

Saglabājamie tīrteksti (VB, A 287 N 17), mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943) un pirmpublicējuma izgriezums ar A. Čaka labojumiem (VB, A 287 N 3).

TU, MASKAVA (463. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 8. nr., 746.—748. lpp.

ANDREJS UPĪTS PIE ZANTENIEŠIEM (467. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā "Zem cēlās zvaigznes" (1948), 297.—301. lpp.

Saglabājamie tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40705) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta un citādu sadalījumu pantos.

Zante — apdzīvota vieta Tukuma rajonā.
Tūbas — zābaki no īpaša blīvējoša materiāla, kuru iegūst, veļot vilnu vai minerālvati, pievienojot saistvielas.
Labota 136. rinda — pirmpublicējumā izlaists vārds “to”.

IERAKSTS “ZAĻAJĀ ZEMĒ” (472. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 11. nr., 1127.—1128. lpp.
Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40710) bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Melnrakstā trūkst 15., 18., 19., 32., 49., 58.—68., 71., 78. rindas.
Kstiņina — apdzīvota vieta Krievijā, netālu no Kirovas, kur 1941.—1944. g. dzīvoja A. Upīts.
Eduards Veidenbaums — šeit domāts A. Upīša romāns “Plaisa mākoņos”.

DZEJNIEKA RĪTS (475. lpp.)

Pirmpublicējums krājumā “Zem cēlās zvaigznes” (1948), 305.—311. lpp.
Saglabājušies divi melnraksti (RLMVM, inv. nr. 40426, 40322), abi bez virsraksta, ar citādu sadalījumu pantos. Pirmais melnraksts 1.—57. rindai. Otrais melnraksts 58.—pēdējai rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

A. ČAKA DZĪVES LAIKĀ PUBLICĒTIE ĀRPUSKRĀJUMU DZEJOĻI

KOMENTĀRI DZEJOĻIEM

DZIESMA SLĒPOTĀJIEM (483. lpp.)

Pirmpublicējums A, 1941, 10. nr., 28. febr., 22. lpp.
Saglabājies mašīnraksts (V. Rūmnieka arhīvā).

DZIESMA PAR JAUNO PASTNIECI (485. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā “Padomju Latvija”, 1941, 59. nr., 8. martā, 6. lpp.

TILTS (487. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1944, 101. nr., 23. dec., 5. lpp.

БАЛЛАДА О БРОШЕННОМ ДОМЕ (489. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā “Советская Латвия”, 1944, 55. nr., 18. dec., 2. lpp., M. Golodnija atdzejojums. A. Čaka oriģināls nav atrasts.

CEĻAS PADOMJU LATVIJA DZĪVA (490. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā "Padomju Strēlnieks", 1945, 138. nr., 29. jūn., 2. lpp.

ZVEJNIEKAM (491. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1945, 255. nr., 28. okt., 4. lpp.

Kālis resp. kāls — sena mērvienība: 30 gabalu.

"TAS NAV DĀLDERS..." (493. lpp.)

Pirmpublicējums laikrakstā "Cīņas Darbinieks", 1945, 3. nr., 22. nov., 4. lpp., kā paraksti zem F. Pauļukas zīmētiem draudzīgiem šaržiem.

Pimberis — sens sudraba naudas apzīmējums. Ap 1800. g. Latvijā par pimberiem sauca Zviedrijas 5 ēru monētas un Prūsijas un Saksijas 1/12 dāldera monētas.

ROTAĻA (494. lpp.)

Pirmpublicējums B, 1946, 4. nr., 21. lpp.

DRUKĀTAIS VĀRDS (495. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 104. nr., 5. maijā, 4. lpp.

Dzejolis publicēts sakarā ar padomju perioda svētkiem — Preses dienu, kuru atzīmēja 5. maijā.

RAINIM (496. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 212. nr., 11. sept., 4. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40760) un mašīnraksts (turpat, 40943). Tīrraksts 1.—12. rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Dzejolis publicēts sakarā ar Raiņa dzimšanas dienu.

ATBRĪVOTAJAI RĪGAI (497. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1946, 41. nr., 11. okt., 1. lpp.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 12) un mašīnraksts (A. Čaka muzejā), abi ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. 9.—24. rindas vietā šāds teksts:

Trūka spēka tevi saliekt
Vācu varai baigajai.
Garām nāve, projām sali,
Slava dienai mūžīgai.

Cieti, izcieti, un gaisma
Akal tavos logos mirdz.
Projām tumsa, projām baisma,
Darbā katram likta sirds.

Slava tiem, kas atbrīvoja
Tevi, laimīgā, lai tad
Tavā ostā posta boja
Negaudotu vairs nekad.

Mašīnraksta, kas identisks tīrrakstam, beigās A. Čaks ar roku pierakstījis:
"Nākošajam krājumam."

PADOMJU ARMIJAI — RĪGAS ATBRĪVOTĀJAI (499. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1946, 204. nr., 13. okt., 3. lpp.

ZEMNIEKAM (501. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1946, 258. nr., 3. nov., 6. lpp.
Saglabājies mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40943).

ĻEŅINA ATCERĒ (502. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1947, 18. nr., 21. janv., 3. lpp.
Dzejolis publicēts sakarā ar Ļeņina nāves dienu.

**LPSR VALSTS DAILES TEĀTRA KOLEKTĪVAM 25 GADU SVĒTKOS
(504. lpp.)**

Pirmpublicējums C, 1947, 20. nr., 24. janv., 4. lpp.
Dzejolis publicēts sakarā ar Dailes teātra 25 gadu jubileju, kuru atzīmēja ar Raiņa lugas "Uguns un nakts" iestudējumu (pirmizrāde 1947. g. 24. janvārī). Faktiski teātra 25. gadadiena bija agrāk — Dailes teātri atklāja 1920. g. 19. novembrī ar Raiņa lugas "Indulis un Ārija" iestudējumu.

VASARAS DZIESMA (506. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 6., nr., 486.—487. lpp. Dzejoli izmantoti fragmenti no dramatiskās poēmas "Matīss, kausu bajārs" — 970.—985., 998.—1001., 1014.—1025. rinda (sk. šā izdevuma 4. sēj., 254.—255. lpp.).

JĀŅU IESKAŅAI (508. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1947, 25. nr., 20. jūn., 1. lpp.
Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40401) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

JĀŅU DIENĀ (510. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1947, 147. nr., 24. jūn., 2. lpp.

MAZĀ RAVĒTĀJA DZIESMA (512. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1947, 125. nr., 27. jūn., 3. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40551) 1.—20. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Melnraksta beigās šāds papildteksts:

Rasa, rasa, debess zilga,
Vēji slinki, rāma smilga,
Pāri mežiem diena ilga
Smaida.

SIENS (514. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 7. nr., 653.—658. lpp.

SKANI, IZKAPTS (516. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1947, 27. nr., 4. jūl., 1. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40322) 1.—32. rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Rove resp. rovis — padziļinājums krāsns siltuma mūrī.

SIENA LAIKĀ (518. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1947, 136. nr., 12. jūl., 1. lpp.

Saglabājies melnraksts (VB, A 287 N 12) 1.—24. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

PLAUKSTI, MŪSU REPUBLIKA (520. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1947, 29. nr., 18. jūl., 1. lpp.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 12) ar virsrakstu "Padomju Latvijai" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

DZEJNIEKAM (523. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1947, 32. nr., 8. aug., 5. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40322) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Dzejoļa sākumā divi papildpanti:

Vai tu tas, kas mani sauci?
Atkal apkārt viss ir kluss.
Tā kā sārtu rožu kaudzi
Gainu zilgmē mākoņus.

Un tad redzu tavu ceļu,
Kur tas kāpjas tālēs skaists.
Pretim savas rokas ceļu,
Tās nekad vairs nenolaist.

MAZĀ KŪĻU SĒJĒJA DZIESMA (524. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1947, 159. nr., 14. aug., 2. lpp.

ATZIŅA (526. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 9. nr., 871.—873. lpp.

Saglabājušies trīs tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 2263, 40531, 40451), visi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmajam tīrtekstam pēc 63. rindas šāds papildteksts:

Dzīvoklī pie glītas sienas
Atstāju es rakstāmgaldū:
Tagad gribu atkal strādāt
Es ar veseri un kalnu.

Ermoniku gaišās durvīs
Atstāju es, dziesmu lokot,
Pametu es lepnos smieklus
Daudzos savu draugu logos.

Otrais tīrteksts 1.—31. rindai, bez virsraksta. Trešais tīrteksts 68.—pēdējai rindai, bez virsraksta.

“Vairogs” — Rīgas Vagonu rūpnīca. Dzejoļa publicēšanas laikā “Vairoga” nosaukumu vairs nelietoja.

PROFESORAM DR. A. KIRHENŠTEINAM (530. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1947, 184. nr., 18. sept., 3. lpp.

Dzejolis sarakstīts sakarā ar A. Kirhenšteina 75. jubileju.

SMOĻNIJĀ 17. GADA 6. NOVEMBRA NAKTĪ (531. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 10. nr., 995.—998. lpp.

Saglabājies mašīnraksts (A. Čaka muzejā) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 23. rindas šāds papildteksts.

Par vētru spējāk sagrāb,
Kā vīksnu mani lokot,
Kur saule atmirdz zeltā
Kā lidojumā sloka.

Pēc 100. rindas šāds papildteksts:

Vecs strādnieks pielec strauji
Un savu krēslu atdod.
Par sacelšanos ziņas
Kā putni lido vadus.

Smolņijs — 1764. gadā Pēterburgā uzceltā ēka, kurā kopš 1917. g. vasaras atradās boļševistisko spēku štābs.

Kronštatieši — boļševistiski noskaņotie matroži no Kronštates — ostas pilsētas Kotļinas salā netālu no Pēterburgas.

“Aurora” — karakuģis, ar kura lielgabala šāvienu 1917. g. naktī uz 25. oktobri (7. novembri) sākās uzbrukums Ziemas pilij.

KRIEVU TAUTAI (537. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1947, 263. nr., 7. nov., 10. lpp.

ANDREJAM UPĪTIM (539. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1947, 285. nr., 5. dec., 6. lpp.

Dzejolis uzrakstīts sakarā ar A. Upīša 70. dzimšanas dienu.

FRA SKOLNIEKS JĀNIS KĻAVA (541. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1947, 248. nr., 18. dec., 4. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40426), bez virsraksta un sadalījuma pantos, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 5. rindas šāds papildteksts:

Vēsaīs gaisis man tieši krūtīs
Uzgrūžas kā mitrs kurvis.

22. rindas vietā šāds teksts:

Vieglāki par dūnas spalvu.

24. rindas vietā šāds teksts:

Kurām meži pāri klājas.

43. rindas vietā un tālāk papildteksts:

Priekšā. Ielas pilnas dūnas,
Logus tricina un traukus.
Zēns sev līdz paņēmis laukus.

Pirkstos slēpies zemes valgums,
Ausīs mežu vēji saldie.
Deg uz lūpām rožu smarša,
Acīs bērzu locīšanās,
Dūmi vijas, saules rieti,
Magones un Kusas atvars.

Pēc 52. rindas šāds papildteksts:

Mēs ar tēvu tikai abi
Visu darbus veicām laikā, —
Lepnums pazib zēna vaigā.
— Nodevām pat vēl virs normas.

Pēc 58. rindas šāds papildteksts:

Putru uzliks. Tēvs viens pats tad
Paveiks visu lauka soli.

Pēc 60. rindas šāds papildteksts:

Skolā teicamnieks es biju.
Vai tad FRA es sliktāks būšu?

73. rindas vietā šāds teksts:

“Sāpju ceļi” — tie ir skaisti.

Melnrakstā trūkst 75. un 77. rindas.

Pēc 85. rindas šāds papildteksts:

Komjaunietim tā jau klājas —
Būt ar visiem citiem kopā.

JAUNAJĀ GADĀ (544. lpp.)

Pirmpublicējuma laikrakstā “Cīņas Darbinieks”, 1947, 19. nr., 31. dec.,
1. lpp.

UZ MAUZOLEJU PIE ĻEŅINA (545. lpp.)

Pirmpublicējums B, 1948, 1. nr., 1. lpp.

Saglabājušies divi melnraksti (RLMVM, inv. nr. 40721; A. Čaka muzejā),
abi bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmais
melnraksts 1.—23. rindai, otrais — 24.—pēdējai rindai. Pēc 43. rindas šāds
papildteksts:

Visiem mūsu laudīm saka:
Būsim mēs ar darbu rados,
Piecgadi veikt četrus gadus.
Vienmēr sauļup ies mums taka.

Melnrakstam trūkst 49. un 57. rindas.

JAUNAIS AĢITATORS (547. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1948, 9. nr., 14. janv., 1. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 60621, 40398), abi ar citādu sadalījumu pantos un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

BALSOT EJU (549. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1948, 15. nr., 18. janv., 2. lpp.

JAUNAIS VĒLĒTĀJS (551. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1948, 13. nr., 18. janv., 3. lpp.

Saglabājušies divi melnraksti (RLMVM, inv. nr. 40723; VB, A 287 N 12), abi bez virsraksta. Pirmais melnraksts 1.—31. rindai; trūkst 13.—15. un 19. rindas. Otrais melnraksts 32.—pēdējai rindai.

SVEICIENS PADOMJU ARMIJAI (553. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1948, 44. nr., 22. febr., 1. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40724) 1.—20., 37.—40. rindai, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta.

Dzejolis sarakstīts sakarā ar Sarkanās armijas un Jūras kara flotes dienu 23. februārī.

KOMUNISTISKĀS PARTIJAS MANIFESTA RADĪTĀJIEM (555. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1948, 48. nr., 27. febr., 3. lpp.

PRIEDEI (557. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1948, 74. nr., 14. apr., 4. lpp.

Saglabājies tīrteksts (V. Rūmnieka arhīvā) un melnraksts (VB, A 287 N 12), abi ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Melnraksts bez virsraksta.

MAIJA VĀRDI (559. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1948, 103. nr., 1. maijā, 3. lpp.

BOĻŠEVISTISKĀS PRESES DIENĀ (562. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1948, 105. nr., 5. maijā, 1. lpp.

Dzejolis sacerēts sakarā ar Preses dienu, kuru atzīmēja 5. maijā.

9. MAIJS (563. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1948, 109. nr., 9. maijā, 4. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40322).

DZIESMA (564. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1948, 157. nr., 4. jūl., 1. lpp.

DIVU BRĀĻU KOKS (566. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1948, 10. nr., 974.—977. lpp., ar žanra apzīmējumu — poēma.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40729) 1.—6., 10.—174. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu rindu izkārtojumu un sadalījumu pantos. Pēc 174. rindas šāds daļēji svītrots teksts:

Atis paskatās un iekunkstas viss sāpēs.

RĪDZINIEKAM 13. OKTOBRĪ (572. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1948, 243. nr., 13. okt., 3. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40396) ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Dzejolis sacerēts sakarā ar Rīgas ieņemšanu 1944. gada 13. oktobrī.

IMANTS SUDMALIS KAUJĀ PIE BORISOVAS (574. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1948, 44. nr., 31. okt., 2. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40473) bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta un citādu sadalījumu pantos.

Borisova — pilsēta Baltkrievijā, 80 km uz ziemeļaustrumiem no Minskas.

NAKTĪ UZ 7. NOVEMBRI (576. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1948, 11. nr., 1059.—1061. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40730) 1.—82., 85.—105., 108.—141. rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu rindu izkārtojumu un sadalījumu pantos. Pēc 77. rindas šāds papildteksts:

Tumsa uzkrīt tā kā kurmis.

Vingri paradušās kājas

Kams — atsevišķs zemes gabals.

IEVAS ZIEDS (581. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1948, 12. nr., 1156. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40470) un melnraksts (turpat, 40702), abi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Tīrraksts ar virsrakstu "Ābeļzieds". Melnraksts 1.—8. rindai, bez virsraksta.

TU MANĀ SIRDĪ MŪŽAM NEMIRSTĪGA (582. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1949, 1. nr., 3. lpp.

Saglabājušies divi melnraksti (RLMVM, inv. nr. 40722; VB, A 287 N 1), abi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrraksts 1.—16. rindai, bez virsraksta.

Dzejolis, domājams, veltīts Maskavai.

KOMJAUNIETIS RASINŠ (583. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1949, 4. nr., 195.—198. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv., nr. 60222) un divi dzejojuma sākuma papildvarianti (turpat, 40751; 40750). Tīrraksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu sadalījumu pantos un rindu izkārtojumu. Pirmā papildvarianta teksts pēc 14. rindas (nosacīti):

Aizveļas gar kājām zemes kami,
Kad viņš piegulst ložmetējam cieši,
Lai vien nāk tie, lai vien nāk vēl virsū,
Gan tie pajuks, atkal visi irstot
Pieguls pilnu ieleju un pļavu,
Atraduši savu īsto slavu.
Rasip, viens tu cilnī stāvā.

Novosokolņiki — pilsēta Krievijā, Pleskavas apgabalā.

OZOLS (588. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1949, 5. nr., 403.—404. lpp.

Saglabājies melnraksts (VB, A 287 N 12) 1.—60. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu sadalījumu pantos un rindu izkārtojumu.

CELTNIEKS EDGARS (591. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1949, 6. nr., 509.—511. lpp.

Saglabājušies trīs melnraksti (VB, A 287 N 1; RLMVM, inv. nr. 40726, 40738) un trīs uzmetumi (RLMVM, inv. nr. 40711; A. Čaka muzejā; VB, A 287 N 1). Pirmais melnraksts 1.—12., 26.—53. rindai, ar virsrakstu "Brīvības ielā

N 32. Jaunceltne” un stilistikām atšķirībām no pamatteksta. 13.—25. rindas vietā (nosacīti) šāds teksts:

Viņš augšā tur — uz rožu sārta mūra,
Es lejā te — uz straujā ielu stūra.
Kā vanags lido viņš no sestā stāva,
Kur stiklos jaunajos viz gaisma blāva,
Ar uzkabi, kas viz no smiltīm blāva,
Čikst trīce. Virve strauji plūst uz leju
Un sasmaidina katru meičas seju.

Pēc 31. rindas šāds papildteksts:

Turpat, no prieka sācis celtnī deju,
Viņš sasmaidina katru meičas seju.

Otrais melnraksts 52.—81. rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Trešais melnraksts 87.—97., 100.—101., 104. — pēdējai rindai, bez virsraksta, ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pēc 95. rindas šāds papildteksts:

Pie spāres pieturos,
Kā es no laimes dvingstu.

Pirmais uzmetums 1.—19. rindai (nosacīti), bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Otrais uzmetums 22.—28., 54.—68. rindai, ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta (ietverot pirmā melnrakstā citēto tekstu). Trešais uzmetums 22.—30. rindai (nosacīti).

LIESMA (595. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1947, 7. nr., 626.—628. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 60223) un melnraksts (turpat, 40698). Tīrraksts 1.—23. rindai, ar apakšvirsrakstu “Sanitārei komjaunietei Valentīnai Miļunas”. Melnraksts bez virsraksta, ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta un citādu rindu izkārtojumu.

KIRNAS KAUJAS VIETĀ (599. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1949, 8. nr., 703.—705. lpp.

Saglabājušies divi melnraksti (VB, A 287 N 1; RLMVM, inv. nr. 40532), abi ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Pirmais melnraksts 1.—86. rindai. Pēc 62. rindas šāds papildteksts:

Viņu mūri balti viz kā cukurs,
Dzen pa ceļu mājup zēni cūku.

Otrais melnraksts 87.—112. rindai, bez virsraksta.
Kirna — apdzīvota vieta Igaunijā.

RAIŅA VAKARS PENZĀ (603. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1949, 9. nr., 823.—824. lpp.

Saglabājušies trīs tīrraksti (V. Rūmnieka arhīvā; RLMVM, inv. nr. 40746; A. Čaka muzejā), visi bez virsraksta, divi mašīnraksti (RLMVM, inv. nr. 40731; A. Čaka muzejā), abi ar A. Čaka labojumiem, un paralēlvariants (RLMVM, inv. nr. 40741). Pirmais tīrraksts ar stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Dzejojuma sākumā teksts, kurš pirmpublicējumā nav izmantots:

Vai tā runā?

Tā ir īsta dziesma.

Tribīnē stāv strēlnieks jauns

kā liesma.

Kā no kaujas tikko nācis būtu,

Nav nekas, nekas viņam par grūtu.

Runā viņš, un mati vējā plīvo,

Runā viņš, un visi līdzī dzīvo,

Viena auss ir tagad visa telpa,

Tūkstoš krūtīm

visām

viena elpa.

Kad viņš sauc,

trauc augšup simtām dūru.

Runā viņš par savu Dzintarjūru,

Runā viņš par Raini.

Savus vārdus

Sanākušos met kā uguns sārtus,

Abām rokām atver plašus vārtus,

Paver apvāršņus bezgala sārtus.

Viņa acis tver kā karsta cilpa,

Viņa vārdi — kvēlu vēju svilpa:

“Kas kā zibsnī atšķīla mūs šurpu,

Kas mums deva sirdīm taisno skurbu?”

Ļeņins.

Lielais Ļeņins gads no gada

Mūs uz uzvarām pār baltiem vada.

Mēs par Padomēm pat nāvē stāvam.

Nu tad uzskrienat līdz piektam stāvam

Rokai pārbaudīt, kā sirds jums sitas.

Tā mums Rainis sirdī trauc bez mitas

Briesmās,

cīņā,

mūžam pretim brīvei,

Liekot pārkāpt bailēm,
nāves sīvei.
Raiņa vārsmas, pilnas kauju šķindas. —
Zobens ass, kas rindu cērt pēc rindas.”
Vai tā runa?

Tā ir siržu dziesma.

Tribīnē deg strēlnieks jauns
kā liesma.

Uznāk strēlnieks otrs garu stāvu.
Sejā mirdz no spuldzēm uguns blāvums.
Krievu mēlē skandē balsi plašu,
Visus tverot kā ar saules dvašu,
“Pastartiesu” bargo, “Lauztās priedes”.
Ņem no stādiem miesas kaitēm ziedes.
Ņem no vārdiem šiem šev elpas sauli.
Purvos, salā uztūkušie kauli
Liekas atkal lunkani un tvirti,
Liekas otrreiz jauni.

— Vai tu dzirdi? —

Mute mutei saka, čukst un blāvo.
Kas ir uzlēcis, tas paliek stāvot.
Augšup šalc ar brāzmu piekrišana,
Vairs nevienam nav vēl,

nav vēl gana.

Kaismē strēlnieks otrs, garo stāvu
Augšup uzslējis kā kaujas āvu,
Skandē vēl

un vēl,

un vēl

bez stājas.

Dreb kā stīgas satraukumā kājas.
Rokas trīcēt pretīm griestiem slejas,
It kā aptvert visus mežus, lejas,
Visas kraujas, visu jaužu saujas,
Galvas apskaut, atbrīvot un mīļot,
Lai tās īsti saredz gaismu zvīļo:
Padomes un viņu taisno dzīvi,
Graudot pagātni ar visu spīvi.
Kaismē strēlnieks otrs garu stāvu,
Sejā mirdz no Raiņa uguns blāvums,
Rokas laimē viņam gaisos slejas.
Pretīm raugās priekā draugu sejas,
Pilnas zvēresta un dzīvās dzejas.

Pēc 34. rindas šāds papildteksts:

Garais strēlnieks pabeidz,
visi kājās.
Visi stāv un negrib doties mājās.

Otrais tīrāksts 1.—24. rindai, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Dzejoļa sākumā šeit citētais papildteksts. Pēc 47. rindas šāds papildteksts:

Dzinām tos no pagrabiem kā žurkas.

Trešais tīrāksts 1.—28. rindai, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmaj mašīnraksts atbilst pirmajam tīrākstam. Otrais mašīnraksts atbilst šeit citētā dzejojuma sākuma papildteksta 1.—41. rindai. Paralēlvariants 31.—60. rindai (nosacīti), bez virsraksta. Pēc 37. rindas šāds teksts:

Atklāj svinīgs sanāksmi. Ir šodien
Literārais vakars.

— Mīļie biedri, —

Sliktā krievu izrunā viņš saka.
Pāri pierai roka, kur ir sviedri.
Sanākušie uztver to ar smaidu.
Viņi visi viena kara draudze,
Vienas asinis un viena audze.
Starpsaucieni pretim plūst bez skaita.
— Labi runā, bet vēl labāk šauj viņš.
— Ek, kur zēns!

— Lai lodes iet tam garām.

— Šodien mums bez dziesmām un bez dejām, —
Smaidot pretim savām draugu sejām,
Riepa runā tālāk mazliet vainīgs:
— Priekšlasījums vēl par mūsu Raini.
Iepazīsimies ar viņa dzejām,
Ko priekš kariem pārtulkoja Brjusovs. —
— Kas tas Rainis ir? —

kāds jauniņš zaldāts

Skalji nokliedz, piesarcis kā liesma,
— Labāk derētu mums kopus dziesma. —
— Rainis latviešiem, kas krieviem — Puškins.

Arzamasa — pilsēta Krievijā, Nižņijnovgorodas apgabalā.
Čembara — pilsēta Krievijā, Penzas apgabalā.

KOMJAUNATNES KRASTMALA (606. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1949, 10. nr., 889.—890. lpp.

Saglabājušies divi tīrāksti (RLMVM, inv. nr. 61771; VB, A 287 N 2) un melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40747), visi ar nelielām stilistiskām atšķirībām

no pamatteksta. Otrais tīrraksts 1.—28. rindai, bez virsraksta. Melnraksts ar citādu rindu izkārtojumu.

Komjaunatnes krastmala — tagad 11. novembra krastmala.

MIERA DIENĀ (609. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1949, 40. nr., 2. okt., 2. lpp.

Saglabājies tīrraksts (A. Čaka muzejā), bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

RĪGAI (610. lpp.)

Pirmpublicējums PJ, 1949, 75. nr., 8. okt., 1. lpp.

Saglabājušies divi melnraksti (VB, A 287 N 12; A. Čaka muzejā), abi bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmais melnraksts 1.—18., 23.—pēdējai rindai. 28.—30. rindas vietā šāds teksts:

No dārziem plūdīs brīvs un smaršains gaiss.

Pār tevi zilgmē karogs sarkanais

Sauks vienmēr pacelts, gaismā plīvojoit.

Otrais melnraksts 15.—pēdējai rindai.

PIECI GADI (611. lpp.)

Pirmpublicējums C, 1949, 242. nr., 13. okt., 4. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 40737, 40736), trīs melnraksti (turpat, 40735, 40734, 40733) un uzmetums (turpat, 40744), visi bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrraksts 1.—20. rindai. Pirmais melnraksts 1.—12. rindai, otrais — 13.—20. rindai, trešais 21.—pēdējai rindai. Uzmetums 1.—22. rindai (nosacīti).

NIKOLS BEBANS RĪGĀ (613. lpp.)

Pirmpublicējums B, 1949, 11. nr., 5. lpp.

Saglabājušies četri tīrraksti (A. Čaka muzejā; VB, A 287 N 12 (divi); RLMVM, inv. nr. 40748) un melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40701). Pirmais tīrraksts 1.—126. rindai, ar nosaukumu "Mans draugs Niķuls Bebans", stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, citādu sadalījumu pantos un rindu izkārtojumu. Pēc 6. rindas šāds papildteksts:

Nesām maisos ozolzīles,

Abi ķērām dīžos pīles,

Abi kāvāmieš pret maldiem,

Abi kāvāmieš pret baltiem.

Pēc 9. rindas šāds papildteksts:

Kopā raudāju un smējos.

Pēc 17. rindas šāds papildteksts:

Kur mēs pilsētiņu glābām,
Kad tā dega tā kā lāpa.

Pēc 26. rindas šāds papildteksts:

Divi cāļi vienā olā

Pēc 57. rindas šāds papildteksts:

Rīgas saule viņu glāsta,
Viņš ir pilns ar kvēlu sārtu.
Katru viņa teikto domu
Tveru plīvošu un sārtu.
Samīnu es īgno omu,
Tikko viņa seju raugu,
Jūtot pretim īstu draugu.

Pēc 94. rindas šāds papildteksts:

Paņemt lekno zemi rokā,
Paņemt pirkstos spožu zīli,
Paiet vēlreiz meiču lokā,
Lulinot par latvju zīli.

Otrais tīrāksts 1.—19. rindai, ar virsrakstu “Mans draugs Nikuls Bebens Rīgā” un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Trešais tīrāksts 14.—126. rindai, bez virsraksta, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Ceturtais tīrāksts 127.—pēdējai rindai, bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Beigās šāds papildteksts:

Tāds, kāds Bebens, tāda audzi!

Melnraksts 1.—10. rindai, bez virsraksta, ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta un citādu rindu izkārtojumu. 13. rindas vietā šāds svītrots teksts:

Klusā Saranskā tas bija.

Pēc 41. rindas šāds svītrots teksts:

Saulei tās ir tagad ļautas.

Pēc 90. rindas šāds papildteksts:

Paņem lekno zemi rokā,
Paņem pirkstos spožu zīli,
Paiet vēlreiz meiču lokā,
Uzdiedot par latvju zīli,
Kā reiz mācīju es dziedāt
Meitenēm par bērzu birzi,
Stāstīju, cik skaists ir liedags
Un cik spožs deg rudens virsis.

Pēc 99. rindas šāds svītrots papildteksts:

Mordvu dzejnieki ko saka.

Melnrakstā trūkst 6., 54.—57., 74.—75., 91.—94. rindas.

BIEDRA STAĻINA VETERĀNS (618. lpp.)

Pirmpublicējums K, 1949, 12. nr., 1082.—1083. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 60247) ar citādu sadalījumu pantos.

DZIESMA STAĻINA LIKUMAM (621. lpp.)

Pirmpublicējums LM, 1949, 49. nr., 4. dec., 3. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (RLMVM, inv. nr. 60341; A. Čaka muzejā), abi ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pirmajā tīrrakstā pēc 20. rindas šāds papildteksts.

Saule, draugs, aumajām

plūst mūsu dienās,

Zils, skaidrs plašums

pār galvu mums slienas.

A. ČAKA DZĪVES LAIKĀ NEPUBLICĒTIE DZEJOĻI (1943—1950)

KOMENTĀRI DZEJOĻIEM

“IR VĀRDS MANS...” (625. lpp.)

Sacerēts 1943. gada 6. augustā. Pirmpublicējums R 3, 481. lpp.

Saglabājies tīrraksts (M. Grīnfeldes arhīvā).

Dzejolis rakstīts kā humoristiski buramvārdi. (Sīkāk sk.: Grīnfelde M., Rūmnieks V. Kāpēc es esmu Čaks? — R.: Liesma, 1988. — 88.—91. lpp.)

TAVI MATI (627. lpp.)

Sacerēts 1943. gada 7. septembrī. Pirmpublicējums žurnālā "Zvaigzne", 1971, 20. nr., 20. lpp.

Saglabājies tīrteksts (M. Grīnfeldes arhīvā) ar datējumu — 1943. gada 7. septembrī — un veltījumu: Mildai.

ZENTA (628. lpp.)

Sacerēts 1944. gada pirmajā pusē. Pirmpublicējums R 2, 61.—62. lpp.

Saglabājies tīrteksts (M. Grīnfeldes arhīvā) un mašīnraksts (RLMVM, inv. nr. 40940). Tīrteksts ietverts kopējā "Bērņības atmiņu" ciklā, kurš tika publicēts krājuma "Zem cēlās zvaigznes" 1946. gada variantā, izņemot šo dzejoli. Sk. arī komentārus dzejolim "Blaumaņa iela — manas dzimšanas vieta" (767.—769. lpp.).

"TAS NAV NEVIENS CITS..." (630. lpp.)

Sacerēts 1945. g. 1. oktobrī. 5.—9. rindas pirmpublicējums krājumā "Redzu un dzirdu Aleksandru Čaku". — R., 1970. — 179. lpp.; 10.—11. rindas pirmpublicējums LM, 1987, 19. nr., 8. maijā, 16. lpp. 1.—4. rindas pirmpublicējums šajā izdevumā.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 337095) — ieraksts L. Šmita un E. Kaldovskas viesu grāmatā.

Dzejolis radies, atzīmējot Raiņa "Pūt, vējiņi!" pirmizrādi Dailes teātrī, kas notika dienu iepriekš — 30. septembrī. Baibu tēloja E. Kaldovska.

VISI BURTĪ KOPĀ — VIENĀ BILŽU KOPĀ (631. lpp.)

Sacerēts 1945. gadā, ne vēlāk par oktobri. Pirmpublicējums R 3, 501.—504. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40784; VB, A 287 N 12). Otrais tīrteksts bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Kā liecina informācija presē (LM, 1945, 39. nr., 12. okt., 8. lpp.), bija iecerēts izdot šo tekstu kā atsevišķu grāmatu, bet darbs apstājies — pie pirmā tīrteksta ir K. Krauliņa, P. Dzērves un P. Vilpa negatīvi šā darba vērtējumi.

"LŪK, KUR VALDIS..." (634. lpp.)

Sacerēts 1948. vai 1949. gadā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 1).

Dzejolis, domājams, sacerēts kādai svinību reizei toreizējā Valodniecības un literatūras institūtā, kur strādāja gan Aleksandrs Čaks, gan Valdis Grēviņš.

"Vētra" — šeit ironiska atsauce uz V. Lāča romānu "Vētra", kuru publicēja "Cīņa" vairākus gadus (1945—1948).

Kanareika — kanārijputniņš (*krievu val.*).

“DAUDZI VĪPSNĀS...” (636. lpp.)

Sacerēts 40. gadu otrajā pusē. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40725).
Dzejolis sacerēts kādai svinību reizei “Cīņas” redakcijā par godu redaktoram Kārlim Ozoliņam.

“KAS GRŪTĪBAS VAIRS...” (637. lpp.)

Sacerēts 40. gadu otrajā pusē. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 1).

“VALDA VĀRA...” (638. lpp.)

Sacerēts 40. gadu otrajā pusē. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40556).

JAUNATRASTIE DZEJOĻI

KOMENTĀRI DZEJOĻIEM

SESTDIENAS VAKARS RUDENĪ (641. lpp.)

Sacerēts 20. gadu otrajā pusē. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrraksts (A. Čaka muzejā).

VECĀ — JAUNĀ PAAUDZE (642. lpp.)

Sacerēts 20. gadu otrajā pusē. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrraksts (A. Čaka muzejā).

“ES LAIMĪGS SAJŪTU...” (643. lpp.)

Sacerēts 1930. gada 25. aprīlī. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrraksts bez iesākuma (A. Čaka muzejā), datēts ar 1930. gada 25. aprīli.

DZEJNIEKAM KĀRLIM RABĀCAM 40. DZIMŠANAS
DIENĀ (644. lpp.)

Sacerēts īsi pirms 1942. gada 13. janvāra. Pirmpublicējums.
Saglabājies melnraksts (A. Čaka muzejā).
Kārlis Rabācs bija A. Čakam labi pazīstams kopš “Zaļās Vārnas” laikiem, 1942. gada 13. janvārī viņam bija 40. dzimšanas diena.

REIZ (645. lpp.)

Sacerēts, domājams, 1943. gadā. Pirmpublicējums.
Saglabājies mašīnraksts ar A. Čaka labojumiem (A. Čaka muzejā).

**A. ČAKA DZEJOĻU VINGRINĀJUMI
(1918—1923)**

KOMENTĀRI DZEJOĻIEM

“KUR KLUSI...” (649. lpp.)

Sacerēts 1918. gadā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrāksts (RLMVM, inv. nr. 40823), datēts ar 1918. gadu.

BRIEDUMĀ (650. lpp.)

Sacerēts 1922. g., līdz 17. augustam. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrāksts (RLMVM, inv. nr. 40697), tas ietilpst sešu dzejoļu sūtījumā A. Jesenam 1922. g. 17. augustā (sk. arī šā izdevuma 3. sēj., 749.—750. lpp.).

KĀ SĀP (651. lpp.)

Sacerēts 1922. g., līdz 17. augustam. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrāksts (RLMVM, inv. nr. 40697), tas ietilpst sešu dzejoļu sūtījumā A. Jesenam 1922. g. 17. augustā.

MELODIJA (652. lpp.)

Sacerēts 1922. g., līdz 17. augustam. Pirmpublicējums.

Saglabājušies divi tīrāksti (RLMVM, inv. nr. 40697; VB, A 287 N 2). Pirmais tīrāksts bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, ietilpst sešu dzejoļu sūtījumā A. Jesenam 1922. g. 17. augustā. Otrais tīrāksts, kas izmantots par pamattekstu, domājams, uzrakstīts 1923. g. sākumā.

SAULE (653. lpp.)

Sacerēts 1922. g., līdz 17. augustam. Pirmpublicējums.

Saglabājušies divi tīrāksti (RLMVM, inv. nr. 40697; VB, A 287 N 2). Pirmais tīrāksts bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta, ietilpst sešu dzejoļu sūtījumā A. Jesenam 1922. g. 17. augustā. Otrais tīrāksts, kas izmantots par pamattekstu, domājams, uzrakstīts 1923. g. sākumā.

VAI ATMINI (654. lpp.)

Sacerēts 1922. g., līdz 17. augustam. Pirmpublicējums.

Saglabājušies divi tīrāksti (RLMVM, inv. nr. 40697; VB, A 287 N 2). Pirmais tīrāksts, kas ņemts par pamattekstu, ietilpst sešu dzejoļu sūtījumā A. Jesenam 1922. g. 17. augustā.

Saglabājamie tīrkraksti VIENTULĪBA (655. lpp.)

- Sacerēts 1922. g., līdz 17. augustam. Pirmpublicējums.
Saglabājušies divi tīrkraksti (RLMVM, inv. nr. 40697; VB, A 287 N 2).
Pirmais tīrkraksts ar nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta, ietilpst sešu dzejoļu sūtījumā A. Jesenam 1922. g. 17. augustā. Otrais tīrkraksts, kas izmantots par pamattekstu, domājams, uzrakstīts 1923. g. sākumā.

“TONAKT, PIE VĀRTIEM...” (656. lpp.)

- Sacerēts 1922. g. 24. oktobrī. Pirmpublicējums.
Saglabājušies divi tīrkraksti (FB, A. Čaka fonds, XV, 7. lpp.; VB, A 287 N 2).
Otrais tīrkraksts ar virsrakstu “Vēstule...” un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta, tam trūkst pēdējā panta. A. Čaks 1926. gadā, rakstot dzejoļus piezīmju grāmatiņā (FB, A. Čaka fonds, XV), ierakstījis arī šo dzejoli ar minēto datējumu; pēdējais pants, iespējams, uzrakstīts tikai 1926. gadā, starp 15. maiju un 3. jūniju.

SKOLNIECES DOMAS (657. lpp.)

- Sacerēts 1922. gadā. Pirmpublicējums.
Saglabājamie tīrkraksti (A. Čaka muzejā).

ŠOLAĪKU JAUNEKLIS (658. lpp.)

- Sacerēts 1923. g. 3. janvārī. Pirmpublicējums R 1, 335. lpp.
Saglabājušies divi tīrkraksti (RLMVM, inv. nr. 40794, MDG, 8. burtnīca, 2. lpp.; A. Čaka muzejā). Pirmais tīrkraksts datēts ar 3. janvāri.

TICI (659. lpp.)

- Sacerēts 1923. g. 17. janvārī. Pirmpublicējums.
Saglabājamie tīrkraksti (RLMVM, inv. nr. 40794), datēti ar 17. janvāri.

ATZIŅA (660. lpp.)

- Sacerēts 1923. g. 24. janvārī. Pirmpublicējums K, 1981, 10. nr., 72. lpp.
Saglabājušies divi tīrkraksti (RLMVM, inv. nr. 40674; A. Čaka muzejā) un melnraksts ar virsrakstu “Doma” un nelielām stilistikām atšķirībām no pamatteksta. Melnraksts datēts ar 1923. g. 24. janvāri.

JAUTĀJUMS GRIEĶIM (661. lpp.)

- Sacerēts 1923. g. 24. janvārī. Pirmpublicējums R 1, 341. lpp.
Saglabājamie melnraksti (RLMVM, inv. nr. 40794, MDG, 8. burtnīca, 5. lpp.), datēti ar 1923. g. 24. janvāri.
Barbars — senajiem grieķiem un romiešiem — ikviens cittautietis.

A. ČAKA TĒVĒSELE... (662. lpp.)

Sacerēts 1923. g. 26. janvārī. Pirmpublicējums gadagrāmātā "Varavīksne", 1967, 204. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (VB, A 287 N 2; RLMVM, inv. nr. 40794). Otrais tīrteksts datēts ar 26. janvāri, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

"PĀR JŪRAS LĪMENI..." (663. lpp.)

Sacerēts 1923. g. 25. vai 26. janvārī. Pirmpublicējums gadagrāmātā "Varavīksne", 1967, 205. lpp.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40794).

ATVADĪŠANĀS (664. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums R 1, 340. lpp.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

DZEJNIEKS UN PROSTITŪTE (665. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājušies divi tīrteksti (VB, A 287 N 2; A. Čaka muzejā). Otrais tīrteksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

ES... (666. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums R 1, 339. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (VB, A 287 N 2 (divi)). Otrais tīrteksts ar nosaukumu "Apziņa" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

"ES KLUSI..." (667. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

JŪS' ACTIŅAS (668. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

KONTRASTS (669. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

LAI (670. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

LIETIŅŠ (671. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

Staigne — purvs.

MAZA DZIESMIŅA (672. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

MELNAIS PAVASARS (673. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

MONOLOGS (674. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

NAKTS (675. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

NAKTS (676. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

NEZ PAR KO? (677. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums K, 1981, 10. nr., 68. lpp.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

PAR SEVI (678. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums K, 1981, 10. nr., 68. lpp.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

PAVASAROS (679. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (VB, A 287 N 2).

PĒC BALLE (680. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

Fine la balle — balles beigas (A. Čaka pārfrāzējums, izmantojot itāļu vārdu *fine* — beigas).

PIRKSTIŅI (681. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

RĪTS (682. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

SADZĪVE (683. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

СКИТ

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums žurnālā "Родник", 1990, 1. nr., 16. lpp.

Saglabājušies divi tīrraksti (VB, A 287 N 1; RLMVM, inv. nr. 40788).

Скит — vientuļnieku mūku apmetne.

SNIEDZIŅŠ (685. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

SVAIG-ZĀLES (686. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

TAVS SMAIDS (687. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

TVEICE (688. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

VECENE (689. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

VĒJIŅŠ (690. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

VELTĪJUMS (691. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums R 1, 338. lpp.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

ZVEJOJAT VESELI! (692. lpp.)

Sacerēts 1923. g. sākumā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

DAŽA LABA MĒRĶIS (693. lpp.)

Sacerēts 1922. g. beigās—1923. g. sākumā. Pirmpublicējums R 1, 336. lpp.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

Ketovē resp. ketaveja — vīriešu uzvalks ar mazliet pagarinātiem melniem svārkjiem un melni pelēki svītrotām biksēm.

MANA MĪLA (694. lpp.)

Sacerēts 1922. g. beigās—1923. g. sākumā. Pirmpublicējums R 1, 337. lpp.

Saglabājies tīrraksts (VB, A 287 N 2).

VELTĪJUMS (695. lpp.)

Sacerēts 1923. g. 17. februārī. Pirmpublicējums (nepilnīgs) gadagrāmātā "Varavīksne", 1967, 203. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40797, MDG, 10. burtnīca, 6. lpp.), datēts ar 17. februāri.

ATBILDE (696. lpp.)

Sacerēts 1923. g. februārī. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40786) un melnraksts (turpat, 40794).

LŪGŠANA (697. lpp.)

Sacerēts 1923. g. februārī. Pirmpublicējums R 1, 345. lpp.

Saglabājies tīrraksts (RLMVM, inv. nr. 40797, MDG, 10. burtnīca, 3. lpp.).

SAJŪSMA (698. lpp.)

Sacerēts 1923. g. februārī. Pirmpublicējums R 1, 344. lpp.

Saglabājušies divi tīrteksti (RLMVM, inv. nr. 40797, MDG, 10. burtnīca, 2. lpp.; 40675) un melnraksts (turpat, 40785). Pirmais tīrteksts datēts ar 1923. g. februārī. Melnraksts bez virsraksta, ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Pie pirmā tīrteksta šāda A. Čaka piezīme, rakstīta 1925. g. 20. februārī: "Labs. Pārstrādāt."

STRĀDNIEKS (699. lpp.)

Sacerēts 1923. g. februārī. Pirmpublicējums R 1, 347. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40797, MDG, 10. burtnīca, 11. lpp.).

UZ KRUSTCELĒM... (700. lpp.)

Sacerēts 1923. g. februārī. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40786), datēts ar 1923. g. februārī. Kaupēns — krupis.

LŪGŠANA (701. lpp.)

Sacerēts 1923. g. marta sākumā. Pirmpublicējums gadagrāmatā "Varavīksne", 1967, 202. lpp., ar nosaukumu "Ielas" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta.

Saglabājies melnraksts (RLMVM, inv. nr. 40792, MDG, 6. burtnīca, 2. lpp.) un mašīnraksts (turpat, 40943). Melnraksts ar nosaukumu "Ielas" un nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta — pirmpublicējuma versija. Pamatteksta izvēlē izmantots mašīnraksts, kurš uzrakstīts pēc stilistiski noslīpētā tīrteksta.

ILGU MĪLA (702. lpp.)

Sacerēts 1923. g. 6. martā. Pirmpublicējums R 1, 350. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40792, MDG, 6. burtnīca, 15. lpp.), datēts ar 6. martu.

"ŽŅAUDZ MAN..." (703. lpp.)

Sacerēts 1923. g. aprīlī. Pirmpublicējums R 1, 351. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40792, MDG, 6. burtnīca, 17. lpp.).

Ķisenis — no vācu *das Kissen* — spilvens.

REVOLUCIONĀRS (704. lpp.)

Sacerēts 1923. g. maijā. Pirmpublicējums K, 1962, 10. nr., 32. lpp.

Saglabājies tīrteksts (RLMVM, inv. nr. 40792, MDG, 6. burtnīca, 17. lpp.).

ATGRIEZTIES NEPROT... (705. lpp.)

Sacerēts 1923. g. 3. jūnijā. Pirmpublicējums R 1, 353. lpp.
Saglabājušies divi tīrāksti (RLMVM, inv. nr. 40792, MDG, 6. burtnīca, 18. lpp.; 40788). Pirmais tīrāksts datēts ar 3. jūniju.

“ES ESMU VIENS...” (706. lpp.)

Sacerēts 1923. g. jūnijā. Pirmpublicējums R 1, 354. lpp.
Saglabājušies divi tīrāksti (RLMVM, inv. nr. 40792, MDG, 6. burtnīca, 18. lpp.; 40788).

MĪLAS AUSMA (707. lpp.)

Sacerēts 1923. g. 1. jūlijā. Pirmpublicējums R 1, 355. lpp.
Saglabājies tīrāksts (RLMVM, inv. nr. 40793, MDG, 7. burtnīca, 2. lpp.), datēts ar 1. jūliju.

KAPSĒTAS UBAGI (708. lpp.)

Sacerēts 1923. g. 8. jūlijā. Pirmpublicējums R 1, 356. lpp.
Saglabājies tīrāksts (RLMVM, inv. nr. 40793, MDG, 7. burtnīca, 3. lpp.), datēts ar 8. jūliju.

PIEDZĒRUSI MEITA (709. lpp.)

Sacerēts 1923. g. jūlijā. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrāksts (RLMVM, inv. nr. 40793), datēts ar jūliju.

GRĀVJU IELA (710. lpp.)

Sacerēts 1923. g. augustā. Pirmpublicējums R 1, 343. lpp.
Saglabājušies divi tīrāksti (RLMVM, inv. nr. 40794, MDG, 8. burtnīca, 6. lpp.; 40788). Pirmais tīrāksts ar nelielām stilistiskām atšķirībām no pamatteksta. Otrais tīrāksts uzrakstīts 1925. gadā.
Grāvju ielā Pārdaugavā bijis publiskais nams.

NĀKOTNES KUĢEĻI (711. lpp.)

Sacerēts 1923. g. augustā. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrāksts (RLMVM, inv. nr. 40788), datēts ar augustu.

SĒTA (712. lpp.)

Sacerēts 1923. g. augustā. Pirmpublicējums.
Saglabājies tīrāksts (RLMVM, inv. nr. 40788).

(pp. 03-05 lpp.)
SIEVIETEI (713. lpp.)

Sacerēts 1923. g. augustā. Pirmpublicējums (saīsinātā un stilistiski atšķirīgā variantā) krājumā "Redzu un dzirdu Aleksandru Čaku", 1970, 208.—209. lpp.

Saglabājušies divi tīrakksti (RLMVM, inv. nr. 40788, 320230) un uzmetums (turpat, 40788). Otrais tīrakksts ar stilistiskām atšķirībām no pamatteksta; tam trūkst 1.—4., 21.—24. rindas — pirmpublicējuma versija.

Stīrta — siena kaudze.

SIEVIETEI (714. lpp.)

Sacerēts 1923. g. augustā. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrakksts (RLMVM, inv. nr. 40788).

NOKTIRNE (715. lpp.)

Sacerēts 1923. g. 4. oktobrī. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrakksts (RLMVM, inv. nr. 40788).

Brāzdēt — šalkt, krākt.

"РАСКРЫЛ Я КНИГУ..." (716. lpp.)

Sacerēts 1923. g. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrakksts (RLMVM, inv. nr. 40795).

SAULE UN TU (717. lpp.)

Sacerēts 1923. g. Pirmpublicējums K, 1962, 10. nr., 32. lpp.

Saglabājies tīrakksts (RLMVM, inv. nr. 40790), datēts ar 1923. gadu.

"СТЕРТЫ ГРАНИ..." (718. lpp.)

Sacerēts 1923. g. Pirmpublicējums.

Saglabājies tīrakksts (RLMVM, inv. nr. 40795), domājams, nepabeigts.

A. ČAKA TEKSTĀ UN KOMENTĀROS PIEMINĒTO CITU AUTORU DARBU RĀDĪTĀJS

- Ar kaujas saucieniem uz lūpām — nezināma autora revolucionāra dziesma ar J. Akuratera vārdiem (1905) — 294
- Dullais Dauka — Sudrabu Edžus stāsts (1900) — 28
- Ienaida negaisi, sk. Varšavjanka
- Indulis un Ārija — Raiņa luga (1912) — 799
- Jaunā gvarde — krievu rakstnieka A. Fadejeva romāns (1945) — 543
- Kāpēc es esmu Čaks? — M. Grīnfeldes un V. Rūmnieka monogrāfija (1988) — 735, 756
- Komunistiskās partijas manifests — vācu komunisma teorētiķu F. Engelsa un K. Marksa sacerētais programmas dokuments (1848) — 555, 804
- Latviešu dzejnieki Stalīnam — kolektīvs dzejoļu krājums (1945) — 721, 731
- Lauttās priedes — Raiņa dzejolis (1901) — 809
- Marseljēza — franču dzejnieka K. Ružē de Lila sacerētā dziesma, Francijas valsts himna (1792) — 279
- Mūsu pulks ir ciešs — revolucionāra dziesma — 279
- Negaisa vēji — revolucionāra dziesma — 279
- Pastarā tiesa — Aspazijas dzejolis (1896) — 809
- Plaisa mākoņos — A. Upīša romāns (1951) — 797
- Pūt, vējiņi! — Raiņa luga (1914) — 814
- Redzu un dzirdu Aleksandru Čaku — atmiņu krājums (1970) — 733, 814
- Sāpju ceļi — krievu rakstnieka A. Tolstoja trilōģija (1922—1941) — 803
- Sopkas valsis — sens valsis "Mandžūrijas kalnos" — 275
- Uguns un nakts — Raiņa luga (1905) — 799
- Te, nu lūk, un šitāds ir tas Aleksandrs Čaks — J. Trimdas raksts (1934) — 750
- Uz priekšu, darba ļaudis, sk. Marseljēza
- Varšavjanka — revolucionāra dziesma ar poļu dzejnieka V. Svēticka vārdiem — 294
- Vētra — V. Lāča romāns (1946—1948) — 814
- Zaļā zeme — A. Upīša romāns (1945) — 472, 473, 797

PERSONU RĀDĪTĀJS

- Arājs-Bērce Augusts (īst. v. Augusts Bērce; 1890—1921), rakstnieks — 637
Babre Salomeja, audēja — 30, 31, 723
Baidekalne Elza, VEF strādniece — 37—41, 723
Bairons Džordžs Gordons (1788—1824), angļu dzejnieks — 192, 735, 756, 763, 774, 792
Bebans Nikols (1913—1986), mordviešu dzejnieks — 613—616, 811, 812
Blaumanis Rūdolfis (1863—1908), rakstnieks — 768
Blumkins J., esers — 20, 722
Brjusovs Valerijs (1873—1924), krievu dzejnieks — 810
Brutāne Valija (1911—1990), dzejniece — 733
Čeredņičenko Pāvels (1910—1949), rūpniecības darbinieks — 45, 48, 724, 726
Damburs Edgars (1910—1981), literatūrkritiķis — 733
Dzērve Pauls (1918—1961), ekonomists — 814
Eiženija, sk. Kaldovska Eiženija
Endzelīns Jānis (1873—1961), valodnieks — 635
Engelss Frīdrihs (1820—1895), komunisma teorētiķis — 555
Erkajs Nikuls (1906—1978), mordviešu dzejnieks — 616
Fimbers Kārlis (1898—1970), rakstnieks — 493
Furko Emīls, beļģu inženieris, Furko mašīnas izgudrotājs — 724, 726
Golodnijs Mihails (1903—1949), krievu dzejnieks — 797
Grēviņš Valdis (1895—1968), dzejnieks — 634, 814
Grigulis Arvīds (1906—1989), rakstnieks — 761
Grīnfelde Milda (īst. v. Milda Ozola; 1909—2000), tulkotāja — 735, 742, 749, 756, 758, 761, 767—773, 775, 790, 813, 814
Henesijs Ričards (?—1800), īru izcelsmes franču konjaka firmas dibinātājs — 753
Ho Ši Mins (1890—1969), Vjetnamas valsts darbinieks — 582
Jesens Andrejs (1873—1958), grāmatizdevējs — 816, 817
Kaldovska Eiženija (1915—1970), aktrise — 630, 814
Kantons, VEF strādnieks — 40
Kārlis, sk. Ozoliņš Kārlis
Kazāks Jēkabs (1895—1920), gleznotājs — 301, 763, 792
Kidžus Staņislavs, rūpniecības darbinieks — 49
Kirhenšteins Augusts (1872—1963), zinātnieks, valsts darbinieks — 530, 801

- Košika Nadja, kukurūzas audzētāja Ukrainā — 477
- Krauliņš Kārlis (1904—1981), kritiķis, literatūrzinātnieks — 726, 814
- Kreišmane Biruta, strādniece — 60
- Lācis Vilis (1904—1966), rakstnieks un valsts darbinieks — 814
- Lapiņš Arturs (1911—1983), scenogrāfs — 475
- Liepiņš Jānis (1894—1964), gleznotājs — 748
- Lukss Valdis (īst. v. Voldemārs Lukss; 1905—1985), dzejnieks — 795
- Leņins Vladimirs (īst. v. Vladimirs Uljanovs; 1870—1924), Krievijas Komunistiskās partijas un padomju valsts darbinieks — 19, 20, 22, 24, 25, 92, 95, 335, 405, 419, 429—435, 443, 465, 502, 503, 532—536, 538, 545, 546, 556, 722, 728, 765, 790, 794, 799, 803, 808
- Majakovskis Vladimirs (1893—1930), krievu dzejnieks — 418
- Markavs (?—1941), strēlnieku komandieris — 319—323
- Markss Kārlis (1818—1883), komunisma teorētiķis — 555
- Mijunas Valentīna, sanitāre — 807
- Mirbahs Vilhelms (1871—1918), vācu diplomāts — 20, 722
- Moricija Ilka, mordviešu dzejnieks — 616
- Moro Arturs (dz. 1909), mordviešu dzejnieks — 616
- Morozovs Sava (1862—1905), krievu rūpnieks, mecenāts — 21
- Ņekrasovs Nikolajs (1821—1878), krievu dzejnieks — 446, 792, 795
- Oškals Otomārs (1904—1947), partizānu kustības dalībnieks — 342
- Ozoliņš Jānis (1908—1981), komponists — 789
- Ozoliņš Kārlis (1905—1987), žurnālists, sabiedrisks darbinieks — 636, 815
- Ozols, ložmetējnieks — 588, 589, 806
- Pauļuka Felicita (dz. 1925), gleznotāja — 798
- Popovs D., esers — 21
- Puškins Aleksandrs (1799—1837), krievu dzejnieks — 810
- Rabācs Kārlis (1902—1983), dzejnieks, žurnālists — 644, 815
- Rainis (īst. v. Jānis Pliekšāns; 1865—1929), dzejnieks, dramaturgs — 340, 496, 603, 604, 616, 798, 799, 808—810
- Rasiņš Rolands (?—1944), ložmetējnieks — 583—587, 806
- Raugze A., fotogrāfs — 493
- Rokpelnis Fricis (1909—1967), rakstnieks — 795
- Roždārzis Fricis (1879—1967), gleznotājs — 473
- Rudzītis Meinhards (1910—1966), dzejnieks — 795
- Rūmnieks Valdis (dz. 1951), rakstnieks, literatūrzinātnieks — 735, 738, 756, 758, 761, 774, 775, 788, 790, 795, 797, 804, 808, 813
- Sakse Anna (1905—1981), rakstniece — 28
- Staļins Josifs (1879—1953), Krievijas Komunistiskās partijas un padomju valsts darbinieks — 8, 9, 11, 13—18, 85, 87, 95, 98—100, 335, 337, 374, 375, 406, 419, 423, 436, 443, 450, 453, 454, 466, 502, 503, 534, 536, 546, 550, 556, 578, 586, 595, 597, 605, 609, 611, 618—622, 721, 722, 728, 731, 765, 790, 792, 794, 813

- Strunke Niklāvs (1894—1966), gleznotājs — 738
 Sudmalis Imants (1916—1944), partizānu kustības dalībnieks — 574, 575, 805
 Sudrabkalns Jānis (īst. v. Arvīds Sudrabkalns; 1894—1975), dzejnieks,
 sabiedriska darbinieks — 475, 477, 479, 523, 719, 795
 Šekspīrs Viljams (1564—1616), angļu dramaturgs, dzejnieks — 112
 Šmits Lūijs (1907—1985), aktieris — 630, 814
 Tereikis J., rūpniecības darbinieks — 49
 Trimda Jānis (arī Vilis Veldre, īst. v. Fricis Jānis Gulbis; 1908—1940),
 rakstnieks — 750
 Upīts Andrejs (1877—1970), rakstnieks, sabiedriska darbinieks — 28,
 467—473, 539, 543, 794, 797, 802
 Vācietis Jukums (1873—1938), latviešu strēlnieku pulkvedis — 722
 Vanags Jūlijs (1903—1986), rakstnieks — 795
 Veidenbaums Eduards (1867—1892), dzejnieks — 474, 797
 Vīlups Pāvils (1901—1979), dzejnieks — 814
 Zumačs Žanis (dz. 1909), rūpniecības darbinieks — 49
 Žūns Augusts (1894—1941), strēlnieku komandieris — 601, 602

DZEJOĻU VIRSRAKSTU UN PIRMO RINDU ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS

- “Agri, agri, tikko saule” (Saulains rīts) — 119
Aicinājums (“Ko stāsta kalendārs pie sienas?”) — 70
Aicinājums (“Pār savu galvu skurbo laiku”) — 129
“Aiz loga nakts un ilgā ziema skaudra” (Biedra Staļina veterāns) — 618
Aiz robežas (“Jau brīžiem salna domās iekrīt”) — 144
“Aiz sīvā niedrāja, aiz sila aizmigušā” (Kaķuša) — 331
“Ak, tagad neprasa dzīve no tevis” (Dvēsele) — 662
Akmeņogle (“Spožā, sakaltētā liesma”) — 32
“Allaž ābols ienāksies” (Oktobra revolūcijas 29. gadadiena) — 94
Andrejam Upītim (“Laiks nekļauvē pie Tavām durvīm”) — 539
Andrejs Upīts pie zanteniešiem (“Zilus ēnu divielus vakars izklāj sniegā”) — 467
“Apgūlās sniegos un neceļas draugs” (Noslēguma dziesma) — 317
“Ar asnu, ar asnu kopā” (Kur ir?) — 176
“Ar baltu, mīkstu pūpolzaru” (Pūpolzars) — 157
“Ar cirvi rokās lokos” (Mežā) — 457
“Ar katru pusnakti tu nāc no sava kapa” (Pagātne) — 139
“Ar paceltu un lepnu seju” (Balsot eju) — 549
“Ar pārslām plīvo gaiss” (18. marts) — 308
“Ar sāpi, lodzīgu un sūru, dziļi sirdī” (Guvums) — 142
Ar tavu vārdu, biedri Staļin (“Ar tavu vārdu zemnieks iziet sējā”) — 99
“Ar tavu vārdu zemnieks iziet sējā” (Ar tavu vārdu, biedri Staļin) — 99
“Ar tevi strēlnieks uzvarēja kaujā” (Tu manā sirdī mūžam nemirstīga) — 582
Arklis (“Esmu atbraucis pēc sava arkla”) — 56
Ārsta uzgaidāmā telpā (“Krēsli. Klepus. Drēbju aroms”) — 121
“Asnu zīdu glāsta maija gaiss” (Boļševistiskās preses dienā) — 562
18. marts (“Ar pārslām plīvo gaiss”) — 308
Atbilde (“Divpadsmit”) — 696
Atbrīvotajai Rīgai (“Rīga, visi tavi stūri”) — 497
Atdzimšana (“Nekur vairs neredz sniega”) — 131
Atgriešanās (“Kur pavards mans?”) — 370
Atgriezies neprot (“Dienas kā putni skrien”) — 705
“Atkal viena jauna diena” (Atziņa) — 526
Atklātība (“Labāk izdzert kausu un sasist to”) — 173

- Atmošanās ("Nekā es laba neredzēju") — 444
 "Atnācis bij atkal pavasaris" (Jaunais sējējs) — 75
 Atriebt! ("Bij rudens vakars ar tumšu māju") — 371
 Atvadīšanās ("Projām no cilvēka glēviskām ilgām") — 664
 Atziņa ("Atkal viena jauna diena") — 526
 Atziņa ("Kats mirklis — pakāpiens uz nāvi") — 660
 Atziņa ("Neko jau nespēj cilvēks gūt ar varu") — 147
 Autobuss ("Autobuss, autobuss") — 382
 "Autobuss, autobuss" (Autobuss) — 382
 "Auzas plāva mūsu Krišs" (Visi burti kopā — vienā bilžu kopā) — 631
 Baironam ("Viss velti") — 192
 Balāde par iesirmo kapteini ("Gluds sāļais jūras līmenis") — 448
 Balsot eju ("Ar paceltu un lepnu seju") — 549
 "Baltkrievijas tumšie, leknie meži" (Imants Sudmalis kaujā pie Borisovas) — 574
 "Barons Mirbahs, vācu sūtnis, nošauts" (Kremlī pie Ļeņina) — 20
 Bauda ("Reiz tevī ēda Romas ķeizars") — 185
 "Bērni, ko mēs darīsim?" (Rotaļa) — 494
 "Bērnībā domas aug" (Briedumā) — 650
 Bērniem Pirmā Maijā ("Nāk prātā maijs man sens un cēli mirdzošs") — 92
 Bērns, ieklausies! ("Ja tu vari tagad smaidīt") — 97
 Biedra Staļina veterāns ("Aiz loga nakts un ilgā ziema skaudra") — 618
 "Bij briesmīgs karš, es karam līdz" (No nāves nav ko būties) — 167
 "Bij četrdesmit ceturtais" (Komjaunatnes krastmala) — 606
 "Bij dziļa nakts, kad tu man atmirdzēji" (Mieram) — 113
 "Bij laiks uz pavasara pusi" (Reiz) — 645
 "Bij piere laimes spogulis" (Zelta kūlis) — 127
 "Bij rudens vakars ar tumšu māju" (Atriebt!) — 371
 "Bij rudens vakars ar tukšu māju" (Stāvā krastā) — 103
 "Bij smaga nakts, kad tu mums atmirdzēji" (Latvietis Staļingradai) — 328
 "Bija laiki, Gauja jūrā" (Ļeņina atcerē) — 502
 Blaumaņa iela — mana dzimšanas vieta ("Ir tev, ir tāda Blaumaņa iela") — 229
 "Blāzmo naktis, elpo rīti" (No pirmā latviešu padomju operas libreta) — 314
 Boļševistiskās preses dienā ("Asnu zīdu glāsta maija gaiss") — 562
 "Braulietīņš baltmākoņu laiviņā" (Lietīņš) — 671
 Briedumā ("Bērnībā domas aug") — 650
 Brīnums ar sirdi ("Viens garām iet un skaļi smeļ") — 117
 "Brīva Padomju dzimtene, brīva" (Ceļas Padomju Latvija dzīva) — 490
 "Brūnais Ilģuciems, pakauša mala" (Ilģuciemam) — 215
 "Burzguļo upes, šalc meži, kūp lauks" (Uzvaras Oktobris) — 83
 "Caurvējš ielido matos kā sarma" (Majakovska metro stacija) — 418

- Celtnieks Edgars ("Vai zināt jaunceltni uz Brīvības") — 591
 Celtnis ("Vai tā bij puķaina ziema, vai tas bij dzeltēns māns") — 177
 Ceļas Padomju Latvija dzīva ("Brīva Padomju dzimtene, brīva") — 490
 Cēsu ielas nams ("Sāpus likta, klusā Cēsu iela") — 420
 Cīņa ("Drūma nakts") — 252
 "Cīņā mēs gājām, kad smags bija laiks" (Sarkano strēlnieku kaujas dziesma) — 316
 Cukurbiete ("Cukurbiete saldā") — 401
 "Cukurbiete saldā" (Cukurbiete) 401

 "Darbā. Savā istabā pie galda" (Saruna ar mazo atslēdznieku) — 27
 Darba zemnieka dziesma ("Visu mūžu bezzemnieka") — 392
 Darba zemnieka vārdi ("Tam, kam nebij zemes") — 390
 Darba zemniekam ("Kā tu nevari aizmirst elpot") — 394
 Darba zemniekam rudenī ("Guļ vēsa roze katrā ūdens traukā") — 395
 Darbs ("Es eju pa aizmirstu ceļu") — 124
 "Daudzi vīpsnās — kur tāds der" — 636
 "Daugava, Daugava mana" (Daugavai) — 380
 "Daugava vilni vej valgu" (17. jūnijs) — 303
 Daugavai ("Daugava, Daugava mana") — 380
 Daža laba mērķis ("Mans dzīves mērķis — melna fraka") — 693
 "Debesis kā izlietas no alvas" (Pie Daugavas) — 133
 9. maijs ("Saldums dzīvīgs katrā vecā rētā") — 563
 "Dienas iet kā sveši ļaudis garām" (Vecene) — 689
 "Dienas kā putni skrīen" (Atgriezties neprot) — 705
 "Dīvainu, svētu sirmgalvību" (Vecā — jaunā paauдзе) — 642
 "Divi" (Nākotnes kuģeļi) — 711
 Divi maiji ("Priekš gada bij šī diena beigta") — 310
 "Divpadsmit" (Atbilde) — 696
 "Divreiz es mācījos staigāt" (Mīlas sakarnieks) — 241
 Divu brāļu koks ("Gaiziņkalna pakājē gar mežu") — 566
 "Draugs, kurp vien paskaties" (Dziesma Staļina likumam) — 621
 "Draugs, šodien tieši pieci gadi" (Pieci gadi) — 611
 Drēbnieka krīts ("Es virmoju mūžam vēlēš") — 237
 Drēbnieka mācekļi Pičs ("Gads, deviņsimti piektais gads") — 258
 Drukātais vārds ("Esi klāt mums rūgtumā un briesmās") — 495
 "Drūma nakts" (Cīņa) — 252
 Drupu kaudze ("Kam tu nāci, drupu kaudze") — 388
 "Durvju zvans no rīta agri" (FRA skolnieks Jānis Kļava) — 541
 Dvēsele ("Ak, tagad neprasa dzīve no tevis") — 662
 Dvēsele ("Mirst cilvēks") — 222
 Dzejnieka rīts ("Guļ uz galda dzejolis par Rīgu") — 475
 Dzejniekam ("Skatu tevi ejam pāri") — 523

- Dzejniekam Kārlim Rabācam 40. dzimšanas dienā ("Kad reizēm aizbrūk prāts kā aka") — 644
- Dzejnieks un prostitūte ("Ja jums jūs' nadziņi") — 665
- Dziesma ("Dziesma, dziesma, līgotāja") — 564
- "Dziesma, dziesma, līgotāja" (Dziesma) — 564
- Dziesma par jauno pastnieci ("Soma, mana soma") — 485
- Dziesma slēpotājiem ("Sniegi laukus baltus klāj") — 483
- Dziesma Staļina likumam ("Draugs, kurp vien paskaties") — 621
- Dzīve, cik tu tagad liela ("Jūtu pāri savam plecam") — 81
- Elza Baidekalne ("VEFa vārti rītos salni") — 37
- Ermonika ("Kur krogus smaka apnicīga") — 150
- Es ("Ja dziesmu par skumjām es dzirdu") — 666
- "Es eju pa aizmirstu ceļu" (Darbs) — 124
- "Es eju viens kā lāse, ko uz loga" (Varbūt) — 140
- "Es esmu brūni nodedzis" (Mazā kūju sējēja dziesma) — 524
- "Es esmu iemīlējusies tai kungā" (Skolnieces domas) — 657
- "Es esmu viens kā līķis skaidrā laukā" — 706
- "Es guļu maigā zālē" (Kaza) — 136
- "Es klusi galvu nolikšu" — 667
- "Es kļuvu puteklis un sevī ļoti viegls" (Puteklis) — 189
- "Es laimīgs sajūtu" — 643
- "Es piedzimu tādā naktī" (Jūra) — 195
- "Es sapņus sev caur pirkstiem laižu" (Ubags) — 184
- "Es sevi ilgi ceļam āvu" (Šķeltais) — 137
- "Es skaidri eju pretim savām beigām" (Skaidrība) — 169
- "Es staigāju tavās ielās" (Rīgai) — 379
- Es stikloju logu ("Sals nespēs vairs savu roku") — 385
- "Es šķipsnu iedzeltēna sniega" (Pēdējam sniegam) — 138
- "Es šonakt sastapos ar nāvi" (Nāve) — 219
- "Es turu pasauli uz pleciem" (Mūžīgā vienība) — 214
- "Es tvīkstu sūnās delnas turēt" (Vasaras dziesma) — 506
- "Es vēl nesen to dziļi sevī nīdu" (Pagrabam) — 368
- "Es vēlā naktī savas kājas āvu" (Prieka dziesma) — 373
- "Es virmoju mūžam vēlēš" (Drēbnieka krīts) — 237
- "Esi dziļāks vēl kā aka" (Jauniešiem) — 460
- "Esi klāt mums rūgtumā un briesmās" (Drukātais vārds) — 495
- "Esmu atbraucis pēc sava arkla" (Arkls) — 56
- "Fine la balle" (Pēc balles) — 680
- FRA skolnieks Jānis Kļava ("Durvju zvans no rīta agri") — 541
- Furkisti ("Padomju cilvēka prātam") — 42

- "Gadā tālā, astoņpadsmitā" (Tev, komjaunatne) — 405
 "Gads, deviņsimti piektais gads" (Drēbnieka mācekļi Piēš) — 258
 "Gaisma kā irbe pa zemi spurdz lidu" (Rīgai 13. oktobrī) — 88
 "Gaiziņkalna pakājē gar mežu" (Divu brāļu koks) — 566
 Gars ("Kad tavi audi trūdēt ies") — 221
 Gāze ("Un atkal vados irdnē blīvā") — 386
 "Gluds sāļais jūras līmenis" (Balāde par iesirmo kapteini) — 448
 Grāmata ("Grāmatu dzeltēnos vākos") — 152
 "Grāmatu dzeltēnos vākos" (Grāmata) — 152
 "Grāmatu krātuvē eju" (Grāmatu krātuvei) — 134
 Grāmatu krātuvei ("Grāmatu krātuvē eju") — 134
 Grāvju iela ("Kad apkārt dzīve verd") — 710
 "Grīziņkalns" (Mītiņš Grīziņkalnā) — 272
 Gudrība ("Mēness") — 110
 "Guļ uz galda dzejolis par Rīgu" (Dzejnieka rīts) — 475
 "Guļ vēsa roze katrā ūdens traukā" (Darba zemniekam rudenī) — 395
 Guvums ("Ar sāpi, ļodzīgu un sūru, dziļi sirdī") — 142
 Gertrūdes iela ("Vien kādu gadu vēlāk") — 231
 "Gertrūdes iela, kaislā zīle" (Tūpsis) — 235
 Iekšpilsētas laukumam ("Uz taviem akmeņiem es mūža pieri jūtu") — 299
 Iela ("Viens sēdu puķotā krēslā un esmu maigs un mierīgs") — 177
 "Ielai priekšā sastatnes un sprostī" (Ielu bruģē) — 33
 Ielu bruģē ("Ielai priekšā sastatnes un sprostī") — 33
 "Ienaidnieka nāves rati" (Sveiciens Padomju Armijai) — 553
 Ieraksts "Zaļajā zemē" ("Rīts, kad tumsa aiziet dienas dusā") — 472
 "Iet zilos lakatos pa zemi krēsla" (Nakts) — 675
 Ievas zieds ("Kur robots slēģis blakus logam") — 581
 "Ikkatrs muskulis kā spīdošs vara gabals" (Strādnieks) — 699
 Ilgu mīla ("No pašām agrām, sātām, senām dienām") — 702
 Ilģuciemam ("Brūnais Ilģuciems, pakauša mala") — 215
 Imants Sudmalis kaujā pie Borisovas (Baltkrievijas tumšie, leknie meži) — 574
 "Ir atkal rīts" (Vajāšana) — 269
 "Ir tev, ir tāda Blaumaņa iela" (Blaumaņa iela — mana dzimšanas vieta) — 229
 "Ir vārds mans smags un auglīgs raugs" — 625
 "Izdzisa diena kā ogle" (Nakts) — 676
 "Ja dziesmu par skumjām es dzirdu" (Es) — 666
 "Ja jums jūs' nadziņi" (Dzejnieks un prostitūte) — 665
 "Ja tu vari tagad smaidīt" (Bērns, ieklausies!) — 97
 Jāņi ("Šūpojas pasaules telpā") — 153
 Jāņu dienā ("Tavu jauko Jāņu dienu") — 510

- "Jāņu diena, liela diena" (Jāņu ieskaņai) — 508
 Jāņu ieskaņai ("Jāņu diena, liela diena") — 508
 "Jau atmirdz mūsu lauki zaļi" (Pirmais kandidāts) — 13
 "Jau brīžiem salna domās iekrīt" (Aiz robežas) — 144
 "Jau cerīpus es jūtu ziemā" (Traktorista dziesma) — 399
 "Jau visās ielās ledu kaļ" (Ledu kaļ) — 130
 Jaunā traktoriste ("Skrīveru vilcienā iekāpu ātri") — 59
 Jaunā virpotāja ("Saules pilni mati") — 35
 Jaunais aģitators ("Pievakare. Mājās nāku") — 547
 Jaunais gads ("Vējš spēlē zaros arpu") — 79
 Jaunais sējējs ("Atnācis bij atkal pavasaris") — 75
 "Jaunais tilts, jaunais tilts" (Tilts) — 487
 Jaunais vēlētājs ("Sienas pulkstenis pus seši") — 551
 Jaunajā gadā ("No tāla sala ciema") — 461
 Jaunajā gadā ("Saule atkal dodas kalnā") — 544
 Jaunajam zemes ieguvējam ("Šodien ielās ilgi, ilgi lija") — 393
 Jauniešiem ("Esi dziļāks vēl kā aka") — 460
 Jautājums grieķim ("Kā muša pudelē dūc galvā viena doma") — 661
 Jēkabam Kazakam ("Pārkāpis laiku un savu nāvi") — 301
 "Juglas malā zāli plauju" (Siena laikā) — 518
 "Jums acis — divas balerīnas" (Veltījums) — 691
 "Jums, varoņiem no Maskavas un Nasvas" (Latviešu strēlniekiem) — 334
 Jūra ("Es piedzimu tādā naktī") — 195
 "Jūs" (Kalniem) — 164
 Jūs' actiņas ("Jūs' actiņas dzidras kā avotiņš") — 668
 "Jūs' actiņas dzidras kā avotiņš" (Jūs' actiņas) — 668
 "Jūs' ceļus vairs nespētu staigāt" (Monologs) — 674
 "Jūtu pāri savam plecam" (Dzīve, cik tu tagad liela) — 81

 "Kā atriebe un taisnība šai vietā" (Latviešu partizāniem) — 336
 "Kā muša pudelē dūc galvā viena doma" (Jautājums grieķim) — 661
 "Kā pacelts zobens tu vīrs noziedznieka galvas" (Revolucionārs) — 704
 "Kā pēc murga, kā pēc nāves miega" (Nu ir labi) — 377
 Kā sāp ("Tās puķes, ko es šodien leju") — 651
 "Kā tu nevari aizmirst elpot" (Darba zemniekam) — 394
 "Kā vaska svecītes jūs' pirkstiņi (Pirkstiņi) — 681
 "Kā vecam svārkam poga palikusi" (Sievietei) — 713
 "Kad apkārt dzīve verd" (Grāvju iela) — 710
 "Kad beidzot nākšu reiz pie laimes" (Vēlā laime) — 170
 "Kad dzīves skaistuma būs nocieties mans gars" (Sajūsma) — 698
 Kad gals ir klāt ("Pār kalnu balta saule kāp") — 168
 "Kad klīstū pa dziestošām ielām" (Lūgšana) — 701
 "Kad mūs māca brūnā tumsa" (Maskavas radio) — 89

- "Kad plūdi krīt un vārdes mostas mīlā" (Pavasaros) — 679
 "Kad reizēm aizbrūk prāts kā aka" (Dzejniekam Kārlim Rabācam 40. dzimšanas dienā) — 644
 "Kad tavi audi trūdēt ies" (Gars) — 221
 "Kad tu man roku sniedz" (Mīlas ausma) — 707
 "Kāda šodien drūma diena" (Vācu žandarms) — 341
 Kaķuša ("Aiz sīvā niedrāja, aiz sila aizmigušā") — 331
 Kalniem ("Jūs") — 164
 "Kam tu nāci, drupu kaudze" (Drupu kaudze) — 388
 Kapsētas ubagi ("Pie lieliem akmeņiem") — 708
 Kara meitenes ("Laikā, kad zem kokiem sārtiem") — 324
 Kartupelis ("Uz zemes rodot kartupeli") — 207
 Kartupeļu vaga ("Ūdeni dod aka") — 397
 "Kas grūtības vairs, nelaimes vai zaimi" — 637
 Kas viņš ir? ("Ļeņingradas purvos kāja dūkstī slikt") — 338
 "Katrš mirklis — pakāpiens uz nāvi" (Atziņa) — 660
 Kaza ("Es guļu maigā zālē") — 136
 "Kirnas kauja, niknā Kirnas kauja" (Kirnas kaujas vietā) — 599
 Kirnas kaujas vietā ("Kirnas kauja, niknā Kirnas kauja") — 599
 Klusa doma ("Sāk pār mani plīvot stulbums") — 172
 "Ko stāsta kalendārs pie sienas?" (Aicinājums) — 70
 Komjaunatnes krastmala ("Bij četrdesmit ceturtais") — 606
 Komjaunietis Rasiņš ("Nakts") — 583
 Komunistiskās partijas manifesta radītājiem ("Pasaulē, kas pilna rūsas") — 555
 Kontrasts ("Tu savā dvēselē kā klēpī ziedus nesi") — 669
 Kremļi pie Ļeņina ("Barons Mirbahs, vācu sūtnis, nošauts") — 20
 "Krēsli. Klepus. Drēbju aroms" (Ārsta uzgaidāmā telpā) — 121
 Krievu tautai ("Vai tā diena atspīd silta") — 537
 Kritušā piemiņai ("Viņš krita, lai jums elpu dotu") — 459
 Kuļmašīnas dziesma ("Rudens diena pilna smīna") — 403
 "Kungs ar brillēm, ko stāvi un smīni?" (Līnis) — 180
 Kur ir? ("Ar asnu, ar asnu kopā") — 176
 "Kur klusi sano ilgi sils" — 649
 "Kur krogus smaka apnicīga" (Ermonika) — 150
 "Kur pavards mans?" (Atgriešanās) — 370
 "Kur robots slēgjis blakus logam" (Ievas zieds) — 581
 "Kur spulgo bārs, kviec motīvs trakulīgais" (Šolaiku jauneklis) — 658
 "Kur tu augi mežā tvirta" (Priedei) — 557
 "Kurzeme, cietēja Kurzeme" (Kurzemei) — 333
 Kurzemei ("Kurzeme, cietēja Kurzeme") — 333
 Kvaras ("Manas dienas nāk un aiziet klusi") — 141
 "Labāk izdzert kausu un sasist to" (Atklātība) — 173

- Lai ("Virš zemes tādēļ sāpji dzīvot") — 670
- "Lai izejam kolonās šodien mēs brīvi" (Miera dienā) — 609
- "Lai neaiztur tevi kalni" (Zemniekam) — 501
- "Lai nu visi kopā raugām" (Profesoram Dr. A. Kirhenšteinam) — 530
- "Lai pūces koku galos zilē" (Padomju jaunatne) — 407
- "Lai sirsnīgs sveiciens Dailes saimei" (LPSR Valsts Dailes teātra kolektīvam 25 gadu svētkos) — 504
- "Laikā, kad zem kokiem sārtiem" (Kara meitenes) — 324
- "Laiks neklauvē pie Tavām durvīm" (Andrejam Upītim) — 539
- "Laiks smaršo pēc nopļauta siena" (3. septembris) — 376
- "Laimīgs es paceļu balsi" (Talsiniekiem) — 73
- Lakstīgala dzied basu ("Vakars. Es grauzu ielas") — 106
- Latvieši Sarkanai armijai ("Mēs tevi gaidījām, kā gaida dienu") — 329
- Latviešu partizāniem ("Kā atribe un taisnība šai vietā") — 336
- Latviešu strēlniekiem ("Jums, varoņiem no Maskavas un Našvas") — 334
- Latviešu strēlniekiem — gvardiem 5. gadadienā ("Sārts zaigo miers") 87
- Latvietis biedram Staļinam ("Spīd zili zvaigznāji") — 436
- Latvietis Staļina likumam ("Senāk bārs es soli liku") — 8
- Latvietis Staļingradai ("Bij smaga nakts, kad tu mums atmirdzēji") — 328
- "Lēdija, lēdija" (Lēdijai ar paplāti) — 161
- Lēdijai ar paplāti ("Lēdija, lēdija") — 161
- Ledu kaļ ("Jau visās ielās ledu kaļ") — 130
- Lēmums ("Varbūt šī dzīve ir skarba un baīga") — 175
- "Lēni pārslō sniegs un šķiet kā" (Sniedzīņš) — 685
- Lielā audēja ("Stelles divās rindās") — 30
- Lielais piepildījums ("No spožā Kremļa pāri tālēm zilgām") — 17
- Liesma ("Par Staļinu") — 595
- Lietīņš ("Brauc lietīņš baltmākoņu laiviņā") — 671
- Līnis ("Kungs ar brillēm, ko stāvi un smīni?") — 180
- LPSR Valsts Dailes teātra kolektīvam 25 gadu svētkos ("Lai sirsnīgs sveiciens Dailes saimei") — 504
- Lūgšana ("Kad klīstu pa dziestošām ielām") — 701
- Lūgšana ("No vieniem plašumiem un bezgalīgām stepēm") — 697
- "Lūk, kur Valdis — mūsu Grēviņš" — 634
- Ļeņina atcerē ("Bija laiki, Gauja jūrā") — 502
- "Ļeņingradas purvos kāja dūkstī slikt" (Kas viņš ir?) — 338
- "Maigi sapņos savā vaļā" (Svaig-zāles) — 686
- Maija vārdi ("Šos vārdus saku es kā dainu") — 559
- Majakovska metro stacija ("Caurvējš ielido matos kā sarma") — 418
- "Mājas deg" (1905. gads) — 248
- "Man elpā dūries zobens sīvs" (Sīvais zobens) — 143
- "Mana guļa bija aiz krāsns" (Pirmās atmiņas) — 233

- Mana mīla ("Nav mana mīla lielā saule") — 694
 "Mana pirmā draudzene Zenta" (Zenta) — 628
 "Manas dienas nāk un aiziet klusi" (Kvartas) — 141
 "Mans dzīves mērķis — melna fraka" (Daža laba mērķis) — 693
 Markavs ("Tajā gadā bargā") — 319
 Maskava ("Maskava, atkal pēc divdesmit gadiem") — 416
 "Maskava, atkal pēc divdesmit gadiem" (Maskava) — 416
 "Maskavā uz skaļa stūra" (Maskavas pioniere) — 421
 Maskavas pioniere ("Maskavā uz skaļa stūra") — 421
 Maskavas radio ("Kad mūs māca brūnā tumsa") — 89
 Maza dziesmiņa ("Paklau, aiz lodziņa") — 672
 Mazā kūļu sējēja dziesma ("Es esmu brūni nodedzis") — 524
 Mazā ravētāja dziesma ("Zaķim vēju nenoskriet") — 512
 Melnā sotņa ("Melnā sotņa. Rīgā čukst bez stājas") — 254
 "Melnā sotņa. Rīgā čukst bez stājas" (Melnā sotņa) — 254
 Melnais pavasars ("Viss sniegs no saules aizdedzies") — 673
 Melnās dienas ("Uzaust rīts, sūrs, slapjš un pelēks") — 343
 Melodija ("Saule... saule... pavasars") — 652
 "Mēness" (Gudrība) — 110
 "Mēs tevi gaidījām, kā gaida dienu" (Latvieši Sarkanai armijai) — 329
 Mežā ("Ar cirvi rokās lokos") — 457
 Miera dienā ("Lai izejam kolonās šodien mēs brīvi") — 609
 Mieram ("Bij dziļa nakts, kad tu man atmirdzēji") — 113
 Mīlas ausma ("Kad tu man roku sniedz") — 707
 Mīlas sakarnieks ("Divreiz es mācījos staigāt") — 241
 "Mirdz kā dzintars zaros plūmes" (Uz skolu) — 414
 "Mirst cilvēks" (Dvēsele) — 222
 Mītiņš Grīziņkalnā ("Grīziņkalns") — 272
 Monologs ("Jūs' ceļus vairs nespētu staigāt") — 674
 "Mūžam sev esmu es čukstējis vienu" (Vēlēšanās) — 128
 Mūžīgā vienība ("Es turu pasauli uz pleciem") — 214
 "Nāk prātā maijs man sens un cēli mirdzošs" (Bērniem Pirmā Maijā) — 92
 Nākotnes kuģeļi ("Divi") — 711
 Naktī uz 7. novembri ("Novembris. Sniegs lēni lidu") — 576
 Nakts ("Iet zilos lakatos pa zemi krēsla") — 675
 Nakts ("Izdzisa diena kā ogle") — 676
 "Nakts" (Komjauniešis Rasiņš) — 583
 Nakts ("Viss rūgts") — 171
 "Nav mana mīla lielā saule" (Mana mīla) — 694
 Nāve ("Es šonakt sastapos ar nāvi") — 219
 "Nekā es laba neredzēju" (Atmošanās) — 444
 "Nekā vairs priecīga man nerāda mans logs" (Sēta) — 712

- "Neko jau nespēj cilvēks gūt ar varu" (Atziņa) — 147
 "Nekur vairs neredz sniega" (Atdzimšana) — 131
 Neļķes zieds ("Tu, mans līksmais neļķes zieds") — 158
 Nez par ko? ("Nez par ko tevi mīlēt tā tiecos") — 677
 "Nez par ko tevi mīlēt tā tiecos" (Nez par ko?) — 677
 Nikolajs Bebens Rīgā ("Šodien svinīgs ielās eju") — 613
 No nāves nav ko būties ("Bij briesmīgs karš, es karam līdz") — 167
 "No pašām agrām, sārtām, senām dienām" (Ilgu mīla) — 702
 No pirmā latviešu padomju operas libreta ("Blāzmo naktis, elpo rīti") — 314
 "No pirtiņām kūp balti, aicinoši dūmi" (Sestdienas vakars rudenī) — 641
 "No spožā Kremļa pāri tālēm zilgām" (Lielais piepildījums) — 17
 "No Staļingradas mūžam dzīvās" (Padomju tankam) — 86
 "No šahtām, rūpnīcām, no pašām zemes dziļēm" (Oda Sarkanai armijai) — 326
 "No tāla sala ciema" (Jaunajā gadā) — 461
 No vēstules biedram Staļinam ("Zilgani pelēki tērauda rati") — 450
 "No vieniem plašumiem un bezgalīgām stepēm" (Lūgšana) — 697
 "Nobeigta varena kauja" (Padomju Latvijai) — 426
 "Nobira zvaigznes kā ziedi" (Rīts) — 682
 "Nobirst astras kā sniegs" (Sadzīve) — 683
 "Nobirst kokiem rudens rūsa" (Rīdzinieks 1946. gada 13. oktobrī) — 455
 Nogurums ("Vai istabā vai restorānā eju") — 174
 Noktirne ("Uz ielām klājas ārā slapja nakts") — 715
 "Norūc kā ērģeles pēdējais tonis" (Uz krustcelēm) — 700
 Noslēguma dziesma ("Apgūlās sniegos un neceļas draugs") — 317
 "Novembris. Sniegs lēni lidu" (Naktī uz 7. novembri) — 576
 Nu ir labi ("Kā pēc murga, kā pēc nāves miega") — 377
 Ņekrasovam ("Plauka vasara bez zieda") — 446
 Oda auglībai un darbam ("Zeme, zeme, tavu smaršu") — 53
 Oda Sarkanai armijai ("No šahtām, rūpnīcām, no pašām zemes dziļēm") — 326
 Oda uzvarai un mieram ("Tautas, uzvara mums dota") — 374
 Oktobra revolūcijas 29. gadadiena ("Allaž ābols ienāksies") — 94
 Oktobris uzvarētājs ("Sārtas lapas gaisos plīvo") — 424
 Ozols ("Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu") — 588
 Padomju Armijai — Rīgas atbrīvotājai ("Rīgas svētku dienā") — 499
 Padomju artilērijai ("Tu zibeņiem, tu kāviem rada") — 84
 "Padomju cilvēka prātam" (Furkisti) — 42
 Padomju jaunatne ("Lai pūces koku galos zilē") — 407
 Padomju Latvijai ("Nobeigta varena kauja") — 426
 Padomju tankam ("No Staļingradas mūžam dzīvās") — 86
 Pagātne ("Ar katru pusnakti tu nāc no sava kapa") — 139
 Pagarbam ("Es vēl nesen to dziļi sevī nīdu") — 368

- "Paklau, aiz lodziņa" (Maza dziesmiņa) — 672
 "Pār jūras līmeni velk vējiņš svaigas trīsas" — 663
 "Pār kalnu balta saule kāp" (Kad gals ir klāt) — 168
 "Par Oktobri, par mūsu" (Smoļņijā 17. gada 6. novembra naktī) — 531
 "Pār savu galvu skurbo laiku" (Aicinājums) — 129
 Par sevi ("Vēl neesmu es kā skanošs tērauds") — 678
 "Par Staļinu" (Liesma) — 595
 Par Staļinu ("Par Staļinu es balsot eju") — 15
 "Par Staļinu es balsot eju" (Par Staļinu) — 15
 "Par tevi, Maskava, es vārdus lieku" (Tu, Maskava) — 463
 "Par tevi strēlnieks asinskaujā gāja" (Rīgai) — 610
 Paradīze ("Paradīze, zilā mala") — 201
 "Paradīze, zilā mala" (Paradīze) — 201
 "Pārkāpis laiku un savu nāvi" (Jēkabam Kazakam) — 301
 "Pasaulē, kas pilna rūsas" (Komunistiskās partijas manifesta radītājiem) — 555
 Pavasaros ("Kad plūdi krīt un vārdes mostas milā") — 679
 Pēc balles ("Fine la balle") — 680
 Pēdējam sniegam ("Es šķipsnu iedzeltēna sniega") — 138
 Pelķei ("Uz bruģa pelēkā, no riepju skūpstiem glumā") — 190
 "Penzas jaunā, gaišā Drāmas ēka" (Raiņa vakars Penzā) — 603
 Pie Daugavas ("Debesis kā izlietas no alvas") — 133
 "Pie lieliem akmeņiem" (Kapsētas ubagi) — 708
 Pieci gadi ("Draugs, šodien tieši pieci gadi") — 611
 Piedzērusi meita ("Skat, piedzērusi meita mājup iet un blauj") — 709
 "Pievakare. Mājās nāku" (Jaunais aģitators) — 547
 "Pilsētas varenie trokšņi un stihiskie spēki" (Veltījums) — 695
 Pirkstiņi ("Kā vaska svečītes jūs' pirkstiņi") — 681
 Pirmais kandidāts ("Jau atmirdz mūsu lauki zaļi") — 13
 Pirmās atmiņas ("Mana guļa bija aiz krāsns") — 233
 "Plauka vasara bez zieda" (Ņekrasovam) — 446
 Plauksti, mūsu republika ("Skaidrām acīm izej kalnā") — 520
 "Pret paniem!" (Viņš redzēja Ļeņinu) — 432
 Priedei ("Kur tu augi mežā tvirta") — 557
 Priekša dziesma ("Es vēlu naktī savas kājas āvu") — 373
 "Priekš gada bij šī diena beigta" (Divi maiji) — 310
 "Priekšā dižai Kremļa sienai" (Uz Mauzoleju pie Ļeņina) — 545
 Profesoram Dr. A. Kirhenšteinam ("Lai nu visi kopā raugām") — 530
 "Projām no cilvēka glēbviskām ilgām" (Atvadīšanās) — 664
 Pūpolzars ("Ar baltu, mīkstu pūpolzaru") — 157
 Puteklis ("Es kļuvu puteklis un sevī ļoti viegls") — 189
 Rainim ("Tā lieta, ko tu rokās ņemi") — 496
 Raiņa vakars Penzā ("Penzas jaunā, gaišā Drāmas ēka") — 603

- Reiz ("Bij laiks uz pavasara pusi") — 645
 "Reiz tevī ēda Romas ķeizars" (Bauda) — 185
 Revolucionārs ("Kā pacelts zobens tu virs noziedznieka galvas") — 704
 Rīdziniekam 13. oktobrī ("Uzkāp augstu, augstu Dzegužkalnā") — 572
 Rīdzinieks 1946. gada 13. oktobrī ("Nobirst kokiem rudens rūsa") — 455
 Rīga ("Rīga, roze sārta, zelta") — 225
 "Rīga, mana Rīga" (Rīgai) — 297
 "Rīga, roze sārta, zelta" (Rīga) — 225
 "Rīga, visi tavi stūri" (Atbrīvotajai Rīgai) — 497
 Rīgai ("Es staigāju tavās ielās") — 379
 Rīgai ("Par tevi strēlnieks asinskaujā gāja") — 610
 Rīgai ("Rīga, mana Rīga") — 297
 Rīgai 13. oktobrī ("Gaisma kā irbe pa zemi spurdz lidu") — 88
 "Rīgas svētku dienā" (Padomju Armijai — Rīgas atbrīvotājai) — 499
 Rīts ("Nobira zvaigznes kā ziedi") — 682
 "Rīts, kad tumsa aiziet dienas dusā" (Ieraksts "Zaļajā zemē") — 472
 "Rīts zilgmē zelta krūzi ceļ" (Siens) — 514
 Rotaļa ("Bērni, ko mēs darīsim?") — 494
 Roze ("Vakar ziemeļa vēju es lūdzu") — 166
 "Rudens diena pilna smīna" (Kulmašīnas dziesma) — 403
 "Rudens saulē atviz sēta" (Tukumniekam) — 71
 Sadzīve ("Nobirst astras kā sniegs") — 683
 Sajūsma ("Kad dzīves skaistuma būs nocieties mans gars") — 698
 "Sāk pār mani plīvot stulbums" (Klusa doma) — 172
 "Saldums dzīvēs katrā vecā rētā" (9. maijs) — 563
 "Sals nespēs vairs savu roku" (Es stikloju logu) — 385
 "Sāņus likta, klusā Cēsu iela" (Cēsu ielas nams) — 428
 Sarkano strēlnieku kaujas dziesma ("Cīņā mēs gājām, kad smags bija laiks") — 316
 "Sārtas lapas gaisos plīvo" (Oktobris uzvarētājs) — 424
 "Sārts zaigo miers" (Latviešu strēlniekiem — gvardiem 5. gadadienā) — 87
 Saruna ar mazo atslēdznieku ("Darbā. Savā istabā pie galda") — 27
 Saulains rīts ("Agri, agri, tikko saule") — 119
 Saule ("Un šodien saule nu debeszila") — 653
 "Saule atkal dodas kalnā" (Jaunajā gadā) — 544
 "Saule staigā pa zemi ar okera otu" (Tā labāk) — 112
 Saule un Tu ("Uz tavām rokām slīd saule tikla") — 717
 "Saule... saule... pavasars" (Melodija) — 652
 "Saulas pilni mati" (Jaunā virpotāja) — 35
 "Senāk bārs es soli liku" (Latvietis Staļina likumam) — 8
 17. jūnijs ("Daugava vilni veļ valgu") — 303
 Sestdienas vakars rudenī ("No pirtiņas kūp balti, aicinoši dūmi") — 641

- Sēta ("Nekā vairs priecīga man nerāda mans logs") — 712
- Siena laikā ("Juglas malā zāli pļauju") — 518
- "Sienas pulkstenis pus seši" (Jaunais vēlētais) — 551
- Siens ("Rīts zilgmē zelta krūzi ceļ") — 514
- Siens ("Šodien visās Rīgas ielās") — 62
- "Sieviete — gruzdējošs kaislības trauks" (Tici) — 659
- Sievietei ("Kā vecam svārkam poga palikusi") — 713
- Sievietei ("Tavas lūpas kā saņņus es mīlu") — 714
- "Sirds kopā ar dūcošo biti" (Šī vasara) — 132
- Sīvais zobens ("Man elpā dūries zobens sīvs") — 143
- "Skaidrām acīm izej kalnā" (Plauksti, mūsu republika) — 520
- Skaidrība ("Es skaidri eju pretim savām beigām") — 169
- Skani, izkopts ("Skani tālu, mana izkopts") — 516
- "Skani tālu, mana izkopts" (Skani, izkopts) — 516
- "Skat, piedzērusi meita mājup iet un bļauj" (Piedzērusi meita) — 709
- "Skatu tevi ejam pāri" (Dzejniekam) — 523
- Skolnieces domas ("Es esmu iemīļējusies tai kungā") — 657
- "Skrien pa ielu tramvaja vagonš" (Tramvaja vagonam) — 159
- "Skrierveru vilcienā iekāpu ātri" (Jaunā traktoriste) — 59
- "Slīdēm rūcot, milzīgs dundurs" (Slīežu rievā) — 125
- "Slīdes tīras, nav ne skrumbas" (Tramvajs) — 384
- Slīežu rievā ("Slīdēm rūcot, milzīgs dundurs") — 125
- Smoļnijā 17. gada 6. novembra naktī ("Par Oktobri, par mūsu") — 531
- Sniedzīņš ("Lēni pārslo sniegs un šķiet kā") — 685
- "Sniegi laukus baltus klāj" (Dziesma slēpotājiem) — 483
- "Soma, mana soma" (Dziesma par jauno pastnieci) — 485
- "Spīd zili zvaigznāji" (Latvietis biedram Staļinam) — 436
- "Spožā, sakaltētā liesma" (Akmeņogle) — 32
- Staļinam ("Tu esi klāt, lai kur mēs katrs būtu") — 11
- Stāvā krastā ("Bij rudens vakars ar tukšu māju") — 103
- "Stelles divās rindās" (Lielā audēja) — 30
- Strādnieks ("Ikkatrs muskulis kā spīdošs vara gabals") — 699
- Svaig-zāles ("Maigi saņņos savā vaļā") — 686
- Sveiciens Padomju Armijai ("Ienaidnieka nāves rati") — 553
- Šī vasara ("Sirds kopā ar dūcošo biti") — 132
- Šķeltais ("Es sevi ilgi ceļam āvu") — 137
- "Šodien briesmīga darba diena" (Tveice) — 688
- "Šodien ielās ilgi, ilgi lija" (Jaunajam zemes ieguvējam) — 393
- "Šodien svinīgs ielās eju" (Nikolajs Bebans Rīgā) — 613
- "Šodien visās Rīgas ielās" (Siens) — 62
- Šolaiku jauneklis ("Kur spulgo bārs, kvieci motīvs trakulīgais") — 658
- "Šos vārdus saku es kā dainu" (Maija vārdi) — 559

- "Šūpojas pasaules telpā" (Jāņi) — 153
 Tā labāk ("Saule staigā pa zemi ar okera otu") — 112
 "Tā lieta, ko tu rokās ņēmi" (Rainim) — 496
 "Tajā gadā bargā" (Markavs) — 319
 Talsiniekiem ("Laimīgs es paceļu balsi") — 73
 "Tam, kam nebij zemes" (Darba zemnieka vārdi) — 390
 "Tas kaujā bij par Maskavu un Rīgu" (Ozols) — 588
 "Tas nav dālders..." — 493
 "Tas nav neviens cits" — 630
 "Tās puķes, ko es šodien leju" (Kā sāp) — 651
 "Tautas, uzvara mums dota" (Oda uzvarai un mieram) — 374
 "Tavas lūpas kā sapņus es mīlu" (Sievietei) — 714
 Tavi mati ("Tavu matu vainags ir par dvīni") — 627
 Tavs smaids ("Tavs smaids kā asara") — 687
 "Tavs smaids kā asara" (Tavs smaids) — 687
 "Tavu jauko Jāņu dienu" (Jāņu dienā) — 510
 "Tavu matu vainags ir par dvīni" (Tavi mati) — 627
 "Tek saule mūžam soli slaidu" (Uz Ķegumu) — 387
 Tempļa iela ("Tempļa iela, mazā Tempļa iela") — 149
 "Tempļa iela, mazā Tempļa iela" (Tempļa iela) — 149
 Tev, komjaunatne ("Gadā tālā, astoņpadsmitā") — 405
 Tīci ("Sieviete — gruzdējošs kaislības trauks") — 659
 Tilts ("Jaunais tilts, jaunais tilts") — 487
 "Tonakt, pie vērtiem atvadoties" — 656
 Traktorista dziesma ("Jau cerīpus es jūtu ziemā") — 399
 Tramvaja vagonam ("Skrien pa ielu tramvaja vagonš") — 159
 Tramvajs ("Slīdes tīras, nav ne skrambas") — 384
 3. septembris ("Laiks smaršo pēc nopļauta siena") — 376
 "Trīspadsmitais janvāris" (13. janvāris) — 289
 13. janvāris ("Trīspadsmitais janvāris") — 289
 "Tu esi klāt, lai kur mēs katrs būtu" (Staļinam) — 11
 Tu manā sirdī mūžam nemirstīga ("Ar tevi strēlnieks uzvarēja kaujā") — 582
 "Tu, mans liksmais neļķes zieds" (Neļķes zieds) — 158
 Tu, Maskava ("Par tevi, Maskava, es vārdus lieku") — 463
 "Tu savā dvēselē kā klēpī ziedus nesi" (Kontrasts) — 669
 "Tu zibeņiem, tu kāviem rada" (Padomju artilērijai) — 84
 1905. gads ("Mājas deg") — 248
 Tukumniekam ("Rudens saulē atviz sēta") — 71
 "Tumsa pār pilsētu" (Zvejojat veseli!) — 692
 Tūpsis ("Ģertrūdes iela, kaislā zīle") — 235
 Tveice ("Šodien briesmīga darba diena") — 688
 Ubags ("Es sapņus sev caur pirkstiem laižu") — 184

- "Ūdeni dod aka" (Kartupeļu vaga) — 387
 Ūdens ("Vai tā tik parādība") — 381
 "Un atkal vados irdnē blīvā" (Gāze) — 386
 "Un nav neviena, kam ko pateikt būtu" (Vientulība) — 655
 "Un šodien saule nu debeszila" (Saule) — 653
 "Uz bruģa pelēkā, no riepu skūpstiem glumā" (Peļķei) — 190
 "Uz ielām klājas ārā slapja nakts" (Noktirne) — 715
 Uz krustcelēm ("Norūc kā ērģeles pēdējais tonis") — 700
 Uz Ķegumu ("Tek saule mūžam soli slaidu") — 387
 Uz Mauzoleju pie Ļeņina ("Priekšā dižai Kremļa sienai") — 545
 Uz skolu ("Mirdz kā dzintars zaros plūmes") — 414
 "Uz tavām rokām slīd saule tikla" (Saule un Tu) — 717
 "Uz taviem akmeņiem es mūža pieri jūtu" (Iekšpilsētas laukumam) — 299
 "Uz zemes rodot kartupeli" (Kartupelis) — 207
 "Uzauzt rīts, sūrs, slapjš un pelēks" (Melnās dienas) — 343
 "Uzkāp augstu, augstu Dzeģužkalnā (Rīdziniekam 13. oktobrī) — 572
 "Uzskrēja vējiņš uz kalna" (Vējiņš) — 690
 Uzvaras Oktobris ("Burzguļo upes, šalc meži, kūp lauks") — 83

 Vācu žandarms ("Kāda šodien drūma diena") — 341
 Vai atmini ("Vai atmini, mīļā, ar bijušos laikus") — 654
 "Vai atmini, mīļā, ar bijušos laikus" (Vai atmini) — 654
 "Vai istabā vai restorānā eju" (Nogurums) — 174
 "Vai tā bij puķaina ziema, vai tas bij dzeltēns māns" (Celtnis) — 177
 "Vai tā diena atspīd silta" (Krievu tautai) — 537
 "Vai tā tik parādība" (Ūdens) — 381
 "Vai zināt jaunceltņi uz Brīvības" (Celtnieks Edgars) — 591
 Vajāšana ("Ir atkal rīts") — 269
 "Vakar ziemeļa vēju es lūdzu" (Roze) — 166
 "Vakars. Dārzos miklums nācis" (Vējš) — 208
 "Vakars. Es grauzu ielas" (Lakstīgala dzied basu) — 106
 "Valda vāra" — 638
 Varbūt ("Es eju viens kā lāse, ko uz loga") — 140
 "Varbūt šī dzīve ir skarba un baiga" (Lēmums) — 175
 Vasaras dziesma ("Es tvīkstu sūnās delnas turēt") — 506
 Vecā — jaunā paaudze ("Dīvainu, svētu sirmgalvību") — 642
 Vecene ("Dienas iet kā sveši ļaudis garām") — 689
 "VEFa vārti rītos salni" (Elza Baidekalne) — 37
 Vējiņš ("Uzskrēja vējiņš uz kalna") — 690
 Vējš ("Vakars. Dārzos miklums nācis") — 208
 "Vējš spēlē zaros arpu" (Jaunais gads) — 79
 "Vēl neesmu es kā skanošs tērauds" (Par sevi) — 678
 Vēl vienu mirkli ("Vēl vienu mirkli, un tad vari iet") — 146

- “Vēl vienu mirkli, un tad vari iet” (Vēl vienu mirkli) — 146
 Vēlā laime (“Kad beidzot nākšu reiz pie laimes”) — 170
 Vēlēšanās (“Mūžam sev esmu es čukstējis vienu”) — 128
 Veltījums (“Jums acis — divas balerīnas”) — 691
 Veltījums (“Pilsētas varenie trokšņi un stihiskie spēki”) — 695
 “Vien kādu gadu vēlāk” (Gertrūdes iela) — 231
 “Vienā rītā pēkšņi vaļā” (Zirgi) — 264
 “Viens garām iet un skaļi smeļ” (Brīnums ar sirdi) — 117
 “Viens sēdu puķotā krēslā un esmu maigs un mierīgs” (Iela) — 177
 Vientulība (“Un nav neviena, kam ko pateikt būtu”) — 655
 “Viņš krita, lai jums elpu dotu” (Kritušā piemiņai) — 459
 Viņš redzēja Ļeņinu (“Pret paniem!”) — 432
 “Vīrs zemes tādēļ sāpji dzīvot” (Lai) — 670
 Visi burti kopā — vienā bilžu kopā (“Auzas plāva mūsu Krišs”) — 631
 “Viss rūgts” (Nakts) — 171
 “Viss sniegs no saules aizdedzies” (Melnais pavasars) — 673
 “Viss velti” (Baironom) — 192
 “Visu mūžu bezzemnieka” (Darba zemnieka dziesma) — 392
 “Zaķim vēju nenoskriet” (Mazā ravētāja dziesma) — 512
 Zelta kūlis (“Bij piere laimes spogulis”) — 127
 “Zeme, zeme, tavu smaršu” (Oda auglībai un darbam) — 53
 Zemniekam (“Lai neaiztur tevi kalni”) — 501
 Zenta (“Mana pirmā draudzene Zenta”) — 628
 “Zilgani pelēki tērauda rati” (No vēstules biedram Staļinam) — 450
 “Zilus ēnu dvieļus vakars izklāj sniegā” (Andrejs Uptis pie zanteniešiem) — 467
 Zirgi (“Vienā rītā pēkšņi vaļā”) — 264
 Zvejniekam (“Zvejnieks, jūras brālis”) — 491
 “Zvejnieks, jūras brālis” (Zvejniekam) — 491
 Zvejojat veseli! (“Tumsa pār pilsētu”) — 692
 “Žņaudz man šīs ielas kā dzelžainas stīpas ap krūtīm” — 703
 Баллада о брошенном доме (“Убыты хозяин, свекровь и жена”) — 489
 “За городом, где в небо сосны” (Скит) — 684
 “Раскрыл я книгу” — 716
 Скит (“За городом, где в небо сосны”) — 684
 “Стерты грани” — 718
 “Убиты хозяин, свекровь и жена” (Баллада о брошенном доме) — 489

SATURS

Patrioti

“Saulēi devis...”	7	721
Latvietis Staļina likumam	8	722
“Tu esi...”	10	722
Staļinam	11	722
Pirmais kandidāts	13	722
Par Staļinu	15	722
Liēlais piepildījums	17	722
“Mierīgs vaigs ir Ļeņinam”	19	722
Kremlī pie Ļeņina	20	722
“Ceļam. Uzcelsim...”	26	723
Saruna ar mazo atslēdznieku	27	723
Liēlā audēja	30	723
Akmeņogle	32	723
Ielu bruģē	33	723
Jaunā virpotāja	35	723
Elza Baidekalne	37	723
Furkisti	42	723
“Iznāk lemess...”	52	727
Oda auglībai un darbam	53	727
Arkls	56	727
Jaunā traktoriste	59	727
Siens	62	727
Aicinājums	70	727
Tukumniekam	71	727
Talsiniekiem	73	727
Jaunais sējējs	75	728
“Es dzirdu...”	78	728
Jaunais gads	79	728
Dzīve, cik tu tagad liēla	81	728
Uzvaras Oktobris	83	728
Padomju artilērijai	84	729
Padomju tankam	86	729
Latviešu strēlniekiem — gvardiem 5. gadadiēnā	87	730
Rīgai 13. oktobrī	88	730
Maskavas radio	89	730
“Allaž ābols...”	91	730
Bērniem Pirmā Maijā	92	730
Oktobra revolūcijas 29. gadadiēna	94	730

Bērns, ieklausies!	97	730
“Ar tavu...”	98	731
Ar tavu vārdu, biedri Staļin	99	731

Dzejoļi no krājuma “Lakstīgala dzied basu”

	Ieskaņa	
Stāvā krastā	103	735
“Miers, kur tu esi?”	105	736
Lakstīgala dzied basu	106	736
Gudrība	110	738
Tā labāk	112	738
Mieram	113	738
Brīnums ar sirdi	117	740
Saulains rīts	119	740
Ārsta uzgaidāmā telpā	121	740
Darbs	124	740
Sliežu rievā	125	741
“Bet man...”	126	741
Zelta kūlis	127	742
Vēlēšanās	128	742
Aicinājums	129	742
Ledu kaļ	130	742
Atdzimšana	131	742
Šī vasara	132	743
Pie Daugavas	133	743
Grāmatu krātuvei	134	744
Kaza	136	744
Šķeltais	137	744
Pēdējam sniegam	138	744
Pagātne	139	745
Varbūt	140	745
Kvartas	141	746
Guvums	142	746
Sīvais zobens	143	746
Aiz robežas	144	746
“Es gribu...”	145	746
Vēl vienu mirkli	146	747
Atziņa	147	747
“Es turu...”	148	747
Tempļa iela	149	747
Ermonika	150	748
Grāmata	152	748
Jāņi	153	748

Pūpolzars	157	749
Neļķes zieds	158	749
Tramvaja vagonam	159	750
Lēdijai ar paplāti	161	750
Kalniem	164	750
Roze	166	750
No nāves nav ko būties	167	751
Kad gals ir klāt	168	751
Skaidrība	169	751
Vēlā laime	170	751
Nakts	171	752
Klusa doma	172	752
Atklātība	173	753
Nogurums	174	753
Lēmums	175	753
Kur ir?	176	753
Iela	177	753
Celtnis	178	753
Līnis	180	754
Ubags	184	754
Bauda	185	754
Puteklis	189	754
Peļķei	190	754
Baironam	192	756
Jūra	195	756
Paradīze	201	757
Kartupelis	207	758
Vējš	208	758
Mūžīgā vienība	214	759
Ilguciemam	215	759

Izskapa

Nāve	219	759
Gars	221	760
Dvēsele	222	760

Dzejoļi no krājuma "Zem cēlās zvaigznes" (1946)

Bērnības atmiņas

Rīga	225	765
Blaumaņa iela — manas dzimšanas vieta	229	767
Ģertrūdes iela	231	769
Pirmās atmiņas	233	769
Tūpsis	235	769

Drēbnieka krītis	237	769
Mīlas sakarnieks	241	770
1905. gads	248	770
Cīņa	252	770
Melnā sotņa	254	770
Drēbnieka māceklis Piēšs	258	771
Zirgi	264	772
Vajāšana	269	772
Mitiņš Grīziņkalnā	272	772
13. janvāris	289	773
Rīgai	297	774

Nav velti

Cilvēku darbi un moka

“Nav velti...”	299	774
Iekšpilsētas laukumam	299	774
Jēkabam Kazakam	301	774

Pieejas strādnieks pats

“Pieejas strādnieks pats”	303	774
17. jūnijs	303	774
18. marts	308	774
Divi maiji	310	774
No pirmā latviešu padomju operas libreta	314	775
Sarkano strēlnieku kaujas dziesma	316	775
Noslēguma dziesma	317	775

Tajā gadā bargā, Četrdesmit pirmā...

“Tajā gadā bargā...”	319	775
Markavs	319	775
Kara meitenes	324	776
Oda Sarkanai armijai	326	776
Latvietis Staļingradai	328	776
Latvieši Sarkanai armijai	329	776
Kaķuša	331	776
Kurzemei	333	776
Latviešu strēlniekiem	334	776

Un jūsu stāvi rīta gaismā vājā

Mums saule bij, bet vāciem — tainisnīgs sods

“Un jūsu stāvi...”	336	777
Latviešu partizāniem	336	777

Kas viņš ir?	338	777
------------------------	-----	-----

Melnās dienas

Vācu žandarms	341	777
Melnās dienas	343	777
Pagrabam	368	784
Atgriešanās	370	784
Atriebt!	371	784

Tautas, uzvara mums dota

“Tautas...”	373	784
Prieka dziesma	373	784
Oda uzvarai un mieram	374	785
3. septembris	376	785

Nu ir labi

Nu ir labi	377	785
Rīgai	379	785
Daugavai	380	785
Ūdens	381	786
Autobuss	382	786
Tramvajs	384	786
Es stikloju logu	385	786
Gāze	386	786
Uz Ķegumu	387	786
Drupu kaudze	388	786

Tam, kam nebij zemes, Atkal dota tā

“Tam, kam nebij...”	390	787
Darba zemnieka vārdi	390	787
Darba zemnieka dziesma	392	787
Jaunajam zemes ieguvējam	393	787
Darba zemniekam	394	787
Darba zemniekam rudenī	395	787
Kartupeļu vaga	397	787
Traktorista dziesma	399	787
Cukurbiete	401	787
Kulmašīnas dziesma	403	787

Tev, komjaunatne

Tev, komjaunatne	405	788
----------------------------	-----	-----

Padomju jaunatne	407	788
Uz skolu	414	788

Maskava

Maskava	416	788
Majakovska metro stacija	418	788
Maskavas pioniere	421	789

Lielā gaisma

Oktobris uzvarētājs	424	789
Padomju Latvijai	426	789
Cēsu ielas nams	428	790
Viņš redzēja Leņinu	432	790
Latvietis biedram Staļinam	436	790

Dzejoļi no krājuma "Zem cēlās zvaigzes" (1948)

Uzvaras Oktobris	441	794
Atmošanās	444	795
Nekrasovam	446	795
Balāde par iesirmo kapteini	448	795
"Un jūsu stāvi..."	450	795
No vēstules biedram Staļinam	450	795
Rīdzinieks 1946. gada 13. oktobrī	455	796
Mežā	457	796
Kritušā piemiņai	459	796
Jauniešiem	460	796
Jaunajā gadā	461	796
Tu, Maskava	463	796
Andrejs Upīts pie zanteniešiem	467	796
Ieraksts "Zaļajā zemē"	472	797
Dzejnieka rīts	475	797

A. Čaka dzīves laikā publicētie ārpuskrājumu dzejoļi

Dziesma slēpotājiem	483	797
Dziesma par jauno pastnieci	485	797
Tilts	487	797
Баллада о брошенном доме	489	797
Ceļas Padomju Latvija dzīva	490	798
Zvejniekam	491	798
"Tas nav dālders..."	493	798
Rotaļa	494	798
Drukātais vārds	495	798

Rainim	496	798
Atbrīvotajai Rīgai	497	798
Padomju Armijai — Rīgas atbrīvotājai	499	799
Zemniekam	501	799
Ļeņina atcerē	502	799
LPSR Valsts Dailes teātra kolektīvam 25 gadu svētkos	504	799
Vasaras dziesma	506	799
Jāņu ieskaņai	508	799
Jāņu dienā	510	800
Mazā ravētāja dziesma	512	800
Siens	514	800
Skani, izkopts	516	800
Siena laikā	518	800
Plauksti, mūsu republika	520	800
Dzejniekam	523	800
Mazā kūļu sējēja dziesma	524	801
Atziņa	526	801
Profesoram Dr. A. Kirhenšteinam	530	801
Smoļņijā 17. gada 6. novembra naktī	531	801
Krievu tautai	537	802
Andrejam Upītim	539	802
FRA skolnieks Jānis Kļava	541	802
Jaunajā gadā	544	803
Uz Mauzoleju pie Ļeņina	545	803
Jaunais aģitators	547	804
Balsot eju	549	804
Jaunais vēlētājs	551	804
Sveiciens Padomju Armijai	553	804
Komunistiskās partijas manifesta radītājiem	555	804
Priedei	557	804
Maija vārdi	559	804
Boļševistiskās preses dienā	562	805
9. maijs	563	805
Dziesma	564	805
Divu brāļu koks	566	805
Rīdziniekam 13. oktobrī	572	805
Imants Sudmalis kaujā pie Borisovas	574	805
Naktī uz 7. novembri	576	805
Ievas zieds	581	806
Tu manā sirdī mūžam nemirstīga	582	806
Komjaunietis Rasiņš	583	806
Ozols	588	806
Celtnieks Edgars	591	806
Liesma	595	807

Kirnas kaujas vietā	599	807
Raiņa vakars Penzā	603	808
Komjaunatnes krastmala	606	810
Miera dienā	609	811
Rīgai	610	811
Pieci gadi	611	811
Nikols Bebans Rīgā	613	811
Biedra Staļina veterāns	618	813
Dziesma Staļina likumam	621	813

A. Čaka dzīves laikā npublicētie dzejoļi (1943—1950)

“Ir vārds mans...”	625	813
Tavi mati	627	814
Zenta	628	814
“Tas nav neviens cits”	630	814
Visi burti kopā — vienā bilžu kopā	631	814
“Lūk, kur Valdis...”	634	814
“Daudzi vīpsnās...”	636	815
“Kas grūtības vairs...”	637	815
“Valda vāra...”	638	815

Jaunatrstie dzejoļi

Sestdienas vakars rudenī	641	815
Vecā — jaunā paaudze	642	815
“es laimīgs sajūtu...”	643	815
Dzejniekam Kārlim Rabācam 40. dzimšanas dienā	644	815
Reiz	645	815

A. Čaka dzejoļu vingrinājumi (1918—1923)

“Kur klusi...”	649	816
Briedumā	650	816
Kā sāp	651	816
Melodija	652	816
Saule	653	816
Vai atmini	654	816
Vientulība	655	817
“Tonakt, pie vārtiem...”	656	817
Skolnieces domas	657	817
Šolaiku jauneklis	658	817
Tici	659	817
Atziņa	660	817
Jautājums grieķim	661	817
Dvēsele...	662	818

“Pār jūras līmeni...”	663	818
Atvadišanās	664	818
Dzejnieks un prostitūte	665	818
Es...	666	818
“Es klusi...”	667	818
Jūs’ actiņas	668	818
Kontrasts	669	818
Lai	670	818
Lietiņš	671	819
Maza dziesmiņa	672	819
Melnais pavasars	673	819
Monologs	674	819
Nakts	675	819
Nakts	676	819
Nez par ko?	677	819
Par sevi	678	819
Pavasaros	679	819
Pēc balles	680	820
Pirkstiņi	681	820
Rīts	682	820
Sadzīve	683	820
Скит	684	820
Sniedzīņš	685	820
Svaig-zāles	686	820
Tavs smaids	687	820
Tveice	688	820
Vecene	689	821
Vējiņš	690	821
Veltījums	691	821
Zvejojat veseli!	692	821
Daža laba mērķis	693	821
Mana mīla	694	821
Veltījums	695	821
Atbilde	696	821
Lūgšana	697	821
Sajūsma	698	822
Strādnieks	699	822
Uz krustcelēm	700	822
Lūgšana	701	822
Ilgu mīla	702	822
“Zņaudz man...”	703	822
Revolucionārs	704	822
Atgriezties neprot...	705	823
“Es esmu viens...”	706	823

Mīlas ausma	707	823
Kapsētas ubagi	708	823
Piedzērusi meita	709	823
Grāvju iela	710	823
Nākotnes kuģeji	711	823
Sēta	712	823
Sievietei	713	824
Sievietei	714	824
Noktirne	715	824
“Раскрыл я книгу...”	716	824
Saule un Tu	717	824
“Стерты грани...”	718	824

Komentāri

Komentāros lietotie saīsinājumi	720	
Patrioti		
Krājuma tapšana	721	
Izdevumi	721	
Komentāri dzejoļiem un moto	721	
Dzejoļi no krājuma “Lakstīgala dzied basu”		
Krājuma tapšana	731	
Komentāri dzejoļiem un moto	735	
Dzejoļi no krājuma “Zem cēlās zvaigznes” (1946)		
Krājuma tapšana	760	
Komentāri dzejoļiem un moto	765	
Dzejoļi no krājuma “Zem cēlās zvaigznes” (1948)		
Krājuma tapšana	790	
Komentāri dzejoļiem un moto	794	
A. Čaka dzīves laikā publicētie ārpuskrājumu dzejoļi		
Komentāri dzejoļiem	797	
A. Čaka dzīves laikā npublicētie dzejoļi (1943—1950)		
Komentāri dzejoļiem	813	
Jaunatrstie dzejoļi		
Komentāri dzejoļiem	815	
A. Čaka dzejoļu vingrinājumi (1918—1923)		
Komentāri dzejoļiem	816	
A. Čaka tekstā un komentāros pieminēto citu autoru		
darbu rādītājs	825	
Personu rādītājs	826	
Dzejoļu virsrakstu un pirmo rindu alfabētiskais rādītājs	829	

**ALEKSANDRS
ČAKS**
THE COMPLETE WORKS

In 6 volumes

Volume 5

“Zinātne” Publishers

Riga 2001

In Latvian

Compiled and commented

by *V. Rūmnieks*

**ALEKSANDRS
ČAKS**
KOPOTI RAKSTI

6 sējumos

5. sējums

Redaktors *A. Kļaviņš*

Mākslinieciskā redaktore *I. Jēgere*

Tehniskā redaktore *G. Šļepkova*

Korektore *B. Vārpa*

Formāts 84x108/32. Izdevniecība “Zinātne”,
Akadēmijas laukums 1, Rīga, LV-1050.
Reģistrācijas apliecība Nr. 2-0250. Iespiesta
tipogrāfijā “Svētdienas Rīts”, Aizkraukles
iela 21, Rīga, LV-1006. Iesieta a/s “Paraug-
tipogrāfija”, Puškina iela 12, Rīga, LV-1018.

UDK 821.174(081)

OBŪRĀTS
EKSEMPLĀRS

7

Mīļā anāna	ALEKSANDRS	707	228
Kapaštas ubagi	ČAKS	708	228
Plečbūrisi mīcīti	THE COMPLETE WORKS	710	228
Grāvju dzeja		711	228
Nākotnes krājums	In 6 volumes	712	228
Sēta	Volume 2	713	228
Sievietei		714	228
Sievietei		715	228
Noklirne	"Zinātne" Publishers	716	228
"Pācēpian a kniry..."	Rīga 2001	717	228
Sāule un Tu	in Latvian	717	228
"Светити рпани..."		717	228

Compiled and commented
by N. Rāstis

Komentāros lietotie saīsinājumi		720
Patrioti		721
Krājuma tapšana		721
Izdevumi	ALEKSANDRS	721
Komentāri dzejojām un krājumiem	ČAKS	721
Dzejoļi no krājuma "Lakstīgala dzied basu"		721
Krājuma tapšana	KOPOTI RAKSTI	721
Komentāri dzejojām un krājumiem		721

Čaks A.

Ča 300 Kopoti raksti. 6 sēj. — Rīga: Zinātne, 1991— .
ISBN 5-7966-0268-3.

5. sēj. Dzeja, liroepika / Sast. un koment. sarakst.
V. Rūmnieks. — Rīga: Zinātne, 2001. — 854 lpp.: [4] lp. il.
ISBN 9984-698-12-2.

Kopotu rakstu 5. sējumā publicēta A. Čaka dzeja, kura radusies galvenokārt Otrā pasaules kara laikā (dzejoļi no krājuma "Lakstīgala dzied basu") un pēdējos dzejnieka mūža gados (krājums "Patrioti", 1948. gads, dzejoļi no krājuma "Zem cēlās zvaigznes" 1946. un 1948. gada izdevuma, 1941.—1949. gadā publicētie ārpuskrājumu dzejoļi un 1943.—1950. gadā sarakstītie, bet A. Čaka dzīves laikā nepublicētie dzejoļi).

Sējumā apkopoti daži jaunatrstie dzejoļi, kā arī pirmo reizi vienkopus redzami A. Čaka t. s. mācekļa gadu (1918—1923) dzejoļu vingrinājumi, kuru lielākajai daļai šis izdevums ir pirmpublicējums.

UDK 821.174(081)

**OBLIGĀTAIS
EKSEMPĻĀRS**

7.-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0301044226

